

T.C.

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

NİYÂZÎ'NİN MANSÛR-NÂMESİ

(BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

ZEKİYE SELCEN GÜNAYDIN

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Aysun SUNGURHAN

KIRIKKALE-2022

T.C.

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

NİYÂZÎ'NİN MANSÛR-NÂMESİ

(BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

ZEKİYE SELCEN GÜNAYDIN

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Aysun SUNGURHAN

KIRIKKALE-2022

Zekiye Selcen GÜNAYDIN tarafından hazırlanan "NİYÂZÎ'NİN MANSÛR-NÂMESİ (BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Aysun SUNGURHAN

Türk Dili ve Edebiyatı, Kırıkkale Üniversitesi İmza
Bu tezin kapsam ve kalite olarak YÜKSEK LİSANS TEZİ olduğunu onaylıyorum / onaylamıyorum.

Başkan: Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK

Türk Dili ve Edebiyatı, Kırıkkale Üniversitesi İmza
Bu tezin kapsam ve kalite olarak YÜKSEK LİSANS TEZİ olduğunu onaylıyorum / onaylamıyorum.

Üye: Prof. Dr. İ. Hakkı AKSOYAK

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İmza
Bu tezin kapsam ve kalite olarak YÜKSEK LİSANS TEZİ olduğunu onaylıyorum / onaylamıyorum.

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin YÜKSEK LİSANS TEZİ olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Doç. Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dökümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Zekiye Selcen Günaydın

14.12.2022

ÖZET

NİYÂZÎ'NİN MANSÛR-NÂMESİ

(BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

Kırıkkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Aysun SUNGURHAN

Aralık 2022, 1025 sayfa

Klasik Türk şiiri, Türklerin İslam dinini kabul etmesiyle 11. yüzyılda Karahanlılarla birlikte ortaya çıkarak, 12. yüzyılın ortalarında Anadolu'da gelişen ve etkisini 19. yüzyılın sonlarına kadar sürdürmüş bir edebiyat geleneğidir. Bu gelenek içeresinde eser veren şairler dini-tasavvufi düşünceden etkilenerek manzum ve mensur eserler ortaya koymuşlardır. Bu eserlerin amacı okuyucuya tasavvufi felsefeyi açıklayarak İslam dinini tanıtmak ve yaşatmaktır. Klasik Türk şiiri geleneği içinde yetişen Niyâzî 15. yüzyılda yaşamıştır. Yazmış olduğu Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi bahsi geçen bu değerleri okuyucuya öğretme amacı taşımaktadır. Niyâzî'nin Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi yazılan ilk Mansûr-nâmeler'den kabul edilmektedir. Bu sebeple eserin incelenmesi Türk edebiyatı açısından oldukça önemlidir. Eseri Mustafa Tatçı Türkiye Türkçesine aktarmış ve eseri inceleyerek kitap halinde yayımlamıştır. Yapılan çalışmada Mustafa Tatçı'nın yapmış olduğu çeviri metni esas alınmıştır. Çalışmada eser TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) Projesi vesilesiyle değerlendirilmiştir. Bu projede amaç yüzyıllar boyunca Türk edebiyatı içinde yazılmış metinleri oluşturan kelimelerin asıl anlamlarından hareketle

kelimelerin bağlam içeresinde kazandıkları anlamları tespit edebilmektir. Kelimelerin şairin yaşadığı dönem, ruh hali ve beraberinde geçen kelimelerle bağlantısının ortaya konulması edebiyat araştırmalarına yepyeni bir soluk kazandırmıştır. Çalışmada öncelikle eserin müellifi, eser hakkında bilgi verilmiş ve metinde geçen şahıslar değerlendirilmiştir. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi kelime kelime irdelenmiş ve eserde bulunan fiil, birleşik fiil, ikileme, tamlama, deyim ve atasözü gibi yapılar eserin bağlamı çerçevesinde bir incelemeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bağlamlı Dizin, Mansûr-nâme, Hallâc-ı Mansûr, Sözlük, TEBDİZ.

ABSTRACT

THE MANSÛR-NÂME OF NİYÂZÎ

(CONCORDANCE AND FUNCTIONAL DICTIONARY)

Kırıkkale University

Social Sciences Institute

Turkish Language and Literature, Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Aysun SUNGURHAN

December 2022, 1025 pages

The classic Turkish poem is a tradition of literature that developed in Anatolia in the mid-12th century and continued to have an impact until the late 19th century when Turks accepted the religion of Islam and emerged in the 11th century with the Karahanids. The poets who gave work in this tradition were influenced by religious Sufistic thinking and created poetic and prose works. The purpose of these works is to introduce and sustain the religion of Islam by explaining the prevalence of its philosophy to the reader. He lived in the fifteenth century under the name Niyazî, which grew up in the tradition of classical Turkish poetry. The following values are intended to be taught to the reader: Niyazi's First Mansûr Menâkibânâh receives written confirmation from the First Mansûrnâh. Therefore, the study of the work is quite significant for Turkish literature. Mustafa Tatcı transferred the work to Turkish and published it as a book after studying it. The study is based on the translation text made by Mustafa. In the study, the work was evaluated by Project TEBDIZ (History and Literature Text Context Index and Functional Dictionary). This project aims to determine the meaning of words that have been written in Turkish literature throughout the centuries and the meaning that they have gained in context. The period in which the poet lived, the mood, and the connection of words with the words that came along have brought a whole new breath to

literature research. In the study, first, the value of the work was evaluated using information about the work, and then the individuals passing through the text were evaluated. In the Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi structures such as the verb, compound verb, reduplication, determinative group, idiom, and proverb were examined in the context of the work.

Key words: Concordance, Mansûr-nâme, Hallâc-ı Mansûr, Dictionary, TEBDİZ.

TEŞEKKÜR

Niyâzî'nin Mansûr-nâmesi (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük) adlı bu çalışmanın hazırlanmasında öncelikle eseri günümüz Türkçesine kazandırmış ve çevirisini yapmış olduğu bu metni çalışmamı büyük bir hoşgörüyle karşılayan Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TATÇI'ya, danışman hocam Prof. Dr. Aysun SUNGURHAN'a, beni TEBDİZ Projesine dâhil ederek bu platformda yer almama vesile olan Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a ve tüm TEBDİZ ekibine katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Çalışmam sırasında manevi desteğini ve literatür bilgisini benimle paylaşmaktan geri durmayan çok kıymetli dostum Rabia ADEMOĞLU'na, bu süreçte dualarını benden esirgemeyen başta pek muhterem annem olmak üzere tüm aileme, oldukça ihmal ettiğim fakat gölgelerini daima üzerimde hissettiğim çok değerli arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

ÇİZELGELER DİZİNİ

Tablo 1.3.1. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde İkilemeler Cetveli 85

Tablo 2.3.2. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Edatlar Cetveli 97

Tablo 3.3.3. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Bağlaçlar Cetveli 99

Tablo 4.3.4. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Ünlemler Cetveli 103

Tablo 5.3.5. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Fiiller Cetveli 104

Tablo 6.3.6. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Birleşik Fiiller Cetveli 107

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.3.1. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Âyet ve Hadislerin Kullanım Oranı 15

Şekil 2.3.2. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Deyim, Atasözü ve Kalıp İfadelerin Kullanım Oranı 23

Şekil 3.3.3. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Deyimler ve Toplam Kelime Sayısı Oranı ..... .24

Şekil 4.3.4. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde İkilemelerin Kullanım Oranı 87

Şekil 5.3.5. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Tamlamaların Kullanım Oranı 89

Şekil 6.3.6. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Edat, Bağlaç ve Ünlem Kullanım Oranı... 97

SİMGELER DİZİNİ (ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ)

آ	a, ā, e
أ	a, e, ı, i, u, ü
ء	’
ب	b
پ	p
ت	t
ث	s̲
ج	c
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	z̲
ر	r
ز	z
س	s
ش	ş
ص	ṣ
ض	ḍ, ż
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ف	f

ق	ķ
ك	k ,g
ڭ	ñ
ل	l
م	m
ن	n
و	v; o, ō, ö, u, ü, ū
ه	h; a, e
ى	y; ı, i,

KISALTMALAR DİZİNİ

B.	Beyit
bknz.	bakınız
Çev.	Çeviri
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
Hz.	Hazreti
ö.	Ölüm
Prof.	Profesör
sav.	Sallahu Aleyhi ve sellem
r.a.	Radıyallahu anh
vb.	ve benzeri
vs.	vesaire
yy.	Yüzyıl

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **v**

ABSTRACT ..... **vii**

TEŞEKKÜR ..... **ix**

ÇİZELGELER DİZİNİ ..... **x**

ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **xi**

SİMGELER DİZİNİ (ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ) ..... **xii**

KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xiv**

BİRİNCİ BÖLÜM **1**

1.1. Giriş *1*

İKİNCİ BÖLÜM **4**

2.1. Niyâzî'nin Hayatı ve Eserleri *4*

2.2. Mansûr-nâme *5*

2.2.1. Eserin Muhtevası 5

2.2.2. Üslubu 10

2.2.3. Vezin 11

2.2.4. Kafiye 11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **13**

3.1. NİYÂZÎ'NİN MANSÛR-NÂMESİ'NİN İNCELENMESİ VE DİL ÖZELLİKLERİ *13*

3.1.1. Âyet ve Hadis 13

3.1.1.1. Âyetler 15

3.1.1.2. Hadisler 21

3.1.2. Deyim, Atasözü ve Kalıp İfade 22

3.1.2.1. Deyim 23
3.1.2.2. Atasözü 81
3.1.2.3. Kalıp İfade 82
3.1.3. İkilemeler 85
3.1.4. Tamlamalar 88
3.1.4.1. Arapça Tamlamalar 89
3.1.4.2. Farsça Tamlamalar 90
3.1.4.3. Türkçe Tamlamalar 94
3.1.5. Edat, Bağlaç ve Ünlem 96
3.1.5.1. Edatlar 97
3.1.5.2. Bağlaçlar 99
3.1.5.3. Ünlemler 102
3.1.6. Fiiller 104
3.1.7. Birleşik Fiiller 107
3.1.8. Dua ve Dilek İfadeleri 114
3.1.9. Zıtlık İfadeleri 120
3.1.10. Didaktik Beyitler 125
3.1.11. Şahıslar 129
3.1.11.1. Hz. Âdem 129
3.1.11.2. Cellâd 130
3.1.11.3. Gayb-ı Ricâl 131
3.1.11.4. Halîfe 132
3.1.11.5. Hallâc-ı Mansûr 133
3.1.11.6. Hz. Muhammed 134
3.1.11.7. Mecnûn 135
3.1.11.8. Müezzin 135
3.1.11.9. Mürîd 136
3.1.11.10.Nîyâzî 137
3.1.11.11.Şeyh Cüneyd 138
3.1.11.12.Şeyh Şiblî 138
3.1.11.13. Zindancı 139

3.1.12. Coğrafi Yerler 139
3.1.12.1. Bağdat 140
3.1.12.2. Dicle Irmağı 140

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 142

4.1. NİYÂZÎ'NİN MANSÛR-NÂMESİ SÖZLÜĞÜ (BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK) 142

A/Ā/ʿA 142
B 214
C 302
Ç 337
D 355
E 407
F 444
G 455
H 500
I/ʿI 559
İ/Ī/ʿİ 563
J 607
K 608
L 674
M 682
N 733
O 764
Ö 796
P 800
R 810
S 824
Ş 886
T 910
U/ʿU 937

Ü 949
V 952
Y 973
Z 1004

SONUÇ 1019

KAYNAKÇA 1021

ÖZGEÇMİŞ 1025

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Giriş

Türkler tarih sahnesine çıktıkları günden beri sözlü edebiyat geleneği içinde değerlendirilen destan, efsane, ağıt, koşma, sav, sagu gibi türlerde eserler vermişlerdir. Dönem ve şartlar ilerledikçe yazı ile tanışan Türkler, önceleri başka milletlerden etkilenseler de ilerleyen zamanlarda milli alfabeler oluşturmuşlardır. Bu alfabelerin katkısıyla verilen yazılı ürünler ve sözlü kültür dairesinde oluşan eserler birleşerek Türk'e ait bir edebiyat geleneği ortaya çıkartmıştır. Türk edebiyat geleneğinin başlangıç tarihi tam olarak bilinmemekle beraber Mehmet Fuat Köprülü Türk edebiyatını "İslam'dan önceki Türk edebiyatı", "İslam'dan sonraki Türk edebiyatı" ve "Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı" olarak üçe ayırmıştır.

Türklerin İslamiyet'i kabulü hem sosyal yapıyı hem de edebiyatı etkilemiş bu doğrultuda da çalışmamızı da içene alan klasik Türk şiiri ortaya çıkmıştır. Klasik Türk şiiri 11. yüzyılda Karahanlılarla birlikte oluşmaya başlamıştır. 12. yüzyılda ise Anadolu sahasında ivme kazanmış ve 19. yüzyılın ikinci yarısında etkisini büyük oranda yitirmiştir. Klasik Türk edebiyatı, Arap ve Fars tesirinde kalmakla beraber özü itibariyle Türk'tür. Türk'ün kudret iradesi, yaşama sevinci, tabiat sevgisi, kâinatı kucaklayan dini heyecanı onda görülür (Kaplan, 1996, 80). Bu açıdan şairler ortak bir gelenek oluşturup bu geleneğe bağlı kalarak eser vermişlerdir. Şairler eserlerinde dünyevi konuları (aşk, sevgi, nefret, aile, sosyal hayat vs.) işleyebildikleri gibi İslam dini ve tasavvufi konuları da işlemişlerdir. Hatta her iki konuyu içeren eserler kaleme almışlardır.

Yapılan bu çalışmaya konu edilen Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi klasik Türk edebiyatı döneminde kaleme alınmış tasavvuf konulu bir eserdir. Eseri Niyâzî 15. yüzyılda kaleme almıştır. Şairin bu eseri yazılmış ilk Mansûr-nâmelerdendir. Bu sebeple eserin bağlamsal olarak incelenmesi Türk edebiyatı açısından yararlı olacaktır.

Bağlam kelime anlamı olarak "bir ögenin bulunduğu ortam"dır (Dash, 2008, 22). Başka bir deyişle bir dil birimini çevreleyen, ondan önce ya da sonra gelen birçok

durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim ya da birimler bütünüdür (Vardar, 2007, 31). Bağlamsal değerlendirme yardımıyla incelenen metni anlamak ve yorumlamak kolaylaşmaktadır. Metinlerin daha iyi anlaşılması amacıyla ülkemizde pek çok çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalara "bağlamsal dizin ve işlevsel sözlük" adı verilmektedir. Ülkemizde bağlamsal dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarını sistemli hale getirerek kullanıma sunan Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'tır. Kurmuş olduğu TEBDİZ sistemi sayesinde aynı anda çevrimiçi olarak pek çok metin anlamlandırılabilmektedir. TEBDİZ bir proje olarak 2015 yılında ortaya çıkmış, günümüzde içerisinde pek çok tamamlanmış metin ve bağlamlı sözlük barındıran bir sistem haline gelmiştir. Bu sistem sayesinde kelime ve kelime grupları anlamlandırılarak bağlama inmek kolaylaştığı gibi kelimelerden hareketle şair ve şairin poetik tutumu hakkında bilgiler de kolaylıkla elde edilebilmektedir. Bu sebeple Mustafa Tatçı'nın günümüz Türkçesine aktardığı Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi TEBDİZ sisteminde incelenmiştir.

Bu çalışmada Mustafa Tatçı'nın transkribe etmiş olduğu Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi adlı eserden yararlanılmıştır. Eser mesnevi olduğu için tek parça halinde TEBDİZ sistemine yüklenmiş ve anlamlandırmalar yapılmıştır. Eserdeki her kelime tek tek ekine köküne ayrılmış, kelimelerin ilk ve varsa ikinci anlamları bağlamsal açıdan anlamlandırılarak sisteme kaydedilmiştir. Kelime ve kelime grupları sisteme "âyet, hadis, deyim, atasözü, kelâm-ı kibâr, kalıp ifade vs." şeklinde gruplandırılarak girilmiştir.

Yapılan çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm "Giriş"ten oluşmaktadır. Bu bölümde genel olarak çalışmada yapılan adımlardan bahsedilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümü "Niyâzî ve Mansûr-nâmesi"ne ayrılmıştır. Bu bölüm Niyâzî'nin hayatı ve bu çalışmada incelenen eseri olan Mansûr-nâme'si genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Üçüncü bölümde eser dil ve üslup bakımından incelenerek esere dair tespitlerde bulunulmuştur. Çalışmanın son kısmı olan dördüncü bölümde ise Mansûr-nâme'nin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü alfabetik sırayla verilmiştir.

Çalışmanın yapılma amacı Mehmet Kaplan'ın "Divan edebiyatının yaşadığı devirleri anlamak için, mutlaka bu edebiyatı meydana getiren nesilleri, yaşadıkları devri ve çevreyi bir bütün olarak göz önünde bulundurmak gerekir" (2001, 13) sözünden hareketle şairin bu mesneviyi yazarken kullandığı her kelimenin aslında hangi anlamlara geldiğini tespit ederek hem şairin hem de dönemin şartlarını ve ruh halini anlamaya çalışmaktır. Ayrıca önemli mutasavvıflardan olan Hallâc-ı Mansûr'un felsefesinin Anadolu sahasında eser veren bir şair tarafından nasıl algılandığını anlamayı sağlamaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Niyâzî'nin Hayatı ve Eserleri

Türk edebiyatı geleneği içerisinde yazılan tezkireler incelendiğinde, Niyâzî mahlasını kullanan birçok şair yetişmiştir. Bu mahlası kullanan şair çokluğu çalışmaya konu edinen Mansûr-nâme'nin hangi müellif tarafından kaleme alındığını bulmak hususunda tezkirecilerin bir diğer şairle karıştırmasıyla sonuçlanmıştır (Tatçı, 2008, 67).

Bu **Nîyâzî** âsinün cürmi delim

Rahmet idüp yarlıgagıl ey Rahîm **(B.1061)**

Mansûr-nâme'nin beyitleri arasında yer alan yukarıdaki beyitten hareketle bu eserin müellifi olduğu kabul edilen Niyâzî 14-15. yüzyıllar arasında yaşamış olduğu düşünülen İlyas bin İlyas Şecâuddîn Niyâzî'dir (Riyâzî, 1278, 505). Doğum yeri ve zamanı tam olarak bilinmemektedir. Fakat tezkireciler tarafından Bursalı, Karamanlı, Gelibolulu ve Sirozlu olduğu düşünülmektedir. Niyâzî'nin adının geçtiği kaynaklar incelendiğinde şairin Yıldırım Beyazıt Han döneminde yaşayarak şiirlerini ona sunduğu ve Beyazıt Han'a methiyeler yazdığı konusunda hem fikirdirler (Çolak, 1986, 54-55).

Niyâzî, Arapça, Farsça ve Türkçe yazabilen güçlü bir şairdir. Şairin şiirlerine Ahmed Paşa (?-ö.1497) nazire yazarken, Ahmedî ve Şeyhî ise Niyâzî'yi kendilerine üstat kabul etmişlerdir (Çolak, 1986, 55). Anadolu sahasında üstad kabul edilen şair, aynı zamanda bilinen ilk müretteb divanların da sahibidir. Bahsi geçen bu eserler Timur'un Anadolu'ya düzenlediği seferlerde verdiği tahribatlar sonucu günümüze ulaşmamıştır (Tatçı, 2008, 68). Şairin bu üç divanı dışında Mansûr-nâme adlı eseri çalışmaya konu edindiğimiz mesnevisidir. Mansûr-nâme adlı eser incelendiğinde eser içinde bolca Arapça ve Farsça kelimeler bulunmaktadır. Bu durum da bizlere şairin bu dillerde de divan yazmış olabileceğini düşündürmektedir.

Mustafa Tatçı şair hakkında bilgilerimizin sınırlılığından bahsederken ölüm tarihinin de kesin olmamakla birlikte 914/1508 tarihinde ölmüş olabileceğinden söz

etmektedir (2008, 67). Tüm bilgiler ışığında şairin 14-15. yüzyıllar arası yaşamış olduğu düşünülmektedir.

2.2. Mansûr-nâme

2.2.1. Eserin Muhtevası

Eser mesnevi biçiminde yazılmış bir kıssadır. Hallâc-ı Mansûr'un tarihi ve efsanevi kişiliğiyle harmanlanarak oluşturulmuştur. Eser klasik Türk edebiyatında geleneğinde oluşturulan mesnevilerin çoğunun aksine müstakil bölümlere ayrılmamıştır.

Birinci bölüm, Mansûr-nâme'nin tevhîd bölümü sayılabilecek 1-6. beyitlerde müellif söze Allah'ı anlatarak başlamaktadır. Allah'ın kudretinden, yaratıcılığından, her şeyin ona ait olduğundan bahsetmektedir. Şair bazı beyitlerde Allah'ın isimlerini doğrudan verirken bazen de dolaylı yoldan Allah'ı kast etmektedir.

Evvel anı aydalum kim **Hak'dur** ol

Hayy u Bâkî Vâhid ü Mutlak'dur ol **(B.1)**

Mülk **anundur** kul **anundur** iş **anun**

Cümle cânlarda olan cünbiş **anun (B.5)**

İkinci bölüm, 7-11. beyitler klasik şiirdeki diğer mesnevilerden hareketle na'at bölümü olarak kabul edilebilir. Şair bu beyitlerde Hz. Muhammed'i övmektedir. Onun isimlerinden ve sıfatlarından bahsetmektedir. 11. beyitin 2. mısrasında dört halifeye selam ve salt gönderilmektedir. Bahsi geçen bu beş beyitte Niyâzî'nin klasik Türk edebiyatında diğer şairlerin Hz. Muhammed ve dört halîfeye olan hürmetkâr üslubuyla aynı tavrı takındığı görülmektedir.

Mustafâ vü müctebâ sadrü'l-emîn

Ol vefâ kânı şefî'ü'l-müznibîn **(B.10)**

Rûhına yüz bin salât ile selâm

Hem dirüz **ashâb u âline** tamâm **(B.11)**

Üçüncü bölüm olarak görülebilecek 12. Beyit, fahriyye bölümü olarak kabul edilebilir. Şair bu beyitte sözünün öneminden ve amacından bahsetmektedir.

Cânıla gûş eyle î cân-ı peder

Uşbu **söz** key mu'teberdür mu'teber **(B.12)**

Dördüncü bölüm olarak sayılabilecek 13-39. beyitlerde şair okuyucuyu vakaya hazırlamak amacıyla Hz. Âdem'den ve onun yaratılışından kısaca bahseder. Bu kısımda Niyâzî sıkça "aşk" kavramını anlatır. Bu durum Hallâc-ı Mansûr'un vakasının aşk teması üzerine kurulu olmasından kaynaklanmaktadır. Şaire göre aşk insanı Allah'a ulaştıracak yoldur.

Geç hevâdan 'aşka döndür yüzüni

'Aşk buldura sana kendözüni **(B.38)**

Beşinci bölüm 39. beyitle birlikte Mansûr'un asıl vakasın anlatılmasıyla başlamaktadır. Şair bu kısımda okuyucusuna çok dikkatli ve kalpten dinlemesini öğütleyerek vakayı anlatmaya başlar.

Vaka kısaca özetlenecek olursa; Mansûr bir gece rüyasında Allah'ı görür ve ona âşıklar dergâhına girmek istediğini söyler. Allah Mansûr'a, canından ve başından vazgeçerse gönlüne misafir olacağını fakat ona âşık olanların canını terk etmesi gerektiğini, âşıklarını öldürdüğünü, namını kötü edip bedenini ve ruhunu parça parça ettiğini söyler. Mansûr ne olursa olsun ondan yüz çevirmeyeceğini dile getirir. Bu durumda Allahu Teâla Mansûr'a habibinin ağız yarını içmesini yani dergâhına kabul ettiğini müjdeler. Allah'ın istediği üzerine yine rüyada esnasında Hz. Muhammed Mansûr'un yanına gelir, ona Allah'ın isteğini kabul ettiğini fakat bu aşk yüzünden öleceğini bildirir. Hz. Peygamber Mansûr'a ağız yarını yani ilahi aşk şarabını ikram eder ve Mansûr feryat figan içinde uyanır. Bu uyanış Mansûr'da aşk hallerinin cereyanının başlangıcıdır.

Hallâc-ı Mansûr uykusundan kalktıktan sonra Ene'l-Hak naraları atmaya başlar bu sözle tüm halk uyanır. Bu sözü duyan Bağdat halkı ve âlimleri sabah olunca bir araya gelip, daha önce evliya ve enbiya kimselerden böyle bir iddiada bulunan olmadığını bu yüzden de Mansûr'un sözünün yalan, davasının ise sahtekârlık olduğunu söylerler. Halîfe katına çıkan halk ve âlimler bu sözün ispatını ve manasını isterler. Onlara göre eğer Mansûr ölmezse ülke fitneden ve beladan kurtulamayacaktır. Halîfe Mansûr'un huzuruna gelir ve davasından dönmesini ister. Hallâc-ı Mansûr davasından dönmez. 360 âlim bir araya gelir ve Hallâc'ın katline fetva verilir.

Hallâc'ın belinde bir dividi vardır. Bir gün bu dividi havaya atar ve bütün gökyüzünde Ene'l-Hak yazar. Bunu gören herkes Hallâc'ın cadı ve sihirbaz olduğuna kesin kanaat getirip, katlinin helal olduğunu kendisine bildirirler. Davasında ısrarcı olan Mansûr, tutuklanır ve zindana götürülmek üzere yola çıkartılır. Yolda bir müezzinin okuduğu ezan sesi duyulur. Bu ezanı işiten Mansûr, müezzinin yalan söylediğini yani Allah kelâmını kalpten dile getirmediğini yanındakilere bildirir. Kalpten söylenen Allah-u Ekber kelâmının taşı parçalayacağını, demir örsü eriteceğini söyler. Bunun üzerine bir demir örs bulunup getirilir, Hallâc ezana başladığı anda demir örs su gibi olur, erir. Yanındakiler onu yine cadılıkla suçlayıp, cinlerle iş birliği yaptığını söyler ve zindana kapatırlar.

Zindanda Mansûr'dan başka bir sürü suçlu vardır. Bu suçlular Mansûr'u görür görmez feryat figan edip ağlamaya başlarlar. Mansûr onlara kaygılanmamalarını, her işin Allah'tan geldiğini ve Allah'ın onlara yardım edeceğini söyler. Suçlular Mansûr'dan, zindandan kurtulmaları için Allah'a dua etmesini isterler. Mansûr akşam olunca dua eder ve zindanda dört yüz kapı açılır. Her bir kapıdan gelen ışıkla zindanın içi nur dolar. Tüm suçlular bu kapılardan kaçarlar. Zindancı, zindana gelip herkesin kaçtığını görür fakat Mansûr içeride oturmaktadır. Zindancı hayret ve korku içinde ona zindandan kaçmasını söyler. Fakat Mansûr onu reddeder ve zindanda kalır. Zindancı yine bir gün zindana gelir ve hayretler içinde kalır. Çünkü Mansûr un bedeni o kadar büyümüştür ki zindana sığmayıp dışarı taşmaktadır. Zindancı koşarak durumu Halîfe'ye bildirir. Bunun üzerine Halîfe durumu öğrenmek için adamlarını zindana gönderir. Fakat adamlar zindanın içinde Mansûr'u bulamazlar. Durumu Şeyh Şiblî'ye bildirirler. Şeyh Şiblî adamları tekrar zindana yollar, adamlar bu sefer

Mansûr'u bulmuşlardır fakat zindan ortadan kaybolmuştur. Durumu Halîfe'ye bildirirler. Şiblî adamlarını tekrar zindana gönderir fakat bu sefer de hem zindan hem de Mansûr ortadan kaybolmuştur. Adamlar yine Halîfe katında olayları anlatır, Şiblî adamlarını tekrar gönderir. Bu sefer Mansûr da zindan da yerindedir. Mansûr oturmuş Ene'l-Hak lafzını söylemektedir. Mansûr'un zindanda olduğunu öğrenen Halîfe ve Şeyh Şiblî, Mansûr'un huzuruna gelip, ona davasından vazgeçmesi için tavsiyede bulunurlar. Mansûr onlara, asla davasından vazgeçmeyeceğini bunların ona Allah'ın hediyesi olduğunu, asıl onların gerçek aşkı öğrenmesi gerektiğini söyler. Bunun üzerine Halîfe ve Şiblî oradan ayrılırlar.

Halk iyice Mansûr'dan rahatsız olmaya başlamıştır. Şehrin âlimlerinden olan Şeyh Cüneyd'den Mansûr'a nasihat verip, davasından dönmesini tavsiye etmesini istemişlerdir. Şeyh Cüneyd gelip Mansûr'la konuşur fakat ikna edemez. Bunun üzerine Şeyh Şiblî son kez Hallâc'ın yanına gider. Hallâc ona, kanının dökülmesinin helal olduğunu davasından vazgeçmeyeceğini söyler. Gözleri yaş içinde kalan Şiblî, halka Mansûr'un öldürülmesinin helal olduğunu fakat ona bir gün mühlet verilmesini, birinin gelip onunla konuşacağını söyler. Ertesi gün tüm âlimler meydanda toplanıp gelecek kişiyi yani Gayb Eri'ni beklerler. Gayb Eri geldiğinde onun el ve ayaklarına yüzlerini sürüp Hallâc'ın durumunu anlatırlar. Gayb Eri onlara yardım edeceğini fakat Mansûr'u görmesi gerektiğini söyler. Mansûr'un yanına varan Gayb Eri ona, davasının helal, miracının ise hayırlı olacağını bildirir. Mansûr Gayb Eri'nden, halka kendisini öldürmeleri için fetva veresini ister ve Gayb Eri bu isteği yerine getirip ortadan kaybolur.

Verilen fetva üzerine darağacı kurulur ve Mansûr'un trajik asılması gerçekleşir. Mansûr halka gözlerinin oyulmasını, el ve ayaklarının kesilmesini, darağacında asılmasını ve cesedinin yakılmasını söyler. Bu iş için cellâd görevlendirilir. İdamı gerçekleştirmeye tereddüt eden cellâd bunu yapmak istemediğini söyler. Bunun üzerine Mansûr cellâda, ondan bu hususta hesap sorulmayacağını söyler. Hallâc-ı Mansûr'un önce sağ eli kesilir, akan kan toprakta Ene'l-Hak yazar Mansûr bu kanı yüzüne sürer, sonra sol eli kesilir bu kan da toprakta Ene'l-Hak yazar. Mansûr bu kanla dirseklerine kadar yıkanır. Bunun aşk meclisinde abdest olduğunu söyler. Sonra önce sağ sonra sol ayağı kesilir toprakta yine Ene'l-Hak yazar. Ardından

gözleri oyulan Mansûr darağacına çekilir. Bunun üzüntüsüyle bütün kâinat feryat figan ederek ciğerlerini dağlar. Mansûr'un isteği üzerine bir ateş yakılır ve bedeni ateşe atılır, bu ateşten çıkan duman Ene'l-Hak der. Mansûr'dan kalan küller toplanarak yüksek bir yerden savrulur, yere düşen her kül tanesi yine Ene'l-Hak der. Bu küllerden biri Dicle Irmağı'na düşer ve ırmak coşar, köpürür. Tüm şehir sular altında kalacaktır. Bu durumu önceden bilen Mansûr, bir mürîdine yaşanacakları tek tek anlatmış ve yapması gerekenleri söylemiştir. Mürîd Mansûr'un kendisine verdiği hırkanın kollarını Dicle'ye batırır ve nehir rahatlar, yatağına geri döner. Tüm şehir büyük bir felaketten kurtulmuştur. Yaptıklarından pişman olan bazı kişiler ağlayarak Mansûr'un hırkasına yüz sürerler. Şehrin önde gelenlerinin verdikleri ziyafet sahnesi ile vaka 971.beyitte sona erer.

Çün bu söz bu arada oldı tamâm

Din Resûle es-selâtü ve's-selâm **(B.971)**

Altıncı bölümde şair, Hallâc-ı Mansûr ve onun gibi âşıkların canını verecek noktaya nasıl geldiklerini okuyucuya anlatmaya başlar. Mansûr'un aşk uğruna öldüğünü ve bu aşkı ona Allah'ın bahşettiğini anlatır. Okuyucuya bu aşk ile kendisini kıyas etmesini salık verir. Şaire göre Allah'a ulaşmak için onun yolunda ölmek gerekmektedir.

İmdi gel sen hâlüne eyle kıyâs

'Aşka cân vir kim olasın Hak-şinâs **(B. 982)**

Has erenler gör ne çekdiler cefâ

Ol cefâ içinde gördiler vefâ **(B.983)**

Kişinin Allah'a ulaşması için dünyevi bütün arzu ve isteklerinden uzaklaşarak, nefsini terbiye etmesi gerektiğini savunan şair, "Allah'ı ancak âşık olan gözler görebilir." felsefesini savunmaktadır. Bu beyitlerden sonra müellif akıl ve aşkı kıyas ederek makamlarını okuyucuca anlatır. Şaire göre Allah'a akıl değil aşk ulaştıracaktır.

Akl irişmedi bu 'aşk esrârına

‘Aşk bâzârında ‘aklun kârı ne **(B.1015)**

Pes kişinün ‘aklına bitmez işi

‘Aşkıla varur tarîkı her kişi **(B.1016)**

Mansûr-nâme’nin 1060-1066. beyitleri hemen her mesnevide yer alan dua-hatime bölümüdür. Bu kısım eserin yedinci bölümü olarak sayılabilir. Beyitlerde şair günahları için Allah’a yalvarır. Kendisine ve okuyucusuna dua ister.

Kim mü'ellif hakkına kılsa du'â

Rahmetünden ırma ana ey Hudâ **(B. 1064)**

Okıyanı dinleyeni yazanı

Yarlıga lutfun hakıçün yâ Ganî **(B. 1065)**

Aşağıda verilen beyitle şair Hz. Muhammed’e salat ve selam göndererek eserini sonlandırır.

Ey bürâder söz tamam oldı tamâm

Din Resûle es-selâtü ve's-selâm **(B. 1066)**

2.2.2. Üslubu

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi dini-tasavvufî bir mesnevidir. Şairler bu tür mesnevilerde genellikle “halk” kitlesine seslenirler. Bu sebeple Niyâzî eserinde sade, açık, anlaşılır bir dil kullanmıştır. Amacı sanatkârane bir edayla yazmak değil okuyucuya vakanın ehemmiyetini ve Allah aşkını anlatmaktır. Fakat buna rağmen zaman zaman şair beyitlerinde girift anlamlar kullanarak şairlik kudretini de göstermektedir. Arapça ve Farsça kelimelerin bol bol kullanıldığı mesnevide, şairin bu kelimeleri kullanım rahatlığı dikkatlerden kaçmamalıdır.

Şair “ey bürâder, ey dedem, ey cüvân” gibi ifadeler kullanarak okuyucunun dikkatini toplamaya ve meraklandırmaya çalışmıştır. Mustafa Tatçı’ya göre bahsi geçen “ey dedem” ifadeleri müellifin eseri yaşlılık yıllarında yazdığına delalettir (2008, 75). Şairin “can kulagın dut” gibi deyimlerle okuyucuda merak duygusu uyandırarak,

vaka içinde tutmaya çalıştığı görülmektedir. Vakanın içinde yer alan kişilerin konuşmaları esnasında "aydur, didi" gibi kelimelerle araya girilerek üsluba akıcılık katılmıştır.

Klasik mesnevi anlayışına uyarak tevhîdle eserine başlayan şair yine aynı anlayışla dua ile eserini bitirmiştir. Fakat Niyâzî'nin eserdeki üslubu klasik gelenek anlayışına göre oldukça sadedir. Buna karşılık şairin Allah'ı, Hz. Muhammed'i, Mansûr'u, Allah aşkını vs. övdüğü ve olayları naklettiği beyitlerde mübalağacı olduğunu görmek mümkündür.

2.2.3. Vezin

Eser aruzun, mesnevi vezni diye de bilinen 11'li "fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Kısa olması hasebiyle gazellere göre uzun olan mesnevilerde gelenek içinde sıkça kullanılmıştır. Eserde çoğunlukla vezne bağlı kalındığı görülmüştür. Birkaç beyitte hece eksikliği veya fazlalığından dolayı kusurlar vardır. En çok rastlanan kusur zihaftır (bknz. 397, 336. beyitler) (Tatçı, 2008,74). Bu durum 14-15. yüzyıllar arasında eserin kaleme alındığı düşünülünce çok normaldir. Bu birkaç kusurla şairin şairlik kabiliyetini sorgulamak doğru değildir. Bu asrın diğer eserleri de incelendiğinde belli ölçüde aynı hataları bulmak mümkün olacaktır.

2.2.4. Kafiye

Mansûr-nâme'de kafiye yönünden başarılı kabul edilmektedir. Unutulan ya da eksik yazılan kelimeler Mustafa Tatçı'ya göre müstensihlerden kaynaklanmaktadır (2008,74). Eserde Bakî ve Fuzûlî gibi başarılı şairler gibi bir kafiye tekniği aramak doğru değildir (Tatçı, 2008, 74). Niyâzî eserinde sık sık kafiye tekrarına düşmektedir. Fakat daha önce de dediğimiz gibi şairin asıl amacı vakayı ve Allah'a olan bağlılığı okuyucuya anlatmaktır. Eserin uzunluğu düşünülürse bu tür tekrarların yapılması şairin şairlik kabiliyetini eksiltmemektedir.

Her ki ol deryadâ gark oldu ta**mâm**
Cân u başı fark olınmaz ey hü**mâm (B.156)**

Buluban getürdiler örsi ta**mâm**
Kodılar Mansûr öninde ey hü**mâm (B.169)**

Baş uruban gitdi Şiblî ol za**mân**

Sen bu sırrı key işit dutma gü**mân (B.733)**

Her yire kim düşdi ol külden he**mân**

Çağırup didi Ene'l-Hak bî-gü**mân (B.874)**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. NİYÂZÎ'NİN MANSÛR-NÂMESİ'NİN İNCELENMESİ VE DİL ÖZELLİKLERİ

3.1.1. Âyet ve Hadis

Türkler İslam kültürünü ilk olarak 641 Nihavend Savaşı'yla tanımışlar, daha sonra gerçekleşen ticari etkinlikler sayesinde ise bu kültür dairesini yakından gözlemlemişlerdir. Bilindiği üzere Türkler Talas Savaşı'ndan sonra kitleler halinde İslam dinine geçmeye başlamışlardır. İslam dinini benimseyen tüm ırklarda olduğu gibi Türk kültürüne de bu yeni inancın öğretileri akış göstermeye başlamıştır (Koca, 1996, 264-267). Türkler Arap-İslam kültürünü doğrudan almak yerine, bu kültürel özelliklerle kendi öz benliklerini ortak bir potada eritmiş ve yeni Türk-İslam kültür dairesini ortaya çıkartmışlardır. Başta Kur'ân-ı Kerîm âyetleri toplanmış daha sonra bu dinin getirdiği fıkıh, hadis, tefsîr gibi ilimler ışığında tasavvuf felsefesi oluşmuştur. Tüm bu kültür akışından kaynağını halktan alan klasik edebiyat da etkilenmiş, İslam kültürü ve öğretileri eserlerde yer almaya başlamıştır.

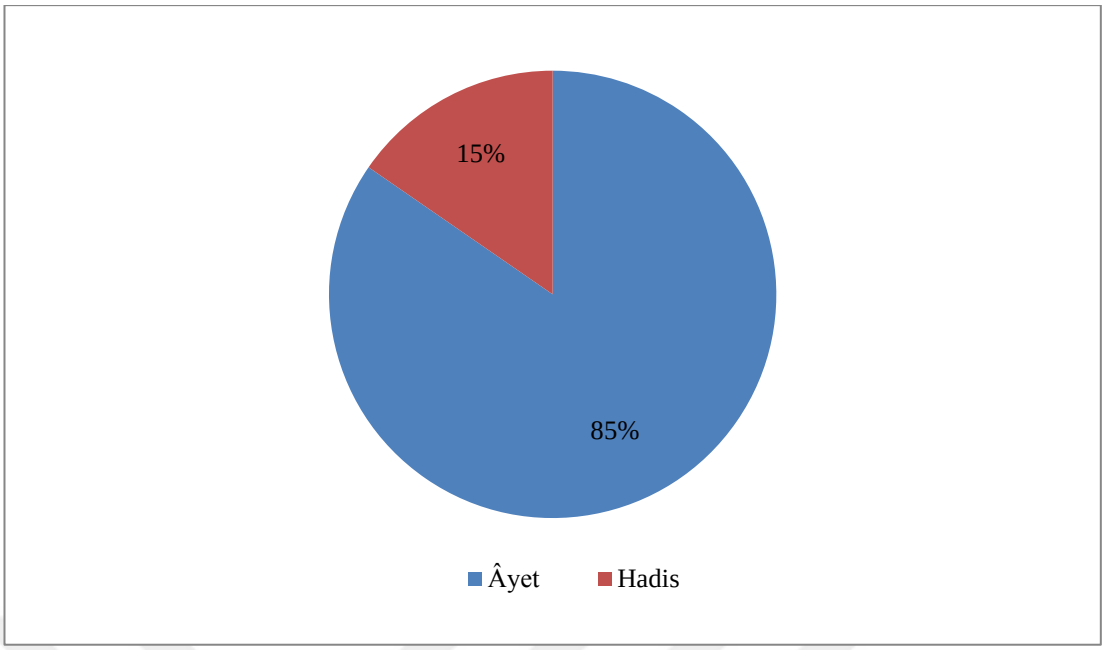
Her türlü inancımızı ve yaşayışımızı bünyesinde bulunduran klasik Türk edebiyatının en belirgin ve umumi özelliği temelinde dinî kültüre yer vermesi olup, temel kaynaklarının başı İslâmî kaynaklardır. Bu sebeple, dini ilimler, İslâm tarihi, peygamber kıssaları, mucizeler ve kerametler gibi Kur'ân-ı Kerîm, âyetler ve hadis-i şerifler de şairlerin çeşitli vesilelerle istifade ettikleri birer hazine ve ilham kaynakları olmuştur (Ekmekçi, 2017, 256).

Kur'ân-ı Kerîm; Hz. Allah'ın kullarına emir ve yasaklarını tebliğ etmek üzere resulü, Hz. Muhammed (sav.)'e gönderdiği bir kitaptır. Kur'ân-ı Kerîm divan şiirinin önemli kaynaklarından biridir. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm, divan şiirine şekil, muhteva, belagat, hatta bazı türlerin çıkmasına kadar birçok yönüyle kaynaklık etmiştir. Bu yönüyle şairlerin ilham aldıkları temel kaynaklardan biri haline gelmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'e divan şiirinde lafzî yönden ve mana yönünden rastlamak mümkündür (Ağızkara, 2016, 13).

Hz. Peygamber, kendisine ilâhî vahiyle bildirilen Kur'ân-ı Kerîm'i tebliğ etmiş; aynı zamanda bütün fiil ve sözleriyle Müslümanlara her alanda ışık tutmuş, örnek olmuştur (Yeniterzi, 1993, 142). Bu sebeple doğrudan Yüce Peygamber'e nispet edilen söz ve fiillere bir terim olarak "hadîs" denilmiş, bizzat Hz. Peygamber hadîs kelimesini kullanarak, bu sözün ıstılâh olarak kabul edilmesi prensibini ortaya koymuştur (Kandemir, 1986, 1-3).

Âyetler eserlerde bazen Arapça asıllarıyla tamamen veya kısmen, bazen de tercüme ve mana yönünden telmih suretiyle kullanılmıştır. Tevhîd, münâcaat, na'at başta olmak üzere özellikle dinî muhtevalı şiirlerde ve mutasavvıf şairlerin divanlarında âyet ve hadislere aynen veya meâlen yer verilmiştir (Ekmekçi, 2017, 256). Lügatlerde ateş yakmak için kor almayı ifade eden "iktibas"; terim olarak şiir ya da düz yazıda bir âyet-i kerimenin veya hadis-i şerifin tamamının veya bazı kelimelerinin alıntılanmasıdır. Şiirde iktibas edilen kelimelerin vezin veya kafiye zarureti dolayısıyla yer değiştirmesine, bazı kelimelerin alınmamasına müsamaha ile bakılmıştır. Çünkü iktibasta asıl gaye sözü güzelleştirme ve anlamı pekiştirmedir (Saraç, 2006, 274). Başkasına ait bir sözün tamamı alınmışsa buna "tam iktibas" denir. Bu tür iktibas, "doğrudan iktibas" diye de adlandırılır. Başkasına ait sözün bir parçası alınmışsa buna "yarım iktibas" denir (Pala, 2009, 228-229). Âyet ve hadislerin lafzı yerine anlamının alınmasına ise "mealen iktibas" adı verilir (Keleş, 2013, 6).

Eserlerini zenginleştirmek ve diğer yazılan eserlerden farklı kılmak amacıyla şairler sıkça iktibas sanatına başvurmuşlardır. Genellikle tasavvuf konulu şiirlerinde başvurulan bu edebi sanatın tercih edilme sebebi şairin sözünü delillendirme ihtiyacından da kaynaklanmaktadır. Sözüne Allah ya da Hz. Peygamberi delil kılan şair, okuyucusunda anlattığı konuya dair sonsuz inanç beklemektedir. Ayrıca iktibas sanatı okuyucunun zevk ve estetik duygusuna hitap etmek amacıyla aşk ve doğa konulu şiirlerde de kullanmıştır. Böyle bir gelenek içinde yetişen Niyâzî de eserinde âyet ve hadislere yer vermiştir. Yapılan incelemede eserde 11 âyet ve 2 hadis iktibasına rastlanmıştır. *"Bakara, İhlas, A'râf, Yâsin, İnsân, Mü'min, Nahl, Al-i İmrân, En'âm, Fecr, Kâf, Vâkıa"* sûrelerine, Hz. Muhammed'in *"Lî ma'a'llâh"* ve "*Men re'eni"* şeklindeki iki hadisine lafzen iktibas yapıldığı tespit edilmiştir. Aşağıda eserde tespit edilen âyet ve hadislerin kullanım oranları verilmiştir.

Şekil 1.3.1. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Âyet ve Hadislerin Kullanım Oranı

Eserde yapılan inceleme sonucunda, Mansûr'un vakasına uygun yerlerde kullandığı âyet ve hadislerle müellifin derin bir dini bilgisi olduğu görülmektedir. Şairin, Mansûr'un felsefesini âyet ve hadislerle okuyucuya tekrar ispat etme çabası içinde bulunduğunu görülmüştür. Bu ispat çabası esere ayrı bir edebi zevk katmaktadır. Aşağıda bahsi geçen âyet ve hadisler genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

3.1.1.1. Âyetler

- İnsan Sûresi 21. Âyet;

Hem ***sekâhum rabbühüm*** hamrın içe

Lâ-cerem ol baş u cânından geçe **(B.402)**

"Sekâhum rabbühüm" ifadesi "(Rableri) onlara içecek verir." anlamına gelmektedir. "Şüphesiz canından ve başından vazgeçenlere, Rableri temiz içki içirecektir." diyen Niyâzî, canından yani kendi bedeni ve nefsinden vazgeçip yalnızca Allah için yaşayanların mükâfatlandırılacağını dile getirmektedir. Bu bahsi geçen mükâfatların en büyüğü cennettir. Cennette kula her şey helaldir. Bu sebeple beyitte aslında dünyada haram kabul edilen şarap metaforu kullanılmıştır. Kişi, ilahi aşk şarabını içip bekâbilah makamına ulaşacaktır ve Allah'la bir olacaktır. Aslında şaraptan kasıt cennette kula vaat edilen sonsuz nimetlerdir. Kulun bu nimetlere ulaşabilmesi dünyada Allah'ın emir ve yasaklarına uymasına bağlıdır. Âşık nefsini terbiye eder,

dünyadan vazgeçer, kendini Allah yoluna adarsa vaat edilen ödüle ulaşabilecektir. Bu durumu okuyucusuna anlatmak isteyen şair İnsan Sûresi 21. âyete lafzen iktibas yapmıştır.

- *Kâf Sûresi 16. Âyet* ve *Vâkıa Sûresi 85. Âyet:*

Nahnü akrab didi Hayy-ı Lem-Yezel

Sende niçün olmadı bu 'ukde hal **(B.407)**

Vâkıa Sûresi 85. âyet ve *Kâf sûresi 16. âyet*te geçen "*Nahnü akrab"* "Biz yakınız" lafzı âyetin Niyâzî tarafından iktibas edilen kısmıdır. Cenab-ı Hakk'ın yarattığı insanın kalplerinde geçen duygularını bile bildiğini anlatan bu âyette; aynı zamanda Allah Sübhânehu'nun ilminin mükemmel oluşuna işaret bulunmaktadır. Nitekim âyette geçen verîd; içinden kanın geçtiği bedenin her bir parçasına ulaşan damardır (Râzî, 2008, 20/279). Vücuttaki etin damarı örtmesi mümkün olduğu halde Cenabı Allah'ın ilmini hiçbir şey kapatamaz, ilminin sonsuz oluşu ile insana şah damarından daha da yakındır. İşte insan; yaratılan aciz varlık, âlemlerin Rabbi tarafından böylece taçlandırılmış, Yaratan ile gerçek kul olanların hissedebileceği bir bağ kurulmuştur (N. Çopur, 2016, 718).

Bahsi geçen âyet Hallâc-ı Mansûr'un zindandayken yanına giden Şeyh Cüneyd'le aralarında geçen konuşma sırasında kullanılmıştır. Mansûr Şeyh Cüneyd'e "Sonuz olan Allah biz yakınız dedi. Sende bu zor hal niçin olmadı?" diye sormaktadır. Yani Mansûr Allah "Ben size şah damarınızdan daha yakınım." dedi ben de farklı bir şey söylemiyorum, neden inanmıyorsunuz?" diye sormaktadır. "Ene'l-Hak", "Ben Hakkım." lafzı Hallâc-ı Mansûr'un nişanıdır. Bu söz ile Mansûr'un burada Cüneyd'e sorduğu soru arasında bir fark yoktur. Bu iki söz de "Allah her yerdedir ve her şey ondan gelmiştir." demektir. Bakmasını bilen için Allah yer yerdedir. Fakat kalp gözüyle bakamayanlar bu sözün hikmetini anlayamazlar ve bunu bir ulûhiyet iddiası olarak görürler. Mansûr'un vakasında başına gelen infaz bu sebepledir. Niyâzî'nin beyitinde bu âyete iktibas yapmasının sebebi Hallâc-ı Mansûr'un bu felsefesini kanıtlamaktır.

- *Fecr Sûresi 28. Âyet:*

Kime kim irdi nidâ-yı ***irci'î***

Zât-ı Hay'dur bil kim anun merci'i **(B.410)**

Niyâzî beyitte, *Fecr Sûresi 28. âyet*inin "İrci'î" "dön" hitabına lafzen iktibas yapmıştır. Yüce Allah muhatap olarak iyiliği kötülükten ayırt edebilmiş, Allah'a temiz bir kalple yaklaşan nefs-i mutma'inne mertebesindeki kullara seslenmiştir (Cebecioğlu, 2009, 86). Âyette, Ey huzur içinde olan nefis ibaresi ile nefs-i mutmainne; dünyaya olan bağımlılıklarından kurtulup iman esaslarına inanan, İslâm'ın emir ve yasaklarına uyan ve bu konularda hiçbir şüphe duymadan Cenabı Hak ile manevî bir bağ Kur'ân nefis kastedilmektedir (Râzî, 2008, 23-137). Nefsin bu dördüncü mertebesinde kalp, her şeyden emin olmuştur. Allah'a doğru giden nefis sahibinin kalbi, tam ve gerçek bir inanışa sahiptir. Cömertlik, doğruluk, yumuşak gönüllülük, güler yüzlülük, tatlı dillilik gibi güzel sıfatlar kazanan kalp, daima tevekkül, tefvîz, teslîm, sabır ve rızâ halleri içindedir (Cebecioğlu, 2009, 475). Bir diğer ifadeye göre nefs-i mutmainne; kendisini, zatını ve hakikati bilen kimsedir (Yazır, 2008, 9/476). İşte bu dereceye ulaşıp, kendini bilen ve İlâhî âleme yönelen insan, dünyada Allah Teâlâ'ya tam teslim olmuş bir halde yaşar. Gönül saadetine ulaşır, kederden uzak kalır. Ahirette de Hak Teâlâ'nın iltifatına mazhar olur (Yeniterzi, 2006, 786).

Mansûr yine Şeyh Cüneyd'le olan konuşması sırada ona, "Kime "dön" nidası ulaşırsa, onu söylen bil ki Allah'ın kendisidir." demektedir. Hallâc-ı Mansûr yine yüreğindeki aşkın Allah'tan geldiğini bu sözlerin onun değil Allah'ın lafzı olduğunu anlatmaya çalışmaktadır. Mansûr'un felsefesinin anlatılmaya çalışıldığı bu beyitte Niyâzî, Fecr Sûresi 28. âyetine lafzen iktibas yapmıştır.

- *Bakara Sûresi 117. Âyet, En'âm Sûresi 73. Âyet, Al-i İmrân Sûresi 47. Âyet, Al-i İmrân Sûresi 59. Âyet, Nahl Sûresi 40. Âyet, Yâsîn Sûresi 82. Âyet, Mü'min Sûresi 68. Âyet:*

Dü cihânun serveri benven 'ıyân

Benden açıldı rumûz-ı ***Kün fekân*** **(B.454)**

"Kün fekân" "Ol der" Kur'ân-ı Kerîm 'de aynı anlamda yedi âyette geçmektedir. Âl-i İmrân/47, 59; En'âm/73; Nahl/40; Meryem/35; Yâsîn/82; Mü'min/68 kün, Yüce Allah'ın gücünü, kudretini ifade eden bir âyettir (Keleş, 2013, 32). Yüce Allah yaratmayı irade ettiği vakit bunu "kün" kelimesi aracılığı ile yapar ve yaratır. İki harften (kâf u nûn) oluşan bu kelime iki ele, yani hakk'ın faaliyet ve mefuliyetine,

diğer bir deyişle vücûp ve imkân hazretlerine işaret eder (Uludağ, 2001, 200-222). Âyette geçen bedî' kelimesi; yaratan anlamıyla yaratmanın sadece Hak Teâlâ'nın şanından olduğunu gösteren bir sıfattır (Râzî, 2008, 3/392). Cenabı Hak, Kur'ân-ı Kerîm 'de insanlara, göklerde ve yerde canlı cansız bütün varlığın kendisine ait olduğunu beyan ettikten sonra bir şeyin olmasına hükmettiği zaman O, ona sadece "ol der" diyerek cevap vermiştir. Eşyanın yaratılmasında Allah Teâlâ'nın kün-ol sözü; O'nun ilahî kudretinin hızlı bir şekilde zuhur ettiğini ve herhangi bir yardım olmaksızın yarattığını göstermektedir (Râzî, 2008, 3/398).

Hallâc-ı Mansûr beyitte "İki cihanın reisi açıkça benim, ol emrinin remizleri benden çıktı." demektedir. Mansûr'un her sözünde açıkça görülmektedir ki Allahlık iddiası yoktur. Onun ve gönül ehlinin yüreği nereye yüzünü dönse Allah'ı görmektedir. Bu sebeple her nazar edilen yerde ve yere Allah denilmektedir. Aslında "ben Allah'ım" sözü insanı Cenab-ı Allah'tan gelen bir varlık olarak kabul edip münafıklıktan kurtarmaktadır. Bu söz vesilesiyle "ben batılım" demekten uzak duran Hallâc-ı Mansûr'un düşünce dünyası gözler önüne serilebilir.

- *Bakara Sûresi 2. Âyet:*

Bir 'amel kılun ki ola Hak yakîn
Ta ki olasız ***Hüdel-lil-muttakîn*** **(B.768)**

Hallâc-ı Mansûr'un eserde önce el ve ayakları kesilmiş, gözleri oyulmuş, idam edilmiş, cesedi yakılmış ve son olarak külleri bir dağın tepesinden savrulmuştur. Mansûr gözleri çıkartıldıktan sonra halka bu sözleri söylemiştir. Âyette "şüphe olmayan" ifadesi ile Kur'ân-ı Kerîm 'in Allah Teâlâ'dan gönderildiği ve tek kılavuz olduğu belirtilmektedir. Rayb kelimesi; "kuşkulu şüphe" anlamındadır. Tefsirlerde, ilmî ve ahlâkî şüphe diye birbirinden ayrılabilecek olan şüphe ve suçlama durumlarının kaldırıldığı kesin olarak ispatlanarak kitabın mükemmelliği dolayısıyla da Cenabı Hakk'a ait olduğu belirtilmiştir (N. Çopur, 2016, 26).

Hüdel-lil-muttakîn "sakınanlar için yol göstericidir." anlamına gelmektedir. Hallâc-ı Mansûr halka kendisinden yani aslında Allah'tan şüphe etmemeleri gerektiğini gerçek ve sahih rehber olduğunu dile getirmektedir. Bunu ulûhiyet olarak anlayan halk ise onu rehber kabul etmek bir yana dursun feci bir şekilde katletmiştir. Mansûr ölürken bile davasından dönmemiş, Allah kelamını onlara anlatamaya ve tebliğ

etmeye devam etmiştir. Bakara Sûresi 2. âyetinden iktibas yapan Niyâzî, Mansûr'a yol gösterici ve kılavuz vasıflarını yüklemek amacıyla bu âyeti seçmiştir.

- *Bakara Sûresi 115. Âyet:*

Kanda baksan ***Semme vechullâh*** ola
Gözlerüne görinen Allâh ola **(B.1052)**

Cenabı Hakk'ın mescitlerinde isminin anılmasına engel olanların ve oraların yıkılıp harap olmasına uğraşan kişilerin O'nun hükmünden kaçmalarının mümkün olmadığı, onlar nereye yönelirlerse hükümranlığının onları yakalayacak olması; Müslümanların da nerede olursa olsun rızasına nail olmak için yaptıkları ibadetlerin kendisinden gizli olmadığı anlamını içermektedir (Râzî, 2008, 3/381). Âyetin bu şekilde anlaşılması Allah Teâlâ'nın kullarını günahlardan sakındırmak ve onları birlik sırrına ulaştırmak içindir (N. Çopur, 2016, 81-82).

Niyâzî, eserinde Hallâc-ı Mansûr'un vakasını anlattıktan sonra okuyucuya Allah'a nasıl ulaşacaklarını anlatan öğütler vermektedir. "*Semme vechullâh"* ifadesi "Allah'ın zâtı oradadır" anlamındadır. "Nereye baksan Allah oradadır. Gözüne her görünen Allah olsun." diye tercüme edilebilecek beyitte şair, okuyucusuna hem nasihat vermekte hem de dua etmektedir. İnsan gözüyle görmese bile Allah her yerdedir. Bu yüzden bunu bilen insan buna göre yaşayacak ve davranacaktır. Hata yapmaktan ve günah işlemekten korkan insan doğruya yönelecek bu vesileyle de Allah'a ulaşacaktır. Bunu bilen Niyâzî okuyucusuna her an izleniyormuş gibi yaşamasını öğütlemiş, her baktığı yerde Allah'tan izler görebilmesi için de Allah'a dua etmiştir.

- *Bakara Sûresi 260. Âyet, Ara'f Sûresi 14. Âyet:*

Rabbi ernî ol zebân-ı 'aşk idi
Lî-ma'allâh ol zebân-ı 'aşk idi **(B.997)**

Niyâzî "Rabbi ernî" "rabbim bana göster" lafzını Bakara Sûresi 260. âyetinden ve Ara'f Sûresi 143. âyetinden lafzen iktibas etmiştir. Bahsi geçen erinî ifadesinin beyitte vezin gereği ernî şeklinde yazıldığı görülmektedir. Beyit "O aşk lisanıydı, Rabbim bana göster. Allah ile yalnızlıkta (olan) o lisan aşk idi." şeklinde tercüme edilebilir. Beyitin geçtiği kısım mesnevide Mansûr'un vakasının sona erip Niyâzî'nin okuyucuya aşk ve akıl arasındaki farkları anlattığı kısımda kullanılmaktadır. Şaire

göre Allah akıl ile bulunmaz. Allah'a ulaşmak isteyen önce ona âşık olmalıdır (Günaydın, 547, 2022).

Hz. İbrahim Allah'a Bakara suresi 260. âyette "Ölülüleri nasıl dirilttiğini bana göster." diye seslenmektedir. Niyâzî ise ölü gönüllerin Allah aşkının gücüyle dirileceğini söylemektedir. *Li-ma'allâh* ifadesi ise Hz. Muhammed'in hadis-i şerifidir; "Benim Allah ile beraber öyle bir vaktim vardır ki, o vakit ben, Allah'tan başka hiçbir şeyle iştigal etmem." Bu hadisi kullanarak şair Allah ve Hz. Muhammed'in miraca yükselerek buluşmaları olayına telmih yapmaktadır. Allah ile yapılan konuşmada mantık aranmaz. Bu akılla değil kalple yapılır. Gönül perdelerini kaldıran kimseler Allah'ı duyabilir, anlayabilir. Şair bu beyitinde hem Allah'la aralarında kimsenin anlayamayacağı bir dil gelişmesini hem de yaratıcı ile böylesine yakın temas kurabileceği bir anın oluşması için dua etmektedir.

- *İhlâs Sûresi 1. ve 2. Âyet*

Ey sıfatı **Kul hüvallahu ahad**

Hayy u Bâkî sensin **Allahü's-Samed (B.783)**

Sadece Allah Teâlâ'ya tahsis edilen, Yüce Yaratıcının sıfatlarından bahseden ve fazileti pek çok olan bu sûrede İslâm'ın temel ilkesi olan tevhîd inancı anlatılmaktadır Sûrenin sebeb-i nüzulü hakkında kaynaklarda, Mekkeli müşriklerin Hz. Peygamber'e (sav.); "Rabbini nasıl vasıflandırırsın?" sorusu üzerine; De ki: "O, Allah'tır, bir tektir" mealiyle başlayan, Yüce Allah'ın birliğini halis kılmak anlamında İhlâs suresinin nazil olduğu bildirilir (Râzî, 2008, 23/534). Âyette, Allah Samed'dir ifadesi ile Allah Tebâreke Hazretlerinin her türlü ihtiyaçtan uzak oluşu ve her yaratılanın Cenabı Hakk'a muhtaç olduğu ifade edilmektedir. Allah Teâlâ, herkesten müstağni, hiç kimseye ihtiyacı olmayandır. Cenabı Hak, kâinatı ve onda olanları yaratan olarak hiç kimseye ihtiyaç duymaz aksine herkesin O'na ihtiyacı bulunmaktadır (Râzî, 2008, 23/564).

"Ey sıfatı "Allah birdir, tektir". Sonsuz olan sensin her şey sana muhtaçtır; sen hiçbir şeye muhtaç değilsindir." şeklinde çevirisi yapılabilecek beyitte İhlas sûresinin 1. ve 2. âyetinin tamamını iktibas edilmiştir (Günaydın, 548, 2022). Şair bu beyitte Allah'tan başka mutlak hakiki bir varlık bulunmadığını, onun varlığının başka bir güce ihtiyacı olmadığını vurgulamaktadır. Her olayın ve durumun tek çıkış noktası yaratıcıdır. Bunu bilen ve böyle düşünen insan gerçek mutluluğa ulaşacaktır.

3.1.1.2. Hadisler

- *"Lî Ma'allah" Hadis-i Şerifi*

Li-ma'allah nüktesinden al sebak
Cân gözin aç imdi Hakk'a toğrı bak **(B. 408)**
Rabbi ernî ol zebân-ı 'aşk idi
Lî-ma'allâh ol zebân-ı 'aşk idi **(B. 997)**

"Lî ma'a'llâh" "Allah benimledir." manasında olup Niyâzî bu hadise iki kez iktibas yapmıştır. Herhangi bir hadis kitabında kayıtlı bulunmayan bu söz, daha ziyade zayıf ve metruk ravileri toplayan duafâ ve mevduât (Ali el-Kârî, 1986, 291-292; Aclûnî, 1997, II/156) eserlerinde yer almakta olup, bu bahiste şöyle bir rivâyet nakledilmektedir: "Peygamber Efendimiz ile Hz. Ebû Bekir sohbet ederken, yanlarında bulunan Hz. Ömer bazen konuşmalarını anlamazdı. Yine böyle bir sohbetten sonra Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekir'e Resûlullah'ın bütün sırlarını anlayıp anlamadığını sorunca, Ebû Bekir şu hadisi rivâyet etmişti: 'Allah ile benim öyle bir vaktim vardır ki; oraya ne nebiyy-i mürsel sığar, ne de melek-i mukarreb'. İşte bu vakit, Makâm-ı Muhammedî de denilen ehâdiyyet makamıdır. Kur'ân-ı Kerîm 'de bu makam, Miraç gecesi Hz. Peygamber'in Allah'a olan yakınlığını bildirdiği ev ednâ âyetiyle belirtilmiştir." (Yeniterzi, 1993, 158).

Menâkıbnâme'de daha önce de bahsedildiği gibi Hallâc-ı Mansûr Allah'ı rüyasında görmüş ve onun aşk meclisine girebilmek için duacı olmuştur. Allah ona bu aşk meclisine girebilmek için vazgeçmesi gerektiği şeyleri anlatmış, bu yolun çetin ve dikenli olduğunu söylemiştir. İsteğinden dönmeyen Mansûr'un rüyasına Hz. Muhammed'i yollamış, Mansûr Hz. Muhammed'in ağız yarını içmeye mazhar olmuştur. Bahsi geçen hadis Hz. Muhammet ve Allah arasındaki yakınlığı ve muhabbeti anlatmak için kullanılmıştır. Bu yakınlığa benzer bir yakınlık eserde Mansûr'a da nasip olmuştur.

- *"Men re'eni" Hadis-i Şerifi:*

Men re'eni dir Resûl-i kâinât
Kim bu sırrı bilse mekşûf ola zât **(B.409)**

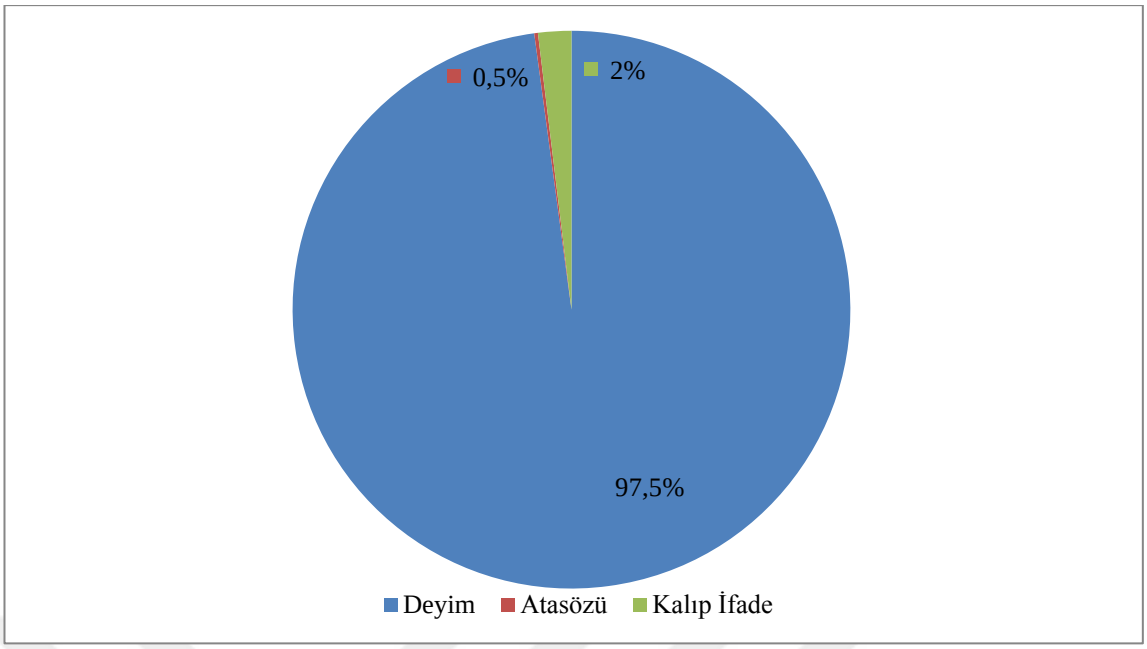
Bu hadisi Hazreti Enes (r.a.) rivâyet etmiştir. Tîbî şöyle hadisi açıklamıştır; "Beni rüyasında gören, beni hakikatim üzere eksiksiz görmüştür, beni görüp görmediğinden

şüpheye düşülmemelidir. Rüya tamdır, hak bir rüyadır" demektir. Nitekim yine Buhârî'de hadisi: "Rüyada beni gören hakkı (gerçeği) görmüştür." şeklinde buyurmuştur. Rüyada Resûlullah'ın görülmesi meselesi bazı farklı yorumlara sebep olmuştur. Resûlullah'ı bilinen evsafı çerçevesinde görürse bu rüya hak rüyadır denmiştir. Bu hususta ulemâ şu noktada müttefiktir: "Şeytan Resûlullah'ın hüviyetine giremez." Cenabı Hakk ona bu imkânı tanımamıştır. Bu sebeple Cenâb-ı Hakk, şeytanı, kişinin uyanık halinde, Resûlullah'ın suretine girmekten men ettiği gibi, uyku halinde de o suretle gözükmekten men etmiştir. Bu hususu Resûlullah (Aleyhissalâtu Vesselâm) açık seçik beyan etmiştir. Ulemâ çoğunlukla şu görüşü benimser: "Bu hadisten maksat şudur: hangi hal üzere olursa olun Hazreti Peygamber (Aleyhissalâtu Vesselâm)'in rüyada görülmesi bâtıl olamaz, bu rüya edgâs değildir, esas itibariyle haktır. Görülen suret şeytandan değil Allah'tandır." (https://hadisler.org/948-nolu-hadis).

"Rüyada kâinatın resulünü gören hakkı görmüştür, kim bu sırra vakıf olursa o kişi övülmüş kişidir." diyen Niyâzî bu hadise iktibas yaparken aslında Mansûr'un Hz. Muhammed'le rüya anında konuşmasına ve onun ağzının yarını içerek Allah'ın âşıkları arasına girme olayına hatırlatma yapmaktadır. Mansûr'un gördüğü rüyayı sahih etmek isteyen şair bu hadisten yararlanmıştır (Günaydın, 2022, 551).

3.1.2. Deyim, Atasözü ve Kalıp İfade

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde TDK'nin Güncel Türkçe Sözlük'ü esas alınarak deyim, atasözü ve kalıp ifadeler tespit edilmiş ve genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Aşağıda eserde tespit edilen deyim, atasözü ve kalıp ifadelerin kullanım oranları verilmiştir.

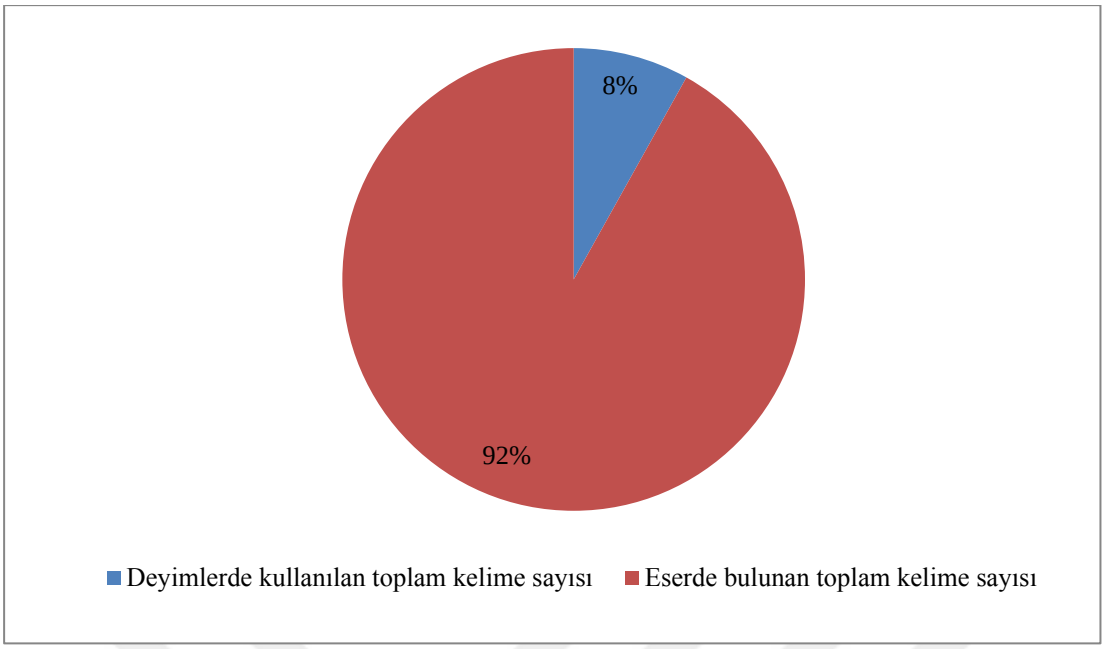

Şekil 2.3.2. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Deyim, Atasözü ve Kalıp İfadelerin Kullanım Oranı

3.1.2.1. Deyim

TDK'nin Güncel Türkçe Sözlük'ünde deyim kelimesi; "Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir." şeklinde tanımlanmaktadır (http://sozluk.gov.tr/). Deyimler bir toplumun kültürünü, gündelik yaşamını, duygu ve düşüncelerini o an yaşayan halka ve gelecek nesillere aktarmak için kullanılan yapılardır. Kim ya da kimler tarafından söylenildiği belli olayın deyimler tıpkı canlılar gibi doğar, gelişir ve ölürler. Deyimler günlük yaşamı düzenleyici etkiye sahip olmalarına rağmen toplumsal norm olarak görülmezler. Bağlayıcılıkları yoktur.

İncelenen Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde 283 adet farklı deyim tespit edilmiştir. Tespit edilen deyimlerin günümüzde bir takım anlam kaymaları olmasına rağmen günlük yaşamda sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Şair deyimleri eserin canlılığını arttırmak ve okuyucu üzerinde bıraktığı etkiyi derinleştirmek amacıyla kullandığı açıkça görülmektedir. Şairin bu deyimleri ustalıkla kullanması dile hâkim olduğunu da kanıtlamaktadır. Niyâzî bu ahenkli söyleyişlerle halk dilinden kopmadan vermek istediği mesajı halka kolayca ulaştırmıştır. Aşağıda eserde tespit edilen deyimler ve eserin toplam kelime sayısı oranı verilmiştir.

Şekil 3.3.3. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Deyimler ve Toplam Kelime Sayısı Oranı

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde en çok *"şâd olmak"* deyimi geçmektedir (12). Deyim sözlüklerde "Sevinmek, memnun ve mutlu olmak." manalarına gelmektedir. Eserde bu deyim, dünyevi zevk ve arzulardan arınan kimselerin Allah'a ulaşmasıyla gönle sevinç ve mutluluk düşeceğini ifade eden beyitlerde yer almaktadır.

Gâh enâniyetden âzâd ol yüri

Ol cemâlün nûrına **şâd ol** yüri **(B. 1044)**

Ko huzûrumda beni ey hoş-nihâd

Cânum ol cânâne ile **ola şâd (B. 246)**

Bu fenâdan kurtulam âzâd olam
Ol bekâ evinde varup **şâd olam (B. 561)**

Nefs zulemâtından âzâd olasın

Ol cemâlün nûrıla **şâd olasın (B. 1050)**

Hallâc-ı Mansûr'un zindan vakasının anlatıldığı beyitlerde şair *"şâd olmak"* deyiminden sıkça yararlanmıştır. Zindandaki kimseler zincirlerle bağlanmış

haldedirler. Bu zincirlerden Mansûr'un duası vesilesiyle kurtulmuşlardır. Şairin bu beyitlerde insanın da dünyada beden zincirine vurulduğunu, bu zincirden kurtulmanın yolunun ise ölerek Allah'a kavuşmak olduğunu okuyucusuna anlatmak istediği görülmektedir.

Bend içinden çıkuban **şâd olasız**
Cümle kaygulardan âzâd olasız **(B. 207)**

Çün işitdi ehl-i zindân bu sözi
Şâd oluban topraga urdı yüzi **(B. 208)**

Kamusı bendinden âzâd oldılar
Gussalardan kurtulup **şâd oldılar (B. 218)**

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde *"can virmek"* deyimi sıkça geçmektedir (8). Bu deyim eserde iki farklı anlamda kullanılmıştır. Deyimin ilk manası ruha güç vermek; canlanmasına yol açmaktır. Şair aşağıdaki beyitte Allah'a ulaşmak için kişinin önce kendi nefsinden vazgeçmesi gerektiğini ve bu vesileyle özünü bulacağını; özüne ulaşan insanın ise Allah'a kavuşacağını, Allah'ın da o kişinin ruhuna dirlik ve esenlik verip canlandıracağını ifade etmiştir.

Görmeyince kimsene **cân** mı **virür**
Kendözin gören anı kanda görür **(B. 1013)**

Deyimin ikinci anlamı ise; canını feda etmek, bir değer uğruna ölmektir. Şair döneminin diğer pek çok şairinin aksine şiirinde bu ölüm fedailiğini sevgili uğruna değil Allah uğruna kullanmıştır. Tasavvuf felsefesinde âşık sevgilisi için dünyadan ve kendisinden vazgeçer, her baktığı yerde Allah'ı görür ve bu âşığın içinde bir ateş yakar. Bu ateş günden güne yükselir ve âşık kavuşma hasretiyle her gün yanar. Onun için ölmek sevgiliye ulaşmanın tek çözümüdür. Niyâzî de bu felsefeye dayanarak okuyucusuna metin içerisinde önce nefislerini öldürmeleri gerektiğini sonra da Allah uğruna başlarını ve canlarını seve seve vermeye hazır olmaları gerektiğini vurgulamakladır.

Göreler ʿâşıklarun meydânını
ʿAşk ıla niçe **virürler cânını (B. 585)**

ʿAşk meydânına geldi cânıla
Cânını virdi safâ erkânıla **(B. 977)**

İmdi gel sen hâlüne eyle kıyâs
ʿAşka **cân vir** kim olasın Hak-şinâs **(B. 982)**

Eserde *"cân kulagın dutmak"* deyimine de çokça yer verildiği tespit edilmiştir (5). "Çok büyük bir dikkatle, iyice anlama, kavrama çabasıyla dinlemek." anlamlarına gelen bu deyim günümüzde "Can kulağıyla dinlemek." olarak gündelik yaşamda sıkça kullanılmaktadır. Şair bu deyimi kullandığı tüm beyitlerde okuyucusuyla/dinleyicisiyle bağlantı kurmaktadır. Niyâzî bu deyimle okuyucunun/dinleyicinin dikkatini ve ilgisini tekrar metne odaklamayı hedeflemektedir. Bu durum şairin metnin hitap edeceği kitlenin eserden kopmayarak verilmek istenen mesaja ulaşmasını kolaylaştırmayı amaçladığını göstermektedir.

Cân kulagın dut sözün esrârına
Bilesin kim söz nedür esrârı ne **(B. 40)**

Cân kulagın dut ki kudret n'eyledi
Gör neden Mansûr Ene'l-Hak söyledi **(B. 80)**

Gideriken zuhr vaktiydi meger
Cân kulagın dut bu söze al haber **(B. 168)**

Cân kulagın dut sözün esrârına
Tâ ki cânun ire ʿaşk envârına **(B. 375)**

Eserde *"ayagına düşmek, ayagına secde kılmak, ayagına yüz urmak, ayagında sücûd kılmak"* gibi ortak kurguda deyimlere de rastlanmaktadır. Bu deyimler "Ayağına kapanmak, secde etmek, yalvarıp yakarma, özür dileme." manalarına gelmektedir. Günümüzde de bu deyimler saygı göstermek ve af dilemek amacıyla birinin "ayağına

kapanma" şeklinde kullanılmaktadır. Metinde Mansûr'dan af dileme amacıyla ayaklarına sarılıp yalvarılan bir sahnede,

Kıldılar Mansûr **ayagında sücûd**
Didiler lutf eyledün yâ ehl-i cûd **(B.220)**

yine Mansûr'u yolundan döndürmek amacıyla yalvarılan bir sahnede,

Kıldı Mansûr **ayagına secde** ol
Didi Hakka kim bulasın togrı yol **(B.232)**

saygı göstermek amacıyla ayağına yüz sürülüp el ayak öpülen bir sahnede,

Çünki halk anı muʿayyen gördiler
Dökülüp **ayagına yüz urdılar (B.588)**

aynı deyimin kullanıldığını görmek mümkündür.

Şair klasik Türk şiirinde sıkça kullanılan "*ah itmek, ʿaklunı almak, ʻaklı başından gitmek, aman virmek, can atmak, caresiz kalmak, hisab sormak, hayran olmak, dile gelmek*" gibi deyimlere de eserinde yer vererek metne akıcılık ve zenginlik katmıştır.

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde geçen deyimler aşağıda alfabetik sırayla verilmiştir.

ʿ**âciz kalmak [1]** Güçsüz, kuvvetsiz kalmak.

Şöyle ʿâciz kaldı ol halk ey cüvân

Âh odından göklere çıkdı duhân **(B. 896)**

âdem olmak [1] İyi, şahsiyet sahibi, ideal bir insan olmak.

Ol gidenler geldi Mansûrı görür
Âdem olmış hoş Ene'l-Hak çagırur **(B. 286)**

agzını açmak [2] Ağzını açmak, konuşmaya başlamak.

Sana Hak emrile geldüm bu zamân
Agzunı aç imdi gör Hakdan nişân **(B. 87)**

Açdı Mansûr **agzını** şol dem safâ
Agzı yarın sundı ana Mustafâ **(B.89)**

âh eylemek [2] Feryat etmek, inlemek, sızlanmak.

Yine Mansûr ol zaman **âh eyledi**
Cûşa geldi vü Ene'l-Hak söyledi **(B. 608)**

Çün ki Mansûr uşbu sözi söyledi
Ol halâyık aglaşup **âh eyledi (B. 642)**

âh itmek [2] Feryat etmek, inlemek, şikâyet etmek.

İşidüp bunı Halîfe **âh ider**
Cümle halkun ʿaklı başından gider **(B. 263)**

Her kaçan kim hırkayı gördi bular
Âh idüben yüzlerine sürdiler **(B. 955)**

ʿ**akl irmek [1]** Ne olduğunu anlamak, sırrını çözmek.

ʿ**Akl irişmedi** bu ʿaşk esrârına
ʿAşk bâzârında ʿaklun kârı ne **(B. 1015)**

ʿ**akla sıgmak [1]** İnanılacak gibi olmamak, akla uygun gelmemek

Bu niçe kurbetdurur âhir ey Çalab
ʿ**Akla sıgmaz** uşbu sırr-ı bü'l-ʿaceb **(B. 693)**

ʿ**aklı başından gitmek [1]** Çok sevinçten veya çok korkudan ne yapacağını şaşırmak.

İşidüp bunı Halîfe âh ider

Cümle halkun ʿ**aklı başından gider (B. 263)**

ʿ**aklunı almak [1]** Gözü bir şeyi görmeyecek şekilde kendini kaptırmak.

Sana cîn fiʿli tutaş olmış meger
ʿ**Aklunı** sihr eyleyüp **almış** meger **(B. 155)**

ʿ**amel kılmak [3]** İş yapmak, gerekeni yapmak, yerine getirmek.

On iki ʿilmi kamu bilmişidi
Cümle ʿilmile ʿ**amel kılmışıdı (B. 43)**

Bir ʿ**amel kılun** ki ola Hak yakîn
Ta ki olasız Hüdel-lil-muttakîn **(B. 768)**

Dilerem tatlu sözüni işidem
Kim ʿ**amel kılup** anunla iş idem **(B. 718)**

amân virmek [3] Canını bağışlamak, öldürmemek, merhamet etmek.

Cümle ʿâlimler gulû itdi revân
Didiler tutun bunı **virmen amân (B. 135)**

Didi cellâda gel imdi ey cüvân
Kes iki ayaklarum **virme amân (B. 735)**

Çün ki bâtından uyandı cism ü cân
Çıkarun zâhir gözüm **virmen amân (B. 753)**

arda atmak [1] Geride bırakmak.

Arduma atdum bu sûret tonını
Zira cânum gördi devlet hânını **(B. 632)**

âşikâr itmek [3] Meydana çıkarmak, belli etmek, ortaya koymak.

Çün Ene'l-Hak sırrın **itdüm âşikâr**
Dâra varmak hoşdurur ey merd-i kâr **(B. 556)**

Çün Ene'l-Hak remzin **itdün âşikâr**
Berdâr oldun sen imdi dâra var **(B. 535)**

İlteler zindâna beni şol zamân
Âşikâr idem yine remzi nihân **(B. 910)**

âşikâr kılmak [3] Ortaya çıkarmak, belli etmek.

Yine cûşa geldi Mansûr ey kibâr
ʿAşk ıla **kıldı** Ene'l-Hak **âşikâr (B. 665)**

Çün ki **kıldun** gizlü sırrı **âşikâr**
Dâr miʿrâcundurur ey merd-i kâr **(B. 530)**

İmdi sen lutf eyleyüp Mansûra var
Di ki **kılmasun** Ene'l-Hak **âşikâr (B. 364)**

âşikâr olmak [1] Ortaya çıkmak, görünür olmak.

Oldı ol kandan Ene'l-Hak **âşikâr**
Dinle sözi cânıla ey nâmdâr **(B. 685)**

âşikâre eylemek [1] Meydana çıkarmak, belli etmek, ortaya koymak.

ʿAşk degül mi cân içinde söyleyen
Gizlü sırrı **âşikâre eyleyen (B. 1001)**

âşinâ eylemek [1] Bilindik, tanıdık etmek.

Lutf u ʿizzün Hakkıçün yâ Rabbenâ
Bizi dîdârunla **eyle âşinâ (B. 1060)**

âşinâ kılmak [2] Tanıdık, bildik, yakın etmek.

Âşinâ sen **kıldun** âbı hâk ile
Mahrem itdün anı rûh-ı pâk ile **(B. 345)**

Ey Hudâvendâ İlâhâ Rabbenâ
Ben kulı vaslunla **kıldun âşinâ (B. 784)**

ayagına düşmek [1] Ayağına kapanmak, yalvarmak.

Kamusı bir araya dirneşdiler

Ol müridün **ayagına düşdiler (B. 939)**

ayagına secde kılmak [1] Ayağına kapanmak, secde etmek, yalvarıp yakarma, özür dileme.

Kıldı Mansûr **ayagına secde** ol

Didi Hakka kim bulasın togrı yol **(B. 232)**

ayagına yüz urmak [1] Ayağına kapanmak, secde etmek, yalvarıp yakarma, özür dileme.

Çünki halk anı muʿayyen gördiler

Dökülüp **ayagına yüz urdılar (B. 588)**

ayagında sücûd kılmak [1] Ayağına kapanmak, secde etmek.

Kıldılar Mansûr **ayagında sücûd**

Didiler lutf eyledün yâ ehl-i cûd **(B. 220)**

az kalmak [2] Az kalmak.

Az kala Bagdâdı su gark eyleye
Cânlarını âh odı hark eyleye **(B. 920)**

Az kaldı Bagdâdı ol su gark ide
Fâʿil-i Muhtâr işin kim fark ide **(B. 895)**

ʿ**azm eylemek [1]** Çabalamak, gayret göstermek.

Didi Mansûr çün yola ʿ**azm eyledüm**
Varuban Hakkı ziyâret eyledüm **(B. 311)**

ʿ**azm itmek [1]** Yönelmek, yola çıkmak, niyetlenmek.

Ol dahı ʿ**azm itdi** zindândan yana
Cân kulagın tut ne dirin ben sana **(B. 429)**

bâ-gûş-ı cân [1] Can kulağı ile dinlemek.

Âh u zârı kıldı Şeyh oldı revân
Sen bu ahvâli işit **bâ-gûş-ı cân (B. 485)**

baş açmak [1] Bir işi yapmaya büyük bir istekle koşmak.

Çün ki takdîr işi böyle işledi
Cümle **baş açup** niyâza başladı **(B. 887)**

baş açmak [1] Dervişlerin dünyadan el etek çekmesi.

Şeyh Cüneyd ü Şeyh Şiblî **baş açar**
Gözlerinden yaş yirine kan saçar **(B. 819)**

baş indürmek [3] Karşısındakinin üstünlüğünü kabul edip ona boyun eğmek, itaat etmek.

Hazretünden hâşâ kim yüz döndürem
Her ne emr itsen gerek **baş indürem (B. 71)**

Ben bu meydândan yüzüm döndürmezem
Sûret-i fâniye **baş indürmezem (B. 162)**

Didi sanmanuz beni yüz döndürem
Dâr ayagında gerek **baş indürem (B. 653)**

baş urmak [2] Baş eğmek, saygı duymak.

Baş uruban gitdi Şiblî ol zamân
Sen bu sırrı key işit dutma gümân **(B. 733)**

Baş uruban kamusı kıldı selâm
Cân içinde kıldı Mansûr ihtirâm **(B. 812)**

başına toprak koymak [1] Başına toprak atmak; yenilgi ve kaybetme belirtisi.

Kamusı gark oldı kanlu yaşına

Her biri **toprak koyardı başına (B. 897)**

bedîd olmak [1] Görünmek, ortaya çıkmak.

Didi Mansûr nûr-ı Hak **oldu bedîd**
Oldı zindân ol aradan nâ-bedîd **(B. 306)**

bir araya dirneşmek [1] Bir araya gelmek.

Kamusı **bir araya dirneşdiler**

Ol müridün ayagına düşdiler **(B. 939)**

bir araya gelmek [1] Bir yerde toplanmak, buluşmak.

Geldiler ʿâlimleri **bir araya**

Didiler ne geldi bu bî-çâreye **(B. 106)**

bî-hûş eylemek [1] Aklını başından almak.

ʿAşk deryâsı ʿaceb cûş eylemiş
Garka salup seni **bî-hûş eylemiş (B. 433)**

bir olmak [1] Eş, denk, aynı olmak.

Ben sen olam sen ben olasın o dem
Sana **bir ola** vücûdıla ʿadem **(B. 78)**

boynumda kalmak [1] Üzerinde borç olarak kalmak.

Lutf it imdi kanun eyle helâl

Kalmasun boynumda bu zulm u vebâl **(B. 676)**

bünyâd itmek [1] Temel atmak, inşa etmek; meydana getirmek, oluşturmak, yaratmak.

Sensin ol levhe kalem îcâd iden
Hem ʿademden ʿâlemi **bünyâd iden (B. 331)**

cân atmak [3] Şiddetle arzu etmek, çok istemek.

Cân atup irişdi ol ʿâlî-makâm
Girdi zindân içine ol nîk-nâm **(B. 515)**

Cân atup ol aradan oldum revân
Hazretüne irdüm ey cân-ı cihân **(B. 527)**

Çün ki **cân atup** revân oldı mürîd
Geldi girdi halvete ol ehl-i dîd **(B. 944)**

cândan dinlemek [2] Dikkat kesilerek dinlemek, iyice kulak vermek.

Sözi **cândan dinle** ey cân-ı peder
Gör neler kılur kazâyile kader **(B. 495)**

Sözi **cândan dinleyen** alur haber
ʿAşkıla dinle sözi ey bahtı-vâr **(B. 901)**

cân fidâ olmak [1] Uğruna canından vazgeçmek.

Ey bürâder dinle cânıla yine
Cân fidâ olsun sözi anlayana **(B. 970)**

cân kulagın dutmak [4] Bütün benliğiyle, büyük bir dikkatle dinlemek.

Cân kulagın dut sözün esrârına
Bilesin kim söz nedür esrârı ne **(B. 40)**

Cân kulagın dut ki kudret n'eyledi
Gör neden Mansûr Ene'l-Hak söyledi **(B. 80)**

Gideriken zuhr vaktiydi meger
Cân kulagın dut bu söze al haber **(B.168)**

Cân kulagın dut sözün esrârına
Tâ ki cânun ire ʿaşk envârına **(B. 375)**

cân kulagın tutmak [1] Bütün benliğiyle, büyük bir dikkatle dinlemek.

Ol dahı ʿazm itdi zindândan yana

Cân kulagın tut ne dirin ben sana **(B. 429)**

cân virmek [1] Ruha güç vermek; canlanmasına yol açmak.

Görmeyince kimsene **cân** mı **virür**
Kendözin gören anı kanda görür **(B. 1013)**

cân virmek [7] Canını feda etmek, bir değer uğruna ölmek.

ʿAşk elinden içmişem peymâneyi
Cân virüben bulmışam cânâneyi **(B. 446)**

Göreler ʿâşıklarun meydânını
ʿAşk ıla niçe **virürler cânını (B. 585)**

İmdi gör ʿâşıklarun burhânını
Niçe **virür** ʿaşk içinde **cânını (B. 972)**

ʿAşk meydânına geldi cânıla
Cânını virdi safâ erkânıla **(B. 977)**

İmdi gel sen hâlüne eyle kıyâs
ʿAşka **cân vir** kim olasın Hak-şinâs **(B. 982)**

ʿAşk a **vir cânun** ola kadrün bülend
Geç bu âlâyişden itme çün ü çend **(B. 1009)**

ʿAşk olupdur Hak yolının rehberi
ʿAşka **vir cânun** kamudan ol beri **(B. 1040)**

câna başa kalmak [1] Canı başı esirgememek; Allah yolunda kulun kendi varlığından vazgeçmesi.

Cânun imdi Hak yolına kıl fidâ

Câna başa kalmadı merd-i Hudâ **(B. 28)**

cânıla dinlemek [6] Dikkatlice dinlemek, kulak kabartmak.

Ey bürâder **dinle** imdi **cânıla**
Kurb-ı Hak gör niçedür ihsânıla **(B. 213)**

Gitdi bunlar her birisi bir yana
Yine **dinle cânıla** aydam sana **(B. 223)**

Çün kabûl oldı münâcât ey püser
Dinle cânıla sözi ey baht-vâr **(B. 356)**

Dinle imdi **cânıla** ey muhterem
Söze geldi Gayb Eri ol pür-kerem **(B. 519)**

Yine **dinle** ey bürâder **cânıla**
Müşkili fark eylegil âsânıla **(B. 641)**

Ey bürâder **dinle cânıla** yine
Cân fidâ olsun sözi anlayana **(B. 970)**

cânıla gûş eylemek [1] Can kulağıyla dinlemek.

Cânıla gûş eyle î cân-ı peder

Uşbu söz key muʿteberdür muʿteber **(B. 12)**

cânına irmek [1] (Bir işin, şeyin) başına gelmesi.

Cânına irmiş idi Hakdan nidâ
Anun içün cân u baş itdi fidâ **(B. 48)**

cânına kâr itmek [1] Dayanamaz duruma gelmek, sabrı kalmamak.

Çün görür Mansûrdan bu kudreti
Cânına kâr itdi şol dem hayreti **(B. 231)**

cânı terk eylemek [1] Uğrunda canından geçmek, kendini feda etmek.

ʿAşk içinde **eyledi terk cânını**

Sırrına irmedi anun her denî **(B. 981)**

cânı terk itmek [1] Canı terk etmek, kendini feda etmek, canından geçmek, ölümü göze almak.

ʿĀşık olan maʿşûka kurbân gerek
Cânı terk itsün kime cânân gerek **(B. 326)**

cefâ çekmek [1] Eziyet ve sıkıntı çekmek, zulme uğramak.

Has erenler gör ne **çekdiler cefâ**
Ol cefâ içinde gördiler vefâ **(B. 983)**

cefâ kılmak [1] Cefa etmek, eziyet etmek.

Bana Bagdâd ehli düşmân olalar
Cânuma dürlü **cefâlar kılalar (B. 906)**

cemʿ almak [1] Toplanmak, bir araya gelmek.

Çün güneş togdı cihâna virdi tâb
Yine **cemʿ aldılar** anda şeyh ü şâb **(B. 496)**

cemʿ eylemek [4] Bir araya getirmek, toplamak.

ʿAklunı **cemʿ eyle** ey şâh-ı cihân
Perde içre kıl bu esrârı nihân **(B. 122)**

ʿAklunı **cemʿ eyle** var ey Âdemî
Yüri ey dîvâne urma bu demi **(B. 156)**

Dinle imdi ol halâyık n'eyledi
Varuban şol dem odun **cemʿ eyledi (B. 851)**

Ehl-i Bagdâd anda kıldı ittifâk
Dünyelik **cemʿ eylediler** bi-nifâk **(B. 959)**

cemʿ olmak [8] Toplamak, bir araya getirmek.

Cümle bu halk anda **cemʿ oldı** ʿamû
Aluban Mansûrı gitdiler kamu **(B. 167)**

Nâlişinden ʿâciz oldı hâs u ʿâm
Yine Bagdâd ehli **cemʿ oldı** tamâm **(B. 360)**

Çünki Mansûrun bu hâlin bildiler
Ehl-i Bagdâd ol zamân **cemʿ oldılar (B. 105)**

Cümle ʿâlimler yine **cemʿ oldılar**
Bir ulu meydân içine toldılar **(B. 497)**

Zâhidân u ʿâbidân u şeyh imâm
Bir yire **cemʿ oldılar** bunlar tamâm **(B. 960)**

Turdı yirinden revân olup gelür
Cümle Bagdâd ehli **cemʿ olmış** görür **(B. 368)**

Çün bular bu ittifâkı kıldılar
Cemʿ olup şol dem kamusı geldiler **(B. 111)**

Cemʿ olup ʿâlimler ol dem ey ʿamû
Çün Halîfe katına geldi kamu **(B. 826)**

cûş eylemek [3] Duygu ve düşünceleri güçlü bir tepki ile dışarı vurmak, galeyan etmek, taşmak.

Dicle çün urdı nefes **cûş eyledi**
Fevc fevc emvâcı hurûş eyledi **(B. 882)**

ʿAşk deryâsı ʿaceb **cûş eylemiş**
Garka salup seni bî-hûş eylemiş **(B. 433)**

Niteki **cûş eylemiş** deryâ-yı z̲ât
Andan ayru olmaz emvâc-ı sıfât **(B. 435)**

cûş itmek [6] Coşmak, taşmak, kaynamak.

Çün bular bu şevkıla **cûş itdiler**
Birbirin ol dem der-âgûş itdiler **(B. 586)**

Hırka çün düşdi sebeb gör neyidi
Cûş iden deryâyı sâkin eyledi **(B. 951)**

Anun agzı yarını nûş itmişem
Taşuban deryâ bigi **cûş itmişem (B. 465)**

Anun oynın hîç kimesne oynamaz
Ancılayın **cûş idüben** kaynamaz **(B. 842)**

Akdı kanı **cûş idüp** yir yüzine
Sürdi ol kanı şu dem yüzine **(B. 684)**

Yire düşen kül Ene'l-Hak söyleye
Göge agan **cûş idüp** Hak söyleye **(B. 914)**

cûşa gelmek [4] Coşmak, heyecana gelmek, galeyana gelmek.

Yine Mansûr ol zaman âh eyledi
Cûşa geldi vü Ene'l-Hak söyledi **(B. 608)**

Yine **cûşa geldi** Mansûr ey kibâr
ʿAşk ıla kıldı Ene'l-Hak âşikâr **(B. 665)**

Cûşa geldi şol zamân itdi figân
Didi Hâlık benven ey halk-ı cihân **(B. 880)**

Bir gırîv kopdı şu sâʿat nâgehân
Cûşa geldiler zemîn ü âsumân **(B. 822)**

cûş kılmak [1] Coşmak, taşmak, kaynamak, kendinden geçecek duruma gelmek.

Çün bu dem deryâ-yı vahdet **kıldı cûş**
Kemterîn mevci Ene'l-Hak geldi hûş **(B. 548)**

cüdâ düşmek [1] Ayrı düşmek, ayrı kalmak.

Didiler derdâ dirîgâ ey Hudâ
Āh ki Mansûrdan **biz düştük** cüdâ **(B. 965)**

cüst ü cû kılmak [1] Arayıp sormak, araştırmak.

ʿAşk degül midür bu **cüst ü cû kılan**
ʿAşk degül midür bu güft ü gû kılan **(B. 1000)**

çâresüz kalmak [1] Çaresiz kalmak, çözüm yolu bulamamak.

Hasretâ derdâ dırîgâ n'idelüm
Çâresüz kalduk ne tedbîr idelüm **(B. 864)**

daʿvici olmak [1] Davacı, şikayetçi olmak.

Âhiretde **daʿvici olma** bana
Hâlüm evvel ʿarza kıldum uş sana **(B. 677)**

delü olmak [1] Akıl veya şuuru yerinde olmayan olmak, çılgın, meczup, mecnun hale gelmek.

Key **delü olmış** Ene'l-Hak çagırur
Hak benem dir naʿra urup bagırur **(B. 113)**

dem akmak [1] Kan akmak.

Şöyle zârî kıldı ol mahlûk o dem
Yaş yirine gözlerinden **akdı dem (B. 824)**

dem urmak [1] Nefes vermek, ferahlatmak.

Ey visâlün bahri vü ketm-i ʿadem
Tenlere cân-bahş olur **urdukça dem (B. 346)**

derde dermân olmak [1] Soruna çözüm bulmak, sıkıntıyı geçirmeye çare göstermek.

Uşbu ʿukde bize âsân olmadı
Gönlümüz **derdine dermân olmadı (B. 866)**

der-miyân kılmak [1] Ortaya dökmek, ortaya koymak.

Benven ol serheng-i ʿuşşâk-ı cihân
Cânıla başum çü **kıldum der-miyân (B. 635)**

dest-gîr olmak [2] Elinden tutmak, yardım etmek.

Dest-gîr oldun bana yâ Ẕü'l-Celâl
Senden irdi bana bu kurb-ı visâl **(B. 339)**

İrdi zindâna o dem Şeyh-i Kebîr
Ol kim **olmışdur** kamuya **dest-gîr (B. 376)**

dile gelmek [1] Konuşmak, konuşmaya başlamak.

Dile geldi yine Mansûr ol zamân
Meşrebüm Hakdandurur bilün ʿıyân **(B. 157)**

diz çökmek [1] Dizlerini yere koyarak oturmak; boyun eğmek.

Dem-be-dem Mansûr Ene'l-Hak çagırur
Dâr öninde **diz çöküp** naʿra urur **(B. 645)**

düşmân olmak [1] Kin beslemeye başlamak.

Bana Bagdâd ehli **düşmân olalar**
Cânuma dürlü cefâlar kılalar **(B. 906)**

efgân itmek [1] Haykırmak, feryat etmek.

İşit imdi sen bu halkı n'itdiler
Cümle Mansûr içün **efgân itdiler (B. 817)**

efgân olmak [1] Acıyla haykırma, bağırma, feryat, inleyiş.

Şöyle taşa su ki bir ʿummân ola
Şehr-i Bagdâd işi key **efgân ola (B. 918)**

egri bakmak [1] Kötü düşünce ile bakmak.

Ey saʿâdet gülistânı hoş-likâ
Çıksun ol göz kim sana **egri baka (B. 235)**

el çekmek [1] İlgisini kesmek, vazgeçmek.

Ben kulun kapunda müflis çâkerem
Lîk senden gayrından **el çekerem (B. 59)**

el götürmek [1] Dua için ellerini, açmak.

Kıldı Mansûr **el götürüben** duʿâ
Ol duʿâyı Hak Çalap kıldı revâ **(B. 215)**

el sunmak [2] El uzatmak, dokunmak.

Toldı gönlüm hücresi nûrun ile
El sunaram lîk destûrun ile **(B. 675)**

Didi Mansûr uş Hakka **sundum elüm**
Eyle bilün kim bana yokdur ölüm **(B. 631)**

el yumak [2] Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.

Bu vücûdum katresin anda kodum
Yaʿni sûret ʿâleminden **el yudum (B. 444)**

Kendözinden **el yuyanlar** bî-riyâ
Yolını togrı iletdi Tanrıya **(B. 32)**

emân virmek [3] Canını bağışlamak, öldürmemek, merhamet etmek.

Uşbu halka varuban söyle ʿıyân
Bana **virsünler** hemân bir gün **emân (B. 470)**

İmdi bir gün bana **virsünler emân**
Ta Ene'l-Hak dârına varam revân **(B. 478)**

Didi Mansûra **virün** bir gün **emân**
Tâ ki rahmet kıla size müsteʿân **(B. 487)**

emîn kılmak [1] İnanmak, güvenmek.

Çün bizi bu vartadan **kıldun emîn**
Bizde kalmadı dahı derd ü enîn **(B. 221)**

emîn olmak [1] İnanma, güvenme.

Bana her kim kasd kıldı yâ Muʿîn
Dürlü âfetden olar **olsun emîn (B. 776)**

esîr olmak [2] Esir düşmek, tutsak olmak, yakalanmak; köle olmak.

Var **esîr olma** bu sûret kaydına
ʿĀşıkun sûret evinde kaydı ne **(B. 403)**

Bend-i sûretde **esîr olsa** kişi
Olmaya bu maʿnâdan bahşâyişi**(B. 396)**

fark eylemek [1] Farkına varmak.

Yine dinle ey bürâder cânıla
Müşkili **fark eylegil** âsânıla **(B. 641)**

fark itmek [2] Anlamak, sezmek, ayrımında olmak, ayırt etmek.

Az kaldı Bagdâdı ol su gark ide
Fâʿil-i Muhtâr işin kim **fark ide (B. 895)**

Ol muhît ol dem beni gark ider
Anda cism ü cânını kim **fark ider (B. 441)**

fâş eylemek [4] Ortaya çıkarmak, ifşa etmek.

Kim Ene'l-Hak sırrını **fâş eyledi**
Kendü kanını kendüye aş eyledi **(B. 107)**

Sırr-ı Hakkı ʿâleme **fâş eyledi**
Taʿm-ı hassı ʿâmuya aş eyledi **(B. 271)**

Gel Ene'l-Hak sırrını **fâş eyleme**
Sen bu hânı kamuya aş eyleme **(B. 124)**

Gizlü remzi şöyle kim **fâş eyleyem**
Çagırup ol dem Ene'l-Hak söyleyem **(B. 905)**

feryâd itmek [1] Feryat etmek, haykırmak.

İçdi Mansûr ol şarâbı gör n'ider
Uyhısından uyanup **feryâd ider (B. 91)**

fetvâ virmek [9] İzin vermek, müsaade etmek.

Lutf idüp **fetvâ vir** indi halka sen
Tâ ki boynuma bıraksunlar resen **(B. 558)**

Bâri halka di ki Mansûr özi ne
Virdi fetvâ kendüsi kendözine **(B. 572)**

Kendü lutfından didi Mansûr özi
Katliçün **virdi fetvâ** kendözi **(B. 592)**

Virdi müftîler kamu **fetvâ** sana
Ger bu hâl ile ölürsen vâ sana **(B. 630)**

Ben senün kapunda uş bir çâkerem
Pes ne haddümdür sana **fetvâ virem (B. 566)**

Sen Ganîsin ben gulâm ey pür-kerem
Hâşa-lillâh ki sana **fetvâ virem (B. 568)**

Görüben Şeyhi gulû itdi bular
Bize **fetvâ virün** imdi didiler **(B. 369)**

Bize **fetvâ virün** ey ʿâlî-makâm
Kim şerîʿat gitdi bozuldı nizâm **(B. 508)**

Didiler **fetvâ virün** imdi bize
Hâlümüz maʿlûm olupdur hod size **(B. 589)**

fidâ itmek [1] Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçmek.

Cânına irmiş idi Hakdan nidâ
Anun içün cân u baş **itdi fidâ (B. 48)**

fidâ kılmak [1] Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme.

Cânun imdi Hak yolına **kıl fidâ**
Câna başa kalmadı merd-i Hudâ **(B. 28)**

fidî kılmak [1] Feda etmek, ortaya koymak.

Kim ki Hak peymânesinden esridi
Cân u baş ol ʿarsada **kıldı fidî (B. 159)**

figân düşmek [2] Eyvah etmek, inlemek.

Şehr-i Bagdâd içine **düşdi figân**
Hak Taʿâlâ emridür dutma gümân **(B. 884)**

Bunlara şol resme **düşdi** bu **figân**
Yaş yirine gözlerinden akdı kan **(B. 898)**

figân itmek [1] Feryat etmek, haykırmak.

Cûşa geldi şol zamân **itdi figân**
Didi Hâlık benven ey halk-ı cihân **(B. 95)**

figân kılmak [1] Bağırarak ağlamak, inlemek.

Yalunuz Mansûr oturmış şâdûmân
Dir Ene'l-Hak çagırur **kılur figân (B. 270)**

gafletden uyanmak [1] Gaflet uykusundan uyanmak. Hak'tan ve O'nun zikrinden mahrum olmaktan vazgeçmek.

Ger bu **gafletden uyana** cân gözi
Karşuna görüni gele cân yüzi **(B. 21)**

garka salmak [1] Suya salmak.

ʿAşk deryâsı ʿaceb cûş eylemiş
Garka salup seni bî-hûş eylemiş **(B. 433)**

gaşy olmak [1] Bayılmak, kendinden geçmek.

Şöyle kim naʿra ururdı ol zamân
Kim işiden **gaşy olurdı** ey cüvân **(B. 358)**

giriftâr eylemek [1] Bağlamak, esir etmek.

Sen seni sende **giriftâr eyledün**
Çün fenâ nakdiyle bâzâr eyledün **(B. 405)**

gırîv kopmak [2] Gürültü çıkması.

Bir **gırîv kopdı** o yirde nâgehân
Karalar geydi zemîn ü âsumân **(B. 644)**

Bir **gırîv kopdı** şu sâʿat nâgehân
Cûşa geldiler zemîn ü âsumân **(B. 822)**

göklere çıkmak [1] Yükselmek, yücelmek, göklere ulaşmak.

Şöyle ʿâciz kaldı ol halk ey cüvân
Âh odından **göklere çıkdı** duhân **(B. 896)**

göz çıkmak [1] Gözü çıkmak, kör olmak.

Ey saʿâdet gülistânı hoş-likâ
Çıksun ol **göz** kim sana egri baka **(B. 235)**

güftâr itmek [1] Söz etmek, bahsetmek.

Çünki ol bu resme **güftâr itmedi**
Gizledi esrârı izhâr itmedi **(B. 388)**

gulû itmek [2] İleri gitme, taşkınlık, aşırılık.

Görüben Şeyhi **gulû itdi** bular
Bize fetvâ virün imdi didiler **(B. 508)**

Çün bu resme **itdiler** anlar **gulu**
İmdi key Dinle sözi ey bahtulu **(B. 601)**

gümân dutmak [3] Şüphe etmek.

Şehr-i Bagdâd içine düşdi figân
Hak Taʿâlâ emridür **dutma gümân (B. 884)**

Baş uruban gitdi Şiblî ol zamân
Sen bu sırrı key işit **dutma gümân (B. 733)**

Didi Mansûr anlara ey merd-i men
Hak sizi kurtarısar **dutman gümân (B. 204)**

günah kılmak [1] Allah'ın emir ve yasaklarına uymayan davranışta bulunmak.

Biz günahkâruz öküş **kılduk günâh**
Rahmetünle yarlıga ey pâdişâh **(B. 967)**

güneş togması [1] Güneşin doğması.

Çün **güneş togdı** cihâna virdi tâb
Yine cemʿ aldılar anda şeyh ü şâb **(B. 496)**

gûş eylemek [1] Dinlemek, kulak vermek.

Çün ki irişem görem dîdârını
Şöyle ki **gûş eyleyem** güftârını **(B. 476)**

gûş itmek [1] Kulak vermek, dinlemek.

Çün Ene'l-Hak sırrı irdi Dicleye
Gûş idüben taşmaya mı Dicleye **(B. 881)**

haber almak [4] Haber almak, bilgi edinmek.

Gideriken zuhr vaktiydi meger
Cân kulagın dut bu söze **al haber (B. 168)**

Hâlet-i Mansûr ʿdan **alam** ben **haber**
Ol haberden iş tuyasın muʿteber **(B. 512)**

Sözi cândan dinleyen **alur haber**
ʿAşkıla dinle sözi ey bahtı-vâr **(B. 901)**

Siz bu sırdan kaçan **alursız haber**
Size bu envârdan yokdurur eser **(B. 700)**

haber virmek [4] Bildirmek, ulaştırmak.

Bu ne sırdur bize lutf it **vir haber**
Kim bu hâlden biz olavuz bî-haber **(B. 296)**

İmdi bize bir **haber vir** ey ulu
Ey maʿânî tahtı üzre bahtulu **(B. 831)**

Gitdi anlar özlerinden bî-haber
Virdiler gelüp Halîfeye **haber (B. 275)**

Dinle imdi bu sözi key muʿteber
Kim **haber vire** kazâyile kader **(B. 597)**

habîr olmak [1] Bilmek, bilgi sahibi olmak.

Gördi Mansûr oturur nûr-ı Münîr

Oldı zindâncı işâretden **habîr (B. 229)**

hâk eylemek [1] Toprak etmek, değersizleştirmek, ayaklar altında çiğnenmiş hale getirmek.

Niçe meyl-i âb ile **hâk eyleyem**
Bu vücûdun cübbesin çâk eyleyem **(B. 338)**

hak olmak [1] Toprak olmak.

Hazret ehli bu fenâyı istemez
Hâk olur medh ü senâyı istemez **(B. 640)**

harâb olmak [1] Harap duruma gelmek, haraplaşmak, perişan olmak.

Cân gözidür çün ki virdi nûr-ı tâb
Ten gözi n'ola **olurısa harâb (B. 754)**

harâm olmak [1] Haram kılınmak, yasaklanmak.

Kayd-ı sûret bana râm olmışdurur
Bu yalan dirlik **harâm olmışdurur (B. 620)**

hâsıl kılmak [2] Peyda etmek, elde etmek, edinmek.

Her ki ol deryâda gark oldı tamâm
Dürrini bî-pâyân **hâsıl kılmışam (B. 161)**

ʿİlm-i ledün hâsıl olmışdı ana
Ey bürâder sen de **hâsıl kılsana (B. 44)**

hâsıl olmak [1] Meydana gelmek, ortaya çıkmak, peyda olmak.

ʿİlm-i ledün **hâsıl olmışdı** ana
Ey bürâder sen de hâsıl kılsana **(B. 44)**

hayât irmek [1] Can, hayat bulmak.

Tâ ki mürde cânuma **ire hayât**
Benlügümden tâ ebed bulam necât **(B. 477)**

hayrân kalmak [3] Ne yapacağını bilemeden şaşkın bir şekilde kalakalmak.

Pes ikisi dahı bile gayb olur
İşidüben cümlesi **hayrân kalur (B. 277)**

Gör güneş nûrını Ahmedden alur
Sıgmayup ʿâlemlere **hayrân kalur (B. 298)**

Varuban zindânı anda buldılar
Bulmadılar seni **hayrân kaldılar (B. 302)**

hayrân olmak [2] Çok beğenmek, kendinden geçmek.

Cümle **hayrân oldılar** ol nûr içün
Bulmadılar anda ol Mansûrı çün **(B. 264)**

Gayb olur zindân hemân Mansûr kalur
Ol gelenler cümle hep **hayrân olur (B. 268)**

hayret düşmek [3] Şaşırmak.

Görüben Mansûrı şol dem ʿıyân
Hayrete düşdi kamu pîr ü cüvân **(B. 617)**

Düşdi hayret cümlemüz gark eyledi
Yakdı Mansûrun odı hark eyledi **(B. 829)**

Cümle ol mahlûk işitdi bu sözi
Hayrete düşdi şolok sâʿat özi **(B. 860)**

hâzır olmak [1] Hazırlıklı, tedbirli olmak.

Anda **hâzır olmışıdı** ol zamân
Kıldılar hâlini Mansûrun beyân **(B. 259)**

heves kılmak [2] Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak.

Dizlerüm kökinden anı şöyle kes
Dosta gitmege **kılur** cânum **heves (B. 736)**

Ger **kılursa** Hazrete cânun **heves**
Ko kim uşansun bu cismânî kafes **(B. 725)**

hisâb sormak [1] Bir konuda açıklama ve savunma istemek, sorguya çekmek.

Ger bize yarın **sorıla** bu **hisâb**
Binde birine virilmeye cevâb **(B. 830)**

hizmetine varmak [1] Çalışmaya başlamak.

Durdılar bunlara hemân-dem îʿamû
Hiẕmetine vardı Mansûrun kamu **(B. 290)**

hoşnûd eylemek [1] Memnun etmek, gönlünü hoş etmek, razı etmek.

Ger ziyâfet kulırısan cânunı
Bil ki **hoşnûd eyledün** mihmânunı **(B. 64)**

hoşnûd olmak [1] Memnun olmak, gönlü hoş olmak, râzı olmak.

Yile karşu savurun külüm revân
Ta ki **hoşnûd ola** sizden Müsteʿân **(B. 661)**

hûr kılmak [1] Serbest etmek, özgürleştirmek.

Ey Hudâ cân tuhfesin maʿẕûr kıl
Al beni sen benligümden **hûr kıl (B. 354)**

hûş gelmek [1] Akla gelmek.

Çün bu dem deryâ-yı vahdet kıldı cûş
Kemterîn mevci Ene'l-Hak **geldi hûş (B. 548)**

hûş-yâr olmak [1] Aklı başında olmak, uyanık olmak.

Her kim anı içdi **hûş-yâr olmadı**
Virdi cânını harîdâr olmadı **(B. 461)**

hüner göstermek [2] Beceriklilik ortaya koymak, herkesin yapamayacağı bir işi yapmak.

Çün bu meydân içre sensin şîr-i ner
Lutf idüben **göster** imdi bir **hüner (B. 941)**

Tâlib-i dîdâr olan ey şîr-i ner
ʿAşk meydânında **göstergil hüner (B. 987)**

ırak olmak [1] Ayrı düşmek, ayrılmak.

Görklü yüzinden anun **olduk ırak**
Ta kıyâmet cânumuz yakar firâk **(B. 439)**

ʿ**ıyân kılmak [2]** Ortaya çıkmak, aşikare etmek.

Söylemişdi Mansûr ana ol zamân
Kim Ene'l-Hak remzini **kılam** ʿ**ıyân (B. 904)**

Ana zâhir olmışıdı her zamân
Ol nihân sırrını **kılmadı** ʿ**ıyân (B. 387)**

ʿ**ıyân olmak [3]** Görünür hâle gelmek, belli olmak, açıkça meydana çıkmak.

Çün sana **oldı** ʿ**ıyân** esrâr-ı cân
Bil ki mahkûmundurur her dü-cihân **(B. 564)**

Didi Mansûr anlara ey merd-i men
ʿAşk sırrıdur bu kim **oldı** ʿ**ıyân (B. 694)**

Bî-nişânı buldum oldum bî-nişân
Ol ben **oldum** ben olam bilgil ʿ**ıyân (B. 135)**

ʿ**ibret almak [1]** Ders almak.

Bakdugınca ʿ**ibret ala** gözlerün
Söyledükçe hikmet ola sözlerün **(B. 1051)**

îcâd itmet [1] Yeni bir şey meydana getirmek, ortaya koymak.

Sensin ol levhe kalem îcâd iden
Hem ʿademden ʿâlemi bünyâd iden **(B. 331)**

içine od düşmek [1] Büyük bir acı ve üzüntünün etkisi altına girmek

Od içine düşdi Mansûr ol zamân
Hüzn ile durmışıdı pîr ü cüvân **(B. 856)**

ihtirâm itmek [1] Saygı göstermek, hürmet etmek, tâzim etmek.

Çün ziyâret kıldı halk anı tamâm
Yüzlerine sürüp **itdi ihtirâm (B. 956)**

ihtirâm kılmak [1] Saygı, hürmet göstermek.

Baş uruban kamusı kıldı selâm
Cân içinde **kıldı** Mansûr **ihtirâm (B. 812)**

ikrâr itmek [1] Bir konuda, bir düşüncede sürekli direnmek, ayak diremek.

Niçe kim söz söyledüm kâr itmedi
Her dem **ikrâr itdi** inkâr itmedi **(B. 424)**

ilerü varmak [1] İleri gitmek.

Şâd u hurrem **vardı** Mansûr **ilerü**
Didi kim dostıla oldum rû-be-rû **(B. 618)**

ʿ**inâyet kılmak [1]** İyilikte, yardımda bulunmak.

Bu ne kudretdür ki kıldun yâ İlah
Sen ʿ**inâyet kıl** bize ey pâdişâh **(B. 862)**

intikâm kılmak [1] Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma.

Bilmedük Mansûrun ahvâlin tamâm
İrmedük sırrına **kılduk intikâm (B. 863)**

iʿ**râz itmek [1]** Yüz çevirmek, uzaklaşmak.

Tâ ki **i**ʿ**râz idüp** ol sözden geçe
Geçmez olursa ecel câmın içe **(B. 119)**

iş itmek [2] İş yapmak, çalışmak.

Dilerem tatlu sözüni işidem
Kim ʿamel kılup anunla **iş idem (B. 718)**

Sensin âhir iş içinde **iş iden**
Kullarun hâlini teftîş iden **(B. 789)**

iş kılmak [2] İş yapmak.

Key ʿaceb Mecnûn olupdur ol kişi
Yoksa kaçan **kılur** ol uşbu **işi (B. 114)**

Didiler sehhâr mısın sen ey kişi
Cinniler birle **kılursın** her **işi (B. 187)**

ittifâk eylemek [1] İttifak etmek, uyuşmak, birlik olmak, anlaşmak.

İttifâk eylediler pîr ü cüvân
Kim seni ihrâk iderler bu zamân **(B. 381)**

ittifâk kılmak [3] Sözleşmek, birlik etmek., uyuşmak.

Ehl-i Bagdâd anda **kıldı ittifâk**
Dünyelik cemʿ eylediler bi-nifâk **(B. 959)**

Çün bular bu **ittifâkı kıldılar**
Cemʿ olup şol dem kamusı geldiler **(B. 111)**

Çün bular **ittifâkı kıldılar**
Kamusı Mansûr katına geldiler **(B. 120)**

izhâr eylemek [5] Meydana çıkarmak, göstermek.

Ol ki ʿâlem yog iken var eyledi
Kudretin ʿâlemde **izhâr eyledi (B. 2)**

Gizlü sırrın bende **izhâr eyledi**
Dilüm anun çün Ene'l-Hak söyledi **(B. 321)**

Yog iken bu ʿâlemi var eyledün
ʿÂlem içre Âdem **izhâr eyledün (B. 333)**

Yog iken çün kim beni var eyledün
Kudretün dilümde **izhâr eyledün (B. 774)**

Gayb gencin bana **izhâr eyledün**
Söyledüben yirümi dâr eyledün **(B. 787)**

izhâr itmek [1] Açığa vurmak, meydana çıkarmak, göstermek, âşikar etmek.

Çünki ol bu resme güftâr itmedi
Gizledi esrârı **izhâr itmedi (B. 388)**

kabûl itmek [3] Makbul saymak, razı olmak, geri çevirmemek, onaylamak, benimsemek.

Kalmışam hayretde ben müflis-gedâ
Hâcetümi sen **kabûl it** yâ Hudâ **(B. 53)**

Perde refʿ oldı şehâ gördüm seni
Kulluga anda **kabûl itdün** beni **(B. 788)**

Kendü lutfundan **kabûl itdün** beni
Hazretüne lâyık oldum yâ Ganî **(B. 328)**

kabûl kılmak [2] Kabul etmek.

Nesne yok cânumdan özge yâ İlah
Lutfunıla **kıl kabûl** ey pâdişâh **(B. 61)**

Bî-haberdür söyledügi sözden ol
Hak Taʿâlâ ol sözi **kılmaz kabûl (B. 172)**

kabûl olmak [2] Kabul görmek, onaylanmak.

Çün **kabûl oldı** münâcât ey püser
Dinle cânıla sözi ey baht-vâr **(B. 356)**

Bununıla yol varılur Hazrete
Cürmi gider **kabûl olur** rahmete **(B. 1024)**

kadem urmak [3] Ayak basmak.

Halvetinden taşraya **urdı kadem**
Çagırup aydurdı kim Hâlık benem **(B. 96)**

Kim iriserdür bu remzün gavrına
Kim **kadem urdı** bu sırrun tavrına **(B. 383)**

Uşbu çirkîn kohulu yirden turun
Lutf idüben bir **kadem** taşra **urun (B. 239)**

kafâ olmak [1] Baş olmak.

Dü cihâna sen ki **olmışsın kafâ**
Safha-i vahdetde bulmışsın safa **(B. 563)**

kâl olmak [1] Söz etmek, konuşmak.

Didiler yâ Rab bu niçe hâl olur
Dilsüz oddan kim bu resme **kâl olur (B. 861)**

kan akmak [5] Bedenden kanın sızması.

Sundı solın dahı kesdi ol zamân
Sol elinden dahı **kan akdı** revân **(B. 689)**

Uş kesildi zâhir eller **akdı kan**
Topraga yazdı Ene'l-Hakdan nişân **(B. 696)**

Bunlara şol resme düşdi bu figân
Yaş yirine gözlerinden **akdı kan (B. 898)**

Akdı kanı cûş idüp yir yüzine
Sürdi ol kanı şu dem yüzine **(B. 684)**

Kesdi cellâd sag ayagın bî-emân
Yir yüzine **akdı kanı** hem revân **(B. 739)**

kanına girmek [1] Birini öldürmek veya öldürtmek.

Kanına girdük o gerçek ʿâşıkun
Hak yolında togrı duran sâdıkun **(B. 828)**

kanumı topraga karmak [2] Kanını toprağa katmak; öldürmek.

İmdi ben terk itmezem zindânumı

İsterem topraga karam kanumı **(B. 244)**

Komışam yolunda baş u cânumı

Topraga karsunlar ey Hak **kanumı (B. 72)**

kara geymek [1] Bir felaket dolayısıyla siyah örtü bağlanmak, siyah elbise giymek, yas tutmak.

Cümle olʿubbâd u zühhâd ey yarâ
Mâtem idüp **geydiler** şol dem **kara (B. 820)**

karalar geymek [1] Bir felaket dolayısıyla siyah örtü bağlanmak, siyah elbise giymek, yas tutmak.

Bir gırîv kopdı o yirde nâgehân
Karalar geydi zemîn ü âsumân **(B. 644)**

kâr eylemek [2] Etki etmek.

ʿAşkı nârı uş bana **kâr eyledi**
Cân hümâsı ʿazm-i dîdâr eyledi **(B. 570)**

Gördiler Mansûra söz **kâr eylemez**
Sözini arturdı inkâr eylemez **(B. 164)**

kâr itmek [2] Etki etmek.

Söz öküşdür sonra ber-dâr ideler
Yine âhir bir ʿaceb **kâr ideler (B. 911)**

Niçe kim söz söyledüm **kâr itmedi**
Her dem ikrâr itdi inkâr itmedi **(B. 424)**

karşu durmak [2] Karşısında durmak.

Karşu durmışlarıdı gayb-ı ricâl
Didiler saddâk eyâ sâhib-kemâl **(B. 810)**

Dâra **karşu durdılar** saf baglayup
Fürkat itdiler kamusı aglayup **(B. 647)**

kendüni virmek [1] Bir işe kendini tamamıyla adamak, işin üstüne gitmek.

Dost ʿahdine vefâdâr ol yüri
Yoklıga **vir kendüni** var ol yüri **(B. 729)**

kendözümden geçmek [1] Kendini kaybetmek, bayılmak, bilinci işlemez olmak.

Mustafânun agzı yarın içmişem
Mest-i ʿaşkam **kendözümden geçmişem (B. 546)**

kesâd kılmak [1] Yok etmek, değersiz kılmak.

Bu sözi kim işide ey Hak-nihâd

Kılmag ister şerʿi bâzârun **kesâd (B. 116)**

kulagun dutmak [1] Dinlemek, kulak vermek.

Dut kulagun imdi ʿaşk ahvâlına
Sen dahı girgil bu ʿaşkun şâlına **(B. 39)**

kulaguz olmak [1] Yol göstermek, rehber olmak.

ʿAşk **kulaguz olmayınca** ey fetâ
Kimse yolın iltemez ol Hazrete **(B. 16)**

kul eylemek [1] Kendine bağlamak, hükmü altına almak.

Hak Taʿâlâ didi makbûl eyledüm
Hazretʿe lâyık seni **kul eyledüm (B. 355)**

kül olmak [2] Yanmak, kül olmak.

Cismüm oda yakalar ol dem benüm
Şöyle kim yanup **kül ola** bu tenüm **(B. 912)**

Çün ki Mansûrı **kül oldı** gördiler
Külini ayrıca anun dirdiler **(B. 871)**

kûşiş itmek [1] Çalışmak, çabalamak, gayret sarfetmek, uğraşmak.

Geldi cümle evliyâ vü enbiyâ
Hak yolında **kûşiş itdi** bî-riyâ **(B. 384)**

mahbûs eylemek [1] Hapsetmek.

Didiler Mansûra kim ey merd-i kâr
Seni **mahbûs eylerüz** bil âşikâr **(B. 151)**

makbûl eylemek [1] Hoş görmek, mazur görmek, geçer saymak.

Hak Taʿâlâ didi **makbûl eyledüm**
Hazretʿe lâyık seni kul eyledüm**(B. 355)**

maʿlûm olmak [2] Bilinmek, anlaşılmak.

Bize **maʿlûm olmaz** esrârı anun
Key dakîk olmışdur efkârı anun **(B. 840)**

Didiler fetvâ virün imdi bize
Hâlümüz **maʿlûm olupdur** hod size **(B. 589)**

mâniʿ olmak [1] Engel olmak, önlemek.

Çün ki Hakdan irişe pes her dilek
Ol dilege **mâniʿ olmaz** nûh felek **(B. 836)**

mât eylemek [1] Yenmek, mağlup etmek.

ʿAşkdurur kim şâhları **mât eyleyen**
Zâhidün yirin harâbât eyleyen **(B. 999)**

mâtem itmek [1] Yasa bürünmek, yas tutmak.

Cümle ol ʿubbâd u zühhâd ey yarâ
Mâtem idüp geydiler şol dem kara **(B. 820)**

maʿẕûr kılmak [1] Mazur görmek, hoş görmek, affetmek.

Ey Hudâ cân tuhfesin **maʿẕûr kıl**
Al beni sen benligümden hûr kıl **(B. 354)**

meded irişmek [2] İmdadına yetişmek.

Rahmeti çokdurur hem bî-ʿaded
Size dahı andan **irişe meded (B. 201)**

Tâ ki Hakdan **irişe** size **meded**
Rahmeti çokdur Hudânun bî-ʿaded **(B. 937)**

mekşûf olmak [1] Açığa çıkarılmış olmak, keşfedilmek.

Men reʿeni dir Resûl-i kâʾinât
Kim bu sırrı bilse **mekşûf ola** ẕât **(B. 409)**

melâl irmek [1] Sıkıntı olmak.

Hayy u Bâkî sensin ey Hak Lâ-yezâl
Kim sıfât u ẕâtuna **irmez melâl (B. 790)**

menzil almak [1] Yol almak.

Yük ile **menzil** mi **alur** ʿaşk eri
Şöyle yektâ kılur âhir ʿaşk eri **(B. 751)**

mest eylemek [1] Kendinden geçirmek, sarhoş etmek.

Uş seni bir curʿadan **mest eyleyem**
Nitelikten kurtarup hest eyleyem **(B. 75)**

münâcât eylemek [2] Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma.

İmdi sizünçün **münâcât eylerem**
Yüz tutaram ʿarz-ı hâcât eylerem **(B. 769)**

Dutdı yüz dergâha Mansûr ol zamân
Kim **münâcât eyleye** ol pâk-ı cân **(B. 772)**

münâcât kılmak [1] Allah'a yalvarıp yakarmak, duâ ve niyazda bulunmak.

Subha dek **kıldı münâcât** âh ile
Kul gerek bu resme ola şâh ile **(B. 359)**

münâcât itmek [1] Allah'a yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma.

Ẕikr ü tesbîh ü **münâcât itdiler**
Tevbe kılup ʿarz-ı hâcât itdiler **(B. 963)**

murâd bulmak [2] Arzu, istek, hedefine ulaşmak.

Yüz dutan dergâhuna **buldı murâd**
Ya İlâhî bizi kılma nâ-murâd **(B. 890)**

ʿAşk deryâsında **bulmışsın murâd**
Her sözün dür dânedür ey hoş-nihâd **(B. 417)**

müstecâb itmek [1] Kabul etmek, olumlu cevap vermek.

Çün senün dergâhuna kıldum niyâz
Müstecâb it daʿvetüm ey bî-niyâz **(B. 796)**

müstecâb eylemek [1] Kabul etmek, olumlu cevap vermek.

Bu safânun menbaʿından vir cevâb
Daʿvetüm lutfunla **eyle müstecâb (B. 719)**

müstecâb kılmak [2] İcabet etmek, kabul etmek.

Hazretünde **kıl** duʿâmı **müstecâb**
Uşbu halkun suçlarına vir sevâb **(B. 798)**

Cennet ü dîdâr umaruz bî-hisâb
Yâ İlâhî **kıl** duʿâmuz **müstecâb (B. 969)**

nâra atmak [1] Yüksek sesle haykırmak.

Dârdan indürdiler Mansûrı çün
Tâ ki **nâra atalar** ol nûrı çün **(B. 854)**

naʿra urmak [3] Yüksek sesle bağırmak, haykırmak.

Key delü olmış Ene'l-Hak çagırur
Hak benem dir naʿra **urup bagırur (B. 113)**

Dem-be-dem Mansûr Ene'l-Hak çagırur
Dâr öninde diz çöküp **naʿra urur (B. 645)**

Şöyle kim **naʿra ururdı** ol zamân
Kim işiden gaşy olurdı ey cüvân **(B. 358)**

nasîhat itmek [1] Öğüt vermek, nasihat vermek.

İmdi sen de lutf idüben varasın
Pes **nasîhat idüben** yalvarasın **(B. 426)**

nasîhat virmek [2] Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend, tavsiye.

Bir **nasîhat vir** ana ihlâsıla
Şâyed ola uşbu gavgâ basıla **(B. 366)**

Şeyh Cüneyd anlara aydur varayın
Bir **nasîhat vireyin** yalvarayın **(B. 371)**

necât bulmak [2] Kurtuluş yolu bulmak, çözüme kavuşmak, derman bulmak.

Cümle halk ol vartadan **buldı necât**
Kalmadı aralarında müşkilât **(B. 952)**

Tâ ki mürde cânuma ire hayât
Benlügümden tâ ebed **bulam necât (B. 477)**

nefes urmak [1] Nefes almak.

Dicle çün **urdı nefes** cûş eyledi
Fevc fevc emvâcı hurûş eyledi **(B. 882)**

nihân olmak [5] Gizlenmek, saklanmak.

Böyle didi Gayb Eri **oldı nihân**
Gitdi ol Gayb ricâli ol zamân **(B. 595)**

Didi Mansûr ana ey cân-ı cihân
Bahr-i z̲âta düşdüm **oldum** uş **nihân (B. 391)**

Döndi Şiblî aydur ey Şâh-ı cihân
Niçe zindân içre sen **oldun nihân (B. 301)**

Didiler gelüp eyâ şâh-ı cihân
Bulmaduk Mansûrı **olmışdur nihân (B. 262)**

Lâ-mekân deryâsı mevc-i bî-kerân
Garka varup anda **olmışsın nihân (B. 536)**

nişân virmek [3] İşaret, iz vermek.

Şâd oluban güldi Mansûr ol zamân
Didi kanum **virdi** ol Hakdan **nişân (B. 745)**

Bî-nişândan her kim ol **vire nişân**
Ana meʾvâ oldı lâ-büd lâ-mekân **(B. 533)**

Göz degüldür ten gözi bezdür hemân
Cân gözidür kim **virür** Hakdan **nişân (B. 756)**

pâyân olmak [1] Son bulmak.

Bir çanakda bahri pinhân ola mı
Yâhud ol deryâda **pâyân ola** mı **(B. 549)**

pây-mâl itmek [2] Ayaklar altına almak, hakir ve perişan etmek.

Geldi çün halk içine Şeyh-i güzîn
Pây-mâl itdi şolok-dem kendözin **(B. 486)**

Pây-mâl idüp sürün bu sûreti
Sûreti korvan çü buldum sîreti **(B. 192)**

pervâz urmak [1] Kanat çırpmak, uçmak.

Çün ki ten Kâfındadur Sî-murg-ı cân
Bir gün **pervâz urup** uçar revân **(B. 766)**

perverîş almak [1] Terbiye almak.

Didiler yâ Rab ne kudretdür bu iş
Yâ bu cünbiş kandan **aldı perverîş (B. 744)**

perveriş bulmak [1] Terbiye edilmek.

Kudretinden zâhir oldı cümle iş
Hikmet ile **buldı** ʿâlem **perveriş (B. 4)**

peşîmân olmak [3] Pişman olmak, yaptığı bir işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiğini anlayarak üzülmek.

İşlerine hep **peşîmân oldılar**
Fürkat idüp zâr u giryân kıldılar **(B. 801)**

Cümle toprak saçdılar başlarına
Hep **peşîmân oldılar** işlerine **(B. 825)**

İşlerine hep **peşîmân oldılar**
Aglaşuban zâr u efgân kıldılar **(B. 957)**

rahm itmek [1] Acımak, merhamet göstermek.

Dilerem gönlümde mihmân olasın
Rahm idüben cânuma cân olasın **(B. 54)**

rahmet kılmak [2] Esirgemek, kollamak, merhamet etmek.

Mustafânun âb-ı rûyı hurmeti
Cümle îmân ehline **kıl rahmeti (B. 1062)**

Didi Mansûra virün bir gün emân
Tâ ki **rahmet kıla** size müsteʿân **(B. 487)**

râm eylemek [1] İtaat etmek, boyun eğmek.

İkilikde kalma ârâm eyleme
Cânunı ol vartaya **râm eyleme (B. 1008)**

râm olmak [1] İtaat etmek, boyun eğmek.

Kayd-ı sûret bana **râm olmışdurur**
Bu yalan dirlik harâm olmışdurur **(B. 620)**

râzı eylemek [1] Razı etmek.

Uşda **râzı eyledün** mihmânunı
Kodun orta yirde baş u cânunı **(B. 325)**

redd olmak [2] Reddedilmek, geri çevrilmek, kabul olmamak.

Cân u bas Hazrete ger sedd ola
Bâyezîd-i vakt olursa **redd ola (B. 30)**

Hak rızâsın isteyen redd olmadı
Hâk-i cismânî ana sedd olmadı **(B. 29)**

refʿ eylemek [1] Def etmek, ortadan kaldırmak.

Senligün **refʿ eyle** imdi aradan
Gevher istersen bu seng ü hâradan **(B. 34)**

refʿ olmak [3] Ortadan kaldırmak, hükümsüz kılmak, yok etmek, gidermek.

Nitekim senlik sana oldı hicâb
Pes kaçan **refʿ ola** ol yüzden nikâb **(B. 1042)**

Perde **refʿ oldı** şehâ gördüm seni
Kulluga anda kabûl itdün beni **(B. 788)**

Şöyle vuslat bulmış ol Allâh ile
Perde **refʿ olmuş** birikmiş şâh ile **(B. 93)**

rehber olmak [1] Yol gösterici olmak, rehber olmak, kılavuz olmak.

ʿAşk **olupdur** Hak yolınun **rehberi**
ʿAşka vir cânun kamudan ol beri **(B. 1040)**

revâ kılmak [1] Uygun bulmak, layık görmek.

Kıldı Mansûr el götürüben duʿâ
Ol duʿâyı Hak Çalap **kıldı revâ (B. 215)**

revân akmak [2] Akıp gitmek.

Yir yüzine şöyle kim akdı revân
Gördiler bu sırrı ol pîr ü civân **(B. 185)**

Şeyh Cüneyd ü Şeyh Şiblî ol zamân
Gözlerinden **akıdurdı** kan **revân (B. 954)**

revân olmak [7] Hemen hareket etmek, yola çıkmak.

Dört yüz kapu açıldı ol zamân
Her biri bir kapudan **oldı revân (B. 226)**

Şeyh Cüneyd ol dem turup **oldı revân**
Geldi ol mahlûk içinde ol zamân **(B. 421)**

Âh u zârı kıldı Şeyh **oldı revân**
Sen bu ahvâli işit bâ-gûş-ı cân **(B. 485)**

Çün ki cân atup **revân oldı** mürîd
Geldi girdi halvete ol ehl-i dîd **(B. 944)**

Cân atup ol aradan **oldum revân**
Hazretüne irdüm ey cân-ı cihân **(B. 527)**

Çün ki Şeyh ol dem **revân olup** gelür
Dinle kim Mansûr ıla ol ne kılur **(B. 374)**

Turdı yirinden **revân olup** gelür
Cümle Bagdâd ehli cemʿ olmış görür **(B. 368)**

rızâ olmak [1] Razı olmak, memnunluk duymak.

Kendüsine kendüden **oldı rızâ**
Ana makdûr olmışıdı bu kazâ **(B. 834)**

rızâ virmek [1] Rıza göstermek, razı olmak, onamak, uygun bulmak.

Çün ki Mansûr anlara **virdi rızâ**
Dinle imdi n'olısardur mâcerâ **(B. 673)**

sad-pâre kılmak [3] Yüz parçaya ayırmak, parça parça etmek.

Sen dahı var kendözüne çâre kıl
ʿAşk içinde özüni **sad-pâre kıl (B. 245)**

Didi Mansûr ey Hudâ fermân senün
Cismümi **sad-pâre kıldur** cân senün **(B. 70)**

Didi kim **sad-pâre kılsunlar** beni
ʿĀşık u sâdık n'ider cân u teni **(B. 593)**

saf tutmak [1] Sıraya girmek, sıraya dizilmek.

ʿÂlim ü ʿâbid **tutuban safları**
Çok tilâvet kıldılar Mushafları **(B. 962)**

sebak almak [3] Ders almak, talim etmek.

Didi Mansûr Şibliye ey merd-i Hak
Gel bu ʿaşk ders-hânesinden **al sebak (B. 318)**

Li-maʿallah nüktesinden **al sebak**
Cân gözin aç imdi Hakka togrı bak **(B. 408)**

Mest-i ʿaşk olmasadı ol merd-i Hak
ʿAşk dîvânından **alımazdı sebak (B. 47)**

secde kılmak [3] Secde etmek.

İşidüp zindâncı ol sâʿat hemân
Secde kılup taşraya çıktı revân **(B. 247)**

Secde kılup turdı yirinden şu dem
Dinle Mansûrı n'iderler ey dedem **(B. 613)**

ʿĀşıka ʿArş-ı ʿazîm oldı türâb
Secde anunçün **kılur** ehl-i hitâb **(B. 623)**

sedd olmak [2] Önüne durmak, engel olmak.

Cân u bas Hazrete ger **sedd ola**
Bâyezîd-i vakt olursa redd ola **(B. 30)**

Hak rızâsın isteyen redd olmadı
Hâk-i cismânî ana **sedd olmadı (B. 29)**

selâm almak [1] Birinin selamlamasına karşılık vermek.

Virdi taʿzîm ile Mansûra selâm
Aldı ol dahı **selâmı** veʿs-selâm **(B. 516)**

selâm kılmak [3] Selam etmek.

Didi Mansûra ki Hak **kıldı selâm**
Vuslatun güni irişdi ey hümâm **(B. 82)**

Baş uruban kamusı **kıldı selâm**
Cân içinde kıldı Mansûr ihtirâm **(B. 733)**

Cümle tahsîn eyleyüp gaybüʿr-ricâl
Sana **kıldılar selâm** ey hoş-hisâl **(B. 524)**

selâm almak [1] Selam veren birine selamla karşılık vermek.

Çün **selâmını** bunlarun Mansûr **alur**
Duruban lutf ıla hoş ʿizzet kılur **(B. 292)**

selâm virmek [4] Birini selamlamak.

Geldiler zindâna hep pîr ü civân
Virdi Mansûra **selâm** ol merd-i men **(B. 291)**

Lutf ıla ol **virdi** Mansûra **selâm**
Didi Mansûra bozuldı bu nizâm **(B. 378)**

Geldi zindâna çün ol ʿâlî makâm
Girdi Mansûra şu dem **virdi selâm(B. 430)**

Virdi taʿzîm ile Mansûra **selâm**
Aldı ol dahı selâmı veʿs-selâm **(B. 516)**

sırra irmek [2] Gizli tutulan veya sır durumunda olan bir şeyi anlamak, kavramak.

Bilmedük Mansûrun ahvâlin tamâm
İrmedük sırrına kılduk intikâm **(B. 863)**

ʿAşk içinde eyledi terk cânını
Sırrına irmedi anun her denî **(B. 981)**

söz tutmak [1] Söz dinlemek, itâat etmek.

Görmez olsun çıkarun gözlerümi
Her ne didümse **tutun sözlerümi (B. 657)**

sûd-mend olmak [1] Faydalı olmak.

Menzilün ʿuşşâk içinde key bülend
ʿAşk bâzârında **oldun sûd-mend (B. 481)**

sücûd itmek [2] Secde etmek; Allah'ın verdiği nimetleri karşısında, onun önünde eğilmek.

ʿAşkıladur kim cihân buldı vücûd
ʿAşkıladur Âdem **itdügi sücûd (B. 994)**

Ben bu yoldan dönmezem merdânevâr
Pes **sücûd itsem** gerek pervânevâr **(B. 467)**

sücûd kılmak [3] Secde etmek.

İşidüben yine Mansûr ehl-i cûd
Gayb erenlere şu dem **kıldı sücûd (B. 651)**

Çünki bunlar **kıldılar** ol dem **sücûd**
Didiler ihsân senün yâ ehl-i cûd **(B. 209)**

Çün ki ana kamusı **kıldılar sücûd**
Didiler gör halümüz yâ ehl-i cûd **(B. 503)**

şâd itmek [7] Mutlu etmek, sevindirmek, memnun etmek.

Bir nefes bu bendeni **şâd idesin**
Hem bu vîrân gönlüm âbâd idesin **(B. 55)**

N'ola bizi güldürüp **şâd idesin**
Gönlümüz vîrânın âbâd idesin **(B. 212)**

Ger bizi bu gamdan âzâd idesin
Rûh-ı Mansûrı bu dem **şâd idesin (B. 942)**

Tâ ki anun rûhını **şâd idesiz**
Kendünüz kaygudan âzâd idesiz **(B. 849)**

Çün mürîd uşbu kelâmı söyledi
Cümle halkı **şâd idüben** toyladı **(B. 938)**

Siz bu sûretden beni âzâd idün
Cânumı ol cânâne ile **şâd idün (B. 191)**

Uş beni vaslun içün öldürdiler
Hazretünde **şâd idüp** güldürdiler **(B. 779)**

şâd olmak [12] Sevinmek, memnun ve mutlu olmak.

Gâh enâniyetden âzâd ol yüri
Ol cemâlün nûrına **şâd ol** yüri **(B. 1044)**

Ko huzûrumda beni ey hoş-nihâd
Cânum ol cânâne ile **ola şâd (B. 246)**

Şâd olalar ulu kiçi şeyh ü şâb
Kalmaya aralarında ıztırâb **(B. 928)**

Bu fenâdan kurtulam âzâd olam
Ol bekâ evinde varup **şâd olam (B. 561)**

Vuslat ire cânuna **şâd olasın**
Cümle kaygulardan âzâd olasın **(B. 22)**

Nefs zulemâtından âzâd olasın

Ol cemâlün nûrıla **şâd olasın (B. 1050)**

Bend içinden çıkuban **şâd olasız**
Cümle kaygulardan âzâd olasız **(B. 207)**

İşidüp bu sözi **şâd oldı** kamu
Dinle imdi n'olısardur ey ʿâmû **(B. 202)**

Kamusı bendinden âzâd oldılar
Gussalardan kurtulup **şâd oldılar (B. 218)**

Çün işitdi ehl-i zindân bu sözi
Şâd oluban topraga urdı yüzi **(B. 208)**

Şâd oluban güldi Mansûr ol zamân
Didi kanum virdi ol Hakdan nişân **(B. 745)**

Didi Mansûr i halâyık **şâd olun**
Varun imdi gussada âzâd olun **(B. 761)**

şehîd olmak [1] Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölmek.

ʿAşk içinde çün bugün **oldum şehîd**
Tâliʿüm bahtum benüm oldı saʿîd **(B. 634)**

şerha şerha pârelemek [1] Parça parça etmek, parçalamak.

Şerha şerha pârelen uşbu teni
Bu tonı soyun ki bulam ben beni **(B. 655)**

tâb virmek [1] Güç, kuvvet vermek.

Çün güneş togdı cihâna **virdi tâb**
Yine cemʿ aldılar anda şeyh ü şâb **(B. 496)**

tahkîk olmak [2] Bir şeyin doğru olduğunu ortaya çıkarma, hakikatini anlayıp bilme.

Uşbu resme söz kaçan **tahkîk ola**
Bu yalan daʿvî niçe tasdîk ola **(B. 108)**

Bu sözüm ol dem size tasdîk ola
Hem Ene'l-Hak didügüm **tahkîk ola (B. 180)**

tahrîr itmek [1] Kaleme almak, yazmak.

Gelmişem Hakkı bugün takrîr idem
Sırrını cân levhine **tahrîr idem (B. 458)**

tâkat kalmak [1] Gücü tükenmek.

Tâkatüm kalmadı oldum bî-karâr
Hod bilürsin kim ne kıldı derd-i yâr **(B. 571)**

tâlib olmak [1] İstemek, talep etmek.

Tâlib olun sûretün maʿnâsına
Maʿrifetsüz sûretün maʿnâsı ne **(B. 628)**

tana kalmak [1] Şaşırıp kalmak, hayrete düşmek.

Bu ʿaceb esrâra **tana kaldılar**
Hasret içre hayrete gark oldılar **(B. 274)**

taşra çıkmak [1] Dışarı çıkmak.

Taşuban tenün hamîr bigi akar
Şakk idüp zindânı ol **taşra çıkar (B. 295)**

tebâh olmak [1] Harap olmak, yıkılmak, yok olmak.

Uşbu Mansûrun işi **oldı tebâh**
Biz kulun anla sözin ey pâdişâh **(B. 504)**

tedbîr itmek [2] Tedbir almak, önlem almak.

Didiler kim yâ Halîfe n'idelüm
Uşbu hâle niçe **tedbîr idelüm (B. 827)**

Hasretâ derdâ dırîgâ n'idelüm
Çâresüz kalduk ne **tedbîr idelüm (B. 864)**

temîz kılmak [1] Temiz tutmak, günahsız bırakmak, saflığını korumak.

Didi Mansûr ana ey merd-i ʿazîz
Bilmedün bu sırrı **kılmadun temîz (B. 297)**

terk-i cân itmek [1] Canını terk etmek, bir şey uğruna canından vazgeçmek.

Zîre bana ʿâşık olsa bir kişi
Terk-i cân itmek olur anun işi **(B. 65)**

tiryâk olmak [1] Derman olmak.

Hak ile didi işitdi bâ-safâ
Ana **tiryâk oldı** şol dem her cefâ **(B. 978)**

toprak olmak [1] Toprak haline gelmek.

Hep Ene'l-Hak **oldı toprak** ey püser
Tanlayuban cümle halk ider nazar **(B. 691)**

vaʿde gelmek [1] Bir iş için önceden belirtilen zamanın dolması.

Vaslunıla cânuma irdi fütûh
Vaʿde geldi yirine ey pâk-rûh **(B. 581)**

vâhid olmak [1] Bir olmak.

Şeş cihâtum toludur Allah ile
Uş birikdüm **vâhid oldum** şâh ile **(B. 453)**

vâlih durmak [1] Hayran olmak.

Şöyle **vâlih durmışıdı** hâs u ʿâm
Geldi cellâd ilerü şol dem kıvâm **(B. 808)**

var olmak [2] Var olmak; Fena makamına ulaşıp bu bilinç ile var olmaya devam etmek.

Dost ʿahdine vefâdâr ol yüri
Yoklıga vir kendüni **var ol** yüri **(B. 729)**

ʿAşk yolında sen gerek dâr olasın
Bu fenâ milkin koyup **var olasın (B. 84)**

vâlih kalmak [1] Şaşkın ve hayretler içinde kalmak.

Didi Mansûr ey halâyık n'oldunuz
Her birinüz şöyle **vâlih kaldunuz (B. 669)**

vecd olmak [1] Kendinden geçmek.

Yine çagırdı Ene'l-Hak şol zamân
Şöyle kim **vecd oldılar** pîr ü cüvân**(B. 652)**

vuzûʿ almak [1] Abdest almak.

Budurur ʿâşıklara erkân-ı hû
Dâr öninde kanda **almak vuzûʿ (B. 715)**

vücûd bulmak [1] Ortaya çıkmak, meydana gelmek, oluşmak.

ʿAşkıladur kim cihân **buldı vücûd**
ʿAşkıladur Âdem itdügi sücûd **(B. 994)**

yâr olmak [1] Sevgili olmak, dost olmak, candan arkadaş olmak.

Pâre pâre kıluruz nâzük tenün
Sana çün **yâr olmadı** ʿaklun senün **(B. 606)**

yas itmek [3] Yas tutmak, üzülmek.

Yine ol yirde ʿazîm **yas itdiler**
Götürüp Mansûrı oda atdılar **(B. 855)**

Ulu kiçi şol dem oldı bî-karâr
Yas idüben agladılar zâr u zâr **(B. 818)**

Yas idüp ol dem felekler agladı
Hem feleklerde melekler agladı **(B. 823)**

yire göge sıgmak [1] Yeryüzü ve gökyüzüne sığmamak, coşup taşmak.

Sanma kim zindân içine sıgmazam
Bil beni kim **yire göge sıgmazam (B. 300)**

yirini dâr itmek [1] Bir yeri yaşanması zor, çok sıkıntı verici, yaşanılamayacak derecede kötü hâle getirmek.

Hîç birisi keşf-i esrâr itmedi

ʿÂlem içre **yirini dâr itmedi (B. 385)**

yog iken var eylemek [3] Yoktan var etmek, yaratmak.

Ol ki ʿâlem **yog iken var eyledi**
Kudretin ʿâlemde izhâr eyledi **(B. 2)**

Yog iken bu ʿâlemi **var eyledün**

ʿÂlem içre Âdem izhâr eyledün **(B. 333)**

Yog iken çün kim beni **var eyledün**
Kudretün dilümde izhâr eyledün **(B. 774)**

yog itmek [1] Yok etmek, ortadan kaldırmak.

Şöyle **yog itmiş** özini ol tamâm
ʿAşka virmiş varlığını ol hümâm **(B. 281)**

yog olmak [1] Ortadan kalkmak, varlığı sona ermek.

Düş fenâ deryâsına gark ol tamâm
Anda **yog olsun** bu cümle nîk-nâm **(B. 727)**

yol tutmak [1] Yola düşmek, güzergahı takip etmek, istikameti takip etmek.

Kimseye hergîz cevâb itmedi ol

Şeyh Şiblî hücresine **tutdı yol (B. 422)**

yoluna kurbân kılmak [1] Uğruna canını feda etmek, esirgememek.

Şeyh Cüneyde didiler fermân senün

Yoluna kurbân kılalum cân senün **(B. 373)**

yüz döndürmek [4] Yüz çevirmek, vazgeçmek, terk etmek, ilgiyi kesmek.

Didi sanmanuz beni **yüz döndürem**

Dâr ayagında gerek baş indürem **(B. 653)**

Hazretünden hâşâ kim **yüz döndürem**

Her ne emr itsen gerek baş indürem **(B. 71)**

Ben bu meydândan **yüzüm döndürmezem**

Sûret-i fâniye baş indürmezem **(B. 162)**

Sûret ehli maʿnâ yüzin görmeye

Ehl-i maʿnâ Hakdan **yüz döndürmeye (B. 397)**

yüz dutmak [2] Yüzünü dönmek, yönelmek.

Dutdı yüz dergâha Mansûr ol zamân
Kim münâcât eyleye ol pâk-ı cân **(B. 772)**

Yüz dutan dergâhuna buldı murâd
Ya İlâhî bizi kılma nâ-murâd **(B. 890)**

yüzlerine sürmek [2] Yüzüne sürmek, saygı göstermek.

Her kaçan kim hırkayı gördi bular
Âh idüben **yüzlerine sürdiler (B. 955)**

Çün ziyâret kıldı halk anı tamâm
Yüzlerine sürüp itdi ihtirâm **(B. 956)**

yüz tutmak [1] Yönelmek, meyletmek.

İmdi sizünçün münâcât eylerem
Yüz tutaram ʿarz-ı hâcât eylerem **(B. 769)**

yüz urmak [2] Yüz sürmek, bir şey istemek amacıyla bir kimsenin huzuruna çıkmak.

Çün işitdi ehl-i zindân bu sözi
Şâd oluban topraga **urdı yüzi (B. 208)**

İmdi destûrunla halka varayın
Yüz urup ben anlara yalvarayın **(B. 483)**

zâhir eylemek [1] Göstermek, aşikâr etmek, ortaya çıkarmak.

Zâhir eyledün Ene'l-Hak sırrını
Münteşir kıldun bu vahdet dürrini **(B. 379)**

zâhir itmek [2] Görünür duruma getirmek, açığa çıkarmak, meydana çıkarmak.

Zâhir itdi kendözin ol Gayb Eri
Dutsa altûn ideridi hâkisteri **(B. 501)**

Sıgmamış zindâna taşmış ol vücûd
Zâhir itmiş hikmetin feyyâz-ı cûd **(B. 257)**

zâhir olmak [6] Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak.

Yohsa bu işde senün yok kudretün
Kim dilünden **zâhir ola** hikmetün **(B. 188)**

Kudretinden **zâhir oldı** cümle iş
Hikmet ile buldı ʿâlem perveriş **(B. 4)**

Şeyh Şiblî aydur ey Şâh-ı cihân
Sende **zâhir oldı** esrâr-ı nihân **(B. 308)**

Mâ ü men gitdi aradan kaldı Hak
Hânı **zâhir oldu** açıldı tabak **(B. 457)**

Vâsıl olmış Hazrete ol merd-i Hak
Çehresinde **zâhir olmış** verd-i Hak **(B. 280)**

Ana **zâhir olmışıdı** her zamân
Ol nihân sırrını kılmadı ʿıyân **(B. 387)**

zelîl kılmak [1] Hor ve hakir etmek, aşağılamak.

Fazl u ʿizzün hürmetiçün ey Celâl
İmdi âhir bunları **kılma zelîl (B. 797)**

ziyâfet kılmak [2] Bir kimseye gözüne ve gönlüne hoş gelecek şeyler sunmak.

Gönlün evinde ne var mihmân içün
Kim **ziyâfet kılasın** cânân içün **(B. 57)**

Üç gün üç gice **ziyâfet kıldılar**
Ol diyârun halkını toyladılar **(B. 961)**

ziyâfet kulmak [1] Bir kimseye gözüne ve gönlüne hoş gelecek şeyler sunmak.

Ger **ziyâfet kulırısan** cânunı
Bil ki hoşnûd eyledün mihmânunı **(B. 64)**

ziyâret eylemek [1] Ziyaret etmek, görmeye gitmek.

Didi Mansûr çün yola ʿazm eyledüm
Varuban Hakkı **ziyâret eyledüm (B. 311)**

ziyâret kılmak [1] Ziyaret etmek.

Çün **ziyâret kıldı** halk anı tamâm
Yüzlerine sürüp itdi ihtirâm **(B. 956)**

zuhûr bulmak [1] Ortaya çıkmak.

Ol muhîtün mevcidür bu kâʾinât
Kim **zuhûr** andan **bulur** bu mümkinât **(B. 551)**

3.1.2.2. Atasözü

Atasözü "Nesilden nesle geçerek pratikte Türk insanına çoğunlukla değişmez yargılar aracılığıyla atalarımızın hayat tecrübelerini ilmî ve felsefi gerçekleri öğütler halinde sunan az sözle çok anlam ifade eden kalıplaşmış ve çoğu mecazî olan sözler topluluğudur." (Gözler, 1982, 60). Atasözleri kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüz insanına ders vermek veya bilgilendirmek amacıyla genel-geçer ilkeler üzerine

kurulmuş söz topluluklarıdır. Toplumlar bu sözleri benimseyerek geliştirmiştir. Klasik Türk edebiyatında pek çok şair bu söz topluluklarıyla sözünü zenginleştirmiş ve söyleyişini halka yakınlaştırmıştır. Ayrıca şairler eserlerinde kullandıkları atasözü ve deyimler vesilesiyle söylediklerini okuyucuya ispat etmiştir.

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde sıkça deyim kullanmış fakat aynı oranda atasözü kullanılmamıştır. Yapılan inceleme sonucunda eserde 1 tane atasözü kullanıldığı görülmektedir. Şairin kullanmış olduğu atasözü günümüzde güncelliğini korumamaktadır. Eserde yararlanılan atasözü *"Sikkeyi mermer üzerine kazmak"*tır. Bu söz "İşini sağlam tutmak, temeli sağlam atmak." anlamlarına gelmektedir. Bağlama bakıldığında şairin atasözünü Hallâc-ı Mansûr'un el bileklerinin kesildiği sahnede kullandığı görülmektedir. Bunun sebebi kanın yere temas ettiği anda Ene'l-Hak lafzının yazmasıdır. Niyâzî bu anın okuyucusuna ibret olması için bu atasözünden faydalanmıştır. Kan tıpkı bir mühür gibi yeryüzüne Allah kelamını işlenmiştir. Bilindiği üzere mermerin üzerine bir şeyler işlemek oldukça zordur. Fakat sıvı olan kan, sahnede yere değdiği anda Ene'l-Hak lafzını nakş etmiştir. Bu da bu kanının helal olduğunu ispatlamaktadır. Hallâc'ın nişanı yere kazınınca halk gözlerine inanamamış ve bulunduğundu küfürden dolayı pişman olmuştur.

Akdugınca kan Ene'l-Hak yazıla
Sanki **mermer üzre sikke kazıla (B. 687)**

3.1.2.3. Kalıp İfade

Bir toplumda belli durumlarda söylenen sözlere kalıp ifade denilmektedir. Kalıp ifadeler doğum, ölüm, selamlaşma, teşekkür etme, evlilik, işe girme gibi günlük ve sıradan olaylar karşısında sıklıkla aynı tepkiyi ve sözü söyleme sonucunda oluşmuştur. Tıpkı deyim ve atasözleri gibi geçmiş ile günümüz arasındaki bağlantı dolayısıyla ortaya çıkan kalıp ifadeler kültürün vazgeçilmez ögesidir. Kalıp ifadeler çoğu zaman deyim ve atasözleriyle karıştırılmasına rağmen iki kavrama da girmeyen söz gruplarıdır. Bunlara "Allah versin, eline sağlık, kolay gelsin, olmazsa olmaz, sen bilirsin" gibi örnekler verilebilir.

Türkçe atasözü, deyim ve kalıplaşmış ifadeler konusunda oldukça zengin bir dildir. Bu dilin hemen bütün imkânlarını eserinde kullanmaya çalışan Niyâzî'nin eserinde

sınırlı sayıda da olsa kalıp ifadelere rastlamak mümkündür. Yapılan inceleme neticesinde eserde 7 farklı kalıp ifadeye rastlanmıştır. Bunlar; *"akl karı, ʿaşk ola, baş üstine, Hak rızâsı, Hakkiçün, hâşa-lillâh ve ve's-selam"*dır.

Akılın işleyişini rahatsız etmeyen, akla uyan manalarına gelen 'akl karı kalıp ifadesi metinde akıl ve aşkın konuştuğu bölümde sıkça kullanılmıştır. Bu kısımda aşk ve akıl gerçek aşka yani Allah'a hangisiyle ulaşılabileceği konusunda konuşmaktadır. Kalıp ifadenin geçtiği beyitte ise akılla aşk pazarından karla çıkılamayacağı, aklın buna yeterli gelmeyeceği anlatılmaktadır.

ʿAkl irişmedi bu ʿaşk esrârına
ʿAşk bâzârında ʿ**aklun kârı** ne **(B. 1015)**

Gündelik hayatta istenilen şeyi memnuniyetle yapılacağını bildirmek amaçlı kullanılan bir söz olan "baş üstüne" kalıbı eserde bir kez kullanılmıştır. Sahnede Gayb Eri zindana Mansûr'un yanına gelmiş onunla sohbet etmektedir. Gayb Eri Mansûr'da Allah'ın tecellisini görmüş ve ona biat etmiştir. Bu sebeple Mansûr'un kendisinden isteyeceği her şeyi sorgusuz sualsiz kabul edeceğini bildirmek amaçlı bu kalıp ifadeyi kullanmıştır. Niyâzî okuyucusuna her seferinde Hallâc'ın davasında hakiki olduğunu gerek söz oyunları gerekse kalıp ifadelerle anlatmaktadır. Sahnede halkın güvendiği, ayağına el-yüz sürdüğü Gayb Eri Hallâc'ın yolunun sahihliğine kanaat getirmiştir. Gayb Eri ileriki sahnelerde Mansûr'un kendisinden istediği ölüm fetvasını bu söz doğrultusunda verecektir.

Her ne kim emr eyledün **baş üstine**
Dostını kavuşduralum dostına **(B. 579)**

Osmanlıcada sözün bittiğini, tamamlandığını belirtmek için kullanılan "ve's-selâm" ifadesi eserde 3 yerde kullanılmıştır. Sözü uzatıp karşı tarafı sıkmak istemeyen şairler olayın tamamlandığını belirtmek amacıyla bu söze başvururlar.

Ayagum altına kon örsi tamâm
Siz temâşâ eylen ol dem **ve's-selâm (B. 179)**

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde geçen kalıp ifadeler aşağıda alfabetik sırayla verilmiştir.

ʿ**akl kârı [1]** Akıl işi.

ʿAkl irişmedi bu ʿaşk esrârına
ʿAşk bâzârında ʿ**aklun kârı** ne **(B. 1015)**

ʿ**aşk ola [1]** "Aferin, helal olsun" anlamında bir davranışın, bir tutumun çok beğenildiğini bildiren söz.

Âdemî oldur ki anda ʿ**aşk ola**
Yolun ol dergâha ilte ʿaşk ile **(B. 15)**

baş üstine [1] İstenilen şeyin büyük bir memnunlukla yapılacağını anlatan bir söz.

Her ne kim emr eyledün **baş üstine**
Dostını kavuşduralum dostına**(B. 579)**

Hak rızâsı [1] Allah rızası, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için.

Hak rızâsın isteyen redd olmadı
Hâk-i cismânî ana sedd olmadı **(B. 29)**

Hakkiçün [1] Allah için, Allah yolunda.

Ey Kerîmullâh u Rahmâni'r-Rahîm
ʿİzzetün nûrı **Hakkiçün** ey Hakîm **(B. 781)**

hâşa-lillâh [1] "Allah göstermesin" anlamına gelen ifade.

Sen Ganîsin ben gulâm ey pür-kerem
Hâşa-lillâh ki sana fetvâ virem **(B. 568)**

ve's-selâm [3] "İşte o kadar, son söz bu" anlamında sözü kısa kesmek için kullanılır.

Ayagum altına kon örsi tamâm
Siz temâşâ eylen ol dem **ve's-selâm (B. 179)**

Virdi taʿzîm ile Mansûra selâm
Aldı ol dahı selâmı **veʿs-selâm (B. 516)**

Ehl-i dîdârun yolı budur tamâm
Ana bu yoldan varılur **veʿs-selâm (B. 1027)**

3.1.3. İkilemeler

"Anlama güç katmak amacıyla bir birimi, seslemi yineleme, aralarında benzerlik bulunan birimleri art arda, kullanma" olarak tanımlanan ikilemeler Türkçenin en eski dönemlerinden beridir kullanılmaktadır (Vardar, 2007, 119). "İkilemelerin kurulmasında ses benzerliğinin, ses ahenginin önemi de büyüktür. İkilemelerde ünlü uyumları, ünsüz benzeşmeleri gibi ses uygunluğu kuralı vardır. Anlatımı güçlendirmek için ya aynı ses veya aynı sözcük tekrar edilir yahut sesleri birbirini andıran sözcükler yan yana kullanılır." (Çoraklı, 2001, 55-56). Şairler ikilemeleri anlamı güçlendirmek, pekiştirmek, ögeleri nitelemek, kelimeler arası bağlantı kurmak gibi amaçlarla kullanmışlardır.

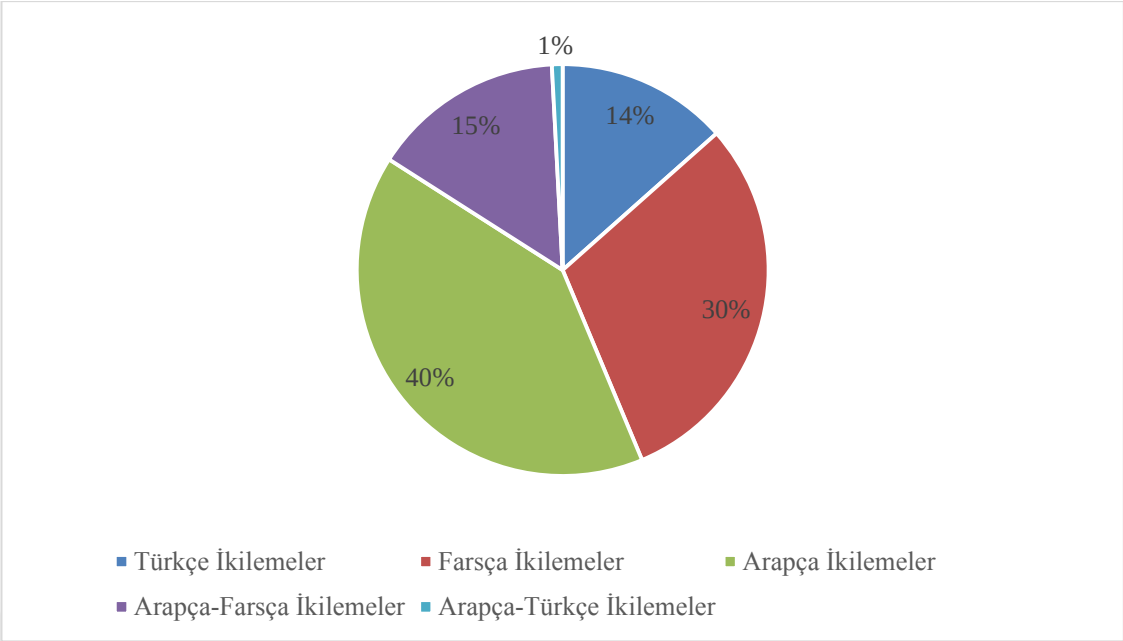
Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde 120 ikileme tespit edilmiştir. Bu ikilemeler Arapça, Farsça, Türkçe, Arapça-Farsça ve Arapça-Türkçe olarak sınıflandırılarak aşağıdaki tabloda alfabetik sırayla verilmiştir.

Tablo 1.3.1. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde İkilemeler Cetveli

Dil	**Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde İkilemeler**			
Türkçe	alup vir	bal u zehr	baş u cân	bin bin
	bir bir	cân u bas	cânıla baş	cânı ten
	cân u ten	el ü ayak	gün gice	iç taş
	kâlıb kâlıb	senlik ü benlik	saf-saf	taş u toprak
Farsça	âb u hâk	âbı hâk	âh u zâr	âşikâre vü nihân
	cüst ü cû	cüst-ü-cû	dâr u hâne	dem-be-dem
	dest ü pâ	dest ü rûy	güft ü gû	güft-ü-gû
	güft ü gûy	hord u hâm	ʿıyân-ender-ʿıyân	mâʾ u men
	nâm u neng	nâm u nişân	nâz u niyâz	pâre pâre

	pîr ü civân	pîr ü cüvân	reng ü bû	rû-be-rû
	rûy u ser	seng ü hâr	ser-be-ser	ser-te-ser
	şâd u hurrem	zâr u efgân	zâr u giryân	zâr u müstemend
	zâr u ser-gerdân	zâr u zâr	zârı zârı	zemîn ü âsumân
Arapça	ʿâlim ü ʿâbid	ʿârıla nâmus	ʿArş u Kürsî	ashâb u âli
	ʿâşık u sâdık	ʿazîz ü muhterem	cism ü cân	cism ü rûh
	es-salâtü ve's-selâm	evvelîn ü âhir	evliyâ vü enbiyâ	fazl u ʿinâyet
	fazl u ʿizz	fevc fevç	Hayy u Bâkî	Hayy-ı Lem-Yezel
	kahr u cefâ	kâl u kîl	kazâyıla kader	keşf ü beyân
	Kerîmullâh u Rahmâni'r-Rahîm	kîl u kâl	kıyl u kâl	kudret ü hikmet
	kurb u visâl	kuvvet nusret ü ʿizzet	küfr ü dîn	lutf u ihsân
	lutf u ʿizz	lutf u kahr	maksûd u matlûb	mâl u mülk ü hânumân
	medh ü senâ	mekr ü fen	nuʿût u sıfât	salât ile selâm
	sıfât u zât	sıdk u safâ	şerha şerha	şeyh ü fetâ
	ʿubbâd u zühhâd	vâcib ü mümkin	vecd ü hâl	visâl-ender-visâl
	zâhidân u ʿâbidân	zâhir ü bâtın	zikr ü tesbîh	zulm u vebâl
Arapça- Farsça	âh u vâh	bahr u ber	bugz u kîn	cübbe vü destar
	dâr u hâne	derd ü âh u vâh	derd ü cefâ	derd ü devâ
	derd ü enîn	fîtne vü gavgâ	hâs u ʿâm	ins ü cân
	kûh u kaf	nush u pend	saf-ber-saf	subh u şâm
	sulh u ceng	şehd ü şeker	şeyh ü şâb	
Arapça-Türkçe	tag u sahrâ			

Aşağıdaki grafikte, eserde tespit edilen ikilemelerin kullanımları oransal olarak verilmiştir.

Şekil 4.3.4. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde İkilemelerin Kullanım Oranı

Eserde tespit edilen ikilemelerin çoğunun farklı kelimelerin tekrarı ile oluşturulduğu görülmektedir. Aynı kelimelerin tekrarıyla oluşturulan ikilemeler *"bin bin, bir bir, fevc fevç, kâlıb kâlıb, saf-ber-saf, saf-saf, şerha şerha, pâre pâre, zâr u zâr, zârı zârı"*dir.

Pâre pâre kıluruz nâzük tenün
Sana çün yâr olmadı ʿaklun senün **(B. 606)**

Şerha şerha pârelen uşbu teni
Bu tonı soyun ki bulam ben beni **(B. 655)**

Durdılar çün **kâlıb kâlıb saf-saf**
Sanki bir yire yıkıldı kûh u kaf **(B. 599)**

Klasik Türk şiirinde atıf vavı ile oluşturulmuş ikilemeler sıkça kullanılmaktadır. Bunun benzer bir örneğini incelenen metinde de görmek mümkündür. Eserde en çok paya sahip olan atıf vavıyla oluşturulmuş ikilemeler *"âb u hâk, âh u vâh, âh u zâr, ʿâlim ü ʿâbid, ʿArş u Kürsî, ashâb u âli, ʿâşık u sâdık, ʿazîz ü muhterem, bahr u ber, bal u zehr, baş u cân, bugz u kîn, cism ü cân, cism ü rûh, cân u baş, cân u ten, cüst ü cû, cüst-ü-cû, dâr u hâne, derd ü âh u vâh, derd ü cefâ, derd ü devâ, derd ü enîn,*

*dâr u hâne, dest ü pâ, dest ü rûy, el ü ayak, evvelîn ü âhir, fazl u ʿinâyet, fazl u ʿizz, güft ü gû, güft ü gûy, güft-ü-gû, hâs u ʿâm, Hayy u Bâkî, hord u hâm, ins ü cân, kahr u cefâ, kîl u kâl, kıyl u kâl, kudret ü hikmet, kûh u kaf, kurb u visâl, kuvvet nusret ü ʿizzet, küfr ü dîn, keşf ü beyân, Kerîmullâh u Rahmâni'r-Rahîm, lutf u ihsân, lutf u ʿizz, lutf u kahr, mâʾ u men, maksûd u matlûb, mâl u mülk ü hânumân, medh ü senâ, mekr ü fen, nâm u neng, nâm u nişân, nâz u niyâz, nush u pend, nuʿût u sıfât, pîr ü civân, pîr ü cüvân, reng ü bû, rûy u ser, senlik ü benlik, seng ü hâr, sıfât u zât, sıdk u safâ, subh u şâm, sulh u ceng, şâd u hurrem, şehd ü şeker, şeyh ü fetâ, şeyh ü şâb, tag u sahrâ, vâcib ü mümkin, taş u toprak, ʿubbâd u zühhâd, vecd ü hâl, , zâhidân u ʿâbidân, zâhir ü bâtın, zâr u efgân, zâr u giryân, zâr u müstemend, zâr u ser-gerdân, zâr u zâr, zemîn ü âsumân, zikr ü tesbîh, zulm u vebâl"*dir.

Gayb erenlerden görelüm ol eri
Ayagına sürelüm **rûy u seri (B. 499)**

Didi kim ʿuşşâka budur **reng ü bû**
Kim bu sırrı bildi aldı bahtulu **(B. 707)**

Senlik ü benlikden olmazsañ beri
Eyle bil kim göremezsinsen anı **(B. 1043)**

Menâkıbnâmede bulunan Farsça ikilemelerden "*dem-be-dem, ʿıyân-ender-ʿıyân, rû-be-rû, ser-be-ser, ser-te-ser"* ikilemelerinin Farsça "te, be, ender" edatlarıyla oluşturulduğu görülmektedir.

Nâliş itdi anda Mansûr ol gece
Dem-be-dem dirdi Ene'l-Hak ey hoca **(B. 357)**

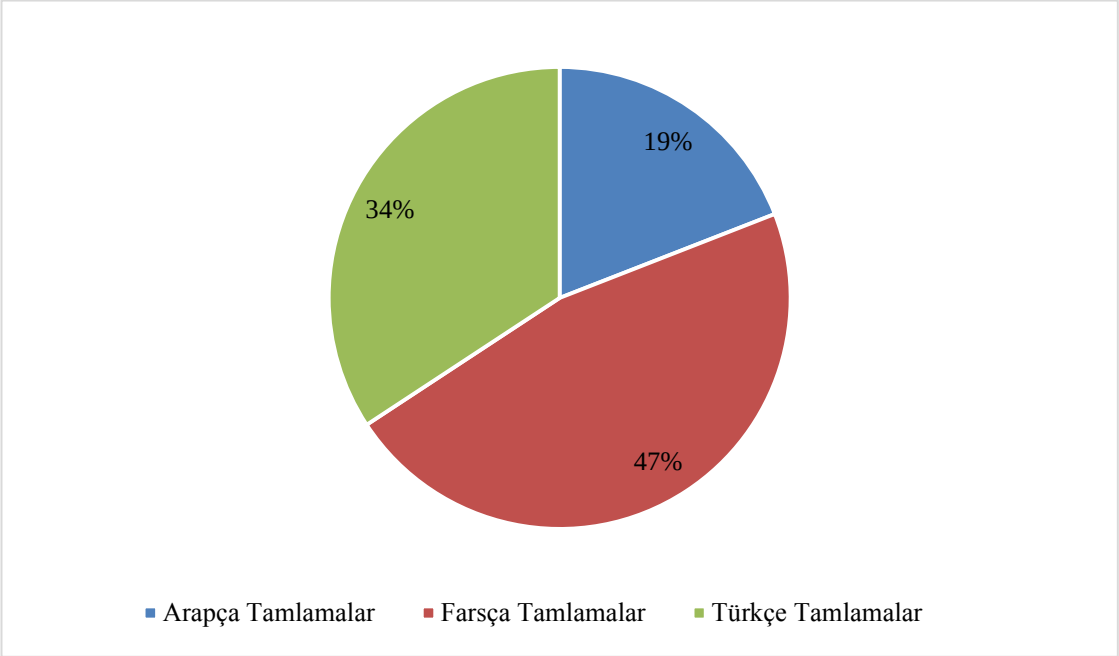
Şâd u hurrem vardı Mansûr ilerü
Didi kim dostıla oldum **rû-be-rû (B. 618)**

Ol sadâdan toldı ʿâlem **ser-te-ser**
ʿArş u Kürsî tag u sahrâ bahr u ber **(B. 667)**

3.1.4. Tamlamalar

Klasik Türk şiirinde şairler tarafından sıkça kullanılan tamlamalar, bir ismin anlamının türlü anlam ilgileriyle tamamlanması, belirtilmesi için bir başka isim, zamir, sıfat ya da edatla oluşturulan yapılardır (Öztürk Doğan, 2022, 126). Şairler tamlamaları; bir ahenk oluşturmak, vezne uymak, söyleyişte akıcılığı sağlamak, az sözle çok şey anlatmak gibi amaçlarla kullanmışlardır. "Klasik edebiyatın karakteristiği paralelinde tamlamalardan yoksun bir şiir tenasübün yokluğunu ortaya çıkaracağından bu yapıların kullanılmaması yahut alışılmışın dışında bir biçimde kullanılması şiirdeki ses ve ahenk özelliklerinin ortadan kalkmasına neden olacaktır." (Kılıçarslan, 2016, 259).

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Niyâzî Türkçe, Arapça ve Farsça tamlamalara yer vermiş hatta zaman zaman Arapça-Farsça, Farsça-Türkçe tamlamalardan da yararlanmıştır. Bu sebeple eserdeki tamlamalar "Arapça tamlamalar", "Farsça tamlamalar", "Türkçe tamlamalar" "Arapça-Farsça tamlamalar" ve "Farsça-Türkçe tamlamalar" başlıkları altında incelenmiştir.

Şekil 5.3.5. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Tamlamaların Kullanım Oranı

3.1.4.1. Arapça Tamlamalar

Klasik Türk şiirinde şairlerin Arapçaya dair unsurları kullanırken daha çok kelime boyutunda kaldıkları, gramere dair unsurları, özellikle tamlama oluşturmada, çok

fazla tercih etmedikleri görülmektedir. Bunun birçok sebebi bulunmakla birlikte temel sebep olarak şiir dilinde Farsçanın büyük etkisi gösterilebilir (Değer, 2018, 162). Menâkıbnâmede toplam Arapça tamlama 83'tür. Bu tespit edilen tamlamalar içeresinden tekrar eden tamlamalar çıkartıldığında geriye 11 farklı tamlama kalmaktadır. Tekrarlı olarak en çok kullanılan tamlama "Ene'l-Hak"tır.

Gördüm ol Hakkı **Ene'l-Hak** söylerem
Anun içün sûreti terk eylerem **(B. 764)**

Gizlü remzi şöyle kim fâş eyleyem
Çagırup ol dem **Ene'l-Hak** söyleyem **(B. 905)**

Durmaya dilüm **Ene'l-Hak** söyleye
Bî-nişânun sırrını şerh eyleye **(B. 909)**

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde en az geçen tamlamalar Arapça tamlamalardır. Bunlar; "*bi-ʿavni'l-melîkü'l-vehhâb, dârü'l-bekâ, Ene'l-Hak, gaybüʿr-ricâl, kâḍıyü'l-hâcât, Kerîm-i Zü'l-Celâl, Rabbü'l-ʿulâ, sadrü'l-emîn, şefîʿü'l-müznibîn, temmetü'l-kitâb, Zü'l-Celâl"dır.* Arapça tamlamaların dini terimler ya da İslam dininde önemli görülen şahıslara telmih yaptığı görülmektedir. Aşağıda verilen ilk örnekte "*Kerîm-i Zü'l-Celâl"* ifadesi nimet ve iyilik sahibi olan Allah'a, yine "*Rabbü'l-ʿulâ"* ifadesi yüce Allah'a, "*sadrü'l-emîn"* ise güvenilir sadrazam yani Hz. Muhammed'e işaret etmektedir.

Didiler kim î **Kerîm-i Zü'l-Celâl**
Bu ne sırdur bu ne vecd ü bu ne hâl **(B. 692)**

Didi Yâ Allah yâ **Rabbü'l-ʿulâ**
Senden irdi bu yakınlık ben kula **(B. 773)**

Mustafâ vü müctebâ **sadrü'l-emîn**
Ol vefâ kânı şefîʿü'l-müznibîn **(B. 10)**

3.1.4.2. Farsça Tamlamalar

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde en fazla paya sahip olan tamlamalar Farsça tamlamalardır. Farsça tamlama mantığı Türkçe söz diziliminin tersi yönündedir. Farsçada bir tamlamanın isim ya da sıfat olması ikinci unsurun cinsine bağlıdır. Farsça tamlamalar "-i, -ı, -yı, -yi" şeklinde görülebilen izafet kesresiyle yapılmaktadır. Eserde 203 farklı Farsça tamlama kullanılmıştır. Bu tamlamaların kullanım fazlalığı şairin kelime havuzunu ve şairlik kabiliyetini göstermektedir. Klasik şiir geleneğinde Farsça ve Arapça tamlamaların çokluğu şairin dilinin ağdalı ve süslü olduğu kanısını uyandırır. Fakat incelenen metinde Farsça tamlama sıklığı fazla olmasına rağmen dil yalın ve süssüzdür. Aşağıda eserde geçen Farsça tamlamalar alfabetik sırayla verilmiştir.

âb-ı hayât, ʿâlem-i ıtlâk, ʿâlem-i lâhût, ʿâlem-i nâsût, ʿâlem-i rüʾyâ, ʿâlim-i Rabbâni, ârâm-ı cân-ı ʿâşıkân, ʿArş-ı ʿazîm, ʿarz-ı hâcât, ʿarz-ı hâcât, ʿâşık-ı bed-nâm, ʿâşık-ı sâdık, asl-ı kâra, ʿaşk-ı hak, ʿayn-ı deryâ, ʿayn-ı lutf, ʿazm-i dîdâr, ʿazm-i zindân, bâ-gûş-ı cân, bahr-i ʿamîk ü bî-kerân, bahr-i bî-kerân, bahr-ı bî-pâyân, bahr-ı fenâ, bahr-i kerem, bahr-i zât, bahr-i zâta, bâr-ı girân, be-cân-ı Mustafâ, bende-i hâs, bend-i sûret, bend-i zindân, bî-ser ü bî-pâ-yı ʿaşk, bûy-ı ʿaşk, câme-i hammâr, cân-ı ʿâlem, cân-ı cihân, cân-ı men, cân-ı pâk, cân-ı peder , cân-ı şîrîn, cây-ı efsed, cây-ı hoşlık, cemʿ-i vahdet, çevgân-ı ʿaşk, dârende-i ʿArş-ı Mecîd, daʿvâ-yı ʿaşk, derd-i yâr, deryâ-yı ʿaşk, deryâ-yı vahdet, deryâ-yı zât, dest-i ʿaşk kıl-, dest-i kudret, dest-i namâz, dîdâr-ı Hak, ehl-i Bagdâd, ehl-i cûd, ehl-i dîd, ehl-i dîdâr, ehl-i dîdâr, ehl-i dîn, ehl-i hitâb, ehl-i maʿnâ, ehl-i salâh, ehl-i temîz, ehl-i yakîn, ehl-i zindân, emîn-i Kirdgâr, emvâc-ı sıfât, envâr-ı ʿaşk, erkân-ı hû, esrâr-ı cân, esrâr-ı nihân, fahr-ı ʿâlem, fâʿil-i muhtâr, ferd-i Rab, feyyâz-ı cûd, gavgâ-yı ʿaşk, gayb-ı ricâl, genc-i mahfî, güft ü gûy-ı ʿaşk, güftâr-ı ʿaşk, gül-i handân-ı men, hâk-i cismânî, hâlet-i Mansûrı, halk-ı ʿâlem, halk-ı cihân, halk-ı ricâl, Havz-ı Kevser, Hayy-ı Lem-Yezel, hırka-ı Mansûr, hırka-i sâlûs, hitâb-ı müstetâb, Hudâ-yı Lem-yezel, Hudâvend-i cihân, Hudâvend-i Kerîm, Hudâ-yı müsteʿân, ikbâl-i ʿaşk, ʿilm-i ledün, îmân ehli, istikbâl-i ʿaşk, kand-ı leb, kân-ı kerem, kân-ı vefâ, kavm-i dûn, kayd-ı sûret, kemâl-i kudret, keşf-i esrâr it-, keşşâf-ı remz-i müşkilât, ketm-i ʿadem, kudret-i Hak, kullâb-ı ʿaşk, kurb-ı Hak, kurb-ı visâl, kutb-ı ʿâlem, Maʿbûd-ı Mutlak, Maʿbûd-ı Vehhâb-ı cihân, maʿden-i sıdk u safâ, mahzen-i esrâr-ı Hak, maksûd u matlûb-ı cihân,

Mansûr-ı Bagdâdî, matlûb-ı maksûd-ı cihân, melceʾ-i Hak, merd-i ʿazîz, merd-i dîn, merd-i güzîn, merd-i Hak, merd-i Hudâ, merd-i kâr, merd-i men, mest-i ʿaşk, mest-i Hak, mevc-i bî-kerân, meydân-ı ʿaşk, meyl-i âb, mezheb-i merdân, milk-i sûret, mîr-i muhterem, murâd-ı cân-ı men, müstahzır-ı esrâr, nâme-i kudret, nâr-ı ʿaşk, nefs-i şûmun, nûr-ı ʿakl, nûr-ı Hak, nûr-ı ʿizzet, nûr-ı Münîr, nûr-ı şevk, nûr-ı tâb, nûr-ı zât, pâk-ı cân, pâk-i dîn, pîşvâ-yı evvelîn ü âhir, reşâd-ı Lem-yezel, Resûl-i kâʾinât, rûh-ı Mansûr, rûh-ı pâk, rûh-ı revân, rumûz-ı kün fekân, rûşen-nazar, rûz-ı vuslat, safha-i vahdet, sakf-ı sahna, sâki-i vahdet, selâtin-i cihân, serheng-i ʿuşşâk-ı cihân, sırr-ı bü'l-ʿaceb, sırr-ı Hakk, Sî-murg-ı cân, sultân-ı dîn, sûret-i fâni, sûret-i Mansûr, sûretün maʿnâsı, sûr-ı İsrâfil, şâh-ı cihân, şâh-ı güzîn, şahs-ı kibâr, şehr-i Bagdâd, şehr-i halk, şemʿ-i vahdet, şeyh-i cihân, şeyh-i güzîn, şeyh-i kâmurân, şeyh-i kebîr, şeyh-i kebîr-i bâ-safâ, Şeyh-i Şiblî, şîr-i ner, tâlib-i dîdâr ol-, taʿm-ı hassı, tecellî-i cemâl, terk-i cân, terk-i ser ü cân, vâcib-i katl, vahy-i mutlak, vasf-ı hâl, vâsıl-ı dergâh, vazʿ-ı esrâr, verd-i Hak, vücûd-ı mutlak, vuslat-ı cânân, zât-ı hay, zât-ı Hayy, zât-ı mutlak, zât-ı yektâ, zebân-ı ʿaşk.

Menâkıbnâmede tespit edilen Farsça tamlamaların genelinin ikili tamlama şeklinde kurulduğu görülmektedir. İkili tamlamalar arasında 9 kere geçen "*şâh-ı cihân"* ifadesi en sık kullanılan tamlamadır. Bu tamlama eserde Halîfe'ye ve Hallâc-ı Mansûr'a seslenmek amacıyla kullanılmıştır.

İrdi zindâncı Halîfeye revân
Dir ʿaceb hâl oldı ey **şâh-ı cihân (B. 255)**

Şeyh Şiblî aydur ey **Şâh-ı cihân**
Sende zâhir oldı esrâr-ı nihân **(B. 308)**

Menâkıbnâmede 6 kere geçmesiyle en sık kullanılan bir diğer Farsça tamlama *"merd-i Hak"*tır. "Allah'ın yiğidi" anlamına gelen bu tamlama eserde 5 kere Hallâc-ı Mansûr'a, 1 beyitte ise Şeyh Şiblî'ye işaret etmektedir.

Pes işâret kıldı ol dem **merd-i Hak**
Açılup dîvârlar oldı çü şâk **(B. 225)**

Didi Mansûr Şibliye ey **merd-i Hak**
Gel bu ʿaşk ders-hânesinden al sebak **(B. 318)**

Eserde sık geçen diğer Farsça tamlamalar; *"cân-ı cihân (5), ʿaşk-ı Hak (4), ehl-i cûd (4), gayb-ı ricâl (4), merd-i men (4), mest-i ʿaşk (4), nûr-ı Hak (4), şîr-i ner (4)"*dir.

"Farsça isim tamlamalarında belirtilen ile belirten yer değiştirip ikisinin arasındaki "i" sesinin düşmesiyle "izâfet-i maklûb" (evrilmiş tamlama) ortaya çıkar. Belirtilen ve belirten yer değiştirmediği hâlde aradaki "i" sesinin telaffuz edilmediği tamlamalar ise "izâfet-i maktû" (kesilmiş tamlama) olarak adlandırılır. Az sözle çok şey ifade etmek isteyen şairler izâfet-i maklûb ve izâfet-i maktûdan istifade ederler." (Öztürk Doğan, 2022, 128). Niyâzî de eserinde bu tip tamlamalardan faydalanmıştır. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde geçen bu tamlamalar aşağıda alfabetik sırayla verilmiştir.

ʿâlî-makâm, cân-bahş, cân-feşân, çâbük-süvâr, dâne-dâm, feryâd-res, hak-nihâd, hak-şinâs, harâb-ender-harâb, hemân-dem, hem-cûş, hem-râh, hoş-hırâm, hoş-hisâl, hoş-likâ, hoş-nihâd, hoş-safâ, hûn-bahâ, ʿıyân-ender-ʿıyân, kâm-rân, kâr-sâz, Kerîm-kâr, mâh-likâ, müflis-gedâ, nîk-nâm, pâk-bâz, pâk-rûh, reh-nümâ, reh-nümûn, sad-hezârân, sad-pâre, sâhib-devleti, sâhib-kadem, sâhib-kâr, sâhib-kemâl, sâhib-kerem, sâhib-nazar, ser-bâz, ser-bülend, ser-fırâz, ser-gerdân, sûd-mend, şâh-bâz, şâh-vâr.

Didi Mansûr ey Hudâvend-i cihân
Sana her gizli **ʿıyân-ender-ʿıyân (B. 58)**

Pes sabâhın iriserdür ol hümâ
Ol olısardur bu câna **reh-nümâ (B. 475)**

Dicle ırmagına ol külden meger
Düşdi bir katre eyâ **sâhib-nazar (B. 878)**

Osmanlı Türkçesinde Arapça, Farsça, Türkçe birlikte kullanılmaktadır. Bunun en bariz örneklerine de bir tamlama içinde iki dile ait tamlama ögelerinin bulunmasıdır. İncelenen eserde Arapça ve Farsça tamlamaların iç içe geçtiği 4 örnek

bulunmaktadır. Bu örneklerde Farsça tamlama ibaresi olan izafet kesresi ve Arapça tamlama ibaresi olan "el" takısının birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Pîşvâ-yı evvelîn ü âhirîn
Ol **Habîb-i Rahmeten li'l-ʿâlemîn (B. 386)**

Ey **Kerîmullâh u Rahmâni'r-Rahîm**
ʿİzzetün nûrı Hakkiçün ey Hakîm **(B. 781)**

ʿAşkıladur **kurb-ı Rabb-i Zü'l-Celâl**
ʿAşk erine vârid olmaz hîç melâl **(B. 991)**

Yir yüzine tâ ki kanum saçıla
Şol zamân **sırr-ı Ene'l-Hak** açıla **(B. 681)**

3.1.4.3. Türkçe Tamlamalar

Türkçenin gramer yapısında tamlamalar isim ve sıfat tamlaması olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İncelenen eserde Türkçe 149 tamlama tespit edilmiştir. Bu tamlamaların tamlayan ve tamlanan unsurlarının Türkçenin gramerine uygun olduğu fakat tamlama kurulurken birinci ya da ikinci kelimenin Arapça veya Farsça olduğu görülmüştür. *"âh odı, ʿâlî makâm, dü cihân, Hak Taʿâlâ Hazreti, maʿânî cevheri, maʿrifet deryası, müflis çâker"* tamlamaları bu kullanıma örnek verilebilir. Aşağıda menâkıbnâmede tespit edilen Türkçe tamlamalar alfabetik sırayla verilmiştir.

ʿaceb esrâr, ʿâdet menzili, agız yarı, âh odı, ʿakl eli, ʿaklun kârı, ʿâlî makâm, alun yazusı, ʿâşıklar meydânı, ʿâşıkun bâzârı, ʿâşıkun makâmı, ʿaşk bahri, ʿaşk bâzârı, ʿaşk dâr u hânesi, ʿaşk ders-hânesi, ʿaşk deryâsı , ʿaşk dîvânı, ʿaşk envârı, ʿaşk eri, ʿaşk esrârı, ʿaşk etegi, ʿaşk ipi, ʿaşk kullâbı, ʿaşk meydânı, ʿaşk urganı, ʿaşk nârı, ʿaşkun ilçisi, Bagdâd ehli, baş üstine, başında tâc, bayagı hâl, bekâ dür danesi, bekâ evi, bir gün, bir kez, bir kişi, bir zaman, bî-sabâ vü bî-mesâ bî-neng ü nâm, cân bahrinün dürdânesi, cân gözgisi, cân gözi, cân hümâsı, cân kulagı, cân kuşı, cân levhi, cân tahtınun sultânı, cân yüzi, cânun içinde cân, cihân Fahri, cismânî kafes, dâr agacı, demür örs, devlet hânı, Dicle ırmagı, dil nâlişleri, dü cihân, dü cihânun serveri, ecel câmın, erenler mahfili, fâʿilün efʿâli, fânî sûret, fenâ ârâyişi, fenâ

deryâsı, fî evsâti şaʿbân, gayb erenler, Gayb Eri, gayb genci, gönül burcı, gönül evi, gönül jengi, göz yaşları, Hak Çalap, Hak Ehli, Hak Eri, Hak Hazreti, Hak rızâsı, Hak Taʿâlâ Hazreti, Hak yolı, Hakkı mutlak, Hakkun kudret eli, Hakun dîdârı, Hakun varlıgı, hazret ehli, her kimse, her kişi, her zamân, hîç biri, hoş hikâyet, hûb cemâl, hum-hânesi, hûn evi, iki cihânun serverî, ikilik gavgâsı, kanlu yaş, kudret elü, lâ-mekân deryâsı, lutf ıssı yâr, maʿânî cevheri, maʿrifet deryası, meydân eri, mübârek cismi, mübârek zât, müflis çâker, mürüvvet kânı, müşkil ʿukde, nâzük ten, nûh felek, ol dem, ol gün, ol sâʿat, ol yüzden, ol zamân, on sekiz bin ʿâlem, orta yir, rahmet suyı, saʿâdet gülistânı, saʿâdet menzili, sözün esrârı, sûret ʿâlemi, sûret ehli, sûret tonı, şâhlar şâhı, şeyh diyâr, şol dem, şol sâʿat, şol zamân, şolok-dem, şu dem, tatlu cân, tatlu söz, ten gözi, tevbe ırmagı, togrı yol, ʿukde hal, ulu şâh, vahdet dürri, vahdet ırmagı, vahdetün deryâsı, vilâyet maʿdeni, vilâyet tahtı, vîrân gönlüm, visâl şerbeti, yalan daʿvî, yalan dirlik, yir yüzi, yüzüm üstine, zâhir göz, zât bahri, zuhr vakti.

Türkçede sıfatın olduğu kelime grupları sıfat tamlaması sayılmaktadır. Bu sebeple menâkıbnâmede *"ol zamân (27), şol dem (21), ol dem (19), şu dem (12), şol zamân (8)"* gibi Türkçe gramer yapısında işaret sıfatıyla kurulan tamlamalar çoğunluktadır.

Çünki Mansûr **ol zamân** zâr eyledi
Uyhusından halkı bîzâr eyledi **(B. 102)**

Çün ki bunlar intizâr itdi **şu dem**
Gördiler irişdi ol sâHib-kadem **(B. 500)**

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde sıkça geçen diğer Türkçe tamlamalar *"cân gözi (14), ʿaşk meydânı (11), ʿaşk eri (10), Gayb Eri (8), Hak yolı (8), ʿaşk ipi (6)"*dir. Bu tamlamalar klasik Türk şiirinde hemen her divanda geçen tamlamalardır. Ayrıca sıklıkla kullanılan bu tamlamalar dini nitelikli olması hasebiyle kullanımları eserin genel yapısına uygundur.

Ger bu gafletden uyana **cân gözi**
Karşuna görüni gele cân yüzi **(B. 21)**

Pes **budur** âşıklara nâm u nişân
ʿAşk meydânında vire baş u cân **(B. 541)**

ʿAşk eri hem bî-nişân olmak gerek
Lâ-mekân deryâsına **dalmak** gerek **(B. 1003)**

Menâkıbnâmede Farsça tamlamanın Türkçe tamlama içine geçerek tamlayan konumuna geçtiği durumlar da söz konusudur.

Evvel âhir zâhir u bâtın hemân
Sensin ol **Cebbâr-ı ʿâlem câvidân (B. 791)**

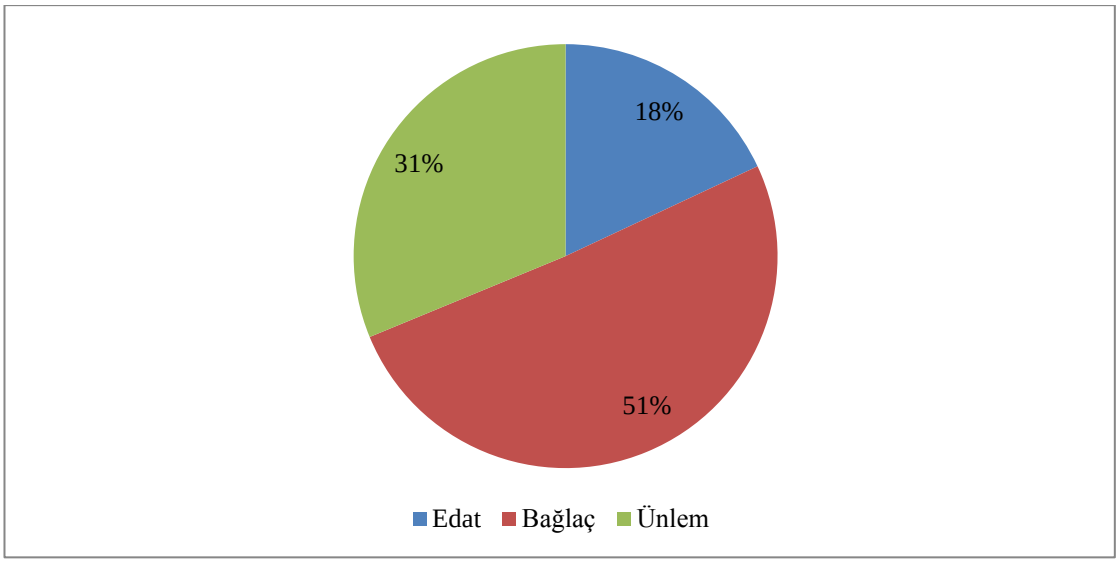
ʿĀşıkun dâr olması miʿrâcıdur
Başına **nûr-ı saʿâdet tâcıdur (B. 468)**

Ayrıca eserde Farsça tamlamanın Türkçe tamlamanın tamlananı olduğu bir durumda mevcuttur.

Sensin ol ʿuşşâk içinde bâ-safâ
Ol **cemâli şevki nûr-ı Mustafâ (B. 233)**

3.1.5. Edat, Bağlaç ve Ünlem

Türkçede 8 farklı sözcük türü olduğu kabul edilmektedir. Bu sözcük türlerinden olan edat, bağlaç ve ünlem incelenen menâkıbnâmede ayrı ayrı tespit edilerek değerlendirilmiştir. Eserde 20 farklı edat 123 kez, 18 farklı bağlaç 346 kez ve 11 farklı ünlem 213 kez kullanılmıştır. Aşağıda bu sözcük türlerinin kullanım oranları verilmiştir.

Şekil 6.3.6. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Edat, Bağlaç ve Ünlem Kullanım Oranı

3.1.5.1. Edatlar

Edatlar; "Fiillerin, sıfatların, sıfat-fiillerin ve görev bakımından zarf niteliğindeki kelimelerin anlamlarını zaman, ölçü, niteleme, yer, yön gibi çeşitli bakımlardan etkileyerek daha belirgin duruma getiren veya sınırlayan kelime türü" olarak tanımlanmaktadır (Korkmaz, 1992, 178). Türkçede sıkça *"-e doğru, -e karşı, -e karşın, -e rağmen, -e değin, -e dek, -den dolayı, -den başka, gibi, sanki, göre, kadar, için, üzere, ile, yalnız, ancak"* edatları kullanılmaktadır. Tek başlarına kullanıldıklarında bir anlam oluşturmayan edatların eserdeki sıklığı şairin üslubu hakkında okuyucuya bilgi vermektedir.

İncelenen Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde 20 tane edat tespit edilmiştir. Eserde en çok "ile (43), için (18) ve pes (18)" edatları kullanılmıştır.

Tablo 2.3.2. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Edatlar Cetveli

Edat	**Sıklık**	**Anlam**
ancılayın	1	"Onun gibi, öyle bir" anlamlarında kullanılan edat.
ancak	1	"Sadece, yalnızca" anlamına gelen edat.
ba/be	5	Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, sahiplik, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan söz. "ile" edatı.

berü	1	“Beri, -den bu tarafa, -den bu yana” anlamlarında edat.
bigi	3	“Gibi” benzetme edatı.
birle	3	"Birlikte, beraber" anlamında edat.
birlik	1	"Birlikte, beraber" anlamında edat.
çün	2	“İçin, sebebiyle” anlamlarında edat.
dek	2	"-e kadar, -e değin” anlamlarında edat.
diye	3	"Diye, diyerek" anlamlarında edat.
göre	1	“-e göre” anlamında edat.
içün	18	"Amacıyla, maksadıyla, için, uğruna" anlamlarında edat.
ile/ıla	43	Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, sahiplik, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan söz; “ile” edatı.
işte	3	Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir edat.
karşu	2	"-e doğru" anlamında edat.
mı/mi	16	"mı/mi" soru edatı.
özge	2	"Başka, -den başka" anlamında edat.
pes	18	"İmdi, o halde, öyle ise" anlamlarında edat.
ta	7	“-e kadar, -e dek” anlamlarında edat.
togrı/togru	4	“-e doğru” anlamında edat.
üzre	5	"Doğrultusunda" anlamında "üzere" edatı.

Sözcükler arasında “araç-vasıta, sebep-sonuç” gibi anlam ilişkileri kuran “ile” edatı eserde 43 kere geçmektedir. “ile” edatı aşağıdaki örneklerin ilkinde cümleye “birlikte, beraber” anlamı; ikincisinde ise cümleye “sebep-sonuç” ilişkisi katmaktadır.

Hakk **ıla** bâzârı çün oldu tamâm

ʿAkl **ıla** dinle sözü ey nîk-nâm **(B. 79)**

ʿAşk **ıla** kıldun beşâret cânuma
Tuhfe iltem cânumı cânânuma **(B. 353)**

Eserde ikinci olarak en fazla kullanılan edat "pes" edatıdır. Metinde "şimdi, o halde, öyle ise" anlamlarına gelecek şekilde 18 kere kullanılmıştır.

Pes bu esrârı gerek ketm idesin
Bu aradan sözümüz hatm edesin **(B. 126)**

İmdi sen de lutf idüben varasın
Pes nasîhat idüben yalvarasın **(B. 426)**

Benzer şekilde eserde 18 kere "için" edatı geçmektedir. "Amacıyla, maksadıyla, için, uğruna" anlamlarında gelen bu edat klasik Türk şiiri için önemli edatlardandır. Ayrıca metinde bu edatın "çün" şeklinde kullanıldığı da görülmektedir.

Bir menârede müʿezzin ol zamân
Ẓuhr **içün** durmışdı kılmaga ezân **(B. 169)**

ʿĀşıka ʿArş-ı ʿaẓîm oldı türâb
Secde anun **çün** kılur ehl-i hitâb **(B. 623)**

3.1.5.2. Bağlaçlar

Bağlaçlar; "Kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yüklendikleri işlevleri ile bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir." (Korkmaz, 2009, 1091). Klasik Türk şiirinde *"ammâ, çünkü, ki, kim, u/ü/vü, de/da, dahi, bile, ger/eger, ise, meger, gûyâ, pes, ne…ne, bir…bir, ya…ya, hem…hem, gerek…gerek, ister…ister, şâyed, galiba"* sıklıkla kullanılan bağlaçlardır. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde 18 bağlaç 346 kez kullanılmıştır. Eserde tespit edilen bağlaçlar ve anlamları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.3.3. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Bağlaçlar Cetveli

Bağlaç	**Sıklık**	**Anlam**

ancak	2	"Fakat, ama, lâkin, yalnız" anlamında bağlaç.
bari	1	"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bağlaç.
bile	2	"da/de, hem, dahi" anlamında bir bağlaç.
çü/çün	71	"Çünkü, bu nedenle, bu yüzden" anlamlarında sebep sonuç belirten bağlaç.
çün ki/çünki/çünkü	49	"Çünkü, bu nedenle, bu yüzden" anlamlarında sebep sonuç belirten bağlaç.
dahi	23	“Bile, da, de” anlamlarında bağlaç.
ger/eğer	19	“Eğer” anlamında şart bağlacı.
eyle	8	“Öyle, bu şekilde, böyle” anlamlarına gelen bağlaç.
hem	23	"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.
kim	104	"Bu sebeple, bundan dolayı" anlamında kullanılan bağlaç.
lîk	5	"Ama, fakat, lakin" anlamlarında bağlaç.
lîkin	1	"Lakin, fakat, ama, ancak" anlamlarında bir bağlaç.
meger	7	"Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.
pes	8	"Ancak, fakat" anlamında bağlaç.
ü	10	“ve” anlamına gelen bağlaç.
yâ	2	"veya, veyahut" anlamlarına gelerek iki ifadeyi birbirine bağlayan bağlaç.
yaʿni	3	"Demek oluyor ki" anlamında bir bağlaç.

zîrâ/zîre	8	"Çünkü, şu sebepten, bundan dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Menâkıbnâmede *"çü/çün/çün ki/çünki/çünkü"* formlarıyla "çünkü" bağlacı 120 kere kullanılarak en sık geçen bağlaçtır. Cümleler arası sebep-sonuç ilişkisi kurmaya yaramaktadır.

Hak Taʿâlâ **çün** yaratdı ʿâlemi
ʿÂlem içinde düritdi Âdemi **(B. 13)**

Çünkü sen varlıgunı kıldun akın
Sana ben senden yakın oldum yakın **(B. 74)**

Çün ki bana Hakdan oldı halvetüm
Gitdi fürkat irdi rûz-ı vuslatum **(B. 131)**

Pây-mâl idüp sürün bu sûreti
Sûreti korvan **çü** buldum sîreti **(B. 192)**

Eserde 104 kez kullanılan *"kim"* bağlacı en sık ikinci geçen bağlaçtır. Bu bağlaç Türk diline Farsçadan geçmiş olup cümleler arası anlam ilişkisi kurmaya yaramaktadır. Metinde "kim" bağlacı kendinden sonra gelecek cümleyi açıklamaya ya da bahsedilecek unsurun vasıflarını anlatmak amacıyla kullanılmıştır.

Şöyle **kim** ben mest-i ʿaşkam bâ-safâ
Lâ-yezâlî mey içürdi Mustafâ **(B. 158)**

Sanma **kim** zindân içine sıgmazam
Bil beni kim yire göge sıgmazam **(B. 300)**

İttifâk eylediler pîr ü cüvân
Kim seni ihrâk iderler bu zamân **(B. 381)**

Eserde cümleler arasında zıtlık kurmak ya da vakada işin aslının öyle olmadığını okuyucuya anlatmak amacıyla "lik, lîkin, meger, pes, zîrâ/zîre" bağlaçları

kullanılmıştır. Bu bağlaçların kullanımı metne zenginlik katarak, okuyucunun dikkatini metne çekmeyi amaçlamaktadır.

Cümlesi anı taʿaccüb kıldılar
Lîk Mansûra yine ʿâk oldılar **(B. 142)**

Gerçi kim ʿaklun dahı yolları çok
Lîkin anda ʿaşk erine assı yok **(B. 1017)**

Sana cîn fiʿli tutaş olmış **meger**
ʿAklunı sihr eyleyüp almış **meger (B 155)**

Nitekim senlik sana oldı hicâb
Pes kaçan refʿ ola ol yüzden nikâb **(B. 1042)**

Yine kan yazdı Ene'l-Hak nakşını
Zîra Hakdan bulmışıdı bahşını **(B. 742)**

3.1.5.3. Ünlemler

Zeynep Korkmaz ünlemleri, "Ünlem, söz içinde konuşanın acıma, beğenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, üzüntü, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem gibi çok çeşitli duygu ve heyecanlarını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya; karşısındakilere seslenmeye, çağırmaya, cevap vermeye, göstermeye, sormaya, onları onaylamaya, redde ve tabiattaki sesleri taklit yolu ile kelimeler türetmeye yarayan bir söz türüdür." şeklinde tanımlamıştır (2009, 1040). Ünlemler şairin iletmek istediği duyguyu okuyucuya aktarmasında önemli rol oynamaktadır. Klasik Türk edebiyatında en çok rastlanılan ünlemler arasında seslenme ünlemi göreviyle 'ey, eyâ'; 'hây, hey, behey'; 'a, e'; 'vay'; üzüntü, teessüf ünlemi göreviyle 'vâh, veh'; şaşma, korku, pişmanlık, beğenmeme, öfke, acıma anlamları göreviyle 'be'; Sesin tonuna göre pişmanlık, öfke, özlem, beğenme, sevgi vb. duygular anlatma göreviyle 'âh'; Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. duyguları belirtme göreviyle 'oh' ünlemleri yer alır (Kılıçarslan, 2016, 199). İncelenen Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde 11 ünlemin 213 kere kullanıldığı tespit edilmiştir. Ünlemlerin sık kullanımı şairin, okuyucunun dikkatini çekme ve vakayı canlı tutma isteğinden

kaynaklanmaktadır. Tespit edilen ünlemler ve anlamları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.3.4. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Ünlemler Cetveli

Ünlemler	**Sıklık**	**Anlam**
Âh	1	"İnlemek, sızlanmak" anlamında bir ünlem.
Âh ki	2	"Eyvah ki, ne yazık ki!" anlamında bir ünlem.
Dirîgâ	2	"Yazık, eyvah, yazıklar olsun!" anlamında bir ünlem.
Ey	169	"Ey" anlamında bir seslenme ünlemi.
Eyâ	7	"Ey" anlamında bir seslenme ünlemi.
Meded	2	"İmdat" anlamına gelen ünlem.
Hayfâ	1	"Eyvah, yazık!" anlamında bir ünlem.
Sakın	1	"Aman ha, sakın, asla" anlamında bir ünlem.
Vâ	1	"Vah, yazık" anlamında bir ünlem.
Vâh	1	"Yazık!" anlamında olup üzüntü, keder bildiren bir ünlem.
Yâ	26	"Ey" anlamında bir seslenme ünlemi.

Eserde en çok kullanılan ünlemler seslenme görevinde olanlardır. Metinde seslenme ünlemi görevinde "ey, eyâ, yâ" ifadeleri kullanılmış, en sık geçen ünlem ise "ey"dir. Gerek edebiyatta gerek günlük yaşamda "ey" ünlemi bir kişi ya da nesneye seslenmek amacıyla sıkça kullanılmaktadır. Eserde 169 kere hem bir kişiye hem de bir nesneye veya canlıya seslenmek amacıyla kullanılmıştır.

Aydur **ey** kalmışlara feryâd-res
Dergehün hânında cânum bir mekes **(B. 52)**

Hak Taʿâlâ didi **ey** Mansûr eger
Kulırısan cân u başundan güzer **(B. 62)**

Hırka-i Mansûrıdı gerçi sebeb
İş mi vardur bî-sebeb **ey** kand-ı leb **(B. 943)**

Kaynaklarda "asıl ünlemler" olarak geçen "ah, ah ki, vah, vâ, hayfâ" gibi ifadeler eserde geçen diğer ünlemlerdir. Bu ünlemlerin anlamlarına bakılacak olursa üzüntü ve hayıflanma anlamlarını karşıladığı görülmektedir.

Didiler derdâ dirîgâ ey Hudâ
Āh ki Mansûrdan biz düştük cüdâ **(B. 965)**

Kamusı Mansûra **hayfâ** didiler
Rikkat odından nedâmet yidiler **(B. 821)**

Virdi müftîler kamu fetvâ sana
Ger bu hâl ile ölürsen **vâ** sana **(B. 630)**

3.1.6. Fiiller

Taşıdıkları anlamlar bir adla kullanıldığı zaman ortaya çıkan eylemler, evrendeki canlı ve cansız nesnelere, soyut ve somut kavramlara ait; oluş, hareket ve durumları anlatan sözcüklerdir (Durmuş, 2009, 195). Bu sözcükler incelenen menâkıbnâmede kalıp ifade, deyim, atasözü ve birleşik fiillerden hariç tutularak değerlendirilmiştir. Eserde 167 farklı fiil tespit edilmiştir. Aşağıda tespit edilen fiiller tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 5.3.5. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Fiiller Cetveli

aç-	açıl-	ag-	agla-
ak-	al-	an-	anla-
artur-	as-	aş-	at-
ayd-	bağır-	bağışla-	bağla-
bak-	ban-	basıl-	başla-
benze-	bırak-	bil-	bildür-
birik-	bit-	boğ-	boya-
bul-	bulaş-	buyur-	çağır-

çal-	çek-	çekil-	çık-
çıkar-	çöz-	dak-	dal-
de-	değ-	di-	dik-
dile-	dinle-	dir-	dol-
dök-	dökül-	dön-	döy-
dur-	dut-	dürit-	düş-
eriş-	esri-	eyle-	geç-
gel-	getür-	gir-	git-
gizle-	göç-	gör-	görin-
görün-	göster-	götür-	gül-
gürle-	ır-	i-	iç-
it-	ilet-	ilt-	indür-
inle-	ir-	irgür-	işit-
işle-	iste-	it-	kaç-
kakı-	kal-	kan-	kapla-
kavuş-	kayna-	kes-	kıl-
ko-	kop-	kurtar-	kurtul-
kutlula-	neyle-	n'it-	n'ol-
okı-	oku-	ol-	otur-
oyna-	öl-	öldür-	saç-
sakın-	sal-	san-	savur-
sev-	sığ-	sil-	sor-
soyun-	söyle-	söylet-	sun-
sür-	sürü-	tağla-	tak-
tal-	tanı-	tanla-	taş-
toğ-	toğra-	tokun-	tol-
tolın-	toyla-	tur-	tut-
tuy-	uç-	ulaş-	um-
unut-	ur-	usan-	utan-

uy-	uyan-	uyar-	var-
vir-	yağmala-	yak-	yalvar-
yan-	yarat-	yat-	yayıl-
yaz-	yi-	yid-	yıkıl-
yit-	yu-	yüri-	

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde en sık kullanılan fiil *"görmek"* fiilidir. "Görmek" fiili "Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna şâhit olmak, müşahede etmek, tanık olmak, anlamak, idrak etmek." manasında birleşik fiil, kalıp ifade, deyim ve atasözlerinden ayrı olarak eserde 109 kere geçmektedir.

Sana Hak emrile geldüm bu zamân
Agzunı aç imdi **gör** Hakdan nişân **(B. 87)**

Sözi cândan dinle ey cân-ı peder
Gör neler kılur każâyile kader **(B. 495)**

Ḫalk içine düşdi şol dem gulgule
Zâgları **gör** ne kılurlar bülbüle **(B. 596)**

Eserde "görmek" fiilinden sonra en sık geçen fiiller; *[bilmek (76): İdrak etmek, kavramak, anlamak, farkına varmak.]*, *[varmak (54): Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak, varmak, gitmek.]*, *[söylemek (43): Demek, dile getirmek, ifade etmek, anlatmak istenilen şeyi sözle bildirmek.]* ve *[bulmak (39): Arayarak temin etmek, ulaşmak, ermek, izine rastlamak.]*tır.

Çün sana oldı ʿıyân esrâr-ı cân
Bil ki mahkûmundurur her dü-cihân **(B. 564)**

Vakt irişdi **varasın** yârânlara
İltesin benüm selâmum anlara **(B. 582)**

Ana **söyle** bizi magmûn itmesün
Dünyadan görklü cemâli gitmesün **(B. 427)**

Gelüben zindânı **buldılar** hemân
Bulmadılar anda Mansûrdan nişân **(B. 261)**

3.1.7. Birleşik Fiiller

Birleşik fiil, bir ad veya ad soylu Türkçe veya yabancı kökenli bir kelime ile "etmek, eylemek, olmak, kılmak" yardımcı fiillerinin birleşmesiyle ya da belirli kurallar içinde bir araya gelmiş iki ayrı fiilin anlamca kaynaşmasıyla oluşan birleşik yapıdaki fiil köklerine denmektedir (Korkmaz, 2009, 530).

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde 668 adet birleşik fiil tespit edilmiştir. Eserin birleşik fiil açısından zengin olduğu söylenebilir. Tespit edilen birleşik fiillerin genellikle isim+fiil yapısıyla kurulduğu görülmektedir. Eserde sıklıkla "almak, bulmak, etmek, eylemek, kalmak, olmak" yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiillere yer verilmiştir.

Tablo 6.3.6. Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde Birleşik Fiiller Cetveli

âbâd it-	ʿaceb hâl ol-	ʿâciz kal-	ʿâciz ol-
âdem ol-	âgâz eyle-	agzı aç-	âh eyle-
âh it-	âh u zârı kıl-	ahşam ir-	ahşam ol-
ʿâk ol-	akın kıl-	ʿakl ir-	ʿakla sıg-
ʿaklı başından git-	ʿaklunı al-	altûn it-	alup git-
alup vir-	amân vir-	ʿamel kıl-	ârâm eyle-
arda at-	ʿârif ol-	armagan ilt-	ʿarz kıl-
ʿarz-ı hâcât eyle-	ʿarz-ı hâcât it-	âsân ol-	aş eyle-
ʿaşık ol-	âşikâr it-	âşikâr kıl-	âşikâr ol-
âşikâre eyle-	ʿâşık-ı bed-nâm ol-	âşinâ eyle-	âşinâ kıl-
aslına var-	âvâre kıl-	ayagına düş-	ayagına secde kıl-
ayagına yüz ur-	ayagına yüzin sür-	ayagında sücûd kıl-	âyine ol-
ayru kıl-	ayru ol-	az kal-	âzâd eyle-
âzâd it-	âzâd ol-	ʿazm eyle-	ʿazm it-
ʿazm-i dîdâr eyle-	ʿazm-i zindân eyle-	bahr-ı bî-pâyân ol-	bahri pinhan ol-
bahri zâta düş-	bahşâyiş ol-	baʿîd it-	bakup dur-

baş aç-	baş indür-	baş u cân vir-	baş ur-
başına toprak koy-	başını top it-	başumı top eyle-	bâzâr eyle-
bedîd ol-	bekâ ir-	ben ol-	bend it
bende-i hâs ol-	berdâr it-	berdâr ol-	beri ol-
berk it-	ber-kemâl kıl-	ber-mezîd eyle-	beşâret eyle-
beşaret kıl-	beyân kıl-	bî-haber ol-	bî-hod ol-
bî-hûş eyle-	bî-karâr ol-	bî-nişân ol-	bir araya dirneş-
bir araya gel-	bir bir di-	bir eyle-	bir ol-
bî-ser ü bîpâyı ʿaşk ol-	bî-ser ü pâ ol-	bîzâr eyle-	boynumda kal-
bugz u kîn dut-	bülend ol-	bünyâd it-	câm sun-
cân at-	cân fidâ ol-	cân gözin aç-	cân kulagıla işit-
cân kulagın dut-	cân kulagın dut-	cân vır-	câna başa kal-
cân-bahş ol-	cândan dinle-	cân-feşân ol-	cânı terk eyle-
cânı terk it-	cânıla dinle-	cânıla gûş eyle-	cânına ir-
cânına kâr it-	cânuma cân ol-	cânun içinde cân ol-	cedâ kıl-
cefâ çek-	cefâ kıl-	cehd it-	cemʿ al-
cemʿ eyle-	cemʿ ol-	cemâli gör-	cevâb al-
cevâb it-	cevâb vir-	cevlân it-	cilve kıl-
cilvet it-	cüdâ düş-	cûş eyle-	cûş it-
cûş kıl-	cûş ur-	cûşa gel-	cüst ü cû kıl-
çâk eyle-	çâk ol-	çâr u nâçâr ol-	çâre kıl-
çâresüz kal-	çeşme ol-	çevgân oyna-	çün ü çend it-
dad al-	dakîk ol-	dâr eyle-	dâr it-
dâr ol-	dâra var-	daʿvâ-yı ʿaşk kıl-	daʿvici ol-
delîl ol-	delü ol-	dem ak-	dem ur-
der-âgûş it	derc ol-	derde dermân ol-	der-miyân kıl-
dest-gîr ol-	dest-i ʿaşk kıl-	devran kıl-	dile gel-
diri ko-	diz çök-	duʿâ it-	duʿâ kıl-
dur eyle-	dûr ol-	düşmân ol-	ecel câmın iç-

efgân it-	efgân ol-	egri bak-	ehl-i dîdâr ol-
el çek-	el götür-	el sun-	el yu-
emân vir-	emîn kıl-	emîn ol-	emr eyle-
emr it-	esîr ol-	ezân kıl-	fâʾide al-
fânî ol-	fark eyle-	fark it-	fark ol-
fâş eyle-	fazl u ʿinâyet kıl-	fehm it-	fenâ ol-
ferâmûş eyle-	ferâmûş it-	feryâd it-	fetvâ vir-
feyz ol-	fidâ it-	fidâ kıl-	fidî kıl-
figân düş-	figân it-	figân kıl-	fürkat it-
fürkat ir-	fütûh ir-	gafletden uyan-	gâret it-
gark eyle-	gark it-	gark ol-	garka sal-
garka var-	gaşy ol-	gavvâs ol-	gayb ol-
gerdan ol-	gerek ol-	giriftâr eyle-	giriftâr ol-
gırîv kop-	göge ag-	göklere çık-	görmez ol-
göz çık-	güft ü gû kıl-	güftâr it-	gulû it-
gümân dut-	günâh kıl-	güneş tog-	gûş eyle-
gûş it-	güzer kul-	haber al-	haber ol-
haber vir-	haberdâr ol-	habîr ol-	habs it-
hâk eyle-	hâk ol-	Hakdan yüz döndür-	Hakka ir-
Hakkı bul-	Hak-şinâs ol-	hâlini ʿarz it-	hall eyle-
halvete gir-	hâm ol-	harâb ol-	harâbât eyle-
harâb-ender-harâb ol-	harâm ol-	harîdâr ol-	hark eyle-
harket eyle-	hâsıl kıl-	hâsıl ol-	hatm et-
hatm it-	hayât ir-	hayrân kal-	hayrân ol-
hayrete düş-	hâzır ol-	helâl ol-	hem-cûş it-
hem-râh ol-	hest eyle-	hevâdan geç-	heves kıl-
hicâb ol-	hikmet kıl-	hikmet ol-	hisâb sor-
hizmetine var-	hoşnûd eyle-	hoşnûd ol-	hükm it-
hûn-bahâ ol-	hüner göster-	hûr kıl-	hurûş eyle-

hûş gel-	hûş-yâr ol-	ırak ol-	ʿıyân kıl-
ʿıyân ol-	ʿibret al-	îcâd it-	içine od düş-
ihrâk it-	ihtirâm it-	ihtirâm kıl-	ihtiyâr eyle-
ihtiyâr kıl-	ikrâr it-	ilerü var	ilzâm it-
ʿinâyet kıl-	inkâr eyle-	inkâr it	intikâm kıl-
intizâr it-	intizâr ol-	iʿrâz it	iş it-
iş kıl-	işâret eyle-	işâret kıl-	isrâf eyle-
işrâk ir-	ʿitâb kıl-	ittifâk eyle-	ittifâk kıl-
izhâr eyle-	izhâr it-	ʿizzet kıl-	kabûl it-
kabûl kıl-	kabûl ol-	kadem ur-	kafâ ol-
kahr u cefâ ol-	kâl ol-	kan ak-	kanına gir-
kanumı topraga kar-	kanun eyle-	kâr eyle-	kâr it-
kara gey-	karalar gey-	karşu dur-	kasd it-
kasd kıl-	katına ir-	katleyle-	katl ol-
katlün helâl ol-	kaygu yi-	kemend eyle-	kendözümden geç-
kendüni vir-	kesâd kıl-	keşf-i esrâr it-	ketm it-
kîn dut-	kıyâs eyle-	kul eyle-	kül ol-
kulagun dut-	kulaguz ol-	kurbân it-	küşâd it-
kûşiş it-	kutlu ol-	lâ-cerem ol-	lâ-hût ol-
lâ-mekân ol-	lâyık ol-	lutf eyle-	lutf it-
lutf işle-	lutf u ihsân eyle-	magfûr it-	magmûn it-
mahbûs eyle-	mahkûm ol-	mahrem it-	mahrem ol-
mahrûm kıl-	mahv it-	mahv ol-	mahzûn ol-
makbûl eyle-	makdûr ol-	maksûd ol-	maʿlûm eyle-
maʿlûm ol-	maʿmûr ol-	mâniʿ ol-	mât eyle-
mâtem it-	mâyil ol-	mazhar it	maʿẕûr kıl-
Mecnun ol-	meded iriş-	mekşûf ol-	melâl ir-
menzil al-	mermer üzre sikke kaz-	mesken ol-	meskeni kıl-
mest eyle-	mest-i ʿaşk ol-	mest-i Hak ol-	meʾvâ ol-

mevc ur-	mey iç-	meydânda dur	mihmân eyle-
mihmân ol-	mübârek ol-	mücerred kıl-	mücerred ol-
mühlet vir-	muhterem kıl-	muʿîn ol-	mülzem ol-
münâcât eyle-	münâcât kıl-	münâcât it	muntazır dur-
münteşir kıl-	murâd bul-	mürşid ol-	Mushafları tilâvet kıl-
müstecâb it-	müstecâb eyle-	müstecâb kıl-	muzmahil ol-
nâ-bedîd ol-	nâdân ol-	nakş it-	nâliş it-
nâ-mahrem eyle-	nâ-murâd kıl-	nâ-murâd ol-	nâra at-
naʿra ur-	nasîb ol-	nasîhat it-	nasîhat vir-
nâsût ol-	nazar it-	nazar kıl-	nâzır ol-
ne kıl-	necât bul-	nedim ol-	nefes ur-
neler kıl-	nevâl ir-	niçe ol-	nihan kıl-
nihân ol-	nihân ur-	nihayet ol-	nişân ol-
nişân ur-	nişân vir-	niyâz kıl-	niyâza başla-
nizam boz-	nûr ol-	nûr saç-	nûş eyle-
nûş it-	pâre pâre eyle-	pâre pâre kıl-	pâyân ol-
pây-mâl it-	perde aç-	perîşân ol-	pervâz ur-
perverîş al-	perveriş bul-	perveriş ol-	peşîmân ol-
pinhân it-	pür-nûr it-	pûşiş it-	rahm it-
rahmet dog-	rahmet it-	rahmet kıl-	raksa gir-
râm eyle-	râm ol-	râzı eyle-	redd ol-
reddeyle-	reddit-	refʿ eyle-	refʿ ol-
rehber ol-	reh-nümûn ol-	remz it	revâ kıl-
revân ak-	revân it-	revân ol-	rızâ ol-
rızâ vir-	rû-berû ol-	rûşen ol-	rûzî kıl-
sad-pâre kıl-	saf bagla-	safa bul-	saf-ber-saf ol-
saf tut-	sahî ol-	saʿîd ol-	sâkin eyle-
sâkin ol-	sâz çal-	sebak al-	sedd ol-
sefer kıl-	selâm al-	selâm kıl-	selâm vir-

selâm al-	selâm ilt-	sen ol-	ser-bâz ol-
serçeye dön-	setr eyle-	seyr it-	sıhhat ol-
sırra ir-	sihr eyle-	söz tamâm ol-	söz tut-
su eyle-	suʾâl kıl-	subh ol-	sûd-mend ol-
sunı vir-	sücûd it-	sücûd kıl-	şâd it-
şâd ol-	şâdmân eyle-	şâdumân it-	şâk ol-
şakî ol-	şakk it-	şaşı bak-	şehîd ol-
şerh eyle-	şerh it-	şerha şerha pârele	taʿaccüb kıl-
tâb vir-	taʿcîl eyle-	tahkîk ol-	tahrîr it-
tahsîn eyle-	tak ol-	tâkat kal-	takrîr eyle-
takrîr it-	taleb it-	taleb kıl-	tâlib ol-
tâlib-i dîdâr ol-	tamâm ol-	tana kal-	taşa gel
tasdîk ol-	taşra çık-	tayrân it-	tebâh ol-
tedbîr it-	teftîş it-	tekrar ol-	temâşâ eyle-
temennâ eyle-	temîz kıl-	terk eyle-	terk it-
terk-i cân it-	terk-i ser ü cân eyle-	teşhîs eyle-	teşvişi gider-
tevbe kıl-	tiryâk ol-	tîz ol-	tîz tur-
toprak ol-	tuhfe ilt	türâb ol-	tutaş ol-
ʿukd ol-	ʿummân ol-	ʿurûc eyle-	ülfet bul-
üstine çık-	vâcib-i katl ol-	vaʿde gel-	vahdete ir-
vâhid ol-	vâkıf ol-	vakt iriş-	vakt ol-
vâlih dur-	vâlih kal-	var it-	var ol-
vârid ol-	vâsıl ol-	vâsıl-ı dergâh ol-	vecd ol-
vefâ gör-	vefâdâr ol-	visâl bul-	vücûd bul-
vuslat bul-	vuslat ir-	vuzûʿ al-	yagmur yag-
yakîn ol-	yalan söyle-	yâr ol-	yarı kıl-
yas it-	yeksân ol-	yektâ kıl-	yıldırımlar şakı-
yire göge sıgma-	yirini dâr it-	yog iken var eyle-	yog it-
yog ol-	yok ol-	yol tut-	yoluna kurbân kıl-

yüz döndür-	yüz dut-	yüz tut-	yüz ur-
yüzlerine sür-	zâhir eyle-	zâhir it-	zâhir ol-
zaʿîf ol-	zâr eyle-	zâr u efgân kıl-	zâr u giryân ol-
zâr u giryân kıl-	zâr u ser-gerdân ol-	zârî kıl-	zârı zârı inle-
zebûn kıl-	ẕelîl kal-	zelîl kıl-	ziyâfet kıl-
ziyâfet kul	ziyâret eyle-	ziyâret kıl-	zuhûr bul-

Eserde kullanılan birleşik fiil sıklığına bakıldığında en çok *şâd olmak (12), terk eylemek/itmek (12), fetvâ virmek (10), lutf itmek (10), gark olmak (9), cemʿ olmak (8), cân virmek (7), gark eylemek/itmek (7), revân olmak (7), cûş itmek (6), ne kılmak (6), zâhir olmak (6), izhâr eylemek (5), kan akmak (5), nazar kılmak (5), nihân olmak (5)* yapılarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Ko huzûrumda beni ey hoş-nihâd
Cânum ol cânâne ile **ola şâd (B. 246)**

Çün Ene'l-Hak savtını **terk itmedün**
Şerʿ içinde ayagun berk itmedün **(B. 604)**

Bize **fetvâ virün** ey ʿâlî-makâm
Kim şerîʿat gitdi bozuldı nizâm **(B. 508)**

Bu ne sırdur bize **lutf it** vir haber
Kim bu hâlden biz olavuz bî-haber **(B. 296)**

Eserde kullanılan birleşik fiiller içerisinde ikileme şeklinde oluşan söyleyişlerin de olduğu görülmektedir. İkilemelerin kullanımlarına *harâb-ender-harâb olmak, pâre pâre eylemek, pâre pâre kılmak, şerha şerha pârelemek, saf-ber-saf olmak, zârı zârı inlemek* örnek verilebilir.

Pâre pâre kıluruz nâzük tenün
Sana çün yâr olmadı ʿaklun senün **(B. 606)**

Şerha şerha pârelen uşbu teni
Bu tonı soyun ki bulam ben beni **(B. 655)**

Şeyh Cüneyd bu cevâbı dinledi
Aglayuban **zârı zârı inledi (B. 414)**

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde kullanılan birleşik fiillerin bazıları zıtlık bildiren iki isim+fiil şeklinde kurulmuştur. Bu yapılar; *derde dermân olmak ve yire göge sıgmak*tır.

Uşbu ʿukde bize âsân olmadı
Gönlümüz **derdine dermân olmadı (B. 866)**

Sanma kim zindân içine sıgmazam
Bil beni kim **yire göge sıgmazam (B. 300)**

3.1.8. Dua ve Dilek İfadeleri

Arapçadan dilimize geçmiş olan dua kelimesi; "yakarış, Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin" anlamlarına gelir (Karaman, 128, 2006). Tüm dinlerde bulunan dua Allah ile kul arasındaki köprüdür. Duayı kulun yaratıcıdan dilek, istek, şikâyet ve af taleplerini yazılı veya sözlü olarak dile getirmesi olarak da tanımlayabiliriz. Kulluğun bir gereği olan ve Allah'a bağlılığı simgeleyen ibadetler Allah ile yaklaşmaya sebep olmaktadır. İslam dininde Allah'la kulun en yakın olduğu an olarak dua kabul edilmektedir. Çünkü dua anında bir aracıya gerek yoktur, Allah'ın kulun isteklerini doğrudan duyduğu kabul edilmektedir. Allah kuluna olan yakınlığını duasına icabette bulunmakla, onlara yardım etmekle ve her şeyi koruyup muhafaza etmekle göstermiştir. Kul ise Rabbine olan bağlılığını, O'na yaklaşmak için çeşitli vesileler arayarak ve secde ederek gösterir (Öğük, 2013, 83).

İncelenen metin dini içerikli bir metin olduğu için sıklıkla dua ifadeleri kullanmıştır. Gerek Hallâc-ı Mansûr ve halktan kimseler gerekse de müellif dua etmektedir. Eser öğreti amacı taşıdığı için beddua ifadesi yer almamaktadır. Bunun asıl nedeninin Hallâc'ın felsefesi olduğu açıktır. O kendine yapılan zulümlere bile saygı ve sevgi ile yaklaşarak başına gelen her şeyin Allah'tan geldiğine inanmaktadır. Bu yüzden

kedisine haksızlık edenlere beddua yerine ıslah olmaları amacıyla dua etmiştir. Zaten İslam felsefesinde de asıl olan budur. "Kötülükle yaklaşana bile kötü yaklaşmayınız, her zaman iyi olunuz." düsturu eserde kendini göstermektedir.

Hallâc-ı Mansûr aşağıdaki beyitlerde zindanda tutuklu iken hücrede birlikte kaldığı arkadaşlarına bu durumun Allah'tan geldiğini bu yüzden şüpheye düşmemelerini, Allah'ın onları bu durumdan kurtaracağını söylemektedir. Daha sonra da buradan kurtulmaları için dua etmektedir. Duanın kabul olmasıyla hepsi zincirlerinden azat olmuş ve zindanın içine nur dolmuştur.

Vakt irişdi ol Çalap luṭf işleye
Sizi âzâd eyleyüp bagışlaya **(B. 206)**

Bend içinden çıkuban şâd olasız

Cümle kaygulardan âzâd olasız **(B.207)**

Kıldı Mansûr el götürüben du'â
Ol du'âyı Hak Çalap kıldı revâ **(B. 208)**

Her du'â kim sıdkıla cândan toğar
Hiç gümânsız ol du'â göğe ağar **(B. 209)**

Cân içinde çün işâret eyledi
Ehl-i zindâna beşâret eyledi **(B. 210)**

Kamusı bendinden âzâd oldılar
Gussalardan kurtulup şâd oldılar **(B. 211)**

Hem dahı zindân kapusı açılur
Kamusının üstine nûr saçılur **(B. 212)**

Kamusı bendinden âzâd oldılar
Gussalardan kurtulup şâd oldılar **(B. 218)**

Şeyh Cüneyd, Hallâc-ı Mansûr ve halk arasında arabuluculuk yaptığı sırada söyleyeceği sözlerin halk üzerinde etkili olması ve bu karmaşayı bitirmesi hususunda dua etmektedir.

Ola ki sözüm işide ol kişi
Ara yirden götüre bu teşvîşi **(B. 372)**

Hallâc-ı Mansûr'un elleri ve ayakları kesildikten sonra gözleri oyulmuştur. Bu sürede Mansûr pek çok keramet göstermiştir. Bu kerametleri gören halk yaptıklarından pişman olmuş ve Mansûr'dan af dilemiştir. Halk Mansûr'a bu hakaretleri reva gördükleri için Allah tarafından cezalandırılacaklarını düşünmüştür. Bunun üzerine Mansûr onlara, korkmamalarını onlar için dua edeceğini söylemiştir. Hallâc-ı Mansûr duasında, Allah'ın onları koruyup kollamasını, kabirlerinin tertemiz ve ışıklar içinde olmasını dilemiştir.

İmdi sizünçün münâcât eylerem
Yüz tutaram 'arz-ı hâcât eylerem **(B. 769)**

Tâ kim ol Hak cümlenüz mağfûr ide
Varıcağız kabrinüz pür-nûr ide **(B.770)**

Yine Mansûr canına kast edenleri affetmiş ve onlar için dua etmiştir. Bu onun yüce gönüllüğü ve affedici olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Mansûr'un asıl amacı ölüp tek ve gerçek sevgiliye kavuşmaktır. Bu yüzden onu öldürenlere kötü gözle bakmamıştır.

Bana her kim kasd kıldı yâ Muʿîn
Dürlü âfetden olar olsun emîn **(B. 776)**

Rahmetünden kılma mahrûm **anları**
Togrı dergâhuna varsın cânları **(B. 777)**

Kamusına lutf u ihsân eylegil

Cennet ü dîdârunıla toylagıl **(B. 778)**

Uş beni vaslun içün öldürdiler
Hazret'ünde şâd idüp güldürdiler **(B. 779)**

Bunları sen dahı eyle şâd-mân
Lutfun öküşdür senün yâ Müste'ân **(B. 780)**

Ey Kerîmullâh u Rahmâni'r-Rahîm
'İzzetün nûrı hakkiçün ey Hakîm **(B. 781)**

Hazret'ünden ayru kılma bunları
Dâyimâ 'aşkuna olsun yönleri **(B. 782)**

Yukarıdaki vakada olduğu gibi aşağıdaki beyitlerde de yine halk Mansûr'dan af dilemekte ve Mansûr onların günahkâr kabul edilmemesi için Allah'a dua etmektedir.

Fazl u 'izzün hürmetiçün ey Celâl
İmdi âhir bunları kılma zelîl **(B. 797)**

Hazretü'nde kıl du'âmı müstecâb
Uşbu halkun suçlarına vir sevâb **(B. 798)**

Çün ki Mansûr itdi bu resme du'â
Bu du'âdan şeksüzin rahmet doğa **(B. 799)**

Bağdat halkı Mansûr'u öldürdükten sonra bu yaptıklarından pişman olmuş ve bağışlanmak için Allah'a yalvarıp yakarmışlardır. İslam dininde günahından tövbe eden kimseler günahsız sayılmaktadır. Bunu bilen halk günahları için af talep etmişlerdir.

Didiler senden 'inâyet yâ İlâh
Suçumuz bağışlagıl ey pâdişâh **(B. 888)**

Biz günâhkâruz İlâhî sen Kerîm
Bu belâya çâre senden ey Rahîm **(B. 889)**

Uş za'îf olduk bize lutf işlegil
Rahmet idüp suçumuz bağışlagıl **(B. 892)**

Yine halk aşağıdaki beyitlerde günahları için tövbe edip af dilemektedir.

Biz günahkâruz öküş kılduk günâh
Rahmetünle yarlıga ey pâdişâh **(B. 967)**

Suçlarumuz çok durur Hakk'a dayim
Kıl bize fazl u ‘inâyet ey Rahîm **(B. 968)**

Hallâc-ı Mansûr öldükten sonra külü Dicle Irmağı’na düşmüş ve ırmak coşarak Bağdat sular altında kalma tehlikesi geçirmiştir. Bu felaket sırasında halk Hallâc’ın müridinin yanına gelmiş ona yalvararak bu felaketi durması için yalvarmışlardır.

Didiler kim ey Hak eri çâre kıl
Üstümüzden âfeti âvâre kıl **(B.940)**

Çün bu meydân içre sensin şîr-i ner
Lutf idüben gök ister imdi bir hüner **(B.941)**

Ger bizi bu gamdan âzâd idesin
Rûh-ı Mansûr'ı bu dem şâd idesin **(B.942)**

Aşağıdaki beyitlerde halk doğrudan Allah’a yalvarıp yakarmaktadır. Hallâc’ı haksız yere öldürdüklerini onun sahih olduğunu kabul etmişlerdir fakat artık elleri günaha bulanmıştır. Bu konuda hesaba çekileceğini düşünen halk Allah’tan rahmet ve af dilenmektedir.

Didiler derdâ dirîgâ ey Hudâ
Ah ki Mansûr'dan biz düştük cüdâ **(B. 965)**

Görklü yüzinden anun olduk ırak
Ta kıyâmet cânumuz yakar firâk **(B. 966)**

Biz günahkâruz öküş kılduk günâh
Rahmetünle yarlıga ey pâdişâh **(B. 967)**

Suçlarumuz çok durur Hakk'a dayim
Kıl bize fazl u ‘inâyet ey Rahîm **(B. 968)**

Cennet ü dîdâr umaruz bî-hisâb
Yâ Îlâhî kıl du'âmuz müstecâb **(B. 969)**

Müellif aşağıdaki beyitlerde okuyucusuna dünyanın geçici nimetlerinden ve nefsin oyunlarından kurtulup, Allah’ın cemaline kavuşup, yüreğinin ferahlık bulması yönünde hem dua etmekte hem de bu yürek ferahlığına nasıl ulaşacağını anlatmaktadır.

Nefs ẓulemâtından âzâd olasın
Ol cemâlün nûrıla şâd olasın **(B. 1050)**

Şair yine okuyucusuna baktığı her yerde Allah’ı görmesi ve söylediği her sözün Mansûr’un sözleri gibi yalnızca Allah’ı anması yönünde dua etmektedir.

Bakduğınca ‘ibret ala gözlerün
Söyledükçe hikmet ola sözlerün **(B.1051)**

Niyâzî okuyucusuna “Nereye baksan Allah oradadır. Gözüne her görünen Allah olsun.” şeklinde dua etmektedir.

Kanda baksan Semme vechullâh ola
Gözlerüne görinen Allâh ola **(B.1052)**

Şair aşağıdaki beyitlerde Allah’a kendisi ve okuyucusu için dua etmektedir. Allah’tan kendisine kavuşmayı dilemekte, bilerek veya bilmeyerek işlediği günahlar için affını istemekte ve Allah’tan iyilik ve lütuf talep etmektedir.

Lutf u ‘izzün hakkıçün yâ Rabbenâ

Bizi dîdârunla eyle âşinâ **(B. 1060)**

Bu Nîyâzî âsinün cürmi delim
Rahmet idüp yarlıgagıl ey Rahîm **(B. 1061)**

Mustafâ'nun âb-ı rûyı hürmeti
Cümle îmân ehline kıl rahmeti **(B. 1062)**

Bizi bizden sorma ey Settâr sen
Cürmümüz setr eylegil Settâr isen **(B. 1063)**

Eserin sonunda ise şair, okuyan ve yazan için rahmet, ihsan ve bereket istemektedir.

Kim mü'ellif hakkına kılsa du'â
Rahmetünden ırma ana ey Hudâ **(B. 1064)**

Okıyanı dinleyeni yazanı
Yarlıga lutfun hakıçün yâ Ganî **(B. 1065)**

3.1.9. Zıtlık İfadeleri

Hayatın kendisi zıtlıklardan oluşmaktadır. Yaşamın her alanında bulunan zıtlıklar elbette edebiyatın da konusu olmuştur. Şairler anlatmak istedikleri konuların okuyucuyu üzerindeki etkisini arttırmak amacıyla sıklıkla zıt kavramları bir arada kullanmışlardır. Edebi terim olarak zıtlık "Birbirine karşıt iki öğenin bir sözde, bir dizede veya beyitte bir araya getirilmesi anlamında bedî' terimi." şeklinde ifade edilmiştir (Durmuş, 2012, 58).

İncelenen Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde 28 beyitte atıf vavı ile kurulmuş 18 farklı zıt ifade tespit edilmiştir. Şairin bu ifadeleri kullanması üslubuna güç ve akıcılık katmıştır. Kurgulamış olduğu mazmunların okuyucu tarafından anlaşılmasını kolaylaştırarak, vermek istediği mesajı daha kolay anlatmasına vesile olmuştur. Beyitler incelendiğinde zıtlık bildiren ifadelerin genellikle ikilemeler şeklinde kurgulandığı fakat bir beyitte deyim şeklinde ifade edildiği tespit edilmiştir. Bu ifadelerden *"âşikâre vü nihân, küfr ü dîn, vahdet- kesret, zâhir-bâtın"* kelimeleri

tasavvufi açıdan zıtlık oluştururken; *"zemîn- âsumân, subh- şâm, bahr- ber, almak-virmek, lutf- kahr, evvel- âhir, bal- zehr, şeyh- şâb, şeyh feta, sulh- ceng, gün- gice derd- deva, cefa- vefa, iç-dış"* kelimeleri sosyal yaşamda var olan anlamlarıyla zıtlık ifade etmektedir.

Kesret ve vahdet iki zıt kavram olarak ele alınmaktadır. Kesret, Hakk'ın isim ve sıfatlarıyla tecelli ederek çokluk halinde görünmesidir. Bir oluşu ifade eden vahdetin zuhûrudur. Zira var, tek ve vücut sahibi olan Hak, kendini kesret perdesi altında gizlemektedir. Çokluk, sadece bir görüntüden ibarettir (Üstüner, 2008, 1766). Niyâzî beyitlerinde bu konuyu aşağıdaki şekilde işlemiştir.

Pes 'urûcı irmedi ol **vahdete**
Düşdi sûret 'âleminden **kesrete (B.1005)**

Gülşen ol **vahdet** durur **kesret** diken
Gül mi yiler bâğına diken diken **(B. 1006)**

İnsan, bu dünyaya gelmeden önce Allah ile birdir. Nişansız bir nurdur. Metinde Allah'ın varlığını ispat etmesine gerek olmadığı fakat varlığına işaretlerin bulunduğu söylenmektedir. Hallâc-ı Mansûr Allah'ın varlığının ispatının kendisi olduğunu dile getirmektedir.

Bendedür Hak **âşikâre** vü **nihân**

Cân-ı 'âlem benven âhir bî-gümân **(B. 147)**

Sensin âhir **âşikâre** vü **nihân**

Senden irdi bana bu keşf ü beyân **(B. 785)**

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nde zıtlık bildiren ifadeler aşağıda alfabetik sırayla verilmiştir.

alup virmek [1] Almak-vermek.

Bâtınumda oldurur **alup viren**
Kimdurur milkümden anı bitüren **(B. 699)**

‘arş-kürsî [1] Yer-gök.

Ol sadâdan toldı ‘âlem ser-te-ser
‘Arş u Kürsî tağ u sahra bahr u ber **(B.667)**

âşikâre-nihân [3] Açık ve gizli.

Hem anun dostlıgına oldı cihân
Cümle varlık **âşikâre** vü **nihân (B. 8)**

Bendedür Hak **âşikâre** vü **nihân**
Cân-ı ʿâlem benven âhir bî-gümân **(B. 147)**

Sensin âhir **âşikâre** vü **nihân**
Senden irdi bana bu keşf ü beyân **(B. 785)**

bahr u ber [2] Deniz-kara.

Ol sadâdan toldı ʿâlem ser-te-ser
ʿArş u Kürsî tag u sahrâ **bahr** u **ber (B. 667)**

Oldurur iki cihânun serverî
Şerʿi nûrı kapladı **bahr** ü **beri (B. 9)**

bal u zehr [1] Bal-zehir.

Ana yeksân olmışıdı **bal u zehr**
Anun içün bir görindi lutf u kahr **(B. 839)**

derd-devâ [1] Dert-derman.

ʿAşk dâr u hânesinden gelürem
ʿĀşıkun **derd** ü **devâsın** bilürem **(B. 511)**

evvel-âhir [1] Önceki-sonraki.

Pîşvâ-yı **evvelîn** ü **âhirîn**
Ol Habîb-i Rahmeten li'l-ʿâlemîn **(B. 386)**

gün-gice [1] Gün-gece.

Üç **gün** üç **gice** ziyâfet kıldılar
Ol diyârun halkını toyladılar **(B. 961)**

iç-taş [1] İç-dış.

Doldı Hakdan çün **içüm taşum** benüm
ʿAşk meydânındadur başum benüm **(B. 128)**

küfr ü dîn [1] Küfür-din.

ʿAkl aydur bendedür şekvâ yakîn
ʿAşk aydur bende yeksân **küfr** ü **dîn (B. 1033)**

lutf u kahr [3] Lütuf ve kahır.

Ana yeksân olmışıdı bal u zehr
Anun içün bir görindi **lutf u kahr (B. 839)**

Bildiler kim **kahr** içinde **lutfı** var
Kahrını kıldılar evvel ihtiyâr **(B. 984)**

Kahr içinde çün ki **lutfı** gizlüdür
'Aşk dîvânında okı yazludur **(B. 985)**

subh u şâm [1] Sabah-akşam.

Anda yokdur **subh** u **şâm** u sulh u ceng
Muzmahil olur orada nâm u neng **(B. 537)**

sulh- ceng [1] Savaş ve barış.

Anda yokdur subh u şâm u **sulh** u **ceng**
Muzmahil olur orada nâm u neng **(B. 537)**

şeyh-fetâ [1] Yaşlı-genç.

Ah odından yanuban **şeyh** ü **fetâ**
Didiler Mansûr içün vâh hasretâ **(B. 964)**

şeyh-şâb [2] İhtiyar-genç.

Çün güneş togdı cihâna virdi tâb
Yine cemʿ aldılar anda **şeyh** ü **şâb (B. 496)**

Şâd olalar ulu kiçi **şeyh** ü **şâb**
Kalmaya aralarında ıztırâb **(B. 928)**

vahdet-kesret [2] Birlik-teklik.

Pes ʻurûcı irmedi ol **vahdete**
Düşdi sûret ʻâleminden **kesrete (B.1005)**

Gülşen ol **vahdet** durur **kesret** diken
Gül mi yiler bâğına diken diken **(B. 1006)**

zâhir-bâtın [2] Görünen-görünmeyen.

Zâhir ü **bâtın** Hak oldum çün ki ben
Hakkıla tolmışdurur bu cân u ten **(B. 597)**

Evvel âhir **zâhir** u **bâtın** hemân
Sensin ol Cebbâr-ı ʿâlem câvidân **(B. 791)**

zemîn-âsumân [3] Yeryüzü- gökyüzü.

Subh olınca nâliş itdi şol zamân
Rûşen oldı çün **zemîn** ü **âsumân (B. 103)**

Bir girîv kopdı o yirde nâgehân
Karalar geydi **zemîn** ü **âsumân (B. 644)**

Bir girîv kopdı şu sâʿat nâgehân
Cûşa geldiler **zemîn** ü **âsumân (B. 822)**

3.1.10. Didaktik Beyitler

Bilgilendirme, öğretme, nasihat verme, amacıyla yazılan eserlere didaktik eserler denilmektedir. Didaktik tarzda yazılan bu şiirlere "hikemî" şiir de denilmektedir. Hikemî şiirlerin amacı okuyucuyu düşündürmek, aydınlatmak, doğru yola sevk etmektir. Hikemî üslubun klasik Türk edebiyatındaki en büyük temsilcisi hiç şüphesiz Nâbî'dir. Nâbî'nin hikemî tarzda önde olma sebebi ise onun hikmet kavramını yaygı anlamıyla felsefe karşılığı değil, Kuran-ı Kerim'de kullanıldığı gibi "derin kavrayış ve bilgi, nübüvvet, sır, hükümler ve öğüt" gibi anlamlarıyla ele almasıdır (Yorulmaz, 1996, 14). Hikemî üslupla yazılan beyitlerde irsal-i mesel örneğinin bulunması oldukça olasıdır. Atasözlerinin insanlara öğüt veren kalıplaşmış söz öbekleri olduğu düşünüldüğünde bu durum didaktik beyitlerde atasözlerinin kullanımını arttırmaktadır. Klasik Türk edebiyatında şairler öğüt verici, nasihat edici birçok beyit yazmışlardır. Bazen şiirin tamamı bazen de beyitlerin içinde didaktik unsurlar eklemişlerdir (Demirel, 2009, 540-541).

İncelenen eserde şairin amacı Hallâc-ı Mansûr'un vakasını okuyucuya anlatarak onun felsefesini benimsetmektir. Tarihte de Mansûr yargılanarak idam edilmiştir. Bunun nedeni dönemin din yargılarına ters düşen Mansûr'un öğretilerinin halk ve ulema tarafından ulûhiyet iddiası taşıdığı kanısıdır. Niyâzî de hem bu görüşü yıkmak hem de bu vakayı gelecek nesillere aktarmak amacıyla incelediğimiz bu eseri kaleme almıştır. Eser incelendiğinde didaktik bir üslup kullanıldığı görülmektedir. Şair söz sanatlarına ve süslü söyleyişe önem vermemiş; sade ve okuyan kimsenin eğitim durumu ne olursa olsun anlayacağı bir dil kullanmıştır. Böyle bir eser içinde Niyâzî bazı beyitlerinde Allah aşkına nasıl ulaşılacağı ve doğru yola nasıl gark olunacağını anlatan beyitler kaleme almıştır. Aşağıda tespit edilen bu üsluptaki beyitler genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Şair aşağıdaki beyitte Allah aşkına ulaşmak isteyen kimsenin kılavuzunun akıl değil aşk olması gerektiğini söylemiştir.

‘Aşk kulağuz olmayınca ey fetâ

Kimse yolın iltemez ol Hazret’e **(B. 16)**

Allah yolunun rehberi aşktır. Çünkü akıl mantık arar ve yaptığı şeyleri fayda doğrultusunda yapar. Fakat aşkın gözü kördür. Amacı yalnızca sevgiliye kavuşmaktır bunun için mantık aramaz. Sevgiliye ne ulaştıracaksa sorgusuz sualsiz onu yapar.

‘Aşk olupdur Hak yolunun rehberi

‘Âşıkısan ‘aşkı dutma serseri **(B. 18)**

“Ey gönlü temiz kimse! Aslına dön yolunu bu su ve toprak kapatmasın.” diyen Niyâzî beyitte insanın yaratılışına telmihte bulunmuştur. İnsan su ve topraktan yaratılmıştır. İnsan özünü yani nereden geldiğini unutmamalıdır. Bu su ve topraktan oluşan beden yani dünya aslında gelip geçicidir. Mühim olan insanın kendine dönmesi yani Allah’ı bulmasıdır.

Bağlamasun yolını bu âb u hâk

Asluna dön asluna ey cân-ı pâk **(B. 20)**

İnsan bu gelip geçici dünyayı bir kenara bırakıp yalnızca Allah’ın emir ve buyruklarına göre yaşarsa mutlak ve hakiki olan cennete ve vaat edilenlere ulaşabilecektir.

Ger bu gafletden uyana cân gözi

Karşuna görüni gele cân yüzini **(B. 21)**

İnsan dünyanın sahteliğine kanıp yaşamın sadece bu dünyadan ibaret olduğuna inanırsa gerçek ve mutlak hakikati göremez. Hayatını bir yalanı yaşayarak geçirir.

Gitmeyince aradan bu mâ’ u men

Cân gözi görmez Hakk'ı ey cânı ten **(B. 23)**

İslam felsefesine göre bu dünya hayal âlemidir. İnsan bir rüya anında gibi yaşar ve sadece öldüğünde uyanır. Niyâzî de beytinde dünyanın gelip geçiciliğini anlatmaktadır.

Dostdan gayrı sana düşman durur

Nakşı fânîdür şu mekr ü fen durur **(B. 25)**

Gerçek aşkı ve sevgiyi bulmak isteyenlerin bu dünya ile ilişiğini kesmeleri gerektiğinden bahsedilmiştir.

Bulmak istersen sa'âdet menzilin

Mâyil olma ko bu 'âdet menzilin **(B. 26)**

Her kimün ol bâdedendür meşrebi

Cân-feşân olmakdur anun mezhebi **(B. 547)**

Kendine Hz. Muhammed'i kılavuz kabul eden kimseler huzura ve gerçek mutluluğa erişeceklerdir.

Her kime kim mürşid oldı Mustafâ

Bu safâ anundur ancak bu safâ**(B. 716)**

Kim ki özinden mücerred olmadı

Zât-ı yektâ'yıla ülfet bulmadı **(B. 722)**

Yalnızca Allah'ın sonsuz kudret denizinde yıkananlar sonsuz güç ve mutluluk şarabından içebilecektir.

Vahdet ırmağında her kim yunmaya

Dest-i kudret ana cur'a sunmaya **(B. 723)**

Ger kılursa Hazret'e cânun heves

Ko kim uşansun bu cismânî kafes **(B. 725)**

Bu kafesde cânunı kılma zebûn

Şem'-i vahdet tâ ki ola reh-nümûn **(B. 726)**

Düş fenâ deryâsına gark ol tamâm

Anda yog olsun bu cümle nîk-nâm **(B. 727)**

Kılmazısan çünki istikbâl-i 'aşk

Yüz mi gösterür sana ikbâl-i 'aşk **(B. 728)**

Dost 'ahdine vefâdâr ol yüri

Yokluğa vir kendüni var ol yüri **(B. 729)**

Ger safâ aslın dilersen yâra gel

Sen dahı Mansûr bigi berdâra gel **(B. 730)**

Göz değüldür ten gözi bezdür hemân

Cân gözidür kim virür Hak'dan nişân **(B. 756)**

'Âşık oldur baş u cân terk eyleye

Mâl u mülk ü hânumân terk eyleye **(B. 988)**

Tasavvufta aşk mâsivallahı terk ederek varlığını Allah yoluna adamaktır. Dünya nimetlerinden vazgeçmeyen kimse Allah'a ulaşamaz.

Mâsiva'llahı seven 'âşık değül

Hak Ta'âlâ 'âşıkına lâyık değül **(B. 989)**

Aşk insanın yaratılışındaki temeli oluşturur. Kâinat Hz. Muhammet ve Allah'ın arasındaki muhabbetten yaratılmıştır. Bu yüzden tasavvuf felsefesinin temelini aşk kavramı oluşturur. Bu yüzden insanın temelinde güzellik ve sevgi vardır. Bu sevgi ve güzelliğe kavuşmak isteyen insan özüne dönmelidir. Çünkü insan yalnızca yaratıcısına bakarak mutlak güzele ulaşabilecektir.

'Aşkıla buldı bulanlar ol Hak'ı

'Aşkıla gördi görenler ol Hak'ı **(B. 990)**

Her kişi kim 'aşkıla hem-râh ola

Lâ-cerem ol vâsıl-ı dergâh ola **(B. 1039)**

3.1.11. Şahıslar

3.1.11.1. Hz. Âdem

Klasik Türk şairlerinin hemen hepsi şiirlerinde peygamberlerden bahsetmişlerdir. Şairler peygamberlerin kıssaları, mucizeleri ve hayat hikâyelerini beyitlerinde işlemişlerdir. Klasik Türk şiirinde işlenen peygamberlerden biri şüphesiz Hz. Âdem'dir. Hz. Âdem, semavî kitaplara göre ilk insan ve ilk peygamberdir. İslâmî kaynaklarda ise insanlığın atası olması sebebiyle ebü'l-beşerdir. Kur'ân-ı Kerim'de Allah'ın seçkin kıldığı kişiler arasında sayılmış olmasından dolayı "Safiyyullah" unvanıyla anılmıştır (Bolay, 1988, 358). Hz. Âdem yaratılışı (el-Bakara 2/30), peygamber olarak kabul edilmesi (Bakara, 2/37), meleklerin kendisine secde edip şeytanın Âdem'e secde etmemesi (Sâd, 38/71-74), şeytanın Âdem'i ve Havvâ'yı aldatıp bu aldatma sebebiyle cennetten kovulmaları (A'râf, 7/19; A'râf, 7/20; Bakara, 2/36) gibi hususlarla eserlere konu olmuştur.

Menâkıbnâmede Hz. Âdem 6 beyitte geçmektedir. Eserde ilk olarak yaratılan ilk insan olması ve dünyaya gönderilmesi meselesine telmih vardır. Allah'ın peygamberlerine bahşettiği mucizelerle donatılmış olan Âdem tek başına dünyaya gönderilmiştir. Bu dünyaya gönderiliş onun için bir cezadır çünkü Allah'ın yanından ve onun cennetinden kovulmuştur.

Hak Ta'âlâ çün yaratdı ‘âlemi

‘Âlem içinde düritdi **Âdem'i (B. 13)**

Virdi ‘aklıla kerâmet **Âdem'e**

Tâ ki mahrem ola bu ‘aşk u deme **(B. 14)**

Yine bir başka beyitte Allah’a seslenilerek dünyayı ve Âdem’i (insanı) yaratanın yalnızca kendisi (Allah) olduğundan bahsedilmektedir.

Yog iken bu ‘âlemi var eyledün

‘Âlem içre **Âdem** 'izhâr eyledün **(B. 333)**

Kur’an-ı Kerim’de yer alan bilgilere göre dünyadan başka 18 bin âlem vardır (el-Fâtiha, 1/7). Bu âlemler içinde yaşayan tek canlı insan değildir. İnsan ve dünya çöldeki bir kum tanesi kadar küçüktür. Bu büyük âlemlerin tek yaratıcısı ve sahibi Allah’tır. Kuran’da bahsedilen bu hadiseye telmih yapılmıştır.

Mazhar itdün zâtuna çün **Âdem'i**
Seyr itdürdün on sekiz bin ‘âlemi **(B.334)**

Allah topraktan ve balçıktan Hz. Âdem’i yaratmıştır (Fâtır, 35/11; Mü’min, 40/67; Necm, 53/32; Âl-i İmrân, 3/59). Hz. Âdem Allah’a secde etmiş ve kulluk bildirmiştir. Allah daha sonra meleklere ona secde etmelerini buyurmuştur. Melekler Âdem’e secde ederken şeytan böbürlenmiş ve secde etmemiştir. Bunun sonucunda şeytan lanetlenmiştir (Sâd, 38/71-74). Şeytan Âdem ve Havvâ’nın secde edilecek varlıklar olmadığını kanıtlamak için onları günaha sevk etmiş ve Âdem cezalandırılarak dünyaya gönderilmiştir. Beyitte dünyanın yaratılmasına vesile olan aşkın Hz. Âdem’in Allah’a duyduğu aşka benzediğini belirterek secde vakasına telmih yapılmıştır.

‘Aşkıladur kim cihân buldı vücûd

‘Aşkıladur **Âdem** itdüği sücûd **(B. 994)**

3.1.11.2. Cellâd

Geçmişten günümüze toplumsal düzeni korumak için her millet kendine has hukuk ya da din kurallarıyla yönetilmiştir. Bu kurallara uymayanlar maddi ya da manevi belirli cezalara çarptırılmıştır. İslam dini benimseyen toplumlarda bu verilen cezaları uygulamak maksadıyla cellatlık mesleği ortaya çıkmış, zamanla bir kurum haline gelmiştir. Arapça "kırbaçlamak" mânasına gelen celd mastarından mübalağalı ism-i fâil olan cellât, "kırbaçlayan, çeşitli eziyetler uygulayan" anlamına gelmekle birlikte daha çok ölüm cezalarını infaz edenler için kullanılmıştır. (İşpirli, 2003, 270)

Eserde cellâd mesleği vesilesiyle 10 beyitte yer almaktadır. Eserde cellâdın görevi Mansûr'u katletmektir. Fakat cellâd bu ölümü gerçekleştirmekten çekinir. Çünkü cellâd Hallâc Mansûr'un Allah'ın gönderdiği bir evliya olarak görür, onun savunduğu davaya inanır.

Geldi **cellâd** ilerü ender zamân

Didi Mansûr 'a eyâ şâh-ı cihân **(B. 674)**

Toldı gönlüm hücresi nûrun ile

El sunaram lîk destûrun ile **(B. 675)**

Lutf it imdi kanûn eyle helâl

Kalmasun boynumda bu zulm u vebâl **(B. 676)**

Eserin ilerleyen beyitlerinde Hallâc Mansûr cellâd'a onu Allah'a kavuşturacağını ve bu yüzden ondan şikâyetçi olmadığını söyleyerek cellâdı rahatlatır. Mansûr'un yoğun ısrarları üzerine cellâd bu ölüm kararını gerçekleştirir.

Didi **cellâd** imdi ey şâh sun elün

Çün ki bu hâle irişdi menzilün **(B. 682)**

Sunıvirdi sağ elin şâh-ı cihân

Bileğinden kesdi **cellâd** ol zamân **(B. 683)**

3.1.11.3. Gayb-ı Ricâl

Eserde Gayb ricâ1, merd-i güzin, gayb eren/erenler olarak anılan kişi/kişiler Allah dostu ermiş kimselerdir. Bu kişiler Allah'ın meclisine kavuşmuş ve o meclis uğruna her şeyinden vazgeçmiş kimselerdir. Eserde halkın saygı duyduğu ve Mansûr'u ziyaret eden Gayb Eri halk tarafından tuttuğu altın olan, duası kabul olup sözüne itibar edilen kimse olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zahir itdi kendözin ol **Gayb Eri**

Dutsa altûn ideridi hâkisteri **(B.501)**

Haberleşmenin günümüzdeki gibi hızla gerçekleşmediği o dönemde Hallâc-ı Mansûr Şeyh Şibli'ye, kendisini birinin ziyaret edeceğini ve onun fetvasıyla öldürmelerini söyler. Halk buna izin verir ve o gün infaz gerçekleştirilmez. Ertesi gün Mansûr'un dediği gibi Gayb Eri gelir ve Hallâc ile görüşür. Gayb Eri bir mecliste oturduklarını ve mecliste bulunan herkesin onun miracını kutladığını müjdeler. Hallâc'ın kendisinden istediği ölüm fermanını halka vererek oradan uzaklaşır.

Gayb Eri destûrıla gitdi hemân

Çıkdı ol mahlûk içine şol zamân **(B. 587)**

Çünki halk anı mu'ayyen gördiler

Dökülüp ayağına yüz urdılar **(B. 588)**

Didiler fetvâ virün imdi bize

Hâlümüz ma'lûm olupdur hod size **(B. 589)**

Kendü lutfından didi Mansûr özi

Katliçün virdi fetvâ kendözi **(B.592)**

3.1.11.4. Halîfe

Sözlükte "Hazreti Muhammet'ten sonra, onun vekili olarak Müslümanların imamlığını ve şeriatın koruyuculuğunu yapmakla görevli kimse" olarak geçen halîfe kelimesi (çoğulu hulefâ, halâif) terim olarak biri siyasette, diğeri tasavvufta olmak üzere başlıca iki alanda kullanılmaktadır. Bir kimsenin diğer bir zatın yerini

tutmasına hilâfet, halife tayin etme işine de istihlâf veya tahlîf denir (Uludağ, 1997, 299).

Eserde adı geçmeyen sadece makamıyla anılan halîfe dönemin Abbasi halîfesi El-Muktedibillah'tır (Çolak, 1986, 85). Eserde 12 beyitte adı zikredilen halîfe olay örgüsünde halkın akıl danışmak için başvurdukları kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Varalum imdi **Ḫalīfe** ḳatına
Ṣoralum uşbu sözi isbātı ne **(B. 110)**

Didiler kim yâ **Halîfe** n'idelüm

Uşbu hâle niçe tedbîr idelüm **(B. 827)**

3.1.11.5. Hallâc-ı Mansûr

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi'nin ana kahramanı Mansûr'dur. Mansûr; Allah'ın yardımıyla galip, üstün gelmiş, zafere ulaşmış anlamlarına gelmektedir. Ünlü bir mutasavvıf olan Mansûr İrân'ın Tûr kasabasında dünyaya gelmiştir. Genç yaşta tasavvuf yoluna giren Mansûr zühd ve itikâf yolunda hızlı şekilde ilerlemiştir. Tasavvuf yolunda hızla ilerleyen Mansûr fenafillah'a ulaşıp "Ene'l-Hak" dedi. Hallâc-ı Mansûr bu sözü sebep gösterilerek Bağdat'ta önce kırbaçlanıp sonra darağacına çekilerek şehit edilmiştir. Edebiyatımızda darağacı ve "Ene'l Hak" ilişkisiyle sıkça adı anılan Mansûr, inancı uğruna her şeye göğüs gerip ölmenin sembolü olarak kullanılır (Pala, 2009, 185-186).

Eserde Mansûr, Hallâc, Mansûr-ı Bağdâdî isimleriyle merd-i Hak, Hudâ-yı Lem-yezel, merd-i kâr, dîvâne, şâh-ı güzin, şâh-ı cihân, pâdişâh, pür-kerem, Kerîm-i Zü'l-Celâl gibi sıfatları vesilesiyle anılmıştır. Müellifin Hallâc-ı Mansûr'a ve onun felsefesine olan saygısı eser boyunca hissedilmektedir.

Pes işāret ḳıldı ol dem **merd-i Ḥaḳ**
Açılup dīvārlar oldı çü şāḳ **(B. 225)**

Didi Şiblī aña ey **merd-i Ḫudā**
Derdünüñ dermānıdur derd ü cefā **(B. 293)**

Yine **Mansûr'ı** gör imdi neyledi

‘Aşkıla şol dem Ene'l-Hak söyledi **(B. 734)**

Şâd oluban güldi **Mansûr** ol zamân

Didi kanum virdi ol Hak'dan nişân **(B. 745)**

Didiler **Mansûr'a** kim fermân senün

Ger du'â kılurısan ihsân senün **(B. 771)**

3.1.11.6. Hz. Muhammed

Klasik Türk şiiri şairlerinin eserlerinde adını en çok andığı peygamber şüphesiz Hz. Muhammed’dir. Hz. Muhammed Miladi 571’de Rumi aylardan Nisan ayı içerisinde, kameri Rebiyülevvel ayının 12. Pazartesi gecesi sabaha doğru dünyaya gelen İslâm peygamberi Hz. Muhammed Mustafa, ilk peygamber ve ilk insan Hz. Âdem’den itibaren evlâttan evlâda geçen peygamberlik nurunun son sahibi ve son peygamberdir (Pala, 2009, 330).

İncelenen eserde Hz. Muhammed; Muhammed, Mustafa, Ahmed isimleriyle anılmaktadır. Cihân Fahri, Habîbullâh, sadrü'l-emîn, şefî'ü'l-müznibîn, Fahr-ı ‘Âlem, Habîb, Resûl-i kâinât gibi sıfatlarla da bahsi geçtiği görülmektedir. Mesnevi nazım biçimiyle yazılan eserin na’at bölümünden (7-11. beyitler) sonra Hz. Muhammed, Allah’la Hallâc-ı Mansûr’un görüşmesinden sonra Mansûr’un rüyasına girer ve ona ağız yârını içirir. Bu olaydan sonra Hallâc feryat figan uyanır ve yüreği Allah aşkıyla dolar. Tüm Bağdat’ı onun “Ene’l-Hak” feryatları inletir.

İrdi şol sâ’at Muhammed **Mustafâ**

Fahr-ı ‘Âlem ma'den-i sıdk u safâ **(B. 81)**

Açdı Mansûr ağzını şol dem safâ

Ağzı yarın sundı ana **Mustafâ (B.89)**

Mustafâ nûrında gark olmış özi

Kendözinden yavu varmış kendözi **(B.90)**

Bu olay eserde birkaç kez daha anılmaktadır. Mansûr halka kendi davasını ispatlamak için, Hz. Muhammed'in aşkını onunla paylaştığını dile getirmiştir.

Mustafâ'nun ağzı yarın içmişem

Mest-i 'aşkam kendözümden geçmişem **(B. 546)**

Eser Hz. Muhammed'e salavatla bitmektedir. Şair burada klasik Türk şiiri geleneğine bağlı kalarak tüm mesnevilerde olduğu gibi eserini Hz. Muhammed'e selam ve salavatla bitirmiştir.

Mustafâ'nun âb-ı rûyı hürmeti

Cümle îmân ehline kıl rahmeti **(B. 1062)**

3.1.11.7. Mecnûn

Mesneviler klasik Türk şiir geleneğinin müstakil bir türü olmakla birlikte işlenen vaka ve kahramanları vesilesiyle de diğer şairlerin eserlerine kaynaklık etmişlerdir. Leylâ vü Mecnûn mesnevisi Türk edebiyatının önemli kaynaklarındandır. Bu aşk hikâyesinin iki kahramanından biri olan Mecnûn, 70 (689) yılı civarında öldüğü ve adının Kays b. Mülevvah el-Âmirî olduğu kabul edilen şairin lakabıdır (Durmuş, 2003, 159). Klasik şiir geleneği içinde yetişen hemen her şair eserinde Mecnûn'a yer vermiştir. Mecnûn'u genellikle bir mukayese aracı olarak görmüş, kendi aşklarının büyüklüğüyle onunkini kıyaslamışlarıdır.

İncelenen eserde Mecnûn bir beyitte geçmektedir. Sözlüklerde "Akıl hastalığı, bir ehliyet ârızası" anlamına da gelen "Mecnûn" kelimesi beyitte tevriyeli olarak kullanılmıştır. Şair hem Mecnûn'un Leylâ'ya olan aşkından delirmesi vakasına telmihte bulunmuş hem de Hallâc-ı Mansûr'un ancak aklını kaybederek Ene'l-Hak lafzını söyleyebileceği dile getirmiştir.

Key 'aceb Mecnûn olupdur ol kişi
Yoksa kaçan kılur ol uşbu işi **(B.114)**

3.1.11.8. Müezzin

Şairler eserlerinde çeşitli meslek adlarına yer vermişlerdir. Bu mesleklerden biri de İslâm dininde önemli bir yeri olan müezzindir. Sözlükte "çağrıda bulunan, ezan okuyan, kâmet getiren kimse" mânasındaki müezzin kelimesi Kur'ân-ı Kerîm'de "münâdî" anlamında iki âyette geçmektedir (el-A'râf 7/44; Yûsuf 12/70). Hadislerde "ezan okuyan, kāmet getiren" mânasında kullanılır, bazan bu anlamda münâdî kelimesi de yer alır (Buhârî, "Vudû'", 5; "Ezân", 7) (Küçükaşçı, 2006, 491).

Eserde 12 beyitte vakası zikredilip, üç yerde de adıyla değil mesleği ile anılan kahramanlardan biri de müezzindir. Vakada Hallâc'ı Mansûr Ene'l-Hak lafzından dolayı zindana götürülürken ezan saati bir müezzin ezan okumaya başlar. Hallâc onun kalpten Allahu Ekber demediğini küfür ve yalan içinde olduğunu söyler. Yanındakiler bu sözlere bir anlam veremez. Bunun üzerine Mansûr yanındakilere demir bir örs getirmelerini salık verir. Demir örs gelir ve Mansûr Allahu Ekber dediği anda demir örs su olur erir. Burada şairin amacı kalpten gelen Allah lafzının aslında demiri bile kolaylıkla eritebileceğini yani Allah'ın her şeye kadir olduğunu anlatmaktır.

Didi bilün ol **mü'ezzin** dir yalan
Sıdkı yoktur içi dolmışdur gümân **(B. 169)**

Bî-haberdür söyledüği sözden ol
Hak Ta'âlâ ol sözi kılmaz kabûl **(B. 170)**

3.1.11.9. Mürîd

Mürîd kelimesi sözlükte "iradesi, isteği olan kişi" olarak geçmektedir. İlk sûfîler mürid terimini, "Hakk'a giden yolda kararlı ve sağlam bir irade ortaya koyan kişi" anlamının yanı sıra "iradesi olmayan kul" mânasında da kullanmışlardır. Çünkü kişinin Hakk'a giden yolu tutması artık bundan sonra bu yolda Hakk'ın iradesine göre yürümesi, bu iradenin bulunduğu yerde kendi iradesini terk etmesi demektir (Uludağ, 2006, 47- 48).

Eserde Hallâc-ı Mansûr'un öğrencisi olan mürîd, hak eri, ehl-i dîd, bahtı sa'îd gibi sıfatlarla 6 beyitte geçmektedir. Mürîd olay örgüsünde Hallâc'ın öğretisine sahip çıkmış ve onun yanında olmuştur. Mansûr başına gelecek infazın her detayını ona

anlatmıştır. Bu infaz sonrasında Bağdat halkının başına birtakım felaketler geleceğini ve bunların çözümü ona bildirmiştir. Hallâc-ı Mansûr'un ölümünden sonra dediği gibi olmuş ve Dicle Irmağı taşmıştır.

Uşbu hâli çünki gördi ol **mürîd**

Halk içine girdi ol bahtı sa'îd **(B. 931)**

Sözini Mânsûr âgâz eyledi

Hoş beşâret kılup anda söyledi **(B. 932)**

Didi kim vardur bu derdün çâresi

Hak Ta'âlâ sizleri kurtarası **(B. 933)**

Mansûr'un bahsettiği bu felaketler gerçekleşirken halk pişman olmuş ve mürîdi bulmuştur. Ondan kendilerini kurtarmalarını istemişlerdir. Bu durumun çözümü için Mansûr mürîdine hırkasını vermiş mürîd de bu hırkanın iki kolunu Dicle Irmağı'na sokmuş ve ırmak yatağına çekilmiştir. Mansûr'un bu tavrı kötü olana bile iyi ol felsefesinin göstergesidir.

Aluban anı getürdi **muhterem**

Su kenârına irişdürdi şu dem **(B. 946)**

İki yinlerini suya bandurur

Hâlikün emrile suyı indürür **(B. 947)**

Su çekildi şol bayağı hâline

Gel nazar kıl fâ'ilün ef'âline **(B. 948)**

3.1.11.10.Nîyâzî

Mahlas sözlüklerde "Divan şairlerinin şiirlerinde kullandıkları takma ad" olarak geçmektedir. Şairin belli bir yaşa erişmesi ve şiir yetisine ulaşmasıyla beraber çevre, mizaç, psikoloji gibi faktörlerin de etkisiyle bilinçli bir şekilde seçtiği ve şiirlerinde kullandığı isimdir. Edebiyatımızda mahlas kullanımı İran edebiyatının tesiriyle

ortaya çıkmış ve ilk olarak Şeyhî tarafından başlatılmıştır (İsen, 1989, 22). Şairler genellikle şiirlerinin sonundaki beyitlerde mahlaslarına yer vermişlerdir. Bu durum onların imzasıdır. İncelenen eserde de Nîyâzî mahlasını bir defa dile getirmiştir.

Bu **Nîyâzî** âsinün cürmi delim

Rahmet idüp yarlıgagıl ey Rahîm **(B. 1061)**

Nîyâzî aşağıdaki beyitinde mahlasını kullanmayarak kendisinden müellif olarak bahsetmektedir. Okuyucusundan dua, Allah'tan da hem kendisine hem de okuyucusuna rahmet istemektedir.

Kim **mü'ellif** hakkına kılsa du'â

Rahmetünden ırma ana ey Hudâ (B.1064)

3.1.11.11.Şeyh Cüneyd

Mansûrnâme'de adı geçen Şeyh Cüneyd Mansûr'un yakın dostu ve dönemin ünlü mutasavvıflarından Cüneyd-i Bağdadî'dir. Eserde adı 6 kez anılmaktadır. Hallâc'ın felsefesine saygı duyduğu beyitlerde görülmektedir.

Şeyh Cüneyd ol dem işitdi bu sözi

Toldı kanlu yaşı1a anun gözi **(B. 367)**

Hallâc'ı dinleyip onun düşüncelerini anladıktan sonra halkla Mansûr arasında ara buluculuk yapmaya çalışmıştır.

Şeyh Cüneyd anlara aydur varayın

Bir nasihat vireyin yalvarayın **(B. 371)**

3.1.11.12.Şeyh Şiblî

Eserde şeyh Şiblî olarak anılan şahıs tarihi kaynaklarda Hallâc-ı Mansûr'un öğrencisi ve yakın dostu olan Ebu Bekir dülef bin cahder eş-Şiblî'dir. Menâkıbnâme'de 'azîz ü muhterem, sâhib-kerem, merd-i 'azîz gibi sıfatlarla da anıldığı görülmektedir (Çolak,

1986, 85). Eserde Şiblî Mansûr'a derin bir sevgi ve saygı duymaktadır. Aynı şekilde Mansûr'un da ona davasını öğretmek istediği görülmektedir.

Didi **Şiblî** ana ey merd-i Hudâ
Derdünün dermânıdur derd ü cefâ **(B.292)**

Şeyh Şiblî işidüp bu sözleri

Yaşıla gark oldı şol dem gözleri **(B. 479)**

Didi Mansûr ana ey **ehl-i yakîn**

Varlığun şehrine kılmadun akın **(B. 720)**

Mansûr katledildikten sonra Şeyh Cüneyd ve Şiblî'nin üzüntüsünü şair şu beyitlerle anlatmıştır.

Şeyh Cüneyd ü **Şeyh Şiblî** ol zamân

Gözlerinden akıdurdı kan-revân **(B. 954)**

Her kaçan kim hırkayı gördi bular

Âh idüben yüzlerine sürdiler **(B. 955)**

3.1.11.13. Zindancı

Eserde 5 beyitte mesleği ile anılan zindancı Mansûr'un tutsak olduğu yerdeki görevli kimsedir. Bu kişi başta Hallâc-ı Mansûr'a inanmamaktadır. Mansûr'un zindanda göstermiş olduğu kerametlere yakından tanıklık ettikten sonra onun zindanda bulunmaması gerektiğine inanmıştır.

Gördi Mansûr oturur nûr-ı Münîr
Oldı **zindâncı** işâretden habîr **(B. 229)**

Bir gün ol **zindâncı** zindâna gelür
Tolmış ol zindâna cismüni görür **(B. 292)**

3.1.12. Coğrafi Yerler

Mansûr-nâme'de mekân Bağdat'tır. Bu şehirde bulunan zindan, halîfe konağı, meydan, dağ gibi mekânlar içesinde olay örgüsü ilerlemektedir. Dicle Irmağı eserin sonunda halka korku ve ibret vermesi hasbiyle önemli bir fonksiyondadır.

3.1.12.1. Bağdat

Tarih sahnesinde pek çok millete ve devlete ev sahipliği yapmış olan Bağdat'ın divan şairleri arasında yeri mühimdir. Şehir günümüzde Irak sınırları içerisinde bulunmaktadır. Hem şairlerin pek çoğunun memleketi olması hem de İslam dünyasına uzunca bir süre hilafet makamı olarak başkentlik yapması şairlerin gözünde bu şehri yüceltmiştir (Avcı, 1998, 539-546). Esere bakıldığında vakanın tamamı Bağdat'ta geçmektedir. Bağdat metinde 9 beyitte Bağdâd, Şehr-i Bağdâd, Ehl-i Bağdâd olarak bir beyitte ise Mansûr-ı Bağdâdî şeklinde Hallâc-ı Mansûr'un sıfatı olarak yer almaktadır.

Varıdı **Mansûr-ı Bağdâdî** meğer

Her 'ulûmı tanımışıdı ol er **(B. 42)**

Şehr-i Bağdâd içine düşdi figân

Hak Ta'âlâ emridür dutma gümân **(B. 884)**

Az kaldı **Bağdâd'ı** ol su gark ide

Fâ'ili-i Muhtâr işin kim fark ide **(B. 895)**

3.1.12.2. Dicle Irmağı

Dicle Irmağı Türkiye sınırları içinde doğup Fırat nehri ile birleşerek Şattülarap'ı oluşturarak Basra Körfezi'ne dökülen bir akarsudur. Eserde Dicle Irmağı 7 beyitte 8 kere geçmektedir. Bu akarsuyu vaka için önemli bir konumdadır. Vakada Hallâc-ı Mansûr infaz edildikten sonra bedeni yakılır ve bir dağın üzerine çıkılarak külleri etrafa savrulur. Bu küllerin bir kısmı Dicle Irmağı'na düşer ve ırmak coşar. Bu aslında Bağdat halkına verilmiş bir cezadır. Bu cezanın gerçekleşeceğini bilen Hallâc bir mürîdine hırkasını verir. Bu hırkanın kolları suya sokulunca ırmak yatağına geri döner ve şehir sular altında kalmaktan kurtulur. Bu durum Allah aşkıyla yanan bir

bedenin külünün koskoca bir ırmağı coşturabileceği yani Allah'ın ol demesi ile her şeyin kolayca gerçekleşebileceğini okuyucuya göstermektedir.

Dicle ırmağına ol külden meğer

Düşdi bir katre eyâ sâhib-nazar **(B. 878)**

Çün Ene'l-Hak sırrı irdi **Dicle'ye**

Gûş idüben taşmaya mı **Dicle'ye (B. 881)**

Dicle suya sâkin ola ol zamân

Kullarına yarı kıla Müste'ân **(B. 926)**

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. NİYÂZÎ'NİN MANSÛR-NÂMESİ SÖZLÜĞÜ (BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

A/Ā/ʿA

a:

1.) "O" üçüncü tekil kişi zamiri.

1.1. aña:-*n, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

ʿİlm-i ledün ḥāṣıl olmışdı **aña**
Ey bürāder sen de ḥāṣıl ḳılsaña **(Beyit 44)**

1.2. aña:-*ň, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Dest-i ḳudret **aña** ṣunmışdı nevāl
Bulmışıdı Ḥaḳḳʿıla ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 49)**

1.3. aña:-*ñ, -a* (Âşık)

Baña ʿāşıḳ olanı öldürürem
Cümle ḥalḳı ben **aña** güldürürem **(Beyit 66)**

1.4. aña:-*ñ, -a* (Âşık)

Yine **aña** ben olurın hūn-bahā
Ḥażretümde zīra kim buldı bahā **(Beyit 68)**

1.5. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Açdı Manṣūr aġzını ṣol dem ṣafā
Aġzı yarın ṣundı aña Muṣṭafā **(Beyit 89)**

1.6. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Dir Ḫalīfe kim ḳamumuz varalum
Ḳaḳıyalum **aña** hem yalvaralum **(Beyit 118)**

1.7. aña:-*n, -a* (Mü'ezzin)

Didi Allāh dimege lāyıḳ degül
Siz **aña** ṣādıḳ dimeñ bayıḳ degül **(Beyit 173)**

1.8. aña:-*ñ, -a* (Zindancı)

Döndi Manṣūr **aña** aydur ey cüvān
Rāżıyam bu ḥālüme bilgil ʿıyān **(Beyit 240)**

1.9. aña:-*ñ, -a* (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Didiler **aña** eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrla zindāndan nişān **(Beyit 276)**

1.10. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Şiblī **aña** ey merd-i Ḫudā
Derdünüñ dermānıdur derd ü cefā
(Beyit 293)

1.11. aña:-*ñ, -a* (Şeyh Şiblî)

Didi Manṣūr **aña** ey merd-i ʿazīz
Bilmedüñ bu sırrı ḳılmaduñ temīz
(Beyit 297)

1.12. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Bir naṣīḥat vir **aña** iḥlāsıla
Şāyed ola uşbu ġavġā başıla **(Beyit 366)**

1.13. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Vācib-i ḳatl oldı Manṣūr ey ulu
Biz **aña** ḳatleylerüz ī baḫtulu **(Beyit 370)**

1.14. aña:-*ñ, -a* (Hz. Muhammed)

Aña ẓāhir olmışıdı her zamān
Ol nihān sırrını ḳılmadı ʿıyān **(Beyit 387)**

1.15. aña:-*ñ, -a* (Şeyh Cüneyd)

Didi Manṣūr **aña** ey cān-ı cihān
Baḥr-i ẕāta düşdüm oldum uş nihān
(Beyit 391)

1.16. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Aña söyle bizi maġmūn itmesün
Dünyadan görklü cemāli gitmesün
(Beyit 427)

1.17. aña:-*ñ, -a* (Şeyh Şiblî)

Didi Manṣūr **aña** ey rūh-ı revān
Her ḳaçan mevc ursa baḥr-i bī-kerān
(Beyit 440)

1.18. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Virüñ imdi bir gün **aña** mühleti
Görelüm gelsün o ṣāḥib-devleti **(Beyit 490)**

1.19. aña:-*ñ, -a* (Gayb eri)

Çün ki **aña** ḳamusı ḳıldılar sücūd
Didiler gör ḥalümüz yā ehl-i cūd
(Beyit 503)

1.20. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḳutlu olsun didiler miʿrāc **aña**
Hem didiler nūr-ı ʿizzet tāc aña **(Beyit 525)**

1.21. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḳutlu olsun didiler miʿrāc aña
Hem didiler nūr-ı ʿizzet tāc **aña (Beyit 525)**

1.22. aña:-*ñ, -a* (İlahi sırra ulaşan kimse)

Bī-nişāndan her kim ol vire nişān
Aña meʾvā oldı lā-büd lā-mekān
(Beyit 533)

1.23. aña:-*ñ, -a* (Gayb eri)

Didi Manṣūr **aña** ey sulṭān-ı dīn
Sen küşād itdüñ bu ʿaḳdüñ müşkilin
(Beyit 542)

1.24. aña:-*ñ, -a* (Şeyh Şiblî)

Didi Manṣūr aña ey ehl-i yaḳīn
Varlıġuñ şehrine ḳılmaduñ akın **(Beyit 720)**

1.25. aña:-*ñ, -a* (Vahdet ırmağında yıkanmayan kimse)

Vaḥdet ırmaġında her kim yunmaya
Dest-i ḳudret **aña** curʿa şunmaya
(Beyit 723)

1.26. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Kendüsinüñ dilegile itdüñüz
Eyle olsa pes **aña** siz n'itdüñüz **(Beyit 833)**

1.27. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Kendüsine kendüden oldı rıżā
Aña maḳdūr olmışıdı bu ḳażā **(Beyit 834)**

1.28. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Aña yeksān olmışıdı bal u zehr
Anuñ içün bir görindi luṭf u ḳahr
(Beyit 839)

1.29. aña:-*ñ, -a* (Mansûr'un mürîdi)

Söylemişdi Manṣūr **aña** ol zamān
Kim Ene'l-Ḥaḳ remzini ḳılam ʿıyān
(Beyit 904)

1.30. aña:-*ñ, -a* (Mansûr'un mürîdi)

Çün dimişdi bu sözi Manṣūr **aña**
Diñle imdi cānıla aydam saña **(Beyit 930)**

1.31. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Ṣāḳi-i vaḥdet **aña** şunmışdı cām
İçdi anı cilve ḳıldı ḫoş-ḫırām **(Beyit 976)**

1.32. aña:-*ñ, -a* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ ile didi işitdi bā-ṣafā
Aña tiryāḳ oldı şol dem her cefā
(Beyit 978)

1.33. aña:-*ñ, -a* (Allah)

Ehl-i dīdāruñ yolı budur tamām
Aña bu yoldan varılur veʿs-selām
(Beyit 1027)

1.34. aña:-*ñ, -a* (Müellife dua eden kimseler)

Kim müʾellif ḥaḳḳına ḳılsa duʿā
Raḥmetüñden ırma **aña** ey Ḫudā
(Beyit 1064)

1.35. anda:-*n, -da* (Hz. Adem)

Ādemī oldur ki **anda** ʿaşḳ ola
Yoluñ ol dergāha ilte ʿaşḳ ile **(Beyit 15)**

1.36. anda:-*n, -da* (Şeyh Şiblî)

Anda ḥāżır olmışıdı ol zamān
Ḳıldılar ḥālini Manṣūruñ beyān **(Beyit 259)**

1.37. anda:-*n, -da* (Hallâc-ı Mansûr)

Bulmadılar **anda** zindāndan nişān
Çağırur Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ ol zamān
(Beyit 267)

1.38. anda:-*n, -da* (Hallâc-ı Mansûr)

Gelüben şāha didiler ey ʿazīz
Varup **anda** bulmadıḳ zindānı biz
(Beyit 269)

1.39. anda:-*n, -da* (Hallâc-ı Mansûr)

Geldiler zindāna gördiler i yār
Anda ne zindān u ne Manṣūr var
(Beyit 273)

1.40. anda:-*n, -da* (Hallâc-ı Mansûr)

Varuban zindānı **anda** buldılar
Bulmadılar seni ḥayrān ḳaldılar **(Beyit 302)**

1.41. anda:-*n, -da* (Allah)

Ol muḥīṭ ol dem beni ġarḳ ider
Anda cism ü cānını kim farḳ ider
(Beyit 441)

1.42. anda:-*n, -da* (Allah)

Bu vücūdum ḳaṭresin **anda** ḳodum
Yaʿni ṣūret ʿāleminden el yudum
(Beyit 444)

1.43. anda:-*n, -da* (Allah)

Didiler vaḳtidür imdi ṭurasın
Alnunuñ yazusın **anda** göresin **(Beyit 612)**

1.44. anda:-*n, -da* ('Akl)

Gerçi kim ʿaḳluñ daḫı yolları çoḳ
Lîkin **anda** ʿaşḳ erine aşşı yoḳ **(Beyit 1017)**

1.45. andan:-*n, -dan* (Allah)

Ẓāhir oldur bāṭın oldur bī-gümān
Andan artıḳ kimse yoḳdur Cāvidān
(Beyit 6)

1.46. andan:-*n, -dan* (Hz. Muhammed)

Saña erişe Ḥabībüm Muṣṭafā
Bulasın **andan** sürūr ile ṣafā **(Beyit 76)**

1.47. andan:-*n, -dan* (Allah)

Raḥmeti çoḳdurur hem bī-ʿaded
Size daḫı **andan** irişe meded **(Beyit 201)**

1.48. andan:-*n, -dan* (Allah)

Kendözüñi bilmez iseñ nerdesin
Saña **andan** ṣad-hezārān perdesin **(Beyit 406)**

1.49. andañ:-*n, -dañ* (Allah)

Niteki cūş eylemiş deryā-yı ẕāt
Andañ ayru olmaz emvāc-ı ṣıfāt **(Beyit 435)**

1.50. andan:-*n, -dan* (Hz. Muhammed)

Çünki baña mürşid oldı Muṣṭafā
Cānuma **andan** irişdi bu ṣafā **(Beyit 464)**

1.51. andan:-*n, -dan* (Akıl)

İmdi gör ʿaḳluñ maḳāmı niçedür
ʿAşḳ ṣadrı biñ biñ **andan** yücedür **(Beyit 1037)**

1.52. anı:-*n, -ı* (Allah)

Evvel **anı** aydalum kim Ḥaḳdur ol
Ḥayy u Bāḳī Vāhid ü Muṭlaḳdur ol **(Beyit 1)**

1.53. anı:-*n, -ı* (Allah)

Gördüm **anı** doldı gönlüm nūrıla
Neylerem bu ṣūreti Manṣūr ıla **(Beyit 129)**

1.54. anı:-*n, -ı* (Hallâc-ı Mansûr)

Cümlesi **anı** taʿaccüb ḳıldılar
Līk Manṣūra yine ʿāḳ oldılar **(Beyit 142)**

1.55. anı:-*n, -ı* (Hallâc-ı Mansûr)

İmdi biz bu sözi inkār iderüz
Buyurursañ **anı** berdār iderüz **(Beyit 507)**

1.56. anı:-*n, -ı* (Hallâc-ı Mansûr)

Ġayb Eri aydur ben **anı** göreyin
Dilegi neymiş bu sözden ṣorayın **(Beyit 509)**

1.57. anı:-*n, -ı* (Gayb Eri)

Çünki ḫalḳ **anı** muʿayyen gördiler
Dökülüp ayaġına yüz urdılar **(Beyit 588)**

1.58. añı:-*n, -ı* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḳatl idelüm biz **añı** fetvāyile
Durmasun gitsün ḳurı sevdāyile **(Beyit 590)**

1.59. anı:-*n, -ı* (Allah)

Bāṭınumda oldurur alup viren
Kimdurur milkümden **anı** bitüren **(Beyit 699)**

1.60. anı:-*n, -ı* (Allah)

Her dilek Allahuñ emrile olur
Şöyle kim maʿmūr olan **anı** bulur **(Beyit 835)**

1.61. anı:-*n, -ı* (Hallâc-ı Mansûr)

Siz varuñ Manṣūr içün ḳaygu yimeñ
Ol diridür siz **anı** öldi dimeñ **(Beyit 837)**

1.62. anı:-*n, -ı* (Mansûr'un mürîdi)

Varıdı Manṣūruñ anda bir mürīd
Anı Manṣūr eylemişdi ber-mezīd **(Beyit 902)**

1.63. anı:-*n, -ı* (Vahdet şarabı)

Ṣāḳi-i vaḥdet aña ṣunmışdı cām
İçdi **anı** cilve ḳıldı ḫoş-ḫırām **(Beyit 976)**

1.64. anı:-*n, -ı* (Allah)

Senlik ü benlikden olmazsañ beri
Eyle bil kim göremezsinsen anı **(Beyit 1043)**

1.65. anlar:-*n, -lar* (Mansûr'u aramaya gelen kişiler)

Gitdi **anlar** özlerinden bī-ḫaber
Virdiler gelüp Ḫalīfeye ḫaber **(Beyit 275)**

1.66. anlar:-*n, -lar* (Mansûr'u aramaya gelen kişiler)

Durdı **anlar** girü zindāna varur
Gördi zindān içre Manṣūr oturur **(Beyit 279)**

1.67. anlar:-*n, -lar* (Bağdat halkı)

Tā ki mühlet vireler **anlar** size
Āh ki ḳılduñ bu işi sen bize **(Beyit 484)**

1.68. anlar:-*n, -lar* (Alimler)

Çün bu resme itdiler **anlar** gulu
İmdi key Diñle sözi ey baḫtulu **(Beyit 601)**

1.69. anlar:-*n, -lar* (Bağdat halkı)

Çün Ḫalīfe sözin **anlar** aldılar
Yine ol dār aġacına geldiler **(Beyit 850)**

1.70. anlar:-*n, -lar* (Bağdat halkı)

Zār u giryān olalar **anlar** ḳatı
Bilmeyeler bu ʿacāyib ḳudreti **(Beyit 921)**

1.71. anlar:-*n, -lar* (Bağdat halkı)

Ḫırḳamuñ iki yeñin bandur ṣuya
Tā ki **anlar** evliyā sırrın ṭuya **(Beyit 925)**

1.72. anlara:-*n, -lar, -a* (Suçlular)

Didi Manṣūr **anlara** ḳaygu yimeñ
Biz bu zindānda ḳalduḳ dimeñ **(Beyit 199)**

1.73. anlara:-*n, -lar, a* (Suçlular)

Didi Manṣūr **anlara** ey merd-i men
Ḥaḳ sizi ḳurtarısar dutmañ gümān **(Beyit 204)**

1.74. anlara:-*n, -lar, -a* (Mansûr'u aramaya gelen kişiler)

Didi Şiblī **anlara** kim tīz ṭuruñ
Varuñ ol merd-i Ḥaḳuñ ḥālin görüñ **(Beyit 278)**

1.75. anlara:-*n, -lar, -a* (Bağdat halkı)

Şeyḫ Cüneyd **anlara** aydur varayın
Bir naṣīḥat vireyin yalvarayın **(Beyit 371)**

1.76. anlara:-*n, -lar, -a* (Bağdat halkı)

İmdi destūruñla ḫalḳa varayın
Yüz urup ben **anlara** yalvarayın **(Beyit 483)**

1.77. anlara:-*n, -lar, -a* (Yârânlar)

ʿArz ḳıldum ḥālüni yārānlara
Mācerāyı bir bir didüm anlara **(Beyit 523)**

1.78. anlara:-*n, -lar, -a* (Yârânlar)

Vaḳt irişdi varasın yārānlara
İltesin benüm selāmum **anlara (Beyit 582)**

1.79. anlara:-*n, -lar, -a* (Yârânlar)

Anlara şerḥ idesin aḥvālümi
Ḫod bilürler cümle ḳıyl u ḳālümi **(Beyit 583)**

1.80. anlara:-*n, lar, -a* (Yârânlar)

Luṭf idüp irişeler meydānuma
Anlara ḳarşu bulaşam ḳanuma **(Beyit 584)**

1.81. añlara:-*n, -lar, -a* (Bağdat halkı)

Çün ki Manṣūr **añlara** virdi rıżā
Diñle imdi n'olısardur mācerā **(Beyit 673)**

1.82. anlara:-*n, -lar, -a* (Bağdat halkı)

Didi Manṣūr **anlara** ey merd-i men
ʿAşḳ sırrıdur bu kim oldı ʿıyān **(Beyit 694)**

1.83. anlara:-*n, -lar, -a* (Bağdat halkı)

Didi **anlara** Ḫalīfe bir kezin
Cümleñüz işitdi Manṣūruñ sözin **(Beyit 832)**

1.84. anları:-*n, -lar, -ı* (İnsanlar)

Raḥmetüñden ḳılma maḥrūm **anları**
Ṭoġrı dergāhuña varsın cānları **(Beyit 777)**

1.85. anları:-*n, -lar, -ı* (Bağdat halkı)

Dār öñinde yakdılar odunları
İmdi gör kim ne ḳılurlar **anları (Beyit 852)**

1.86. anları:-*n, lar, -ı* (Bağdat halkı)

Ḫaḳ Taʿālā emriyile varasın
Ḫırḳamıla **anları** ḳurtarasın **(Beyit 923)**

1.87. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Mülk anuñdur ḳul anuñdur iş **anuñ**
Cümle cānlarda olan cünbiş anuñ **(Beyit 5)**

1.88. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Mülk anuñdur ḳul anuñdur iş anuñ
Cümle cānlarda olan cünbiş **anuñ (Beyit 5)**

1.89. anuñ:-*nun* (Hz. Muhammed)

Hem **anuñ** dostlıġına oldı cihān
Cümle varlıḳ āşikāre vü nihān **(Beyit 8)**

1.90. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Cānına irmiş idi Ḫaḳdan nidā
Anuñ içün cān u baş itdi fidā **(Beyit 48)**

1.91. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

ʿAşḳ -ı Ḫaḳ ṭolmışdı **anuñ** sırrına
Diñle imdi kendü kimdür sırrı ne **(Beyit 50)**

1.92. anuñ:-*nuñ* (Hz. Muhammed)

Aġzı yarından **anuñ** nūş idesin
Kendözüñ şol dem ferāmūş idesin **(Beyit 77)**

1.93. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Ṣormaduḳ ḥālin **anuñ** niçedügin
Bu Ene'l-Ḫaḳdan murāduñ neydügin **(Beyit 115)**

1.94. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Bildi kim Manṣūrdan oldı bu iş
Anuñ irşādından oldu perveriş **(Beyit 230)**

1.94. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Bu fenāda vaṣf-ı ḥālin kim diye
Cismi **anuñ** dönmiş idi serçeye **(Beyit 282)**

1.96. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Cānı ḳalmış ḳalmamış hiç et ü ḳan
Cismi **anuñ** serçeye dönmiş hemān **(Beyit 284)**

1.97. anuñ:-*nuñ* (Şeyh Cüneyd)

Şeyḫ Cüneyd ol dem işitdi bu sözi
Ṭoldı kanlu yaşıla **anuñ** gözi **(Beyit 367)**

1.98. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Kime kim irdi nidā-yı irciʿī
Ẕāt-ı Ḥaydur bil kim **anuñ** merciʿi **(Beyit 410)**

1.99. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Vaḥdetüñ baḥr-i ʿamīḳ ü bī-kerān
Kemterīn mevcidurur **anuñ** cihān **(Beyit 434)**

1.100. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Bu Ene'l-Ḥaḳ ol deñizüñ mevcidür
ʿAyn-ı deryādur ki **anuñ** fevcidür **(Beyit 436)**

1.101. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Bir ucu **anuñ** ezel biri ebed
Düşdüm ol deryāya ġarḳ oldı cesed **(Beyit 443)**

1.102. anuñ:-*nuñ* (Hz. Muhammed)

Anuñ aġzı yarını nūş itmişem
Ṭaşuban deryā bigi cūş itmişem **(Beyit 465)**

1.103. anuñ:-*nuñ* (Hz. Muhammed)

Anuñ irşādıla irdüm ben Ḥaḳḳa
Bu Ene'l-Ḥaḳ oldı baña muṭlaḳa **(Beyit 466)**

1.104. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Çün geliserdür cemālini görem
Yaşlı bāġından **anuñ** güller direm **(Beyit 472)**

1.105. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Ben ḥakīmem bilem **anuñ** ḥikmetin
Görelüm neyler Ḫudānuñ ḳudretin **(Beyit 510)**

1.106. anuñ:-*nuñ* (Meşrebi aşk bâdesi olan kimse)

Her kimüñ ol bādedendür meşrebi
Cān-feşān olmaḳdur **anuñ** meẕhebi
(Beyit 547)

1.107. anuñ:-*nuñ* (Şeyh Şiblî)

Çün ki Şiblī aldı bu resme cevāb
Cānına irdi **anuñ** biñ biñ sevāb **(Beyit 732)**

1.108. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Gördüm ol Ḥaḳḳı Ene'l-Ḥaḳ söylerem
Anuñ içün ṣūreti terk eylerem **(Beyit 764)**

1.109. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Kimse **anuñ** ḥāline irişmeye
Ol girişdügi yire girişmeye **(Beyit 838)**

1.110. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Aña yeksān olmışıdı bal u zehr
Anuñ içün bir görindi luṭf u ḳahr
(Beyit 839)

1.111. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Bize maʿlūm olmaz esrārı **anuñ**
Key daḳīḳ olmışdur efkārı anuñ **(Beyit 840)**

1.112. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Bize maʿlūm olmaz esrārı anuñ
Key daḳīḳ olmışdur efkārı **anuñ**
(Beyit 840)

1.113. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Anuñ oynın hīç kimesne oynamaz
Ancılayın cūş idüben ḳaynamaz **(Beyit 842)**

1.114. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Pes size vācib budur ey ʿālimān
Her sözin **anuñ** dutasız bī-gümān
(Beyit 843)

1.115. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Ol ne dirse sözi Ḥaḳdurur **anuñ**
Her kelāmı vaḥy-i muṭlaḳdur anuñ
(Beyit 844)

1.116. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Ol ne dirse sözi Ḥaḳdurur anuñ
Her kelāmı vaḥy-i muṭlaḳdur **anuñ**
(Beyit 844)

1.117. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Tā ki **anuñ** rūḥını şād idesiz
Kendüñüz ḳayġudan āzād idesiz
(Beyit 849)

1.118. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Fehm idemedük **anuñ** esrārını
Görmedük cān sırrınuñ envārını **(Beyit 865)**

1.119. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Çün ki Manṣūrı kül oldı gördiler
Külini ayrıca **anuñ** dirdiler **(Beyit 871)**

1.120. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Emr anuñdur iş **anuñ** ḥikmet anuñ
Ḳādir oldur her işe ḳudret anuñ **(Beyit 949)**

1.121. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Emr anuñdur iş anuñ ḥikmet **anuñ**
Ḳādir oldur her işe ḳudret anuñ **(Beyit 949)**

1.122. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Emr anuñdur iş anuñ ḥikmet anuñ
Ḳādir oldur her işe ḳudret **anuñ (Beyit 949)**

1.123. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Görklü yüzinden **anuñ** olduḳ ıraḳ
Ta ḳıyāmet cānumuz yaḳar firāḳ **(Beyit 966)**

1.124. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Dār ol dem Manṣūruñ miʿrācıdur
Nūr-ı Ḥaḳ **anuñ** başında tācıdur **(Beyit 974)**

1.125. anuñ:-*nuñ* (Hallâc-ı Mansûr)

ʿAşḳ içinde eyledi terk cānını
Sırrına irmedi **anuñ** her denī **(Beyit 981)**

1.126. anuñ:-*nuñ* (Allah)

Niçeler var kim ḳılur daʿvā-yı ʿaşḳ
Ḥāşılı ancaḳ **anuñ** ġavġā-yı ʿaşḳ **(Beyit 1046)**

1.127. anuñdur:-*nuñ, -dur* (Allah)

Mülk **anuñdur** ḳul anuñdur iş anuñ
Cümle cānlarda olan cünbiş anuñ **(Beyit 5)**

1.128. anuñdur:-*nuñ, -dur* (Allah)

Mülk anuñdur ḳul **anuñdur** iş anuñ
Cümle cānlarda olan cünbiş anuñ **(Beyit 5)**

1.129. anuñdur:-*nuñ, -dur* (Hz.Muhammet'in mürşid olduğu kimseler)

Her kime kim mürşid oldı Muṣṭafā
Bu ṣafā **anuñdur** ancaḳ bu ṣafā **(Beyit 716)**

1.130. anuñdur:-*nuñ, -dur* (Allah)

Emr **anuñdur** iş anuñ ḥikmet anuñ
Ḳādir oldur her işe ḳudret anuñ **(Beyit 949)**

1.131. anuñıla:-*nuñ, -ıla* (Aşk)

Anuñıla yol varanlar ey fetā
Yolını ṭoġrı iltemez Ḥażrete **(Beyit 1021)**

1.132. anuñla:-*nuñ, -la* (Gayb eri)

Zīra yarın iriserdür bir kişi
Varımış Manṣūruñ **anuñla** işi **(Beyit 488)**

2.) "O" işaret zamiri.

2.1. aña:-*ñ, -a* ('Aşk kullâbı)

Çünki ʿaşḳ ḳullābın **aña** taḳdılar
Cümle maḫlūḳ aġlaşuban baḳdılar **(Beyit 814)**

2.2. anda:-*n, -da* (Zindân)

Ben urup zindāna ilterüz seni
Şöyle bil **anda** ḳılursın meskeni **(Beyit 152)**

2.3. anda:-*n, -da*

Cümle bu ḫalḳ **anda** cemʿ oldı ʿamū
Aluban Manṣūrı gitdiler ḳamu **(Beyit 167)**

2.4. anda:-*n, -da* (Zindân)

Gelüben zindānı buldılar hemān
Bulmadılar **anda** Manṣūrdan nişān **(Beyit 261)**

anda:-*n, -da* (Zindân)

2.5. Cümle ḫayrān oldılar ol nūr içün
Bulmadılar **anda** ol Manṣūrı çün **(Beyit 264)**

2.6. anda:-*n, -da*

Nāliş itdi **anda** Manṣūr ol gece
Dem-be-dem dirdi Ene'l-Ḥaḳ ey ḫoca **(Beyit 357)**

2.7. anda:-*n , -da*

Çün güneş ṭoġdı cihāna virdi tāb
Yine cemʿ aldılar **anda** şeyḫ ü şāb **(Beyit 496)**

2.8. anda:-*n, -da* (Lâ-mekân deryâsı)

Lā-mekān deryāsı mevc-i bī-kerān
Ġarḳa varup **anda** olmışsın nihān **(Beyit 536)**

2.9. anda:-*n, -da* (Lâ-mekân deryâsı)

Anda yoḳdur ṣubḥ u şām u ṣulḥ u ceng
Mużmaḥil olur orada nām u neng **(Beyit 537)**

2.10. anda:-*n, -da* (Lâ-mekân deryâsı)

Anda Manṣūr adı yoḳdur ey hümām
Bī-ṣabā vü bī-mesā bī-neng ü nām
(Beyit 538)

2.11. anda:-*n, -da* (Lâ-mekân deryâsı)

Lā-mekān deryāsı oldur bī-kerān
Keff ü ḫāsdur **anda** bu her dü cihān
(Beyit 550)

2.12. anda:-*n, -da (*Fenâ deryâsı)

Düş fenā deryāsına ġarḳ ol tamām
Anda yoġ olsun bu cümle nīk-nām
(Beyit 727)

2.13. anda:-*n, -da*

Varıdı Manṣūruñ **anda** bir mürīd
Anı Manṣūr eylemişdi ber-mezīd
(Beyit 902)

2.14. anda:-*n, -da*

Sözini Mansūr āġāz eyledi
Ḫoş beşāret ḳılup **anda** söyledi **(Beyit 932)**

2.15. anda:-*n, -da*

Ehl-i Baġdād **anda** ḳıldı ittifāḳ
Dünyelik cemʿ eylediler bi-nifāḳ
(Beyit 959)

2.16. anda:-*n, -da* (Nîk-nâm)

ʿAḳl aydur bende kim nīk-nām var
ʿAşḳ dir kim **anda** dāne-dām var
(Beyit 1036)

2.17. andan:-*n, -dan* (Lâ-mekân deryâsı)

Ol muḥītüñ mevcidür bu kāʾināt
Kim ẓuhūr **andan** bulur bu mümkināt
(Beyit 551)

2.18. anı:-*n, -ı* (Peymâne)

Her kim **anı** içdi hūş-yār olmadı
Virdi cānını ḫarīdār olmadı **(Beyit 461)**

2.19. anı:-*n, -ı* (Ayak)

Dizlerüm kökinden **anı** şöyle kes
Dosta gitmege ḳılur cānum heves
(Beyit 736)

2.20. anı:-*n, -ı* (Hırka)

Aluban **anı** getürdi muḥterem
Şu kenārına irişdürdi şu dem **(Beyit 946)**

2.20. anı:-*n, -ı* ('Aşk)

Her kim ol ʿaşḳdan ḫaberdār olmadı
Bil kim **anı** ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 1011)**

2.21. anuñ:-*nuñ* (Sol ayak)

Didi ṣolın daḫı kes ey ādemī
Yire dökülsün **anuñ** daḫı demi **(Beyit 740)**

2.22. anuñla:-*nuñ, -la* (Tatlı söz)

Dilerem ṭatlu sözüñi işidem
Kim ʿamel ḳılup **anuñla** iş idem **(Beyit 718)**

3.) "O" işaret sıfatı.

3.1. aña:-*ň, -a* (Hak rızasını isteyen kimse)

Ḥaḳ rıżāsın isteyen redd olmadı
Ḫāk-i cismānī **aña** sedd olmadı **(Beyit 29)**

3.2. anda:-*n, -da*

Perde refʿ oldı şehā gördüm seni
Kulluġa **anda** ḳabūl itdüñ beni **(Beyit 788)**

3.3. anı:-*n, -ı* (rūḥ-ı pāk)

Āşinā sen ḳılduñ ābı ḫāk ile
Maḥrem itdüñ **anı** rūḥ-ı pāk ile **(Beyit 345)**

3.4. anı:-*n, -ı* (Denilen şeyler)

Her ne kim didise **anı** eyleñüz
Ḫatm idüben cümle ḫalḳa ṭoylañuz **(Beyit 848)**

3.5. anı:-*n, -ı* (Kül)

Külüm alup yüce yire varalar
Yillere ḳarşu **anı** ṣavuralar **(Beyit 913)**

3.6. anı:-*n, -ı* (Hırka)

Çün ziyāret ḳıldı ḫalḳ **anı** tamām
Yüzlerine sürüp itdi iḫtirām **(Beyit 956)**

3.7. anı:-*n, -ı* ('Aşk)

Görmeyince kimsene cān mı virür
Kendözin gören **anı** kanda görür **(Beyit 1013)**

3.8. anuñ:-*nuñ* ('Aşk)

Şemsi nūrı yaʿni kim ʿaşḳ nūrıdur
ʿAşḳ tecellī ʿaḳl **anuñ** Ṭūrʿıdur **(Beyit 1026)**

<u>āb u ḫāk:</u>

1.) Su ve toprak.

1.1. āb u ḫāk:

Bağlamasun yoluñı bu **āb u ḫāk**
Aşluña dön aşluña ey cān-ı pāk **(Beyit 20)**

<u>ābād it-:</u>

1.) İmar etmek, bayındır hale getirmek, onarmak.

1.1. ābād it-:-*e, -sin*

Bir nefes bu bendeñi şād idesin
Hem bu vīrān gönlüm **ābād idesin (Beyit 55)**

1.2. ābād it-:-*e, -sin*

N'ola bizi güldürüp şād idesin
Gönlümüz vīrānın **ābād idesin (Beyit 212)**

ābı ḥāk:

1.) Su ve toprak; can, ruh.

1.1. ābı ḥāk:-*ı*

Āşinā sen ḳılduñ **ābı ḥāk** ile
Maḥrem itdüñ anı rūḥ-ı pāk ile **(Beyit 345)**

āb-ı ḥayāt:

1.) İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu.

1.1. āb-ı ḥayāt:-*a*

İndürüp āḫir bu cismi yanduruñ
Cānumı **āb-ı ḥayāta** ḳanduruñ **(Beyit 660)**

ʿacāyib:

1.) Hayret verici, şaşırtıcı, değişik, alışılmışın dışında.

1.1. ʿacāyib:

Vardı zindān benüm ile Ḥażrete
Gel naẓar ḳıl bu ʿ**acāyib** ḳudrete **(Beyit 312)**

1.2. ʿacāyib:

Zār u giryān olalar anlar ḳatı
Bilmeyeler bu ʿ**acāyib** ḳudreti **(Beyit 921)**

ʿaceb:

1.) "Acaba, hayret, şaşılacak şey" anlamında zarf.

1.1. ʿaceb:

ʿAşḳ deryāsı ʿ**aceb** cūş eylemiş
Ġarḳa şalup seni bī-hūş eylemiş **(Beyit 433)**

1.2. ʿaceb:

Söz öküşdür şoñra ber-dār ideler
Yine āḫir bir ʿ**aceb** kār ideler **(Beyit 911)**

2.) Acaba, şüphe, tereddüt, hayret ve şaşkınlık ifade eden soru zarfı.

2.1. ʿaceb:

Key ʿ**aceb** Mecnūn olupdur ol kişi
Yoksa ḳaçan ḳılur ol uşbu işi **(Beyit 114)**

2.2. ʿaceb:

Şeyḫ Şiblī Ḥalīyeye dir ʿ**aceb**
Gör ne ḥikmetler ḳılur ol ferd-i Rab
(Beyit 289)

<u>ʿaceb esrār:</u>

1.) Acayip, garip sırlar.

1.1. ʿaceb esrāra:-*a*

Bu ʿ**aceb esrāra** ṭaña ḳaldılar
Ḥasret içre ḥayrete ġarḳ oldılar **(Beyit 274)**

<u>ʿaceb ḫāl ol-:</u>

1.) Acayip hale gelmek.

1.1. ʿaceb ḫāl ol-:-*dı*

İrdi zindāncı Ḫalīfeye revān
Dir ʿ**aceb ḫāl oldı** ey şāh-ı cihān
(Beyit 515)

<u>ʿāciz ḳal-:</u> (Deyim)

1.) Güçsüz, kuvvetsiz kalmak.

1.1. ʿāciz ḳal-:-*dı*

Şöyle ʿāciz ḳaldı ol ḫalḳ ey cüvān
Āh odından göklere çıḳdı duhān
(Beyit 896)

<u>ʿāciz ol-:</u>

1.) Güçsüz, çaresiz bir duruma düşmek.

1.1. ʿāciz ol-:-*dı*

Nālişinden ʿ**āciz oldı** ḫāṣ u ʿām
Yine Baġdād ehli cemʿ oldı tamām
(Beyit 360)

<u>aç-:</u>

1.) Açmak, kapalı şeyi açık duruma getirmek, göstermek, görünür hale gelmek.

1.1. açdı:-*dı*

Ḥaḳ saʿādet birle **açdı** fālümi
Cümle teşḫīṣ eyledüm aḥvālümi
(Beyit 241)

1.2. açdılar:-*dı, -lar*

Açdılar zindān ḳapusın ol zaman
İçerü girdi o Şeyḫ-i kāmurān **(Beyit 377)**

1.3. açıldı:-*ıl, -dı*

Dü cihānuñ serveri benven ʿıyān
Benden **açıldı** rumūz-ı Kün fekān
(Beyit 454)

1.4. açıldı:-*ıl, -dı*

Mā ü men gitdi aradan ḳaldı Ḥaḳ
Ḥānı ẓāhir oldu **açıldı** ṭabaḳ **(Beyit 457)**

1.5. açuban:-*uban*

Açuban zindān ḳapusını görür
Cümle dīvārını şaḳ olmış görür **(Beyit 252)**

açık:

1.) Girilip çıkılması, geçilmesi serbest.

1.1. açıḳ:

Geldi zindāncı ḳapuya şol zamān
Bakdı ḳapuyı **açıḳ** gördi revān **(Beyit 227)**

açıl-:

1.) Açık hale gelmek, açılmak, ortaya çıkmak.

1.1. açıla:-*a*

Yir yüzine tā ki ḳanum şaçıla
Şol zamān sırr-ı Ene'l-Ḥaḳ **açıla** **(Beyit 681)**

1.2. açıldı:-*dı*

Dört yüz ḳapu **açıldı** ol zamān
Her biri bir ḳapudan oldı revān **(Beyit 226)**

1.3. açılup:-*up*

Pes işāret ḳıldı ol dem merd-i Ḥaḳ
Açılup dīvārlar oldı çü şāḳ **(Beyit 225)**

1.4. açılur:-*ur*

Hem daḫı zindān ḳapusı **açılur**
Ḳamusınuñ üstine nūr şaçılur **(Beyit 219)**

ad:

1.) İsim, nam, şan, şöhret.

1.1. adı:-*ı*

Anda Manṣūr **adı** yoḳdur ey hümām
Bī-ṣabā vü bī-mesā bī-neng ü nām
(Beyit 538)

1.2. adı:-*ı*

ʿAşḳuñ olmışdur mekānı lā-mekān
Adı var dillerde kendü bī-nişān **(Beyit 1002)**

ʿadem:

1.) Yokluk, hiçlik.

1.1. ʿadem:

Ben sen olam sen ben olasın o dem
Saña bir ola vücūdıla ʿ**adem (Beyit 78)**

1.2. ʿademden:-*den*

Sensin ol levḥe ḳalem īcād iden
Hem ʿ**ademden** ʿālemi bünyād iden **(Beyit 331)**

<u>ādem:</u>

1.) Hz. Âdem, ilk insan, ilk peygamber.

1.1. Ādem:

Yoġ iken bu ʿālemi var eyledüñ
ʿĀlem içre **Ādem** iẓhār eyledüñ **(Beyit 333)**

1.2. Ādem:

ʿAşḳıladur kim cihān buldı vücūd
ʿAşḳıladur **Ādem** itdügi sücūd **(Beyit 994)**

1.3. Ādeme:-*e*

Virdi ʿaḳl ıla kerāmet **Ādeme**
Tā ki maḥrem ola bu ʿaşḳ u deme **(Beyit 14)**

1.4. Ādemi:-*i*

Ḥaḳ Taʿālā çün yaratdı ʿālemi
ʿĀlem içinde düritdi **Ādemi (Beyit 13)**

1.5. Ādemī:-*i*

Ādemī oldur ki anda ʿaşḳ ola
Yoluñ ol dergāha ilte ʿaşḳ ile **(Beyit 15)**

1.6. Ādemī:-*i*

ʿAḳluñı cemʿ eyle var ey **Ādemī**
Yüri ey dīvāne urma bu demi **(Beyit 156)**

1.7. Ādemʿi:-*i*

Maẓhar itdüñ ẕātuña çün **Ādemʿi**
Seyr itdürdüñ on sekiz biñ ʿālemi **(Beyit 334)**

2.) Adam, insan, kişi, kimse.

2.1. ādem:

Çün bu sözi ḳamusı işitdiler
Birḳaç **ādem** şehr içine gitdiler **(Beyit 181)**

2.2. ādemī:-*i*

Didi ṣolın daḫı kes ey **ādemī**
Yire dökülsün anuñ daḫı demi **(Beyit 740)**

2.3. ādemi:-*i*

ʿAşka vāṣıl olmayınca **ādemi**
Ḳaçan olur ol ḥarīmüñ maḥremi i
(Beyit 1010)

<u>ādem ol-:</u> (Deyim)

1.) İyi, şahsiyet sahibi, ideal bir insan olmak.

1.1. ādem ol-:-*mış*

Ol gidenler geldi Manṣūrı görür
Ādem olmış ḫoş Ene'l-Ḥaḳ çağırur
(Beyit 286)

<u>ʿādet menzili:</u>

1.) Alışılmış yol, bilinen yol.

1.1. ʿādet menzili:-*n*

Bulmaḳ isterseñ saʿādet menzilin
Māyil olma ḳo bu ʿ**ādet menzilin**
(Beyit 26)

<u>āferīn:</u>

1.) Takdir ve övgü sözü, alkış.

1.1. āferīn:

Durdı şol dem Şeyḫ-i Şiblī pāk-i dīn
Cevherine ṣad-hezārān **āferīn (Beyit 428)**

<u>āfet:</u>

1.) Bela, musibet, felaket.

1.1. āfetden:-*den*

Baña her kim ḳaṣd ḳıldı yā Muʿīn
Dürlü **āfetden** olar olsun emīn **(Beyit 776)**

1.2. āfeti:-*i*

Didiler kim ey Ḥaḳ eri çāre ḳıl
Üstümüzden **āfeti** āvāre ḳıl **(Beyit 940)**

<u>aġ-:</u>

1.) Yükselmek, çıkmak.

1.1. aġan:-*an*

Key işitgil uşbu remzi ī püser
Ol **aġan** külden niçe işler ḳopar **(Beyit 877)**

1.2. aġarsa:-*ar, -sa*

Ḳanda **aġarsa** Ene'l-Ḥaḳ diye kül
Ḥaḳ kelāmın şöyle muṭlaḳ diye kül
(Beyit 915)

1.3. aġdı:-*dı*

Aġdı Manṣūr ol Ene'l-Ḥaḳ dārına
Vāṣıl oldı ol Ḥaḳuñ dīdārına **(Beyit 816)**

1.4. aġdı:-*dı*

Göklere **aġdı** o ḳüller Ḥaḳ didi
Bu kelāmı gör niçe muṭlaḳ didi **(Beyit 875)**

1.5. aġdısa:-*dı, -sa*

Ḳudret-i Ḥaḳ ol küli gör neyledi
Ḳanda **aġdısa** Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 873)**

1.6. aġduruñ:-*dur, -uñ*

Luṭf idüben **aġduruñ** miʿrācuma
Ben bu dāra gelmişem miʿrācuma **(Beyit 805)**

<u>āġāz eyle-:</u>

1.) Başlamak.

1.1. āġāz eyle-:-*di*

Sözini Mansūr **āġāz eyledi**
Ḫoş beşāret ḳılup anda söyledi **(Beyit 932)**

<u>aġız:</u>

1.) Hayvan ve insanda yüzün ön aşağı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk.

1.1. aġzı:-*ı*

Dil gerek Allāhu Ekber dimege
Ḳanı **aġzı** şehd ü şeker yimege **(Beyit 174)**

<u>aġız yarı:</u>

1.) Ağız suyu, tükürük.

1.1. ağzı yarı:-*n*

Açdı Manṣūr aġzını şol dem şafā
Aġzı yarın ṣundı aña Muṣṭafā **(Beyit 89)**

1.2. aġzı yarı:-*n*

Muṣṭafānuñ **aġzı yarın** içmişem
Mest-i ʿaşḳam kendözümden geçmişem **(Beyit 546)**

1.3. ağzı yarı:-*n, -dan*

Aġzı yarından anuñ nūş idesin
Kendözüñ şol dem ferāmūş idesin **(Beyit 77)**

1.4. aġzı yarı:-*nı*

Anuñ aġzı yarını nūş itmişem
Ṭaşuban deryā bigi cūş itmişem **(Beyit 465)**

<u>aġla-:</u>

1.) Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek.

1.1. ağladı:-*dı*

Yas idüp ol dem felekler **ağladı**
Hem feleklerde melekler ağladı **(Beyit 823)**

1.2. ağladı:-*dı*

Yas idüp ol dem felekler ağladı
Hem feleklerde melekler **ağladı (Beyit 823)**

1.3. ağladılar:-*dı, -lar*

Görüben Manṣūrı çoḳ **ağladılar**
Āh odundan cānların ṭaġladılar **(Beyit 198)**

1.4. ağladılar:-*dı, -lar*

Ulu kiçi şol dem oldı bī-ḳarār
Yas idüben **ağladılar** zār u zār **(Beyit 818)**

1.5. ağladılar:-*dı, -lar*

Böyle diyüp **ağladılar** zār u zār
Şöyle kim oldı ḳamusı bī-ḳarār **(Beyit 869)**

1.6. ağlaşalar:-*ş, -a, -lar*

Zārı vü feryādları çıḳa göke
Ağlaşalar yaşların döke döke **(Beyit 919)**

1.7. ağlaşuban:-*ş, -uban*

Çünki ʿaşḳ ḳullābın aña taḳdılar
Cümle maḫlūḳ **ağlaşuban** baḳdılar **(Beyit 814)**

1.8. ağlaşuban:-*ş, -uban*

İşlerine hep peşīmān oldılar
Ağlaşuban zār u efġān ḳıldılar **(Beyit 957)**

1.9. ağlaşup:-*ş, -up*

Çün ki Manṣūr uşbu sözi söyledi
Ol ḫalāyıḳ ağlaşup āh eyledi **(Beyit 642)**

1.10. ağlaşup:-*ş, -up*

Zāhidān u ʿābidān u şeyḫ diyār
Ḳamusı ağlaşup oldı bī-ḳarār **(Beyit 643)**

1.11. ağlayuban:-*(y)uban*

Şeyḫ Cüneyd bu cevābı diñledi
Ağlayuban zārı zārı iñledi **(Beyit 414)**

1.12. ağlayup:-*(y)up*

Dāra ḳarşu durdılar ṣaf baġlayup
Fürḳat itdiler ḳamusı **ağlayup (Beyit 647)**

<u>ağşān:</u>

1.) Ağaç dalları, budaklar.

1.1. aġsañ:

Sen Ene'l-Ḥaḳ dārına **aġsañ** gerek
Boġazuñ ʿaşḳ ipine boġsañ gerek
(Beyit 86)

<u>aġzını aç-:</u> (Deyim)

1.) Ağzını açmak, konuşmaya başlamak.

1.1. aġzı aç-:

Saña Ḥaḳ emrile geldüm bu zamān
Aġzuñı aç imdi gör Ḥaḳdan nişān
(Beyit 87)

1.2. aġzı aç-:-*dı*

Açdı Manṣūr **aġzını** şol dem ṣafā
Aġzı yarın ṣundı aña Muṣṭafā **(Beyit 89)**

<u>āh: ünlem</u>

1.) İnlemek, sızlanmak anlamına gelen bir ünlem.

1.1. āh:

Ṣubḥa dek ḳıldı münācāt **āh** ile
Ḳul gerek bu resme ola şāh ile **(Beyit 359)**

<u>āh eyle-:</u> (Deyim)

1.) Feryat etmek, inlemek, sızlanmak.

1.1. āh eyle-:-*di*

Yine Manṣūr ol zaman **āh eyledi**
Cūşa geldi vü Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 608)

1.2. āh eyle-:-*di*

Çün ki Manṣūr uşbu sözi söyledi
Ol ḫalāyıḳ aġlaşup **āh eyledi (Beyit 642)**

<u>āh it-:</u> (Deyim)

1.) Feryat etmek, inlemek, şikâyet etmek.

1.1. āh it-:-*er*

İşidüp bunı Ḫalīfe **āh ider**
Cümle ḫalḳuñ ʿaḳlı başından gider
(Beyit 263)

1.2. āh it-:-*üben*

Her ḳaçan kim ḫırḳayı gördi bular
Āh idüben yüzlerine sürdiler **(Beyit 955)**

<u>āh ki: ünlem</u>

1.) Eyvah ki, ne yazık ki!

1.1. āh ki:

Tā ki mühlet vireler anlar size
Āh ki ḳılduñ bu işi sen bize **(Beyit 484)**

1.2. āh ki:

Didiler derdā dirīġā ey Ḫudā
Āh ki Manṣūrdan biz düştük cüdā **(Beyit 965)**

āh odı:

1.) Ah ateşi.

1.1. āh odı:

Az ḳala Baġdādı şu ġarḳ eyleye
Cānlarını **āh odı** ḥarḳ eyleye **(Beyit 920)**

1.2. āh odı:-*n, -dan*

Şöyle ʿāciz ḳaldı ol ḫalḳ ey cüvān
Āh odından göklere çıḳdı duhān **(Beyit 896)**

1.3. ah odı:-*n, -dan*

Ah odından yanuban şeyḫ ü fetā
Didiler Manṣūr içün vāh ḥasretā **(Beyit 964)**

1.4. āh odu:-*ndan*

Görüben Manṣūrı çoḳ aġladılar
Āh odundan cānların ṭaġladılar **(Beyit 198)**

āh u vāh:

1.) Ağlama, inleme, feryat etme, sızlanma.

1.1. āh u vāh:-*ile*

Vuṣlat ister cānum ol deryāyile
Dilemez kim ṭura **āh u vāhile (Beyit 553)**

āh u zārı ḳıl-:

1.) Ağlayıp inlemek.

1.1. āh u zārı ḳıl-:-*dı*

Āh u zārı ḳıldı Şeyḫ oldı revān
Sen bu aḥvāli işit bā-gūş-ı cān **(Beyit 485)**

ʿahd:

1.) Yemin, ant, söz verme.

1.1. ʿahdine:-*i, -n, -e*

Dost **ʿahdine** vefādār ol yüri
Yoḳlıġa vir kendüñi var ol yüri **(Beyit 729)**

1.2. ʿahdini:-*in, -i*

N'itdüñ ol Ḳālu belānuñ **ʿahdini**
Mā-sivā ʿaşḳı unutdurdı seni **(Beyit 1041)**

āhir:

1.) Ebediyen, ebedi olan, sonsuza dek, artık, bundan sonra, en son, nihayet.

1.1. āḫir:

Ḥaḳḳıla buldum viṣāl-ender-viṣāl
Ḥaḳḳı muṭlaḳ benven āḫir Lā-yezāl
(Beyit 189)

1.2. āḫir:

Çün senüñ z̲ātuñda gördüm z̲ātumı
Bildüm **āḫir** nefyümi i̲sbātumı **(Beyit 349)**

1.3. āḫir:

Bī-ser ü pā olmışam ey ʿaşḳ eri
Pes mücerred ḳılur **āḫir** ʿaşḳ eri **(Beyit 445)**

1.4. āḫir:

İndürüp **āḫir** bu cismi yanduruñ
Cānumı āb-ı ḥayāta ḳanduruñ **(Beyit 660)**

1.5. āḫir:

ʿAḳl aydur benven **āḫir** ser-firāz
ʿAşḳ aydur ben muḳaddes pāk-bāz
(Beyit 1035)

2.) "Bir sonu olmayan, her şeyden sonra kalacak olan" anlamında Allah'ın isimlerinden.

2.1. āḫir:

Bendedür Ḥaḳ āşikāre vü nihān
Cān-ı ʿālem benven **āḫir** bī-gümān
(Beyit 147)

2.2. āḫir:

Ḥaḳḳıla buldum viṣāl-ender-viṣāl
Ḥaḳḳı muṭlaḳ benven **āḫir** Lā-yezāl
(Beyit 189)

2.3. āḫir:

Bu niçe ḳurbetdurur **āḫir** ey Çalab
ʿAḳla ṣıġmaz uşbu sırr-ı bü'l-ʿaceb
(Beyit 693)

2.4. āḫir:

Yük ile menzil mi alur ʿaşḳ eri
Şöyle yektā ḳılur **āḫir** ʿaşḳ eri **(Beyit 751)**

2.5. āḫir:

Sensin **āḫir** āşikāre vü nihān
Senden irdi baña bu keşf ü beyān
(Beyit 785)

2.6. āḫir:

Sensin **āḫir** iş içinde iş iden
Ḳullaruñ ḥālini teftīş iden **(Beyit 789)**

2.7. āḫir:

Evvel **āḫir** ẓāhir u bāṭın hemān
Sensin ol Cebbār-ı ʿālem cāvidān
(Beyit 791)

2.8. āḫir:

Cānı uş şükrāne virdüm vaṣluña
Ferʿümi irgürdüm **āḫir** aṣluña **(Beyit 795)**

2.9. āḫir:

Fazl u ʿizzüñ ḥürmetiçün ey Celāl
İmdi **āḫir** bunları ḳılma zelīl **(Beyit 797)**

2.10. āḫir:

Evvel **āḫir** iş senüñdür yā Celīl
Luṭfuñ irişmez ise ḳalduḳ ẕelīl **(Beyit 891)**

2.11. āḫir:

Söz öküşdür ṣoñra ber-dār ideler
Yine **āḫir** bir ʿaceb kār ideler **(Beyit 911)**

<u>āḫiret:</u>

1.) Ahiret, hesap günü, mahşer günü.

1.1. āḫiretde:-*de*

Āḫiretde daʿvici olma baña
Ḥālüm evvel ʿarża ḳıldum uş saña
(Beyit 677)

<u>Aḥmed:</u>

1.) Hz. Muhammed.

1.1. Aḥmedden:-*den*

Gör güneş nūrını **Aḥmedden** alur
Sıġmayup ʿālemlere ḥayrān ḳalur
(Beyit 298)

<u>aḫşam ir-:</u>

1.) Akşam olmak, akşam vaktinin gelmesi.

1.1. aḫşam ir-:-*di*

Çünki **aḫşam irdi** ey cān-ı peder
Gör neler ḳılur ḳażāyıla ḳader **(Beyit 203)**

<u>aḫşam ol-:</u>

1.) Akşam vaktinin gelmesi, havanın kararması.

1.1. aḫşam ol-:-*dı*

Gitdi ol gün **aḫşam oldı** yatdılar
Her biri Manṣūr içün kīn dutdılar
(Beyit 493)

<u>aḥvāl:</u>

1.) "Hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.

1.1. aḥvālına:-*ın, -a*

Dut ḳulaġuñ imdi ʿaşḳ **aḥvālına**
Sen daḫı girgil bu ʿaşḳuñ şālına **(Beyit 39)**

1.2. aḥvāli:-*i*

Āh u zārı ḳıldı Şeyḫ oldı revān
Sen bu **aḥvāli** işit bā-gūş-ı cān **(Beyit 485)**

1.3. aḥvālin:-*i, -n*

Bildiler Manṣūruñ **aḥvālin** ḳamu
Diñle imdi niçe oldı ey ʿamū **(Beyit 104)**

1.4. aḥvālin:-*i, -n*

Bilmedük Manṣūruñ **aḥvālin** tamām
İrmedük sırrına ḳılduḳ intiḳām **(Beyit 863)**

1.5. aḥvālümi:-*üm, -i*

Ḥaḳ saʿādet birle açdı fālümi
Cümle teşḫīṣ eyledüm **aḥvālümi (Beyit 241)**

1.6. aḥvālümi:-*üm, -i*

İmdi ya Şeyḫ-i cihān bil ḥālümi
Çünki işitdüñ ḳamu **aḥvālümi (Beyit 469)**

1.7. aḥvālümi:-*üm, -i*

Anlara şerḥ idesin **aḥvālümi**
Ḫod bilürler cümle ḳıyl u ḳālümi **(Beyit 583)**

<u>ak:</u>

1.) Ak, beyaz renk.

1.1. aḳ:

Ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazdı ṭopraḳ üstine
Nitekim ḳara yazar **aḳ** üstine **(Beyit 686)**

<u>ak-:</u>

1.) Sıvı maddelerin bir yere dökülmesi, damlamak.

1.1. aḳar:-*ar*

Ol mübārek cismi ṭaşuban çıḳar
Ol delüklerden ḳamu ṭaşra **aḳar (Beyit 254)**

1.2. aḳar:-*ar*

Ṭaşuban tenüñ ḫamīr bigi **aḳar**
Şaḳḳ idüp zindānı ol ṭaşra çıḳar **(Beyit 295)**

1.3. aḳardı:-*ar, -dı*

Ṣol ayaġın daḫı kesdi ol zamān
Çeşmeler olup **aḳardı** şöyle ḳan **(Beyit 741)**

1.4. aḳdı:-*dı*

Cān meşāmına irişdi būy-ı ʿaşḳ
Geldi dilden **aḳdı** güft ü gūy-ı ʿaşḳ
(Beyit 998)

1.5. aḳduġınca:-*duk, -ınca*

Aḳduġınca ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazıla
Şanki mermer üzre sikke ḳazıla **(Beyit 687)**

1.6. aḳduġınca:-*duk, -ınca*

Aḳduġınca ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazılur
Baḳduġınca dāra güller yazılur **(Beyit 743)**

1.7. aḳıdur:-*ıt, -ur*

Vaṣluñ içün **aḳıdur** göz yaşları
Vaṣluñ içündür bu dil nālişleri **(Beyit 347)**

ʿāḳ ol-:

1.) Asi olmak.

1.1. ʿāḳ ol-:-*dı, -lar*

Cümlesi anı taʿaccüb ḳıldılar
Līk Manṣūra yine ʿ**āḳ oldılar (Beyit 142)**

ʿakd:

1.) Bağ, bağlanma, bağlılık.

1.1. ʿaḳdüñ:-*üñ*

Didi Manṣūr aña ey sulṭān-ı dīn
Sen küşād itdüñ bu ʿ**aḳdüñ** müşkilin
(Beyit 542)

akın ḳıl-:

1.) Akın etmek.

1.1. aḳın ḳıl-:-*du, -n*

Çünkü sen varlıġuñı **ḳılduñ aḳın**
Saña ben senden yaḳın oldum yaḳın
(Beyit 74)

1.2. akın ḳıl-:-*ma, -du, -ñ*

Didi Manṣūr aña ey ehl-i yaḳīn
Varlıġuñ şehrine **ḳılmaduñ akın**
(Beyit 720)

ʿaḳl:

1.) Akıl, düşünme, anlama ve kavrama gücü.

1.1. ʿaḳl:

Virdi ʿ**aḳl** ıla kerāmet Ādeme
Tā ki maḥrem ola bu ʿaşḳ u deme
(Beyit 14)

1.2. ʿaḳl:

Ḥaḳḳ ıla bāzārı çün oldu tamām
ʿ**Aḳl** ıla diñle sözü ey nīk-nām **(Beyit 79)**

1.3. ʿ**aḳl:**

Şemsi nūrı yaʿni kim ʿaşḳ nūrıdur
ʿAşḳ tecellī ʿ**aḳl** anuñ Ṭūrʿıdur **(Beyit 1026)**

1.4. ʿ**aḳl:**

ʿ**Aḳl** nūrı ol cemāli göremez
ʿAḳl eli ʿaşḳ etegine iremez **(Beyit 1028)**

1.5. ʿ**aḳl:**

ʿAşḳıla ʿ**aḳl** arasında gör niçe
Diñle imdi mācerāsın ṣor niçe **(Beyit 1029)**

1.6. ʿ**aḳl:**

ʿAşḳ aydur ʿaḳla nādān olmaġıl
ʿ**Aḳl** aydur sen perīşān olmaġıl **(Beyit 1030)**

1.7. ʿ**aḳl:**

ʿ**Aḳl** aydur milke benven ketḫudā
ʿAşḳ aydur ben olurvan bā-Ḫudā **(Beyit 1031)**

1.8. ʿ**aḳl:**

ʿ**Aḳl** aydur āşinālıḳ bendedür
ʿAşḳ aydur kim Ḫudālıḳ bendedür **(Beyit 1032)**

1.9. ʿ**aḳl:**

ʿ**Aḳl** aydur bendedür şekvā yaḳīn
ʿAşḳ aydur bende yeksān küfr ü dīn **(Beyit 1033)**

1.10. ʿ**aḳl:**

ʿ**Aḳl** aydur cübbe vü destārı gör
ʿAşḳ aydur cāme-i ḫammārı gör **(Beyit 1034)**

1.11. ʿ**aḳl:**

ʿ**Aḳl** aydur benven āḫir ser-firāz
ʿAşḳ aydur ben muḳaddes pāk-bāz **(Beyit 1035)**

1.12. ʿ**aḳl:**

ʿ**Aḳl** aydur bende kim nīk-nām var
ʿAşḳ dir kim anda dāne-dām var **(Beyit 1036)**

1.13. ʿ**aḳla:**-*a*

ʿAşḳ aydur ʿ**aḳla** nādān olmaġıl
ʿAḳl aydur sen perīşān olmaġıl **(Beyit 1030)**

1.14. ʿ**aḳlı:**-*ı*

ʿAşḳı nūr u ʿ**aḳlı** nūr u ḥissi nūr
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur kimi dūr
(Beyit 1019)

1.15. ʿ**aḳlı:**-*ı*

Geldüñ imdi ʿ**aḳlı** nūrı gör niçe
Ḥissi nūrından bunuñ ḳadri yüce
(Beyit 1022)

1.16. ʿ**aḳlına:**-*ın, -a*

Pes kişinüñ ʿ**aḳlına** bitmez işi
ʿAşḳıla varur ṭarīḳı her kişi **(Beyit 1016)**

1.17. ʿ**aḳluñ:**-*uñ*

Pāre pāre ḳıluruz nāzük tenüñ
Saña çün yār olmadı ʿ**aḳluñ** senüñ
(Beyit 606)

1.18. ʿ**aḳluñ:**-*uñ*

Gerçi kim ʿ**aḳluñ** daḫı yolları çoḳ
Līkin anda ʿaşḳ erine aṣṣı yoḳ **(Beyit 1017)**

1.19. ʿ**aḳluñ:**-*uñ*

İmdi gör ʿ**aḳluñ** maḳāmı niçedür
ʿAşḳ ṣadrı biñ biñ andan yücedür
(Beyit 1037)

1.20. ʿ**aḳluñı:**-*uñ, -ı*

ʿ**Aḳluñı** cemʿ eyle ey şāh-ı cihān
Perde içre ḳıl bu esrārı nihān **(Beyit 122)**

1.21. ʿ**aḳluñı:**-*uñ, -ı*

ʿ**Aḳluñı** cemʿ eyle var ey Ādemī
Yüri ey dīvāne urma bu demi **(Beyit 156)**

ʿaḳl eli:

1.) Aklın eli.

1.1. ʿ**aḳl eli:**

ʿAḳl nūrı ol cemāli göremez
ʿ**Aḳl eli** ʿaşḳ etegine iremez **(Beyit 1028)**

ʿaḳl ir-: (Deyim)

1.) Ne olduğunu anlamak, sırrını çözmek.

1.1. ʿ**aḳl ir-:**-*iş, -me, -di*

ʿ**Aḳl irişmedi** bu ʿaşḳ esrārına
ʿAşḳ bāzārında ʿaḳluñ kārı ne **(Beyit 1015)**

ʿakla ṣıġ-: (Deyim)

1.) İnanılacak gibi olmamak, akla uygun gelmemek.

1.1. ʿ**aḳla ṣıġ-:**-*maz*

Bu niçe ḳurbetdurur āḫir ey Çalab
ʿ**Aḳla ṣığmaz** uşbu sırr-ı bü'l-ʿaceb
(Beyit 693)

ʿaḳlı başından git-: (Deyim)

1.) Çok sevinçten veya çok korkudan ne yapacağını şaşırmak.

1.1. ʿaḳlı başından git-:-*er*

İşidüp bunı Ḫalīfe āh ider
Cümle ḫalḳuñ ʿ**aḳlı başından gider**
(Beyit 263)

ʿaḳl kārı: (Kalıp İfade)

1.) Akıl işi.

1.1. ʿaḳl kārı:

ʿAḳl irişmedi bu ʿaşḳ esrārına
ʿAşḳ bāzārında ʿ**aḳluñ kārı** ne **(Beyit 1015)**

ʿaḳluñı al-: (Deyim)

1.) Gözü bir şeyi görmeyecek şekilde kendini kaptırmak.

1.1. ʿaḳluñı al-:-*mış*

Saña cīn fiʿli ṭuṭaş olmış meger
ʿ**Aḳluñı** siḥr eyleyüp **almış** meger
(Beyit 155)

al-:

1.) Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak, almak, ele geçirmek, edinmek, kazanmak, temin etmek.

1.1. al:

Ey Ḫudā cān tuḥfesin maʿẕūr ḳıl
Al beni sen benligümden hūr ḳıl
(Beyit 354)

1.2. al:

Yine cellād ol zamān geld'ilerü
Didi Manṣūra ayaġuñ **al** berü **(Beyit 737)**

1.3. al:

Ḫalvetümden ḫırḳamı **al** ey hümām
Dicle ırmaġına irişdür tamām **(Beyit 924)**

1.4. ala:-*a*

Pes güneş nūrı gerek oldu bize
Şuʿlesiyle **ala** ilte ol yüze **(Beyit 1025)**

1.5. alan:-*an*

Beni zindāna şalan ʿaşḳuñdurur
Benligüm naḳdin **alan** ʿaşḳuñdurur
(Beyit 352)

1.6. aldı:-*dı*

Didi kim ʿuşşāḳa budur reng ü bū
Kim bu sırrı bildi **aldı** baḫtulu **(Beyit 707)**

1.7. aldılar:-*dı, -lar*

Ġayb Erinden çünki **aldılar** sözi
Ṭoldı ol maḫlūḳıla meydān yüzi **(Beyit 598)**

1.8. aldılar:-*dı, -lar*

Çün Ḫalīfe sözin anlar **aldılar**
Yine ol dār aġacına geldiler **(Beyit 850)**

1.9. aldılar:-*dı, -lar*

Ḫırḳa-i Manṣūrı şol dem **aldılar**
ʿİzzet ile şeyḫ öñine geldiler **(Beyit 953)**

1.10. almaḳ:-*mak*

Varuban ol ḫırḳaya **almaḳ** gerek
Yiñleri ucın ṣuya ṣalmaḳ gerek **(Beyit 936)**

1.11. almışdur:-*mış, -dur*

Sensin ol Maʿbūd-ı Vehhāb-ı cihān
Senden **almışdur** ʿatāyı ins ü cān **(Beyit 344)**

1.12. aluban:-*uban*

Cümle bu ḫalḳ anda cemʿ oldı ʿamū
Aluban Manṣūrı gitdiler ḳamu **(Beyit 167)**

1.13. aluban:-*uban*

ʿAşḳ ḳullābın ṭaḳuban yitdiler
Aluban meydāna ṭoġru gitdiler **(Beyit 614)**

1.14. aluban:-*uban*

Çün ki meydān içine girdi bular
Aluban dār aġacına vardılar **(Beyit 616)**

1.15. aluban:-*uban*

Aluban anı getürdi muḥterem
Ṣu kenārına irişdürdi şu dem **(Beyit 946)**

1.16. alup:-*up*

Külüm **alup** yüce yire varalar
Yillere ḳarşu anı ṣavuralar **(Beyit 913)**

1.17. alur:-*ur*

Gör güneş nūrını Aḥmedden **alur**
Sıġmayup ʿālemlere ḥayrān ḳalur **(Beyit 298)**

1.18. alur:-*ur*

Ġayb Eri Manṣūrıla vuṣlat bulur
Birbirinden gör ne leẕẕetler **alur**
(Beyit 517)

<u>ālāyiş:</u>

1.) Gösteriş, debdebe, tantana.

1.1. ālāyişden:-*den*

ʿAşḳ a vir cānuñ ola ḳadrüñ bülend
Geç bu **ālāyişden** itme çün ü çend
(Beyit 1009)

<u>ʿālem:</u>

1.) Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren, yeryüzü, dünya, herkes.

1.1. ʿālem:

Ol ki ʿ**ālem** yoġ iken var eyledi
Ḳudretin ʿālemde iẓhār eyledi **(Beyit 2)**

1.2. ʿālem:

Ḳudretinden ẓāhir oldı cümle iş
Ḥikmet ile buldı ʿ**ālem** perveriş **(Beyit 4)**

1.3. ʿālem:

Ḥaḳ Taʿālā çün yaratdı ʿ**ālemi**
ʿĀlem içinde düritdi Ādemi **(Beyit 13)**

1.4. ʿālem:

ʿAşḳıla dutdı ḳamu ʿ**ālem** vücūd
ʿAşḳıladur bu ḳıyām u bu sücūd
(Beyit 17)

1.5. ʿālem:

Yoġ iken bu ʿālemi var eyledüñ
ʿ**Ālem** içre Ādem iẓhār eyledüñ **(Beyit 333)**

1.6. ʿālem:

Hīç birisi keşf-i esrār itmedi
ʿ**Ālem** içre yirini dār itmedi **(Beyit 385)**

1.7. ʿālem:

Ol ṣadādan ṭoldı ʿ**ālem** ser-te-ser
ʿArş u Kürsī ṭaġ u ṣaḥrā baḥr u ber
(Beyit 667)

1.8. ʿālem:

ʿ**Ālem** içre ol bir ulu şāh idi
Ḳuṭb idi hem vāṣıl-ı dergāh idi **(Beyit 841)**

1.9. ʿālemde:-*de*

Ol ki ʿālem yoġ iken var eyledi
Ḳudretin ʿ**ālemde** iẓhār eyledi **(Beyit 2)**

1.20. ʿāleme:-*e*

Sırr-ı Ḥaḳḳı ʿ**āleme** fāş eyledi
Ṭaʿm-ı ḫaṣṣı ʿāmuya aş eyledi **(Beyit 271)**

1.21. ʿ**ālemi:**-*i*

Ḥaḳ Taʿālā çün yaratdı ʿ**ālemi**
ʿĀlem içinde düritdi Ādemi **(Beyit 13)**

1.22. ʿ**ālemi:**-*i*

Sensin ol levḥe ḳalem īcād iden
Hem ʿademden ʿ**ālemi** bünyād iden **(Beyit 331)**

1.23. ʿ**ālemi:**-*i*

Yoġ iken bu ʿ**ālemi** var eyledüñ
ʿĀlem içre Ādem iẓhār eyledüñ **(Beyit 333)**

1.24. ʿ**ālemlere:**-*ler, -e*

Gör güneş nūrını Aḥmedden alur
Sıġmayup ʿ**ālemlere** ḫayrān ḳalur **(Beyit 298)**

ʿālem-i ıṭlāḳ:

1.) Hiçbir kayıtla mukayyet olmayan ve Hakk'ın zâtının, hakikatinin bulunduğu ilahî âlem.

1.1. ʿ**ālem-i ıṭlāḳ:**-*a*

Bu ḳafesden dilerem ṭayrān idem
ʿ**Ālem-i ıṭlāḳa** ḫoş cevlān idem **(Beyit 452)**

ʿālem-i lāhūt:

1.) Cenâbıhakk'ın zâtına mahsus olan ilk ve en yüce âlem, Allah'ın bütün sıfat ve isimlerinin zâtında mevcut olduğu, fakat sâdece zâtî sıfatlarının zuhûra geldiği, fiilî sıfatlarının ise henüz zuhur bulmadığı âlem, ulûhiyet âlemi.

1.1. ʿ**ālem-i lāhūt:**-*a*

Baḳmazam bu ʿālem-i nāsūta ben
Çün ki irdüm ʿ**ālem-i lāhūta** ben **(Beyit 451)**

1.2. ʿ**ālem-i lāhūt:**-*dur, -ur*

ʿ**Ālem-i lāhūtdurur** seyrāngehi
Ol beḳā milkidurur cevlāngehi **(Beyit 554)**

ʿālem-i nāsūt:

1.) İnsanlık âlemi.

1.1. ʿ**ālem-i nāsūt:**-*a*

Baḳmazam bu ʿ**ālem-i nāsūta** ben
Çün ki irdüm ʿālem-i lāhūta ben **(Beyit 451)**

ʿālem-i rüʾyā:

1.) Rüya âlemi.

1.1. ʿālem-i rüʾyā:-*da*

ʿ**Ālem-i rüʾyāda** ol cān-ı cihān
Ḥaḳ Taʿālā Ḥażretin görür ʿıyān
(Beyit 51)

ʿālī maḳām:

1.) Yüce makam.

1.1. ʿālī maḳām:

Geldi zindāna çün ol ʿ**ālī maḳām**
Girdi Manṣūra şu dem virdi selām
(Beyit 430)

ʿālim:

1.) İlim ile muttasıf, ilim sahibi.

1.1. ʿālimler:-*ler*

Cümle ʿālimler ġulū itdi revān
Didiler ṭutuñ bunı virmeñ amān **(Beyit 165)**

1.2. ʿālimler:-*ler*

Ṣaf-ber-ṣaf oldı ʿ**ālimler** şu dem
Şeyḫ Şiblī bile ol ṣāhib-ḳadem **(Beyit 361)**

1.3. ʿālimler:-*ler*

Cümle ʿ**ālimler** yine cemʿ oldılar
Bir ulu meydān içine ṭoldılar **(Beyit 467)**

1.4. ʿālimler:-*ler*

Cemʿ olup ʿ**ālimler** ol dem ey ʿamū
Çün Ḫalīfe ḳatına geldi ḳamu **(Beyit 826)**

1.5. ʿālimler:-*ler*

Ḥükm idüp ʿ**ālimler** şol dem revān
Dār aġacın dikdiler ender zamān
(Beyit 600)

1.6. ʿālimleri:-*ler, -i*

Geldiler ʿ**ālimleri** bir araya
Didiler ne geldi bu bī-çāreye **(Beyit 106)**

ʿālim ü ʿābid:

1.) Bilgin ve ibadet edenler.

1.1. ʿālim ü ʿābid:

ʿ**Ālim ü ʿābid** ṭutuban ṣafları
Çoḳ tilāvet ḳıldılar Muṣḥafları **(Beyit 962)**

ʿālī-maḳām:

1.) Makamı yüce.

1.1. ʿālī-maḳām:

Bize fetvā virüñ ey ʿ**ālī-maḳām**
Kim şerīʿat gitdi bozuldı niẓām **(Beyit 508)**

1.2. ʿālī-makām:

Cān atup irişdi ol ʿ**ālī-makām**
Girdi zindān içine ol nīk-nām **(Beyit 515)**

ʿālimān:

1.) Alimler.

1.1. ʿālimān:

Pes size vācib budur ey ʿ**ālimān**
Her sözin anuñ dutasız bī-gümān
(Beyit 843)

ʿālim-i Rabbāni:

1.) Kendisine ilim ve hikmet verilmiş, ilmi ile amel eden derin âlim.

1.1. ʿālim-i Rabbāni:-*sin*

ʿİlm içinde ʿ**ālim-i Rabbānisin**
Şöyle ḳim cān taḥtınuñ sulṭānısın
(Beyit 123)

Allah:

1.) Allah, her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık; Hak, Hüda, Rab, tanrı.

1.1. Allāh:

Şöyle vuṣlat bulmış ol **Allāh** ile
Perde refʿ olmuş birikmiş şāh ile
(Beyit 93)

1.2. Allāh:

Didi **Allāh** dimege lāyıḳ degül
Siz aña ṣādıḳ dimeñ bayıḳ degül
(Beyit 173)

1.3. Allah:

Şeş cihātum ṭoludur **Allah** ile
Uş birikdüm vāḥid oldum şāh ile
(Beyit 453)

1.4. Allah:

Didi Yā **Allah** yā Rabbü'l-ʿulā
Senden irdi bu yaḳınlıḳ ben ḳula
(Beyit 773)

1.5. Allāh:

Ḳanda baḳsañ semme vechullāh ola
Gözlerüñe görinen **Allāh** ola **(Beyit 1052)**

1.6. Allahum:-*um*

Bil ki ol vaḳt oldı rāhat cān-ı men
Beni ḳurtardı **Allahum** ġuṣṣadan
(Beyit 320)

1.7. Allahuñ:-*uň*

Her dilek **Allahuñ** emrile olur
Şöyle kim maʿmūr olan anı bulur
(Beyit 835)

Allāh Ḥażreti:

1.) Allah'ın huzuru, katı.

1.1. Allāh Ḥażreti:-*n, -de*

Ey mürüvvet kānı vü baḥr-i kerem
Sensin **Allāh Ḥażretinde** muḥterem
(Beyit 234)

Allāhu Ekber: **(Kalıp ifade)**

1.) "Allah en büyüktür" manasında zikredilen ifade.

1.1. Allāhu Ekber:

Başlayup **Allāhu Ekber** kim dedi
İşidüp Manṣūr o sāʿat söyledi **(Beyit 170)**

1.2. Allāhu Ekber:

Dil gerek **Allāhu Ekber** dimege
Ḳanı aġzı şehd ü şeker yimege **(Beyit 174)**

1.3. Allahu Ekber:

Bir kezin **Allahu Ekber** kim didi
Ol demür örsi şu dem şu eyledi **(Beyit 184)**

Allahü's-Ṣamed: **(Ayet)**

1.) "Allah eksiksiz, Samed'dir." İhlâs Sûresi 2. âyet.

1.1. Allahü's-Ṣamed:

Ey ṣıfatı ḳul hüvallau aḥad
Ḥayy u Bāḳī sensin **Allahü's-Ṣamed**
(Beyit 783)

alt:

1.) Alt, alt kısmı.

1.1. altına:-*ı, -n, -a*

Ayaġum **altına** ḳoñ örsi tamām
Siz temāşā eyleñ ol dem ve's-selām
(Beyit 179)

altun it-:

1.) Altına dönüştürmek, değerli hale getirmek.

1.1. altūn it-:-*er, -i, -di*

Ẓāhir itdi kendözin ol Gayb Eri
Dutsa **altūn ideridi** ḫākisteri **(Beyit 501)**

alun yazusı:

1.) Alın yazısı, kader, talih, yazgı.

1.1. alun yazusı:-*n*

Didiler vaḳtidür imdi ṭurasın
Alnunuñ yazusın anda göresin **(Beyit 612)**

alup git-:

1.) Alıp beraberinde götürmek.

1.1. alup git-:-*di, -ler*

ʿAşḳ ipin boynında **alup gitdiler**
Tā ki zindān ḳapusına yitdiler **(Beyit 194)**

alup vir-: (Deyim)

1.) Alıp vermek.

1.1. alup vir-:-*en*

Bāṭınumda oldurur **alup viren**
Kimdurur milkümden anı bitüren **(Beyit 699)**

amān vir-: (Deyim)

1.) Canını bağışlamak, öldürmemek, merhamet etmek.

1.1. amān vir-:-*me*

Didi cellāda gel imdi ey cüvān
Kes iki ayaḳlarum **virme amān (Beyit 735)**

1.2. amān vir-:-*me, -ñ*

Cümle ʿālimler ġulū itdi revān
Didiler ṭutuñ bunı **virmeñ amān (Beyit 135)**

1.3. amān vir-:-*me, -ñ*

Çün ki bāṭından uyandı cism ü cān
Çıḳaruñ ẓāhir gözüm **virmeñ amān (Beyit 753)**

ʿamel ḳıl-: (Deyim)

1.) İş yapmak, gerekeni yapmak, yerine getirmek.

1.1. ʿamel ḳıl-:-*mış, -ı, -dı*

On iki ʿilmi ḳamu bilmişidi
Cümle ʿilmile ʿ**amel ḳılmışıdı (Beyit 43)**

1.2. ʿamel ḳıl-:-*uñ*

Bir ʿ**amel ḳıluñ** ki ola Ḥaḳ yakīn
Ta ki olasız Hüdel-lil-muttaḳīn **(Beyit 768)**

1.3. ʿamel ḳıl-:-*up*

Dilerem ṭatlu sözüñi işidem
Kim ʿ**amel ḳılup** anuñla iş idem **(Beyit 718)**

ʿamū:

1.) Umum, genel, halk, herkes; dinleyenler, kardeşler.

1.1. ʿamū:

Bildiler Manṣūruñ aḥvālin ḳamu
Diñle imdi niçe oldı ey ʿ**amū (Beyit 104)**

1.2. ʿamū:

Cümle bu ḫalḳ anda cemʿ oldı ʿ**amū**
Aluban Manṣūrı gitdiler ḳamu **(Beyit 137)**

1.3. ʿāmū:

İşidüp bu sözi şād oldı ḳamu
Diñle imdi n'olısardur ey ʿ**āmū (Beyit 202)**

1.4. ʿamū:

Durdılar bunlara hemān-dem ī ʿ**amū**
Ḫiẕmetine vardı Manṣūruñ ḳamu **(Beyit 290)**

1.5. ʿamū:

Cemʿ olup ʿālimler ol dem ey ʿ**amū**
Çün Ḫalīfe ḳatına geldi ḳamu **(Beyit 826)**

1.6. ʿamū:

Bir yüce yire çıḳuban ey ʿ**amū**
Ol küli yile ṣavurdılar ḳamu **(Beyit 872)**

1.7. ʿamū:

Tevbe ırmaġında yundılar ḳamu
Diñle imdi n'eylediler ey ʿ**amū (Beyit 958)**

1.8. ʿāmuya:-*(y)a*

Sırr-ı Ḥaḳḳı ʿāleme fāş eyledi
Ṭaʿm-ı ḫaṣṣı ʿ**āmuya** aş eyledi **(Beyit 271)**

<u>añ-:</u>

1.) Adını söylemek, zikretmek, hatırlamak.

1.1. añasın:-*a, -sın*

Ḥamdüli'llāh görüñ uş miʿrācını
Añasın Ḥażretde biz muḥtācını **(Beyit 811)**

<u>ancaḳ:</u>

1.) "Fakat, ama, lâkin, yalnız" anlamında bağlaç.

1.1. ancaḳ:

Ol bilür **ancaḳ** bu ḥālüñ ṭavrını
Zirā bilmişdür bu remzüñ ġavrını **(Beyit 474)**

1.2. ancaḳ:

Niçeler var kim ḳılur daʿvā-yı ʿaşḳ
Ḥāṣılı **ancaḳ** anuñ ġavġā-yı ʿaşḳ **(Beyit 1046)**

2.) Sadece, yalnızca.

2.1. ancaḳ:

Her kime kim mürşid oldı Muṣṭafā
Bu ṣafā anuñdur **ancaḳ** bu ṣafā **(Beyit 716)**

ancılayın:

1.) "Onun gibi, öyle bir" anlamına gelen edat.

1.1. ancılayın:

Anuñ oynın hīç kimesne oynamaz
Ancılayın cūş idüben ḳaynamaz
(Beyit 842)

anla-:

1.) Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak, anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

1.1. añla:

Uşbu Mansūruñ işi oldı tebāh
Biz ḳuluñ **añla** sözin ey pādişāh
(Beyit 504)

1.2. anlaġıl:-*ġıl*

Didi Manṣūr **anlaġıl** ey pāk-bāz
ʿAşḳ dārında budurur dest-i namāz
(Beyit 714)

1.3. anlamışdur:-*mış, -dur*

Pes gerek kim yandurasız cismini
Kendüsi ḫoş **anlamışdur** resmini
(Beyit 846)

1.4. añlayana:-*(y)an, -a*

Ey bürāder diñle cānıla yine
Cān fidā olsun sözi **añlayana (Beyit 970)**

1.5. añlayasın:-*(y)a, -sın*

Diñle ʿāşıḳlardan aydam birini
Añlayasın ḥālini tedbīrini **(Beyit 41)**

anuñ çün:

1.) "Onun için, o sebeple" anlamına gelen edat.

1.1. anuñ çün:

Gizlü sırrın bende izhār eyledi
Dilüm **anuñ çün** Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 321)

1.2. anuñ çün:

ʿĀşıḳa ʿArş-ı ʿaẓīm oldı türāb
Secde **anuñ çün** ḳılur ehl-i ḫiṭāb
(Beyit 623)

anuñ içün:

1.) "Onun için, o sebeple, ondan dolayı, o yüzden" anlamına gelen edat.

1.1. anuñ içün:

Mest-i Ḥaḳ olmışsın ey cān-ı cihān
Anuñ içün terk idersin baş u cān
(Beyit 432)

1.2. anuñ içün:

Rāzumı bir eyleyem cānānıla
Anuñ içün dāra geldüm cānıla **(Beyit 654)**

<u>ara:</u>

1.) İçinde, arasında, iki şeyin ortası.

1.1. ara:

Ola ki sözüm işide ol kişi
Ara yirden götüre bu teşvīşi **(Beyit 372)**

1.2. aradan:-*dan*

Gitmeyince **aradan** bu māʾ u men
Cān gözi görmez Ḥaḳḳı ey cānı ten
(Beyit 23)

1.3. aradan:-*dan*

Senligüñ refʿ eyle imdi **aradan**
Gevher isterseñ bu seng ü ḫāradan
(Beyit 34)

1.4. aradan:-*dan*

Nūr-ı şevḳuñ virdi baña vecd ü ḥāl
Gitdi şirket **aradan** geldi viṣāl **(Beyit 343)**

1.5. aradan:-*dan*

Mā ü men gitdi **aradan** ḳaldı Ḥaḳ
Ḫānı ẓāhir oldu açıldı ṭabaḳ **(Beyit 457)**

1.6. aradan:-*dan*

Ey Ḫudā sensin ḳamuyı yaradan
Saña irdi çıḳdı Manṣūr **aradan (Beyit 792)**

1.7. aralarında:-*lar, -ı, -n, -da*

Şād olalar ulu kiçi şeyḫ ü şāb
Ḳalmaya **aralarında** ıżṭırāb **(Beyit 928)**

1.8. aralarında:-*lar, -ı, -n, -da*

Cümle ḫalḳ ol varṭadan buldı necāt
Ḳalmadı **aralarında** müşḳilāt **(Beyit 952)**

1.9. arasında:-*sı, -n, -da*

ʿAşḳıla ʿaḳl **arasında** gör niçe
Diñle imdi mācerāsın ṣor niçe **(Beyit 1029)**

2.) Esna, vakit, sıra.

2.1. aradan:-*dan*

Pes bu esrārı gerek ketm idesin
Bu **aradan** sözümüz ḫatm edesin
(Beyit 126)

3.) "Oradan" anlamında işaret zamiri.

3.1. ara:

Sen bilürsin ḥālüm ü ḳālüm ʿıyān
Yoḳdur **ara** yirde hergīz tercümān
(Beyit 351)

3.2. aradan:-*dan*

Gör neler ḳılur cihānı yaradan
Ḳudret anuñ kendü çıḳmış **aradan**
(Beyit 249)

araba:

1.) Araba.

1.1. araba:

Ḳaldı Manṣūr ol **araba** bī-ḥicāb
İrdi şol sāʿat ḫiṭāb-ı müsteṭāb **(Beyit 323)**

ārām eyle-:

1.) Dinlenmek, rahat ve huzur içinde olmak.

1.1. ārām eyle-:-*me*

İkilikde ḳalma **ārām eyleme**
Cānuñı ol varṭaya rām eyleme **(Beyit 1008)**

ārām-ı cān-ı ʿāşıḳān:

1.) Aşıkların gönül huzuru.

1.1. ārām-ı cān-ı ʿāşıḳān:

Sensin ol **ārām-ı cān-ı ʿāşıḳān**
Sensin ol maṭlūb-ı maḳṣūd-ı cihān
(Beyit 348)

arda at-: (Deyim)

1.) Geriye bırakmak.

1.1. arda at-:-*du, -m*

Arduma atdum bu ṣūret ṭonını
Zira cānum gördi devlet ḫānını **(Beyit 632)**

ʿārif ol-:

1.) Âlim, bilgin, marifet ehli kimse olmak.

1.1. ʿārif ol-:-*ur*

Döymedi envāra zindān maḥv olur
Bil bu esrārı bilen ʿ**ārif olur (Beyit 307)**

ʿārıla nāmus:

1.) Edep, haya ve utanma duygusu.

1.1. ʿārıla nāmus:-*u, -ñı*

Pūşiş itme ḫırḳa-i sālūsuñı
ʿAşḳa virgil ʿ**ārıla nāmusuñı (Beyit 404)**

armaġan ilt-:

1.) Armağan götürmek, hediye ulaştırmak.

1.1. armaġan ilt-:-*em*

Didi Manşūr ī Ḫudā-yı müsteʿān
Cān nedür kim saña **iltem armaġan (Beyit 327)**

ʿarşa:

1.) Meydan, alan; dünya.

1.1. ʿarşada:-*da*

Kim ki Ḥaḳ peymānesinden esridi
Cān u baş ol ʿ**arşada** ḳıldı fidī **(Beyit 159)**

1.2. ʿarşada:-*da*

Cānıla baş oynaram bu ʿ**arşada**
Baña dūzaḫdur bu cāy-ı efsede **(Beyit 412)**

ʿArş:

1.) İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta.

1.1. ʿArşdan:-*dan*

Bil bu ʿāşıḳuñ maḳāmı niçedür
Cān gözile gör ki ʿ**Arşdan** yücedür **(Beyit 973)**

1.2. ʿArşdan:-*dan*

Ger göñül ḥālin şorarsañ nicedür
Bil göñül burcı ki ʿ**Arşdan** yücedür **(Beyit 1056)**

1.3. ʿArşumdurur:-*um, -dur, -ur*

Didi kim ṭoprāḳ benüm ʿ**Arşumdurur**
Nūh felek seyrāngehi Ferşümdurur **(Beyit 622)**

ʿArş u Kürsī:

1.) Yer ve gök; Allah'ın büyüklük ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği iki yer.

1.1. ʿArş u Kürsī:

Ol ṣadādan ṭoldı ʿālem ser-te-ser
ʿ**Arş u Kürsī** ṭaġ u ṣaḥrā baḥr u ber **(Beyit 667)**

ʿArş-ı ʿazīm:

1.) En büyük gök.

1.1. ʿArş-ı ʿaẕīm:

ʿĀşıḳa ʿ**Arş-ı ʿaẕīm** oldı türāb
Secde anuñçün ḳılur ehl-i ḫiṭāb **(Beyit 623)**

artıḳ:

1.) "Artık, bundan böyle, şimdiden sonra" anlamında zarf.

1.1. artıḳ:

Ẓāhir oldur bāṭın oldur bī-gümān
Andan **artıḳ** kimse yoḳdur Cāvidān **(Beyit 6)**

artur-:

1.) Çoğaltmak, artırmak.

1.1. arturdı:-*dı*

Gördiler Manṣūra söz kār eylemez
Sözini **arturdı** inkār eylemez **(Beyit 164)**

ʿarz ḳıl-:

1.) Bildirmek, söylemek, haberdar etmek.

1.1. ʿ**arz ḳıl-:**-*du, -m*

ʿ**Arz ḳıldum** ḥālüni yārānlara
Mācerāyı bir bir didüm anlara **(Beyit 523)**

1.2. ʿ**arż ḳıl-:**-*du, -m*

Āḫiretde daʿvici olma baña
Ḥālüm evvel ʿarża ḳıldum uş saña **(Beyit 677)**

ʿarż-ı ḥācāt eyle-:

1.) İstekleri bildirmek.

1.1. ʿ**arż-ı ḥācāt eyle-:**-*r, -em*

İmdi sizüñçün münācāt eylerem
Yüz ṭutaram ʿ**arż-ı ḥācāt eylerem (Beyit 769)**

ʿarz-ı ḥācāt it-:

1.) İhtiyacını dile getirmek.

1.1. ʿ**arz-ı ḥācāt it-:**-*di, -ler*

Ẕikr ü tesbīḥ ü münācāt itdiler
Tevbe ḳılup ʿ**arz-ı ḥācāt itdiler (Beyit 963)**

aṣ-:

1.) İdam etmek, asmak.

1.1. aṣuñ:-*uñ*

ʿAşḳ ıla geldüm Ene'l-Ḥaḳ dārına
Aṣuñ imdi vara yārı yārına **(Beyit 804)**

āsān:

1.) Kolay, kolayca, zahmetsiz.

1.1. āsānıla:-*ıla*

Yine diñle ey bürāder cānıla
Müşkili farḳ eylegil **āsānıla (Beyit 641)**

āsān ol-:

1.) Kolay, zahmetsiz olmak.

1.1. āsān ol-:-*ma, -dı*

Uşbu ʿuḳde bize **āsān olmadı**
Gönlümüz derdine dermān olmadı **(Beyit 866)**

aṣḥāb u āli:

1.) Yüce sahâbeler.

1.1. aṣḥāb u āli:-*ne*

Rūḥına yüz bin ṣalāt ile selām
Hem dirüz **aṣḥāb u āline** tamām **(Beyit 11)**

ʿāsi:

1.) Başkaldırıcı, asi, isyankâr.

1.1. ʿāṣinüñ:-*nüñ*

Bu Nīyāzī ʿ**āṣinüñ** cürmi delim
Raḥmet idüp yarlıġagıl ey Raḥīm **(Beyit 1061)**

aṣl:

1.) Asıl, öz, kaynak, kök.

1.1. aṣlın:-*ın*

Ger ṣafā **aṣlın** dilerseñ yāra gel
Sen daḫı Manṣūr bigi berdāra gel **(Beyit 730)**

1.2. aṣluña:-*uñ, -a*

Bağlamasun yoluñı bu āb u ḫāk
Aṣluña dön aṣluña ey cān-ı pāk **(Beyit 20)**

1.3. aṣluña:-*uñ, -a*

Cānı uş şükrāne virdüm vaṣluña
Ferʿümi irgürdüm āḫir **aṣluña (Beyit 795)**

2.) Asıl, doğru, gerçek.

2.1. aṣlı:

Pes diler kim raḥmet ide **aṣlı** ne
Zīra kim her şeyʾ varupdur aslına **(Beyit 555)**

aṣl-ı kāra:

1.) Aslı, özü kara.

1.1. aṣl-ı kāra:

Çünki vāḳıf oldum **aṣl-ı kāra** ben
Yüzüm üstine varuram dāra ben **(Beyit 242)**

aslına var-:

1.) Özüne varmak, dönmek.

1.1. aslına var-:-*up, -dur*

Pes diler kim raḥmet ide aṣlı ne
Zīra kim her şeyʾ **varupdur aslına (Beyit 555)**

aṣṣı:

1.) Fayda, yarar, kar.

1.1. aṣṣı:

Gerçi kim ʿaḳluñ daḫı yolları çoḳ
Līkin anda ʿaşḳ erine **aṣṣı** yoḳ **(Beyit 1017)**

aş-:

1.) Aşmak, geçmek.

1.1. aşdı:-*dı*

Ḥadden **aşdı** intiẓārum key bilüñ
ʿAşḳ ipini boynuma ṭaḳuñ gelüñ **(Beyit 807)**

aş eyle-:

1.) Yemek haline getirmek.

1.1. aş eyle-:-*di*

Kim Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyledi
Kendü ḳanını kendüye **aş eyledi (Beyit 107)**

1.2. aş eyle-:-*di*

Sırr-ı Ḥaḳḳı ʿāleme fāş eyledi
Ṭaʿm-ı ḫaṣṣı ʿāmuya **aş eyledi (Beyit 271)**

1.3. aş eyle-:-*me*

Gel Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyleme
Sen bu ḫānı ḳamuya **aş eyleme (Beyit 124)**

ʿāşık:

1.) Âşık, bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun, meftun.

1.1. ʿāşıḳ:

ʿ**Āşıḳ** oldur baş u cān terk eyleye
Māl u mülk ü ḫānumān terk eyleye **(Beyit 988)**

1.2. ʿāşıḳ:

Māsiva'llahı seven ʿ**āşıḳ** degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿāşıḳına lāyıḳ degül **(Beyit 989)**

1.3. ʿāşıḳa:-*a*

ʿ**Āşıḳa** ʿArş-ı ʿaẓīm oldı türāb
Secde anuñçün ḳılur ehl-i ḫiṭāb **(Beyit 623)**

1.4. ʿ**āşıḳa:**-*a*

Ḥaḳ yolında dest ü pā bu baş u cān
ʿ**Āşıḳa** bunlardurur bār-ı girān **(Beyit 750)**

1.5. ʿ**āşıḳam:**-*am*

Ben bu meydān içre gerçek ʿ**āşıḳam**
Pes Ene'l-Ḥaḳ söylerisem ṣādıḳam **(Beyit 413)**

1.6. ʿ**āşıḳān:**-*ān*

Beñzi ṣarısıdur ʿuşşāḳa nişān
ʿAşḳ içinde böyle olur ʿ**āşıḳān (Beyit 708)**

1.7. ʿ**āşıḳı:**-*ı*

Saġ ayaġın ṣundı ol şāh-ı güzīn
ʿ**Āşıḳı** gör kim ne ḳılur kendözin **(Beyit 738)**

1.8. ʿ**āşıḳına:**-*ı, -n, -a*

Māsiva'llahı seven ʿāşıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿ**āşıḳına** lāyıḳ degül **(Beyit 989)**

1.9. ʿ**āşıḳısañ:**-*ı, -sa, -n*

ʿAşḳ olupdur Ḥaḳ yolunuñ reh-beri
ʿ**Āşıḳısañ** ʿaşḳı dutma serseri **(Beyit 18)**

1.10. ʿ**āşıḳısañ:**-*ı, -sa, -ñ*

ʿ**Āşıḳısañ** seni şöyle ḳıluram
Kimse bilmez ḥikmetüm ben bilürem **(Beyit 69)**

1.11. ʿ**āşıḳlara:**-*lar, -a*

Budurur ʿ**āşıḳlara** nām u nişān
ʿAşḳ meydānında vire baş u cān **(Beyit 243)**

1.12. ʿ**āşıḳlara:**-*lar, -a*

Ta ebed ʿ**āşıḳlara** ola nişān
Ol nişānıla biline bī-nişān **(Beyit 459)**

1.13. āşıḳlara:-*lar, -a*

Pes budur **āşıḳlara** nām u nişān
ʿAşḳ meydānında vire baş u cān **(Beyit 541)**

1.14. ʿ**āşıḳlara:**-*lar, -a*

Budurur ʿ**āşıḳlara** erkān-ı ḫū
Dār öñinde ḳanda almaḳ vuẓūʿ **(Beyit 715)**

1.15. ʿ**āşıḳlardan:**-*lar, -dan*

Diñle ʿ**āşıḳlardan** aydam birini
Añlayasın ḥālini tedbīrini **(Beyit 41)**

1.16. ʿ**āşıḳlaruñ:**-*lar, -uñ*

Ol idi ʿ**āşıḳlaruñ** mestānesi
Ol idi cān şemʿinüñ pervānesi **(Beyit 46)**

1.17. ʿ**āşıḳlaruñ:**-*lar, -uñ*

Didi ey ʿ**āşıḳlaruñ** pervānesi
Sensin ol cān baḥrinüñ dürdānesi **(Beyit 480)**

1.18. ʿ**āşıḳlaruñ:**-*lar, -uñ*

Bilesüz ʿ**āşıḳlaruñ** rāzı nedür
ʿAşḳ içinde işlenen kārı nedür **(Beyit 671)**

1.19. ʿ**āşıḳlaruñ:**-*lar, -uñ*

İmdi gör ʿ**āşıḳlaruñ** burhānını
Niçe virür ʿaşḳ içinde cānını **(Beyit 972)**

1.20. ʿ**āşıḳuñ:**-*uñ*

Var esīr olma bu ṣūret ḳaydına
ʿ**Āşıḳuñ** ṣūret evinde ḳaydı ne **(Beyit 403)**

1.21. ʿ**āşıḳuñ:**-*uñ*

ʿAşḳ-ı Ḥaḳdur ʿ**āşıḳuñ** ḫum-ḫānesi
Cāndurur ol bādenüñ peymānesi **(Beyit 460)**

1.22. ʿ**āşıḳuñ:**-*uñ*

ʿ**Āşıḳuñ** dār olması miʿrācıdur
Başına nūr-ı saʿādet tācıdur **(Beyit 468)**

1.23. ʿ**āşıḳuñ:**-*un*

ʿAşḳ dār u ḫānesinden gelürem
ʿ**Āşıḳuñ** derd ü devāsın bilürem **(Beyit 511)**

1.24. ʿ**āşıḳuñ:**-*uñ*

Ḳanına girdük o gerçek ʿ**āşıḳuñ**
Ḥaḳ yolında ṭoġrı duran ṣādıḳuñ **(Beyit 828)**

ʿāşık ol-:

1.) Âşık olmak, bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse olmak, tutkun, meftun hale gelmek.

1.1. ʿ**āşıḳ ol-:**

Ger saʿādet ister iseñ ʿ**āşıḳ ol**
Yoluña ṣādıḳ er iseñ ʿāşıḳ ol **(Beyit 986)**

1.2. ʿ**āşıḳ ol-:**

Ger saʿādet ister iseñ ʿāşıḳ ol
Yoluña ṣādıḳ er iseñ ʿ**āşıḳ ol (Beyit 986)**

1.3. ʿ**āşıḳ ol-:**-*an*

ʿ**Āşıḳ olan** maʿşūḳa ḳurbān gerek
Cānı terk itsün kime cānān gerek
(Beyit 326)

1.4. ʿ**āşıḳ ol-:**-*an*

ʿ**Āşıḳ olan** eli ayaġı n'ider
Dosta giden elsüz ayaḳsuz gider
(Beyit 749)

1.5. ʿ**āşıḳ ol-:**-*an, -ı*

Baña ʿ**āşıḳ olanı** öldürürem
Cümle ḥalḳı ben aña güldürürem
(Beyit 66)

1.6. ʿ**āşıḳ ol-:**-*sa*

Zīre baña ʿ**āşıḳ olsa** bir kişi
Terk-i cān itmek olur anuñ işi **(Beyit 65)**

1.7. ʿ**aşıḳ ol-:**-*up, -dur*

ʿ**Aşıḳ olupdur** Ḥaḳ yolunuñ reh-beri
ʿĀşıḳısañ ʿaşḳı dutma serseri **(Beyit 18)**

1.8. ʿ**āşıḳ ol-:**-*ur*

Dem-be-dem çalar Ene'l-Ḥaḳ sāzını
ʿ**Āşıḳ olur** işiden āvāzını **(Beyit 615)**

ʿāşık u şādık:

1.) Aşık ve sadık.

1.1. ʿ**āşıḳ u ṣādıḳ:**

Didi kim ṣad-pāre ḳılsunlar beni
ʿ**Āşıḳ u ṣādıḳ** n'ider cān u teni **(Beyit 593)**

ʿāşıḳ-ı bed-nām ol-:

1.) Kötü şöhretli aşık.

1.1. ʿ**āşıḳ-ı bed-nām ol-:**-*ur*

Düşmeyenler ʿaşḳa bil kim ḫām olur
ʿAşḳa uyan ʿ**āşıḳ-ı bed-nām olur** **(Beyit 319)**

ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ:

1.) Gerçek âşık.

1.1. ʿ**āşıḳ-ı ṣādıḳ:**

Naḳṣa ḳalan ʿ**āşıḳ-ı ṣādıḳ** degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿaşḳına lāyıḳ degül **(Beyit 1058)**

ʿāşıklar meydānı:

1.) Aşıkların meydanı.

1.1. ʿ**āşıḳlar meydānı:**-*nı*

Göreler ʿ**āşıḳlaruñ meydānını**
ʿAşḳ ıla niçe virürler cānını **(Beyit 585)**

ʿāşıkuñ bāzārı:

1.) Aşıkların pazarı.

1.1. ʿāşıḳuñ bāzārı:-*nı*

Görüñ imdi **ʿāşıḳuñ bāzārını**
Niçe ister maʿşūḳuñ dīdārını **(Beyit 672)**

ʿāşıḳuñ maḳāmı:

1.) Aşığın mevkisi.

1.1. ʿāşıḳuñ maḳāmı:

Bil bu **ʿāşıḳuñ maḳāmı** niçedür
Cān gözile gör ki ʿArşdan yücedür **(Beyit 973)**

āşikār:

1.) Açık, meydanda, gözle görülebilen, alenen.

1.1. āşikār:

Didiler Manṣūra kim ey merd-i kār
Seni maḥbūs eylerüz bil **āşikār (Beyit 151)**

1.2. āşikār:

Yola baḳup cümle durdı **āşikār**
Didiler kim gelsün ol şaḫs-ı kibār **(Beyit 498)**

āşikār it-:

1.) Meydana çıkarmak, belli etmek, ortaya koymak.

1.1. āşikār it-:-*dü, -m*

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrın **itdüm āşikār**
Dāra varmaḳ ḫoşdurur ey merd-i kār **(Beyit 556)**

1.2. āşikār it-:-*dü, -ñ*

Çün Ene'l-Ḥaḳ remzin **itdüñ āşikār**
Berdār olduñ sen imdi dāra var **(Beyit 535)**

1.3. āşikār it-:-*em*

İlteler zindāna beni şol zamān
Āşikār idem yine remzi nihān **(Beyit 910)**

āşikār ḳıl-:

1.) Ortaya çıkarmak, belli etmek.

1.1. āşikār ḳıl-:-*dı*

Yine cūşa geldi Manṣūr ey kibār
ʿAşḳ ıla **ḳıldı** Ene'l-Ḥaḳ **āşikār (Beyit 665)**

1.2. āşikār ḳıl-:-*du, ñ*

Çün ki **ḳılduñ** gizlü sırrı **āşikār**
Dār miʿrācuñdurur ey merd-i kār **(Beyit 530)**

1.3. āşikār ḳıl-:-*ma , -sun*

İmdi sen luṭf eyleyüp Manṣūra var
Di ki **ḳılmasun** Ene'l-Ḥaḳ **āşikār**
(Beyit 364)

<u>āşikār ol-:</u>

1.) Ortaya çıkmak, görünür olmak.

1.1. āşikār ol-:-*dı*

Oldı ol ḳandan Ene'l-Ḥaḳ **āşikār**
Diñle sözi cānıla ey nāmdār **(Beyit 685)**

<u>āşikāre eyle-:</u>

1.) Meydana çıkarmak, belli etmek, ortaya koymak.

1.1. āşikāre eyle-:-*(y)en*

ʿAşḳ degül mi cān içinde söyleyen
Gizlü sırrı **āşikāre eyleyen (Beyit 1001)**

<u>āşikāre vü nihān:</u>

1.) Açık ve gizli.

1.1. āşikāre vü nihān:

Hem anuñ dostlıġına oldı cihān
Cümle varlıḳ **āşikāre vü nihān (Beyit 8)**

1.2. āşikāre vü nihān:

Bendedür Ḥaḳ **āşikāre vü nihān**
Cān-ı ʿālem benven āḫir bī-gümān
(Beyit 147)

1.3. āşikāre vü nihān:

Sensin āḫir **āşikāre vü nihān**
Senden irdi baña bu keşf ü beyān
(Beyit 785)

<u>āşinā:</u>

1.) Tanışıklık, yakınlık, ahbaplık.

1.1. āşinālık:-*lıḳ*

Bu ki vardur **āşinālık** ḥālidür
Uşbu ḥāle irmeyenler ḥālidür **(Beyit 701)**

1.2. āşinālıḳ:*lık*

ʿAḳl aydur **āşinālıḳ** bendedür
ʿAşḳ aydur kim Ḫudālıḳ bendedür
(Beyit 1032)

1.3. āşinālıḳ:-*lıḳ*

Bu ḳafes naḳşını ḳo ey ser-firāz
Āşinālıḳ it ṭaleb ey şāh-bāz **(Beyit 1048)**

<u>āşinā eyle-:</u>

1.) Bilindik, tanıdık etmek.

1.1. āşinā eyle-:

Luṭf u ʿizzüñ Ḥaḳḳıçün yā Rabbenā
Bizi dīdāruñla **eyle āşinā (Beyit 1060)**

<u>āşinā ḳıl-:</u>

1.) Tanıdık, bildik, yakın etmek.

1.2. āşinā ḳıl-:*-du, -ñ*

Āşinā sen **ḳılduñ** ābı ḫāk ile
Maḥrem itdüñ anı rūḥ-ı pāk ile **(Beyit 345)**

1.2. āşinā ḳıl-:*-du, -ñ*

Ey Ḫudāvendā İlāhā Rabbenā
Ben ḳulı vaṣluñla **ḳılduñ āşinā (Beyit 784)**

<u>ʿaşḳ:</u>

1.) Aşk, sevgi, muhabbet; candan sevme, gönül verme.

1.1. ʿaşḳ:

Virdi ʿaḳl ıla kerāmet Ādeme
Tā ki maḥrem ola bu ʿ**aşḳ** u deme **(Beyit 14)**

1.2. ʿaşḳ:

Ādemī oldur ki anda ʿaşḳ ola
Yoluñ ol dergāha ilte ʿ**aşḳ** ile **(Beyit 15)**

1.3. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** ḳulaġuz olmayınca ey fetā
Kimse yolın iltemez ol Ḥażrete **(Beyit 16)**

1.4. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** elinden bir ḳadeḥ nūş eyle var
Kendözün şol dem ferāmūş eyle var **(Beyit 35)**

1.5. ʿaşḳ:

Geç hevādan ʿaşḳa döndür yüzüñi
ʿ**Aşḳ** buldura saña kendözüni **(Beyit 38)**

1.6. ʿaşḳ:

Dut ḳulaġuñ imdi ʿ**aşḳ** aḥvālına
Sen daḫı girgil bu ʿaşḳuñ şālına **(Beyit 39)**

1.7. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** yolında sen gerek dār olasın
Bu fenā milkin ḳoyup var olasın **(Beyit 84)**

1.8. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** dārı ḫānesinüñ curʿasın
İçüben ṣal imdi fāluñ ḳurʿasın **(Beyit 88)**

1.9. ʿaşḳ:

Sen daḫı var kendözüne çāre ḳıl
ʿ**Aşḳ** içinde özüñi şad-pāre ḳıl **(Beyit 245)**

1.10. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** ıla ḳılduñ beşāret cānuma
Tuḥfe iltem cānumı cānānuma **(Beyit 353)**

1.11. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** elinden içmişem peymāneyi
Cān virüben bulmışam cānāneyi **(Beyit 446)**

1.12. ʿaşḳ:

Göreler ʿāşıḳlaruñ meydānını
ʿ**Aşḳ** ıla niçe virürler cānını **(Beyit 585)**

1.13. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** içinde çün bugün oldum şehīd
Ṭāliʿüm baḫtum benüm oldı saʿīd **(Beyit 634)**

1.14. ʿaşḳ:

Yine cūşa geldi Manṣūr ey kibār
ʿ**Aşḳ** ıla ḳıldı Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 665)**

1.15. ʿaşḳ:

Bilesüz ʿāşıḳlaruñ rāzı nedür
ʿ**Aşḳ** içinde işlenen kārı nedür **(Beyit 671)**

1.16. ʿaşḳ:

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
ʿ**Aşḳ** sırrıdur bu kim oldı ʿıyān **(Beyit 694)**

1.17. ʿaşḳ:

Beñzi şarısıdur ʿuşşāḳa nişān
ʿ**Aşḳ** içinde böyle olur ʿāşıḳān **(Beyit 708)**

1.18. ʿaşḳ:

Ġāret itdi ʿ**aşḳ** cümle varlıġum
Cān gözi açıldı gitdi ṭarlıġum **(Beyit 709)**

1.19. ʿaşḳ:

Didi Manṣūr anlaġıl ey pāk-bāz
ʿ**Aşḳ** dārında budurur dest-i namāz **(Beyit 714)**

1.20. ʿaşḳ:

Yine Manṣūrı gör imdi neyledi
ʿ**Aşḳ** ıla şol dem Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 734)**

1.21. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** ıla geldüm Ene’l-Ḥaḳ dārına
Aṣuñ imdi vara yārı yārına **(Beyit 804)**

1.22. ʿaşḳ:

İmdi gör ʿāṣıḳlaruñ burhānını
Niçe virür ʿ**aşḳ** içinde cānını **(Beyit 972)**

1.23. ʿaşḳ:

Bil ki Manṣūra Ene’l-Ḥaḳ söyleden
ʿ**Aşḳ** idi Ḥaḳḳı muṭlaḳ söyleden **(Beyit 975)**

1.24. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** içinde eyledi terk cānını
Sırrına irmedi anuñ her denī **(Beyit 981)**

1.25. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** degül midür bu cüst ü cū ḳılan
ʿAşḳ degül midür bu güft ü gū ḳılan **(Beyit 1000)**

1.26. ʿaşḳ:

ʿAşḳ degül midür bu cüst ü cū ḳılan
ʿ**Aşḳ** degül midür bu güft ü gū ḳılan **(Beyit 1000)**

1.27. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** degül mi cān içinde söyleyen
Gizlü sırrı āşikāre eyleyen **(Beyit 1001)**

1.28. ʿaşḳ:

Şemsi nūrı yaʿni kim ʿ**aşḳ** nūrıdur
ʿAşḳ tecellī ʿaḳl anuñ Ṭūrʿıdur **(Beyit 1026)**

1.29. ʿaşḳ:

Şemsi nūrı yaʿni kim ʿaşḳ nūrıdur
ʿ**Aşḳ** tecellī ʿaḳl anuñ Ṭūrʿıdur **(Beyit 1026)**

1.30. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** aydur ʿaḳla nādān olmaġıl
ʿAḳl aydur sen perīşān olmaġıl **(Beyit 1030)**

1.31. ʿaşḳ:

ʿAḳl aydur milke benven ketḫudā
ʿAşḳ aydur ben olurvan bā-Ḫudā **(Beyit 1031)**

1.32. ʿaşḳ:

ʿAḳl aydur āşinālıḳ bendedür
ʿ**Aşḳ** aydur kim Ḫudālıḳ bendedür **(Beyit 1032)**

1.33. ʿaşḳ:

ʿAḳl aydur bendedür şekvā yaḳīn
ʿ**Aşḳ** aydur bende yeksān küfr ü dīn
(Beyit 1033)

1.34. ʿaşḳ:

ʿAḳl aydur cübbe vü destārı gör
ʿ**Aşḳ** aydur câme-i ḫammārı gör
(Beyit 1034)

1.35. ʿaşḳ:

ʿAḳl aydur benven āḫir ser-firāz
ʿ**Aşḳ** aydur ben muḳaddes pāk-bāz
(Beyit 1035)

1.36. ʿaşḳ:

ʿAḳl aydur bende kim nīk-nām var
ʿ**Aşḳ** dir kim anda dāne-dām var
(Beyit 1036)

1.37. ʿaşḳ:

İmdi gör ʿaḳluñ maḳāmı niçedür
ʿ**Aşḳ** ṣadrı biñ biñ andan yücedür
(Beyit 1037)

1.38. ʿaşḳ:

ʿ**Aşḳ** olupdur Ḥaḳ yolınuñ rehberi
ʿAşḳa vir cānuñ ḳamudan ol beri
(Beyit 1040)

1.39. ʿaşḳa:-*a*

Her kim ol ʿ**aşḳa** irürdi menzilin
Ol göriserdür erenler maḥfilin **(Beyit 19)**

1.40. ʿaşḳa:-*a*

Geç hevādan ʿ**aşḳa** döndür yüzüñi
ʿAşḳ buldura saña kendözüni **(Beyit 38)**

1.41. ʿaşḳa:-*a*

Şöyle yoġ itmiş özini ol tamām
ʿ**Aşḳa** virmiş varlıġını ol hümām
(Beyit 281)

1.42. ʿaşḳa:-*a*

Düşmeyenler ʿ**aşḳa** bil kim ḫām olur
ʿAşḳa uyan ʿāşıḳ-ı bed-nām olur
(Beyit 319)

1.43. ʿaşḳa:-*a*

Düşmeyenler ʿaşḳa bil kim ḫām olur
ʿ**Aşḳa** uyan ʿāşıḳ-ı bed-nām olur
(Beyit 319)

1.44. ʿaşḳa:-*a*

Pūşiş itme ḫırḳa-i sālūsuñı
ʿ**Aşḳa** virgil ʿārıla nāmusuñı **(Beyit 404)**

1.45. ʿaşḳa:-*a*

İmdi gel sen ḥālüñe eyle ḳıyās
ʿ**Aşḳa** cān vir kim olasın Ḥaḳ-şināś
(Beyit 982)

1.46. ʿ**aşḳa:**-*a*

ʿAşḳ a vir cānuñ ola ḳadrüñ bülend
Geç bu ālāyişden itme çün ü çend
(Beyit 1009)

1.47. ʿ**aşka:**-*a*

ʿ**Aşka** vāṣıl olmayınca ādemi
Ḳaçan olur ol ḥarīmüñ maḥremi i
(Beyit 1010)

1.48. ʿ**aşḳa:**-*a*

ʿAşḳ baḥrine nihāyet olmadı
ʿ**Aşḳa** irmeyen bidāyet bulmadı **(Beyit 1038)**

1.49. ʿ**aşḳa:**-*a*

ʿAşḳ olupdur Ḥaḳ yolınuñ rehberi
ʿ**Aşḳa** vir cānuñ ḳamudan ol beri
(Beyit 1040)

1.50. ʿ**aşḳa:**-*a*

Tālibüñ maṭlūbudur çün ʿaşḳ-ı Ḥaḳ
Cān gözin uyar gel imdi ʿ**aşḳa** baḳ
(Beyit 1055)

1.51. ʿ**aşḳdan:**-*dan*

Her kim ol ʿ**aşḳdan** ḫaberdār olmadı
Bil kim anı ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 1011)**

1.52. ʿ**aşḳdurur:**-*dur, -ur*

ʿ**Aşḳdurur** kim şāhları māt eyleyen
Zāhidüñ yirin ḫarābāt eyleyen **(Beyit 999)**

1.53. ʿ**aşḳı:**-*ı*

ʿAşḳ olupdur Ḥaḳ yolunuñ reh-beri
ʿĀşıḳısañ ʿ**aşḳı** dutma serseri **(Beyit 18)**

1.54. ʿ**aşḳı:**-*ı*

ʿ**Aşḳı** nūr u ʿaḳlı nūr u ḥissi nūr
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur kimi dūr
(Beyit 1019)

1.55. ʿ**aşḳı:**-*ı*

N'itdüñ ol Ḳālu belānuñ ʿahdini
Mā-sivā ʿ**aşḳı** unutdurdı seni **(Beyit 1041)**

1.56. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

ʿ**Aşḳıla** dutdı ḳamu ʿālem vücūd
ʿAşḳıladur bu ḳıyām u bu sücūd
(Beyit 17)

1.57. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

ʿ**Aşḳıla** ser-bāz olan buldı Ḥaḳḳı
Kendözine ḳakıyan oldu şaḳī **(Beyit 31)**

1.58. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

Sözi cāndan diñleyen alur ḫaber
ʿ**Aşḳıla** diñle sözi ey baḫtı-vār **(Beyit 901)**

1.59. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

Diñle imdi ʿ**aşḳıla** hem ey ṣafā
Vir ṣalavāt sen be-cān-ı Muṣṭafā **(Beyit 943)**

1.60. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

ʿ**Aşḳıla** buldı bulanlar ol Ḥaḳı
ʿAşḳıla gördi görenler ol Ḥaḳı **(Beyit 990)**

1.61. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

ʿAşḳıla buldı bulanlar ol Ḥaḳı
ʿ**Aşḳıla** gördi görenler ol Ḥaḳı **(Beyit 990)**

1.62. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

ʿ**Aşḳıla** gördi velāyet evliyā
ʿAşḳıla buldı nübüvvet enbiyā **(Beyit 992)**

1.63. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

ʿAşḳıla gördi velāyet evliyā
ʿ**Aşḳıla** buldı nübüvvet enbiyā **(Beyit 992)**

1.64. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

ʿ**Aşḳıla** döner felekler bī-ḳarār
ʿAşḳıla oldı bu yirler üstüvār **(Beyit 995)**

1.65. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

ʿAşḳıla döner felekler bī-ḳarār
ʿ**Aşḳıla** oldı bu yirler üstüvār **(Beyit 995)**

1.66. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

ʿ**Aşḳıla** dār u ḫāne muṭlaḳdurur
Külliye müştāḳ nūr-ı Ḥaḳdurur **(Beyit 996)**

1.67. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

Pes kişinüñ ʿaḳlına bitmez işi
ʿAşḳıla varur ṭarīḳı her kişi **(Beyit 1016)**

1.68. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

ʿAşḳıla ʿaḳl arasında gör niçe
Diñle imdi mācerāsın ṣor niçe **(Beyit 1029)**

1.69. ʿ**aşḳıla:**-*ıla*

Her kişi kim ʿ**aşḳıla** hem-rāh ola
Lā-cerem ol vāṣıl-ı dergāh ola **(Beyit 1039)**

1.70. ʿ**aşḳıladur:**-*ıla, -dur*

ʿAşḳıla dutdı ḳamu ʿālem vücūd
ʿ**Aşḳıladur** bu ḳıyām u bu sücūd **(Beyit 17)**

1.71. ʿ**aşḳıladur:**-*ıla, -dur*

ʿ**Aşḳıladur** ḳurb-ı Rabb-i Ẕü'l-Celāl
ʿAşḳ erine vārid olmaz hīç melāl **(Beyit 991)**

1.72. ʿ**aşḳıladur:**-*ıla, -dur*

ʿ**Aşḳıladur** çarḫ gerdān olduġı
ʿAşḳıladur şems devrān ḳılduġı **(Beyit 993)**

1.73. ʿ**aşḳıladur:**-*ıla, -dur*

ʿAşḳıladur çarḫ gerdān olduġı
ʿ**Aşḳıladur** şems devrān ḳılduġı **(Beyit 993)**

1.74. ʿ**aşḳıladur:**-*ıla, -dur*

ʿ**Aşḳıladur** kim cihān buldı vücūd
ʿAşḳıladur Ādem itdügi sücūd **(Beyit 994)**

1.75. aşḳıladur:-*ıla, -dur*

ʿAşḳıladur kim cihān buldı vücūd
ʿ**Aşḳıladur** Ādem itdügi sücūd **(Beyit 994)**

1.76. ʿ**aşḳına:**-*ı, -n, -a*

Naḳşa ḳalan ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿ**aşḳına** lāyıḳ degül **(Beyit 1058)**

1.77. ʿ**aşḳuñ:**-*uñ*

Dut ḳulaġuñ imdi ʿaşḳ aḥvālına
Sen daḫı girgil bu ʿ**aşḳuñ** şālına **(Beyit 39)**

1.78. ʿ**aşḳuñ:**-*uñ*

Çünki ʿ**aşḳuñ** çeküben muḥtācuñı
Geldüm uş ḳutlulayam miʿrācuñı **(Beyit 528)**

1.79. ʿ**aşḳuñ:**-*uñ*

Size bu envārdan feyż olmadı
Cānuñuz ʿ**aşḳuñ** rumūzı bilmedi **(Beyit 624)**

1.80. ʿ**aşḳuñ:**-*uñ*

ʿ**Aşḳuñ** olmışdur mekānı lā-mekān
Adı var dillerde kendü bī-nişān **(Beyit 1002)**

1.81. ʿ**aşḳuña:**-*uñ, -a*

Ḥażretüñden ayru ḳılma bunları
Dāyimā ʿ**aşḳuña** olsun yönleri **(Beyit 782)**

1.82. ʿ**aşḳuñdurur:**-*uñ, -dur, -ur*

Beni zindāna ṣalan ʿ**aşḳuñdurur**
Benligüm naḳdin alan ʿaşḳuñdurur **(Beyit 352)**

1.83. ʿ**aşḳuñdurur:**-*uñ, -dur, -ur*

Beni zindāna ṣalan ʿaşḳuñdurur
Benligüm naḳdin alan ʿ**aşḳuñdurur** **(Beyit 352)**

ʿaşḳ baḥri:

1.) Aşk denizi.

1.1. ʿ**aşḳ baḥri:**-*ne*

ʿ**Aşḳ baḥrine** nihāyet olmadı
ʿAşḳa irmeyen bidāyet bulmadı **(Beyit 1038)**

ʿaşḳ bāzārı:

1.) Aşk pazarı.

1.1. ʿ**aşḳ bāzārı:**-*n, -da*

Menzilüñ ʿuşşāḳ içinde key bülend
ʿ**Aşḳ bāzārında** olduñ sūd-mend **(Beyit 481)**

1.2. ʿ**aşḳ bāzārı:**-*n, -da*

ʿAḳl irişmedi bu ʿaşḳ esrārına
ʿ**Aşḳ bāzārında** ʿaḳluñ kārı ne **(Beyit 1015)**

ʿaşḳ dār u ḫānesi:

1.) Aşkın yurdu ve evi.

1.1. ʿ**aşḳ dār u ḫānesi:**-*n, -den*

ʿ**Aşḳ dār u ḫānesinden** gelürem
ʿĀşıḳuñ derd ü devāsın bilürem **(Beyit 511)**

ʿaşḳ ders-ḫānesi:

1.) Aşk dershanesi.

1.1. ʿ**aşḳ ders-ḫānesi:**-*n, -den*

Didi Manṣūr Şibliye ey merd-i Ḥaḳ
Gel bu ʿ**aşḳ ders-ḫānesinden** al ṣebaḳ **(Beyit 318)**

ʿaşḳ deryāsı:

1.) Aşk denizi.

1.1. ʿ**aşḳ deryāsı:**

ʿ**Aşḳ deryāsı** ʿaceb cūş eylemiş
Ġarḳa ṣalup seni bī-hūş eylemiş **(Beyit 433)**

1.2. ʿ**aşḳ deryāsı:**-*n, -da*

ʿ**Aşḳ deryāsında** bulmışsın murād
Her sözün dür dānedür ey ḫoş-nihād
(Beyit 417)

ʿaşḳ dīvānı:

1.) Aşk divanı.

1.1. ʿ**aşḳ dīvānı:**-*n, -da*

Ḳahr içinde çün ki luṭf ı gizlüdür
ʿ**Aşḳ dīvānında** oḳı yazludur **(Beyit 985)**

1.2. ʿ**aşḳ dīvānı:**-*n, -dan*

Mest-i ʿaşḳ olmasadı ol merd-i Ḥaḳ
ʿ**Aşḳ dīvānından** alımazdı sebaḳ
(Beyit 47)

ʿaşḳ envārı:

1.) Aşkın nuru, ışığı.

1.1. ʿ**aşḳ envārı:**-*na*

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Tā ki cānuñ ire ʿ**aşḳ envārına (Beyit 375)**

ʿaşḳ eri:

1.) Aşk neferi, kendini aşka adamış kimse.

1.1. ʿ**aşḳ eri:**

Bī-ser ü pā olmışam ey ʿ**aşḳ eri**
Pes mücerred ḳılur āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 445)**

1.2. ʿ**aşḳ eri:**

Bī-ser ü pā olmışam ey ʿaşḳ eri
Pes mücerred ḳılur āḫir ʿ**aşḳ eri (Beyit 445)**

1.3. ʿ**aşḳ eri:**

Didiler Manṣūra kim ey ʿ**aşḳ eri**
Niçün olduñ ṭatlu cānuñdan beri
(Beyit 603)

1.4. ʿ**aşḳ eri:**

Didiler Manṣūra kim ey ʿ**aşḳ eri**
Nite ṭopraġa ṣalarsın gevheri **(Beyit 621)**

1.5. ʿ**aşḳ eri:**

Yük ile menzil mi alur ʿ**aşḳ eri**
Şöyle yektā ḳılur āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 751)**

1.6. ʿ**aşḳ eri:**

Yük ile menzil mi alur ʿaşḳ eri
Şöyle yektā ḳılur āḫir ʿ**aşḳ eri (Beyit 751)**

1.7. ʿ**aşḳ eri:**

ʿ**Aşḳ eri** hem bī-nişān olmaḳ gereḳ
Lā-mekān deryāsına dalmaḳ gereḳ
(Beyit 1003)

1.8. ʿ**aşḳ eri:**-*n, -e*

ʿAşḳıladur ḳurb-ı Rabb-i Ẕü'l-Celāl
ʿ**Aşḳ erine** vārid olmaz hīç melāl
(Beyit 991)

1.9. ʿ**aşḳ eri:**-*ne*

Gerçi kim ʿaḳluñ daḫı yolları çoḳ
Līkin anda ʿ**aşḳ erine** aṣṣı yoḳ **(Beyit 1017)**

1.10. ʿ**aşḳ eri:**-*nün*

Bilmedük ol ʿ**aşḳ erinün** remzini
Ṭuymaduḳ cānān gözinüñ ġamzını
(Beyit 867)

ʿaşḳ esrārı:

1.) Aşkın sırları.

1.1. ʿ**aşḳ esrārı:**-*na*

ʿAḳl irişmedi bu ʿ**aşḳ esrārına**
ʿAşḳ bāzārında ʿaḳluñ kārı ne **(Beyit 1015)**

ʿaşḳ etegi:

1.) Aşk eteği.

1.1. ʿ**aşḳ etegi:**-*n*

ʿ**Aşḳ etegin** nite kim muḥkem ṭutar
Kendüsi kendözine fetvā yiter **(Beyit 594)**

1.2. ʿ**aşḳ etegi:**-*ne*

ʿAḳl nūrı ol cemāli göremez
ʿAḳl eli ʿ**aşḳ etegine** iremez **(Beyit 1028)**

ʿaşḳ -ı Ḥaḳ:

1.) Allah aşkı.

1.1. ʿ**aşḳ -ı Ḥaḳ:**

ʿ**Aşḳ -ı Ḥaḳ** ṭolmışdı anuñ sırrına
Diñle imdi kendü kimdür sırrı ne **(Beyit 50)**

1.2. ʿ**aşḳ -ı Ḥaḳ:**

ʿ**Aşḳ -ı Ḥaḳ** Manṣūrı çün ġarḳ eyledi
Bī-ḳarār olup Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 94)**

ʿaşḳ ipi:

1.) Aşk ipi.

1.1. ʿ**aşḳ ipin:**-*n*

Ṭutuban Manṣūrı çün bend itdiler
ʿ**Aşḳ ipin** boynına ṭaḳup yitdiler **(Beyit 166)**

1.2. ʿ**aşḳ ipi:** -*n*

ʿ**Aşḳ ipin** boynında alup gitdiler
Tā ki zindān ḳapusına yitdiler **(Beyit 194)**

1.3. ʿ**aşḳ ipi:**-*n*

Soñra ʿ**aşḳ ipin** ṭaḳup berdār idüñ
Yoḳluġumdan ḳurtaruban var idüñ **(Beyit 659)**

1.4. ʿ**aşḳ ipi:**-*n*

Dutalar ol dem beni ḥabs ideler
ʿ**Aşḳ ipin** boynuma ṭaḳup yideler **(Beyit 908)**

1.5. ʿ**aşḳ ipine:**-*i , -n, -e*

Sen Ene'l-Ḥaḳ dārına aġsañ gerek
Boġazuñ ʿ**aşḳ ipine** boġsañ gerek **(Beyit 86)**

1.6. ʿ**aşḳ ipi:**-*ni*

Ḥadden aşdı intiẓārum key bilüñ
ʿ**Aşḳ ipini** boynuma ṭaḳuñ gelüñ **(Beyit 807)**

ʿaşḳ ḳullābı:

1.) Aşk çengeli.

1.1. ʿ**aşḳ ḳullābı:**-*n*

ʿ**Aşḳ ḳullābın** ṭaḳuban yitdiler
Aluban meydāna ṭoġru gitdiler **(Beyit 614)**

1.2. ʿ**aşḳ ḳullābı:**-*n*

Çünki ʿ**aşḳ ḳullābın** aña taḳdılar
Cümle maḫlūḳ aġlaşuban baḳdılar **(Beyit 814)**

ʿaşḳ meydānı:

1.) Aşk meydanı, aşk sahası.

1.1. ʿ**aşḳ meydānı:**-*na*

Ben Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmeyem
ʿ**Aşḳ meydānına** varam gitmeyem **(Beyit 907)**

1.2. ʿ**aşḳ meydānı:**-*na*

ʿ**Aşḳ meydānına** geldi cānıla
Cānını virdi ṣafā erkānıla **(Beyit 977)**

1.3. ʿ**aşḳ meydānı:**-*na*

Girdi ʿ**aşḳ meydānına** merdānevār
Ḳıldı dār miʿrācını ol iḫtiyār **(Beyit 979)**

1.4. ʿ**aşḳ meydānı:**-*n, -da*

Budurur ʿāşıḳlara nām u nişān
ʿ**Aşḳ meydānında** vire baş u cān **(Beyit 243)**

1.5. ʿ**aşḳ meydānı:**-*n, -da*

Pes budur āşıḳlara nām u nişān
ʿ**Aşḳ meydānında** vire baş u cān
(Beyit 541)

1.6. ʿ**aşḳ meydānı:**-*n, -da*

ʿ**Aşḳ meydānında** şöyle dāra ben
Tuḥfe iltem cānumı dildāra ben **(Beyit 560)**

1.7. ʿ**aşḳ meydānı:**-*n, -da*

Çün ki sırra vāḳıf oldum ol zamān
ʿ**Aşḳ meydānında** ḳodum baş u cān
(Beyit 625)

1.8. ʿ**aşḳ meydānı:**-*n, -da*

ʿ**Aşḳ meydānında** olduñ ser-bāz
Birliġe yitdi bu dem nāz u niyāz
(Beyit 649)

1.9. ʿ**aşḳ meydānı:**-*n, -da*

Ṭālib-i dīdār olan ey şīr-i ner
ʿ**Aşḳ meydānında** göstergil hüner
(Beyit 987)

1.10. ʿ**aşḳ meydānı:**-*n, -dan*

İmdi ey maḳṣūd u maṭlūb-ı cihān
ʿ**Aşḳ meydānında** sensin pehlevān
(Beyit 529)

1.11. ʿ**aşḳ meydānı:**-*n, -da, -dur*

Doldı Ḥaḳdan çün içüm ṭaşum benüm
ʿ**Aşḳ meydānındadur** başum benüm
(Beyit 128)

<u>ʿaşḳ ola:</u> (Kalıp ifade)

1.) "Aferin, helal olsun" anlamında bir davranışın, bir tutumun çok beğenildiğini bildiren söz.

1.1. ʿ**aşḳ ola:**

Ādemī oldur ki anda ʿ**aşḳ ola**
Yoluñ ol dergāha ilte ʿaşḳ ile **(Beyit 15)**

<u>ʿaşḳ urġanı:</u>

1.) Aşk ipi.

1.1. ʿ**aşḳ urġanı:**-*n*

Daḳdı ʿ**aşḳ urġanın** ol dem boynına
Sen naẓar ḳıl ḫāṣ erenler oynına **(Beyit 809)**

<u>ʿaşḳ-ı Ḥaḳ:</u>

1.) Allah aşkı.

1.1. ʿ**aşḳ-ı Ḥaḳ:**

Tālibüñ maṭlūbudur çün ʿ**aşḳ-ı Ḥaḳ**
Cān gözin uyar gel imdi ʿaşḳa baḳ
(Beyit 1055)

1.2. ʿ**aşḳ-ı Ḥaḳ:**-*dur*

ʿAşḳ-ı Ḥaḳdur ʿāşıḳuñ ḫum-ḫānesi
Cāndurur ol bādenüñ peymānesi
(Beyit 460)

ʿaşḳ nārı:

1.) Aşk ateşi.

1.1. ʿaşḳ nārı:

ʿ**Aşḳı nārı** uş baña kār eyledi
Cān hümāsı ʿazm-i dīdār eyledi **(Beyit 570)**

ʿaşḳuñ ilçisi:

1.) Aşırı sevgi ve bağlılık duygusunun elçisi.

1.1. ʿaşḳuñ ilçisi:

İrdi ʿ**aşḳuñ ilçisi** çābük-süvār
Ben hemān-dem şöyle oldum bī-ḳarār
(Beyit 522)

at-:

1.) Atmak, fırlatmak.

1.1. atdılar:-*dı, -lar*

Yine ol yirde ʿaẓīm yas itdiler
Götürüp Manşūrı oda **atdılar (Beyit 855)**

ʿatā:

1.) Bağış, ihsan, lütuf.

1.1. ʿatāyı:-*(y)ı*

Sensin ol Maʿbūd-ı Vehhāb-ı cihān
Senden almışdur ʿ**atāyı** ins ü cān
(Beyit 344)

āvāre ḳıl-:

1.) Zavallı, başıboş bir hâle getirmek.

1.1. āvāre ḳıl-:

Didiler kim ey Ḥaḳ eri çāre ḳıl
Üstümüzden āfeti **āvāre ḳıl (Beyit 940)**

āvāz:

1.) Feryat, bağırma.

1.1. āvāzıla:-*ıla*

Her yaluñ kim oynarıdı sāzıla
Ol Ene'l-Ḥaḳ diridi **āvāzıla (Beyit 859)**

1.2. āvāzını:-*ı, -n, -ı*

Dem-be-dem çalar Ene'l-Ḥaḳ sāzını
ʿĀşıḳ olur işiden **āvāzını (Beyit 615)**

ay:

1.) Ay, Dünya'nın uydusu.

1.1. ay:

Gökde **ay** nūrına beñzer nūr-ı ʿaḳl
Ẕihnüñe ḳuvvet viriser uşbu naḳl
(Beyit 1023)

<u>ay u gün:</u>

1.) Ay ve güneş.

1.1. ay u gün:

Ḳudretüñle **ay u gün** tābān döner
Raḳṣa girmiş çarḫ ser-gerdān döner
(Beyit 335)

<u>ayak:</u>

1.) Vücûdun, bacaktan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmaya yarayan kısmı, kadem.

1.1. ayaġı:-*ı*

ʿĀşıḳ olan eli ayaġı n'ider
Dosta giden elsüz ayaḳsuz gider
(Beyit 749)

1.2. ayaġın:-*ı, -n*

Saġ **ayaġın** şundı ol şāh-ı güzīn
ʿĀşıḳı gör kim ne ḳılur kendözin
(Beyit 738)

1.3. ayaġın:-*ı, -n*

Kesdi cellād ṣaġ **ayaġın** bī-emān
Yir yüzine akdı ḳanı hem revān **(Beyit 739)**

1.4. ayaġın:-*ı, -n*

Ṣol ayaġın daḫı kesdi ol zamān
Çeşmeler olup aḳardı şöyle ḳan **(Beyit 741)**

1.5. ayaġına:-*ı, -n, -a*

Ġayb erenlerden görelüm ol eri
Ayaġına sürelüm rūy u seri **(Beyit 499)**

1.6. ayaġına:-*ı, -n, -a*

İki deryā bir yire ḳavuşdılar
Birbirinüñ **ayaġına** düşdiler **(Beyit 518)**

1.7. ayaġında:-*ı, -n, -da*

Didi ṣanmañuz beni yüz döndürem
Dār **ayaġında** gerek baş indürem
(Beyit 653)

1.8. ayaġum:-*um*

Ayaġum altına ḳoñ örsi tamām
Siz temāşā eyleñ ol dem ve's-selām
(Beyit 179)

1.9. ayaġumı:-*um, -ı*

Kesüñ imdi elümi **ayaġumı**
Tā ki çözüñ bendümi vü baġumı
(Beyit 656)

1.10. ayaġuñ:-*uñ*

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmedüñ
Ṣerʿ içinde **ayaġuñ** berḳ itmedüñ
(Beyit 604)

1.11. ayaġuñ:-*uñ*

Yine cellād ol zamān geld'ilerü
Didi Manṣūra ayaġuñ al berü **(Beyit 737)**

1.12. ayaġuñ:-*uñ*

Didi Manṣūr imdi tīz oluñ gelüñ
Yimezem ḳayġusın **ayaġuñ** elüñ
(Beyit 802)

1.13. ayaḳlarum:-*lar, -um*

Didi cellāda gel imdi ey cüvān
Kes iki **ayaḳlarum** virme amān **(Beyit 735)**

1.14. ayaḳsuz:-*suz*

Gelüñ imdi kesüñ evvel elümi
Elsüz **ayaḳsuz** varam ben yolumı
(Beyit 670)

1.15. ayaḳsuz:-*suz*

ʿĀşıḳ olan eli ayaġı n'ider
Dosta giden elsüz ayaḳsuz gider
(Beyit 749)

<u>ayaġına düş-:</u> (Deyim)

1.) Ayağına kapanmak, yalvarmak.

1.1. ayaġına düş-:-*di, -ler*

Ḳamusı bir araya dirneşdiler
Ol müridüñ **ayaġına düşdiler (Beyit 939)**

<u>ayaġına secde ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) Ayağına kapanmak, secde etmek, yalvarıp yakarma, özür dileme.

1.1. ayaġına secde ḳıl-:-*dı*

Ḳıldı Manṣūr **ayaġına secde** ol
Didi Ḥaḳḳa kim bulasın ṭoġrı yol
(Beyit 232)

<u>ayaġına yüz ur-:</u> (Deyim)

1.) Büyük sevgi, saygı gösterilen birinin katına çıkarken eşiğine, ayağına doğru yüzünü yere sürercesine eğilmek.

1.1. ayaġına yüz ur-:-*dı, -lar*

Çünki ḫalḳ anı muʿayyen gördiler
Dökülüp **ayaġına yüz urdılar (Beyit 588)**

<u>ayaġına yüzin sür-:</u>

1.) Ayağına kapanmak, hürmetinden ayağına eğilip yüzünü sürmek.

1.1. ayaġına yüzin sür-:-*di, -ler-in*

Girdi ol maḫlūḳ içine bir kezin
Ayaġına sürdiler cümle **yüzin (Beyit 502)**

<u>ayaġında sücūd ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) Ayağına kapanmak, secde etmek.

1.1. ayaġında sücūd ḳıl-:-*dı, -lar*

Ḳıldılar Manṣūr **ayaġında sücūd**
Didiler luṭf eyledüñ yā ehl-i cūd
(Beyit 220)

<u>ayd-:</u>

1.) Demek, söylemek, ifade etmek.

1.1. aydalum:-*alum*

Evvel anı **aydalum** kim Ḥaḳdur ol
Ḥayy u Bāḳī Vāhid ü Muṭlaḳdur ol
(Beyit 1)

1.2. aydam:-*am*

Diñle ʿāṣıḳlardan aydam birini
Añlayasın ḥālini tedbīrini **(Beyit 41)**

1.3. aydam:-*am*

Çün bu sözi ḫalḳ işitdi ey ulu
Diñle **aydam** n'olısar ey baḫtulu
(Beyit 150)

1.4. aydam:-*am*

Gitdi bunlar her birisi bir yaña
Yine diñle cānıla **aydam** saña **(Beyit 223)**

1.5. aydam:-*am*

Çün dimişdi bu sözi Manṣūr aña
Diñle imdi cānıla **aydam** saña **(Beyit 930)**

1.6. aydur:-*ur*

Aydur ey ḳalmışlara feryād-res
Dergehüñ ḫānında cānum bir mekes
(Beyit 52)

1.7. aydur:-*ur*

Döndi Manṣūr aña **aydur** ey cüvān
Rāżıyam bu ḥālüme bilgil ʿıyān **(Beyit 240)**

1.8. aydur:-*ur*

Döndi Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Niçe zindān içre sen olduñ nihān
(Beyit 301)

1.9. aydur:-*ur*

Şiblī **aydur** neyidi ey cān-ı men
Gitdi zindān otururduñ şöyle sen
(Beyit 305)

1.10. aydur:-*ur*

Şeyḫ Şiblī **aydur** ey Şāh-ı cihān
Sende ẓāhir oldı esrār-ı nihān **(Beyit 308)**

1.11. aydur:-*ur*

Şeyḫ Cüneyd anlara **aydur** varayın
Bir naṣīḥat vireyin yalvarayın **(Beyit 371)**

1.12. aydur:-*dur*

Ġayb Eri **aydur** ben anı göreyin
Dilegi neymiş bu sözden ṣorayın **(Beyit 509)**

1.13. aydur:-*dur*

Yine Manṣūr **aydur** ey luṭf ıssı yār
Cānum olmışdur beḳāya intiẓār **(Beyit 569)**

1.14. aydur:-*dur*

Ġayb Eri Manṣūra **aydur** ey ulu
Sensin ol Ḥaḳ Ḥażretinde baḫtulu **(Beyit 575)**

1.15. aydur:-*dur*

ʿAşḳ **aydur** ʿaḳla nādān olmaġıl
ʿAḳl aydur sen perīşān olmaġıl **(Beyit 1030)**

1.16. aydur:-*ur*

ʿAşḳ aydur ʿaḳla nādān olmaġıl
ʿAḳl **aydur** sen perīşān olmaġıl **(Beyit 1030)**

1.17. aydur:-*ur*

ʿAḳl **aydur** milke benven ketḫudā
ʿAşḳ aydur ben olurvan bā-Ḫudā **(Beyit 1031)**

1.18. aydur:-*ur*

ʿAḳl aydur milke benven ketḫudā
ʿAşḳ **aydur** ben olurvan bā-Ḫudā **(Beyit 1031)**

1.19. aydur:-*ur*

ʿAḳl **aydur** āşinālıḳ bendedür
ʿAşḳ aydur kim Ḫudālıḳ bendedür **(Beyit 1032)**

1.20. aydur:-*ur*

ʿAḳl aydur āşinālıḳ bendedür
ʿAşḳ **aydur** kim Ḫudālıḳ bendedür **(Beyit 1032)**

1.21. aydur:-*ur*

ʿAḳl **aydur** bendedür şekvā yaḳīn
ʿAşḳ aydur bende yeksān küfr ü dīn **(Beyit 1033)**

1.22. aydur:-*ur*

ʿAḳl aydur bendedür şekvā yaḳīn
ʿAşḳ **aydur** bende yeksān küfr ü dīn
(Beyit 1033)

1.23. aydur:-*ur*

ʿAḳl **aydur** cübbe vü destārı gör
ʿAşḳ aydur cāme-i ḫammārı gör **(Beyit 1034)**

1.24. aydur:-*ur*

ʿAḳl aydur cübbe vü destārı gör
ʿAşḳ **aydur** cāme-i ḫammārı gör
(Beyit 1034)

1.25. aydur:-*ur*

ʿAḳl **aydur** benven āḫir ser-firāz
ʿAşḳ aydur ben muḳaddes pāk-bāz
(Beyit 1035)

1.26. aydur:-*ur*

ʿAḳl aydur benven āḫir ser-firāz
ʿAşḳ **aydur** ben muḳaddes pāk-bāz
(Beyit 1035)

1.27. aydur:-*ur*

ʿAḳl **aydur** bende kim nīk-nām var
ʿAşḳ dir kim anda dāne-dām var
(Beyit 1036)

1.28. aydurdı:-*ur, -dı*

Ḫalvetinden ṭaşraya urdı ḳadem
Çağırup **aydurdı** kim Ḫālıḳ benem
(Beyit 96)

<u>āyine ol-:</u>

1.) Ayna olmak.

1.1. āyine ol-:-*sun*

İşte imdi girü bu sırrı yine
Sil gönül jengini **olsun āyine (Beyit 514)**

<u>ʿayn-ı deryā:</u>

1.) Denizin kendisi olmak.

1.1. ʿayn-ı deryā:-*dur*

Bu Ene'l-Ḥaḳ ol deñizüñ mevcidür
ʿ**Ayn-ı deryādur** ki anuñ fevcidür
(Beyit 436)

<u>ʿayn-ı luṭf:</u>

1.) İyiliğin gözü.

1.1. ʿayn-ı luṭf:

Ḥaḳḳ ıla ṭoldı içüm ṭaşum ṣafā
ʿ**Ayn-ı luṭf** oldı baña ḳahr u cefā
(Beyit 638)

<u>ayrıca:</u>

1.) Bundan başka, bunun yanında, ilâve olarak.

1.1. ayrıca:

Çün ki Manṣūrı kül oldı gördiler
Külini **ayrıca** anuñ dirdiler **(Beyit 871)**

ayru:

1.) Ayrı, farklı.

1.1. ayru:

Düşdügi sāʿat Ene'l-Ḥaḳ didi kül
Diñle Ḥaḳdan külli şeyʾ **ayru** degül **(Beyit 879)**

ayru ḳıl-:

1.) Ayırmak, uzak tutmak.

1.1. ayru ḳıl-:-*ma*

Ḥażretüñden **ayru ḳılma** bunları
Dāyimā ʿaşḳuña olsun yönleri **(Beyit 782)**

ayru ol-:

1.) Ayrı kalmak, uzak düşmek, ayrılmak.

1.1. ayru ol-:-*maz*

Niteki cūş eylemiş deryā-yı ẕāt
Andañ **ayru olmaz** emvāc-ı ṣıfāt **(Beyit 435)**

ayruḳ:

1.) Artık, bundan sonra.

1.1. ayruḳ:

Çün ki sulṭān bendesine ḥükm ider
Bende maḥkūm olmadı **ayruḳ** n'ider **(Beyit 578)**

az ḳal-: (Deyim)

1.) Az kalmak.

1.1. az ḳal-:-*a*

Az ḳala Baġdādı ṣu ġarḳ eyleye
Cānlarını āh odı ḥarḳ eyleye **(Beyit 920)**

1.2. az ḳal-:-*dı*

Az ḳaldı Baġdādı ol ṣu ġarḳ ide
Fāʿil-i Muḫtār işin kim farḳ ide **(Beyit 895)**

āzād eyle-:

1.) Kurtarmak, serbest bırakmak.

1.1. āzād eyle-:-*(y)üp*

Vakt irişdi ol Çalap luṭf işleye
Sizi **āzād eyleyüp** bağışlaya **(Beyit 206)**

āzād it-:

1.) Serbest bırakmak, salıvermek.

1.1. āzād it-:-*e, -sin*

Ger bizi bu ġamdan **āzād idesin**
Rūḥ-ı Manṣūrı bu dem şād idesin
(Beyit 942)

1.2. āzād it-:-*e, -siz*

Tā ki anuñ rūḥını şād idesiz
Kendüñüz ḳayġudan **āzād idesiz**
(Beyit 849)

1.3. āzād it-:-*üñ*

Siz bu ṣūretden beni **āzād idüñ**
Cānumı ol cānāne ile şād idüñ **(Beyit 191)**

<u>āzād ol-:</u>

1.) Serbest bırakmak, salıvermek.

1.1. āzād ol-:

Gāh enāniyetden **āzād ol** yüri
Ol cemālüñ nūrına şād ol yüri **(Beyit 1044)**

1.2. āzād ol-:-*am*

Bu fenādan kurtulam **āzād olam**
Ol beḳā evinde varup şād olam **(Beyit 561)**

1.3. āzād ol-:-*a, -sın*

Vuṣlat ire cānuña şād olasın
Cümle ḳayġulardan **āzād olasın**
(Beyit 22)

1.4. āzād ol-:-*a, -sın*

Nefs ẓulemātından **āzād olasın**
Ol cemālüñ nūrıla şād olasın **(Beyit 1050)**

1.5. āzād ol-:-*a, -sız*

Bend içinden çıḳuban şād olasız
Cümle ḳayġulardan **āzād olasız (Beyit 207)**

1.6. āzād ol-:-*dı, -lar*

Ḳamusı bendinden **āzād oldılar**
Guṣṣalardan ḳurtulup şād oldılar
(Beyit 218)

1.7. āzād ol-:-*uñ*

Didi Manṣūr i ḥalāyıḳ şād oluñ
Varuñ imdi ġuṣṣada **āzād oluñ (Beyit 761)**

<u>ʿaẕīm:</u>

1.) Azmetmek, sebat göstermek, büyük, görkemli.

1.1. ʿaẕīm:

İmdi senlik saña bütdurur ʿ**aẕīm**
Cemʿ-i vaḥdetde olımazsın nedīm
(Beyit 724)

1.2. ʿ**aẕīm:**

Yine ol yirde ʿ**aẕīm** yas itdiler
Götürüp Manṣūrı oda atdılar **(Beyit 855)**

ʿazīz:

1.) Saygın ve hürmetli kişi.

1.1. ʿ**azīz:**

Gelüben şāha didiler ey ʿ**azīz**
Varup anda bulmadıḳ zindānı biz
(Beyit 269)

1.2. ʿ**azīz:**

Geldiler şāha didiler ey ʿ**azīz**
Oturur zindānda ol ehl-i temīz **(Beyit 283)**

ʿazīz ü muḥterem:

1.) Aziz ve muhterem.

1.1. ʿ**azīz ü muḥterem:**

Şeyḫ Şiblī ol ʿ**azīz ü muḥterem**
Ol vilāyet maʿdeni ṣāḥib-kerem **(Beyit 258)**

ʿazm:

1.) Kesin niyet.

1.1. ʿ**azmi:**-*i*

Çün vücūdum ol deñizden ḳaṭredür
Ḳaṭrenüñ ʿ**azmi** yine ol baḥredür
(Beyit 552)

ʿazm eyle-: (Deyim)

1.) Çabalamak, gayret göstermek.

1.1. ʿ**azm eyle-:**-*dü, -m*

Didi Manṣūr çün yola ʿ**azm eyledüm**
Varuban Ḥaḳḳı ziyāret eyledüm **(Beyit 311)**

ʿazm it-: (Deyim)

1.) Yönelmek, yola çıkmak, niyetlenmek.

1.1. ʿ**azm it-:**-*di*

Ol daḫı ʿ**azm itdi** zindāndan yaña
Cān ḳulaġın ṭut ne dirin ben saña
(Beyit 429)

ʿazm-i dīdār eyle-:

1.) Sevgiliye yönelme.

1.1. ʿ**azm-i dīdār eyle-:**-*di*

ʿAşḳı nārı uş baña kār eyledi
Cān hümāsı ʿ**azm-i dīdār eyledi**
(Beyit 570)

ʿazm-i zindān eyle-:

1.) Zindana gelmek.

1.1. ʿazm-i zindān eyle-:-*di*

Manṣūruñ zindāncısı ḥālin ṭañladı
Vardı bir gün **ʿazm-i zindān eyledi**
(Beyit 251)

B

bāde:

1.) Şarap, içki.

1.1. bādedendür:-*den, -dür*

Her kimüñ ol **bādedendür** meşrebi
Cān-feşān olmaḳdur anuñ meẕhebi
(Beyit 547)

1.2. bādenüñ:-*nüñ*

ʿAşḳ-ı Ḥaḳdur ʿāşıḳuñ ḫum-ḫānesi
Cāndurur ol **bādenüñ** peymānesi
(Beyit 460)

bāġ:

1.) Bağ, bahçe, yeşillik yer.

1.1. bāġına:-*ı, -n, -a*

Gülşen ol vaḥdetdurur keṡret diken
Gül mi yiler **bāġına** diken diken
(Beyit 1006)

1.2. bāġından:-*ı, -n, -dan*

Çün geliserdür cemālini görem
Yaşlı **bāġından** anuñ güller direm
(Beyit 472)

2.) Bağ, ip, halat veya zincir.

2.1. bağumı:-*um, -ı*

Kesüñ imdi elümi ayaġumı
Tā ki çözüñ bendümi vü **bağumı**
(Beyit 656)

Bağdād:

1.) Bağdat şehri.

1.1. Bağdādı:-*ı*

Az ḳaldı **Bağdādı** ol şu ġarḳ ide
Fāʿil-i Muḫtār işin kim farḳ ide **(Beyit 895)**

1.2. Bağdādı:-*ı*

Az ḳala **Bağdādı** şu ġarḳ eyleye
Cānlarını āh odı ḥarḳ eyleye **(Beyit 920)**

Bağdād ehli:

1.) Bağdat halkı.

1.1. Bağdād ehli:

Nālişinden ʿāciz oldı ḫāṣ u ʿām
Yine **Bağdād ehli** cemʿ oldı tamām
(Beyit 360)

1.2. Bağdād ehli:

Ṭurdı yirinden revān olup gelür
Cümle **Bağdād ehli** cemʿ olmış görür
(Beyit 368)

1.3. Bağdād ehli:

Baña **Baġdād ehli** düşmān olalar
Cānuma dürlü cefālar ḳılalar **(Beyit 906)**

bağır-:

1.) Yüksek tonda ses çıkarmak, haykırmak.

1.1. bağırur:-*ur*

Key delü olmış Ene'l-Ḥaḳ çağırur
Ḥaḳ benem dir naʿra urup **bağırur (Beyit 113)**

bağışla-:

1.) Affetmek, bağışlamak.

1.1. bağışlağıl:-*ġıl*

Didiler senden ʿināyet yā İlāh
Ṣuçumuz **bağışlağıl** ey pādişāh **(Beyit 888)**

1.2. bağışlağıl:-*ġıl*

Uş żaʿīf olduḳ bize luṭf işlegil
Raḥmet idüp ṣuçumuz **bağışlağıl (Beyit 892)**

1.3. bağışlaya:-*(y)a*

Vakt irişdi ol Çalap luṭf işleye
Sizi āzād eyleyüp **bağışlaya (Beyit 206)**

bağla-:

1.) Sarmak, kaplamak, kuşatmak, kapatmak.

1.1. bağlamasun:-*ma, -sun*

Bağlamasun yoluñı bu āb u ḫāk
Aṣluña dön aṣluña ey cān-ı pāk **(Beyit 20)**

bağlu:

1.) Bağlı, bağlanmış durumda; kapalı, kilitli.

1.1. bağlu:

Didiler kim niçe idelüm i şāh
Ḳapu **bağlu** bize yoḳ gitmege rāh **(Beyit 224)**

bā-güş-ı cān: (Deyim)

1.) Can kulağı ile dinlemek.

1.1. bā-güş-ı cān:

Āh u zārı ḳıldı Şeyḫ oldı revān
Sen bu aḥvāli işit **bā-güş-ı cān (Beyit 485)**

bahā:

1.) Kıymet, değer, bedel.

1.1. bahā:

Yine aña ben olurın hūn-bahā
Ḥażretümde zīra kim buldı **bahā**
(Beyit 68)

bahālu:

1.) Pahalı, kıymetli.

1.1. bahālu:

Cennet ü ḥūrī vü ḥavż-ı Kevs̱erem
Ẕāt baḥrinde **bahālu** gevherem **(Beyit 455)**

baḥr:

1.) Deniz, derya; Allah'ın rahmetinin tecelli ettiği yer.

1.1. baḥredür:-*e, -dür*

Çün vücūdum ol deñizden ḳaṭredür
Ḳaṭrenüñ ʿazmi yine ol **baḥredür**
(Beyit 552)

1.2. baḥri:-*i*

Ey viṣālüñ **baḥri** vü ketm-i ʿadem
Tenlere cān-baḫş olur urduḳça dem
(Beyit 346)

1.3. baḥrinüñ:-*i, -nüñ*

Kāʾinātuñ zübdesi vü ḥāṣıyam
Çün ki vaḥdet **baḥrinüñ** ġavvāṣıyam
(Beyit 98)

baḥr u ber:

1.) Deniz ve kara.

1.1. baḥr u ber:

Ol ṣadādan ṭoldı ʿālem ser-te-ser
ʿArş u Kürsī ṭaġ u ṣaḥrā **baḥr u ber**
(Beyit 667)

1.2. baḥr ü ber:-*i*

Oldurur iki cihānuñ serverī
Şerʿi nūrı ḳapladı **baḥr ü beri (Beyit 9)**

baḥr-i ʿamīḳ ü bī-kerān:

1.) Derin ve sonsuz deniz.

1.1. baḥr-i ʿamīḳ ü bī-kerān:

Vaḥdetüñ **baḥr-i ʿamīḳ ü bī-kerān**
Kemterīn mevcidurur anuñ cihān
(Beyit 434)

baḥr-i bī-kerān:

1.) Uçsuz bucaksız bir deniz.

1.1. baḥr-i bī-kerān:

Didi Manṣūr aña ey rūh-ı revān
Her ḳaçan mevc ursa **baḥr-i bī-kerān**
(Beyit 440)

baḥr-ı bī-pāyān ol-:

1.) Sonsuz deniz.

1.1. baḥr-ı bī-pāyān ol-:-*ur*

Düşdi bir ṣaḥraya ṣu ʿummān olur
Ṣandılar kim **baḥr-ı bī-pāyān olur** **(Beyit 883)**

baḥr-ı fenā:

1.) Yokluk denizi.

1.1. baḥr-ı fenā:-*(y)a*

Her kim ol **baḥr-ı fenāya** ṭalmadı
Ol beḳā dür dānesini bulmadı **(Beyit 1004)**

baḥr-i kerem:

1.) Cömertlik denizi. Mec. Hallâc-ı Mansûr.

1.1. baḥr-i kerem:

Ey mürüvvet kānı vü **baḥr-i kerem**
Sensin Allāh Ḥażretinde muḥterem **(Beyit 234)**

baḥri pinhan ol-:

1.) Gizlilik denizi; manalar denizi olmak.

1.1. baḥri pinhan ol-:-*a*

Bir çañaḳda **baḥri pinhān ola** mı
Yāḫud ol deryāda pāyān ola mı **(Beyit 549)**

baḫr-i zāt:

1.) Yüce Allah'ın zatının tecelli denizi, varlık denizi.

1.1. baḫr-i ẕāt:

Bi-nihāyet cūş urdı **baḫr-i ẕāt**
Ġarḳa vardı bu nuʿūt u bu ṣıfāt **(Beyit 350)**

1.2. baḫr-i ẕāt:

Her ḳaçan kim ḥarket eyler **baḫr-i ẕāt**
Ġarḳa varur bu nuʿūt u bu ṣıfāt **(Beyit 534)**

baḫr-i ẕāta düş-:

1.) Yüce Allah'ın zatının tecelli denizine düşmek.

1.1. baḫr-i ẕāta düş-:-*dü, -m*

Didi Manṣūr aña ey cān-ı cihān
Baḫr-i ẕāta düşdüm oldum uş nihān **(Beyit 391)**

baḫş:

1.) Verme, bağış, ihsan, hîbe.

1.1. baḫşını:-*ı, -n, -ı*

Yine ḳan yazdı Ene'l-Ḥaḳ naḳşını
Zīra Ḥaḳdan bulmışıdı **baḫşını (Beyit 742)**

baht:

1.) Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun talih, ikbal, şans.

1.1. baḫtum:-*um*

ʿAşḳ içinde çün bugün oldum şehīd
Ṭāliʿüm **baḫtum** benüm oldı saʿīd **(Beyit 634)**

baḫtı saʿīd:

1.) Kutlu, uğurlu talih.

1.1. baḫtı saʿīd:

Uşbu ḥāli çünki gördi ol mürīd
Ḫalḳ içine girdi ol **baḫtı saʿīd (Beyit 931)**

baht-vār:

1.) Bahtlı, talihli.

1.1. baht-vār:

Çün ḳabūl oldı münācāt ey püser
Diñle cānıla sözi ey **baht-vār (Beyit 356)**

baḫtı-vār:

1.) Bahtlı, şanslı.

1.1. baḫtı-vār:

Sözi cāndan diñleyen alur ḫaber
ʿAşḳıla diñle sözi ey **baḫtı-vār (Beyit 901)**

baḫtiyār:

1.) Bahtlı, talihli, talihi açık, kutlu, mutlu.

1.1. baḫtiyār:

Ben ḳuluñı eylediler iḫtiyār
Ṭapuña irişmege ey **baḫtiyār (Beyit 526)**

baḫtulu:

1.) Talihi yüce olan, şanslı.

1.1. baḫtulu:

Didi Manṣūra Ḫalīfe ey ulu
Ey vilāyet taḫtı üzre **baḫtulu (Beyit 121)**

1.2. baḫtulu:

Çün bu sözi ḫalḳ işitdi ey ulu
Diñle aydam n'olısar ey **baḫtulu (Beyit 149)**

1.3. baḫtulu:

Vācib-i ḳatl oldı Manṣūr ey ulu
Biz aña ḳatleylerüz ī **baḫtulu (Beyit 370)**

1.4. baḫtulu:

Beni ilzām itdi Manṣūr ey ulu
Çāre senden olısar ey **baḫtulu (Beyit 425)**

1.5. baḫtulu:

Ġayb Eri Manṣūra aydur ey ulu
Sensin ol Ḥaḳ Ḥażretinde **baḫtulu (Beyit 575)**

1.6. baḫtulu:

Çün bu resme itdiler anlar gulu
İmdi key Diñle sözi ey **baḫtulu (Beyit 601)**

1.7. baḫtulu:

Didi kim ʿuşşāḳa budur reng ü bū
Kim bu sırrı bildi aldı **baḫtulu (Beyit 707)**

1.8. baḫtulu:

İmdi bize bir ḫaber vir ey ulu
Ey maʿānī taḫtı üzre **baḫtulu (Beyit 831)**

bā-Ḫudā:

1.) Allah ile.

1.1. bā-Ḫudā:

ʿAḳl aydur milke benven ketḫudā
ʿAşḳ aydur ben olurvan **bā-Ḫudā (Beyit 1031)**

baḫşāyiş ol-:

1.) Bağışlamak.

1.1. baḫşāyiş ol-:-*ma, -(y)a*

Bend-i ṣūretde esīr olsa kişi
Olmaya bu maʿnādan **baḫşāyişi (Beyit 396)**

baʿīd it-:

1.) Uzaklaştırmak.

1.1. baʿīd it-:-*en*

Sensin ol dārende-i ʿArş-ı Mecīd
Sensin **iden** beni ġayrıdan **baʿīd (Beyit 330)**

bak-:

1.) Bakışı bir şey üzerine çevirmek, bakmak, nazar etmek, fark etmek.

1.1. baḳ:

Li-maʿallah nüktesinden al sebaḳ
Cān gözin aç imdi Ḥaḳḳa ṭoġrı **baḳ (Beyit 408)**

1.2. baḳ:

Tālibüñ maṭlūbudur çün ʿaşḳ-ı Ḥaḳ
Cān gözin uyar gel imdi ʿaşḳa **baḳ**
(Beyit 1055)

1.3. baḳana:-*an*

Ten gözüni virün uş Ḥaḳ yolına
Cān gözile **baḳana** Ḥaḳ görine **(Beyit 762)**

1.4. baḳaram:-*ar, -am*

Her neye kim **baḳaram** Ḥaḳ görinür
Ġayrı yoḳdur ẕāt-ı muṭlaḳ görinür
(Beyit 132)

1.5. bakdı:-*dı*

Geldi zindāncı ḳapuya şol zamān
Bakdı ḳapuyı açıḳ gördi revān **(Beyit 227)**

1.6. baḳdılar:-*dı, -lar*

Çünki ʿaşḳ ḳullābın aña taḳdılar
Cümle maḫlūḳ aġlaşuban **baḳdılar**
(Beyit 814)

1.7. baḳduġınca:-*duk, -ınca*

Aḳduġınca ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazılur
Baḳduġınca dāra güller yazılur **(Beyit 743)**

1.8. baḳduġınca:-*duk, -ınca*

Baḳduġınca ʿibret ala gözlerüñ
Söyledükçe ḥikmet ola sözlerüñ **(Beyit 1051)**

1.9. baḳmazam:-*maz, -am*

Şöyle ṭoldum vaḥdetüñ deryāsına
Baḳmazam bu ikilik ġavġāsına **(Beyit 134)**

1.10. baḳmazam:-*maz, -am*

Baḳmazam bu ʿālem-i nāsūta ben
Çün ki irdüm ʿālem-i lāhūta ben
(Beyit 451)

1.11. baḳsañ:-*sa, -ñ*

Ḳanda **baḳsañ** s̲emme vechullāh ola
Gözlerüñe görinen Allāh ola **(Beyit 1052)**

Bāḳī:

1.) "Ebedi olan" anlamında Allah'ın isimlerinden.

1.1. Bāḳī:

Evvel anı aydalum kim Ḥaḳdur ol
Ḥayy u **Bāḳī** Vāhid ü Muṭlaḳdur ol
(Beyit 1)

bakup dur-:

1.) Bakışı bir şey üzerine çevirerek bu (bakma) eylemi sürdürmek.

1.1. baḳup dur-:-*up*

Yola **baḳup** cümle **durdı** āşikār
Didiler kim gelsün ol şaḫs-ı kibār
(Beyit 498)

bal u zehr:

1.) Bal ve zehir.

1.1. bal u zehr:

Aña yeksān olmışıdı **bal u zehr**
Anuñ içün bir görindi luṭf u ḳahr
(Beyit 839)

ban-:

1.) Batırmak, bulaştırmak, daldırmak.

1.1. bandur:-*dur*

Ḫırḳamuñ iki yeñin **bandur** ṣuya
Tā ki anlar evliyā sırrın ṭuya **(Beyit 925)**

1.2. bandurur:-*dur, -ur*

İki yiñlerini ṣuya **bandurur**
Ḫāliḳüñ emrile ṣuyı indürür **(Beyit 947)**

baña:

1.) "Ben" birinci tekil kişi zamirinin yönelme hali eki almış hali.

1.1. baña: (Allah)

Zīre **baña** ʿāşıḳ olsa bir kişi
Terk-i cān itmek olur anuñ işi **(Beyit 65)**

1.2. baña: (Allah)

Baña ʿāşıḳ olanı öldürürem
Cümle ḥalḳı ben aña güldürürem
(Beyit 66)

1.3. baña: (Allah)

Ḥaḳ Taʿālā didi çün geldüñ **baña**
Ben daḫı gönlüñ de mihmānam saña
(Beyit 73)

1.4. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür yā ḳavm-i dūn
Nitekim Ḥaḳ oldı baña reh-nümūn
(Beyit 97)

1.5. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Çün ki **baña** Ḥaḳdan oldı ḥalvetüm
Gitdi fürḳat irdi rūz-ı vuṣlatum **(Beyit 131)**

1.6. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Bu sözüm Ḥaḳdandurur Ḥaḳdan bilüñ
Her ne kim ḳılursañuz **baña** ḳıluñ
(Beyit 163)

1.7. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben żaʿīfe Ḥaḳ Taʿālā luṭf ider
Kendü nūrından **bańa** cilvet ider
(Beyit 299)

1.8. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

Ḳāḍıyü'l-Hācāt sensin bī-gümān
Bańa vaṣluñı gerek yā Müsteʿān
(Beyit 337)

1.9. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

Dest-gīr olduñ **bańa** yā Ẕü'l-Celāl
Senden irdi bańa bu ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 339)**

1.10. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

Dest-gīr olduñ bańa yā Ẕü'l-Celāl
Senden irdi **bańa** bu ḳurb-ı viṣāl
(Beyit 339)

1.11. bańa: *(*Hallâc-ı Mansûr)

Nūr-ı şevḳuñ virdi **bańa** vecd ü ḥāl
Gitdi şirket aradan geldi viṣāl **(Beyit 343)**

1.12. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

Cānıla baş oynaram bu ʿarṣada
Bańa dūzaḫdur bu cāy-ı efsede **(Beyit 412)**

1.13. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Manṣūr imdi var ey kām-yāb
Söyle ḫalḳa **bańa** ḳılsunlar ʿitāb
(Beyit 420)

1.14. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

Çünki **bańa** mürşid oldı Muṣṭafā
Cānuma andan irişdi bu ṣafā **(Beyit 464)**

1.15. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

Anuñ irşādıla irdüm ben Ḥaḳḳa
Bu Ene'l-Ḥaḳ oldı **bańa** muṭlaḳa
(Beyit 466)

1.16. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

Uşbu ḫalḳa varuban söyle ʿıyān
Bańa virsünler hemān bir gün emān
(Beyit 470)

1.17. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

Zīra **bańa** Ḥaḳdan irişdi ḫiṭāb
Ġayb erenlerden gelür kām-yāb **(Beyit 471)**

1.18. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

İmdi bir gün **bańa** virsünler emān
Ta Ene'l-Ḥaḳ dārına varam revān
(Beyit 478)

1.19. bańa: (Hallâc-ı Mansûr)

ʿAşḳı nārı uş **baña** kār eyledi
Cān hümāsı ʿazm-i dīdār eyledi **(Beyit 570)**

1.20. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Çün naṣīb oldı **baña** meydān-ı ʿaşḳ
Başumı ṭop eylesün çevgān-ı ʿaşḳ
(Beyit 619)

1.21. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ḳayd-ı ṣūret **baña** rām olmışdurur
Bu yalan dirlik ḥarām olmışdurur
(Beyit 620)

1.22. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Manṣūr uş Ḥaḳḳa ṣundum elüm
Eyle bilüñ kim **baña** yoḳdur ölüm
(Beyit 631)

1.23. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳḳ ıla ṭoldı içüm ṭaşum ṣafā
ʿAyn-ı luṭf oldı **baña** ḳahr u cefā
(Beyit 638)

1.24. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben **baña** ḳıldum ne ḳıldumsa baña
Pes cerīme yoḳdurur bundan saña
(Beyit 679)

1.25. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben baña ḳıldum ne ḳıldumsa **baña**
Pes cerīme yoḳdurur bundan saña
(Beyit 679)

1.26. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Siz **baña** luṭf itdüñüz yā ehl-i dīn
Kimseñüze dutmazam ben buġż u kīn
(Beyit 747)

1.27. baña: (Cellat)

Āḫiretde daʿvici olma **baña**
Ḥālüm evvel ʿarża ḳıldum uş saña
(Beyit 677)

1.28. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Çün ki maḥbūbum beni ḳılur ṭaleb
Baña yoḳdur el ü ayaḳ cism ü leb
(Beyit 748)

1.29. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ey Ḫudā sensin **baña** söz söyleden
Ḳudretüñ ḳabżındadur bu cān u ten
(Beyit 775)

1.30. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Baña her kim ḳaṣd ḳıldı yā Muʿīn
Dürlü āfetden olar olsun emīn **(Beyit 776)**

1.31. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Sensin āẖir āşikāre vü nihān
Senden irdi **baña** bu keşf ü beyān **(Beyit 785)**

1.32. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ġayb gencin **baña** iẓhār eyledüñ
Söyledüben yirümi dār eyledüñ **(Beyit 787)**

1.33. baña: (Hallâc-ı Mansûr)

Baña Baġdād ehli düşmān olalar
Cānuma dürlü cefālar ḳılalar **(Beyit 906)**

bārī:

1.) "Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bağlaç.

1.1. bāri:

Bāri ḫalḳa di ki Manṣūr özi ne
Virdi fetvā kendüsi kendözine **(Beyit 572)**

bār-ı girān:

1.) Ağır yük.

1.1. bār-ı girān:

Ḥaḳ yolında dest ü pā bu baş u cān
ʿĀşıḳa bunlardurur **bār-ı girān (Beyit 750)**

bā-ṣafā:

1.) Gönül huzuruyla, şenliğiyle, mutlulukla.

1.1. bā-ṣafā:

Şöyle kim ben mest-i ʿaşḳam **bā-ṣafā**
Lā-yezālī mey içürdi Muṣṭafā **(Beyit 158)**

1.2. bā-ṣafā:

Sensin ol ʿuşşāḳ içinde **bā-ṣafā**
Ol cemāli şevḳi nūr-ı Muṣṭafā **(Beyit 233)**

1.3. bā-ṣafā:

Ḥaḳ ile didi işitdi **bā-ṣafā**
Aña tiryāḳ oldı şol dem her cefā **(Beyit 978)**

başıl-:

1.) Durmak, sakinleşmek, yatışmak.

1.1. başıla:-*a*

Bir naṣīḥat vir aña iḥlāsıla
Şāyed ola uşbu ġavġā **başıla (Beyit 366)**

baş:

1.) Baş, kafa, ser.

1.1. baş:

Şerʿ esāsından ḳoparduñ çünki ṭaş
Ṭaş yerine ḳorsun ey Manṣūr **baş**
(Beyit 154)

1.2. başına:-*ı, -n, -a*

ʿĀşıḳuñ dār olması miʿrācıdur
Başına nūr-ı saʿādet tācıdur **(Beyit 468)**

1.3. başlarına:-*lar, -ın, -a*

Cümle ṭopraḳ ṣaçdılar **başlarına**
Hep peşīmān oldılar işlerine **(Beyit 825)**

1.4. başum:-*um*

Key bilüñ benven bugün merd-i Ḫudā
Ḥaḳ yolında cānıla **başum** fidā **(Beyit 99)**

1.5. başum:-*um*

Doldı Ḥaḳdan çün içüm ṭaşum benüm
ʿAşḳ meydānındadur **başum** benüm **(Beyit 128)**

<u>baş aç-:</u> (Deyim)

1.) Bir işi yapmaya büyük bir istekle koşmak.

1.1. baş aç-:-*up*

Çün ki taḳdīr işi böyle işledi
Cümle **baş açup** niyāza başladı **(Beyit 887)**

2.) Dervişlerin dünyadan el etek çekmesi.

2.1. baş aç-:-*ar*

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī **baş açar**
Gözlerinden yaş yirine ḳan ṣaçar **(Beyit 819)**

<u>baş indür-:</u> (Deyim)

1.) Karşısındakinin üstünlüğünü kabul edip ona boyun eğmek, itaat etmek.

1.1. baş indür-:-*em*

Ḥażretüñden ḫāṣā kim yüz döndürem
Her ne emr itseñ gerek **baş indürem** **(Beyit 71)**

1.2. baş indür-:-*em*

Didi ṣanmañuz beni yüz döndürem
Dār ayaġında gerek **baş indürem** **(Beyit 653)**

1.3. baş indür-:-*mez, -em*

Ben bu meydāndan yüzüm döndürmezem
Ṣūret-i fāniye **baş indürmezem (Beyit 162)**

baş u cān:

1.) Baş ve can.

1.1. baş u cān:

Ḥaḳḳıla çün oldı bāzārum benüm
Baş u cān virmekdurur kārum benim
(Beyit 101)

1.2. baş u cān:

Budurur ʿāşıḳlara nām u nişān
ʿAşḳ meydānında vire **baş u cān**
(Beyit 243)

1.3. baş u cān:

Mest-i Ḥaḳ olmışsın ey cān-ı cihān
Anuñ içün terk idersin **baş u cān**
(Beyit 432)

1.4. baş u cān:

Çün ki sırra vāḳıf oldum ol zamān
ʿAşḳ meydānında ḳodum **baş u cān**
(Beyit 625)

1.5. baş u cān:

Ḥaḳ yolında dest ü pā bu **baş u cān**
ʿĀşıḳa bunlardurur bār-ı girān **(Beyit 750)**

1.6. baş u cān:

ʿĀşıḳ oldur **baş u cān** terk eyleye
Māl u mülk ü ḫānumān terk eyleye
(Beyit 988)

1.7. baş u cān:-*ı*

Mest-i ʿaşḳam ben Ene'l-Ḥaḳ söylerem
Ġarḳa vardum **baş u cānı** neylerem
(Beyit 447)

1.8. baş u cān:-*ın, -dan*

Hem seḳāhum rabbühüm ḥamrın içe
Lā-cerem ol **baş u cānından** geçe
(Beyit 402)

1.9. baş u cān:-*um*

Yine Şiblī didi ey şāh-ı cihān
Kim yoluñda **baş u cānum** der-miyān
(Beyit 717)

1.10. baş u cān:-*um, -ı*

Ḳomışam yolunda **baş u cānumı**
Ṭoprağa ḳarsunlar ey Ḥaḳ ḳanumı
(Beyit 72)

1.11. baş u cān:-*uñ, -ı*

Uşda rāżı eyledüñ mihmānuñı
Ḳoduñ orta yirde **baş u cānuñı (Beyit 325)**

baş u cān vir-:

1.) Baş ve can vermek; birinin uğruna kendini feda etmek, ölümü göze almak.

1.1. baş u cān vir-:-*e*

Pes budur āşıḳlara nām u nişān
ʿAşḳ meydānında **vire baş u cān**
(Beyit 541)

<u>baş ur-:</u> (Deyim)

1.) Baş eğmek, saygı duymak.

1.1. baş ur-:-*uban*

Baş uruban gitdi Şiblī ol zamān
Sen bu sırrı key işit dutma gümān
(Beyit 733)

1.2. baş ur-:-*uban*

Baş uruban ḳamusı ḳıldı selām
Cān içinde ḳıldı Manṣūr iḥtirām **(Beyit 812)**

<u>baş üstine:</u> (Kalıp ifade)

1.) İstenilen şeyin büyük bir memnunlukla yapılacağını anlatan bir söz.

1.1. baş üstine:

Her ne kim emr eyledüñ **baş üstine**
Dostını ḳavuşduralum dostına **(Beyit 579)**

<u>başına ṭoprak ḳoy-:</u> (Deyim)

1.) Başına toprak atmak; yenilgi ve kaybetme belirtisi.

1.1. başına ṭopraḳ ḳoy-:-*ar, -dı*

Ḳamusı ġarḳ oldı ḳanlu yaşına
Her biri **ṭopraḳ ḳoyardı başına**
(Beyit 897)

<u>başında tāc:</u>

1.) Değer vermek, çok üstün tutmak, çok sevmek.

1.1. başında tāc:-*ı, -dur*

Dār ol dem Manṣūruñ miʿrācıdur
Nūr-ı Ḥaḳ anuñ **başında tācıdur**
(Beyit 974)

<u>başı top it-:</u>

1.) Başını top yapmak, başı top olarak kullanmak.

1.1. başını ṭop it-:-*e*

Mezheb-i merdān budur cān oynaya
Başını ṭop ide çevgān oynaya **(Beyit 1014)**

<u>başı top eyle-:</u>

1.) Başını top eylemek, çevgan oyunundaki top gibi ortaya koymak; canını feda etmek.

1.1. başumı ṭop eyle-:-*sün*

Çün naṣīb oldı bana meydān-ı ʿaşḳ
Başumı ṭop eylesün çevgān-ı ʿaşḳ
(Beyit 619)

başla-:

1.) Bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

1.1. başlayup:-*(y)up*

Başlayup Allāhu Ekber kim dedi
İşidüp Manṣūr o sāʿat söyledi **(Beyit 170)**

bāṭın:

1.) Görülmeyen, görülmekten münezzeh olan; Allah.

1.1. bāṭın:

Ẓāhir oldur **bāṭın** oldur bī-gümān
Andan artıḳ kimse yoḳdur Cāvidān
(Beyit 6)

1.2. bāṭın:

Evvel āḫir ẓāhir u **bāṭın** hemān
Sensin ol Cebbār-ı ʿālem cāvidān
(Beyit 791)

1.3. bāṭından:-*dan*

Çün ki **bāṭından** uyandı cism ü cān
Çıḳaruñ ẓāhir gözüm virmeñ amān
(Beyit 753)

1.4. bāṭınumda:-*um, -da*

Bāṭınumda oldurur alup viren
Kimdurur milkümden anı bitüren
(Beyit 699)

1.5. bāṭınuñ:-*uñ*

Bu kesilen ẓāhir el cismānidür
Bāṭınuñ ḳudret elü rūḥānidür **(Beyit 698)**

bayaġı ḥāl:

1.) Basit hal.

1.1. bayaġı ḥāl:-*i, -n, -e*

Şu çekildi şol **bayaġı ḥāline**
Gel naẓar ḳıl fāʿilüñ efʿāline **(Beyit 948)**

Bāyezīd-i vakt ol-:

1.) Zamanın Bayezid'i olmak; Fars İslam alimi ve filozof olan Bâyezid-î Bistâmî ya da Tayfur Ebû Yezîd el-Bûstâmî.

1.1. Bāyezīd-i vaḳt ol-:-*ur, -sa*

Cān u baş Ḥażrete ger sedd ola
Bāyezīd-i vaḳt olursa redd ola **(Beyit 30)**

bayık:

1.) Açık, belli, âşikâr, gerçek, kuşkusuz, kesinlikle.

1.1. bayıḳ:

İmdi bu daʿvā size lāyıḳ degül
Bu sözün mefhūmı hem **bayıḳ** degül **(Beyit 125)**

1.2. bayıḳ:

Didi Allāh dimege lāyıḳ degül
Siz aña ṣādıḳ dimeñ **bayıḳ** degül **(Beyit 173)**

1.3. bayıḳ:

Ṣādıḳam bu sözde ben **bayıḳ** bilüñ
Varuñ imdi bir demür örsi buluñ **(Beyit 178)**

1.4. bayıḳ:

Bend-i zindān sen şehe lāyıḳ degül
Ḫūn evidür bu saña **bayıḳ** degül **(Beyit 236)**

bāzār:

1.) Alışveriş yapılan yer; aşk pazarı, dünya pazarı.

1.1. bāzārı:-*ı*

Ḥaḳḳ ıla **bāzārı** çün oldu tamām
ʿAḳl ıla diñle sözü ey nīk-nām **(Beyit 79)**

1.2. bāzārum:-*um*

Ḥaḳḳıla çün oldı **bāzārum** benüm
Baş u cān virmekdurur kārum benim **(Beyit 101)**

1.3. bāzāruñ:-*uñ*

Bu sözi kim işide ey Ḥaḳ-nihād
Ḳılmaġ ister şerʿi **bāzāruñ** kesād **(Beyit 116)**

bāzār eyle-:

1.) Pazarlık etmek.

1.1. bāzār eyle-:-*dü, -ñ*

Sen seni sende giriftār eyledüñ
Çün fenā naḳdiyle **bāzār eyledüñ** **(Beyit 405)**

be-cān-ı Muṣṭafā:

1.) Hz. Mustafa'nın canı.

1.1. be-cān-ı Muṣṭafā:

Diñle imdi ʿaşḳıla hem ey ṣafā
Vir ṣalavāt sen **be-cān-ı Muṣṭafā** **(Beyit 943)**

bedīd ol-: (Deyim)

1.) Görünmek, ortaya çıkmak.

1.1. bedīd ol-:-*du*

Didi Manṣūr nūr-ı Ḥaḳ **oldu bedīd**
Oldı zindān ol aradan nā-bedīd **(Beyit 306)**

beḳā:

1.) Bâkîlik, kalıcılık.

1.1. beḳā:

Her ki ṣūret ʿāleminden geçmedi
Ol **beḳā** peymānesinden içmedi **(Beyit 399)**

1.2. beḳā:

Gel **beḳā** isterseñ imdi ol fenā
Cān gözi tā uyḫusından uyaña **(Beyit 401)**

1.3. beḳā:

ʿĀlem-i lāhūtdurur seyrāngehi
Ol **beḳā** milkidurur cevlāngehi **(Beyit 554)**

1.4. beḳāya:-*(y)a*

Yine Manṣūr aydur ey luṭf ıssı yār
Cānum olmışdur **beḳāya** intiẓār **(Beyit 569)**

beḳā dür dānesi:

1.) Sonsuzluğun inci tanesi.

1.1. beḳā dür dānesi:-*ni*

Her kim ol baḥr-ı fenāya ṭalmadı
Ol **beḳā dür dānesini** bulmadı **(Beyit 1004)**

beḳā evi:

1.) Ahiret, ebedi hayat evi.

1.1. beḳā evi:-*n, -de*

Bu fenādan kurtulam āzād olam
Ol **beḳā evinde** varup şād olam **(Beyit 561)**

beḳā ir-:

1.) Sonsuzluğa ulaşmak.

1.1. beḳā ir-:-*miş.*

Didi Manṣūra eyā māh-liḳā
Ṣıḥḥat olsun cānuña **irmiş beḳā (Beyit 520)**

belā:

1.) Afet, musibet, dert, gam, keder.

1.1. belāya:-*(y)a*

Biz günāhkāruz İlāhī sen Kerīm
Bu **belāya** çāre senden ey Rahīm
(Beyit 889)

bellü:

1.) Belli, açık, aşikâr.

1.1. bellü:

Her ne kim dirseñ dutavuz **bellü** bil
Çün sözün ḳatliñe olmışdur delīl
(Beyit 664)

ben:

1.) "Ben" birinci tekil kişi zamiri.

1.1. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ḳalmışam ḥayretde **ben** müflis-gedā
Ḥācetümi sen ḳabūl it yā Ḫudā **(Beyit 53)**

1.2. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben ḳuluñ kapuñda müflis çākerem
Līk senden ġayrından el çekerem
(Beyit 59)

1.3. ben: (Allah)

Baña ʿāşıḳ olanı öldürürem
Cümle ḥalḳı **ben** aña güldürürem
(Beyit 66)

1.4. ben: (Allah)

Yine aña **ben** olurın hūn-bahā
Ḥażretümde zīra kim buldı bahā
(Beyit 68)

1.5. ben: (Allah)

ʿĀşıḳısañ seni şöyle ḳıluram
Kimse bilmez ḥikmetüm **ben** bilürem
(Beyit 69)

1.6. ben: (Allah)

Ḥaḳ Taʿālā didi çün geldüñ baña
Ben daḫı gönlüñ de mihmānam saña
(Beyit 73)

1.7. ben: (Allah)

Çünkü sen varlıġuñı ḳılduñ aḳın
Saña **ben** senden yaḳın oldum yaḳın
(Beyit 74)

1.8. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben sen olam sen ben olasın o dem
Saña bir ola vücūdıla ʿadem **(Beyit 78)**

1.9. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Manṣūr ey Ḫalīfe geçmezem
Ben bu söz üzre dururam gitmezem
(Beyit 127)

1.10. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmezem
Uşbu meydāndadururam gitmezem **(Beyit 130)**

1.11. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Bī-nişānı buldum oldum bī-nişān
Ol **ben** oldum ben olam bilgil ʿıyān **(Beyit 135)**

1.12. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Bī-nişānı buldum oldum bī-nişān
Ol ben oldum **ben** olam bilgil ʿıyān **(Beyit 135)**

1.13. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür Ḥaḳ söylerem
Ẕāt-ı Ḥayyam **ben** ki muṭlaḳ söylerem **(Beyit 145)**

1.14. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Key bilüñ Ḥaḳ benümle **ben** Ḥaḳam
Bī-tereddüd ol vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 147)**

1.15. ben: (Bağdat halkı)

Ben urup zindāna ilterüz seni
Şöyle bil anda ḳılursın meskeni **(Beyit 152)**

1.16. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Şöyle kim **ben** mest-i ʿaşḳam bā-ṣafā
Lā-yezālī mey içürdi Muṣṭafā **(Beyit 158)**

1.17. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben bu meydāndan yüzüm döndürmezem
Ṣūret-i fāniye baş indürmezem **(Beyit 162)**

1.18. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ṣādıḳam bu sözde **ben** bayıḳ bilüñ
Varuñ imdi bir demür örsi buluñ **(Beyit 178)**

1.19. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Çünki vāḳıf oldum aṣl-ı kāra **ben**
Yüzüm üstine varuram dāra ben **(Beyit 242)**

1.20. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Çünki vāḳıf oldum aṣl-ı kāra ben
Yüzüm üstine varuram dāra **ben** **(Beyit 242)**

1.21. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

İmdi **ben** terk itmezem zindānumı
İsterem ṭopraġa ḳaram ḳanumı **(Beyit 244)**

1.22. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben żaʿīfe Ḥaḳ Taʿālā luṭf ider
Kendü nūrından baña cilvet ider
(Beyit 299)

1.23. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Manṣūr merdāne zindeyidüm
Ben Ḥaḳuñ ḫavf u recāsındayıdum
(Beyit 314)

1.24. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Cānum ol deryāya ġarḳ olmışdurur
Ben ṭolındum cümle ol ḳalmışdurur
(Beyit 392)

1.25. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben bu meydān içre gerçek ʿāşıḳam
Pes Ene'l-Ḥaḳ söylerisem ṣādıḳam
(Beyit 413)

1.26. ben: (Yazar)

Ol daḫı ʿazm itdi zindāndan yaña
Cān ḳulaġın ṭut ne dirin **ben** saña
(Beyit 429)

1.27. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Mest-i ʿaşḳam **ben** Ene'l-Ḥaḳ söylerem
Ġarḳa vardum baş u cānı neylerem
(Beyit 447)

1.28. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Baḳmazam bu ʿālem-i nāsūta **ben**
Çün ki irdüm ʿālem-i lāhūta ben
(Beyit 451)

1.29. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Baḳmazam bu ʿālem-i nāsūta ben
Çün ki irdüm ʿālem-i lāhūta **ben**
(Beyit 451)

1.30. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Uşbu ṣūretden ki **ben** dür olmışam
Gör ne vīrānem ki maʿmūr olmışam
(Beyit 463)

1.31. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Anuñ irşādıla irdüm **ben** Ḥaḳḳa
Bu Ene'l-Ḥaḳ oldı baña muṭlaḳa
(Beyit 466)

1.32. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben bu yoldan dönmezem merdānevār
Pes sücūd itsem gerek pervānevār
(Beyit 467)

1.33. ben: (Şeyh Şiblî)

İmdi destūruñla ḫalḳa varayın
Yüz urup **ben** anlara yalvarayın **(Beyit 483)**

1.34. ben: (Gayb Eri)

Ġayb Eri aydur **ben** anı göreyin
Dilegi neymiş bu sözden ṣorayın
(Beyit 509)

1.35. ben: (Gayb Eri)

Ben ḥakīmem bilem anuñ ḥikmetin
Görelüm neyler Ḫudānuñ ḳudretin
(Beyit 510)

1.36. ben: (Gayb Eri)

Ḥālet-i Manṣūr ʿdan alam **ben** ḫaber
Ol ḫaberden iş ṭuyasın muʿteber **(Beyit 512)**

1.37. ben: (Gayb Eri)

İrdi ʿaşḳuñ ilçisi çābük-süvār
Ben hemān-dem şöyle oldum bī-ḳarār
(Beyit 522)

1.38. ben: (Gayb Eri)

Ben ḳuluñı eylediler iḫtiyār
Ṭapuña irişmege ey baḫtiyār **(Beyit 526)**

1.39. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

ʿAşḳ meydānında şöyle dāra **ben**
Tuḥfe iltem cānumı dildāra ben **(Beyit 560)**

1.40. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

ʿAşḳ meydānında şöyle dāra ben
Tuḥfe iltem cānumı dildāra **ben (Beyit 560)**

1.41. ben: (Gayb Eri)

Ben senüñ ḳapuñda uş bir çākerem
Pes ne ḥaddümdür saña fetvā virem
(Beyit 566)

1.42. ben: (Gayb Eri)

Sen Ġanīsin **ben** ġulām ey pür-kerem
Ḫāṣa-lillāh ki saña fetvā virem **(Beyit 568)**

1.43. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Şerḥa şerḥa pāreleñ uşbu teni
Bu ṭonı ṣoyuñ ki bulam **ben** beni
(Beyit 655)

1.44. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Varısa Ḥaḳdan recānuz key bilüñ
Ner ne kim **ben** dir isem eyle ḳıluñ
(Beyit 662)

1.45. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Gelüñ imdi kesüñ evvel elümi
Elsüz ayaḳsuz varam **ben** yolumı
(Beyit 670)

1.46. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben baña ḳıldum ne ḳıldumsa baña
Pes cerīme yoḳdurur bundan saña
(Beyit 679)

1.47. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ẓāhir ü bāṭın Ḥaḳ oldum çün ki **ben**
Ḥaḳḳıla ṭolmışdurur bu cān u ten
(Beyit 697)

1.48. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Eyle bilüñ Ḥaḳ benümle **ben** Ḥaḳam
Lā-yezālī ol vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 746)**

1.49. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Siz baña luṭf itdüñüz yā ehl-i dīn
Kimseñüze dutmazam **ben** buġż u kīn
(Beyit 747)

1.50. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Yā Allah yā Rabbü'l-ʿulā
Senden irdi bu yaḳınlıḳ **ben** ḳula
(Beyit 773)

1.51. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ey Ḫudāvendā İlāhā Rabbenā
Ben ḳulı vaṣluñla ḳılduñ āşinā **(Beyit 784)**

1.52. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Luṭf idüben aġduruñ miʿrācuma
Ben bu dāra gelmişem miʿrācuma
(Beyit 805)

1.53. ben: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben Ene'l-Ḥaḳ şavtını terk itmeyem
ʿAşḳ meydānına varam gitmeyem
(Beyit 907)

1.54. ben: (Aşk)

ʿAḳl aydur milke benven ketḫudā
ʿAşḳ aydur **ben** olurvan bā-Ḫudā
(Beyit 1031)

1.55. ben: (Aşk)

ʿAḳl aydur benven āḫir ser-firāz
ʿAşḳ aydur **ben** muḳaddes pāk-bāz
(Beyit 1035)

1.56. bende:-*de* (Hallâc-ı Mansûr)

Gizlü sırrın **bende** izhār eyledi
Dilüm anuñ çün Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 321)

1.57. bende:-*de* (Hallâc-ı Mansûr)

Bende benlik ḳalmadı bilgil ʿıyān
Uşbu ilde söyleyen oldur hemān
(Beyit 394)

1.58. bende:-*de* (Aşk)

ʿAḳl aydur bendedür şekvā yaḳīn
ʿAşḳ aydur **bende** yeksān küfr ü dīn
(Beyit 1033)

1.59. bende:-*de* (Akıl)

ʿAḳl aydur **bende** kim nīk-nām var
ʿAşḳ dir kim anda dāne-dām var
(Beyit 1036)

1.60. bendedür:-*de, -dür* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ benem Ḥaḳ **bendedür** yā ḳavm-i dūn
Nitekim Ḥaḳ oldı baña reh-nümūn
(Beyit 97)

1.61. bendedür:-*de, -dür*

Ḥaḳ benem Ḥaḳ **bendedür** Ḥaḳ söylerem
Ẕāt-ı Ḥayyam ben ki muṭlaḳ söylerem
(Beyit 145)

1.62. bendedür:-*de, -dür* (Hallâc-ı Mansûr)

Bendedür Ḥaḳ āşikāre vü nihān
Cān-ı ʿālem benven āḫir bī-gümān
(Beyit 147)

1.63. bendedür:-*de, -dür* (Akıl)

ʿAḳl aydur āşinālıḳ **bendedür**
ʿAşḳ aydur kim Ḫudālıḳ bendedür
(Beyit 1032)

1.64. bendedür:-*de, -dür* (Aşk)

ʿAḳl aydur āşinālıḳ bendedür
ʿAşḳ aydur kim Ḫudālıḳ **bendedür**
(Beyit 1032)

1.65. bendedür:-*de, -dür* (Akıl)

ʿAḳl aydur **bendedür** şekvā yaḳīn
ʿAşḳ aydur bende yeksān küfr ü dīn
(Beyit 1033)

1.66. benden:-*den* (Hallâc-ı Mansûr)

Dü cihānuñ serveri benven ʿıyān
Benden açıldı rumūz-ı Kün fekān
(Beyit 454)

1.67. benden:-*den* (Hallâc-ı Mansûr)

İrte gice çaġırur kim Ḥaḳ benem
Benden özge kimse yoḳ muṭlaḳ benem **(Beyit 505)**

1.68. benem:-*em* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḫalvetinden ṭaşraya urdı ḳadem
Çaġırup aydurdı kim Ḫālıḳ **benem**
(Beyit 96)

1.69. benem:-*em* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ **benem** Ḥaḳ bendedür yā ḳavm-i dūn
Nitekim Ḥaḳ oldı baña reh-nümūn
(Beyit 97)

1.70. benem:-*em* (Hallâc-ı Mansûr)

Key delü olmış Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
Ḥaḳ **benem** dir naʿra urup baġırur
(Beyit 113)

1.71. benem:-*em*

Ḥaḳ **benem** Ḥaḳ bendedür Ḥaḳ söylerem
Ẕāt-ı Ḥayyam ben ki muṭlaḳ söylerem
(Gazel 145)

1.72. benem:-*em* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Manṣūr iş benüm ḳudret benüm
Milke ḫākim **benem** ḥikmet benüm
(Beyit 188)

1.73. benem:-*em* (Hallâc-ı Mansûr)

İrte gice çaġırur kim Ḥaḳ **benem**
Benden özge kimse yoḳ muṭlaḳ benem
(Beyit 505)

1.74. benem:-*em* (Hallâc-ı Mansûr)

İrte gice çaġırur kim Ḥaḳ benem
Benden özge kimse yoḳ muṭlaḳ
benem (Beyit 505)

1.75. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Siz bu ṣūretden **beni** āzād idüñ
Cānumı ol cānāne ile ṣād idüñ **(Beyit 191)**

1.76. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḳo ḥużūrumda **beni** ey ḫoş-nihād
Cānum ol cānāne ile ola ṣād **(Beyit 246)**

1.77. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Ṣanma kim zindān içine ṣıġmazam
Bil **beni** kim yire göge ṣıġmazam
(Beyit 300)

1.78. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Bil ki ol vaḳt oldı rāhat cān-ı men
Beni ḳurtardı Allahum ġuṣṣadan
(Beyit 320)

1.79. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Kendü luṭfuñdan ḳabūl itdüñ **beni**
Ḥażretüñe lāyıḳ oldum yā Ġanī **(Beyit 328)**

1.80. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Sensin ol dārende-i ʿArş-ı Mecīd
Sensin iden **beni** ġayrıdan baʿīd **(Beyit 330)**

1.81. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Beni zindāna ṣalan ʿaşḳuñdurur
Benligüm naḳdin alan ʿaşḳuñdurur
(Beyit 352)

1.82. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Ey Ḫudā cān tuḥfesin maʿẕūr ḳıl
Al **beni** sen benligümden hūr ḳıl
(Beyit 354)

1.83. beni:-*i* (Şeyh Cüneyd)

Beni ilzām itdi Manṣūr ey ulu
Çāre senden olısar ey baḫtulu **(Beyit 425)**

1.84. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Ol muḥīṭ ol dem **beni** ġarḳ ider
Anda cism ü cānını kim farḳ ider
(Beyit 441)

1.85. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Çün **beni** ġarḳ eyledi deryā-yı ʿaşḳ
Uşda oldum bī-ser ü bī-pā-yı ʿaşḳ
(Beyit 448)

1.86. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Nitekim buldum senüñ ile viṣāl
Beni ġarḳ itdi tecellī-i cemāl **(Beyit 545)**

1.87. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Yüzüm üzre sürüsünler kon **beni**
Pāre pāre eylesünler bu teni **(Beyit 559)**

1.88. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi kim ṣad-pāre ḳılsunlar **beni**
ʿĀşıḳ u ṣādıḳ n'ider cān u teni **(Beyit 593)**

1.89. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi ṣanmañuz **beni** yüz döndürem
Dār ayaġında gerek baş indürem
(Beyit 653)

1.90. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Şerḥa şerḥa pāreleñ uşbu teni
Bu ṭonı ṣoyuñ ki bulam ben **beni**
(Beyit 655)

1.91. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Çün ki maḥbūbum **beni** ḳılur ṭaleb
Baña yoḳdur el ü ayaḳ cism ü leb
(Beyit 748)

1.92. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Yoġ iken çün kim **beni** var eyledüñ
Ḳudretüñ dilümde iẓhār eyledüñ
(Beyit 774)

1.93. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Uş **beni** vaṣluñ içün öldürdiler
Ḥażretüñde ṣād idüp güldürdiler
(Beyit 779)

1.94. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Perde refʿ oldı şehā gördüm seni
Kulluġa anda ḳabūl itdüñ **beni (Beyit 788)**

1.95. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Dutalar ol dem **beni** ḥabs ideler
ʿAşḳ ipin boynuma ṭaḳup yideler
(Beyit 908)

1.96. beni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

İlteler zindāna **beni** ṣol zamān
Āṣikār idem yine remzi nihān **(Beyit 910)**

1.97. benim:-*im* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳḳıla çün oldı bāzārum benüm
Baş u cān virmekdurur kārum **benim**
(Beyit 101)

1.98. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳḳıla çün oldı bāzārum **benüm**
Baş u cān virmekdurur kārum benim
(Beyit 101)

1.99. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Doldı Ḥaḳdan çün içüm ṭaşum **benüm**
ʿAşḳ meydānındadur başum benüm
(Beyit 128)

1.100. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Doldı Ḥaḳdan çün içüm ṭaşum benüm
ʿAşḳ meydānındadur başum **benüm**
(Beyit 128)

1.101. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Ṣabrumı yaġmaladı ol Ḥaḳ **benüm**
Ṭāḳatüm ṭaḳ oldu uş muṭlaḳ benüm
(Beyit 133)

1.102. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Ṣabrumı yaġmaladı ol Ḥaḳ benüm
Ṭāḳatüm ṭaḳ oldu uş muṭlaḳ **benüm**
(Beyit 133)

1.103. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Vācib ü mümkin **benüm** ẕatümdadur
Sūr-ı İsrāfil eṣvātumdadır **(Beyit 146)**

1.104. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Manṣūr iş **benüm** ḳudret benüm
Milke ḫākim benem ḥikmet benüm
(Beyit 188)

1.105. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Manṣūr iş benüm ḳudret **benüm**
Milke ḫākim benem ḥikmet benüm
(Beyit 188)

1.106. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Manṣūr iş benüm ḳudret benüm
Milke ḫākim benem ḥikmet **benüm**
(Beyit 188)

1.107. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Vardı zindān **benüm** ile Ḥażrete
Gel naẓar ḳıl bu ʿacāyib ḳudrete
(Beyit 312)

1.108. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Uş meʿābdur melceʾ-i Ḥaḳdur **benüm**
Cümle sözüm Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur
benüm **(Beyit 411)**

1.109. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Uş meʿābdur melceʾ-i Ḥaḳdur benüm
Cümle sözüm Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur
benüm (Beyit 411)

1.110. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Vaḳt irişdi varasın yārānlara
İltesin **benüm** selāmum anlara **(Beyit 582)**

1.111. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi kim ṭopraḳ **benüm** ʿArşumdurur
Nūh felek seyrāngehi Ferşümdurur
(Beyit 622)

1.112. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

ʿAşḳ içinde çün bugün oldum şehīd
Ṭāliʿüm baḫtum **benüm** oldı saʿīd
(Beyit 634)

1.113. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Toġran imdi pāre pāre bu tenüm
Tā ki vara Ḥażrete cānum **benüm**
(Beyit 639)

1.114. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Pāre pāre eylediler bu tenüm
Cāna irdüm pes bu ten nemdür **benüm**
(Beyit 794)

1.115. benüm:-*üm* (Hallâc-ı Mansûr)

Cismüm oda yaḳalar ol dem **benüm**
Şöyle kim yanup kül ola bu tenüm
(Beyit 912)

1.116. benümle:-*üm, -le* (Hallâc-ı Mansûr)

Key bilüñ Ḥaḳ **benümle** ben Ḥaḳam
Bī-tereddüd ol vücūd-ı muṭlaḳam
(Beyit 147)

1.117. benümle:-*üm, -le* (Hallâc-ı Mansûr)

Eyle bilüñ Ḥaḳ **benümle** ben Ḥaḳam
Lā-yezālī ol vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 746)**

1.118. benven:-*ven* (Hallâc-ı Mansûr)

Cūşa geldi şol zamān itdi fiġān
Didi Ḫālıḳ **benven** ey ḫalḳ-ı cihān **(Beyit 95)**

1.119. benven:-*ven* (Hallâc-ı Mansûr)

Key bilüñ benven bugün merd-i Ḫudā
Ḥaḳ yolında cānıla başum fidā **(Beyit 99)**

1.120. benven:-*ven* (Hallâc-ı Mansûr)

Bendedür Ḥaḳ āşikāre vü nihān
Cān-ı ʿālem **benven** āḫir bī-gümān **(Beyit 147)**

1.121. benven:-*ven* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳḳıla buldum viṣāl-ender-viṣāl
Ḥaḳḳı muṭlaḳ **benven** āḫir Lā-yezāl **(Beyit 189)**

1.122. benven:-*ven* (Hallâc-ı Mansûr)

Dü cihānuñ serveri **benven** ʿıyān
Benden açıldı rumūz-ı Kün fekān **(Beyit 454)**

1.123. benven:-*ven* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi **benven** Ḥayy u Bāḳī cāvidān
Key bilüñ ey zāhidān u ʿābidān **(Beyit 611)**

1.124. benven:-*ven* (Hallâc-ı Mansûr)

Benven ol serheng-i ʿuşşāḳ-ı cihān
Cānıla başum çü ḳıldum der-miyān **(Beyit 635)**

1.125. benven:-*ven* (Akıl)

ʿAḳl aydur milke benven ketḫudā
ʿAşḳ aydur ben olurvan bā-Ḫudā **(Beyit 1031)**

1.126. benven:-*ven* (Akıl)

ʿAḳl aydur **benven** āḫir ser-firāz
ʿAşḳ aydur ben muḳaddes pāk-bāz **(Beyit 1035)**

ben ol-:

1.) Ben olmak; benim yerimde olmak.

1.1. ben ol-:-*a, -sın*

Ben sen olam sen **ben olasın** o dem
Saña bir ola vücūdıla ʿadem **(Beyit 78)**

bend:

1.) Bağ, engel, tutsak.

1.1. bend:

Bend içinden çıḳuban şād olasız
Cümle ḳayġulardan āzād olasız **(Beyit 207)**

1.2. bend:

Gördi ol maḥbūslar gitmiş ḳamu
Bend ile zindānı terk itmiş ḳamu
(Beyit 228)

1.3. bendile:-*ile*

Varıdı zindān içinde şuçlular
Şöyle **bendile** yaturdı hep olar **(Beyit 197)**

1.4. bendinden:-*in, -den*

Ḳamusı **bendinden** āzād oldılar
Guṣṣalardan ḳurtulup şād oldılar
(Beyit 218)

1.5. bendümi:-*üm, -i*

Kesüñ imdi elümi ayaġumı
Tā ki çözüñ **bendümi** vü baġumı
(Beyit 656)

bend it-:

1.) Bağlamak, zincirlemek, tutsak etmek.

1.1. bend it-:-*di, -ler*

Ṭutuban Manṣūrı çün **bend itdiler**
ʿAşḳ ipin boynına ṭaḳup yitdiler **(Beyit 166)**

bende:

1.) Kul, köle, hizmetkâr.

1.1. bende:

Çün ki sulṭān bendesine ḥükm ider
Bende maḥkūm olmadı ayruḳ n'ider
(Beyit 578)

1.2. bendeñi:-*ñ, -i*

Bir nefes bu **bendeñi** şād idesin
Hem bu vīrān göñlüm ābād idesin
(Beyit 55)

1.3. bendesine:-*si, -n, -e*

Çün ki sulṭān **bendesine** ḥükm ider
Bende maḥkūm olmadı ayruḳ n'ider
(Beyit 578)

bende-i ḫāṣ ol-:

1.) Özel, seçkin kul, hizmetkâr olmak.

1.1. bende-i ḫāṣ ol-:-*ma, -dı*

Her ki ol deryāda ġavvāṣ olmadı
Ḥażret içre **bende-i ḫāṣ olmadı (Beyit 539)**

bend-i ṣūret:

1.) Suret kafesi.

1.1. bend-i ṣūret:-*de*

Bend-i ṣūretde esīr olsa kişi
Olmaya bu maʿnādan baḫşāyişi **(Beyit 396)**

bend-i zindān:

1.) Zindana bağlı.

1.1. bend-i zindān:

Bend-i zindān sen şehe lāyıḳ degül
Ḫūn evidür bu saña bayıḳ degül **(Beyit 236)**

benlik:

1.) Bir kimsenin kendisini kendisi yapan özellik, kişinin öz varlığı, kendilik, kişilik.

1.1. benlik:

Bende **benlik** ḳalmadı bilgil ʿıyān
Uşbu ilde söyleyen oldur hemān **(Beyit 394)**

1.2. benligüm:-*üm*

Beni zindāna ṣalan ʿaşḳuñdurur
Benligüm naḳdin alan ʿaşḳuñdurur **(Beyit 352)**

1.3. benligümden:-*üm, -den*

Ey Ḫudā cān tuḥfesin maʿẕūr ḳıl
Al beni sen **benligümden** hūr ḳıl **(Beyit 354)**

1.4. benlüġümden:-*üm, -den*

Tā ki mürde cānuma ire ḥayāt
Benlüġümden tā ebed bulam necāt **(Beyit 477)**

beñze-:

1.) Andırmak, gibi olmak, denk olmak.

1.1. beñzer:-*r*

Gökde ay nūrına **beñzer** nūr-ı ʿaḳl
Ẕihnüñe ḳuvvet viriser uşbu naḳl **(Beyit 1023)**

beñzi ṣarı:

1.) Zayıflıktan ve kederden rengi solup sararmak.

1.1. beñzi ṣarı:-*sı, -dur*

Beñzi ṣarısıdur ʿuşşāḳa nişān
ʿAşḳ içinde böyle olur ʿāşıḳān **(Beyit 708)**

berdār:

1.) Darağacına çekilmiş, asılmış.

1.1. berdāra:-*a*

Ger ṣafā aṣlın dilerseñ yāra gel
Sen daḫı Manṣūr bigi **berdāra** gel
(Beyit 730)

ber-dār it-:

1.) Darağacına çekmek, asmak.

1.1. berdār it-:-*e, -ler*

Uşbu fānī ṣūreti dār ideler
Öldürüp Manṣūrı **berdār ideler (Beyit 574)**

1.2. ber-dār it-:-*e, -ler*

Söz öküşdür ṣoñra **ber-dār ideler**
Yine āḫir bir ʿaceb kār ideler **(Beyit 911)**

1.3. berdār it-:-*er, -üz*

İmdi biz bu sözi inkār iderüz
Buyurursañ anı **berdār iderüz (Beyit 507)**

1.4. berdār it-:-*er, -üz*

Key bil imdi seni **berdār iderüz**
Dār aġacında göresin n'iderüz **(Beyit 605)**

1.5. berdār it-:-*üñ*

Soñra ʿaşḳ ipin ṭaḳup **berdār idüñ**
Yoḳluġumdan ḳurtaruban var idüñ
(Beyit 659)

berdār ol-:

1.) Darağacına çekilmek, asılmak.

1.1. berdār ol-:-*du, -ñ*

Çün Ene'l-Ḥaḳ remzin itdüñ āşikār
Berdār olduñ sen imdi dāra var
(Beyit 535)

beri ol-:

1.) Uzaklaşmak.

1.1. beri ol-:

ʿAşḳ olupdur Ḥaḳ yolınuñ rehberi
ʿAşḳa vir cānuñ ḳamudan **ol beri**
(Beyit 1040)

1.2. beri ol-:-*du, ñ*

Didiler Manṣūra kim ey ʿaşḳ eri
Niçün **olduñ** ṭatlu cānuñdan **beri**
(Beyit 603)

1.3. beri ol-:-*maz, -sa, -ñ*

Senlik ü benlikden **olmazsañ beri**
Eyle bil kim göremezsinsen anı **(Beyit 1043)**

berk it-:

1.) Sağlamlaştırmak.

1.1. berkit-:-*di, -ler*

Çünki zindān ḳapusın **berkitdiler**
Yine ḫalḳ işli işine gitdiler **(Beyit 196)**

1.2. berḳ it-:-*me, -düñ*

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmedüñ
Şerʿ içinde ayaġuñ **berḳ itmedüñ (Beyit 604)**

ber-kemāl ḳıl-:

1.) Kemal üzere olmak, kemale ermek; mükemmel hale gelmek.

1.1. ber-kemāl ḳıl-:-*ıp, dur*

Yine Manṣūr didi ey ḫalḳ-ı ricāl
Cümle işüm Ḥaḳ **ḳılupdur ber-kemāl (Beyit 144)**

ber-mezīd eyle-:

1.) Çoğaltmak, fazlalaştırmak, arttırmak.

1.1. ber-mezīd eyle-:-*miş, -di*

Varıdı Manṣūruñ anda bir mürīd
Anı Manṣūr **eylemişdi ber-mezīd (Beyit 902)**

beru:

1.) "beri, -den bu tarafa, -den bu yana" anlamlarında edat.

1.1. berü:

Yine cellād ol zamān geld'ilerü
Didi Manṣūra ayaġuñ al **berü (Beyit 737)**

beşāret:

1.) Müjde, iyi haber.

1.1. beşāret:

Yine diñle bir **beşāret** cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür insānıla **(Beyit 876)**

1.2. beşāret:

Yine diñle bir **beşāret** bir kezin
Sır ṭuyasın ger açarsañ cān gözin **(Beyit 899)**

beşāret eyle-:

1.) Müjde vermek, bir kimseye sevindirici, mutlu bir haberi ulaştırmak.

1.1. beşāret eyle-:-*di*

Cān içinde çün işāret eyledi
Ehl-i zindāna **beşāret eyledi (Beyit 217)**

beşāret ḳıl-:

1.) Müjde vermek.

1.1. beşaret ḳıl-:-*du, ñ*

ʿAşḳ ıla **ḳılduñ beşāret** cānuma
Tuḥfe iltem cānumı cānānuma **(Beyit 353)**

1.2. beşāret ḳıl-:-*up*

Sözini Mansūr āġāz eyledi
Ḫoş **beşāret ḳılup** anda söyledi **(Beyit 932)**

beyān ḳıl-:

1.) Açıklamak, izah etmek, anlatmak.

1.1. beyān ḳıl-:

Biz ḳuluña uşbu sırrı **ḳıl beyān**
Kim ʿıyāndurur saña cümle nihān **(Beyit 303)**

1.2. beyān ḳıl-:-*dı, -lar*

Anda ḥāżır olmışıdı ol zamān
Ḳıldılar ḥālini Manṣūruñ **beyān** **(Beyit 259)**

bez:

1.) İnsan vücudunda salgı yapan organlara verilen genel isim.

1.1. bezdür:-*dür*

Göz degüldür ten gözi **bezdür** hemān
Cān gözidür kim virür Ḥaḳdan nişān **(Beyit 756)**

bırak-:

1.) Bırakmak; geçirmek, takmak.

1.1. bıraḳsunlar:-*sun, -lar*

Luṭf idüp fetvā vir indi ḫalḳa sen
Tā ki boynuma **bıraḳsunlar** resen **(Beyit 558)**

bī-ʿaded:

1.) Sayılamayacak kadar çok, sınırsız, sonsuz, hesapsız.

1.1. bī-ʿaded:

Raḥmeti çoḳdurur hem **bī-ʿaded**
Size daḫı andan irişe meded **(Beyit 201)**

1.2. bī-ʿaded:

Tā ki Ḥaḳdan irişe size meded
Raḥmeti çoḳdur Ḫudānuñ **bī-ʿaded** **(Beyit 937)**

bi-ʿavni'l-melīkü'l-vehhāb:

1.) Karşılıksız bağışlayıcının yardımı ile.

1.1. bi-ʿavni'l-melīkü'l-vehhāb:

Temmetü'l-kitāb **bi-ʿavni'l-melīkü'l-vehhāb** fī-yevmi

Çehārşenbe fī evsāṭi şaʿbān sene sitte ve s̲elās̲in ve tisʿa mie 936 **(Diğer 1/1)**

bī-çāre:

1.) Çaresiz, aciz, zavallı.

1.1. bī-çāreye:-*(y)e*

Geldiler ʿālimleri bir araya
Didiler ne geldi bu **bī-çāreye (Beyit 106)**

bidāyet:

1.) Başlangıç, başlama.

1.1. bidāyet:

ʿAşḳ baḥrine nihāyet olmadı
ʿAşḳa irmeyen **bidāyet** bulmadı **(Beyit 1038)**

bī-emān:

1.) Amansız, amanvermez, insafsız, merhametsiz.

1.1. bī-emān:

Kesdi cellād ṣağ ayaġın **bī-emān**
Yir yüzine akdı ḳanı hem revān **(Beyit 739)**

bigi:

1.) "Gibi" benzetme edatı.

1.1. bigi:

Ṭaşuban tenüñ ḫamīr **bigi** aḳar
Şaḳḳ idüp zindānı ol ṭaşra çıḳar **(Beyit 295)**

1.2. bigi:

Anuñ aġzı yarını nūş itmişem
Ṭaşuban deryā **bigi** cūş itmişem **(Beyit 465)**

1.3. bigi:

Ger ṣafā aşlın dilerseñ yāra gel
Sen daḫı Manṣūr **bigi** berdāra gel **(Beyit 730)**

bī-gümān:

1.) Şüphesiz, kuşkusuz.

1.1. bī-gümān:

Ẓāhir oldur bāṭın oldur **bī-gümān**
Andan artıḳ kimse yoḳdur Cāvidān **(Beyit 6)**

1.2. bī-gümān:

Bendedür Ḥaḳ āşikāre vü nihān
Cān-ı ʿālem benven āḫir **bī-gümān** **(Beyit 147)**

1.3. bī-gümān:

Ḳāḍıyü'l-Hācāt sensin bī-gümān
Baña vaṣluñı gerek yā Müsteʿān
(Beyit 337)

1.4. bī-gümān:

Sensin ol Maʿbūd-ı Muṭlaḳ **bī-gümān**
Bī-mekān u bī-zamān u bī-nişān
(Beyit 341)

1.5. bī-gümān:

Pes size vācib budur ey ʿālimān
Her sözin anuñ dutasız **bī-gümān**
(Beyit 843)

1.6. bī-gümān:

Her yire kim düşdi ol külden hemān
Çağırup didi Ene'l-Ḥaḳ **bī-gümān**
(Beyit 874)

bī-ḫaber:

1.) Habersiz, bir durumla ilgili malumatı olmayan.

1.1. bī-ḫaber:

Gitdi anlar özlerinden **bī-ḫaber**
Virdiler gelüp Ḫalīfeye ḫaber **(Beyit 275)**

1.2. bī-ḫaberdür:-*dür*

Bī-ḫaberdür söyledügi sözden ol
Ḥaḳ Taʿālā ol sözi ḳılmaz ḳabūl **(Beyit 172)**

bī-ḫaber ol-:

1.) Habersiz olmak, bilgisiz kalmak.

1.1. bī-ḫaber ol-:-*avuz*

Bu ne sırdur bize luṭf it vir ḫaber
Kim bu ḥālden biz **olavuz bī-ḫaber**
(Beyit 296)

bī-ḥicāb:

1.) Perdesiz, Allah'ın cemâline kavuşmak; Fenâfillah makamı.

1.1. bī-ḥicāb:

Ḳaldı Manṣūr ol araba **bī-ḥicāb**
İrdi şol sāʿat ḫiṭāb-ı müsteṭāb **(Beyit 323)**

bī-ḥisāb:

1.) Hesaba gelmez, sayısız, pek çok.

1.1. bī-ḥisāb:

Cennet ü dīdār umaruz **bī-ḥisāb**
Yā İlāhī ḳıl duʿāmuz müstecāb **(Beyit 968)**

bī-ḥod ol-:

1.) Kendinden geçmiş olmak, ne yaptığının farkında olmamak.

1.1. bī-ḫod ol-:-*dı*

Bī-ḫod oldı cümle maḫlūḳ ol zamān
Ḳamusı didi Ene'l-Ḥaḳ nāgehān **(Beyit 668)**

bī-hūde:

1.) Beyhude, boş yere.

1.1. bī-hūde:

Didiler kim urmaġıl **bī-hūde** lāf
Ḥaḳ Taʿālā ḳulların ṣanma güzāf **(Beyit 175)**

bī-hūş eyle-: **(Deyim)**

1.) Aklını başından almak.

1.1. bī-hūş eyle-:-*miş*

ʿAşḳ deryāsı ʿaceb cūş eylemiş
Ġarḳa ṣalup seni **bī-hūş eylemiş** **(Beyit 433)**

bī-karār:

1.) Kararsız, huzursuz, tedirgin.

1.1. bī-ḳarār:

ʿAşḳıla döner felekler **bī-ḳarār**
ʿAşḳıla oldı bu yirler üstüvār **(Beyit 995)**

bī-ḳarār ol-:

1.) Kararsız, huzursuz, tedirgin, rahatsız olmak.

1.1. bī-ḳarār ol-:-*dı*

Zāhidān u ʿābidān u şeyḫ diyār
Ḳamusı ağlaşup **oldı bī-ḳarār (Beyit 643)**

1.2. bī-ḳarār ol-:-*dı*

Gelüñ imdi cānum oldı bī-ḳarār
Bu arada niçe ṭuram intiẓār **(Beyit 806)**

1.3. bī-ḳarār ol-:-*dı*

Ulu kiçi şol dem **oldı bī-ḳarār**
Yas idüben ağladılar zār u zār **(Beyit 818)**

1.4. bī-ḳarār ol-:-*dı*

Böyle diyüp ağladılar zār u zār
Şöyle kim **oldı** ḳamusı **bī-ḳarār (Beyit 869)**

1.5. bī-ḳarār ol-:-*du, -m*

İrdi ʿaşḳuñ ilçisi çābük-süvār
Ben hemān-dem şöyle **oldum bī-ḳarār (Beyit 522)**

1.6. bī-ḳarār ol-:-*du, -m*

Ṭāḳatüm ḳalmadı **oldum bī-ḳarār**
Ḫod bilürsin kim ne ḳıldı derd-i yār
(Beyit 571)

1.7. bī-ḳarār ol-:*up*

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ Manṣūrı çün ġarḳ eyledi
Bī-ḳarār olup Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 94)

bī-kerān:

1.) Sınırsız, sonu gelmeyen.

1.1. bī-kerān:

Lā-mekān deryāsı oldur **bī-kerān**
Keff ü ḫāsdur anda bu her dü cihān
(Beyit 550)

bil-:

1.) İdrak etmek, kavramak, anlamak, farkına varmak.

1.1. bil:

Ger żiyāfet ḳulırısañ cānuñı
Bil ki ḫoşnūd eyledüñ mihmānuñı
(Beyit 64)

1.2. bil:

İmdi dur eyle yaraġuñ şöyle **bil**
Lā-mekān oldı ṭuraġuñ şöyle bil **(Beyit 83)**

1.3. bil:

İmdi dur eyle yaraġuñ şöyle bil
Lā-mekān oldı ṭuraġuñ şöyle **bil**
(Beyit 83)

1.4. bil:

Didiler Manṣūra kim ey merd-i kār
Seni maḥbūs eylerüz **bil** āşikār **(Beyit 151)**

1.5. bil:

Ben urup zindāna ilterüz seni
Şöyle **bil** anda ḳılursın meskeni **(Beyit 152)**

1.6. bil:

Ṣanma kim zindān içine ṣıġmazam
Bil beni kim yire göge ṣıġmazam
(Beyit 300)

1.7. bil:

Döymedi envāra zindān maḥv olur
Bil bu esrārı bilen ʿārif olur **(Beyit 307)**

1.8. bil:

Düşmeyenler ʿaşḳa **bil** kim ḫām olur
ʿAşḳa uyan ʿāşıḳ-ı bed-nām olur
(Beyit 319)

1.9. bil:

Bil ki ol vaḳt oldı rāhat cān-ı men
Beni ḳurtardı Allahum ġuṣṣadan
(Beyit 320)

1.10. bil:

Kime kim irdi nidā-yı irciʿī
Ẕāt-ı Ḥaydur **bil** kim anuñ merciʿi
(Beyit 410)

1.11. bil:

Eyle **bil** kim biz tenüz sen cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭanumuz
(Beyit 438)

1.12. bil:

İmdi ya Şeyḫ-i cihān **bil** ḥālümi
Çünki işitdüñ ḳamu aḥvālümi **(Beyit 469)**

1.13. bil:

Çün saña oldı ʿıyān esrār-ı cān
Bil ki maḥkūmuñdurur her dü-cihān
(Beyit 564)

1.14. bil:

İmdi key **bil** ey emīn-i Kirdgār
Sen şehüñ yolunda cānumdur nisār
(Beyit 565)

1.15. bil:

Key **bil** imdi seni berdār iderüz
Dār aġacında göresin n'iderüz **(Beyit 605)**

1.16. bil:

Çün Ene'l-Ḥaḳ didüñ ey meydān eri
Eyle **bil** kim seni ḳomazuz diri **(Beyit 607)**

1.17. bil:

Naʿrasından **bil** ki zindān iñledi
Ṭaşı ṭopraġı Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 610)**

1.18. bil:

Her ne kim dirseñ dutavuz bellü **bil**
Çün sözün ḳatliñe olmışdur delīl
(Beyit 664)

1.19. bil:

Yine yazıldı Ene'l-Ḥaḳ şöyle **bil**
Kim bu sözde yoḳdurur hīç ḳāl u ḳīl
(Beyit 690)

1.20. bil:

İş Ḥaḳḳuñdur ey bürāder **bil** ʿıyān
Her ne dilerse ḳılur ol Müsteʿān **(Beyit 929)**

1.21. bil:

Bil bu ʿāşıḳuñ maḳāmı niçedür
Cān gözile gör ki ʿArşdan yücedür **(Beyit 973)**

1.22. bil:

Bil ki Manṣūra Ene'l-Ḥaḳ söyleden
ʿAşḳ idi Ḥaḳḳı muṭlaḳ söyleden **(Beyit 975)**

1.23. bil:

Her kim ol ʿaşḳdan ḫaberdār olmadı
Bil kim anı ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 1011)**

1.24. bil:

Nūrı hissüñ gökde ılduz nūrıdur
Eyle bil **kim** bularuñ mestūrıdur **(Beyit 1020)**

1.25. bil:

Senlik ü benlikden olmazsañ beri
Eyle **bil** kim göremezsinsen anı **(Beyit 1043)**

1.26. bil:

Ger göñül ḥālin ṣorarsañ nicedür
Bil göñül burcı ki ʿArşdan yücedür **(Beyit 1056)**

1.27. bildi:-*di*

Bildi kim Manṣūrdan oldı bu iş
Anuñ irşādından oldu perveriş **(Beyit 230)**

1.28. bildi:-*di*

Didi kim ʿuşşāḳa budur reng ü bū
Kim bu sırrı **bildi** aldı baḫtulu **(Beyit 707)**

1.29. bildiler:-*di, -ler*

Bildiler Manṣūruñ aḥvālin ḳamu
Diñle imdi niçe oldı ey ʿamū **(Beyit 104)**

1.30. bildiler:-*di, -ler*

Çünki Manṣūruñ bu ḥālin **bildiler**
Ehl-i Baġdād ol zamān cemʿ oldılar **(Beyit 105)**

1.31. bildiler:-*di, -ler*

Sözi Manṣūruñ Ḥaḳ oldı **bildiler**
Ḳamusı şol demde mülzem oldılar **(Beyit 186)**

1.32. bildiler:-*di, -ler*

Çünki Manṣūrdan bu rāzı **bildiler**
Durdılar meskenlerine geldiler **(Beyit 322)**

1.33. bildiler:-*di, -ler*

Bildiler kim ḳahr içinde luṭfı var
Ḳahrını ḳıldılar evvel iḫtiyār **(Beyit 984)**

1.34. bildüm:-*dü, -m*

Çün senüñ ẕātuñda gördüm ẕātumı
Bildüm āḫir nefyümi iṯbātumı **(Beyit 349)**

1.35. bildür:-*dür*

Bize **bildür** bu işi i şīr-i ner
Dileriz kim viresin bundan ḫaber **(Beyit 713)**

1.36. bilem:-*em*

Ben ḥakīmem **bilem** anuñ ḥikmetin
Görelüm neyler Ḫudānuñ ḳudretin **(Beyit 510)**

1.37. bilen:-*en*

Döymedi envāra zindān maḥv olur
Bil bu esrārı **bilen** ʿārif olur **(Beyit 307)**

1.38. bilesin:-*e, -sin*

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Bilesin kim söz nedür esrārı ne **(Beyit 40)**

1.39. bilesin:-*e, -sin*

Kendözünden ger mücerred olasın
Bu ṣafānuñ ḥālin ol dem **bilesin (Beyit 721)**

1.40. bilesüz:-*e, -süz*

Bilesüz ʿāşıḳlaruñ rāzı nedür
ʿAşḳ içinde işlenen kārı nedür **(Beyit 671)**

1.41. bilgil:-*gil*

Bī-nişānı buldum oldum bī-nişān
Ol ben oldum ben olam **bilgil** ʿıyān **(Beyit 135)**

1.42. bilgil:-*gil*

Döndi Manṣūr aña aydur ey cüvān
Rāżıyam bu ḥālüme **bilgil** ʿıyān **(Beyit 240)**

1.43.bilgil:-*gil*

Bende benlik ḳalmadı **bilgil** ʿıyān
Uşbu ilde söyleyen oldur hemān **(Beyit 394)**

1.44. biline:-*i, -n, -e*

Ta ebed ʿāşıḳlara ola nişān
Ol nişānıla **biline** bī-nişān **(Beyit 459)**

1.45. bilmedi:-*me, -di*

Size bu envārdan feyż olmadı
Cānuñuz ʿaşḳuñ rumūzı **bilmedi** **(Beyit 624)**

1.46. bilmedük:-*me, -dü, -k*

Bilmedük Manṣūruñ aḥvālin tamām
İrmedük sırrına ḳılduḳ intiḳām **(Beyit 863)**

1.47. bilmedük:-*me, -dü, -k*

Bilmedük ol ʿaşḳ erinün remzini
Ṭuymaduḳ cānān gözinüñ ġamzını **(Beyit 867)**

1.48. bilmedüñ:-*me, -dü, -ñ*

Didi Manṣūr aña ey merd-i ʿazīz
Bilmedüñ bu sırrı ḳılmaduñ temīz **(Beyit 297)**

1.49. bilmedüñüz:-*me, -dü, -ñüz*

Bu araya tercümān ṣıġmaz bilüñ
Bilmedüñüz remzini uşbu dilüñ **(Beyit 149)**

1.50. bilmeyeler:-*me, -(y)e, -ler*

Zār u giryān olalar anlar ḳatı
Bilmeyeler bu ʿacāyib ḳudreti **(Beyit 921)**

1.51. bilmeyen:-*me, -(y)en*

Naḳş iden maḳṣūd olan naḳḳāşıdur
Bilmeyen ṣanur göz ile ḳaşıdur **(Beyit 1059)**

1.52. bilmez:-*mez*

ʿĀşıḳısañ seni şöyle ḳıluram
Kimse **bilmez** ḥikmetüm ben bilürem **(Beyit 69)**

1.53. bilmez:-*mez*

Kendözüñi **bilmez** iseñ nerdesin
Saña andan ṣad-hezārān perdesin **(Beyit 406)**

1.54. bilmişdür:-*miş, -dür*

Ol bilür ancaḳ bu ḥālüñ ṭavrını
Zirā **bilmişdür** bu remzüñ ġavrını **(Beyit 474)**

1.55. bilmişidi:-*miş, -i, -di*

On iki ʿilmi ḳamu **bilmişidi**
Cümle ʿilmile ʿamel ḳılmışıdı **(Beyit 43)**

1.56. bilse:-*se*

Men reʿeni dir Resūl-i kāʾināt
Kim bu sırrı **bilse** mekşūf ola ẕāt **(Beyit 409)**

1.57. bilüñ:-*üñ*

Key **bilüñ** benven bugün merd-i Ḫudā
Ḥaḳ yolında cānıla başum fidā **(Beyit 99)**

1.58. bilüñ:-*üñ*

Key **bilüñ** Ḥaḳ benümle ben Ḥaḳam
Bī-tereddüd ol vücūd-ı muṭlaḳam
(Beyit 147)

1.59. bilüñ:-*üñ*

Bu araya tercümān ṣıġmaz **bilüñ**
Bilmedüñüz remzini uşbu dilüñ **(Beyit 149)**

1.60 bilüñ: -*üñ*

Dile geldi yine Manṣūr ol zamān
Meşrebüm Ḥaḳdandurur **bilüñ** ʿıyān
(Beyit 157)

1.61. bilüñ:-*üñ*

Bu sözüm Ḥaḳdandurur Ḥaḳdan **bilüñ**
Her ne kim ḳılursañuz baña ḳıluñ
(Beyit 163)

1.62. bilüñ:-*üñ*

Didi **bilüñ** ol müʿezzin dir yalan
Ṣıdḳı yoḳtur içi dolmışdur gümān
(Beyit 171)

1.63. bilüñ:-*üñ*

Ṣādıḳam bu sözde ben bayıḳ **bilüñ**
Varuñ imdi bir demür örsi buluñ
(Beyit 178)

1.64. bilüñ:-*üñ*

Didi o ġaybı **bilüñ** ey merd-i men
Kim bu esnāda gerekmez tercüman
(Beyit 591)

1.65. bilüñ:-*üñ*

Didi benven Ḥayy u Bāḳī cāvidān
Key **bilüñ** ey zāhidān u ʿābidān **(Beyit 611)**

1.66. bilüñ:-*üñ*

Didi Manṣūr uş Ḥaḳḳa ṣundum elüm
Eyle **bilüñ** kim baña yoḳdur ölüm
(Beyit 631)

1.67. bilüñ:-*üñ*

Varısa Ḥaḳdan recānuz key **bilüñ**
Ner ne kim ben dir isem eyle ḳıluñ
(Beyit 662)

1.68. bilüñ:-*üñ*

Siz bu sırra vāḳıf olmazsuz **bilüñ**
ʿUḳdesi düşvārdurur bu müşkilüñ
(Beyit 695)

1.69. bilüñ:-*üñ*

Key **bilüñ** kim cān gözi görür Ḥaḳı
Ḥaḳḳı bunda görmeyen oldı şaḳī
(Beyit 763)

1.70. bilüñ:-*üñ*

Eyle **bilüñ** Ḥaḳ benümle ben Ḥaḳam
Lā-yezālī ol vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 746)**

1.71. bilüñ:-*üñ*

Ḥadden aşdı intiẓārum key **bilüñ**
ʿAşḳ ipini boynuma ṭaḳuñ gelüñ
(Beyit 807)

1.72. bilür:-*ür*

Ol **bilür** ancaḳ bu ḥālüñ ṭavrını
Zirā bilmişdür bu remzüñ ġavrını
(Beyit 474)

1.73. bilürem:-*ür, -em*

ʿĀşıḳısañ seni şöyle ḳıluram
Kimse bilmez ḥikmetüm ben **bilürem**
(Beyit 69)

1.74. bilürem:-*ür, -em*

ʿAşḳ dār u ḫānesinden gelürem
ʿĀşıḳuñ derd ü devāsın **bilürem**
(Beyit 511)

1.75. bilürler:-*ür, -ler*

Anlara şerḥ idesin aḥvālümi
Ḫod **bilürler** cümle ḳıyl u ḳālümi
(Beyit 583)

1.76. bilürsin:-*ür, -sin*

Sen **bilürsin** ḥālüm ü ḳālüm ʿıyān
Yoḳdur ara yirde hergīz tercümān
(Beyit 351)

1.77. bilürsin:-*ür, -sin*

Ṭāḳatüm ḳalmadı oldum bī-ḳarār
Ḫod **bilürsin** kim ne ḳıldı derd-i yār
(Beyit 571)

<u>bildür-:</u>

1.) Bildirmek, göstermek, haber vermek.

1.1. bildürmesün:-*me, -sün*

Kimseye esrārını **bildürmesün**
Bu cihān ḫalḳın bize güldürmesün
(Beyit 365)

1.2. bildürüñ:-*üñ*

Didi varuñ yine Manṣūrı görüñ
Neye irdi ḥāli bize **bildürüñ (Beyit 260)**

1.3. bildürüñ:-*üñ*

Didiler kim yine Manṣūrı görüñ
Neye irdi ḫāli bize **bildürüñ (Beyit 285)**

bile:

1.) "da/de, hem, dahi" anlamında bir bağlaç.

1.1. bile:

Pes ikisi daḫı **bile** ġayb olur
İşidüben cümlesi ḥayrān ḳalur **(Beyit 277)**

1.2. bile:

Ṣaf-ber-ṣaf oldı ʿālimler şu dem
Şeyḫ Şiblī **bile** ol ṣāhib-ḳadem **(Beyit 361)**

bilek:

1.) Elle kolun birleştiği bölüm.

1.1. bileginden:-*i, -n, -den*

Ṣunıvirdi ṣaġ elin şāh-ı cihān
Bileginden kesdi cellād ol zamān **(Beyit 683)**

1.2. bileklerümden:-*ler, -üm, -den*

Pes saña degdi cevābuñ ey cüvān
Ellerüm **bileklerümden** kes hemān **(Beyit 680)**

bī-mekān:

1.) Mekânsız; mekândan münezzeh olan Allah.

1.1. bī-mekān:

Sensin ol Maʿbūd-ı Muṭlaḳ bī-gümān
Bī-mekān u bī-zamān u bī-nişān **(Beyit 341)**

biñ biñ:

1.) Binlerce, pek çok.

1.1. biñ biñ:

Çün ki Şiblī aldı bu resme cevāb
Cānına irdi anuñ **biñ biñ** ṣevāb **(Beyit 732)**

1.2. biñ biñ:

İmdi gör ʿaḳluñ maḳāmı niçedür
ʿAşḳ ṣadrı **biñ biñ** andan yücedür **(Beyit 1037)**

biñde bir:

1.) Binde bir, çok az.

1.1. biñde bir:-*i, -n, -e*

Ger bize yarın ṣorıla bu ḥisāb
Biñde birine virilmeye cevāb **(Beyit 830)**

bī-nifāk:

1.) Şüphesiz, gerçekten.

1.1. bi-nifāḳ:

Ehl-i Baġdād anda ḳıldı ittifāḳ
Dünyelik cemʿ eylediler **bi-nifāḳ**
(Beyit 959)

bi-nihāyet:

1.) Nihayetsiz, sonsuz, sınırsız.

1.1. bi-nihāyet:

Bi-nihāyet cūş urdı baḥr-i ẕāt
Ġarḳa vardı bu nuʿūt u bu ṣıfāt **(Beyit 350)**

bī-nişān:

1.) İzsiz, belirsiz, işaretsiz, görünmeyen; Allah.

1.1. bī-nişān:

Sensin ol Maʿbūd-ı Muṭlaḳ bī-gümān
Bī-mekān u bī-zamān u **bī-nişān**
(Beyit 341)

1.2. bī-nişān:

Ta ebed ʿāşıḳlara ola nişān
Ol nişānıla biline **bī-nişān (Beyit 459)**

1.3. bī-nişān:

ʿAşḳuñ olmışdur mekānı lā-mekān
Adı var dillerde kendü **bī-nişān (Beyit 1002)**

1.4. bī-nişāndan:-*dan*

Bī-nişāndan her kim ol vire nişān
Aña meʾvā oldı lā-büd lā-mekān
(Beyit 533)

1.5. bī-nişānı:-*ı*

Bī-nişānı buldum oldum bī-nişān
Ol ben oldum ben olam bilgil ʿıyān
(Beyit 135)

1.6. bī-nişānuñ:-*uñ*

Durmaya dilüm Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Bī-nişānuñ sırrını şerḥ eyleye **(Beyit 909)**

bī-nişān ol-:

1.) Belirsiz olmak, gözle görülmez hale gelmek.

1.1. bī-nişān ol-:-*du, -m*

Bī-nişānı buldum **oldum bī-nişān**
Ol ben oldum ben olam bilgil ʿıyān
(Beyit 135)

1.2. bī-nişān ol-:-*mak*

ʿAşḳ eri hem **bī-nişān olmaḳ** gereḳ
Lā-mekān deryāsına dalmaḳ gereḳ
(Beyit 1003)

bī-nīṭak:

1.) Kemersiz, kuşaksız; bağsız.

1.1. bī-nīṭaḳ:

Lüṭfuñ öküşdür senüñ ey merd-i Ḥaḳ
Sen Ḥaḳḳuñ ḳudret elisin **bī-nīṭaḳ**
(Beyit 210)

bī-niyāz:

1.) Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan; Allah.

1.1. bī-niyāz:

Çün senüñ dergāhuña ḳıldum niyāz
Müstecāb it daʿvetüm ey **bī-niyāz**
(Beyit 796)

1.2. bī-niyāz:

Ey Ḫudāvend-i Kerīm ü kār-sāz
Sen münezzehsin ḳamudan **bī-niyāz**
(Beyit 1053)

bī-pāyān:

1.) Sonsuz, tükenmez.

1.1. bī-pāyān:

Her ki ol deryāda ġarḳ oldı tamām
Dürrini **bī-pāyān** ḥāṣıl ḳılmışam
(Beyit 161)

bir:

1.) "Bir" sayı sıfatı.

1.1. bir: (Kadeh)

ʿAşḳ elinden **bir** ḳadeḥ nūş eyle var
Kendözün şol dem ferāmūş eyle var
(Beyit 35)

1.2. bir: (Mekes)

Aydur ey ḳalmışlara feryād-res
Dergehüñ ḫānında cānum **bir** mekes
(Beyit 52)

1.3. bir: (Nefes)

Bir nefes bu bendeñi şād idesin
Hem bu vīrān göñlüm ābād idesin
(Beyit 55)

1.4. bir: (Kişi)

Zīre baña ʿāşıḳ olsa **bir** kişi
Terk-i cān itmek olur anuñ işi **(Beyit 65)**

1.5. bir: (Çañak)

Bir çañaḳda baḥri pinhān ola mı
Yāḫud ol deryāda pāyān ola mı **(Beyit 549)**

1.6. biri:-*i*

Bir ucu anuñ ezel **biri** ebed
Düşdüm ol deryāya ġarḳ oldı cesed
(Beyit 443)

2.) "Bir kez, yalnızca, tek sefer, bir daha" anlamında zarf.

2.1. bir:

Didi Şiblī yine zindāna varuñ
Ol hümānuñ sāyesini **bir** görüñ **(Beyit 265)**

2.2. bir:

Söz öküşdür ṣoñra ber-dār ideler
Yine āḫir **bir** ʿaceb kār ideler **(Beyit 911)**

3.) "Bir" belgisiz sıfat.

3.1. bir: (Curʿa)

Uş seni **bir** curʿadan mest eyleyem
Nitelikten ḳurtarup hest eyleyem
(Beyit 75)

3.2. bir: (Kerâmet)

Diñle imdi **bir** kerāmet ey püser
Bu ḫaber key muʿteberdür muʿteber
(Beyit 136)

3.3. bir: (Divid)

Bir divīd varıdı Manṣūrda o dem
İçi dolmışdı mürekkeb ey dedem
(Beyit 137)

3.4. bir: (Menâre)

Bir menārede müʿezzin ol zamān
Ẓuhr içün durmışdı ḳılmaġa ezān
(Beyit 169)

3.5. bir: (Nasib)

Her birine Ḥaḳ virüpdür **bir** naṣīb
Kimisi rencūrdur kimi ṭabīb **(Beyit 176)**

3.6. bir: (Demir örs)

Ṣādıḳam bu sözde ben bayıḳ bilüñ
Varuñ imdi **bir** demür örsi buluñ
(Beyit 178)

3.7. bir: (Kerâmet)

Bir kerāmet yine gör Manṣūrdan
Cānıña işrāḳ ire ol nūrdan **(Beyit 214)**

3.8. bir: (Kapu)

Dört yüz ḳapu açıldı ol zamān
Her biri **bir** ḳapudan oldı revān **(Beyit 226)**

3.9. bir: (Kadem)

Uşbu çirkīn ḳoḫulu yirden ṭuruñ
Luṭf idüben **bir** ḳadem ṭaşra uruñ **(Beyit 239)**

3.10. bir: (Hoş hikâyet)

Diñlegil **bir** ḫoş ḥikāyet ey püser
Pür maʿānī cevheridür ser-be-ser **(Beyit 248)**

3.11. bir: (Nasihat)

Bir naṣīḥat vir aña iḥlāsıla
Şāyed ola uşbu ġavġā başıla **(Beyit 366)**

3.12. bir: (Nasihat)

Şeyḫ Cüneyd anlara aydur varayın
Bir naṣīḥat vireyin yalvarayın **(Beyit 371)**

3.13. bir:

Bir ucu anuñ ezel biri ebed
Düşdüm ol deryāya ġarḳ oldı cesed **(Beyit 443)**

3.14. bir: (Şâh)

Ġayb erenler içre ol **bir** şāhdur
Ḳuṭb-ı ʿālem vāṣıl-ı dergāhdur **(Beyit 473)**

3.15. bir: (Ulu meydân)

Cümle ʿālimler yine cemʿ oldılar
Bir ulu meydān içine ṭoldılar **(Beyit 497)**

3.16. bir: (Yir)

İki deryā **bir** yire ḳavuşdılar
Birbirinüñ ayaġına düşdiler **(Beyit 518)**

3.17. bir: (Çâker)

Ben senüñ ḳapuñda uş **bir** çākerem
Pes ne ḥaddümdür saña fetvā virem **(Beyit 566)**

3.18. bir: (Yir)

Durdılar çün ḳālıb ḳālıb ṣaf-ṣaf
Ṣanki **bir** yire yıḳıldı kūh u ḳaf **(Beyit 599)**

3.19. bir: (Girîv)

Bir ġırīv ḳopdı o yirde nāgehān
Ḳaralar geydi zemīn ü āsumān **(Beyit 644)**

3.20. bir: ('Amel)

Bir ʿamel ḳıluñ ki ola Ḥaḳ yakīn
Ta ki olasız Hüdel-lil-muttaḳīn **(Beyit 768)**

3.21. bir: (Gırîv)

Bir ġırīv ḳopdı şu sāʿat nāgehān
Cūşa geldiler zemīn ü āsumān **(Beyit 822)**

3.22. bir: (Haber)

İmdi bize **bir** ḫaber vir ey ulu
Ey maʿānī taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 831)**

3.23. bir: (Görünmek)

Aña yeksān olmışıdı bal u zehr
Anuñ içün **bir** görindi luṭf u ḳahr **(Beyit 839)**

3.24. bir: (Ulu şâh)

ʿĀlem içre ol **bir** ulu şāh idi
Ḳuṭb idi hem vāṣıl-ı dergāh idi **(Beyit 841)**

3.25. bir: (Ün)

Çıḳdı ol oddan şu dem yaşıl dütün
Ol dütünden ẓāhir iñledi **bir** ün **(Beyit 857)**

3.26. bir: (Yüce yir)

Bir yüce yire çıḳuban ey ʿamū
Ol küli yile ṣavurdılar ḳamu **(Beyit 872)**

3.27. bir: (Beşâret)

Yine diñle **bir** beşāret cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür insānıla **(Beyit 876)**

3.28. bir: (Katre)

Dicle ırmaġına ol külden meger
Düşdi **bir** ḳaṭre eyā ṣāḥib-naẓar **(Beyit 878)**

3.29. bir: (Sahra)

Düşdi **bir** ṣaḥraya ṣu ʿummān olur
Ṣandılar kim baḥr-ı bī-pāyān olur **(Beyit 883)**

3.30. bir: (Beşâret)

Yine diñle **bir** beşāret bir kezin
Sır ṭuyasın ger açarsañ cān gözin **(Beyit 899)**

3.31. bir: (Mürîd)

Varıdı Manṣūruñ anda **bir** mürīd
Anı Manṣūr eylemişdi ber-mezīd **(Beyit 902)**

3.32. bir: (Katre)

Ol külüñ **bir** ḳaṭresi ī muḥterem
Dicle ırmaġına ilte yil şu dem **(Beyit 916)**

3.33. bir: ('Ummân)

Şöyle ṭaşa şu ki **bir** ʿummān ola
Şehr-i Baġdād işi key efġān ola **(Beyit 918)**

3.34. bir: (Hüner)

Çün bu meydān içre sensin şīr-i ner
Luṭf idüben göster imdi **bir** hüner **(Beyit 941)**

3.35. bir: (Yir)

Zāhidān u ʿābidān u şeyḫ imām
Bir yire cemʿ oldılar bunlar tamām **(Beyit 960)**

bir araya dirneş-: (Deyim)

1.) Bir araya toplamak.

1.1. bir araya dirneş-:-*di, -ler*

Ḳamusı **bir araya dirneşdiler**
Ol müridüñ ayaġına düşdiler **(Beyit 939)**

bir araya gel-: (Deyim)

1.) Bir yerde toplanmak, buluşmak.

1.1. bir araya gel-:-*di, -ler*

Geldiler ʿālimleri **bir araya**
Didiler ne geldi bu bī-çāreye **(Beyit 106)**

bir bir di-:

1.) Tek tek anlatmak.

1.1. bir bir di-:-*dü, -m*

ʿArz ḳıldum ḥālüni yārānlara
Mācerāyı **bir bir didüm** anlara **(Beyit 523)**

bir daḫı:

1.) Bir kez daha.

1.1. bir daḫı:

Yine diñle ey bürāder **bir daḫı**
Nāme-i ḳudret ki yazar bir daḫı **(Beyit 702)**

1.2. bir daḫı:

Yine diñle ey bürāder bir daḫı
Nāme-i ḳudret ki yazar **bir daḫı** **(Beyit 702)**

1.3. bir daḫı:

Neyler imdi yine sen Manṣūrı gör
Bir daḫı remz ider ol pür-nūrı gör **(Beyit 703)**

1.4. bir daḫı:

Ey bürāder diñle imdi **bir daḫı**
Buḫlı elden ḳo olasın saḫī **(Beyit 731)**

bir eyle-:

1.) Birleştirmek.

1.1. bir eyle-:-*(y)em*

Rāzumı **bir eyleyem** cānānıla
Anuñ içün dāra geldüm cānıla **(Beyit 654)**

bir gün:

1.) Bir gün, bir zaman.

1.1. bir gün:

Manṣūruñ zindāncısı ḥālin ṭañladı
Vardı **bir gün** ʿazm-i zindān eyledi **(Beyit 251)**

1.2. bir gün:

Bir gün ol zindāncı zindāna gelür
Ṭolmış ol zindāna cismüñi görür **(Beyit 294)**

1.3. bir gün:

Uşbu ḫalḳa varuban söyle ʿıyān
Baña virsünler hemān **bir gün** emān **(Beyit 470)**

1.4. bir gün:

İmdi bir gün baña virsünler emān
Ta Ene'l-Ḥaḳ dārına varam revān **(Beyit 478)**

1.5. bir gün:

Didi Manṣūra virüñ **bir gün** emān
Tā ki raḥmet ḳıla size müsteʿān **(Beyit 487)**

1.6. bir gün:

Virüñ imdi **bir gün** aña mühleti
Görelüm gelsün o ṣāḥib-devleti **(Beyit 490)**

1.7. bir gün:

Çün ki ten Ḳāfındadur Sī-murġ-ı cān
Bir gün pervāz urup uçar revān **(Beyit 766)**

bir kezin:

1.) Bir defa, tek sefer, bir kez.

1.1. bir kezin:

Ol divīdi ṣakfa çaldı **bir kezin**
Gör ne iş gösterdi ol şāh-ı güzīn **(Beyit 138)**

1.2. bir kezin:

Bir kezin Allahu Ekber kim didi
Ol demür örsi şu dem şu eyledi **(Beyit 184)**

1.3. bir kezin:

Girdi ol maḫlūḳ içine **bir kezin**
Ayaġına sürdiler cümle yüzin **(Beyit 502)**

1.4. bir kezin:

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ **bir kezin**
Şöyle ol maḫlūḳ unutdı kendözin
(Beyit 800)

1.5. bir kezin:

Didi anlara Ḫalīfe **bir kezin**
Cümleñüz işitdi Manṣūruñ sözin
(Beyit 832)

1.6. bir kezin:

Yine diñle bir beşāret **bir kezin**
Sır ṭuyasın ger açarsañ cān gözin
(Beyit 899)

bir kişi:

1.) Bir kişi, birisi.

1.1. bir kişi:

Zīra yarın iriserdür **bir kişi**
Varımış Manṣūruñ anuñla işi **(Beyit 488)**

bir ol-: (Deyim)

1.) Eş, denk, aynı olmak.

1.1. bir ol-:-*a*

Ben sen olam sen ben olasın o dem
Saña **bir ola** vücūdıla ʿadem **(Beyit 78)**

bir yañ:

1.) Bir taraf.

1.1. bir yañ:-*a*

Gitdi bunlar her birisi **bir yaña**
Yine diñle cānıla aydam saña **(Beyit 223)**

bir zamān:

1.) Bir süreliğine.

1.1. bir zamān:

Ol yanan od sākin oldı **bir zamān**
Dār öñine geldiler pīr ü cüvān **(Beyit 870)**

birbiri:

1.) Karşılıklı olarak bir diğeri.

1.1. birbirin:-*n*

Çün bular bu şevḳıla cūş itdiler
Birbirin ol dem der-āgūş itdiler **(Beyit 586)**

1.2. birbirinden:-*n, -den*

Ġayb Eri Manṣūrıla vuṣlat bulur
Birbirinden gör ne lezzetler alur
(Beyit 517)

1.3. birbirinüñ:-*nüñ*

İki deryā bir yire ḳavuşdılar
Birbirinüñ ayaġına düşdiler **(Beyit 518)**

biri:

1.) "Bir tanesi, herhangi biri" anlamında belgisiz zamir.

1.1. birini:-*n, -i*

Diñle ʿāşıḳlardan aydam **birini**
Añlayasın ḥālini tedbīrini **(Beyit 41)**

biribiri:

1.) Birbiri, karşılıklı olarak bir diğeri.

1.1. biribirine:-*n, -e*

Ḫırḳa-ı Manṣūr eger irişmeye
Ḫalḳ **biribirine** ṣu virişmeye **(Beyit 934)**

birik-:

1.) Birleşmek, ayrıyken tek bir bütün durumuna gelmek.

1.1. birikdüm:-*dü, -m*

Şeş cihātum ṭoludur Allah ile
Uş **birikdüm** vāḥid oldum şāh ile **(Beyit 453)**

1.2. birikmiş:-*miş*

Şöyle vuṣlat bulmış ol Allāh ile
Perde refʿ olmuş **birikmiş** şāh ile **(Beyit 93)**

bī-riyā:

1.) Riyasız, yalansız, samimi, dürüst, içi dışı bir.

1.1. bī-riyā:

Kendözinden el yuyanlar **bī-riyā**
Yolını ṭoġrı iletdi Tañrıya **(Beyit 32)**

1.2. bī-riyā:

Geldi cümle evliyā vü enbiyā
Ḥaḳ yolında kūşiş itdi **bī-riyā (Beyit 384)**

birḳaç:

1.) Birkaç tane, bir iki tane.

1.1. birḳaç:

Çün bu sözi ḳamusı işitdiler
Birḳaç ādem şehr içine gitdiler **(Beyit 181)**

birle:

1.) "Birlikte, beraber" anlamında edat.

1.1. birle:

Didiler seḫḥār mısın sen ey kişi
Cinniler **birle** ḳılursın her işi **(Beyit 187)**

1.2. birle:

Ḥaḳ saʿādet **birle** açdı fālümi
Cümle teşḫīş eyledüm aḥvālümi **(Beyit 241)**

1.3. birle:

Ġayb erenler **birle** oturmışıdum
Līk saña muntazır durmışıdum **(Beyit 521)**

birlik:

1.) "Birlikte, beraber" anlamında edat.

1.1. birliġe:-*e*

ʿAşḳ meydānında olduñ ser-bāz
Birliġe yitdi bu dem nāz u niyāz **(Beyit 649)**

bī-ṣabā vü bī-mesā bī-neng ü nām:

1.) Şansız ve şöhretsiz sabah rüzgârı ve akşam.

1.1. bī-ṣabā vü bī-mesā bī-neng ü nām:

Anda Manṣūr adı yoḳdur ey hümām
Bī-ṣabā vü bī-mesā bī-neng ü nām (Beyit 538)

bī-sebeb:

1.) Sebepsiz, vesilesiz.

1.1. bī-sebeb:

Ḫırḳa-i Manṣūrıdı gerçi sebeb
İş mi vardur **bī-sebeb** ey ḳand-ı leb **(Beyit 950)**

bī-şek:

1.) Kuşkusuz.

1.1. bī-şek:

Cümle cismüñ cāna dönmiş şeksüzin
Kim görürsin **bī-şek** ol dostuñ yüzin **(Beyit 317)**

bī-ser ü bī-pā-yı ʿaşḳ ol-:

1.) Başsız ve ayaksız aşık olmak; perişan aşk yaşamak.

1.1. bī-ser ü bī-pā-yı ʿaşḳ ol-:-*du, -m*

Çün beni ġarḳ eyledi deryā-yı ʿaşḳ
Uşda **oldum bī-ser ü bī-pā-yı ʿaşḳ (Beyit 448)**

bī-ser ü pā ol-:

1.) Başsız ve ayaksız olmak. Tas: Aşk meydânında bu maddi unsurları yani ser'i ve pâ'yı terketmeden; maddi

varlıktan soyutlanmadan herhangi bir faaliyet düşünülemez.

1.1. bī-ser ü pā ol-:-*mış, -am*

Bī-ser ü pā olmışam ey ʿaşḳ eri
Pes mücerred ḳılur āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 445)**

bit-:

1.) Tükenmek, sona ermek.

1.1. bitmez:-*mez*

Pes kişinüñ ʿaḳlına **bitmez** işi
ʿAşḳıla varur ṭarīḳı her kişi **(Beyit 1016)**

1.2. bitüren:-*ür, -en*

Bāṭınumda oldurur alup viren
Kimdurur milkümden anı **bitüren** **(Beyit 699)**

bī-tereddüd:

1.) Tereddütsüz, şüphesiz.

1.1. bī-tereddüd:

Key bilüñ Ḥaḳ benümle ben Ḥaḳam
Bī-tereddüd ol vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 147)**

biz:

1.) "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri.

1.1. biz: (Suçlular)

Didi Manṣūr anlara ḳayġu yimeñ
Biz bu zindānda ḳalduḳ dimeñ **(Beyit 199)**

1.2. biz: (Mansûr'u aramaya giden kişiler)

Gelüben şāha didiler ey ʿazīz
Varup anda bulmadıḳ zindānı **biz** **(Beyit 269)**

1.3. biz: (Bağdat halkı)

Bu ne sırdur bize luṭf it vir ḫaber
Kim bu ḥālden **biz** olavuz bī-ḫaber **(Beyit 296)**

1.4. biz: (Bağdat halkı)

Biz ḳuluña uşbu sırrı ḳıl beyān
Kim ʿıyāndurur saña cümle nihān **(Beyit 303)**

1.5. biz: (Bağdat halkı)

Vācib-i ḳatl oldı Manṣūr ey ulu
Biz aña ḳatleylerüz ī baḫtulu **(Beyit 370)**

1.6. biz: (Bağdat halkı)

Sözümüz reddeyleme ey cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭānumuz **(Beyit 390)**

1.7. biz: (Bağdat halkı)

Eyle bil kim **biz** tenüz sen cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭanumuz
(Beyit 438)

1.8. biz: (Bağdat halkı)

Eyle bil kim biz tenüz sen cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭanumuz
(Beyit 438)

1.9. biz: (Bağdat halkı)

Uşbu Mansūruñ işi oldı tebāh
Biz ḳuluñ añla sözin ey pādişāh **(Beyit 504)**

1.10. biz: (Bağdat halkı)

İmdi **biz** bu sözi inkār iderüz
Buyurursañ anı berdār iderüz **(Beyit 507)**

1.11. biz: (Bağdat halkı)

Ḳatl idelüm **biz** añı fetvāyile
Durmasun gitsün ḳurı sevdāyile **(Beyit 590)**

1.12. biz: (Has erenler)

Ḥamdüli'llāh görüñ uş miʿrācını
Añasın Ḥażretde **biz** muḥtācını **(Beyit 811)**

1.13. biz: (Bağdat halkı)

Luṭfı ḫānından yimedük māʾide
Ṣoḥbetinden almaduḳ **biz** fāʾide **(Beyit 868)**

1.14. biz: (Bağdat halkı)

Biz günāhkāruz İlāhī sen Kerīm
Bu belāya çāre senden ey Rahīm
(Beyit 889)

1.15. biz: (Bağdat halkı)

Didiler derdā dirīġā ey Ḫudā
Āh ki Manṣūrdan **biz** düştüḳ cüdā
(Beyit 965)

1.16. biz: (Bağdat halkı)

Biz günahkāruz öküş ḳılduḳ günāh
Raḥmetüñle yarlıġa ey pādişāh **(Beyit 967)**

1.17. bizde:-*de* (Suçlular)

Çün bizi bu varṭadan ḳılduñ emīn
Bizde ḳalmadı daḫı derd ü enīn **(Beyit 221)**

1.18. bizdedür:-*de*, -*dür* (Aşıklar)

Sende senlik ṣad-hezārān perdedür
Ḳo seni görgil Ḥaḳḳı kim **bizdedür** **(Beyit 33)**

1.19. bize:-*e* (Bütün Bağdad halkı)

Uş senüñ ḳatlüñ **bize** oldu ḥelāl
Uşbu sözden saña ḳurtulmaḳ muḥāl
(Beyit 153)

1.20. bize:-*e* (Suçlular)

Didiler kim niçe idelüm i şāh
Ḳapu bağlu **bize** yoḳ gitmege rāh
(Beyit 224)

1.21. bize:-*e* (Halife ve yanındakiler)

Didi varuñ yine Manşūrı görüñ
Neye irdi ḥāli **bize** bildürüñ **(Beyit 260)**

1.22. bize:-*e* (Halife ve yanındakiler)

Didiler kim yine Manşūrı görüñ
Neye irdi ḫāli **bize** bildürüñ **(Beyit 285)**

1.23. bize:-*e* (Bütün Bağdad halkı)

Bu ne sırdur **bize** luṭf it vir ḫaber
Kim bu ḥālden biz olavuz bī-ḫaber
(Beyit 296)

1.24. bize:-*e* (Bütün Bağdad halkı)

Kimseye esrārını bildürmesün
Bu cihān ḫalḳın **bize** güldürmesün
(Beyit 365)

1.25. bize:-*e* (Bütün Bağdad halkı)

Görüben Şeyḫi ġulū itdi bular
Bize fetvā virüñ imdi didiler **(Beyit 369)**

1.26. bize:-*e* (Bütün Bağdad halkı)

Tā ki mühlet vireler anlar size
Āh ki ḳılduñ bu işi sen **bize (Beyit 484)**

1.27. bize:-*e* (Bütün Bağdad halkı)

Bize fetvā virüñ ey ʿālī-maḳām
Kim şerīʿat gitdi bozuldı niẓām **(Beyit 508)**

1.28. bize:-*e* (Bütün Bağdad halkı)

Didiler fetvā virüñ imdi **bize**
Ḥālümüz maʿlūm olupdur ḫod size
(Beyit 589)

1.29. bize:-*e* (Bütün Bağdad halkı)

Bize bildür bu işi i şīr-i ner
Dileriz kim viresin bundan ḫaber
(Beyit 713)

1.30. bize:-*e* (Bağdat halkı)

Ger **bize** yarın şorıla bu ḥisāb
Biñde birine virilmeye cevāb **(Beyit 830)**

1.31. bize:-*e* (Bağdat halkı)

İmdi **bize** bir ḫaber vir ey ulu
Ey maʿānī taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 831)**

1.32. bize:-*e* (Bağdat halkı)

Bize maʿlūm olmaz esrārı anuñ
Key daḳīḳ olmışdur efkārı anuñ **(Beyit 840)**

1.33. bize:-*e* (Bağdat halkı)

Bu ne ḳudretdür ki ḳılduñ yā İlah
Sen ʿināyet ḳıl **bize** ey pādişāh **(Beyit 862)**

1.34. bize:-*e* (Bağdat halkı)

Uşbu ʿuḳde **bize** āsān olmadı
Gönlümüz derdine dermān olmadı **(Beyit 866)**

1.35. bize:-*e* (Bağdat halkı)

Uş żaʿīf olduḳ **bize** luṭf işlegil
Raḥmet idüp ṣuçumuz bağışlagıl **(Beyit 892)**

1.36. bize:-*e* (Bağdat halkı)

Ṣuçlarumuz çoḳdurur Ḥaḳḳa dāyim
Ḳıl bize fażl u ʿināyet ey Rahīm **(Beyit 968)**

1.37. bize:-*e* (İnsanlar)

Pes güneş nūrı gerek oldu bize
Ṣuʿlesiyle ala ilte ol yüze **(Beyit 1025)**

1.38. bizi:-*i* (Suçlular)

N'ola **bizi** güldürüp şād idesin
Gönlümüz vīrānın ābād idesin **(Beyit 212)**

1.39. bizi:-*i* (Suçlular)

Çün **bizi** bu varṭadan ḳılduñ emīn
Bizde ḳalmadı daḫı derd ü enīn **(Beyit 221)**

1.40. bizi:-*i* (Bağdad halkı)

Aña söyle **bizi** maġmūn itmesün
Dünyadan görklü cemāli gitmesün **(Beyit 427)**

1.41. bizi:-*i* (Bağdad halkı)

Görklü yüzüñden **bizi** Ḥaḳ ırmasun
Cānumuz sensüz cihānda ṭurmasun **(Beyit 439)**

1.42. bizi:-*i* (Bağdat halkı)

Yüz dutan dergāhuña buldı murād
Ya İlāhī **bizi** ḳılma nā-murād **(Beyit 890)**

1.43. bizi:-*i* (Bağdat halkı)

Ger **bizi** bu ġamdan āzād idesin
Rūḥ-ı Manṣūrı bu dem şād idesin
(Beyit 942)

1.44. bizi:-*i* (Bütün mahlukat)

Luṭf u ʿizzüñ Ḥaḳḳıçün yā Rabbenā
Bizi dīdāruñla eyle āşinā **(Beyit 1060)**

1.45. bizüm:-*üm* (Bağdat halkı)

Sözümüz reddeyleme ey cānumuz
Biz ḳuluz sensin **bizüm** sulṭānumuz
(Beyit 390)

1.46. bizüm:-*üm* (Bağdat halkı)

Eyle bil kim biz tenüz sen cānumuz
Biz ḳuluz sensin **bizüm** sulṭanumuz
(Beyit 438)

bī-zamān:

1.) Zamansız; belirli bir ana sığmayan, tüm zamanların hükümranı olan Allah.

1.1. bī-zamān:

Sensin ol Maʿbūd-ı Muṭlaḳ bī-gümān
Bī-mekān u **bī-zamān** u bī-nişān
(Beyit 341)

bīzār eyle-:

1.) Rahatsız olmak.

1.1. bīzār eyle-:-*di*

Çünki Manṣūr ol zamān zār eyledi
Uyḫusından ḫalḳı **bīzār eyledi (Beyit 102)**

bizi bizden şorma:

1.) Bizi bizden sorma; "Yaptığımız hataların günahlarıyla bizi suçlama" anlamına gelen bir dua ifadesi.

1.1. bizi bizden şorma:

Bizi bizden şorma ey Settār sen
Cürmümüz setr eylegil Settār isen
(Beyit 1063)

boġ-:

1.) Boğmak.

1.1. boġsañ:-*sañ*

Sen Ene'l-Ḥaḳ dārına aġsañ gerek
Boġazuñ ʿaşḳ ipine **boġsañ** gerek
(Beyit 86)

boġaz:

1.) Ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım.

1.1. boġazuñ:-*uñ*

Sen Ene'l-Ḥaḳ dārına aġsañ gerek
Boġazuñ ʿaşḳ ipine boġsañ gerek
(Beyit 86)

boya-:

1.) Boyamak.

1.1. boyadı:-*dı*

Boyadı ol ḳanıla kendü yüzin
Ol Ḥaḳ ehli şöyle ḳıldı kendözin
(Beyit 705)

boyun:

1.) Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi.

1.1. boynına:-*ı, -n, -a*

Ṭutuban Manṣūrı çün bend itdiler
ʿAşḳ ipin **boynına** ṭaḳup yitdiler
(Beyit 166)

1.2. boynına:-*ı, -n, -a*

Daḳdı ʿaşḳ urġanın ol dem **boynına**
Sen naẓar ḳıl ḫāṣ erenler oynına **(Beyit 809)**

1.3. boynında:-*ı, -n, -da*

ʿAşḳ ipin **boynında** alup gitdiler
Tā ki zindān ḳapusına yitdiler **(Beyit 194)**

1.4. boynuma:-*um, -a*

Luṭf idüp fetvā vir indi ḫalḳa sen
Tā ki **boynuma** bıraḳsunlar resen
(Beyit 558)

1.5. boynuma:-*um, -a*

Boynuma ḳullāb-ı ʿaşḳa eyleñ kemend
Durmayayın bunda zār u müstemend
(Beyit 803)

1.6. boynuma:-*um, -a*

Ḥadden aşdı intiẓārum key bilüñ
ʿAşḳ ipini **boynuma** ṭaḳuñ gelüñ
(Beyit 807)

1.7. boynuma:-*um, -a*

Dutalar ol dem beni ḥabs ideler
ʿAşḳ ipin **boynuma** ṭaḳup yideler
(Beyit 908)

boynumda ḳal-: (Deyim)

1.) Üzerinde borç olarak kalmak.

1.1. boynumda ḳal-:-*ma, -sun*

Luṭf it imdi ḳanuñ eyle ḥelāl
Ḳalmasun boynumda bu ẓulm u vebāl **(Beyit 676)**

böyle:

1.) "Böyle, bu şekilde" anlamına gelen bir durum zarfı.

1.1. böyle:

Böyle didi Ġayb Eri oldı nihān
Gitdi ol Ġayb ricāli ol zamān **(Beyit 595)**

1.2. böyle:

Beñzi ṣarısıdur ʿuşşāḳa nişān
ʿAşḳ içinde böyle olur ʿāşıḳān **(Beyit 708)**

1.3. böyle:

Böyle didi ḫoş-ṣafā erkānıla
Yudı şol dem ḳollarını ḳanıla **(Beyit 710)**

1.4. böyle:

Böyle diyüp aġladılar zār u zār
Şöyle kim oldı ḳamusı bī-ḳarār **(Beyit 869)**

1.5. böyle:

Çün ki taḳdīr işi **böyle** işledi
Cümle baş açup niyāza başladı **(Beyit 887)**

<u>bu:</u>

1.) "Bu" işaret zamiri.

1.1. bu:

Bu ne sırdur bize luṭf it vir ḫaber
Kim bu ḥālden biz olavuz bī-ḫaber **(Beyit 296)**

1.2. bu:

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne sırdur bu ne vecd ü bu ne ḥāl **(Beyit 692)**

1.3. bu:

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne sırdur **bu** ne vecd ü bu ne ḥāl **(Beyit 692)**

1.4. bu:

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne sırdur bu ne vecd ü **bu** ne ḥāl **(Beyit 692)**

1.5. bu:

Bu ki vardur āşinālık ḥālidür
Uşbu ḥāle irmeyenler ḥālidür **(Beyit 701)**

1.6. bu:

Didiler neylersin ey ṣāḥib-kemāl
Ellerüñ yüzüñe sürdüñ **bu** ne hāl **(Beyit 706)**

1.7. budur:-*dur*

Ḥācetüm **budur** ki şöyle ḳılasuz
Siz daḫı ḥācetlerüñüz bulasuz **(Beyit 658)**

1.8. budur:-*dur*

Pes size vācib **budur** ey ʿālimān
Her sözin anuñ dutasız bī-gümān **(Beyit 843)**

1.9. budur:-*dur*

Ehl-i dīdāruñ yolı **budur** tamām
Aña bu yoldan varılur veʿs-selām **(Beyit 1027)**

1.10. budurur:-*durur*

Budurur ʿāşıḳlara nām u nişān
ʿAşḳ meydānında vire baş u cān **(Beyit 243)**

1.11. bular:-*lar* (Âlimler)

Çün **bular** bu ittifāḳı ḳıldılar
Cemʿ olup şol dem ḳamusı geldiler **(Beyit 111)**

1.12. bular:-*lar* (Bağdad halkı)

Çün **bular** ittifāḳı ḳıldılar
Ḳamusı Manṣūr ḳatına geldiler **(Beyit 120)**

1.13. bular:-*lar*

Görüben Şeyḫi ġulū itdi **bular**
Bize fetvā virüñ imdi didiler **(Beyit 369)**

1.14. bular:-*lar*

Çün **bular** bu şevḳıla cūş itdiler
Birbirin ol dem der-āgūş itdiler **(Beyit 586)**

1.15. bular:-*lar*

Çün ki meydān içine girdi **bular**
Aluban dār aġacına vardılar **(Beyit 616)**

1.16. bular:-*lar*

Çün **bular** bu resme zārı ḳıldılar
Cümlesi hep zār u giryān oldılar **(Beyit 893)**

1.17. bular:-*lar*

Her ḳaçan kim ḫırḳayı gördi **bular**
Āh idüben yüzlerine sürdiler **(Beyit 955)**

1.18. bularuñ:-*lar, -uñ*

İmdi taʿcīl eylesünler bu işi
Ḳalmaya hergiz **bularuñ** teşvīşi **(Beyit 573)**

1.19. bularuñ:-*lar, -uñ*

Nūrı hissüñ gökde ılduz nūrıdur
Eyle bil kim **bularuñ** mestūrıdur
(Beyit 1020)

1.20. bunda:-*n, -da*

Key bilüñ kim cān gözi görür Ḥaḳı
Ḥaḳḳı **bunda** görmeyen oldı şaḳī
(Beyit 763)

1.21. bunda:-*n, -da*

Boynuma ḳullāb-ı ʿaşḳa eyleñ kemend
Durmayayın **bunda** zār u müstemend
(Beyit 803)

1.22. bundan:-*n, -dan*

Ben baña ḳıldum ne ḳıldumsa baña
Pes cerīme yoḳdurur **bundan** saña
(Beyit 679)

1.23. bundan:-*n, -dan*

Bize bildür bu işi i şīr-i ner
Dileriz kim viresin **bundan** ḫaber
(Beyit 713)

1.24. bunı:-*n, -ı*

Cümle ʿālimler ġulū itdi revān
Didiler ṭutuñ **bunı** virmeñ amān **(Beyit 165)**

1.25. bunı:-*n, -ı*

İşidüp **bunı** Ḫalīfe āh ider
Cümle ḫalḳuñ ʿaḳlı başından gider
(Beyit 263)

1.26. bunlar:-*n, -lar* (Suçlular)

Çünki **bunlar** ḳıldılar ol dem sücūd
Didiler ihsān senüñ yā ehl-i cūd **(Beyit 209)**

1.27. bunlar:-*n, -lar* (Suçlular)

Gitdi **bunlar** her birisi bir yaña
Yine diñle cānıla aydam saña **(Beyit 223)**

1.28. bunlar:-*n, -lar*

Çün ki **bunlar** intiẓār itdi şu dem
Gördiler irişdi ol ṣāḥib-ḳadem **(Beyit 500)**

1.29. bunlar:-*n, -lar*

Varduġınca ṣu ṭaşup ʿummān olur
Cümle **bunlar** zār u ser-gerdān olur
(Beyit 894)

1.30. bunlar:-*n, -lar*

Zāhidān u ʿābidān u şeyḫ imām
Bir yire cemʿ oldılar **bunlar** tamām
(Beyit 960)

1.31. bunlara:-*n, -lar, -a*

Durdılar **bunlara** hemān-dem ī ʿamū
Ḫiẕmetine vardı Manṣūruñ ḳamu
(Beyit 290)

1.32. bunlara:-*n, -lar, -a*

Bunlara şol resme düşdi bu figān
Yaş yirine gözlerinden aḳdı ḳan **(Beyit 898)**

1.33. bunlardurur:-*n,-lar,-durur*
(Dest ü pâ, baş u cân)

Ḥaḳ yolında dest ü pā bu baş u cān
ʿĀşıḳa **bunlardurur** bār-ı girān **(Beyit 750)**

1.34. bunları:-*n, -lar, -ı*

Yine ḥissüñ daḫi vardur yolları
Diñle şimdi şerḥ ideyin **bunları (Beyit 1018)**

1.35. bunları:-*n, -lar, -ı*

Bunları sen daḫı eyle şādmān
Luṭfuñ öküşdür senüñ yā Müsteʿān
(Beyit 780)

1.36. bunları:-*n, -lar, -ı*

Ḥażretüñden ayru ḳılma **bunları**
Dāyimā ʿaşḳuña olsun yönleri **(Beyit 782)**

1.37. bunları:-*n, -lar, -ı*

Fazl u ʿizzüñ ḥürmetiçün ey Celāl
İmdi āḫir **bunları** ḳılma zelīl **(Beyit 797)**

1.38. bunlaruñ:-*n, -lar, -uñ*

Çün selāmını **bunlaruñ** Manṣūr alur
Duruban luṭf ıla ḫoş ʿizzet ḳılur **(Beyit 292)**

1.39. bunuñ:-*nuñ*

Geldüñ imdi ʿaḳlı nūrı gör niçe
Ḥissi nūrından **bunuñ** ḳadri yüce
(Beyit 1022)

1.40. bununıla:-*nun, -ıla*

Bununıla yol varılur Ḥażrete
Cürmi gider ḳabūl olur raḥmete **(Beyit 1024)**

2.) "Bu" işaret sıfatı.

2.1. bu: (Aşk u dem)

Virdi ʿaḳl ıla kerāmet Ādeme
Tā ki maḥrem ola **bu** ʿaşḳ u deme
(Beyit 14)

2.2. bu: (Ḳıyām)

ʿAşḳıla dutdı ḳamu ʿālem vücūd
ʿAşḳıladur **bu** ḳıyām u bu sücūd
(Beyit 17)

2.3. bu: (Sücud)

ʿAşḳıla dutdı ḳamu ʿālem vücūd
ʿAşḳıladur bu ḳıyām u **bu** sücūd
(Beyit 17)

2.4. bu: (Âb u hâk)

Bağlamasun yoluñı **bu** āb u ḫāk
Aṣluña dön aṣluña ey cān-ı pāk **(Beyit 20)**

2.5. bu: (Gaflet)

Ger **bu** ġafletden uyana cān gözi
Ḳarşuña görüni gele cān yüzi **(Beyit 21)**

2.6. bu: (Mā u men)

Gitmeyince aradan **bu** māʾ u men
Cān gözi görmez Ḥaḳḳı ey cānı ten
(Beyit 23)

2.7. bu: (Ādet menzili)

Bulmaḳ isterseñ saʿādet menzilin
Māyil olma ḳo **bu** ʿādet menzilin
(Beyit 26)

2.8. bu: (Seng u hār)

Senligüñ refʿ eyle imdi aradan
Gevher isterseñ **bu** seng ü ḫāradan
(Beyit 34)

2.9. bu: (Aşkuñ şalı)

Dut ḳulaġuñ imdi ʿaşḳ aḥvālına
Sen daḫı girgil **bu** ʿaşḳuñ şālına **(Beyit 39)**

2.10. bu: (Bende)

Bir nefes **bu** bendeñi şād idesin
Hem bu vīrān göñlüm ābād idesin
(Beyit 55)

2.11. bu: (Vīrān göñül)

Bir nefes bu bendeñi şād idesin
Hem **bu** vīrān göñlüm ābād idesin
(Beyit 55)

2.12. bu: (Fenâ milkin)

ʿAşḳ yolında sen gerek dār olasın
Bu fenā milkin ḳoyup var olasın
(Beyit 84)

2.13. bu: (Zamān)

Saña Ḥaḳ emrile geldüm **bu** zamān
Aġzuñı aç imdi gör Ḥaḳdan nişān
(Beyit 87)

2.14. bu: (Hāl)

Çünki Manṣūruñ **bu** ḥālin bildiler
Ehl-i Baġdād ol zamān cemʿ oldılar
(Beyit 105)

2.15. bu: (Bî-çâre)

Geldiler ʿālimleri bir araya
Didiler ne geldi **bu** bī-çāreye **(Beyit 106)**

2.16. bu: (İttifâk)

Çün bular **bu** ittifākı ḳıldılar
Cemʿ olup şol dem ḳamusı geldiler **(Beyit 111)**

2.17. bu: (Ene'l-Hak)

Ṣormaduḳ ḥālin anuñ niçedügin
Bu Ene'l-Ḥaḳdan murāduñ neydügin **(Beyit 115)**

2.18. bu: (Söz)

Bu sözi kim işide ey Ḥaḳ-nihād
Ḳılmaġ ister şerʿi bāzāruñ kesād **(Beyit 116)**

2.19. bu: (Esrârı nihân)

ʿAḳluñı cemʿ eyle ey şāh-ı cihān
Perde içre ḳıl **bu** esrārı nihān **(Beyit 122)**

2.20. bu: (Da'vâ)

İmdi **bu** daʿvā size lāyıḳ degül
Bu sözün mefhūmı hem bayıḳ degül **(Beyit 125)**

2.21. bu: (Söz)

İmdi bu daʿvā size lāyıḳ degül
Bu sözün mefhūmı hem bayıḳ degül **(Beyit 125)**

2.22. bu: (Esrâr)

Pes **bu** esrārı gerek ketm idesin
Bu aradan sözümüz ḫatm edesin **(Beyit 126)**

2.23. bu: (Ara)

Pes bu esrārı gerek ketm idesin
Bu aradan sözümüz ḫatm edesin **(Beyit 126)**

2.24. bu: (Söz)

Didi Manṣūr ey Ḫalīfe geçmezem
Ben **bu** söz üzre dururam gitmezem **(Beyit 127)**

2.25. bu: (Sûret)

Gördüm anı doldı gönlüm nūrıla
Neylerem **bu** ṣūreti Manṣūr ıla **(Beyit 129)**

2.26. bu: (İkilik gavgâsı)

Şöyle ṭoldum vaḥdetüñ deryāsına
Baḳmazam **bu** ikilik ġavġāsına **(Beyit 134)**

2.27. bu: (Haber)

Diñle imdi bir kerāmet ey püser
Bu ḫaber key muʿteberdür muʿteber
(Beyit 136)

2.28. bu: (Sırr)

Ṭoldı ol ḫalvet Ene'l-Ḥaḳdur tamām
Gördiler **bu** sırrı cümle ḫās u ʿām
(Beyit 141)

2.29. bu: (Söz)

Çün **bu** sözi ḫalḳ işitdi ey ulu
Diñle aydam n'olısar ey baḫtulu
(Beyit 149)

2.30. bu: (Dem)

ʿAḳluñı cemʿ eyle var ey Ādemī
Yüri ey dīvāne urma **bu** demi **(Beyit 156)**

2.31. bu: (Meydân)

Ben **bu** meydāndan yüzüm döndürmezem
Ṣūret-i fāniye baş indürmezem **(Beyit 162)**

2.32. bu: (Söz)

Bu sözüm Ḥaḳdandurur Ḥaḳdan bilüñ
Her ne kim ḳılursañuz baña ḳıluñ
(Beyit 163)

2.33. bu: (Halk)

Cümle **bu** ḫalḳ anda cemʿ oldı ʿamū
Aluban Manṣūrı gitdiler ḳamu **(Beyit 167)**

2.34. bu: (Söz)

Gideriken ẓuhr vaḳtiydi meger
Cān ḳulaġın dut **bu** söze al ḫaber
(Beyit 168)

2.35. bu: (Söz)

Ṣādıḳam **bu** sözde ben bayıḳ bilüñ
Varuñ imdi bir demür örsi buluñ
(Beyit 178)

2.36. bu: (Söz)

Bu sözüm ol dem size taṣdīḳ ola
Hem Ene'l-Ḥaḳ didügüm taḥḳīḳ ola
(Beyit 180)

2.37. bu: (Söz)

Çün **bu** sözi ḳamusı işitdiler
Birḳaç ādem şehr içine gitdiler **(Beyit 181)**

2.38. bu: (Sırr)

Yir yüzine şöyle kim aḳdı revān
Gördiler **bu** sırrı ol pīr ü civān **(Beyit 185)**

2.39. bu: (İş)

Yoḫsa **bu** işde senüñ yoḳ ḳudretüñ
Kim dilüñden ẓāhir ola ḥikmetüñ
(Beyit 188)

2.40. bu: (Sûret)

Siz **bu** ṣūretden beni āzād idüñ
Cānumı ol cānāne ile şād idüñ **(Beyit 191)**

2.41. bu: (Sûret)

Pāy-māl idüp sürüñ **bu** ṣūreti
Ṣūreti ḳorvan çü buldum sīreti **(Beyit 192)**

2.42. bu: (Zindân)

Didi Manṣūr anlara ḳayġu yimeñ
Biz **bu** zindānda ḳalduḳ dimeñ **(Beyit 199)**

2.43. bu: (Söz)

İşidüp **bu** sözi şād oldı ḳamu
Diñle imdi n'olısardur ey ʿāmū **(Beyit 202)**

2.44. bu: (Söz)

Çün işitdi ehl-i zindān **bu** sözi
Şād oluban ṭopraġa urdı yüzi **(Beyit 208)**

2.45. bu: (Varta)

Çün bizi **bu** varṭadan ḳılduñ emīn
Bizde ḳalmadı daḫı derd ü enīn **(Beyit 221)**

2.46. bu: (İş)

Bildi kim Manṣūrdan oldı **bu** iş
Anuñ irşādından oldu perveriş **(Beyit 230)**

1.47. bu: (Kudret)

Çün görür Manṣūrdan **bu** ḳudreti
Cānına kār itdi şol dem ḥayreti **(Beyit 231)**

2.48. bu: (Hûn evi)

Bend-i zindān sen şehe lāyıḳ degül
Ḫūn evidür **bu** saña bayıḳ degül **(Beyit 236)**

2.49. bu: (Hâlüm)

Döndi Manṣūr aña aydur ey cüvān
Rāżıyam **bu** ḥālüme bilgil ʿıyān **(Beyit 240)**

2.50. bu: ('Aceb esrâr)

Bu ʿaceb esrāra ṭaña ḳaldılar
Ḥasret içre ḥayrete ġarḳ oldılar **(Beyit 274)**

2.51. bu: (Fenâ)

Bu fenāda vaṣf-ı ḥālin kim diye
Cismi anuñ dönmiş idi serçeye **(Beyit 282)**

2.52. bu: (Hâl)

Bu ne sırdur bize luṭf it vir ḫaber
Kim **bu** ḥālden biz olavuz bī-ḫaber
(Beyit 296)

2.53. bu: (Sırr)

Didi Manṣūr aña ey merd-i ʿazīz
Bilmedüñ bu **sırrı** ḳılmaduñ temīz
(Beyit 297)

2.54. bu: (Esrâr)

Döymedi envāra zindān maḥv olur
Bil **bu** esrārı bilen ʿārif olur **(Beyit 307)**

2.55. bu: (Müşkil 'ukde)

Gel **bu** müşkil ʿuḳdeyi ḥall eylegil
Remzini sen bu rumūzuñ söylegil
(Beyit 310)

2.56. bu: (Rumûz)

Gel bu müşkil ʿuḳdeyi ḥall eylegil
Remzini sen **bu** rumūzuñ söylegil
(Beyit 310)

2.57. bu: (ʿAcâyib kudret)

Vardı zindān benüm ile Ḥażrete
Gel naẓar ḳıl **bu** ʿacāyib ḳudrete
(Beyit 312)

2.58. bu: ('Aşk ders-hânesi)

Didi Manṣūr Şibliye ey merd-i Ḥaḳ
Gel **bu** ʿaşḳ ders-ḫānesinden al ṣebaḳ
(Beyit 318)

2.59. bu: (Râzı)

Çünki Manṣūrdan **bu** rāzı bildiler
Durdılar meskenlerine geldiler **(Beyit 322)**

2.60. bu: ('Âlem)

Yoġ iken **bu** ʿālemi var eyledüñ
ʿĀlem içre Ādem iẓhār eyledüñ **(Beyit 333)**

2.61. bu: (Vücût)

Niçe meyl-i āb ile ḫāk eyleyem
Bu vücūduñ cübbesin çāk eyleyem
(Beyit 338)

2.62. bu: (Kurb-ı visâl)

Dest-gīr olduñ baña yā Ẕü'l-Celāl
Senden irdi baña **bu** ḳurb-ı viṣāl
(Beyit 339)

2.63. bu: (Dil nâlişleri)

Vaṣluñ içün aḳıdur göz yaşları
Vaṣluñ içündür **bu** dil nālişleri **(Beyit 347)**

2.64. bu: (Nu'ût)

Bi-nihāyet cūş urdı baḥr-i ẕāt
Ġarḳa vardı **bu** nuʿūt u bu ṣıfāt **(Beyit 350)**

2.65. bu: (Sıfât)

Bi-nihāyet cūş urdı baḥr-i ẕāt
Ġarḳa vardı bu nuʿūt u **bu** ṣıfāt **(Beyit 350)**

2.66. bu: (Resm)

Ṣubḥa dek ḳıldı münācāt āh ile
Ḳul gerek **bu** resme ola şāh ile **(Beyit 359)**

2.67. bu: (Cihân)

Kimseye esrārını bildürmesün
Bu cihān ḫalḳın bize güldürmesün **(Beyit 365)**

2.68. bu: (Söz)

Şeyḫ Cüneyd ol dem işitdi **bu** sözi
Ṭoldı kanlu yaşıla anuñ gözi **(Beyit 367)**

2.69. bu: (Teşvîş)

Ola ki sözüm işide ol kişi
Ara yirden götüre **bu** teşvīşi **(Beyit 372)**

2.70. bu: (Nizâm)

Luṭf ıla ol virdi Manṣūra selām
Didi Manṣūra bozuldı **bu** nizām **(Beyit 378)**

2.71. bu: (Vaḥdet dürri)

Ẓāhir eyledüñ Ene'l-Ḥaḳ sırrını
Münteşir ḳılduñ **bu** vaḥdet dürrini **(Beyit 379)**

2.72. bu: (Zemzem)

Vaż'ı esrār eyledüñ nā-maḥrem e
Düşdi ḫalḳ-ı ʿāleme **bu** zemzeme **(Beyit 380)**

2.73. bu: (Remz)

Kim iriserdür **bu** remzüñ ġavrına
Kim ḳadem urdı bu sırruñ ṭavrına **(Beyit 383)**

2.74. bu: (Sırr)

Kim iriserdür bu remzüñ ġavrına
Kim ḳadem urdı **bu** sırruñ ṭavrına **(Beyit 383)**

1.75. bu: (Resm)

Çünki ol **bu** resme güftār itmedi
Gizledi esrārı iẓhār itmedi **(Beyit 388)**

2.76. bu: (Ene'l-Hak vecihi)

Sen daḫı luṭf eylegil ey kāmurān
Bu Ene'l-Ḥaḳ vechine urġıl nihān
(Beyit 389)

2.77. bu: (Manâ)

Bend-i ṣūretde esīr olsa kişi
Olmaya **bu** maʿnādan baḫṣāyişi **(Beyit 396)**

2.78. bu: (Sûret kaydı)

Var esīr olma **bu** ṣūret ḳaydına
ʿĀşıḳuñ ṣūret evinde ḳaydı ne **(Beyit 403)**

2.79. bu: ('Ukde hal)

Naḫnü aḳrab didi Ḥayy-ı Lem-Yezel
Sende niçün olmadı **bu** ʿuḳde ḥal
(Beyit 407)

2.80. bu: (Sırr)

Men reʿeni dir Resūl-i kāʾināt
Kim **bu** sırrı bilse mekşūf ola z̲āt
(Beyit 409)

2.81. bu: ('Arsa)

Cānıla baş oynaram **bu** ʿarṣada
Baña dūzaḫdur bu cāy-ı efsede **(Beyit 412)**

2.82. bu: (Cây-ı efsed)

Cānıla baş oynaram bu ʿarṣada
Baña dūzaḫdur **bu** cāy-ı efsede **(Beyit 412)**

2.83. bu: (Meydân)

Ben **bu** meydān içre gerçek ʿāşıḳam
Pes Ene'l-Ḥaḳ söylerisem ṣādıḳam
(Beyit 413)

2.84. bu: (Cevâb)

Şeyḫ Cüneyd bu cevābı diñledi
Aġlayuban zārı zārı iñledi **(Beyit 414)**

2.85. bu: (Derd)

Geldi Şiblī ḳatına ol merd-i dīn
Didi bulmadum **bu** derdüñ merhemīn
(Beyit 423)

2.86. bu: (Ene'l-Hak)

Bu Ene'l-Ḥaḳ ol deñizüñ mevcidür
ʿAyn-ı deryādur ki anuñ fevcidür
(Beyit 436)

2.87. bu: (Vücûd)

Bu vücūdum ḳaṭresin anda ḳodum
Yaʿni ṣūret ʿāleminden el yudum
(Beyit 444)

2.88. bu: (Fenâ ârâyişi)

Ṣūret-i Manṣūrı ḳodum giderem
Bu fenā ārāyişin terk iderem **(Beyit 449)**

2.89. bu: ('Âlem-i nâsût)

Baḳmazam **bu** ʿālem-i nāsūta ben
Çün ki irdüm ʿālem-i lāhūta ben
(Beyit 451)

2.90. bu: (Kafes)

Bu ḳafesden dilerem ṭayrān idem
ʿĀlem-i ıṭlāḳa ḫoş cevlān idem **(Beyit 452)**

2.91. bu: (Safâ)

Çünki baña mürşid oldı Muṣṭafā
Cānuma andan irişdi **bu** ṣafā **(Beyit 464)**

2.92. bu: (Ene'l-Hak)

Anuñ irşādıla irdüm ben Ḥaḳḳa
Bu Ene'l-Ḥaḳ oldı baña muṭlaḳa
(Beyit 466)

2.93. bu: (Yol)

Ben **bu** yoldan dönmezem merdānevār
Pes sücūd itsem gerek pervānevār
(Beyit 467)

2.94. bu: (Hâl)

Ol bilür ancaḳ **bu** ḥālüñ ṭavrını
Zirā bilmişdür bu remzüñ ġavrını
(Beyit 474)

2.95. bu: (Remz)

Ol bilür ancaḳ bu ḥālüñ ṭavrını
Zirā bilmişdür **bu** remzüñ ġavrını
(Beyit 474)

2.96. bu: (Cân)

Pes sabāḥın iriserdür ol hümā
Ol olısardur **bu** cāna reh-nümā **(Beyit 475)**

2.97. bu: (Söz)

Şeyḫ Şiblī işidüp **bu** sözleri
Yaşıla ġarḳ oldı şol dem gözleri **(Beyit 479)**

2.98. bu: (İş)

Tā ki mühlet vireler anlar size
Āh ki ḳılduñ **bu** işi sen bize **(Beyit 484)**

2.99. bu: (Ahvâl)

Āh u zārı ḳıldı Şeyḫ oldı revān
Sen **bu** aḥvāli işit bā-gūş-ı cān **(Beyit 485)**

2.100. bu: (Söz)

Çün Ene'l-Ḥaḳ didügi ṣādıḳ mıdur
Yā **bu** söz her kimseye lāyıḳ mıdur **(Beyit 506)**

2.101. bu: (Söz)

İmdi biz **bu** sözi inkār iderüz
Buyurursañ anı berdār iderüz **(Beyit 507)**

2.102. bu: (Söz)

Ġayb Eri aydur ben anı göreyin
Dilegi neymiş **bu** sözden ṣorayın **(Beyit 509)**

2.103. bu: (Sırr)

İşte imdi girü **bu** sırrı yine
Sil gönül jengini olsun āyine **(Beyit 514)**

2.104. bu: (Nu'ût)

Her ḳaçan kim ḥarket eyler baḥr-i ẕāt
Ġarḳa varur **bu** nuʿūt u bu ṣıfāt **(Beyit 534)**

2.105. bu: (Sıfât)

Her ḳaçan kim ḥarket eyler baḥr-i ẕāt
Ġarḳa varur bu nuʿūt u **bu** ṣıfāt **(Beyit 534)**

2.106. bu: (Fenâ)

Bu fenāda çün ki bulduñ dest ü rūy
Sende taṣdīḳ oldı uşbu güft ü gūy **(Beyit 540)**

2.107. bu: ('Akd)

Didi Manṣūr aña ey sulṭān-ı dīn
Sen küşād itdüñ **bu** ʿaḳdüñ müşkilin **(Beyit 542)**

2.108. bu: (Dü cihân)

Lā-mekān deryāsı oldur bī-kerān
Keff ü ḫāsdur anda **bu** her dü cihān **(Beyit 550)**

2.109. bu: (Kâ'inât)

Ol muḥītüñ mevcidür **bu** kāʾināt
Kim ẓuhūr andan bulur bu mümkināt **(Beyit 551)**

2.110. bu: (Mümkinât)

Ol muḥītüñ mevcidür bu kāʾināt
Kim ẓuhūr andan bulur **bu** mümkināt **(Beyit 551)**

2.111. bu: (Ten)

Yüzüm üzre sürüsünler kon beni
Pāre pāre eylesünler **bu** teni **(Beyit 559)**

2.112. bu: (Fenâ)

Bu fenādan kurtulam āzād olam
Ol beḳā evinde varup şād olam **(Beyit 561)**

2.113. bu: (İş)

İmdi taʿcīl eylesünler **bu** işi
Ḳalmaya hergiz bularuñ teşvīşi **(Beyit 573)**

2.114. bu: (Şevḳ)

Çün bular **bu** şevḳıla cūş itdiler
Birbirin ol dem der-āgūş itdiler **(Beyit 586)**

2.115. bu: (Söz)

Diñle imdi **bu** sözi key muʿteber
Kim ḫaber vire ḳażāyile ḳader **(Beyit 597)**

2.116. bu: (Resm)

Çün **bu** resme itdiler anlar gulu
İmdi key Diñle sözi ey baḫtulu **(Beyit 601)**

2.117. bu: (Yalan dirlik)

Ḳayd-ı ṣūret baña rām olmışdurur
Bu yalan dirlik ḥarām olmışdurur **(Beyit 620)**

2.118. bu: (Envâr)

Size **bu** envārdan feyż olmadı
Cānuñuz ʿaşḳuñ rumūzı bilmedi **(Beyit 624)**

2.119. bu: (Fenâ)

Cān ʿurūc eyler bu dem miʿrācına
Bu fenā ṣūretde pes muḥtācı ne **(Beyit 626)**

2.120. bu: (Hâl)

Virdi müftīler ḳamu fetvā saña
Ger **bu** ḥāl ile ölürseñ vā saña **(Beyit 630)**

2.121. bu: (Sûret tonı)

Arduma atdum **bu** ṣūret ṭonını
Zira cānum gördi devlet ḫānını **(Beyit 632)**

2.122. bu: (Ten)

Toġran imdi pāre pāre **bu** tenüm
Tā ki vara Ḥażrete cānum benüm **(Beyit 639)**

2.123. bu: (Fenâ)

Ḥażret ehli **bu** fenāyı istemez
Ḫāk olur medḥ ü s̱enāyı istemez
(Beyit 640)

2.124. bu: (Ton)

Şerḥa şerḥa pāreleñ uşbu teni
Bu ṭonı ṣoyuñ ki bulam ben beni
(Beyit 655)

2.125. bu: (Cism)

İndürüp āḫir **bu** cismi yanduruñ
Cānumı āb-ı ḥayāta ḳanduruñ **(Beyit 660)**

2.126. bu: (Zulm u zevâl)

Luṭf it imdi ḳanuñ eyle ḥelāl
Ḳalmasun boynumda **bu** ẓulm u vebāl
(Beyit 676)

2.127. bu: (İş)

Didi Manṣūr ey cüvān olsun ḥelāl
Bu işi ḳılmayalar senden suʾāl **(Beyit 678)**

2.128. bu:

Didi cellād imdi ey şāh ṣun elüñ
Çün ki **bu** ḥāle irişdi menzilüñ **(Beyit 682)**

2.129. bu: (Söz)

Yine yazıldı Ene'l-Ḥaḳ şöyle bil
Kim **bu** sözde yoḳdurur hīç ḳāl u ḳīl
(Beyit 690)

2.130. bu: (Kurbet)

Bu niçe ḳurbetdurur āḫir ey Çalab
ʿAḳla ṣıġmaz uşbu sırr-ı bü'l-ʿaceb
(Beyit 693)

2.131. bu: ('Aşk sırrı)

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
ʿAşḳ sırrıdur **bu** kim oldı ʿıyān **(Beyit 694)**

2.132. bu: (Sırr)

Siz **bu** sırra vāḳıf olmazsuz bilüñ
ʿUḳdesi düşvārdurur bu müşkilüñ
(Beyit 695)

2.133. bu: (Müşkil)

Siz bu sırra vāḳıf olmazsuz bilüñ
ʿUḳdesi düşvārdurur **bu** müşkilüñ
(Beyit 695)

2.134. bu: (Cân u ten)

Ẓāhir ü bāṭın Ḥaḳ oldum çün ki ben
Ḥaḳḳıla ṭolmışdurur **bu** cān u ten
(Beyit 697)

2.135. bu: (Kesilen el)

Bu kesilen ẓāhir el cismānidür
Bāṭınuñ ḳudret elü rūḥānidür **(Beyit 698)**

2.136. bu: (Sır)

Siz **bu** sırdan ḳaçan alursız ḫaber
Size bu envārdan yoḳdurur eṣer **(Beyit 700)**

2.137. bu: (Envâr)

Siz bu sırdan ḳaçan alursız ḫaber
Size **bu** envārdan yoḳdurur eṣer **(Beyit 700)**

2.138. bu: (Sırr)

Didi kim ʿuşşāḳa budur reng ü bū
Kim **bu** sırrı bildi aldı baḫtulu **(Beyit 707)**

2.139. bu: (İş)

Bize bildür **bu** işi i şīr-i ner
Dileriz kim viresin bundan ḫaber **(Beyit 713)**

2.140. bu: (Safâ)

Her kime kim mürşid oldı Muṣṭafā
Bu ṣafā anuñdur ancaḳ bu ṣafā **(Beyit 716)**

2.141. bu: (Safâ)

Her kime kim mürşid oldı Muṣṭafā
Bu ṣafā anuñdur ancaḳ **bu** ṣafā **(Beyit 716)**

2.142. bu: (Safâ)

Bu ṣafānuñ menbaʿından vir cevāb
Daʿvetüm luṭfuñla eyle müstecāb **(Beyit 719)**

2.143. bu: (Safâ)

Kendözünden ger mücerred olasın
Bu ṣafānuñ ḥālin ol dem bilesin **(Beyit 721)**

2.144. bu: (Cismânî kafes)

Ger ḳılursa Ḥażrete cānuñ heves
Ḳo kim uşansun **bu** cismānī ḳafes **(Beyit 725)**

2.145. bu:

Bu ḳafesde cānuñı ḳılma zebūn
Şemʿ-i vaḥdet tā ki ola reh-nümūn **(Beyit 726)**

2.146. bu: (Cümle nîk-nâm)

Düş fenā deryāsına ġarḳ ol tamām
Anda yoġ olsun **bu** cümle nīk-nām **(Beyit 727)**

2.147. bu: (Resm)

Çün ki Şiblī aldı **bu** resme cevāb
Cānına irdi anuñ biñ biñ ṣevāb **(Beyit 732)**

2.148. bu: (Sırr)

Baş uruban gitdi Şiblī ol zamān
Sen **bu** sırrı key işit dutma gümān
(Beyit 733)

2.149. bu: (İş)

Didiler yā Rab ne ḳudretdür **bu** iş
Yā bu cünbiş ḳandan aldı perveriş
(Beyit 744)

2.150. bu: (Cünbiş)

Didiler yā Rab ne ḳudretdür bu iş
Yā **bu** cünbiş ḳandan aldı perveriş
(Beyit 744)

2.151. bu: (Baş u cân)

Ḥaḳ yolında dest ü pā **bu** baş u cān
ʿĀşıḳa bunlardurur bār-ı girān **(Beyit 750)**

2.152. bu: (Harâb)

Bu ḫarābuñ ṣoñı maʿmūr olısar
Uşbu ẓulmetden geçüp nūr olısar
(Beyit 755)

2.153.bu: (Göz)

Gel çıḳar **bu** gözlerümi imdi sen
Tā ki yarın Ḥaḳ cemālin göresen
(Beyit 758)

2.154. bu: (Yakınlık)

Didi Yā Allah yā Rabbü'l-ʿulā
Senden irdi **bu** yaḳınlıḳ ben ḳula
(Beyit 773)

2.155. bu: (Cân u ten)

Ey Ḫudā sensin baña söz söyleden
Ḳudretüñ ḳabżındadur **bu** cān u ten
(Beyit 775)

2.156. bu: (Keşf ü beyân)

Sensin āḫir āşikāre vü nihān
Senden irdi baña **bu** keşf ü beyān
(Beyit 785)

2.157. bu: (Ten)

Pāre pāre eylediler **bu** tenüm
Cāna irdüm pes bu ten nemdür benüm
(Beyit 794)

2.158. bu: (Ten)

Pāre pāre eylediler bu tenüm
Cāna irdüm pes bu **ten** nemdür benüm
(Beyit 794)

2.159. bu: (Resm)

Çün ki Manṣūr itdi **bu** resme duʿā
Bu duʿādan şeksüzin raḥmet doġa
(Beyit 799)

2.160. bu: (Du'â)

Çün ki Manṣūr itdi bu resme duʿā
Bu duʿādan şeksüzin raḥmet doġa
(Beyit 799)

2.161. bu: (Dâr)

Luṭf idüben aġduruñ miʿrācuma
Ben **bu** dāra gelmişem miʿrācuma
(Beyit 805)

2.162. bu: (Halk)

İşit imdi sen **bu** ḫalḳı n'itdiler
Cümle Manṣūr içün efġān itdiler
(Beyit 817)

2.163. bu: (Hân)

Gel Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyleme
Sen **bu** ḫānı ḳamuya aş eyleme **(Beyit 817)**

2.164. bu: (Hisâb)

Ger bize yarın ṣorıla **bu** ḥisāb
Biñde birine virilmeye cevāb **(Beyit 830)**

2.165. bu: (Kazâ)

Kendüsine kendüden oldı rıżā
Aña maḳdūr olmışıdı **bu** ḳażā **(Beyit 834)**

2.166. bu: (Haber)

Hem dimiş külüm ṣavuruñ yillere
Bu ḫaber varup yayılsun illere **(Beyit 847)**

2.167. bu: (Söz)

Cümle ol maḫlūḳ işitdi **bu** sözi
Ḥayrete düşdi şolok sāʿat özi **(Beyit 860)**

2.168. bu: (Hâl)

Didiler yā Rab **bu** niçe ḥāl olur
Dilsüz oddan kim bu resme ḳāl olur
(Beyit 861)

2.169. bu: (Resm)

Didiler yā Rab bu niçe ḥāl olur
Dilsüz oddan kim **bu** resme ḳāl olur
(Beyit 861)

2.170. bu:

Bu ne ḳudretdür ki ḳılduñ yā İlah
Sen ʿināyet ḳıl bize ey pādişāh **(Beyit 862)**

2.171. bu: (Kelâm)

Göklere aġdı o ḳüller Ḥaḳ didi
Bu kelāmı gör niçe muṭlaḳ didi **(Beyit 875)**

2.172. bu: (Belâ)

Biz günāhkāruz İlāhī sen Kerīm
Bu belāya çāre senden ey Rahīm
(Beyit 889)

2.173. bu: (Resm)

Çün bular **bu** resme zārı ḳıldılar
Cümlesi hep zār u giryān oldılar
(Beyit 893)

2.174. bu: (Figân)

Bunlara şol resme düşdi **bu** figān
Yaş yirine gözlerinden aḳdı ḳan **(Beyit 898)**

2.175. bu: (Ten)

Cismüm oda yaḳalar ol dem benüm
Şöyle kim yanup kül ola **bu** tenüm
(Beyit 912)

2.176. bu: ('Acâyib kudret)

Zār u giryān olalar anlar ḳatı
Bilmeyeler **bu** ʿacāyib ḳudreti **(Beyit 921)**

2.177. bu: (Söz)

Çün dimişdi **bu** sözi Manṣūr aña
Diñle imdi cānıla aydam saña **(Beyit 930)**

2.178. bu: (Derd)

Didi kim vardur **bu** derdüñ çāresi
Ḥaḳ Taʿālā sizleri ḳurtarası **(Beyit 933)**

2.179. bu: (Meydân)

Çün **bu** meydān içre sensin şīr-i ner
Luṭf idüben göster imdi bir hüner
(Beyit 941)

2.180. bu: (Gam)

Ger bizi **bu** ġamdan āzād idesin
Rūḥ-ı Manṣūrı bu dem şād idesin
(Beyit 942)

2.181. bu: (Söz)

Çün **bu** söz bu arada oldı tamām
Diñ Resūle es-ṣalātü ve'ṣ-selām **(Beyit 971)**

2.182. bu: ('Aşıḳuñ makâmı)

Bil **bu** ʿāşıḳuñ maḳāmı niçedür
Cān gözile gör ki ʿArşdan yücedür
(Beyit 973)

2.183. bu: (Yir)

ʿAşḳıla döner felekler bī-ḳarār
ʿAşḳıla oldı **bu** yirler üstüvār **(Beyit 995)**

2.184. bu: (Cüst u cu)

ʿAşḳ degül midür **bu** cüst ü cū ḳılan
ʿAşḳ degül midür bu güft ü gū ḳılan **(Beyit 1000)**

2.185. bu: (Güft ü gu)

ʿAşḳ degül midür bu cüst ü cū ḳılan
ʿAşḳ degül midür **bu** güft ü gū ḳılan **(Beyit 1000)**

2.186. bu: (Âlâyiş)

ʿAşḳ a vir cānuñ ola ḳadrüñ bülend
Geç **bu** ālāyişden itme çün ü çend **(Beyit 1009)**

2.187. bu: ('Aşk esrârı)

ʿAḳl irişmedi **bu** ʿaşḳ esrārına
ʿAşḳ bāzārında ʿaḳluñ kārı ne **(Beyit 1015)**

2.188. bu: (Yol)

Ehl-i dīdāruñ yolı budur tamām
Aña **bu** yoldan varılur veʿs-selām **(Beyit 1027)**

2.189. bu: (Göz)

Çün ki **bu** göz gide görine cemāl
Gide ikilik ire ḳurb u viṣāl **(Beyit 1045)**

2.190. bu: (Kafes)

Bu ḳafes naḳşını ḳo ey ser-firāz
Āşinālıḳ it ṭaleb ey şāh-bāz **(Beyit 1048)**

2.191. bu: (Nîyâzî)

Bu Nīyāzī ʿāṣinüñ cürmi delim
Raḥmet idüp yarlıġaġıl ey Raḥīm **(Beyit 1061)**

2.192. budur:-*dur* (Ezān)

Çıḳdı örs üstine Manṣūr ol zamān
Didi diñleñ ṣıdḳıla **budur** ezān **(Beyit 183)**

2.193. budur:-*dur* (Güft ü gûy)

Pes **budur** āşıḳlara nām u nişān
ʿAşḳ meydānında vire baş u cān **(Beyit 541)**

2.194. budur:-*dur* (Reng ü bû)

Didi kim ʿuşşāḳa **budur** reng ü bū
Kim bu sırrı bildi aldı baḫtulu **(Beyit 707)**

2.195. budur:-*dur* (Mezheb-i merdân)

Mezheb-i merdān **budur** cān oynaya
Başını ṭop ide çevgān oynaya **(Beyit 1014)**

2.196. budurur:-*dur,-ur* (Dest-i namâz)

Didi Manṣūr anlaġıl ey pāk-bāz
ʿAşḳ dārında **budurur** dest-i namāz **(Beyit 714)**

2.197. budurur:-*dur,-ur* (Erkân-ı hû)

Budurur ʿāşıḳlara erkān-ı ḫū
Dār öñinde ḳanda almaḳ vuẓūʿ **(Beyit 715)**

bu arada:

1.) Bu sırada.

1.1. bu arada:

Çün bu söz **bu arada** oldı tamām
Diñ Resūle es-ṣalātü ve'ş-selām **(Beyit 971)**

1.2. bu arada:

Gelüñ imdi cānum oldı bī-ḳarār
Bu arada niçe ṭuram intiẓār **(Beyit 806)**

bu araya:

1.) Buraya.

1.1. bu araya:

Bu araya tercümān ṣıġmaz bilüñ
Bilmedüñüz remzini uşbu dilüñ **(Beyit 149)**

bu dem:

1.) Bu zaman.

1.1. bu dem:

Çün **bu dem** deryā-yı vaḥdet ḳıldı cūş
Kemterīn mevci Ene'l-Ḥaḳ geldi ḫūş **(Beyit 548)**

1.2. bu dem:

Cān ʿurūc eyler **bu dem** miʿrācına
Bu fenā ṣūretde pes muḥtācı ne **(Beyit 626)**

1.3. bu dem:

ʿAşḳ meydānında olduñ ser-bāz
Birliġe yitdi **bu dem** nāz u niyāz **(Beyit 649)**

1.4. bu dem:

Ger bizi bu ġamdan āzād idesin
Rūḥ-ı Manṣūrı **bu dem** şād idesin **(Beyit 942)**

bu esnāda:

1.) Bu sırada.

1.1. bu esnāda:

Didi o ġaybı bilüñ ey merd-i men
Kim **bu esnāda** gerekmez tercüman
(Beyit 591)

bu sefer:

1.) Bu defa, bu kez.

1.1. bu sefer:

Didiler olsun mübārek **bu sefer**
Dāra miʿrācuñdurur ey şīr-i ner **(Beyit 648)**

bu zamān:

1.) Bu zaman, bu devir.

1.1. bu zamān:

İttifāḳ eylediler pīr ü cüvān
Kim seni iḫrāḳ iderler **bu zamān**
(Beyit 381)

bugün:

1.) Bugün, içinde bulunulan gün, bu devirde.

1.1. bugün:

Key bilüñ benven **bugün** merd-i Ḫudā
Ḥaḳ yolında cānıla başum fidā **(Beyit 99)**

1.2. bugün:

Gelmişem Ḥaḳḳı **bugün** taḳrīr idem
Sırrını cān levḥine taḥrīr idem **(Beyit 458)**

1.3. bugün:

ʿAşḳ içinde çün **bugün** oldum şehīd
Ṭāliʿüm baḫtum benüm oldı saʿīd
(Beyit 634)

buġż u kīn dut-:

1.) Nefret ve kin tutmak.

1.1. buġż u kīn dut-:-*maz, -am*

Siz baña luṭf itdüñüz yā ehl-i dīn
Kimseñüze **dutmazam** ben **buġż u kīn (Beyit 747)**

buḫl:

1.) Hasislik, cimrilik.

1.1. buḫlı:-*ı*

Ey bürāder diñle imdi bir daḫı
Buḫlı elden ḳo olasın saḫī **(Beyit 731)**

bul-:

1.) Arayarak temin etmek, ulaşmak, ermek, izine rastlamak, bulmak.

1.1. bulasın:-*a, -sın*

Saña erişe Ḥabībüm Muṣṭafā
Bulasın andan sürūr ile ṣafā **(Beyit 76)**

1.2. bulasın:-*a, -sın*

Ḳıldı Manṣūr ayaġına secde ol
Didi Ḥaḳḳa kim **bulasın** ṭoġrı yol **(Beyit 232)**

1.3. bulanlar:-*an, -lar*

ʿAşḳıla buldı **bulanlar** ol Ḥaḳı
ʿAşḳıla gördi görenler ol Ḥaḳı **(Beyit 990)**

1.4. bulam:-*am*

Şerḥa şerḥa pāreleñ uşbu teni
Bu ṭonı ṣoyuñ ki **bulam** ben beni **(Beyit 655)**

1.5. bulasuz:-*a, -suz*

Ḥācetüm budur ki şöyle ḳılasuz
Siz daḫı ḥācetlerüñüz **bulasuz (Beyit 658)**

1.6. buldı: -*dı*

Yine aña ben olurın hūn-bahā
Ḥażretümde zīra kim **buldı** bahā **(Beyit 68)**

1.7. buldı:-*dı*

ʿAşḳıla **buldı** bulanlar ol Ḥaḳı
ʿAşḳıla gördi görenler ol Ḥaḳı **(Beyit 990)**

1.8. buldı:-*dı*

ʿAşḳıla gördi velāyet evliyā
ʿAşḳıla **buldı** nübüvvet enbiyā **(Beyit 992)**

1.9. buldılar:-*dı, -lar*

Gelüben zindānı **buldılar** hemān
Bulmadılar anda Manṣūrdan nişān **(Beyit 261)**

1.10. buldılar:-*dı, -lar*

Varuban zindānı anda **buldılar**
Bulmadılar seni ḥayrān ḳaldılar **(Beyit 302)**

1.11. buldılar:-*dı, -lar*

Hem irişdiler şu dem ġayb-ı ricāl
Buldılar Manṣūr ıla ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 646)**

1.12. buldum:-*du, -m*

Bī-nişānı **buldum** oldum bī-nişān
Ol ben oldum ben olam bilgil ʿıyān **(Beyit 135)**

1.13. buldum:-*du, -m*

Ḥaḳḳıla **buldum** viṣāl-ender-viṣāl
Ḥaḳḳı muṭlaḳ benven āḫir Lā-yezāl
(Beyit 189)

1.14. buldum:-*du, -m*

Pāy-māl idüp sürüñ bu ṣūreti
Ṣūreti ḳorvan çü **buldum** sīreti **(Beyit 192)**

1.15. buldum:-*du, -m*

Çünki **buldum** naḳsumuñ naḳḳāşını
Pādişāhum neylerem ferrāşını **(Beyit 456)**

1.16. bulduñ:-*du, -ñ*

Milke mucidsin i kān-ı vefā
Evliyā ṣafında sen **bulduñ** ṣafā **(Beyit 482)**

1.17. bulduñ:-*du, -ñ*

Bu fenāda çün ki **bulduñ** dest ü rūy
Sende taṣdīḳ oldı uşbu güft ü gūy
(Beyit 540)

1.18. bulduñ:-*du, -ñ*

Çün ki Ḥaḳdan cānuña irdi nevāl
Ḥaḳḳ ıla **bulduñ** viṣāl-ender-viṣāl
(Beyit 650)

1.19. buldura:-*dur, -a*

Geç hevādan ʿaşḳa döndür yüzüñi
ʿAşḳ **buldura** saña kendözüni **(Beyit 38)**

1.20. bulmadı:-*ma, -dı*

Her kim ol baḥr-ı fenāya ṭalmadı
Ol beḳā dür dānesini **bulmadı (Beyit 1004)**

1.21. bulmadı:-*ma, -dı*

ʿAşḳ baḥrine nihāyet olmadı
ʿAşḳa irmeyen **bidāyet bulmadı (Beyit 1038)**

1.22. bulmadıḳ:-*ma, -dı, -k*

Gelüben şāha didiler ey ʿazīz
Varup anda **bulmadıḳ** zindānı biz
(Beyit 269)

1.23. bulmadılar:-*ma, -dı, -lar*

Gelüben zindānı buldılar hemān
Bulmadılar anda Manṣūrdan nişān
(Beyit 261)

1.24. bulmadılar:-*ma, -dı, -lar*

Cümle ḫayrān oldılar ol nūr içün
Bulmadılar anda ol Manṣūrı çün
(Beyit 264)

1.25. bulmadılar:-*ma, -dı, -lar*

Bulmadılar anda zindāndan nişān
Çağırur Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ ol zamān
(Beyit 267)

1.26. bulmadılar:-*ma, -dı, -lar*

Varuban zindānı anda buldılar
Bulmadılar seni ḥayrān ḳaldılar
(Beyit 302)

1.27. bulmadılar:-*ma, -dı, -lar*

Ceḥd idüben istediler cānıla
Bulmadılar sen şehi zindānıla **(Beyit 309)**

1.28. bulmaduḳ:-*ma, -du, -k*

Didiler aña eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrla zindāndan nişān
(Beyit 276)

1.29. bulmaduḳ:-*ma, -du, -k*

Didiler gelüp eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrı olmışdur nihān
(Beyit

1.30. bulmadum:-*ma, -du, -m*

Geldi Şiblī ḳatına ol merd-i dīn
Didi **bulmadum** bu derdüñ merhemīn
(Beyit 423)

1.31. bulmaḳ:-*mak*

Bulmaḳ isterseñ saʿādet menzilin
Māyil olma ḳo bu ʿādet menzilin
(Beyit 26)

1.32. bulmış:-*mış*

Yine ṣūret ʿālemini **bulmış** ol
Ol Ḥaḳuñ varlığıyla ṭolmış ol **(Beyit 288)**

1.33. bulmışam:-*mış, -am*

ʿAşḳ elinden içmişem peymāneyi
Cān virüben **bulmışam** cānāneyi
(Beyit 446)

1.34. bulmışıdı:-*mış, -ı, -dı*

Dest-i ḳudret aña ṣunmışdı nevāl
Bulmışıdı Ḥaḳḳʿıla ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 49)**

1.35. bulmışıdı:-*mış, -ı, -dı*

Yine ḳan yazdı Ene'l-Ḥaḳ naḳşını
Zīra Ḥaḳdan **bulmışıdı** baḫşını **(Beyit 742)**

1.36. buluban:-*uban*

Buluban getürdiler örsi tamām
Ḳodılar Manṣūr öñinde ey hümām
(Beyit 182)

1.37. buluñ:-*uñ*

Ṣādıḳam bu sözde ben bayıḳ bilüñ
Varuñ imdi bir demür örsi **buluñ**
(Beyit 178)

1.38. bulur:-*ur*

Her ki ṣūret dāmene düşdi ḳalur
Cān ḳuşınuñ dānesin ḳanda **bulur**
(Beyit 765)

1.39. bulur:-*ur*

Her dilek Allahuñ emrile olur
Şöyle kim maʿmūr olan anı **bulur**
(Beyit 835)

bulaş-:

1.) Bulaşmak, sıçramak, sirayet etmek.

1.1. bulaşam:-*am*

Luṭf idüp irişeler meydānuma
Anlara ḳarşu **bulaşam** ḳanuma **(Beyit 584)**

1.2. bulaşdı:-*dı*

Ḳollarıyıla dutdı elin ṣanıla
Sürdi yüzine **bulaşdı** ḳanıla **(Beyit 704)**

būy-ı ʿaşḳ:

1.) Aşkın kokusu.

1.1. būy-ı ʿaşḳ:

Cān meşāmına irişdi **būy-ı ʿaşḳ**
Geldi dilden aḳdı güft ü gūy-ı ʿaşḳ
(Beyit 998)

buyur-:

1.) Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek.

1.1. buyurursañ:-*ur, -sa, -ñ*

İmdi biz bu sözi inkār iderüz
Buyurursañ anı berdār iderüz **(Beyit 507)**

bülbül:

1.) Hoş sesli kuş, bülbül; aşık.

1.1. bülbüle:-*e*

Ḫalḳ içine düşdi şol dem ġulġule
Zāġları gör ne ḳılurlar **bülbüle (Beyit 596)**

bülend:

1.) Uzun, yüksek, yüce, ulu.

1.1. bülend:

Menzilüñ ʿuşşāḳ içinde key **bülend**
ʿAşḳ bāzārında olduñ sūd-mend **(Beyit 481)**

bülend ol-:

1.) Uzun, yüksek olmak.

1.1. bülend ol-:-*a*

ʿAşḳ a vir cānuñ **ola** ḳadrüñ **bülend**
Geç bu ālāyişden itme çün ü çend
(Beyit 1009)

<u>bünyād it-:</u> (Deyim)

1.) Temel atmak, inşa etmek; meydana getirmek, oluşturmak, yaratmak.

1.1. bünyād it-:-*en*

Sensin ol levḥe ḳalem īcād iden
Hem ʿademden ʿālemi **bünyād iden**
(Beyit 331)

<u>bürāder:</u>

1.) Kardeş.

1.1. bürāder:

ʿİlm-i ledün ḥāṣıl olmışdı aña
Ey **bürāder** sen de ḥāṣıl ḳılsaña
(Beyit 44)

1.2. bürāder:

Ey **bürāder** diñle imdi cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür ihsānıla **(Beyit 213)**

1.3. bürāder:

Yine diñle ey **bürāder** ḥikmeti
Kim ne ḳılur Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti
(Beyit 492)

1.4. bürāder:

Yine diñle ey **bürāder** cānıla
Müşkili farḳ eylegil āsānıla **(Beyit 641)**

1.5. bürāder:

Yine diñle ey **bürāder** bir daḫı
Nāme-i ḳudret ki yazar bir daḫı **(Beyit 702)**

1.6. bürāder:

Ey bürāder diñle imdi bir daḫı
Buḫlı elden ḳo olasın saḫī **(Beyit 731)**

1.7. bürāder:

İş Ḥaḳḳuñdur ey bürāder bil ʿıyān
Her ne dilerse ḳılur ol Müsteʿān **(Beyit 929)**

1.8. bürāder:

Ey **bürāder** diñle cānıla yine
Cān fidā olsun sözi añlayana **(Beyit 970)**

1.9. bürāder:

Ey **bürāder** söz tamām oldı tamām
Diñ Resūle es-ṣalātü ve’s-selām **(Beyit 1066)**

bürhān:

1.) Delil, ispat.

1.1. burhānını:-*ın, -ı*

İmdi gör ʿāşıḳlaruñ **burhānını**
Niçe virür ʿaşḳ içinde cānını **(Beyit 972)**

büt:

1.) Putlar, tapınılan varlıklar.

1.1. bütdurur:-*dur,-ur*

İmdi senlik saña **bütdurur** ʿaẓīm
Cemʿ-i vaḥdetde olımazsın nedīm
(Beyit 724)

C

cām şun-:

1.) Kadeh sunmak, takdim etmek.

1.1. cām şun-:-*mış, -dı*

Şāḳi-i vaḥdet aña **şunmışdı cām**
İçdi anı cilve ḳıldı ḫoş-ḫırām **(Beyit 976)**

câme-i ḫammār:

1.) Meyhanecinin elbisesi.

1.1. câme-i ḫammār:-*ı*

ʿAḳl aydur cübbe vü destārı gör
ʿAşḳ aydur **câme-i ḫammārı** gör
(Beyit 1034)

cān:

1.) Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı, gönül, yürek.

1.1. cān:

Ten ṭılısmı olmayınca ḫord u ḫām
Kimse **cān** gencine dutmadı maḳām
(Beyit 27)

1.2. cān:

Didi Manṣūr ey Ḫudā fermān senüñ
Cismümi ṣad-pāre ḳıldur **cān** senüñ
(Beyit 70)

1.3. cān:

Cān içinde çün işāret eyledi
Ehl-i zindāna beşāret eyledi **(Beyit 217)**

1.4. cān:

Pes ne yirüñdür senüñ zindān içi
Saña mesken olsa ḫoşdur **cān** içi
(Beyit 238)

1.5. cān:

Didi Manṣūr ī Ḫudā-yı müsteʿān
Cān nedür kim saña iltem armaġan
(Beyit 327)

1.6. cān:

Ey Ḫudā **cān** tuḥfesin maʿẕūr ḳıl
Al beni sen benligümden hūr ḳıl
(Beyit 354)

1.7. cān:

Şeyḫ Cüneyde didiler fermān senüñ
Yoluna ḳurbān ḳılalum **cān** senüñ
(Beyit 373)

1.8. cān:

Genc-i maḫfīdür Ḥaḳuñ esrārı çün
Cān gerek şükrāne ol esrār içün **(Beyit 531)**

1.9. cān:

Her ne kim emr eyleseñ fermān senüñ
Cān içinde vuṣlat-ı cānān senüñ
(Beyit 577)

1.10. cān:

Cān ʿurūc eyler bu dem miʿrācına
Bu fenā ṣūretde pes muḥtācı ne **(Beyit 626)**

1.11. cān:

Baş uruban ḳamusı ḳıldı selām
Cān içinde ḳıldı Manṣūr iḥtirām
(Beyit 733)

1.12. cān:

Fehm idemedük anuñ esrārını
Görmedük **cān** sırrınuñ envārını
(Beyit 865)

1.13. cān:

Cān meşāmına irişdi būy-ı ʿaşḳ
Geldi dilden aḳdı güft ü gūy-ı ʿaşḳ
(Beyit 998)

1.14. cān:

ʿAşḳ degül mi **cān** içinde söyleyen
Gizlü sırrı āşikāre eyleyen **(Beyit 1001)**

1.15. cān:

Mezheb-i merdān budur **cān** oynaya
Başını ṭop ide çevgān oynaya **(Beyit 1014)**

1.16. cāna:-*a*

Cāna ol virdi kemāl-i ḳudreti
Hem gönüller içre ḳodı ḥikmeti **(Beyit 3)**

1.17. cāna:-*a*

Cümle cismüñ **cāna** dönmiş şeksüzin
Kim görürsin bī-şek ol dostuñ yüzin
(Beyit 317)

1.18. cāna:-*a*

Ḳudretüñle yaratursun cism ü rūh
Ḥikmetüñden irdi her **cāna** fütūḥ
(Beyit 342)

1.19. cāna:-*a*

Pes sabāḥın iriserdür ol hümā
Ol olısardur bu **cāna** reh-nümā **(Beyit 475)**

1.20. cāna:-*a*

Pāre pāre eylediler bu tenüm
Cāna irdüm pes bu ten nemdür benüm
(Beyit 794)

1.21. cāndan:-*dan*

Her duʿā kim ṣıdḳıla **cāndan** ṭoġar
Hiç gümānsız ol duʿā göge aġar **(Beyit 216)**

1.22. cāndurur:-*dur, -ur*

ʿAşḳ-ı Ḥaḳdur ʿāşıḳuñ ḫum-ḫānesi
Cāndurur ol bādenüñ peymānesi **(Beyit 460)**

1.23. cānı:-*ı*

Cānı ḳalmış ḳalmamış hiç et ü ḳan
Cismi anuñ serçeye dönmiş hemān **(Beyit 284)**

1.24. cānı:-*ı*

Cānı uş şükrāne virdüm vaṣluña
Ferʿümi irgürdüm āḫir aṣluña **(Beyit 795)**

1.25. cānıla:-*ıla*

Key bilüñ benven bugün merd-i Ḫudā
Ḥaḳ yolında **cānıla** başum fidā **(Beyit 99)**

1.26. cānıla:-*ıla*

Ceḥd idüben istediler **cānıla**
Bulmadılar sen şehi zindānıla **(Beyit 309)**

1.27. cānıla:-*ıla*

Rāzumı bir eyleyem cānānıla
Anuñ içün dāra geldüm **cānıla (Beyit 654)**

1.28. cānıla:-*ıla*

Oldı ol ḳandan Ene'l-Ḥaḳ āşikār
Diñle sözi **cānıla** ey nāmdār **(Beyit 685)**

1.29. cānıla:-*ıla*

Yine diñle bir beşāret **cānıla**
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür insānıla **(Beyit 876)**

1.30. cānıla:-*ıla*

Çün dimişdi bu sözi Manṣūr aña
Diñle imdi **cānıla** aydam saña **(Beyit 930)**

1.31. cānıla:-*ıla*

ʿAşḳ meydānına geldi **cānıla**
Cānını virdi ṣafā erkānıla **(Beyit 977)**

1.32. cānıña:-*ın, -a*

Bir kerāmet yine gör Manṣūrdan
Cānıña işrāḳ ire ol nūrdan **(Beyit 214)**

1.33. cānına:-*ın, -a*

Çün ki Şiblī aldı bu resme cevāb
Cānına irdi anuñ biñ biñ sevāb **(Beyit 732)**

1.34. cānına:-*ın, -a*

İrişeler Ḫāliḳuñ iḥsānına
Pes necāt ire ḳamunuñ **cānına (Beyit 927)**

1.35. cānını:-*ın, -ı*

Sır ṣaḳınan sırrını pinhān ider
Perde açan **cānını** ḳurbān ider **(Beyit 532)**

1.36. cānlarda:-*lar, -da*

Mülk anuñdur ḳul anuñdur iş anuñ
Cümle **cānlarda** olan cünbiş anuñ **(Beyit 5)**

1.37. cānları:-*lar, -ı*

Raḥmetüñden ḳılma maḥrūm anları
Ṭoġrı dergāhuña varsın **cānları (Beyit 777)**

1.38. cānların:-*lar, -ın*

Görüben Manṣūrı çoḳ aġladılar
Āh odundan **cānların** ṭaġladılar **(Beyit 198)**

1.39. cānlarını:-*lar, -ı, -n, -ı*

Az ḳala Baġdādı ṣu ġarḳ eyleye
Cānlarını āh odı ḥarḳ eyleye **(Beyit 920)**

1.40. cānum:-*um*

Aydur ey ḳalmışlara feryād-res
Dergehüñ ḫānında **cānum** bir mekes **(Beyit 52)**

1.41. cānum:-*um*

Ḳo ḥużūrumda beni ey ḫoş-nihād
Cānum ol cānāne ile ola şād **(Beyit 246)**

1.42. cānum:-*um*

Cānum ol deryāya ġarḳ olmışdurur
Ben ṭolındum cümle ol ḳalmışdurur **(Beyit 392)**

1.43. cānum:-*um*

Vuṣlat ister **cānum** ol deryāyile
Dilemez kim ṭura āh u vāhile **(Beyit 553)**

1.44. cānum:-*um*

Yine Manṣūr aydur ey luṭf ıssı yār
Cānum olmışdur beḳāya intiẓār **(Beyit 569)**

1.45. cānum:-*um*

Arduma atdum bu ṣūret ṭonını
Zira **cānum** gördi devlet ḫānını **(Beyit 632)**

1.46. cānum:-*um*

Toġran imdi pāre pāre bu tenüm
Tā ki vara Ḥażrete **cānum** benüm
(Beyit 639)

1.47. cānum:-*um*

Dizlerüm kökinden anı şöyle kes
Dosta gitmege ḳılur **cānum** heves
(Beyit 736)

1.48. cānum:-*um*

Gelüñ imdi **cānum** oldı bī-ḳarār
Bu arada niçe ṭuram intiẓār **(Beyit 806)**

1.49. cānuma:-*um, -a*

ʿAşḳ ıla ḳılduñ beşāret **cānuma**
Tuḥfe iltem cānumı cānānuma **(Beyit 353)**

1.50. cānuma:-*um, -a*

Çünki baña mürşid oldı Muṣṭafā
Cānuma andan irişdi bu ṣafā **(Beyit 464)**

1.51. cānuma:-*um, -a*

Tā ki mürde **cānuma** ire ḥayāt
Benlüġümden tā ebed bulam necāt
(Beyit 477)

1.52 cānuma:-*um, -a*

Sensin ol keşşāf-ı remz-i müşkilāt
Cānuma irişdi luṭfundan necāt **(Beyit 543)**

1.53. cānuma:-*um, -a*

Vaṣluñıla **cānuma** irdi fütūḥ
Vaʿde geldi yirine ey pāk-rūḥ **(Beyit 581)**

1.54. cānuma:-*um, -a*

Baña Baġdād ehli düşmān olalar
Cānuma dürlü cefālar ḳılalar **(Beyit 906)**

1.55. cānumdan:-*um, -dan*

Nesne yoḳ **cānumdan** özge yā İlah
Luṭfuñıla ḳıl ḳabūl ey pādişāh **(Beyit 61)**

1.56. cānumdur:-*um, -dur*

İmdi key bil ey emīn-i Kirdgār
Sen şehüñ yolunda **cānumdur** nisār
(Beyit 565)

1.57. cānumı:-*um, -ı*

Siz bu ṣūretden beni āzād idüñ
Cānumı ol cānāne ile şād idüñ **(Beyit 191)**

1.58. cānumı:-*um, -ı*

ʿAşḳ ıla ḳılduñ beşāret cānuma
Tuḥfe iltem **cānumı** cānānuma **(Beyit 353)**

1.59. cānumı:-*um, -ı*

ʿAşḳ meydānında şöyle dāra ben
Tuḥfe iltem **cānumı** dildāra ben **(Beyit 560)**

1.60. cānumı:-*um, -ı*

İndürüp āḫir bu cismi yanduruñ
Cānumı āb-ı ḥayāta ḳanduruñ **(Beyit 660)**

1.61. cānumı:-*um, -ı*

Size ol dimiş ki cismüm yanduruñ
Cānumı raḥmet ṣuyına ḳanduruñ **(Beyit 845)**

1.62. cānumuz:-*umuz*

Sözümüz reddeyleme ey **cānumuz**
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭānumuz **(Beyit 390)**

1.63. cānumuz:-*umuz*

Eyle bil kim biz tenüz sen **cānumuz**
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭanumuz **(Beyit 438)**

1.64. cānumuz:-*umuz*

Görklü yüzüñden bizi Ḥaḳ ırmasun
Cānumuz sensüz cihānda ṭurmasun **(Beyit 439)**

1.65. cānumuz:-*umuz*

Görklü yüzinden anuñ olduḳ ıraḳ
Ta ḳıyāmet **cānumuz** yaḳar firāḳ **(Beyit 966)**

1.66. cānuñ:-*un*

Cānuñ imdi Ḥaḳ yolına ḳıl fidā
Cāna başa ḳalmadı merd-i Ḫudā **(Beyit 28)**

1.67. cānuñ:-*uñ*

Şerḥa şerḥa ideserlerdür tenüñ
Ḥażrete ulaşısar **cānuñ** senüñ **(Beyit 85)**

1.68. cānuñ:-*uñ*

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Tā ki **cānuñ** ire ʿaşḳ envārına **(Beyit 375)**

1.69. cānuñ:-*uñ*

Ger ḳılursa Ḥażrete **cānuñ** heves
Ḳo kim uşansun bu cismānī ḳafes **(Beyit 725)**

1.70. cānuña:-*uñ, -a*

Vuṣlat ire **cānuña** şād olasın
Cümle ḳayġulardan āzād olasın **(Beyit 22)**

1.71. cānuña:-*uñ, -a*

Didi Manṣūra eyā māh-liḳā
Ṣıḥḥat olsun **cānuña** irmiş beḳā **(Beyit 520)**

1.72. cānuña:-*uñ, -a*

Çün ki Ḥaḳdan **cānuña** irdi nevāl
Ḥaḳḳ ıla bulduñ viṣāl-ender-viṣāl **(Beyit 650)**

1.73. cānuñı:-*uñ, -ı*

Ger żiyāfet ḳulırısañ **cānuñı**
Bil ki ḫoşnūd eyledüñ mihmānuñı **(Beyit 64)**

1.74. cānını:-*ın, -ı*

Her kim anı içdi hūş-yār olmadı
Virdi cānını ḫarīdār olmadı **(Beyit 461)**

1.75. cānuñı:-*uñ, -ı*

Bu ḳafesde **cānuñı** ḳılma zebūn
Şemʿ-i vaḥdet tā ki ola reh-nümūn **(Beyit 726)**

1.76. cānuñı:-*uñ, -ı*

İkilikde ḳalma ārām eyleme
Cānuñı ol varṭaya rām eyleme **(Beyit 1008)**

1.77. cānuñuz:-*uñ, -uz*

Size bu envārdan feyż olmadı
Cānuñuz ʿaşḳuñ rumūzı bilmedi **(Beyit 624)**

1.78. cānuñuz:-*uñ, -uz*

Taḫtı ḳoyup göçmedi sulṭānunuz
Yaʿni tende ṭurmış miskīn **cānuñuz** **(Beyit 767)**

<u>cān at-:</u> (Deyim)

1.) Şiddetle arzu etmek, çok istemek.

1.1. cān at-:-*up*

Cān atup irişdi ol ʿālī-makām
Girdi zindān içine ol nīk-nām **(Beyit 515)**

1.2. cān at-:-*up*

Cān atup ol aradan oldum revān
Ḥażretüñe irdüm ey cān-ı cihān **(Beyit 527)**

1.3. cān at-:-*up*

Çün ki **cān atup** revān oldı mürīd
Geldi girdi ḫalvete ol ehl-i dīd **(Beyit 944)**

cān baḥrinüñ dürdānesi:

1.) Gönül denizinin incisi.

1.1. cān baḥrinüñ dürdānesi:

Didi ey ʿāşıḳlaruñ pervānesi
Sensin ol **cān baḥrinüñ dürdānesi**
(Beyit 480)

cān fidā ol-: (Deyim)

1.) Uğruna canından vazgeçmek.

1.1. cān fidā ol-:-*sun*

Ey bürāder diñle cānıla yine
Cān fidā olsun sözi añlayana **(Beyit 970)**

cān gözgisi:

1.) Gönül aynası; kişideki sezgi gücü, gönül gözü.

1.1. cān gözgisi:-*nün*

Çāre ḳıl **cān gözgisinüñ** jengine
Düşmeyesin nefs-i şūmuñ çengine
(Beyit 37)

cān gözi:

1.) İnsanda gözle görünmeyeni gören, sezen, hisseden mânevî güç, uyanıklılık, basîret.

1.1. cān gözi:

Ger bu ġafletden uyana **cān gözi**
Ḳarşuña görüni gele cān yüzi **(Beyit 21)**

1.2. cān gözi:

Gitmeyince aradan bu māʾ u men
Cān gözi görmez Ḥaḳḳı ey cānı ten
(Beyit 23)

1.3. cān gözi:

Tā göre **cānuñ gözi** envār-ı ʿaşḳ
Hem dilüñden dökile güftār-ı ʿaşḳ
(Beyit 36)

1.4. cān gözi:

Ḥaḳḳa nāẓır olmasa ger **cān gözi**
Dilde tekrār olımaz cānān sözi **(Beyit 400)**

1.5. cān gözi:

Gel beḳā isterseñ imdi ol fenā
Cān gözi tā uyḫusından uyaña **(Beyit 401)**

1.6. cān gözi:

Key bilüñ kim **cān gözi** görür Ḥaḳı
Ḥaḳḳı bunda görmeyen oldı şaḳī
(Beyit 763)

1.7. cān gözi:-*dür*

Cān gözidür çün ki virdi nūr-ı tāb
Ten gözi n'ola olurısa ḫarāb **(Beyit 754)**

1.8. cān gözi:-*dür*

Göz degüldür ten gözi bezdür hemān
Cān gözidür kim virür Ḥaḳdan nişān **(Beyit 756)**

1.9. cān gözi:-*le*

Ten gözüni virün uş Ḥaḳ yolına
Cān gözile baḳana Ḥaḳ görine **(Beyit 762)**

1.10. cān gözi:-*le*

Bil bu ʿāşıḳuñ maḳāmı niçedür
Cān gözile gör ki ʿArşdan yücedür **(Beyit 973)**

1.11. cān gözi:-*n*

Tālibüñ maṭlūbudur çün ʿaşḳ-ı Ḥaḳ
Cān gözin uyar gel imdi ʿaşḳa baḳ **(Beyit 1055)**

<u>cān gözin aç-:</u>

1.) Can gözünü açmak, gönül gözünü açmak.

1.1. cān gözin aç-:

Li-maʿallah nüktesinden al sebaḳ
Cān gözin aç imdi Ḥaḳḳa ṭoġrı baḳ **(Beyit 408)**

1.2. cān gözin aç-:-*ar, -sa, -ñ*

Yine diñle bir beşāret bir kezin
Sır ṭuyasın ger **açarsañ cān gözin** **(Beyit 899)**

1.3. cān gözi aç-:-*ıl, -dı*

Ġāret itdi ʿaşḳ cümle varlıġum
Cān gözi açıldı gitdi ṭarlıġum **(Beyit 709)**

<u>cān hümāsı:</u>

1.) Can kuşu.

1.1. cān hümāsı:

ʿAşḳı nārı uş baña kār eyledi
Cān hümāsı ʿazm-i dīdār eyledi **(Beyit 570)**

<u>cān ḳulaġıla işit-:</u>

1.) Büyük bir dikkatle dinlemek.

1.1. cān ḳulaġıla işit-:

Ol gözile göresin ʿibret nedür
Cān ḳulaġıla işit ḥikmet nedür **(Beyit 900)**

<u>cān ḳulaġın dut-:</u> (Deyim)

1.) Can kulağı ile dinlemek, çok dikkatlice dinlemek.

1.1. cān ḳulaġın dut-:

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Bilesin kim söz nedür esrārı ne **(Beyit 40)**

1.2. cān ḳulaġın dut-:

Cān ḳulaġın dut ki ḳudret n'eyledi
Gör neden Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 80)**

1.3. cān ḳulaġın dut-:

Gideriken ẓuhr vaḳtiydi meger
Cān ḳulaġın dut bu söze al ḫaber **(Beyit 168)**

1.4. cān ḳulaġın dut-:

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Tā ki cānuñ ireʿaşḳ envārına **(Beyit 375)**

<u>cān ḳulaġın ṭut-:</u> (Deyim)

1.) Bütün benliğiyle, büyük bir dikkatle dinlemek.

1.1. cān ḳulaġın ṭut-:

Ol daḫı ʿazm itdi zindāndan yaña
Cān ḳulaġın ṭut ne dirin ben saña **(Beyit 429)**

<u>cān kuşı:</u>

1.) Can kuşu, gönül kuşu.

1.1. cān ḳuşı:-*nuñ*

Her ki ṣūret dāmene düşdi ḳalur
Cān ḳuşınuñ dānesin ḳanda bulur **(Beyit 765)**

<u>cān levḥi:</u>

1.) Can sayfası.

1.1. cān levḥi:-*ne*

Gelmişem Ḥaḳḳı bugün taḳrīr idem
Sırrını **cān levḥine** taḥrīr idem **(Beyit 458)**

<u>cān taḫtınuñ sulṭānı:</u>

1.) Gönül tahtının hükümdarı.

1.1. cān taḫtınuñ sulṭānı: -*sı,-n*

ʿİlm içinde ʿālim-i Rabbānisin
Şöyle ḳim **cān taḫtınuñ sulṭānısın** **(Beyit 123)**

<u>cān u baş:</u>

1.) Gönül ve baş.

1.1. cān u baş:

Cān u baş Ḥażrete ger sedd ola
Bāyezīd-i vaḳt olursa redd ola **(Beyit 30)**

1.2. cān u baş:

Cānına irmiş idi Ḥaḳdan nidā
Anuñ içün **cān u baş** itdi fidā **(Beyit 48)**

1.3. cān u baş:

Kim ki Ḥaḳ peymānesinden esridi
Cān u baş ol ʿarşada ḳıldı fidī **(Beyit 159)**

1.4. cān u başı:-*ı*

Ḥaḳḳa irdüm **cān u başı** neylerem
Cümle Ḥaḳ oldum Ene'l-Ḥaḳ söylerem **(Beyit 100)**

1.5. cān u başı:-*ı*

Her ki ol deryāda ġarḳ oldu tamām
Cān u başı farḳ olınmaz ey hümām **(Beyit 160)**

1.6. cān u başundan:-*un, -dan*

Ḥaḳ Taʿālā didi ey Manṣūr eger
Ḳulırısañ **cān u başundan** güzer **(Beyit 62)**

<u>cān u ten:</u>

1.) Ruh ve beden.

1.1. cān u ten:

Ẓāhir ü bāṭın Ḥaḳ oldum çün ki ben
Ḥaḳḳıla ṭolmışdurur bu **cān u ten** **(Beyit 697)**

1.2. cān u ten:

Ey Ḫudā sensin baña söz söyleden
Ḳudretüñ ḳabżındadur bu **cān u ten** **(Beyit 775)**

1.3. cān u teni:-*i*

Didi kim ṣad-pāre ḳılsunlar beni
ʿĀṣıḳ u ṣādıḳ n'ider **cān u teni (Beyit 593)**

<u>cān vir-:</u> (Deyim)

1.) Ruha güç vermek; canlanmasına yol açmak.

1.1. cān vir-:-*ür*

Görmeyince kimsene **cān** mı **virür**
Kendözin gören anı kanda görür **(Beyit 1013)**

2.) Canını feda etmek, bir değer uğruna ölmek.

2.1. cān vir-:

İmdi gel sen ḥālüñe eyle ḳıyās
ʿAşḳa **cān vir** kim olasın Ḥaḳ-şināş **(Beyit 982)**

2.2. cān vir-:

ʿAşḳ a **vir cānuñ** ola ḳadrüñ bülend
Geç bu ālāyişden itme çün ü çend
(Beyit 1009)

2.3. cān vir-:

ʿAşḳ olupdur Ḥaḳ yolınuñ rehberi
ʿAşḳa **vir cānuñ** ḳamudan ol beri
(Beyit 1040)

2.4. cān vir-:-*di*

ʿAşḳ meydānına geldi cānıla
Cānını virdi ṣafā erkānıla **(Beyit 977)**

2.5. cān vir-:-*üben*

ʿAşḳ elinden içmişem peymāneyi
Cān virüben bulmışam cānāneyi
(Beyit 446)

2.6. cān vir-:-*ür*

İmdi gör ʿāşıḳlaruñ burhānını
Niçe **virür** ʿaşḳ içinde **cānını (Beyit 972)**

2.7. cān vir-:-*ür, -ler*

Göreler ʿāşıḳlaruñ meydānını
ʿAşḳ ıla niçe **virürler cānını (Beyit 585)**

<u>cān yüzi:</u>

1.) Gönül yüzü.

1.1. cān yüzi:

Ger bu ġafletden uyana cān gözi
Ḳarşuña görüni gele **cān yüzi (Beyit 21)**

<u>cāna başa ḳalma-:</u> (Deyim)

1.) Canı başı esirgememek; Allah yolunda kulun kendi varlığından vazgeçmesi.

1.1. cāna başa ḳalma-:-*dı*

Cānuñ imdi Ḥaḳ yolına ḳıl fidā
Cāna başa ḳalmadı merd-i Ḫudā
(Beyit 28)

<u>cānān:</u>

1.) Gönülden sevilen, gönül verilmiş olan güzel, sevgili.

1.1. cānān: (Allah)

Göñlüñ evinde ne var mihmān içün
Kim żiyāfet ḳılasın cānān içün **(Beyit 57)**

1.2. cānān:

ʿĀşıḳ olan maʿşūḳa ḳurbān gerek
Cānı terk itsün kime **cānān** gerek
(Beyit 326)

1.3. cānān: (Allah)

Ḥaḳḳa nāẓır olmasa ger cān gözi
Dilde tekrār olımaz **cānān** sözi **(Beyit 400)**

1.4. cānān:

Bilmedük ol ʿaşḳ erinün remzini
Ṭuymaduḳ **cānān** gözinüñ ġamzını **(Beyit 867)**

1.5. cānāne:-*e* (Allah)

Siz bu ṣūretden beni āzād idüñ
Cānumı ol **cānāne** ile şād idüñ **(Beyit 191)**

1.6. cānāne:-*e*

Ḳo ḥużūrumda beni ey ḫoş-nihād
Cānum ol cānāne ile ola şād **(Beyit 246)**

1.7. cānānıla:-*ıla*

Rāzumı bir eyleyem **cānānıla**
Anuñ içün dāra geldüm cānıla **(Beyit 654)**

1.8. cānānuma:-*um, -a*

ʿAşḳ ıla ḳılduñ beşāret cānuma
Tuḥfe iltem cānumı **cānānuma (Beyit 353)**

1.9. cānāneyi:-*(y)i*

ʿAşḳ elinden içmişem peymāneyi
Cān virüben bulmışam **cānāneyi (Beyit 446)**

cān-baḫş ol-:

1.) Can bağışlayan olmak, can bağışlarcasına, insanı memnun ve mutlu etmek, ferahlık vermek.

1.1. cān-baḫş ol-:-*ur*

Ey viṣālüñ baḥri vü ketm-i ʿadem
Tenlere **cān-baḫş olur** urduḳça dem **(Beyit 346)**

cāndan diñle-:

1.) Dikkat kesilerek dinlemek, iyice kulak vermek.

1.1. cāndan diñle-:

Sözi **cāndan diñle** ey cān-ı peder
Gör neler ḳılur ḳażāyile ḳader **(Beyit 495)**

1.2. cāndan diñle-:-*(y)en*

Sözi **cāndan diñleyen** alur ḫaber
ʿAşḳıla diñle sözi ey baḫtı-vār **(Beyit 901)**

cān-feşān ol-:

1.) Can veren, canını fedâ eden.

1.1. cān-feşān ol-:-*mak, -dur*

Her kimüñ ol bādedendür meşrebi
Cān-feşān olmaḳdur anuñ meẕhebi
(Beyit 547)

<u>cān-ı ʿālem:</u>

1.) Dünyanın ruhu, canı.

1.1. cān-ı ʿālem:

Bendedür Ḥaḳ āşikāre vü nihān
Cān-ı ʿālem benven āḫir bī-gümān
(Beyit 147)

<u>cān-ı cihān:</u>

1.) Dünyanın canı.

1.1. cān-ı cihān: (Hallâc-ı Mansûr)

ʿĀlem-i rüʾyāda ol **cān-ı cihān**
Ḥaḳ Taʿālā Ḥażretin görür ʿıyān
(Beyit 51)

1.2. cān-ı cihān:

Didi Manṣūr aña ey **cān-ı cihān**
Baḥr-i ẕāta düşdüm oldum uş nihān
(Beyit 391)

1.3. cān-ı cihān: (Hallâc-ı Mansûr)

Mest-i Ḥaḳ olmışsın ey **cān-ı cihān**
Anuñ içün terk idersin baş u cān
(Beyit 432)

1.4. cān-ı cihān:

Didiler fermān senüñ ey kāmrān
Varuban sor ḥālin ey **cān-ı cihān**
(Beyit 513)

1.5. cān-ı cihān:

Cān atup ol aradan oldum revān
Ḥażretüñe irdüm ey **cān-ı cihān**
(Beyit 527)

<u>cān-ı men:</u>

1.) Benim canım.

1.1. cān-ı men:

Şiblī aydur neyidi ey **cān-ı men**
Gitdi zindān otururduñ şöyle sen
(Beyit 305)

1.2. cān-ı men:

Bil ki ol vaḳt oldı rāhat **cān-ı men**
Beni ḳurtardı Allahum ġuṣṣadan
(Beyit 320)

1.3. cān-ı men:

İlerü geldi didi ey **cān-ı men**
Ḳollaruñı ḳanıla yumaḳ neden **(Beyit 712)**

<u>cān-ı pāk:</u>

1.) Temiz can.

1.1. cān-ı pāk:

Bağlamasun yoluñı bu āb u ḫāk
Aṣluña dön aṣluña ey **cān-ı pāk (Beyit 20)**

1.2. cān-ı pāk:

Şöyle çağırdı Ene'l-Ḥaḳ **cān-ı pāk**
İşiden maḫlūḳdan oldı zehre çāk **(Beyit 609)**

<u>cān-ı peder:</u>

1.) Babanın canı.

1.1. cān-ı peder:

Cānıla gūş eyle ī **cān-ı peder**
Uşbu söz key muʿteberdür muʿteber **(Beyit 12)**

1.2. cān-ı peder:

Çünki aḫşam irdi ey **cān-ı peder**
Gör neler ḳılur ḳażāyıla ḳader **(Beyit 203)**

1.3. cān-ı peder:

Sözi cāndan diñle ey **cān-ı peder**
Gör neler ḳılur ḳażāyile ḳader **(Beyit 495)**

<u>cān-ı şīrīn:</u>

1.) Tatlı can.

1.1. cān-ı şīrīnümden:-*üm, -den*

Tā ezel peymānesinden içmişem
Cān-ı şīrīnümden ol dem geçmişem **(Beyit 190)**

<u>cānı ten:</u>

1.) Bedenin ruhu.

1.1. cānı ten:

Gitmeyince aradan bu māʾ u men
Cān gözi görmez Ḥaḳḳı ey **cānı ten (Beyit 23)**

<u>cānı terk eyle-: (Deyim)</u>

1.) Uğrunda canından geçmek, kendini feda etmek.

1.1. cānı terk eyle-:-*di*

ʿAşḳ içinde **eyledi terk cānını**
Sırrına irmedi anuñ her denī **(Beyit 981)**

<u>cānı terk it-: (Deyim)</u>

1.) Canı terk etmek, kendini feda etmek, canından geçmek, ölümü göze almak.

1.1. cānı terk it-:-*sün*

ʿĀşıḳ olan maʿşūḳa ḳurbān gerek
Cānı terk itsün kime cānān gerek
(Beyit 326)

cānıla baş:

1.) Can ile baş; bütün varlığıyla kendini bir amaca adamak.

1.1. cānıla baş:

Cānıla baş oynaram bu ʿarṣada
Baña dūzaḫdur bu cāy-ı efsede **(Beyit 412)**

1.2. cānıla baş:-*um*

Benven ol serheng-i ʿuşşāḳ-ı cihān
Cānıla başum çü ḳıldum der-miyān
(Beyit 635)

cānıla diñle-: (Deyim)

1.) Dikkatlice dinlemek, kulak kabartmak.

1.1. cānıla diñle-:

Ey bürāder **diñle** imdi **cānıla**
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür ihsānıla **(Beyit 213)**

1.2. cānıla diñle-:

Gitdi bunlar her birisi bir yaña
Yine **diñle cānıla** aydam saña **(Beyit 223)**

1.3. cānıla diñle-:

Çün ḳabūl oldı münācāt ey püser
Diñle cānıla sözi ey baht-vār **(Beyit 356)**

1.4. cānıla diñle:

Diñle imdi **cānıla** ey muḥterem
Söze geldi Gayb Eri ol pür-kerem
(Beyit 519)

1.5. cānıla diñle:

Yine **diñle** ey bürāder **cānıla**
Müşkili farḳ eylegil āsānıla **(Beyit 641)**

1.6. cānıla diñle:

Ey bürāder **diñle cānıla** yine
Cān fidā olsun sözi añlayana **(Beyit 970)**

cānıla güş eyle-: (Deyim)

1.) Can kulağıyla dinlemek.

1.1. cānıla güş eyle-:

Cānıla güş eyle ī cān-ı peder
Uşbu söz key muʿteberdür muʿteber
(Beyit 12)

cānına ir-: (Deyim)

1.) (Bir işin, şeyin) başına gelmesi.

1.1. cānına ir-:-*miş*

Cānına irmiş idi Ḥaḳdan nidā
Anuñ içün cān u baş itdi fidā **(Beyit 48)**

<u>cānına kār it-: (Deyim)</u>

1.) Dayanamaz duruma gelmek, sabrı kalmamak.

1.1. cānına kār it-:-*di*

Çün görür Manṣūrdan bu ḳudreti
Cānına kār itdi şol dem ḥayreti **(Beyit 231)**

<u>cānuma cān ol-:</u>

1.) Cana hayat vermek, can kadar yakın olmak, canına can katmak.

1.1. cānuma cān ol-:-*a, -sın*

Dilerem göñlümde mihmān olasın
Raḥm idüben **cānuma cān olasın (Beyit 54)**

<u>cānuñ içinde cān ol-:</u>

1.) Can içinde can olmak, candan öte sevmek.

1.1. cānuñ içinde cān ol-:-*am*

Göñlüñ evinde saña mihmān olam
Şöyle kim **cānuñ içinde cān olam (Beyit 63)**

<u>cāvidān:</u>

1.) Ebedî, kalıcı, dâimî, bâkî; Allah.

1.1. cāvidān:

Ẓāhir oldur bāṭın oldur bī-gümān
Andan artıḳ kimse yoḳdur **Cāvidān (Beyit 6)**

1.2. cāvidān:

Didi benven Ḥayy u Bāḳī **cāvidān**
Key bilüñ ey zāhidān u ʿābidān **(Beyit 611)**

<u>cāy-ı efsed:</u>

1.) Bozuk yer; dünya.

1.1. cāy-ı efsed:-*e*

Cānıla baş oynaram bu ʿarṣada
Baña dūzaḫdur bu **cāy-ı efsede (Beyit 412)**

<u>cāy-ı ḫoşlıḳ:</u>

1.) Güzellik yeri.

1.1. cāy-ı ḫoşlıḳ:

Milk-i ṣūret fitne vü ġavġāyımış
Cāy-ı ḫoşlıḳ derd ü āh u vāhımış
(Beyit 627)

cāzū:

1.) Sihirbaz, büyücü.

1.1. cāẕūyımış:-*(y)i, -miş*

Didiler **cāẕūyımış** uşbu kişi
Dīvile işlerimiz ḳamu işi **(Beyit 143)**

Cebbār-ı ʿālem cāvidān:

1.) Kâinatın sonsuz ve mutlak otoritesi olan Allah.

1.1. Cebbār-ı ʿālem cāvidān:

Evvel āḫir ẓāhir u bāṭın hemān
Sensin ol **Cebbār-ı ʿālem cāvidān**
(Beyit 791)

cedā ḳıl-:

1.) Hediye etmek, ihsanda bulunmak.

1.1. cedā ḳıl-:-*ur, -lar*

Didi ey Şeyḫ-i Kebīr-i bā-ṣafā
Nāgehān Manṣūra **ḳılurlar cedā**
(Beyit 363)

cefā:

1.) Eziyet, sıkıntı, acı.

1.1. cefā:

Ḥaḳ ile didi işitdi bā-ṣafā
Aña tiryāḳ oldı şol dem her cefā
(Beyit 978)

cefā çek-: (Deyim)

1.) Eziyet ve sıkıntı çekmek, zulme uğramak.

1.1. cefā çek-:-*di, -ler*

Ḫaṣ erenler gör ne **çekdiler cefā**
Ol cefā içinde gördiler vefā **(Beyit 983)**

cefā ḳıl-: (Deyim)

1.) Cefa etmek, eziyet etmek.

1.1. cefā ḳıl-:-*a, -lar*

Baña Baġdād ehli düşmān olalar
Cānuma dürlü **cefālar ḳılalar (Beyit 906)**

ceḥd it-:

1.) Çabalamak, gayret etmek.

1.1. ceḥd it-:-*üben*

Ceḥd idüben istediler cānıla
Bulmadılar sen şehi zindānıla **(Beyit 309)**

Celāl:

1.) Allah'ın "kahhar, cebbar, mütekebbir" gibi sertlik ve büyüklük ifade eden sıfatlarının tecellisi.

1.1. Celāl:

Fazl u ʿizzüñ ḥürmetiçün ey **Celāl**
İmdi āḫir bunları ḳılma zelīl **(Beyit 797)**

Celīl:

1.) Ululuk ve celâl sâhibi, yüce, âli anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir.

1.1. Celīl:

Evvel āḫir iş senüñdür yā **Celīl**
Luṭfuñ irişmez ise ḳalduḳ ẕelīl **(Beyit 891)**

cellād:

1.) Ölüm cezasına çarptırılanları öldürmekle görevli olan kimse.

1.1. cellād:

Geldi **cellād** ilerü ender zamān
Didi Manṣūra eyā şāh-ı cihān **(Beyit 674)**

1.2. cellād:

Didi **cellād** imdi ey şāh şun elüñ
Çün ki bu ḥāle irişdi menzilüñ **(Beyit 682)**

1.3. cellād:

Ṣunıvirdi ṣaġ elin şāh-ı cihān
Bileginden kesdi **cellād** ol zamān **(Beyit 683)**

1.4. cellād:

Yine **cellād** ol zamān geld'ilerü
Didi Manṣūra ayaġuñ al berü **(Beyit 737)**

1.5. cellād:

Kesdi **cellād** ṣaġ ayaġın bī-emān
Yir yüzine akdı ḳanı hem revān **(Beyit 739)**

1.6. cellād:

Durma ey **cellād** ıraḳda gel yakın
Sözini redditme Manṣūruñ ṣaḳın **(Beyit 757)**

1.7. cellād:

Geldi ol **cellād** ilerü neylesün
Sözi ḳalmadı ne disün söylesün **(Beyit 759)**

1.8. cellād:

Şöyle vālih durmışıdı ḫāṣ u ʿām
Geldi **cellād** ilerü şol dem ḳıvām
(Beyit 808)

1.9. cellāda:-*a*

Yine dir **cellāda** Manṣūr ey kişi
Kes ṣolın daḫı gidergil teşvişi **(Beyit 688)**

1.10. cellāda:-*a*

Didi **cellāda** gel imdi ey cüvān
Kes iki ayaḳlarum virme amān **(Beyit 735)**

cemʿ al-: (Deyim)

1.) Toplanmak, bir araya gelmek.

1.1. cemʿ al-:-*dı, -lar*

Çün güneş ṭoġdı cihāna virdi tāb
Yine **cemʿ aldılar** anda şeyḫ ü şāb **(Beyit 496)**

cemʿ eyle-:(Deyim)

1.) Bir araya getirmek, toplamak.

1.1. cemʿ eyle-:

ʿAḳluñı **cemʿ eyle** ey şāh-ı cihān
Perde içre ḳıl bu esrārı nihān **(Beyit 122)**

1.2. cemʿ eyle-:

ʿAḳluñı **cemʿ eyle** var ey Ādemī
Yüri ey dīvāne urma bu demi **(Beyit 156)**

1.3. cemʿ eyle-:-*di*

Diñle imdi ol ḫalāyıḳ n'eyledi
Varuban şol dem odun **cemʿ eyledi** **(Beyit 851)**

1.4. cemʿ eyle-:-*di, -ler*

Ehl-i Baġdād anda ḳıldı ittifāḳ
Dünyelik **cemʿ eylediler** bi-nifāḳ **(Beyit 959)**

cemʿ ol-: (Deyim)

1.) Toplamak, bir araya getirmek.

1.1. cemʿ ol-:-*dı*

Cümle bu ḫalḳ anda **cemʿ oldı** ʿamū
Aluban Manṣūrı gitdiler ḳamu **(Beyit 167)**

1.2. cemʿ ol-:-*dı*

Nālişinden ʿāciz oldı ḫāṣ u ʿām
Yine Baġdād ehli **cemʿ oldı** tamām **(Beyit 360)**

1.3. cemʿ ol-:-*dı, -lar*

Çünki Manṣūruñ bu ḥālin bildiler
Ehl-i Baġdād ol zamān **cemʿ oldılar** **(Beyit 105)**

1.4. cemʿ ol-:-*dı, -lar*

Cümle ʿālimler yine **cemʿ oldılar**
Bir ulu meydān içine ṭoldılar **(Beyit 497)**

1.5. cemʿ ol-:-*dı, -lar*

Zāhidān u ʿābidān u şeyḫ imām
Bir yire **cemʿ oldılar** bunlar tamām **(Beyit 960)**

1.6. cemʿ ol-:-*mış*

Ṭurdı yirinden revān olup gelür
Cümle Baġdād ehli **cemʿ olmış** görür **(Beyit 368)**

1.7. cemʿ ol-:-*up*

Çün bular bu ittifākı ḳıldılar
Cemʿ olup şol dem ḳamusı geldiler **(Beyit 111)**

1.8. cemʿ ol-:-*up*

Cemʿ olup ʿālimler ol dem ey ʿamū
Çün Ḫalīfe ḳatına geldi ḳamu **(Beyit 826)**

<u>cemāl:</u>

1.) Allah'ın lutfedici sıfatlarının bütünü ve bu sıfatlarının gereği olarak güzellik ve rahmetle tecellisi; güzellik, ihsan, lütuf.

1.1. cemāl:

Çün ki bu göz gide görine **cemāl**
Gide ikilik ire ḳurb u viṣāl **(Beyit 1045)**

1.2. cemāle:-*e*

Dosta ḫaber oldı ṭurdı mahşerüm
Ol **cemāle** yoḳlıḳ oldı reh-berüm **(Beyit 450)**

1.3. cemāli:-*i*

Aña söyle bizi maġmūn itmesün
Dünyadan görklü **cemāli** gitmesün **(Beyit 427)**

1.4. cemāli:-*i*

ʿAḳl nūrı ol **cemāli** göremez
ʿAḳl eli ʿaşḳ etegine iremez **(Beyit 1028)**

1.5. cemālin:-*in*

Gel çıḳar bu gözlerümi imdi sen
Tā ki yarın Ḥaḳ **cemālin** göresen **(Beyit 758)**

1.6. cemālinden:-*i, -n, -den*

Senligüñ çün kim saña oldu ḥicāb
Dost **cemālinden** götürmezsin niḳāb **(Beyit 24)**

1.7. cemālüñ:-*üñ*

Gāh enāniyetden āzād ol yüri
Ol **cemālüñ** nūrına şād ol yüri **(Beyit 1044)**

1.8. cemālüñ:-*üñ*

Nefs ẓulemātından āzād olasın
Ol **cemālüñ** nūrıla şād olasın **(Beyit 1050)**

cemāli şevḳi nūr-ı Muṣṭafā:

1.) Hz. Muhammed'in nurlu yüzünü görme isteği.

1. cemāli şevḳi nūr-ı Muṣṭafā:

Sensin ol ʿuṣṣāḳ içinde bā-ṣafā
Ol **cemāli şevḳi nūr-ı Muṣṭafā (Beyit 233)**

cemāli gör-:

1.) Allah'ın cemal sıfatıyla tecellisini müşahede etmek.

1.1. cemāli gör-:-*em*

Çün geliserdür **cemālini görem**
Yaşlı bāġından anuñ güller direm **(Beyit 472)**

cemʿi vaḥdet:

1.) Birlik topluluğu.

1.1. cemʿi vaḥdet:-*de*

İmdi senlik saña bütdurur ʿaẓīm
Cemʿi vaḥdetde olımazsın nedīm **(Beyit 724)**

cennet ü dīdār:

1.) Cennet ve yüz güzelliği.

1.1. cennet ü dīdār:

Cennet ü dīdār umaruz bī-ḥisāb
Yā İlāhī ḳıl duʿāmuz müstecāb **(Beyit 969)**

1.1. cennet ü dīdār:-*ın, -ıla*

Ḳamusına luṭf u iḥsān eylegil
Cennet ü dīdāruñıla ṭoylaġıl **(Beyit 778)**

cennet ü ḥūrī:

1.) Cennet ve huri.

1.1. cennet ü ḥūrī:

Cennet ü ḥūrī vü ḥavż-ı Kevs̱erem
Ẕāt baḥrinde bahālu gevherem **(Beyit 455)**

cerīm:

1.) Suç, kabahat, cürüm.

1.1. cerīme:-*e*

Ben baña ḳıldum ne ḳıldumsa baña
Pes **cerīme** yoḳdurur bundan saña
(Beyit 679)

cesed:

1.) Ruhun içine girmiş olduğu cisim kalıbı, beden.

1.1. cesed:

Bir ucu anuñ ezel biri ebed
Düşdüm ol deryāya ġarḳ oldı **cesed**
(Beyit 443)

cevāb:

1.) Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt.

1.1. cevābı:-*ı*

Şeyḫ Cüneyd bu **cevābı** diñledi
Aġlayuban zārı zārı iñledi **(Beyit 414)**

1.2. cevābuñ:-*uñ*

Pes saña degdi **cevābuñ** ey cüvān
Ellerüm bileklerümden kes hemān
(Beyit 680)

cevāb al-:

1.) Sorusuna karşılık almak.

1.1. cevāb al-:-*dı*

Çün ki Şiblī **aldı** bu resme **cevāb**
Cānına irdi anuñ biñ biñ ṣevāb **(Beyit 732)**

cevāb it-:

1.) Bir soruya karşı söz söylemek, cevap vermek.

1.1. cevāb it-:-*me, -di*

Kimseye hergīz **cevāb itmedi** ol
Şeyḫ Şiblī ḥücresine ṭutdı yol **(Beyit 422)**

cevāb vir-:

1.) Hesap vermek, amel sorgusunda açıklama yapmak.

1.1. cevāb vir-:

Bu ṣafānuñ menbaʿından **vir cevāb**
Daʿvetüm luṭfuñla eyle müstecāb
(Beyit 719)

1.2. cevāb vir-:-*il, -me, -(y)e*

Ger bize yarın ṣorıla bu ḥisāb
Biñde birine **virilmeye cevāb (Beyit 830)**

cevher:

1.) Var olan bir şeyin özü, esâsı, varlığındaki maya, gevher.

1.1. cevheri:-*i*

Sākin olmaduñ Ene'l-Ḥaḳ söyledüñ
Cevheri nā-dāna işrāf eyledüñ **(Beyit 382)**

1.2. cevherine:-*i, -n, -e*

Durdı şol dem Şeyḫ-i Şiblī pāk-i dīn
Cevherine ṣad-hezārān āferīn **(Beyit 428)**

cevlān it-:

1.) Dolaşmak, gezinmek.

1.1. cevlān it-:-*em*

Bu ḳafesden dilerem ṭayrān idem
ʿĀlem-i ıṭlāḳa ḫoş **cevlān idem (Beyit 542)**

cevlāngeh:

1.) Gezilip dolaşılan yer.

1.1. cevlāngehi:-*i*

ʿĀlem-i lāhūtdurur seyrāngehi
Ol beḳā milkidurur **cevlāngehi (Beyit 554)**

cihān:

1.) Âlem, dünya, yeryüzü, tüm insanlar, herkes.

1.1. cihān:

Hem anuñ dostlıġına oldı **cihān**
Cümle varlıḳ āşikāre vü nihān **(Beyit 8)**

1.2. cihān:

Kimseye esrārını bildürmesün
Bu **cihān** ḫalḳın bize güldürmesün **(Beyit 365)**

1.3. cihān:

Vaḥdetüñ baḥr-i ʿamīḳ ü bī-kerān
Kemterīn mevcidurur anuñ **cihān** **(Beyit 434)**

1.4. cihān:

ʿAşḳıladur kim **cihān** buldı vücūd
ʿAşḳıladur Ādem itdügi sücūd **(Beyit 994)**

1.5. cihāna:-*a*

Çün güneş ṭoġdı **cihāna** virdi tāb
Yine cemʿ aldılar anda şeyḫ ü şāb **(Beyit 496)**

1.6. cihānda:-*da*

Görklü yüzüñden bizi Ḥaḳ ırmasun
Cānumuz sensüz **cihānda** ṭurmasun **(Beyit 439)**

1.7. cihānı:-*ı*

Gör neler ḳılur **cihānı** yaradan
Ḳudret anuñ kendü çıḳmış aradan
(Beyit 249)

cihān Fahri:

1.) Kâinatın övünç kaynağı.

1.1. cihān Faḫri:

Hem **cihān Faḫri** Muḥammed Muṣṭafā
Ol Ḥabībullāh u ol kān-ı vefā **(Beyit 7)**

cihāt:

1.) Cihetler, yönler, taraflar.

1.1. cihātum:-*um*

Şeş **cihātum** ṭoludur Allah ile
Uş birikdüm vāḥid oldum şāh ile
(Beyit 453)

cilve ḳıl-:

1.) Tecelli etmek, görünmek.

1.1. cilve ḳıl-:-*dı*

Ṣāḥi-i vaḥdet aña ṣunmışdı cām
İçdi anı **cilve ḳıldı** ḫoş-ḫırām **(Beyit 976)**

cilvet it-:

1.) Tecelli etmek.

1.1. cilvet it-:-*er*

Ben żaʿīfe Ḥaḳ Taʿālā luṭf ider
Kendü nūrından baña **cilvet ider**
(Beyit 299)

cīn:

1.) İnsanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bâzı işleri yapacak güce sâhip bulunduklarına inanılan gizli yaratıklara verilen isim.

1.1. cīn:

Saña **cīn** fiʿli ṭuṭaş olmış meger
ʿAḳluñı siḥr eyleyüp almış meger
(Beyit 155)

cinni:

1.) Beşerin gayri olarak ecsâm-ı latîfeden ibaret bir cins mahlûkat.

1.1. cinniler:-*ler*

Didiler seḥḥār mısın sen ey kişi
Cinniler birle ḳılursın her işi **(Beyit 187)**

cism:

1.) Cisim, vücut, beden, gövde.

1.1. cismi:-*i*

Bu fenāda vaṣf-ı ḥālin kim diye
Cismi anuñ dönmiş idi serçeye **(Beyit 282)**

1.2. cismi:-*i*

Cānı ḳalmış ḳalmamış hiç et ü ḳan
Cismi anuñ serçeye dönmiş hemān
(Beyit 284)

1.3. cismi:-*i*

İndürüp āḫir bu cismi yanduruñ
Cānumı āb-ı ḥayāta ḳanduruñ **(Beyit 660)**

1.4. cismini:-*iñ, -i*

Pāre pāre ṭoġraduram **cismini**
Maḥv iderem ismini vü resmini **(Beyit 67)**

1.5. cismini:-*in, -i*

Pes gerek kim yandurasız **cismini**
Kendüsi ḫoş anlamışdur resmini
(Beyit 846)

1.6. cismüm:-*üm*

Size ol dimiş ki **cismüm** yanduruñ
Cānumı raḥmet ṣuyına ḳanduruñ
(Beyit 845)

1.7. cismüm:-*üm*

Cismüm oda yaḳalar ol dem benüm
Şöyle kim yanup kül ola bu tenüm
(Beyit 912)

1.8. cismümi:-*üm, -i*

Didi Manṣūr ey Ḫudā fermān senüñ
Cismümi ṣad-pāre ḳıldur cān senüñ
(Beyit 70)

1.9. cismüñ:-*üñ*

Cümle **cismüñ** cāna dönmiş şeksüzin
Kim görürsin bī-şek ol dostuñ yüzin
(Beyit 317)

1.10. cismüñi:-*üñ, -i*

Bir gün ol zindāncı zindāna gelür
Ṭolmış ol zindāna **cismüñi** görür
(Beyit 294)

<u>cism ü cān:</u>

1.) Beden ve ruh.

1.1. cism ü cān:

Ol sebebden varlıġum oldı türāb
Cism ü cān oldı ḫarāb-ender-ḫarāb
(Beyit 315)

1.2. cism ü cān:

Çün ki bāṭından uyandı **cism ü cān**
Çıḳaruñ ẓāhir gözüm virmeñ amān
(Beyit 753)

1.3. cism ü cān:-*ı, -nı*

Ol muḥīṭ ol dem beni ġarḳ ider
Anda **cism ü cānını** kim farḳ ider
(Beyit 441)

cism ü leb:

1.) Vücut ve dudak.

1.1. cism ü leb:

Çün ki maḥbūbum beni ḳılur ṭaleb
Baña yoḳdur el ü ayaḳ **cism ü leb**
(Beyit 748)

cism ü rūḥ:

1.) Beden ve ruh.

1.1. cism ü rūḥ:

Ḳudretüñle yaratursun cism ü rūḥ
Ḥikmetüñden irdi her cāna fütūḥ
(Beyit 342)

cismāni:

1.) Yalnızca maddeye dayanan.

1.1. cismānidür:-*dür*

Bu kesilen ẓāhir el **cismānidür**
Bāṭınuñ ḳudret elü rūḥānidür **(Beyit 698)**

cismānī ḳafes:

1.) Bedenin kafes olması.

1.1. cismānī ḳafes:

Ger ḳılursa Ḥażrete cānuñ heves
Ḳo kim uşansun bu **cismānī ḳafes**
(Beyit 725)

curʿa:

1.) İçki kabının dibinde kalan son yudum, bir yudum.

1.1. curʿa:

Vaḥdet ırmağında her kim yunmaya
Dest-i ḳudret aña **curʿa** ṣunmaya
(Beyit 723)

1.2. curʿadan:-*dan*

Uş seni bir **curʿadan** mest eyleyem
Nitelikten ḳurtarup hest eyleyem
(Beyit 75)

1.3. curʿasın:-*sın*

ʿAşḳ dārı ḫānesinüñ **curʿasın**
İçüben ṣal imdi fāluñ ḳurʿasın **(Beyit 88)**

cūş eyle-: **(Deyim)**

1.) Duygu ve düşünceleri güçlü bir tepki ile dışarı vurmak, galeyan etmek, taşmak.

1.1. cūş eyle-:-*di*

Dicle çün urdı nefes **cūş eyledi**
Fevc fevc emvācı hurūş eyledi **(Beyit 882)**

1.2. cūş eyle-:-*miş*

ʿAşḳ deryāsı ʿaceb **cūş eylemiş**
Ġarḳa şalup seni bī-hūş eylemiş **(Beyit 433)**

1.3. cūş eyle-:-*miş*

Niteki **cūş eylemiş** deryā-yı ẕāt
Andañ ayru olmaz emvāc-ı ṣıfāt **(Beyit 435)**

cūş it-: (Deyim)

1.) Coşmak, taşmak, kaynamak.

1.1. cūş it-:-*di, -ler*

Çün bular bu şevḳıla **cūş itdiler**
Birbirin ol dem der-āgūş itdiler **(Beyit 586)**

1.2. cūş it-:-*en*

Ḫırḳa çün düşdi sebeb gör neyidi
Cūş iden deryāyı sākin eyledi **(Beyit 951)**

1.3. cūş it-:-*miş, -em*

Anuñ aġzı yarını nūş itmişem
Ṭaşuban deryā bigi **cūş itmişem** **(Beyit 465)**

1.4. cūş it-:-*üben*

Anuñ oynın hīç kimesne oynamaz
Ancılayın **cūş idüben** ḳaynamaz **(Beyit 842)**

1.5. cūş it-:-*üp*

Aḳdı ḳanı **cūş idüp** yir yüzine
Sürdi ol ḳanı şu dem yüzine **(Beyit 684)**

1.6. cūş it-:-*üp*

Yire düşen kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Göğe aġan **cūş idüp** Ḥaḳ söyleye **(Beyit 914)**

cūş ḳıl-: (Deyim)

1.) Coşmak, taşmak, kaynamak, kendinden geçecek duruma gelmek.

1.1. cūş ḳıl-:-*dı*

Çün bu dem deryā-yı vaḥdet **ḳıldı cūş**
Kemterīn mevci Ene'l-Ḥaḳ geldi ḫūş **(Beyit 548)**

cūş ur-:

1.) Kaynaşmak, karışmak, coşmak.

1.1. cūş ur-:-*dı*

Bi-nihāyet **cūş urdı** baḥr-i ẕāt
Ġarḳa vardı bu nuʿūt u bu ṣıfāt **(Beyit 350)**

cūşa gel-: (Deyim)

1.) Coşmak, heyecana gelmek, galeyana gelmek.

1.1. cūşa gel-:-*di*

Yine Manṣūr ol zaman āh eyledi
Cūşa geldi vü Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 608)**

1.2. cūşa gel-:-*di*

Yine **cūşa geldi** Manṣūr ey kibār
ʿAşḳ ıla ḳıldı Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 665)**

1.3. cūşa gel-:-*di*

Cūşa geldi şol zamān itdi fiġān
Didi Ḫālıḳ benven ey ḫalḳ-ı cihān **(Beyit 880)**

1.4. cūşa gel-:-*di, -ler*

Bir ġırīv ḳopdı şu sāʿat nāgehān
Cūşa geldiler zemīn ü āsumān **(Beyit 822)**

cübbe:

1.) Uzun ve geniş elbise.

1.1. cübbesin:-*sin*

Niçe meyl-i āb ile ḫāk eyleyem
Bu vücūduñ **cübbesin** çāk eyleyem **(Beyit 338)**

1.2. cübbesin:-*sin*

Uş vücūdum **cübbesin** çāk eylerem
Ḥaḳḳa vāṣıl oldum Ene'l-Ḥaḳ söylerem **(Beyit 637)**

cübbe vü destār:

1.) Cübbe ve sarık.

1.1. cübbe vü destār:-*ı*

ʿAḳl aydur **cübbe vü destārı** gör
ʿAşḳ aydur câme-i ḫammārı gör **(Beyit 1034)**

cüdā düş-: (Deyim)

1.) Ayrı düşmek, ayrı kalmak.

1.1. cüdā düş-:-*tü, -ḳ*

Didiler derdā dirīġā ey Ḫudā
Āh ki Manṣūrdan **biz düştüḳ** cüdā **(Beyit 965)**

cümle:

1.) "Bütün, hepsi" anlamında belgisiz zamir.

1.1. cümle:

Cümle ḥayrān oldılar ol nūr içün
Bulmadılar anda ol Manṣūrı çün
(Beyit 264)

1.2. cümle:

Cānum ol deryāya ġarḳ olmışdurur
Ben ṭolındum **cümle** ol ḳalmışdurur
(Beyit 392)

1.3. cümle:

Yola baḳup **cümle** durdı āşikār
Didiler kim gelsün ol şaḫs-ı kibār
(Beyit 498)

1.4. cümle:

Girdi ol maḫlūḳ içine bir kezin
Ayaġına sürdiler **cümle** yüzin **(Beyit 502)**

1.5. cümle:

Cümle taḥsīn eyleyüp ġaybüʿr-ricāl
Saña ḳıldılar selām ey ḫoş-hisāl **(Beyit 524)**

1.6. cümle:

Cümle ṭopraḳ ṣaçdılar başlarına
Hep peşīmān oldılar işlerine **(Beyit 825)**

1.7. cümle:

Çün ki taḳdīr işi böyle işledi
Cümle baş açup niyāza başladı **(Beyit 887)**

1.8. cümlemüz:-*müz*

Düşdi ḥayret **cümlemüz** ġarḳ eyledi
Yaḳdı Manṣūruñ odı ḥarḳ eyledi
(Beyit 829)

1.9. cümleñüz:-*ñüz*

Tā kim ol Ḥaḳ **cümleñüz** maġfūr ide
Varıcaġız kabriñüz pür-nūr ide **(Beyit 770)**

1.10. cümleñüz:-*ñüz*

Didi anlara Ḫalīfe bir kezin
Cümleñüz işitdi Manṣūruñ sözin
(Beyit 832)

1.11. cümlesi:-*si*

Cümlesi anı taʿaccüb ḳıldılar
Līk Manṣūra yine ʿāḳ oldılar **(Beyit 142)**

1.12. cümlesi:-*si*

Pes ikisi daḫı bile ġayb olur
İşidüben **cümlesi** ḥayrān ḳalur **(Beyit 277)**

1.13. cümlesi:-*si*

Çün bular bu resme zārı ḳıldılar
Cümlesi hep zār u giryān oldılar
(Beyit 893)

2.) "Bütün, her" anlamında belgisiz sıfat.

2.1. cümle: (İş)

Ḳudretinden ẓāhir oldı **cümle** iş
Ḥikmet ile buldı ʿālem perveriş **(Beyit 4)**

2.2. cümle: (Can)

Mülk anuñdur ḳul anuñdur iş anuñ
Cümle cānlarda olan cünbiş anuñ
(Beyit 5)

2.3. cümle: (Varlık)

Hem anuñ dostlıġına oldı cihān
Cümle varlıḳ āşikāre vü nihān **(Beyit 8)**

2.4. cümle: (Ḳayġu)

Vuṣlat ire cānuña şād olasın
Cümle ḳayġulardan āzād olasın **(Beyit 22)**

2.5. cümle: ('İlm)

On iki ʿilmi ḳamu bilmişidi
Cümle ʿilmile ʿamel ḳılmışıdı **(Beyit 43)**

2.6. cümle: (Halk)

Baña ʿāşıḳ olanı öldürürem
Cümle ḥalḳı ben aña güldürürem
(Beyit 66)

2.7. cümle: (Yazı)

Saḳf-ı ṣaḥna ol mürekkeb ṭoḳunur
Cümle yazılar Ene'l-Ḥaḳ oḳunur
(Beyit 140)

2.8. cümle: (Ḫās u ʿām)

Ṭoldı ol ḫalvet Ene'l-Ḥaḳdur tamām
Gördiler bu sırrı **cümle** ḫās u ʿām
(Beyit 141)

2.9. cümle: (İş)

Yine Manṣūr didi ey ḫalḳ-ı ricāl
Cümle işüm Ḥaḳ ḳılupdur ber-kemāl
(Beyit 144)

2.10. cümle: (Alimler)

Cümle ʿālimler ġulū itdi revān
Didiler ṭutuñ bunı virmeñ amān **(Beyit 165)**

2.11. cümle: (Bu halk)

Cümle bu ḫalḳ anda cemʿ oldı ʿamū
Aluban Manṣūrı gitdiler ḳamu **(Beyit 167)**

2.12. cümle: (Ḳayġu)

Bend içinden çıḳuban şād olasız
Cümle ḳayġulardan āzād olasız **(Beyit 207)**

2.13. cümle: (Divar)

Açuban zindān ḳapusını görür
Cümle dīvārını şaḳ olmış görür **(Beyit 252)**

2.14. cümle: (Nihan)

Biz ḳuluña uşbu sırrı ḳıl beyān
Kim ʿıyāndurur saña **cümle** nihān **(Beyit 303)**

2.15. cümle: (Cism)

Cümle cismüñ cāna dönmiş şeksüzin
Kim görürsin bī-şek ol dostuñ yüzin **(Beyit 317)**

2.16. cümle: (Eşya)

Senden irdi **cümle** eşyāya vücūd
Sañadur cümle ḳıyām ile sücūd **(Beyit 332)**

2.17. cümle: (Kıyam ile sücud)

Senden irdi cümle eşyāya vücūd
Sañadur **cümle** ḳıyām ile sücūd **(Beyit 332)**

2.18. cümle: (Bağdad ehli)

Ṭurdı yirinden revān olup gelür
Cümle Baġdād ehli cemʿ olmış görür **(Beyit 368)**

2.19. cümle: (Evliya vü enbiya)

Geldi **cümle** evliyā vü enbiyā
Ḥaḳ yolında kūşiş itdi bī-riyā **(Beyit 384)**

2.20. cümle: (Söz)

Uş meʿābdur melceʾ-i Ḥaḳdur benüm
Cümle sözüm Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur benüm **(Beyit 411)**

2.21. cümle: (Halk)

İşidüp bunı Ḫalīfe āh ider
Cümle ḫalḳuñ ʿaḳlı başından gider **(Beyit 479)**

2.22. cümle: (Alimler)

Cümle ʿ**ālimler** yine cemʿ oldılar
Bir ulu meydān içine ṭoldılar **(Beyit 497)**

2.23. cümle: (Varlık)

Ey ḳamu ʿuşşāḳa sensin pādişāh
Cümle varlıġın saña virdi İlāh **(Beyit 567)**

2.24. cümle: (Kıyl u kal)

Anlara şerḥ idesin aḥvālümi
Ḫod bilürler **cümle** ḳıyl u ḳālümi
(Beyit 583)

2.25. cümle: (Maḫlūḳ)

Bī-ḫod oldı **cümle** maḫlūḳ ol zamān
Ḳamusı didi Ene'l-Ḥaḳ nāgehān
(Beyit 668)

2.26. cümle: (Halk)

Hep Ene'l-Ḥaḳ oldı ṭopraḳ ey püser
Ṭañlayuban **cümle** ḫalḳ ider naẓar
(Beyit 691)

2.27. cümle: (Varlık)

Ġāret itdi ʿaşḳ **cümle** varlıġum
Cān gözi açıldı gitdi ṭarlıġum **(Beyit 709)**

2.28. cümle: (Nîk-nâm)

Düş fenā deryāsına ġarḳ ol tamām
Anda yoġ olsun bu **cümle** nīk-nām
(Beyit 727)

2.29. cümle:: (Mahlûk)

Çünki ʿaşḳ ḳullābın aña taḳdılar
Cümle maḫlūḳ aġlaşuban baḳdılar
(Beyit 814)

2.30. cümle: (Âlem)

İşit imdi sen bu ḫalḳı n'itdiler
Cümle Manṣūr içün efġān itdiler
(Beyit 817)

2.31. cümle: (Ubbad u zühhad)

Cümle ol ʿubbād u zühhād ey yarā
Mātem idüp geydiler şol dem ḳara
(Beyit 820)

2.32. cümle: (Halk)

Her ne kim didise anı eyleñüz
Ḫatm idüben **cümle** ḫalḳa ṭoylañuz
(Beyit 848)

2.33. cümle: (Mahlûk)

Cümle ol maḫlūḳ işitdi bu sözi
Ḥayrete düşdi şolok sāʿat özi **(Beyit 860)**

2.34. cümle: (Bunlar)

Varduġınca ṣu ṭaşup ʿummān olur
Cümle bunlar zār u ser-gerdān olur
(Beyit 894)

2.35. cümle: (Halk)

Çün mürīd uşbu kelāmı söyledi
Cümle ḫalḳı şād idüben ṭoyladı **(Beyit 938)**

2.36. cümle: (Halk)

Cümle ḫalḳ ol varṭadan buldı necāt
Ḳalmadı aralarında müşḳilāt **(Beyit 952)**

3.) "Bütünüyle, hepsi, tamamen" anlamında miktar zarfı.

3.1. cümle: (Ḥaḳ olmak)

Ḥaḳḳa irdüm cān u başı neylerem
Cümle Ḥaḳ oldum Ene'l-Ḥaḳ söylerem **(Beyit 100)**

3.2. cümle: (Teşḫīṣ eylemek)

Ḥaḳ saʿādet birle açdı fālümi
Cümle teşḫīṣ eyledüm aḥvālümi **(Beyit 241)**

3.3. cümle: (Hayran olmak)

Ġayb olur zindān hemān Manṣūr ḳalur
Ol gelenler **cümle** hep ḥayrān olur **(Beyit 268)**

3.4. cümle: (İman ehli)

Muṣṭafānuñ āb-ı rūyı ḥurmeti
Cümle īmān ehline ḳıl raḥmeti **(Beyit 1062)**

cünbiş:

1.) Şevk, neşe ve coşkunluk dolu hareket, kaynaşma.

1.1. cünbiş:

Mülk anuñdur ḳul anuñdur iş anuñ
Cümle cānlarda olan **cünbiş** anuñ **(Beyit 5)**

1.2. cünbiş:

Didiler yā Rab ne ḳudretdür bu iş
Yā bu **cünbiş** ḳandan aldı perveriş **(Beyit 744)**

cürm:

1.) Suç, günah, kabahat.

1.1. cürmi:-*i*

Bununıla yol varılur Ḥażrete
Cürmi gider ḳabūl olur raḥmete **(Beyit 1024)**

1.2. cürmi:-*i*

Bu Nīyāzī ʿāṣinüñ **cürmi** delim
Raḥmet idüp yarlıġaġıl ey Raḥīm **(Beyit 1061)**

1.3. cürmümüz:-*ü, -müz*

Bizi bizden ṣorma ey Settār sen
Cürmümüz setr eylegil Settār isen **(Beyit 1063)**

cüst ü cū ḳıl-: (Deyim)

1.) Arayıp sormak, araştırmak.

1.1. cüst ü cū ḳıl-:-*an*

ʿAşḳ degül midür bu **cüst ü cū ḳılan**
ʿAşḳ degül midür bu güft ü gū ḳılan
(Beyit 1000)

cüst-ü-cū:

1.) Aramak, araştırmak.

1.1. cüst-ü-cū:

Vuṣlatuñ nūrından irdi **cüst-ü-cū**
Ḥikmetüñ sırrından irdi güft-ü-gū
(Beyit 336)

cüvān:

1.) Genç, taze delikanlı.

1.1. cüvān:

Döndi Manṣūr aña aydur ey **cüvān**
Rāżıyam bu ḥālüme bilgil ʿıyān **(Beyit 240)**

1.2. cüvān:

Gelüben şāha didiler ol **cüvān**
Ḫoş Ene'l-Ḥaḳ sāzını çalar revān
(Beyit 287)

1.3. cüvān:

Şöyle kim naʿra ururdı ol zamān
Kim işiden ġaşy olurdı ey **cüvān**
(Beyit 358)

1.4. cüvān:

Didi Manṣūr ey **cüvān** olsun ḥelāl
Bu işi ḳılmayalar senden suʾāl **(Beyit 678)**

1.5. cüvān:

Pes saña degdi cevābuñ ey **cüvān**
Ellerüm bileklerümden kes hemān
(Beyit 680)

1.6. cüvān:

Didi cellāda gel imdi ey **cüvān**
Kes iki ayaḳlarum virme amān **(Beyit 735)**

1.7. cüvān:

Şöyle ʿāciz ḳaldı ol ḫalḳ ey **cüvān**
Āh odından göklere çıḳdı duhān
(Beyit 896)

Ç

çābük-süvār:

1.) Usta binici.

1.1. çābük-süvār:

İrdi ʿaşḳuñ ilçisi **çābük-süvār**
Ben hemān-dem şöyle oldum bī-ḳarār
(Beyit

çağır-:

1.) Çağırmak, bağırmak, haykırmak, yüksek sesle seslenmek.

1.1. çaġırdı:-*dı*

Şöyle **çaġırdı** Ene'l-Ḥaḳ cān-ı pāk
İşiden maḫlūḳdan oldı zehre çāk
(Beyit 609)

1.2. çaġırdı:-*dı*

Yine **çaġırdı** Ene'l-Ḥaḳ şol zamān
Şöyle kim vecd oldılar pīr ü cüvān
(Beyit 652)

1.3. çaġırdı:-*dı*

Yine **çaġırdı** Ene'l-Ḥaḳ bir kezin
Şöyle ol maḫlūḳ unutdı kendözin
(Beyit 800)

1.4. çaġırup:-*up*

Ḫalvetinden ṭaşraya urdı ḳadem
Çaġırup aydurdı kim Ḫālıḳ benem
(Beyit 96)

1.5. çaġırup:-*up*

Her yire kim düşdi ol külden hemān
Çaġırup didi Ene'l-Ḥaḳ bī-gümān
(Beyit 874)

1.6. çaġırup:-*up*

Gizlü remzi şöyle kim fāş eyleyem
Çaġırup ol dem Ene'l-Ḥaḳ söyleyem
(Beyit 905)

1.7. çaġırur:-*ur*

Key delü olmış Ene'l-Ḥaḳ **çaġırur**
Ḥaḳ benem dir naʿra urup bağırur
(Beyit 113)

1.8. çaġırur:-*ur*

Bulmadılar anda zindāndan nişān
Çaġırur Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ ol zamān
(Beyit 267)

1.9. çaġırur:-*ur*

Yaluñuz Manṣūr oturmış şādūmān
Dir Ene'l-Ḥaḳ **çaġırur** ḳılur figān
(Beyit 270)

1.10. çaġırur:-*ur*

Ol gidenler geldi Manṣūrı görür
Ādem olmış ḫoş Ene'l-Ḥaḳ **çaġırur**
(Beyit 286)

1.11. çaġırur:-*ur*

İrte gice **çaġırur** kim Ḥaḳ benem
Benden özge kimse yoḳ muṭlaḳ benem
(Beyit 505)

1.12. çaġırur:-*ur*

Dem-be-dem Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ
çaġırur
Dār öñinde diz çöküp naʿra urur
(Beyit 645)

<u>çāk eyle-:</u>

1.) Yırtmak, parçalamak.

1.1. çāk eyle-:-*r, -em*

Uş vücūdum cübbesin **çāk eylerem**
Ḥaḳḳa vāṣıl oldum Ene'l-Ḥaḳ
söylerem **(Beyit 637)**

1.2. çāk eyle-:-*(y)em*

Niçe meyl-i āb ile ḫāk eyleyem
Bu vücūduñ cübbesin **çāk eyleyem**
(Beyit 338)

<u>çāk ol-:</u>

1.) Yırtılmak, yarılmak.

1.1. çāk ol-:-*dı*

Şöyle çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ cān-ı pāk
İşiden maḫlūḳdan **oldı** zehre **çāk**
(Beyit 609)

<u>çāker:</u>

1.) Kul, köle, bende.

1.1. çākerem:-*em*

Ben senüñ ḳapuñda uş bir **çākerem**
Pes ne ḥaddümdür saña fetvā virem
(Beyit

<u>çal-:</u>

1.) Ses çıkarmak, ses vermek, çalgı aleti çalmak.

1.1. çalar:-*ar*

Gelüben şāha didiler ol cüvān
Ḫoş Ene'l-Ḥaḳ sāzını **çalar** revān
(Beyit 287)

1.2. çalındı:-*ın, -dı*

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṭablı **çalındı** ḳatı
Diñle imdi ey fetā gör ḳudreti **(Beyit 666)**

2.) Üzerine sürmek.

2.1. çaldı:-*dı*

Ol divīdi şakfa **çaldı** bir kezin
Gör ne iş gösterdi ol şāh-ı güzīn **(Beyit 138)**

Çalab:

1.) Allah.

1.1. Çalab:

Bu niçe ḳurbetdurur āḫir ey **Çalab**
ʿAḳla sıġmaz uşbu sırr-ı bü'l-ʿaceb **(Beyit 693)**

Çalap:

1.) Allah.

1.1. Çalap:

Vakt irişdi ol **Çalap** luṭf işleye
Sizi āzād eyleyüp bağışlaya **(Beyit 206)**

çañaḳ:

1.) Toprak veya metalden yapılmış kap.

1.1. çañaḳda:-*da*

Bir çañaḳda baḥri pinhān ola mı
Yāḫud ol deryāda pāyān ola mı **(Beyit 549)**

çār u nāçār ol-:

1.) İster istemez; mecbur olmak, çaresiz kalmak.

1.1. çār u nāçār ol-:-*dı, -lar*

Neylesünler çār u nāçār oldılar
Nāgehān derde giriftār oldılar **(Beyit 886)**

çāre:

1.) Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu, deva.

1.1. çāre:

Beni ilzām itdi Manşūr ey ulu
Çāre senden olısar ey baḫtulu **(Beyit 425)**

1.2. çāre:

Biz günāhkāruz İlāhī sen Kerīm
Bu belāya **çāre** senden ey Rahīm **(Beyit 889)**

1.3. çāresi:-*si*

Didi kim vardur bu derdüñ **çāresi**
Ḥaḳ Taʿālā sizleri ḳurtarası **(Beyit 933)**

çāre kıl-:

1.) Çare bulmak, çözüm üretmek, sıkıntı gidermek.

1.1. çāre ḳıl-:

Çāre ḳıl cān gözgisinüñ jengine
Düşmeyesin nefs-i şūmuñ çengine **(Beyit 37)**

1.2. çāre ḳıl-:

Sen daḫı var kendözüne **çāre ḳıl**
ʿAşḳ içinde özüñi şad-pāre ḳıl **(Beyit 245)**

1.3. çāre ḳıl-:

Didiler kim ey Ḥaḳ eri **çāre ḳıl**
Üstümüzden āfeti āvāre ḳıl **(Beyit 940)**

<u>çāresüz ḳal-:</u> (Deyim)

1.) Çaresiz kalmak, çözüm yolu bulamamak.

1.1. çāresüz ḳal-:*-du, -k*

Ḥasretā derdā dırīġā n'idelüm
Çāresüz ḳalduḳ ne tedbīr idelüm **(Beyit 864)**

<u>çarḫ:</u>

1.) Dünya, felek, talih, baht.

1.1. çarḫ:

Ḳudretüñle ay u gün tābān döner
Raḳṣa girmiş **çarḫ** ser-gerdān döner **(Beyit 335)**

1.2. çarḫ:

ʿAşḳıladur **çarḫ** gerdān olduġı
ʿAşḳıladur şems devrān ḳılduġı **(Beyit 993)**

<u>çehārşenbe:</u>

1.) Çarşamba günü.

1.1. çehārşenbe:

Temmetü'l-kitāb bi-ʿavni'l-melīkü'l-vehhāb fī-yevmi
Çehārşenbe fī evsāṭi şaʿbān sene sitte ve selāsin ve tisʿa mie 936 **(Diğer 1/2)**

<u>çehre:</u>

1.) Yüz, sima.

1.1. çehresinde:*-sin, -de*

Vāṣıl olmış Ḥażrete ol merd-i Ḥaḳ
Çehresinde ẓāhir olmış verd-i Ḥaḳ **(Beyit 280)**

<u>çek-:</u>

1.) Bir şeyi bulunduğu yerden kendine doğru getirmek, yakınlaştırmak, çekmek.

1.1. çeküben:-*üben*

Çünki ʿaşḳuñ **çeküben** muḥtācuñı
Geldüm uş ḳutlulayam miʿrācuñı
(Beyit 528)

<u>çekil-:</u>

1.) Bulunduğu yerden uzaklaşmak, terk etmek.

1.1. çekildi:-*di*

Şu **çekildi** şol bayaġı ḥāline
Gel naẓar ḳıl fāʿilüñ efʿāline **(Beyit**

<u>çeng:</u>

1.) Savaş, vuruşma, kavga; oyun.

1.1. çengine:-*i, -n, -e*

Çāre ḳıl cān gözgisinüñ jengine
Düşmeyesin nefs-i şūmuñ **çengine**
(Beyit 37)

<u>çeşme ol-:</u>

1.) Pınar olmak, kaynak olmak.

1.1. çeşme ol-:-*up*

Şol ayaġın daḫı kesdi ol zamān
Çeşmeler olup aḳardı şöyle ḳan
(Beyit 741)

<u>çevgān oyna-:</u>

1.) Çevgan oyununu oynamak.

1.1. çevgān oyna-:-*(y)a*

Mezheb-i merdān budur cān oynaya
Başını ṭop ide **çevgān oynaya (Beyit 1014)**

<u>çevgān-ı ʿaşḳ:</u>

1.) Aşk çevganı.

1.1. çevgān-ı ʿaşḳ:

Çün naṣīb oldı baña meydān-ı ʿaşḳ
Başumı ṭop eylesün **çevgān-ı ʿaşḳ**
(Beyit 619)

<u>çıḳ-:</u>

1.) Çıkmak, yükselmek.

1.1. çıḳa:-*a*

Zārı vü feryādları **çıḳa** göke
Aġlaşalar yaşların döke döke **(Beyit 919)**

1.2. çıḳuban:-*uban*

Bir yüce yire **çıḳuban** ey ʿamū
Ol küli yile ṣavurdılar ḳamu **(Beyit 872)**

2.) Terk etmek, yerinden oynamak, uzaklaşmak.

2.1. çıḳar:-*ar*

Ol mübārek cismi ṭaşuban **çıḳar**
Ol delüklerden ḳamu ṭaşra aḳar **(Beyit 254)**

2.2. çıḳar:-*ar*

Gel **çıḳar** bu gözlerümi imdi sen
Tā ki yarın Ḥaḳ cemālin göresen **(Beyit 758)**

2.3. çıḳtı:-*tı*

İşidüp zindāncı ol sāʿat hemān
Secde ḳılup ṭaşraya **çıḳtı** revān **(Beyit 247)**

3.) Kurtulmak, refaha ermek.

3.1. çıḳdı:-*dı*

Ey Ḫudā sensin ḳamuyı yaradan
Saña irdi **çıḳdı** Manṣūr aradan **(Beyit 792)**

3.2. çıḳuban:-*uban*

Bend içinden **çıḳuban** şād olasız
Cümle ḳayġulardan āzād olasız **(Beyit 207)**

4.) Çıkmak, görünmek, ortaya çıkmak.

4.1. çıḳdı:-*dı*

Ġayb Eri destūrıla gitdi hemān
Çıḳdı ol maḫlūḳ içine şol zamān **(Beyit 587)**

4.2. çıḳdı:-*dı*

Çıḳdı ol oddan şu dem yaşıl dütün
Ol dütünden ẓāhir iñledi bir ün **(Beyit 857)**

4.3. çıḳmış:-*mış*

Gör neler ḳılur cihānı yaradan
Ḳudret anuñ kendü **çıḳmış** aradan **(Beyit 249)**

<u>çıkar-:</u>

1.) Bir şeyi bulunduğu yerden dışarı çıkarmak.

1.1. çıḳardı:-*dı*

Ṭutdı **çıḳardı** mübārek gözini
Diñleñüz Manṣūruñ imdi sözini **(Beyit 760)**

1.2. çıḳaruñ:-*uñ*

Görmez olsun **çıḳaruñ** gözlerümi
Her ne didümse ṭutuñ sözlerümi **(Beyit 657)**

1.3. çıḳaruñ:-*uñ*

Çün ki bāṭından uyandı cism ü cān
Çıḳaruñ ẓāhir gözüm virmeñ amān **(Beyit 753)**

<u>çirkīn:</u>

1.) Kötü, pis, mide bulandırıcı.

1.1. çirkīn:

Uşbu **çirkīn** ḳoḫulu yirden ṭuruñ
Luṭf idüben bir ḳadem ṭaşra uruñ
(Beyit 239)

<u>çok:</u>

1.) "Birçok, bir hayli" anlamlarında kullanılan zarf.

1.1. çoḳ: (Ağlamak)

Görüben Manṣūrı **çoḳ** aġladılar
Āh odundan cānların ṭaġladılar **(Beyit 198)**

1.2. çoḳ: (Tilāvet ḳılmak)

ʿĀlim ü ʿābid ṭutuban ṣafları
Çoḳ tilāvet ḳıldılar Muṣḥafları **(Beyit 962)**

2.) "Çok, epey, hayli, birçok, aşırı biçimde" anlamlarında belgisiz sıfat.

2.1. çoḳ:

Gerçi kim ʿaḳluñ daḫı yolları **çoḳ**
Līkin anda ʿaşḳ erine aṣṣı yoḳ tilāvet ḳıldılar **(Beyit 1017)**

2.2. çoḳdur:-*dur*

Tā ki Ḥaḳdan irişe size meded
Raḥmeti **çoḳdur** Ḫudānuñ bī-ʿaded **(Beyit 937)**

2.3. çoḳdurur:-*dur, -ur*

Raḥmeti **çoḳdurur** hem bī-ʿaded
Size daḫı andan irişe meded **(Beyit 201)**

2.4. çoḳdurur:-*dur, -ur*

Ṣuçlarumuz **çoḳdurur** Ḥaḳḳa dāyim
Ḳıl bize faẓl u ʿināyet ey Rahīm **(Beyit 968)**

<u>çöz-:</u>

1.) Düğümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi açmak.

1.1. çözüñ:-*üñ*

Kesüñ imdi elümi ayaġumı
Tā ki **çözüñ** bendümi vü baġumı
(Beyit 656)

<u>çü:</u>

1.) Sebep-sonuç anlamı katan "çünkü" anlamında bağlaç.

1.1. çü:

Pāy-māl idüp sürüñ bu ṣūreti
Ṣūreti ḳorvan **çü** buldum sīreti **(Beyit 192)**

1.2. çü:

Pes işāret ḳıldı ol dem merd-i Ḥaḳ
Açılup dīvārlar oldı **çü** şāḳ **(Beyit 225)**

1.3. çü:

Benven ol serheng-i ʿuşşāḳ-ı cihān
Cānıla başum **çü** ḳıldum der-miyān
(Beyit 635)

<u>çün:</u>

1.) "Çünkü, bu nedenle, bu yüzden" anlamlarında sebep sonuç belirten bağlaç.

1.1. çün:

Ḥaḳ Taʿālā **çün** yaratdı ʿālemi
ʿĀlem içinde düritdi Ādemi **(Beyit 13)**

1.2. çün:

Senligüñ **çün** kim saña oldu ḥicāb
Dost cemālinden götürmezsin niḳāb
(Beyit 24)

1.3. çün:

Ḥaḳ Taʿālā didi **çün** geldüñ baña
Ben daḫı gönlüñ de mihmānam saña
(Beyit 73)

1.4. çün:

Ḥaḳḳ ıla bāzārı **çün** oldu tamām
ʿAḳl ıla diñle sözü ey nīk-nām **(Beyit 79)**

1.5. çün:

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ Manṣūrı çün ġarḳ eyledi
Bī-ḳarār olup Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 94)

1.6. çün:

Ḥaḳḳıla **çün** oldı bāzārum benüm
Baş u cān virmekdurur kārum benim
(Beyit 101)

1.7. çün:

Ṣubḥ olınca nāliş itdi şol zamān
Rūşen oldı **çün** zemīn ü āsumān
(Beyit 103)

1.8. çün:

Çün bular bu ittifāḳı ḳıldılar
Cemʿ olup şol dem ḳamusı geldiler
(Beyit 111)

1.9. çün:

Çün bular ittifāḳı ḳıldılar
Ḳamusı Manṣūr ḳatına geldiler **(Beyit 120)**

1.10. çün:

Doldı Ḥaḳdan **çün** içüm ṭaşum benüm
ʿAşḳ meydānındadur başum benüm
(Beyit 128)

1.11. çün:

Çün bu sözi ḫalḳ işitdi ey ulu
Diñle aydam n'olısar ey baḫtulu
(Beyit 149)

1.12. çün:

Ṭutuban Manṣūrı **çün** bend itdiler
ʿAşḳ ipin boynına ṭaḳup yitdiler **(Beyit 166)**

1.13. çün:

Çün bu sözi ḳamusı işitdiler
Birḳaç ādem şehr içine gitdiler **(Beyit 181)**

1.14. çün:

Yine şol dem n'itdiler Manṣūrı **çün**
Gör neler ḳaṣd itdiler ol nūr içün
(Beyit 193)

1.15. çün:

Çün işitdi ehl-i zindān bu sözi
Şād oluban ṭoprağa urdı yüzi **(Beyit 208)**

1.16. çün:

Cān içinde **çün** işāret eyledi
Ehl-i zindāna beşāret eyledi **(Beyit 217)**

1.17. çün:

Çün bizi bu varṭadan ḳılduñ emīn
Bizde ḳalmadı daḫı derd ü enīn **(Beyit 221)**

1.18. çün:

Çün görür Manṣūrdan bu ḳudreti
Cānına kār itdi şol dem ḥayreti **(Beyit 231)**

1.19. çün:

Varuban Manṣūruñ irdüm ḳatına
Çün naẓar ḳıldum mübārek ẕātına
(Beyit 256)

1.20. çün:

Cümle ḫayrān oldılar ol nūr içün
Bulmadılar anda ol Manṣūrı **çün**
(Beyit 264)

1.21. çün:

Çün selāmını bunlaruñ Manṣūr alur
Duruban luṭf ıla ḫoş ʿizzet ḳılur **(Beyit 292)**

1.22. çün:

Didi Manṣūr **çün** yola ʿazm eyledüm
Varuban Ḥaḳḳı ziyāret eyledüm **(Beyit 311)**

1.23. çün:

Maẓhar itdüñ ẕātuña **çün** Ādemʿi
Seyr itdürdüñ on sekiz biñ ʿālemi **(Beyit 334)**

1.24. çün:

Çün viṣālüñ şerbetin nūş eyledüm
Kendözüm şol dem ferāmūş eyledüm **(Beyit 340)**

1.25. çün:

Çün senüñ ẕātuñda gördüm ẕātumı
Bildüm āḫir nefyümi iṯbātumı **(Beyit 349)**

1.26. çün:

Çün ḳabūl oldı münācāt ey püser
Diñle cānıla sözi ey baht-vār **(Beyit 356)**

1.27. çün:

Sen seni sende giriftār eyledüñ
Çün fenā naḳdiyle bāzār eyledüñ **(Beyit 405)**

1.28. çün:

Geldi zindāna **çün** ol ʿālī maḳām
Girdi Manṣūra şu dem virdi selām **(Beyit 430)**

1.29. çün:

Çün beni ġarḳ eyledi deryā-yı ʿaşḳ
Uşda oldum bī-ser ü bī-pā-yı ʿaşḳ **(Beyit 448)**

1.30. çün:

Çün geliserdür cemālini görem
Yaşlı bāġından anuñ güller direm **(Beyit 472)**

1.31. çün:

Geldi **çün** ḫalḳ içine Şeyḫ-i güzīn
Pāy-māl itdi şolok-dem kendözin **(Beyit 486)**

1.32. çün:

Çün güneş ṭoġdı cihāna virdi tāb
Yine cemʿ aldılar anda şeyḫ ü şāb **(Beyit 496)**

1.33. çün:

Çün Ene'l-Ḥaḳ didügi ṣādıḳ mıdur
Yā bu söz her kimseye lāyıḳ mıdur **(Beyit 506)**

1.34. çün:

Genc-i maḫfîdür Ḥaḳuñ esrārı **çün**
Cān gerek şükrāne ol esrār içün **(Beyit 531)**

1.35. çün:

Çün Ene'l-Ḥaḳ remzin itdüñ āşikār
Berdār olduñ sen imdi dāra var **(Beyit 535)**

1.36. çün:

Çün bu dem deryā-yı vaḥdet ḳıldı cūş
Kemterīn mevci Ene'l-Ḥaḳ geldi ḫūş **(Beyit 548)**

1.37. çün:

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrın itdüm āşikār
Dāra varmaḳ ḫoşdurur ey merd-i kār **(Beyit 556)**

1.38. çün:

Çün vücūdum ol deñizden ḳaṭredür
Ḳaṭrenüñ ʿazmi yine ol baḥredür **(Beyit 552)**

1.39. çün:

Çün saña oldı ʿıyān esrār-ı cān
Bil ki maḥkūmuñdurur her dü-cihān **(Beyit 564)**

1.40. çün:

Çün bular bu şevḳıla cūş itdiler
Birbirin ol dem der-āgūş itdiler **(Beyit 586)**

1.41. çün:

Durdılar **çün** ḳālıb ḳālıb ṣaf-ṣaf
Ṣanki bir yire yıḳıldı kūh u ḳaf **(Beyit 599)**

1.42. çün:

Çün bu resme itdiler anlar gulu
İmdi key diñle sözi ey baḫtulu **(Beyit 601)**

1.43. çün:

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmedüñ
Ṣerʿ içinde ayaġuñ berḳ itmedüñ **(Beyit 604)**

1.44. çün:

Pāre pāre ḳıluruz nāzük tenüñ
Saña **çün** yār olmadı ʿaḳluñ senüñ **(Beyit 606)**

1.45. çün:

Çün Ene'l-Ḥaḳ didüñ ey meydān eri
Eyle bil kim seni ḳomazuz diri **(Beyit 607)**

1.46. çün:

Çün naṣīb oldı baña meydān-ı ʿaşḳ
Başumı ṭop eylesün çevgān-ı ʿaşḳ
(Beyit 619)

1.47. çün:

ʿAşḳ içinde çün bugün oldum şehīd
Ṭāliʿüm baḫtum benüm oldı saʿīd
(Beyit 634)

1.48. çün:

Çün özümden fānī oldum muṭlaḳa
Yolumı ṭoġru iletdüm ol Ḥaḳḳa **(Beyit 636)**

1.49. çün:

Her ne kim dirseñ dutavuz bellü bil
Çün sözün ḳatliñe olmışdur delīl
(Beyit 664)

1.50. çün:

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṭablı çalındı ḳatı
Diñle imdi ey fetā gör ḳudreti **(Beyit 666)**

1.51. çün:

Yoġ iken **çün** kim beni var eyledüñ
Ḳudretüñ dilümde iẓhār eyledüñ
(Beyit 774)

1.52. çün:

Çün senüñ dergāhuña ḳıldum niyāz
Müstecāb it daʿvetüm ey bī-niyāz
(Beyit 796)

1.53. çün:

Cemʿ olup ʿālimler ol dem ey ʿamū
Çün Ḫalīfe ḳatına geldi ḳamu **(Beyit 826)**

1.54. çün:

Çün Ḫalīfe sözin anlar aldılar
Yine ol dār aġacına geldiler **(Beyit 850)**

1.55. çün:

Dārdan indürdiler Manṣūrı **çün**
Tā ki nāra atalar ol nūrı çün **(Beyit 854)**

1.56. çün:

Dārdan indürdiler Manṣūrı çün
Tā ki nāra atalar ol nūrı **çün (Beyit 854)**

1.57. çün:

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrı irdi Dicleye
Güş idüben ṭaşmaya mı Dicleye **(Beyit 881)**

1.58. çün:

Dicle **çün** urdı nefes cūş eyledi
Fevc fevc emvācı hurūş eyledi **(Beyit 882)**

1.59. çün:

Çün bular bu resme zārı ḳıldılar
Cümlesi hep zār u giryān oldılar **(Beyit 893)**

1.60. çün:

Çün dimişdi bu sözi Manṣūr aña
Diñle imdi cānıla aydam saña **(Beyit 930)**

1.61. çün:

Çün mürīd uşbu kelāmı söyledi
Cümle ḫalḳı şād idüben ṭoyladı **(Beyit 938)**

1.62. çün:

Çün bu meydān içre sensin şīr-i ner
Luṭf idüben göster imdi bir hüner **(Beyit 941)**

1.63. çün:

Ḥürmet ile **çün** götürdi ḫırḳayı
Şādumān itmek içün ol fırḳayı **(Beyit 945)**

1.64. çün:

Ḫırḳa **çün** düşdi sebeb gör neyidi
Cūş iden deryāyı sākin eyledi **(Beyit 951)**

1.65. çün:

Çün ziyāret ḳıldı ḫalḳ anı tamām
Yüzlerine sürüp itdi iḥtirām **(Beyit 956)**

1.66. çün:

Çün bu söz bu arada oldı tamām
Diñ Resūle es-ṣalātü ve's-selām **(Beyit 971)**

1.67. çün:

Tālibüñ maṭlūbudur **çün** ʿaşḳ-ı Ḥaḳ
Cān gözin uyar gel imdi ʿaşḳa baḳ **(Beyit 1055)**

1.68. çün:

Çün göñüldür maḥzen-i esrār-ı Ḥaḳ
Ger göñülde göresin dīdār-ı Ḥaḳ **(Beyit 1057)**

<u>çün ki:</u>

1.) Çünkü, nedeniyle.

1.1. çün ki:

Kāʾinātuñ zübdesi vü ḫāṣıyam
Çün ki vaḥdet baḥrinüñ ġavvāṣıyam **(Beyit 98)**

1.2. çün ki:

Çün ki baña Ḥaḳdan oldı ḥalvetüm
Gitdi fürḳat irdi rūz-ı vuṣlatum **(Beyit 131)**

1.3. çün ki:

Çün ki Şeyḫ ol dem revān olup gelür
Diñle kim Manṣūr ıla ol ne ḳılur **(Beyit 374)**

1.4. çün ki:

Baḳmazam bu ʿālem-i nāsūta ben
Çün ki irdüm ʿālem-i lāhūta ben **(Beyit 451)**

1.5. çün ki:

Çün ki irişem görem dīdārını
Şöyle ki gūş eyleyem güftārını **(Beyit 476)**

1.6. çün ki:

Çün ki bunlar intiẓār itdi şu dem
Gördiler irişdi ol ṣāḥib-ḳadem **(Beyit 500)**

1.7. çün ki:

Çün ki aña ḳamusı ḳıldılar sücūd
Didiler gör ḥalümüz yā ehl-i cūd **(Beyit 503)**

1.8. çün ki:

Çün ki ḳılduñ gizlü sırrı āşikār
Dār miʿrācuñdurur ey merd-i kār **(Beyit 530)**

1.9. çün ki:

Bu fenāda **çün ki** bulduñ dest ü rūy
Sende taṣdīḳ oldı uşbu güft ü gūy **(Beyit 540)**

1.10. çün ki:

Çün ki sulṭān bendesine ḥükm ider
Bende maḥkūm olmadı ayruḳ n'ider **(Beyit 578)**

1.11. çün ki:

Çün ki meydān içine girdi bular
Aluban dār aġacına vardılar **(Beyit 616)**

1.12. çün ki:

Çün ki sırra vāḳıf oldum ol zamān
ʿAşḳ meydānında ḳodum baş u cān **(Beyit 625)**

1.13. çün ki:

Çün ki Manṣūr uşbu sözi söyledi
Ol ḫalāyıḳ aġlaşup āh eyledi **(Beyit 642)**

1.14. çün ki:

Çün ki Ḥaḳdan cānuña irdi nevāl
Ḥaḳḳ ıla bulduñ viṣāl-ender-viṣāl
(Beyit 650)

1.15. çün ki:

Çün ki Manṣūr añlara virdi rıżā
Diñle imdi n'olısardur mācerā **(Beyit 673)**

1.16. çün ki:

Didi cellād imdi ey şāh ṣun elüñ
Çün ki bu ḥāle irişdi menzilüñ **(Beyit 682)**

1.17. çün ki:

Ẓāhir ü bāṭın Ḥaḳ oldum **çün ki** ben
Ḥaḳḳıla ṭolmışdurur bu cān u ten
(Beyit 697)

1.18. çün ki:

Çün ki Şiblī aldı bu resme cevāb
Cānına irdi anuñ biñ biñ ṣevāb **(Beyit 732)**

1.19. çün ki:

Çün ki maḥbūbum beni ḳılur ṭaleb
Baña yoḳdur el ü ayaḳ cism ü leb
(Beyit 748)

1.20. çün ki:

Çün ki bāṭından uyandı cism ü cān
Çıḳaruñ ẓāhir gözüm virmeñ amān
(Beyit 753)

1.21. çün ki:

Cān gözidür **çün ki** virdi nūr-ı tāb
Ten gözi n'ola olurısa ḫarāb **(Beyit 754)**

1.22. çün ki:

Çün ki ten Ḳāfındadur Sī-murġ-ı cān
Bir gün pervāz urup uçar revān **(Beyit 766)**

1.23. çün ki:

Çün ki Manṣūr itdi bu resme duʿā
Bu duʿādan şeksüzin raḥmet doġa
(Beyit 799)

1.24. çün ki:

Çün ki Ḥaḳdan irişe pes her dilek
Ol dilege mānīʿ olmaz nūh felek
(Beyit 836)

1.25. çün ki:

Çün ki Manṣūrı kül oldı gördiler
Külini ayrıca anuñ dirdiler **(Beyit 871)**

1.26. çün ki:

Çün ki taḳdīr işi böyle işledi
Cümle baş açup niyāza başladı **(Beyit 887)**

1.27. çün ki:

Çün ki cān atup revān oldı mürīd
Geldi girdi ḫalvete ol ehl-i dīd **(Beyit 944)**

1.28. çün ki:

Ḳahr içinde **çün ki** luṭf ı gizlüdür
ʿAşḳ dīvānında oḳı yazludur **(Beyit 985)**

1.29. çün ki:

Çün ki bu göz gide görine cemāl
Gide ikilik ire ḳurb u viṣāl **(Beyit 1045)**

çün ü çend it-:

1.) Kuru gürültü etmek.

1.1. çün ü çend it-:-*me*

ʿAşḳ a vir cānuñ ola ḳadrüñ bülend
Geç bu ālāyişden **itme çün ü çend** **(Beyit 1009)**

çünki:

1.) "Şundan dolayı, şu sebepten, zira" anlamlarında kullanılan bağlaç.

1.1. çünki:

Çünki Manṣūr ol zamān zār eyledi
Uyḫusından ḫalḳı bīzār eyledi **(Beyit 102)**

1.2. çünki:

Çünki Manṣūruñ bu ḥālin bildiler
Ehl-i Baġdād ol zamān cemʿ oldılar **(Beyit 105)**

1.3. çünki:

Şerʿ esāsından ḳoparduñ **çünki** ṭaş
Ṭaş yerine ḳorsun ey Manṣūr baş **(Beyit 154)**

1.4. çünki:

Çünki zindān ḳapusın berkitdiler
Yine ḫalḳ işli işine gitdiler **(Beyit 196)**

1.5. çünki:

Çünki aḫşam irdi ey cān-ı peder
Gör neler ḳılur ḳażāyıla ḳader **(Beyit 203)**

1.6. çünki:

Çünki bunlar ḳıldılar ol dem sücūd
Didiler ihsān senüñ yā ehl-i cūd **(Beyit 209)**

1.7. çünki:

Çünki vāḳıf oldum aṣl-ı kāra ben
Yüzüm üstine varuram dāra ben **(Beyit 242)**

1.8. çünki:

Çünki Manṣūrdan bu rāzı bildiler
Durdılar meskenlerine geldiler **(Beyit 322)**

1.9. çünki:

Çünki ol bu resme güftār itmedi
Gizledi esrārı iẓhār itmedi **(Beyit 388)**

1.10. çünki:

Çünki buldum naḳsumuñ naḳḳāşını
Pādişāhum neylerem ferrāşını **(Beyit 456)**

1.11. çünki:

Çünki baña mürşid oldı Muṣṭafā
Cānuma andan irişdi bu ṣafā **(Beyit 464)**

1.12. çünki:

İmdi ya Şeyḫ-i cihān bil ḥālümi
Çünki işitdüñ ḳamu aḥvālümi **(Beyit 469)**

1.13. çünki:

Çünki ʿaşḳuñ çeküben muḥtācuñı
Geldüm uş ḳutlulayam miʿrācuñı **(Beyit 528)**

1.14. çünki:

Çünki ḫalḳ anı muʿayyen gördiler
Dökülüp ayaġına yüz urdılar **(Beyit 588)**

1.15. çünki:

Ġayb Erinden **çünki** aldılar sözi
Ṭoldı ol maḫlūḳıla meydān yüzi **(Beyit 598)**

1.16. çünki:

Ḳılmazısañ **çünki** istiḳbāl-i ʿaşḳ
Yüz mi gösterür saña iḳbāl-i ʿaşḳ **(Beyit 728)**

1.17. çünki:

Çünki ʿaşḳ ḳullābın aña taḳdılar
Cümle maḫlūḳ aġlaşuban baḳdılar **(Beyit 814)**

1.18. çünki:

Uşbu ḥāli **çünki** gördi ol mürīd
Ḫalḳ içine girdi ol baḫtı saʿīd **(Beyit 931)**

1.19. çünki:

Çünki vaḥdetdür murād-ı cān-ı men
Kes̲reti ḳo ey gül-i handān-ı men
(Beyit 1007)

<u>çünkü:</u>

1.) "Şundan dolayı, şu sebepten, zira" anlamlarında kullanılan bağlaç.

1.1. çünkü:

Çünkü sen varlıġuñı ḳılduñ aḳın
Saña ben senden yaḳın oldum yaḳın
(Beyit 74)

D

dad al-:

1.) Nasiplenmek.

1.1. dad al-:-*mış, -ı, -dı*

Ṣoḥbeti Manṣūrdan **almışıdı dad**
Evliyāya iren olmaz nā-murād **(Beyit 903)**

daḫı:

1.) "Bile, da, de" anlamlarında bağlaç.

1.1. daḫı:

Dut ḳulaġuñ imdi ʿaşḳ aḥvālına
Sen **daḫı** girgil bu ʿaşḳuñ şālına **(Beyit 39)**

1.2. daḫı:

Ḥaḳ Taʿālā didi çün geldüñ baña
Ben **daḫı** gönlüñ de mihmānam saña **(Beyit 73)**

1.3. daḫı:

Raḥmeti çoḳdurur hem bī-ʿaded
Size **daḫı** andan irişe meded **(Beyit 201)**

1.4. daḫı:

Hem **daḫı** zindān ḳapusı açılur
Ḳamusınuñ üstine nūr ṣaçılur **(Beyit 219)**

1.5. daḫı:

Sen **daḫı** var kendözüne çāre ḳıl
ʿAşḳ içinde özüñi ṣad-pāre ḳıl **(Beyit 245)**

1.6. daḫı:

Pes ikisi **daḫı** bile ġayb olur
İşidüben cümlesi ḥayrān ḳalur **(Beyit 277)**

1.7. daḫı:

Sen **daḫı** luṭf eylegil ey kāmurān
Bu Ene'l-Ḥaḳ vechine urġıl nihān **(Beyit 389)**

1.8. daḫı:

Ol **daḫı** ʿazm itdi zindāndan yaña
Cān ḳulaġın ṭut ne dirin ben saña **(Beyit 429)**

1.9. daḫı:

Virdi taʿẓīm ile Manṣūra selām
Aldı ol **daḫı** selāmı veʿs-selām **(Beyit 516)**

1.10. daḫı:

Ḥācetüm budur ki şöyle ḳılasuz
Siz **daḫı** ḥācetlerüñüz bulasuz **(Beyit 658)**

1.11. daḫı:

Yine dir cellāda Manṣūr ey kişi
Kes ṣolın **daḫı** gidergil teşvişi **(Beyit 688)**

1.12. daḫı:

Ṣundı ṣolın **daḫı** kesdi ol zamān
Ṣol elinden daḫı ḳan aḳdı revān **(Beyit 689)**

1.13. daḫı:

Ṣundı ṣolın daḫı kesdi ol zamān
Ṣol elinden **daḫı** ḳan aḳdı revān **(Beyit 689)**

1.14. daḫı:

Ger ṣafā aṣlın dilerseñ yāra gel
Sen **daḫı** Manṣūr bigi berdāra gel **(Beyit 730)**

1.15. daḫı:

Didi ṣolın **daḫı** kes ey ādemī
Yire dökülsün anuñ daḫı demi **(Beyit 740)**

1.16. daḫı:

Didi ṣolın daḫı kes ey ādemī
Yire dökülsün anuñ **daḫı** demi **(Beyit 740)**

1.17. daḫı:

Ṣol ayaġın **daḫı** kesdi ol zamān
Çeşmeler olup aḳardı şöyle ḳan **(Beyit 741)**

1.18. daḫı:

Bunları sen **daḫı** eyle şādmān
Luṭfuñ öküşdür senüñ yā Müsteʿān **(Beyit 780)**

1.19. daḫı:

Ol dütün **daḫı** Ene'l-Ḥaḳ söyledi
Ḥālet-i Manṣūrı taḳrīr eyledi **(Beyit 858)**

1.20. daḫı:

Gerçi kim ʿaḳluñ **daḫı** yolları çoḳ
Līkin anda ʿaşḳ erine aṣṣı yoḳ **(Beyit 1017)**

1.21. daḫi:

Ol gice **daḫi** geçüp irdi ṣabāḥ
Diñle n'olısardur ey ehl-i ṣalāḥ **(Beyit 494)**

1.22. daḫi:

Yine ḥissüñ **daḫi** vardur yolları
Diñle şimdi şerḥ ideyin bunları **(Beyit 1018)**

2.) Artık.

2.1. daḫı:

Çün bizi bu varṭadan ḳılduñ emīn
Bizde ḳalmadı **daḫı** derd ü enīn **(Beyit 221)**

dak-:

1.) Takmak, iliştirmek, asmak.

1.1. daḳdı:-*dı*

Daḳdı ʿaşḳ urġanın ol dem boynına
Sen naẓar ḳıl ḫāṣ erenler oynına **(Beyit 809)**

daḳīḳ ol-:

1.) İnce, anlaşılması ve fark edilmesi güç olmak.

1.1. daḳīḳ ol-:-*mış, -dur*

Bize maʿlūm olmaz esrārı anuñ
Key **daḳīḳ olmışdur** efkārı anuñ **(Beyit 840)**

dal-:

1.) Suyun içine tümüyle ve hızla girmek.

1.1. dalmaḳ:-*maḳ*

ʿAşḳ eri hem bī-nişān olmaḳ gereḳ
Lā-mekān deryāsına **dalmaḳ** gereḳ **(Beyit 1003)**

dāmen:

1.) Etek.

1.1. dāmene:-*e*

Her ki ṣūret **dāmene** düşdi ḳalur
Cān ḳuşınuñ dānesin ḳanda bulur **(Beyit 765)**

dāne:

1.) Tane, tohum.

1.1. dānesin:-*si, -n*

Her ki ṣūret dāmene düşdi ḳalur
Cān ḳuşınuñ **dānesin** ḳanda bulur **(Beyit 765)**

dāne-dām:

1.) Yem tuzağı.

1.1. dāne-dām:

ʿAḳl aydur bende kim nīk-nām var
ʿAşḳ dir kim anda **dāne-dām** var **(Beyit 1036)**

dār:

1.) İdama mahkûm olanları asmak için dikilen direk.

1.1. dār:

Çün ki ḳılduñ gizlü sırrı āşikār
Dār miʿrācuñdurur ey merd-i kār
(Beyit 530)

1.2. dār:

Dem-be-dem Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
Dār öñinde diz çöküp naʿra urur
(Beyit 645)

1.3. dār:

Didi ṣanmañuz beni yüz döndürem
Dār ayaġında gerek baş indürem
(Beyit 653)

1.4. dār:

Budurur ʿāşıḳlara erkān-ı ḫū
Dār öñinde ḳanda almaḳ vuẓūʿ **(Beyit 715)**

1.5. dār:

Dār öñinde yakdılar odunları
İmdi gör kim ne ḳılurlar anları **(Beyit 852)**

1.6. dār:

Ol yanan od sākin oldı bir zamān
Dār öñine geldiler pīr ü cüvān **(Beyit 870)**

1.7. dār:

Dār ol dem Manṣūruñ miʿrācıdur
Nūr-ı Ḥaḳ anuñ başında tācıdur **(Beyit 974)**

1.8. dār:

Girdi ʿaşḳ meydānına merdānevār
Ḳıldı **dār** miʿrācını ol iḫtiyār **(Beyit 979)**

1.9. dāra:-*a*

Çünki vāḳıf oldum aṣl-ı kāra ben
Yüzüm üstine varuram **dāra** ben
(Beyit 242)

1.10. dāra:-*a*

Çün Ene'l-Ḥaḳ remzin itdüñ āşikār
Berdār olduñ sen imdi **dāra** var **(Beyit 535)**

1.11. dāra:-*a*

ʿAşḳ meydānında şöyle **dāra** ben
Tuḥfe iltem cānumı dildāra ben **(Beyit 560)**

1.12. dāra:-*a*

Dāra ḳarşu durdılar ṣaf bağlayup
Fürḳat itdiler ḳamusı ağlayup **(Beyit 647)**

1.13. dāra:-*a*

Didiler olsun mübārek bu sefer
Dāra miʿrācuñdurur ey şīr-i ner **(Beyit 648)**

1.14. dāra:-*a*

Rāzumı bir eyleyem cānānıla
Anuñ içün **dāra** geldüm cānıla **(Beyit 654)**

1.15. dāra:-*a*

Aḳduğınca ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazılur
Baḳduğınca **dāra** güller yazılur **(Beyit 743)**

1.16. dāra:-*a*

Luṭf idüben ağduruñ miʿrācuma
Ben bu **dāra** gelmişem miʿrācuma **(Beyit 805)**

1.17. dārdan:-*dan*

Dārdan indürdiler Manṣūrı çün
Tā ki nāra atalar ol nūrı çün **(Beyit 854)**

1.18. dārına:-*ı, -n, -a*

Sen Ene'l-Ḥaḳ **dārına** ağsañ gerek
Boğazuñ ʿaşḳ ipine boğsañ gerek **(Beyit 86)**

1.19. dārına:-*ı, -n, -a*

İmdi bir gün baña virsünler emān
Ta Ene'l-Ḥaḳ **dārına** varam revān **(Beyit 478)**

1.20. dārına:-*ı, -n, -a*

ʿAşḳ ıla geldüm Ene'l-Ḥaḳ **dārına**
Aşuñ imdi vara yārı yārına **(Beyit 804)**

1.21. dārına:-*ı, -n, -a*

Ağdı Manṣūr ol Ene'l-Ḥaḳ **dārına**
Vāṣıl oldı ol Ḥaḳuñ dīdārına **(Beyit 816)**

1.22. dārında:-*ın, -da*

Didi Manṣūr anlağıl ey pāk-bāz
ʿAşḳ **dārında** budurur dest-i namāz **(Beyit 714)**

2.) Ev, yurt.

2.1. dārı:-*ı*

ʿAşḳ **dārı** ḫānesinüñ curʿasın
İçüben ṣal imdi fāluñ ḳurʿasın **(Beyit 88)**

<u>dār ağacı:</u>

1.) İdam cezası alanları asmak için kurulan sehpa.

1.1. dār aġacı:-*n*

Ḥükm idüp ʿālimler şol dem revān
Dār aġacın dikdiler ender zamān **(Beyit 600)**

1.2. dār aġacı:-*na*

Çün ki meydān içine girdi bular
Aluban **dār aġacına** vardılar **(Beyit 616)**

1.3. dār aġacı:-*na*

Çün Ḫalīfe sözin anlar aldılar
Yine ol **dār aġacına** geldiler **(Beyit 850)**

1.4. dār aġacı:-*n, -da*

Key bil imdi seni berdār iderüz
Dār aġacında göresin n'iderüz **(Beyit 605)**

dār eyle-:

1.) Azaltmak, engel olmaya çalışmak.

1.1. dār eyle-:-*dü, -ñ*

Ġayb gencin baña iẓhār eyledüñ
Söyledüben yirümi **dār eyledüñ** **(Beyit 787)**

dār it-:

1.) Asmak, idam etmek.

1.1. dār it-:-*e, -ler*

Uşbu fānī şūreti **dār ideler**
Öldürüp Manṣūrı berdār ideler **(Beyit 574)**

dār ol-:

1.) Dar ağacı gibi olmak, sıkıntılı, eziyet veren olmak.

1.1. dār ol-:-*ma, -sı*

ʿĀşıḳuñ **dār olması** miʿrācıdur
Başına nūr-ı saʿādet tācıdur **(Beyit 468)**

2.) Az olmak, eksilmek.

2.1. dār olasın:-*a, -sın*

ʿAşḳ yolında sen gerek **dār olasın**
Bu fenā milkin ḳoyup var olasın **(Beyit 84)**

dār u hāne:

1.) Ev ve yurt.

1.1. dār u ḫāne:

ʿAşḳıla **dār u ḫāne** muṭlaḳdurur
Külliye müştāḳ nūr-ı Ḥaḳdurur **(Beyit 996)**

dāra var-:

1.) İdam edilmek.

1.1. dāra var-:-*mak*

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrın itdüm āşikār
Dāra varmaḳ ḫoşdurur ey merd-i kār
(Beyit 556)

dārende-i ʿArş-ı Mecīd:

1.) Arşı elinde tutan; Allah.

1.1. dārende-i ʿArş-ı Mecīd:

Sensin ol **dārende-i ʿArş-ı Mecīd**
Sensin iden beni ġayrıdan baʿīd **(Beyit 330)**

dārü'l-bekā:

1.) Sonsuzluk alemi.

1.1. dārü'l-beḳāda:-*da*

Kendözinden her kim olmadı fenā
Varıcaḳ **dārü'l-beḳāda** utana **(Beyit 633)**

daʿvā:

1.) İddia, mesele.

1.1. daʿvā:

İmdi bu **daʿvā** size lāyıḳ degül
Bu sözün mefhūmı hem bayıḳ degül
(Beyit 125)

daʿvā-yı ʿaşk ḳıl-:

1.) Aşk davası gütmek.

1.1. daʿvā-yı ʿaşḳ ḳıl-:-*ur*

Niçeler var kim **ḳılur daʿvā-yı ʿaşḳ**
Ḥāşılı ancaḳ anuñ ġavġā-yı ʿaşḳ **(Beyit 1046)**

daʿvet:

1.) Çağırma, gelmesini isteme, çağrı.

1.1. daʿvetüm:-*üm*

Bu şafānuñ menbaʿından vir cevāb
Daʿvetüm luṭfuñla eyle müstecāb
(Beyit 719)

1.2. daʿvetüm:-*üm*

Çün senüñ dergāhuña ḳıldum niyāz
Müstecāb it **daʿvetüm** ey bī-niyāz
(Beyit 796)

daʿvici ol-: (Deyim)

1.) Davacı, şikayetçi olmak.

1.1. daʿvici ol-:-*ma*

Āḫiretde **daʿvici olma** baña
Ḥālüm evvel ʿarża ḳıldum uş saña
(Beyit 677)

dāyim:

1.) Daima, her zaman.

1.1. dāyim:

Ṣuçlarumuz çoḳdurur Ḥaḳḳa **dāyim**
Ḳıl bize faẕl u ʿināyet ey Rahīm **(Beyit 968)**

dāyimā:

1.) Daima, her zaman, sürekli.

1.1. dāyimā:

Ḥażretüñden ayru ḳılma bunları
Dāyimā ʿaşḳuña olsun yönleri **(Beyit 782)**

de:

1.) "Da, de, dahi" bağlacı.

1.1. de:

ʿİlm-i ledün ḥāṣıl olmışdı aña
Ey bürāder sen **de** ḥāṣıl ḳılsaña **(Beyit 44)**

1.2. de:

Ḥaḳ Taʿālā didi çün geldüñ baña
Ben daḫı gönlüñ **de** mihmānam saña
(Beyit 73)

1.3. de:

İmdi sen **de** luṭf idüben varasın
Pes naṣīḥat idüben yalvarasın **(Beyit 426)**

de-:

1.) Demek, söylemek, dile getirmek, ifade etmek.

1.1. dedi:-*di*

Başlayup Allāhu Ekber kim **dedi**
İşidüp Manṣūr o sāʿat söyledi **(Beyit 170)**

1.2. deme:-*me*

Virdi ʿaḳl ıla kerāmet Ādeme
Tā ki maḥrem ola bu ʿaşḳ u **deme** **(Beyit 14)**

dede:

1.) Ata, dede, cedd, büyükbaba, derviş.

1.1. dedem:-*m*

Bir divīd varıdı Manṣūrda o dem
İçi dolmışdı mürekkeb ey **dedem** **(Beyit 137)**

1.2. dedem:-*m*

Secde ḳılup ṭurdı yirinden şu dem
Diñle Manṣūrı n'iderler ey **dedem**
(Beyit 613)

<u>değ-:</u>

1.) Değmek, ulaşmak, dokunmak, uygun düşmek, herhangi bir nitelikte olmak.

1.1. degdi:-*di*

Pes saña **degdi** cevābuñ ey cüvān
Ellerüm bileklerümden kes hemān
(Beyit 680)

<u>degül:</u>

1.) İsim cümlesinde yükleme veya başka ögelere olumsuzluk anlamı veren sözcük; ek fiilin olumsuzu.

1.1. degül:

İmdi bu daʿvā size lāyıḳ **degül**
Bu sözün mefhūmı hem bayıḳ degül
(Beyit 125)

1.2. degül:

İmdi bu daʿvā size lāyıḳ degül
Bu sözün mefhūmı hem bayıḳ **degül**
(Beyit 125)

1.3. degül:

Didi Allāh dimege lāyıḳ **degül**
Siz aña ṣādıḳ dimeñ bayıḳ degül
(Beyit 173)

1.4. degül:

Didi Allāh dimege lāyıḳ degül
Siz aña ṣādıḳ dimeñ bayıḳ **degül**
(Beyit 173)

1.5. degül:

Bend-i zindān sen şehe lāyıḳ **degül**
Ḫūn evidür bu saña bayıḳ degül **(Beyit 236)**

1.6. degül:

Bend-i zindān sen şehe lāyıḳ degül
Ḫūn evidür bu saña bayıḳ **degül**
(Beyit 236)

1.7. degül:

Söyleyen maʿnādurur ṣūret **degül**
Maḥv olan ṣūretdurur sīret degül
(Beyit 395)

1.8. degül:

Söyleyen maʿnādurur ṣūret degül
Maḥv olan ṣūretdurur sīret **degül**
(Beyit 395)

1.9. degül:

Düşdügi sāʿat Ene'l-Ḥaḳ didi kül
Diñle Ḥaḳdan külli şeyʾ ayru **degül**
(Beyit 879)

1.10. degül:

Māsiva'llahı seven ʿāşıḳ **degül**
Ḥaḳ Taʿālā ʿāşıḳına lāyıḳ degül **(Beyit 989)**

1.11. degül:

Māsiva'llahı seven ʿāşıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿāşıḳına lāyıḳ **degül (Beyit 989)**

1.12. degül:

ʿAşḳ **degül** midür bu cüst ü cū ḳılan
ʿAşḳ degül midür bu güft ü gū ḳılan
(Beyit 1000)

1.13. degül:

ʿAşḳ degül midür bu cüst ü cū ḳılan
ʿAşḳ **degül** midür bu güft ü gū ḳılan
(Beyit 1000)

1.14. degül:

ʿAşḳ **degül** mi cān içinde söyleyen
Gizlü sırrı āşikāre eyleyen **(Beyit 1001)**

1.15. degül:

Naḳşa ḳalan ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ **degül**
Ḥaḳ Taʿālā ʿaşḳına lāyıḳ degül **(Beyit 1058)**

1.16. degül:

Naḳşa ḳalan ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿaşḳına lāyıḳ **degül (Beyit 1058)**

1.17. degüldür:-*dür*

Göz **degüldür** ten gözi bezdür hemān
Cān gözidür kim virür Ḥaḳdan nişān
(Beyit 756)

dek:

1.) "-e kadar, -e değin" anlamına gelen edat.

1.1. dek:

Ṣubḥa **dek** ḳıldı münācāt āh ile
Ḳul gerek bu resme ola şāh ile **(Beyit 359)**

1.2. dek:

Ḳolların dirseklerine **dek** yudı
Şeyḫ Şiblī ḳarşuda durmuşıdı **(Beyit 711)**

delīl ol-:

1.) Söylenen şeyi ispat etmek, kanıt olması.

1.1. delīl ol-:-*mış, -dur*

Her ne kim dirseñ dutavuz bellü bil
Çün sözün ḳatliñe **olmışdur delīl**
(Beyit 664)

delīm:

1.) Çok, pek çok, fazla.

1.1. delim:

Bu Nīyāzī ʿāṣinüñ cürmi **delim**
Raḥmet idüp yarlıġaġıl ey Raḥīm
(Beyit 1061)

delü ol-: (Deyim)

1.) Akıl veya şuuru yerinde olmayan olmak, çılgın, meczup, mecnun hale gelmek.

1.1. delü ol-:-*mış*

Key **delü olmış** Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
Ḥaḳ benem dir naʿra urup baġırur
(Beyit 113)

delük:

1.) Dar, küçük açıklık.

1.1. delüklerden:-*ler, -den*

Ol mübārek cismi ṭaşuban çıḳar
Ol **delüklerden** ḳamu ṭaşra aḳar
(Beyit 254)

dem:

1.) An, çok kısa zaman.

1.1. dem:

Ben sen olam sen ben olasın o **dem**
Saña bir ola vücūdıla ʿadem **(Beyit 78)**

1.2. dem:

Bir divīd varıdı Manṣūrda o **dem**
İçi dolmışdı mürekkeb ey dedem
(Beyit 137)

1.3. dem:

İrdi zindāna o **dem** Şeyḫ-i Kebīr
Ol kim olmışdur ḳamuya dest-gīr
(Beyit 376)

1.4. dem:

Didiler Manṣūra niçe ḳīl u ḳāl
Uşbu **dem** olmışdurur ḳatlüñ ḥelāl
(Beyit 629)

1.5. dem:

Şöyle zārī ḳıldı ol maḫlūḳ o **dem**
Yaş yirine gözlerinden aḳdı dem
(Beyit 824)

2.) Nefes, soluk.

2.1. demi:-*i*

ʿAḳluñı cemʿ eyle var ey Ādemī
Yüri ey dīvāne urma bu **demi (Beyit 156)**

3.) İnsan ve hayvanların damarlarında dolaşan, böylece hücreleri besleyerek hayatın devamını sağlayan, plazma ve yuvarlardan meydana gelen kırmızı sıvı, dem, hûn.

3.1. demi:-*i*

Didi ṣolın daḫı kes ey ādemī
Yire dökülsün anuñ daḫı **demi (Beyit 740)**

dem aḳ-: (Deyim)

1.) Kan akmak.

1.1. dem aḳ-:-*dı*

Şöyle zārī ḳıldı ol maḫlūḳ o dem
Yaş yirine gözlerinden **aḳdı dem (Beyit 824)**

dem ur-: (Deyim)

1.) Nefes vermek, ferahlatmak.

1.1. dem ur-:-*duḳça*

Ey viṣālüñ baḥri vü ketm-i ʿadem
Tenlere cān-baḫş olur **urduḳça dem (Beyit 346)**

dem-be-dem:

1.) An be an, her zaman, daima, durmadan.

1.1. dem-be-dem:

Nāliş itdi anda Manṣūr ol gece
Dem-be-dem dirdi Ene'l-Ḥaḳ ey ḫoca **(Beyit 357)**

1.2. dem-be-dem:

Dem-be-dem çalar Ene'l-Ḥaḳ sāzını
ʿĀṣıḳ olur işiden āvāzını **(Beyit 615)**

1.3. dem-be-dem:

Dem-be-dem Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ çağırur
Dār öñinde diz çöküp naʿra urur **(Beyit 645)**

demür örs:

1.) Üzerinde maden dövülen, çelik yüzeyli demir araç.

1.1. demür örsi:-*i*

Ṣādıḳam bu sözde ben bayıḳ bilüñ
Varuñ imdi bir **demür örsi** buluñ **(Beyit 178)**

1.2. demür örsi:-*i*

Bir kezin Allahu Ekber kim didi
Ol **demür örsi** şu dem şu eyledi **(Beyit 184)**

denī:

1.) Alçak, rezil, soysuz.

1.1. denī:

ʿAşḳ içinde eyledi terk cānını
Sırrına irmedi anuñ her **denī (Beyit 981)**

deñiz:

1.) Deniz, bahr.

1.1. deñizden:-*den*

Çün vücūdum ol **deñizden** ḳaṭredür
Ḳaṭrenüñ ʿazmi yine ol baḥredür **(Beyit 552)**

1.2. deñizüñ:-*üñ*

Bu Ene'l-Ḥaḳ ol **deñizüñ** mevcidür
ʿAyn-ı deryādur ki anuñ fevcidür **(Beyit 436)**

1.3. deñizüñ:-*üñ*

Ol **deñizüñ** sāḥili nāsūt olur
Ḳaʿrını şorarısañ lāhūt olur **(Beyit 442)**

der-āgūş it-:

1.) Sarılmak, kucaklamak, bağrına basmak.

1.1. der-āgūş it-:-*di, -ler*

Çün bular bu şevḳıla cūş itdiler
Birbirin ol dem **der-āgūş itdiler (Beyit 586)**

derc ol-:

1.) Toplanmak, bir araya gelmek.

1.1. derc ol-:-*mış*

Ḥaḳ Taʿālā saña virmiş ḳudreti
Sende **derc olmış** Ḥaḳīmüñ ḥikmeti **(Beyit 211)**

derd:

1.) İnsana ızdırap veren her türlü hal, zorluk, dert, acı, üzüntü, keder, sıkıntı, zahmet.

1.1. derdā:-*ā*

Ḥasretā **derdā** dirīġā n'idelüm
Çāresüz ḳalduḳ ne tedbīr idelüm **(Beyit 864)**

1.2. derdā:-*ā*

Didiler **derdā** dirīġā ey Ḫudā
Āh ki Manṣūrdan biz düştüḳ cüdā **(Beyit 965)**

1.3. derde:-*e*

Neylesünler çār u nāçār oldılar
Nāgehān **derde** giriftār oldılar **(Beyit 886)**

1.4. derdüñ:-*üñ*

Geldi Şiblī ḳatına ol merd-i dīn
Didi bulmadum bu **derdüñ** merhemīn
(Beyit 423)

1.5. derdüñ:-*üñ*

Didi kim vardur bu **derdüñ** çāresi
Ḥaḳ Taʿālā sizleri ḳurtarası **(Beyit 933)**

1.6. derdünüñ:-*ü, -nüñ*

Didi Şiblī aña ey merd-i Ḫudā
Derdünüñ dermānıdur derd ü cefā
(Beyit 293)

derd ü āh u vāh:

1.) Dert, ah ve vah.

1.1. derd ü āh u vāh:-*ı, -mış*

Milk-i ṣūret fitne vü ġavġāyımış
Cāy-ı ḫoşlıḳ **derd ü āh u vāhımış**
(Beyit 627)

derd ü cefā:

1.) Keder ve eziyet.

1.1. derd ü cefā:

Didi Şiblī aña ey merd-i Ḫudā
Derdünüñ dermānıdur **derd ü cefā**
(Beyit 293)

derd ü devā:

1.) Sıkıntı ve çare.

1.1. derd ü devāsı:-sı

ʿAşḳ dār u ḫānesinden gelürem
ʿĀşıḳuñ **derd ü devāsın** bilürem
(Beyit 511)

derd ü enīn:

1.) Sıkıntı ve inilti.

1.1. derd ü enīn:

Çün bizi bu varṭadan ḳılduñ emīn
Bizde ḳalmadı daḫı **derd ü enīn**
(Beyit 221)

derd-i yār:

1.) Sevgilinin derdi, kederi.

1.1. derd-i yār:

Ṭāḳatüm ḳalmadı oldum bī-ḳarār
Ḫod bilürsin kim ne ḳıldı **derd-i yār**
(Beyit 571)

derde dermān ol-: (Deyim)

1.) Soruna çözüm bulmak, sıkıntıyı geçirmeye çare göstermek.

1.1. derde dermān ol-:-*ma, -dı*

Uşbu ʿuḳde bize āsān olmadı
Gönlümüz **derdine dermān olmadı** **(Beyit 866)**

dergāh:

1.) Allah'ın huzuru, makamı.

1.1. dergāha:-*a*

Ādemī oldur ki anda ʿaşḳ ola
Yoluñ ol **dergāha** ilte ʿaşḳ ile **(Beyit 15)**

1.2. dergāha:-*a*

Dutdı yüz **dergāha** Manṣūr ol zamān
Kim münācāt eyleye ol pāk-ı cān **(Beyit 772)**

1.3. dergāha:-*a*

Māʿ u menden geçmeyince ey püser
Kimse ol **dergāha** ḳılmadı sefer **(Beyit 1012)**

1.4. dergāhuña:-*uñ, -a*

Raḥmetüñden ḳılma maḥrūm anları
Ṭoġrı **dergāhuña** varsın cānları **(Beyit 777)**

1.5. dergāhuña:-*uñ, -a*

Çün senüñ **dergāhuña** ḳıldum niyāz
Müstecāb it daʿvetüm ey bī-niyāz **(Beyit 796)**

1.6. dergāhuña:-*uñ, -a*

Yüz dutan **dergāhuña** buldı murād
Ya İlāhī bizi ḳılma nā-murād **(Beyit 890)**

1.7. dergāhına:-*ı, -n, -a*

Dut yüzüñi evliyā **dergāhına**
Tā ki varup ilte şāhlar şāhına **(Beyit 1049)**

dergeh:

1.) Kapı, eşik, huzur, makam.

1.1. dergehüñ:-*üñ*

Aydur ey ḳalmışlara feryād-res
Dergehüñ ḫānında cānum bir mekes **(Beyit 52)**

dermān:

1.) Çare, şifa, ilaç, deva.

1.1. dermānıdur:-*ı, -dur*

Didi Şiblī aña ey merd-i Ḫudā
Derdünüñ **dermānıdur** derd ü cefā **(Beyit 293)**

der-miyān:

1.) Ortada olmak, meydanda olmak.

1.1. der-miyān:

Yine Şiblī didi ey şāh-ı cihān
Kim yoluñda baş u cānum **der-miyān** **(Beyit 717)**

der-miyān ḳıl-: **(Deyim)**

1.) Ortaya dökmek, ortaya koymak.

1.1. der-miyān ḳıl-:-*du, -m*

Benven ol serheng-i ʿuşşāḳ-ı cihān
Cānıla başum çü **ḳıldum der-miyān** **(Beyit 635)**

deryā:

1.) Deniz, büyük ırmak, bahr.

1.1. deryā:

Anuñ aġzı yarını nūş itmişem
Ṭaşuban **deryā** bigi cūş itmişem **(Beyit 465)**

1.2. deryā:

İki **deryā** bir yire ḳavuşdılar
Birbirinüñ ayaġına düşdiler **(Beyit 518)**

1.3. deryāda:-*da*

Her ki ol **deryāda** ġarḳ oldu tamām
Cān u başı farḳ olınmaz ey hümām **(Beyit 160)**

1.4. deryāda:-*da*

Her ki ol **deryāda** ġarḳ oldı tamām
Dürrini bī-pāyān ḥāṣıl ḳılmışam **(Beyit 161)**

1.5. deryāda:-*da*

Bir çañaḳda baḥri pinhān ola mı
Yāḫud ol **deryāda** pāyān ola mı **(Beyit 549)**

1.6. deryāyı:-*(y)ı*

Ḫırḳa çün düşdi sebeb gör neyidi
Cūş iden **deryāyı** sākin eyledi **(Beyit 951)**

1.7. deryāyile:-*(y)ile*

Mevc **deryāyile** olsa ḫūb idi
Ṭaşra şaçılmasa key merġūb idi **(Beyit 437)**

1.8. deryāyile:-*(y)ile*

Vuṣlat ister cānum ol **deryāyile**
Dilemez kim ṭura āh u vāhile **(Beyit 553)**

2.) Mutlak varlık olan Allah'ın zâtı, mahiyeti; Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecelli ettiği sınırsız mekân. İlahi aşk denizi; kulun belirli bir olgunluğa eriştikten sorna geçebileceği, erişebileceği hal.

2.1. deryāda:-*da*

Her ki ol **deryāda** ġavvāṣ olmadı
Ḥażret içre bende-i ḫāṣ olmadı **(Beyit 539)**

2.2. deryāya:-*(y)a*

Cānum ol **deryāya** ġarḳ olmışdurur
Ben ṭolındum cümle ol ḳalmışdurur **(Beyit 392)**

2.3. deryāya:-*(y)a*

Bir ucu anuñ ezel biri ebed
Düşdüm ol deryāya ġarḳ oldı cesed **(Beyit 443)**

deryā-yı ʿaşḳ:

1.) Aşk denizi.

1.1. deryā-yı ʿaşḳ:

Çün beni ġarḳ eyledi **deryā-yı ʿaşḳ**
Uşda oldum bī-ser ü bī-pā-yı ʿaşḳ **(Beyit 448)**

deryā-yı vaḥdet:

1.) Allah'ın birlik denizi.

1.1. deryā-yı vaḥdet:

Çün bu dem **deryā-yı vaḥdet** ḳıldı cūş
Kemterīn mevci Ene'l-Ḥaḳ geldi ḫūş **(Beyit 548)**

deryā-yı ẕāt:

1.) Allah'ın denizi.

1.1. deryā-yı ẕāt:

Niteki cūş eylemiş **deryā-yı ẕāt**
Andañ ayru olmaz emvāc-ı ṣıfāt **(Beyit 435)**

dest ü pā:

1.) El ve ayak.

1.1. dest ü pā:

Ḥaḳ yolında **dest ü pā** bu baş u cān
ʿĀşıḳa bunlardurur bār-ı girān **(Beyit 750)**

dest ü rūy:

1.) El ve yüz.

1.1. dest ü rūy:

Bu fenāda çün ki bulduñ **dest ü rūy**
Sende taṣdīḳ oldı uşbu güft ü gūy **(Beyit 540)**

dest-gīr ol-: (Deyim)

1.) Elinden tutmak, yardım etmek.

1.1. dest-gīr ol-:-*du, -ñ*

Dest-gīr olduñ baña yā Ẕü'l-Celāl
Senden irdi baña bu ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 339)**

1.2. dest-gīr ol-:-*mış, -dur*

İrdi zindāna o dem Şeyḫ-i Kebīr
Ol kim **olmışdur** ḳamuya **dest-gīr**
(Beyit 376)

dest-i ʿaşḳ ḳıl-:

1.) Aşk çölü haline getirmek.

1.1. dest-i ʿaşḳ ḳıl-:-*dı*

Didiler Manṣūra kim ey mest-i ʿaşḳ
Uşbu ḳahrı saña **ḳıldı dest-i ʿaşḳ**
(Beyit 663)

dest-i ḳudret:

1.) Kudret eli; Allah'ın güç ve iktidarı.

1.1. dest-i ḳudret:

Dest-i ḳudret aña şunmışdı nevāl
Bulmışıdı Ḥaḳḳʿıla ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 49)**

1.2. dest-i ḳudret:

Dest-i ḳudret rūzī ḳılmış Ḥaḳ saña
Saña virmiş varlığın muṭlaḳ saña
(Beyit 237)

1.3. dest-i ḳudret:

Vaḥdet ırmağında her kim yunmaya
Dest-i ḳudret aña curʿa şunmaya
(Beyit 723)

dest-i namāz:

1.) Namazın eli; abdest.

1.1. dest-i namāz:

Didi Manṣūr anlaġıl ey pāk-bāz
ʿAşḳ dārında budurur **dest-i namāz**
(Beyit 714)

destūr:

1.) İzin, müsaade.

1.1. destūrıla:-*ıla*

Ġayb Eri **destūrıla** gitdi hemān
Çıḳdı ol maḫlūḳ içine şol zamān
(Beyit 587)

1.2. destūruñ:-*uñ*

Ṭoldı göñlüm hücresi nūruñ ile
El şunaram līk **destūruñ** ile **(Beyit 675)**

1.3. destūruñla:-*uñ, -la*

İmdi **destūruñla** ṭaşra varayın
Şehr-i ḫalḳ ne ḳılurlar göreyin **(Beyit 419)**

1.4. destūruñla:-*uñ, -la*

İmdi **destūruñla** ḫalḳa varayın
Yüz urup ben anlara yalvarayın **(Beyit 483)**

devlet ḥānı:

1.) Baht, talih, büyük saadet sultanı; Allah.

1.1. devlet ḫānı:-*nı*

Arduma atdum bu ṣūret ṭonını
Zira cānum gördi **devlet ḫānını (Beyit 632)**

devran ḳıl-:

1.) Dönmek, döndürmek.

1.1. devran ḳıl-:-*duk, -ı*

ʿAşḳıladur çarḫ gerdān olduġı
ʿAşḳıladur şems **devrān ḳılduġı (Beyit 993)**

di-:

1.) Demek, söylemek, seslenmek, dile getirmek, ifade etmek, adlandırmak, izah etmek, cevap vermek.

1.2. di:

İmdi sen luṭf eyleyüp Manṣūra var
Di ki ḳılmasun Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 364)**

1.3. di:

Bāri ḫalḳa **di** ki Manṣūr özi ne
Virdi fetvā kendüsi kendözine **(Beyit 572)**

1.4. didi:-*di*

Didi Manṣūra Ḫudā-yı Lem-yezel
Uşbu ḥāle var mıdur sende mahāl **(Beyit 56)**

1.5. didi:-*di*

Didi Manṣūr ey Ḫudāvend-i cihān
Saña her gizli ʿıyān-ender-ʿıyān **(Beyit 58)**

1.6. didi:-*di*

Ḥaḳ Taʿālā **didi** ey Manṣūr eger
Ḳulırısañ cān u başundan güzer **(Beyit 62)**

1.7. didi:-*di*

Didi Manṣūr ey Ḫudā fermān senüñ
Cismümi ṣad-pāre ḳıldur cān senüñ **(Beyit 70)**

1.8. didi:-*di*

Ḥaḳ Taʿālā **didi** çün geldüñ baña
Ben daḫı gönlüñ de mihmānam saña **(Beyit 73)**

1.9. didi:-*di*

Didi Manṣūra ki Ḥaḳ ḳıldı selām
Vuṣlatuñ güni irişdi ey hümām **(Beyit 82)**

1.10. didi:-*di*

Cūşa geldi şol zamān itdi fiġān
Didi Ḫālıḳ benven ey ḫalḳ-ı cihān
(Beyit 95)

1.11. didi:-*di*

Didi Manṣūra Ḫalīfe ey ulu
Ey vilāyet taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 121)**

1.12. didi:-*di*

Didi Manṣūr ey Ḫalīfe geçmezem
Ben bu söz üzre dururam gitmezem
(Beyit 127)

1.13. didi:-*di*

Yine Manṣūr **didi** ey ḫalḳ-ı ricāl
Cümle işüm Ḥaḳ ḳılupdur ber-kemāl
(Beyit 144)

1.14. didi:-*di*

Didi bilüñ ol müʿezzin dir yalan
Ṣıdḳı yoḳtur içi dolmışdur gümān
(Beyit 171)

1.15. didi:-*di*

Didi Allāh dimege lāyıḳ degül
Siz aña ṣādıḳ dimeñ bayıḳ degül
(Beyit 173)

1.16. didi:-*di*

Didi Manṣūr uşbu sözde yoḳ gümān
Şol müʿezzin key yalan söyler yalan
(Beyit 177)

1.17. didi:-*di*

Çıḳdı örs üstine Manṣūr ol zamān
Didi diñleñ ṣıdḳıla budur ezān **(Beyit 183)**

1.18. didi:-*di*

Bir kezin Allahu Ekber kim **didi**
Ol demür örsi şu dem şu eyledi **(Beyit 184)**

1.19. didi:-*di*

Didi Manṣūr iş benüm ḳudret benüm
Milke ḫākim benem ḥikmet benüm
(Beyit 188)

1.20. didi:-*di*

Didi Manṣūr anlara ḳayġu yimeñ
Biz bu zindānda ḳalduḳ dimeñ **(Beyit 199)**

1.21. didi:-*di*

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
Ḥaḳ sizi ḳurtarısar dutmañ gümān
(Beyit 204)

1.22. didi:-*di*

Didi Manṣūr imdi kaçuñ durmadan
Şol zebānīler ḳamunuz görmeden
(Beyit 222)

1.23. didi:-*di*

Ḳıldı Manṣūr ayaġına secde ol
Didi Ḥaḳḳa kim bulasın ṭoġrı yol
(Beyit 232)

1.24. didi:-*di*

Didi varuñ yine Manṣūrı görüñ
Neye irdi ḥāli bize bildürüñ **(Beyit 260)**

1.25. didi:-*di*

Didi Şiblī yine zindāna varuñ
Ol hümānuñ sāyesini bir görüñ **(Beyit 265)**

1.26. didi:-*di*

Didi Şiblī irişüñ zindāna siz
Ḥikmetin ol nişānuñ göresiz **(Beyit 272)**

1.27. didi:-*di*

Didi Şiblī anlara kim tīz ṭuruñ
Varuñ ol merd-i Ḥaḳuñ ḥālin görüñ
(Beyit 278)

1.28. didi:-*di*

Didi Şiblī aña ey merd-i Ḫudā
Derdünüñ dermānıdur derd ü cefā
(Beyit 293)

1.29. didi:-*di*

Didi Manṣūr aña ey merd-i ʿazīz
Bilmedüñ bu sırrı ḳılmaduñ temīz
(Beyit 297)

1.30. didi:-*di*

Didi Manṣūr Ḥażrete varmışıdum
Gelmedi zindanı terk itmişidüm **(Beyit 304)**

1.31. didi:-*di*

Didi Manṣūr nūr-ı Ḥaḳ oldu bedīd
Oldı zindān ol aradan nā-bedīd **(Beyit 306)**

1.32. didi:-*di*

Didi Manṣūr çün yola ʿazm eyledüm
Varuban Ḥaḳḳı ziyāret eyledüm **(Beyit 311)**

1.33. didi:-*di*

Didi Şiblī Ḥażretüne vardılar
Serçeye dönmiş vücūduñ gördiler
(Beyit 313)

1.34. didi:-*di*

Didi Manṣūr merdāne zindeyidüm
Ben Ḥaḳuñ ḫavf u recāsındayıdum
(Beyit 314)

1.35. didi:-*di*

Didi Şiblī ṣoñra gördiler i yār
Otururṣın zindān içre şāh-vār **(Beyit 316)**

1.36. didi:-*di*

Didi Manṣūr Şibliye ey merd-i Ḥaḳ
Gel bu ʿaşḳ ders-ḫānesinden al ṣebaḳ
(Beyit 318)

1.37. didi:-*di*

Ḥaḳ Taʿālā **didi** ey Manṣūr sen
Evde mihmānuñ elinden nitesen
(Beyit 324)

1.38. didi:-*di*

Didi Manṣūr ī Ḫudā-yı müsteʿān
Cān nedür kim saña iltem armaġan
(Beyit 327)

1.39. didi:-*di*

Ḥaḳ Taʿālā **didi** maḳbūl eyledüm
Ḥażretʿe lāyıḳ seni ḳul eyledüm **(Beyit 355)**

1.40. didi:-*di*

Didi ey Şeyḫ-i Kebīr-i bā-ṣafā
Nāgehān Manṣūra ḳılurlar cedā **(Beyit 363)**

1.41. didi:-*di*

Luṭf ıla ol virdi Manṣūra selām
Didi Manṣūra bozuldı bu nizām **(Beyit 378)**

1.42. didi:-*di*

Didi Manṣūr aña ey cān-ı cihān
Baḥr-i ẕāta düşdüm oldum uş nihān
(Beyit 391)

1.43. didi:-*di*

Naḫnü aḳrab **didi** Ḥayy-ı Lem-Yezel
Sende niçün olmadı bu ʿuḳde ḥal
(Beyit 407)

1.44. didi:-*di*

Didi yā Manṣūr elümüzde ne var
Her murāduñ saña virmiş Kirdgār
(Beyit 415)

1.45. didi:-*di*

Didi Manṣūr imdi var ey kām-yāb
Söyle ḫalḳa baña ḳılsunlar ʿitāb **(Beyit 420)**

1.46. didi:-*di*

Geldi Şiblī ḳatına ol merd-i dīn
Didi bulmadum bu derdüñ merhemīn **(Beyit 423)**

1.47. didi:-*di*

Didi ey ʿuşşāḳ içinde ser-bülend
Ṭapuña kim virebilür nuṣḥ u pend **(Beyit 431)**

1.48. didi:-*di*

Didi Manṣūr aña ey rūh-ı revān
Her ḳaçan mevc ursa baḥr-i bī-kerān **(Beyit 440)**

1.49. didi:-*di*

Didi ey ʿāşıḳlaruñ pervānesi
Sensin ol cān baḥrinüñ dürdānesi **(Beyit 480)**

1.50. didi:-*di*

Didi Manṣūra virüñ bir gün emān
Tā ki raḥmet ḳıla size müsteʿān **(Beyit 487)**

1.51. didi:-*di*

Didi Manṣūra eyā māh-liḳā
Ṣıḥḥat olsun cānuña irmiş beḳā **(Beyit 520)**

1.52. didi:-*di*

Didi Manṣūr aña ey sulṭān-ı dīn
Sen küşād itdüñ bu ʿaḳdüñ müşkilin **(Beyit 542)**

1.53. didi:-*di*

Didi Manṣūra ol merd-i güzīn
Līk olmışdur saña ol Ḥaḳ muʿīn **(Beyit 562)**

1.54. didi:-*di*

Didi Manṣūr ey selāṭin-i cihān
Ey vilāyet taḫtı üzre kām-rān **(Beyit 580)**

1.55. didi:-*di*

Didi o ġaybı bilüñ ey merd-i men
Kim bu esnāda gerekmez tercüman **(Beyit 591)**

1.56. didi:-*di*

Kendü luṭfından **didi** Manṣūr özi
Ḳatliçün virdi fetvā kendözi **(Beyit 592)**

1.57. didi:-*di*

Didi kim ṣad-pāre ḳılsunlar beni
ʿĀṣıḳ u ṣādıḳ n’ider cān u teni **(Beyit 593)**

1.58. didi:-*di*

Böyle **didi** Ġayb Eri oldı nihān
Gitdi ol Ġayb ricāli ol zamān **(Beyit 595)**

1.59. didi:-*di*

Didi benven Ḥayy u Bāḳī cāvidān
Key bilüñ ey zāhidān u ʿābidān **(Beyit 611)**

1.60. didi:-*di*

Şād u ḥurrem vardı Manṣūr ilerü
Didi kim dostıla oldum rū-be-rū **(Beyit 618)**

1.61. didi:*di*

Didi kim ṭopraḳ benüm ʿArşumdurur
Nūh felek seyrāngehi Ferşümdurur **(Beyit 622)**

1.62. didi:-*di*

Didi Manṣūr uş Ḥaḳḳa ṣundum elüm
Eyle bilüñ kim baña yoḳdur ölüm **(Beyit 631)**

1.63. didi:-*di*

Didi ṣanmañuz beni yüz döndürem
Dār ayaġında gerek baş indürem **(Beyit 653)**

1.64. didi:-*di*

Bī-ḫod oldı cümle maḫlūḳ ol zamān
Ḳamusı **didi** Ene’l-Ḥaḳ nāgehān **(Beyit 668)**

1.65. didi:-*di*

Didi Manṣūr ey ḫalāyıḳ n’olduñuz
Her biriñüz şöyle vālih ḳalduñuz **(Beyit 669)**

1.66. didi:-*di*

Geldi cellād ilerü ender zamān
Didi Manṣūra eyā şāh-ı cihān **(Beyit 674)**

1.67. didi:-*di*

Didi Manṣūr ey cüvān olsun ḥelāl
Bu işi ḳılmayalar senden suʾāl **(Beyit 678)**

1.68. didi:-*di*

Didi cellād imdi ey şāh ṣun elüñ
Çün ki bu ḥāle irişdi menzilüñ **(Beyit 682)**

1.69. didi:-*di*

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
ʿAşḳ sırrıdur bu kim oldı ʿıyān **(Beyit 694)**

1.70. didi:-*di*

Didi kim ʿuşşāḳa budur reng ü bū
Kim bu sırrı bildi aldı baḫtulu **(Beyit 707)**

1.71. didi:-*di*

Böyle **didi** ḫoş-ṣafā erkānıla
Yudı şol dem ḳollarını ḳanıla **(Beyit 710)**

1.72. didi:-*di*

İlerü geldi **didi** ey cān-ı men
Ḳollaruñı ḳanıla yumaḳ neden **(Beyit 712)**

1.73. didi:-*di*

Didi Manṣūr anlaġıl ey pāk-bāz
ʿAşḳ dārında budurur dest-i namāz **(Beyit 714)**

1.74. didi:-*di*

Yine Şiblī **didi** ey şāh-ı cihān
Kim yoluñda baş u cānum der-miyān **(Beyit 717)**

1.75. didi:-*di*

Didi Manṣūr aña ey ehl-i yaḳīn
Varlıġuñ şehrine ḳılmaduñ akın **(Beyit 720)**

1.76. didi:-*di*

Didi cellāda gel imdi ey cüvān
Kes iki ayaḳlarum virme amān **(Beyit 735)**

1.77. didi:-*di*

Yine cellād ol zamān geld'ilerü
Didi Manṣūra ayaġuñ al berü **(Beyit 737)**

1.78. didi:-*di*

Didi ṣolın daḫı kes ey ādemī
Yire dökülsün anuñ daḫı demi **(Beyit 740)**

1.79. didi:-*di*

Şād oluban güldi Manṣūr ol zamān
Didi ḳanum virdi ol Ḥaḳdan nişān **(Beyit 745)**

1.80. didi:-*di*

Didi Manṣūr i ḫalāyıḳ şād oluñ
Varuñ imdi ġuṣṣada āzād oluñ **(Beyit 761)**

1.81. didi:-*di*

Didi Yā Allah yā Rabbü'l-ʿulā
Senden irdi bu yaḳınlıḳ ben ḳula
(Beyit 773)

1.82. didi:-*di*

Didi Manṣūr imdi tīz oluñ gelüñ
Yimezem ḳayġusın ayaġuñ elüñ
(Beyit 802)

1.83. didi:-*di*

Didi anlara Ḫalīfe bir kezin
Cümleñüz işitdi Manṣūruñ sözin
(Beyit 832)

1.84. didi:-*di*

Her yire kim düşdi ol külden hemān
Çaġırup **didi** Ene'l-Ḥaḳ bī-gümān
(Beyit 874)

1.85. didi:-*di*

Göklere aġdı o ḳüller Ḥaḳ **didi**
Bu kelāmı gör niçe muṭlaḳ didi **(Beyit 875)**

1.86. didi:-*di*

Göklere aġdı o ḳüller Ḥaḳ didi
Bu kelāmı gör niçe muṭlaḳ **didi (Beyit 875)**

1.87. didi:-*di*

Düşdügi sāʿat Ene'l-Ḥaḳ **didi** kül
Diñle Ḥaḳdan külli şeyʾ ayru degül
(Beyit 879)

1.88. didi:-*di*

Didi kim vardur bu derdüñ çāresi
Ḥaḳ Taʿālā sizleri ḳurtarası **(Beyit 933)**

1.89. didi:-*di*

Ḥaḳ ile **didi** işitdi bā-ṣafā
Aña tiryāḳ oldı şol dem her cefā
(Beyit 978)

1.90. didiler:-*di, -ler*

Geldiler ʿālimleri bir araya
Didiler ne geldi bu bī-çāreye **(Beyit 106)**

1.91. didiler:-*di, -ler*

Didiler kim ey Ḫalīfe ḥāli gör
Uşbu Manṣūr söyledügi ḳāli gör
(Beyit 112)

1.92. didiler:-*di, -ler*

Didiler cāẕūyımış uşbu kişi
Dīvile işlerimiz ḳamu işi **(Beyit 143)**

1.93. didiler:-*di, -ler*

Didiler Manṣūra kim ey merd-i kār
Seni maḥbūs eylerüz bil āşikār **(Beyit 150)**

1.94. didiler:-*di, -ler*

Cümle ʿālimler ġulū itdi revān
Didiler ṭutuñ bunı virmeñ amān **(Beyit 165)**

1.95. didiler:-*di, -ler*

Didiler kim urmaġıl bī-hūde lāf
Ḥaḳ Taʿālā ḳulların ṣanma güzāf **(Beyit 175)**

1.96.didiler:-*di, -ler*

Didiler seḥḥār mısın sen ey kişi
Cinniler birle ḳılursın her işi **(Beyit 187)**

1.97.didiler:-*di, -ler*

Ḳıldılar Manṣūr ayaġında sücūd
Didiler luṭf eyledüñ yā ehl-i cūd **(Beyit 220)**

1.98.didiler:-*di, -ler*

Didiler kim niçe idelüm i şāh
Ḳapu baġlu bize yoḳ gitmege rāh **(Beyit 224)**

1.99. didiler:-*di, -ler*

Didiler gelüp eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrı olmışdur nihān **(Beyit 262)**

1.100. didiler:-*di, -ler*

Gelüben şāha **didiler** ey ʿazīz
Varup anda bulmadıḳ zindānı biz **(Beyit 269)**

1.101. didiler:-*di, -ler*

Didiler aña eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrla zindāndan nişān **(Beyit 276)**

1.102. didiler:-*di, -ler*

Geldiler şāha **didiler** ey ʿazīz
Oturur zindānda ol ehl-i temīz **(Beyit 283)**

1.103. didiler:-*di, -ler*

Didiler kim yine Manṣūrı görüñ
Neye irdi ḫāli bize bildürüñ **(Beyit 285)**

1.104. didiler:-*di, -ler*

Gelüben şāha **didiler** ol cüvān
Ḫoş Ene'l-Ḥaḳ sāzını çalar revān **(Beyit 287)**

1.105. didiler:-*di, -ler*

Görüben Şeyḫi ġulū itdi bular
Bize fetvā virüñ imdi **didiler (Beyit 369)**

1.106. didiler:-*di, -ler*

Şeyḫ Cüneyde **didiler** fermān senüñ
Yoluna ḳurbān ḳılalum cān senüñ **(Beyit 373)**

1.107. didiler:-*di, -ler*

Yola baḳup cümle durdı āşikār
Didiler kim gelsün ol şaḫs-ı kibār **(Beyit 498)**

1.108. didiler:-*di, -ler*

Çünki bunlar ḳıldılar ol dem sücūd
Didiler ihsān senüñ yā ehl-i cūd **(Beyit 500)**

1.109. didiler:-*di, -ler*

Çün ki aña ḳamusı ḳıldılar sücūd
Didiler gör ḥalümüz yā ehl-i cūd **(Beyit 503)**

1.110. didiler:-*di, -ler*

Didiler fermān senüñ ey kāmrān
Varuban sor ḥālin ey cān-ı cihān **(Beyit 513)**

1.111. didiler:-*di, -ler*

Ḳutlu olsun **didiler** miʿrāc aña
Hem didiler nūr-ı ʿizzet tāc aña **(Beyit 525)**

1.112. didiler:-*di, -ler*

Ḳutlu olsun didiler miʿrāc aña
Hem **didiler** nūr-ı ʿizzet tāc aña **(Beyit 525)**

1.113. didiler:-*di, -ler*

Didiler fetvā virüñ imdi bize
Ḥālümüz maʿlūm olupdur ḫod size **(Beyit 589)**

1.114. didiler:-*di, -ler*

Didiler Manṣūra kim ey ʿaşḳ eri
Niçün olduñ ṭatlu cānuñdan beri **(Beyit 603)**

1.115. didiler:-*di, -ler*

Didiler vaḳtidür imdi ṭurasın
Alnunuñ yazusın anda göresin **(Beyit 612)**

1.116. didiler:-*di, -ler*

Didiler Manṣūra kim ey ʿaşḳ eri
Nite ṭopraġa ṣalarsın gevheri **(Beyit 621)**

1.117. didiler:-*di, -ler*

Didiler Manṣūra niçe ḳīl u ḳāl
Uşbu dem olmışdurur ḳatlüñ ḥelāl
(Beyit 629)

1.118. didiler:-*di, -ler*

Didiler olsun mübārek bu sefer
Dāra miʿrācuñdurur ey şīr-i ner **(Beyit 648)**

1.119. didiler:-*di, -ler*

Didiler Manṣūra kim ey mest-i ʿaşḳ
Uşbu ḳahrı saña ḳıldı dest-i ʿaşḳ
(Beyit 663)

1.120. didiler:-*di, -ler*

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne sırdur bu ne vecd ü bu ne ḥāl
(Beyit 692)

1.121. didiler:-*di, -ler*

Didiler neylersin ey ṣāḥib-kemāl
Ellerüñ yüzüñe sürdüñ bu ne hāl
(Beyit 706)

1.122. didiler:-*di, -ler*

Didiler yā Rab ne ḳudretdür bu iş
Yā bu cünbiş ḳandan aldı perveriş
(Beyit 744)

1.123. didiler:-*di, -ler*

Didiler Manṣūra kim fermān senüñ
Ger duʿā ḳılurısañ iḥsān senüñ **(Beyit 771)**

1.124. didiler:-*di, -ler*

Ḳarşu durmışlarıdı ġayb-ı ricāl
Didiler ṣaddāḳ eyā ṣāḥib-kemāl **(Beyit 810)**

1.125. didiler:-*di, -ler*

Ḳamusı Manṣūra ḥayfā **didiler**
Riḳḳat odından nedāmet yidiler **(Beyit 821)**

1.126. didiler:-*di, -ler*

Didiler kim yā Ḫalīfe n'idelüm
Uşbu ḥāle niçe tedbīr idelüm **(Beyit 827)**

1.127. didiler:-*di, -ler*

Didiler yā Rab bu niçe ḥāl olur
Dilsüz oddan kim bu resme ḳāl olur
(Beyit 861)

1.128. didiler:-*di, -ler*

Didiler senden ʿināyet yā İlāh
Ṣuçumuz bağışlaġıl ey pādişāh **(Beyit 888)**

1.129. didiler:-*di, -ler*

Didiler kim ey Ḥaḳ eri çāre ḳıl
Üstümüzden āfeti āvāre ḳıl **(Beyit 940)**

1.130. didiler:-*di, -ler*

Ah odından yanuban şeyḫ ü fetā
Didiler Manṣūr içün vāh ḥasretā **(Beyit 964)**

1.131. didiler:-*di, -ler*

Didiler derdā dirīġā ey Ḫudā
Āh ki Manṣūrdan biz düştük cüdā **(Beyit 965)**

1.132. didise:-*di, -se*

Her ne kim **didise** anı eyleñüz
Ḫatm idüben cümle ḫalḳa ṭoylañuz **(Beyit 848)**

1.133. didügi:-*dük, -i*

Çün Ene'l-Ḥaḳ **didügi** ṣādıḳ mıdur
Yā bu söz her kimseye lāyıḳ mıdur **(Beyit 506)**

1.134. didügüm:-*dük, -üm*

Bu sözüm ol dem size taṣdīḳ ola
Hem Ene'l-Ḥaḳ **didügüm** taḥkīḳ ola **(Beyit 180)**

1.135. didümse:-*dü, -m, -se*

Görmez olsun çıḳaruñ gözlerümi
Her ne **didümse** ṭutuñ sözlerümi **(Beyit 657)**

1.136. didüñ:-*dü, -ñ*

Çün Ene'l-Ḥaḳ **didüñ** ey meydān eri
Eyle bil kim seni ḳomazuz diri **(Beyit 607)**

1.137. dimege:-*mek, -e*

Didi Allāh **dimege** lāyıḳ degül
Siz aña ṣādıḳ dimeñ bayıḳ degül **(Beyit 173)**

1.138. dimege:-*mek, -e*

Dil gerek Allāhu Ekber **dimege**
Ḳanı aġzı şehd ü şeker yimege **(Beyit 174)**

1.139. dimeñ:-*me, -n*

Didi Allāh dimege lāyıḳ degül
Siz aña ṣādıḳ **dimeñ** bayıḳ degül **(Beyit 173)**

1.140. dimeñ:-*me, -ñ*

Didi Manṣūr anlara ḳayġu yimeñ
Biz bu zindānda ḳalduḳ **dimeñ (Beyit 199)**

1.141. dimeñ:-*me, -ñ*

Siz varuñ Manṣūr içün ḳaygu yimeñ
Ol diridür siz anı öldi **dimeñ (Beyit 837)**

1.142. dimiş:-*miş*

Size ol **dimiş** ki cismüm yanduruñ
Cānumı raḥmet ṣuyına ḳanduruñ **(Beyit 845)**

1.143. dimiş:-*miş*

Hem **dimiş** külüm ṣavuruñ yillere
Bu ḫaber varup yayılsun illere **(Beyit 847)**

1.144. dimişdi:-*miş, -di*

Çün **dimişdi** bu sözi Manṣūr aña
Diñle imdi cānıla aydam saña **(Beyit 930)**

1.145. dir:-*r*

Key delü olmış Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
Ḥaḳ benem **dir** naʿra urup baġırur **(Beyit 113)**

1.146. dir:-*r*

Dir Ḫalīfe kim ḳamumuz varalum
Ḳaḳıyalum aña hem yalvaralum **(Beyit 118)**

1.147. dir:-*r*

Didi bilüñ ol müʿezzin **dir** yalan
Ṣıdḳı yoḳtur içi dolmışdur gümān **(Beyit 171)**

1.148. dir:-*r*

Yaluñuz Manṣūr oturmış şādūmān
Dir Ene'l-Ḥaḳ çaġırur ḳılur figān **(Beyit 270)**

1.149. dir:-*r*

Şeyḫ Şiblī Ḫalīyeye **dir** ʿaceb
Gör ne ḥikmetler ḳılur ol ferd-i Rab **(Beyit 289)**

1.150. dir:-*r*

İrdi zindāncı Ḫalīfeye revān
Dir ʿaceb ḫāl oldı ey şāh-ı cihān **(Beyit 515)**

1.151. dir:-*r*

Yine **dir** cellāda Manṣūr ey kişi
Kes ṣolın daḫı gidergil teşvişi **(Beyit 688)**

1.152. dir:-*r*

ʿAḳl aydur bende kim nīk-nām var
ʿAşḳ **dir** kim anda dāne-dām var **(Beyit 1036)**

1.153. dirdi:-*r, -di*

Nāliş itdi anda Manṣūr ol gece
Dem-be-dem **dirdi** Ene'l-Ḥaḳ ey ḫoca
(Beyit 357)

1.154. direm:-*r, -em,*

Çün geliserdür cemālini görem
Yaṣlı bāġından anuñ güller **direm**
(Beyit 472)

1.155. diridi:-*r, -i, -di*

Her yaluñ kim oynarıdı sāzıla
Ol Ene'l-Ḥaḳ **diridi** āvāzıla **(Beyit 859)**

1.156. dirin:-*r, -in*

Ol daḫı ʿazm itdi zindāndan yaña
Cān ḳulaġın ṭut ne **dirin** ben saña
(Beyit 429)

1.157. dirse:-*r, -se*

Ol ne **dirse** sözi Ḥaḳdurur anuñ
Her kelāmı vaḥy-i muṭlaḳdur anuñ
(Beyit 844)

1.158. dirseñ:-*r, -se, -ñ*

Her ne kim **dirseñ** dutavuz bellü bil
Çün sözün ḳatliñe olmışdur delīl
(Beyit 664)

1.159. disün:-*sün*

Geldi ol cellād ilerü neylesün
Sözi ḳalmadı ne **disün** söylesün **(Beyit 759)**

1.160. dirüz:-*rüz*

Rūḥına yüz bin ṣalāt ile selām
Hem **dirüz** aṣḥāb u āline tamām
(Beyit 11)

1.161. diyüp:-*(y)üp*

Böyle **diyüp** aġladılar zār u zār
Şöyle kim oldı ḳamusı bī-ḳarār **(Beyit 869)**

<u>Dicle:</u>

1.) Dicle nehri.

1.1. Dicle:

Dicle çün urdı nefes cūş eyledi
Fevc fevc emvācı hurūş eyledi **(Beyit 882)**

1.2. Dicle:

Dicle ṣuya sākin ola ol zamān
Ḳullarına yarı ḳıla Müsteʿān **(Beyit 926)**

1.3. Dicleye:-*(y)e*

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrı irdi **Dicleye**
Güş idüben ṭaşmaya mı Dicleye **(Beyit 881)**

1.4. dicleye:-*(y)e*

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrı irdi Dicleye
Güş idüben ṭaşmaya mı **Dicleye (Beyit 881)**

Dicle ırmaġı:

1.) Dicle nehri, ırmağı.

1.1. Dicle ırmaġı:-*n*

İmdi gör kim **Dicle ırmaġın** n'ider
Ṭaşa geldi şol zamān hem-cūş ider **(Beyit 880)**

1.2. Dicle ırmaġı:-*(n)a*

Dicle ırmaġına ol külden meger
Düşdi bir ḳaṭre eyā ṣāḥib-naẓar **(Beyit 878)**

1.3. Dicle ırmaġı:-*(n)a*

Ol külüñ bir ḳaṭresi ī muḥterem
Dicle ırmaġına ilte yil şu dem **(Beyit 916)**

1.4. Dicle ırmaġı:-*(n)a*

Ḥalvetümden ḫırḳamı al ey hümām
Dicle ırmaġına irişdür tamām **(Beyit 924)**

dīdār:

1.) Yüz, çehre.

1.1. dīdārını:-*ın, -ı*

Çün ki irişem görem **dīdārını**
Şöyle ki güş eyleyem güftārını **(Beyit 476)**

1.2. dīdārını:-*ın,-ı*

Görüñ imdi ʿāşıḳuñ bāzārını
Niçe ister maʿşūḳuñ **dīdārını (Beyit 672)**

1.3. dīdāruñla:-*uñ, -la*

Luṭf u ʿizzüñ Ḥaḳḳıçün yā Rabbenā
Bizi **dīdāruñla** eyle āşinā **(Beyit 1060)**

dīdār-ı Ḥaḳ:

1.) Allah'ın yüzü, tecellisi.

1.1. dīdār-ı Ḥaḳ:

Çün göñüldür maḫzen-i esrār-ı Ḥaḳ
Ger göñülde göresin **dīdār-ı Ḥaḳ (Beyit 1057)**

dik-:

1.) Koymak, yerleştirmek.

1.1. dikdiler:-*ler*

Ḥükm idüp ʿālimler şol dem revān
Dār aġacın **dikdiler** ender zamān **(Beyit 600)**

diken:

1.) Bazı bitkilerde bulunan sivri ve batan iğne.

1.1. diken:

Gülşen ol vaḥdetdurur kesret **diken**
Gül mi yiler bāġına diken diken **(Beyit 1006)**

1.2. diken:

Gülşen ol vaḥdetdurur kesret diken
Gül mi yiler bāġına **diken** diken
(Beyit 1006)

1.3. diken:

Gülşen ol vaḥdetdurur kesret diken
Gül mi yiler bāġına diken **diken**
(Beyit 1006)

dil:

1.) Ağız boşluğunda yer alan, tat duymaya, besinleri ağız içinde evirip çevirmeye, yutmaya ve sesleri çıkarmaya yarayan etli, uzun ve hareketli organ.

1.1. diller:-*ler*

Senüñ evṣāfuñda **diller** giñ ü lāl
Sen muʿarrā gerçi söylerler maḳāl
(Beyit 1054)

1.2. dilüm:-*üm*

Durmaya **dilüm** Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Bī-nişānuñ sırrını şerḥ eyleye **(Beyit 909)**

1.3. dilüñden:-*üñ, -den*

Yoḫsa bu işde senüñ yoḳ ḳudretüñ
Kim **dilüñden** ẓāhir ola ḥikmetüñ
(Beyit 188)

2.) Söz, lisan.

2.1. dil:

Dil gerek Allāhu Ekber dimege
Ḳanı aġzı şehd ü şeker yimege **(Beyit 174)**

2.2. dillerde:-*ler, -de*

ʿAşḳuñ olmışdur mekānı lā-mekān
Adı var **dillerde** kendü bī-nişān **(Beyit 1002)**

2.3. dilüm:-*üm*

Gizlü sırrın bende izhār eyledi
Dilüm anuñ çün Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 321)

2.4. dilüñden:-*üñ, -den*

Tā göre cānuñ gözi envār-ı ʿaşḳ
Hem **dilüñden** dökile güftār-ı ʿaşḳ
(Beyit 36)

3.) Aşk ve sevginin kaynağı, gönül, kalp.

3.1. dilde:-*de*

Ḥaḳḳa nāẓır olmasa ger cān gözi
Dilde tekrār olımaz cānān sözi **(Beyit 400)**

3.2. dilden:-*den*

Cān meşāmına irişdi būy-ı ʿaşḳ
Geldi **dilden** aḳdı güft ü gūy-ı ʿaşḳ **(Beyit 998)**

3.3. diline:-*i(n), -e*

Gönline ṭolmış girü envār-ı ʿaşḳ
Lāyık olmış **diline** güftār-ı ʿaşḳ **(Beyit 92)**

3.4. dilümde:-*(ü)m, -de*

Yoġ iken çün kim beni var eyledüñ
Ḳudretüñ **dilümde** iẓhār eyledüñ **(Beyit 774)**

3.5. dilüñ:-*üñ*

Bu araya tercümān ṣıġmaz bilüñ
Bilmedüñüz remzini uşbu **dilüñ (Beyit 148)**

<u>dil nālişleri:</u>

1.) Gönül feryadı.

1.1. dil nālişleri:-*ler, -i*

Vaṣluñ içün aḳıdur göz yaşları
Vaṣluñ içündür bu **dil nālişleri (Beyit 347)**

<u>dildār:</u>

1.) Gönlü kendine bağlamış olan kimse, sevgili.

1.1. dildāra:-*a*

ʿAşḳ meydānında şöyle dāra ben
Tuḥfe iltem cānumı **dildāra** ben **(Beyit 560)**

<u>dile-:</u>

1.) Dilemek, istemek, arzulamak.

1.1. dilemez:-*mez*

Vuṣlat ister cānum ol deryāyile
Dilemez kim ṭura āh u vāhile **(Beyit 553)**

1.2. diler:-*r*

Pes **diler** kim raḥmet ide aṣlı ne
Zīra kim her şeyʾ varupdur aslına **(Beyit 555)**

1.3. dilerem:-*r, -em*

Dilerem göñlümde mihmān olasın
Raḥm idüben cānuma cān olasın
(Beyit 54)

1.4. dilerem:-*r, -em*

Bu ḳafesden **dilerem** ṭayrān idem
ʿĀlem-i ıṭlāḳa ḫoş cevlān idem **(Beyit 452)**

1.5. dilerem:-*r, -em*

Dilerem ṭatlu sözüñi işidem
Kim ʿamel ḳılup anuñla iş idem **(Beyit 718)**

1.6. dileriz:-*riz*

Bize bildür bu işi i şīr-i ner
Dileriz kim viresin bundan ḫaber
(Beyit 713)

1.7. dilerse:-*r, -se*

İş Ḥaḳḳuñdur ey bürāder bil ʿıyān
Her ne **dilerse** ḳılur ol Müsteʿān
(Beyit 929)

1.8. dilerseñ:-*r, -se, -ñ*

Ger ṣafā aşlın **dilerseñ** yāra gel
Sen daḫı Manṣūr bigi berdāra gel
(Beyit 730)

<u>dile gel-:</u> (Deyim)

1.) Konuşmak, konuşmaya başlamak.

1.1. dile gel-:-*di*

Dile geldi yine Manṣūr ol zamān
Meşrebüm Ḥaḳdandurur bilüñ ʿıyān
(Beyit 157)

<u>dilek:</u>

1.) Olması istenen şey, istek, arzu, talep, rica, temenni.

1.1. dilek:

Her **dilek** Allahuñ emrile olur
Şöyle kim maʿmūr olan anı bulur
(Beyit 835)

1.2. dilek:

Çün ki Ḥaḳdan irişe pes her **dilek**
Ol dilege māniʿ olmaz nūh felek
(Beyit 836)

1.3. dilege:-*e*

Çün ki Ḥaḳdan irişe pes her dilek
Ol **dilege** māniʿ olmaz nūh felek
(Beyit 836)

1.4. dilegi:-*i*

Ġayb Eri aydur ben anı göreyin
Dilegi neymiş bu sözden ṣorayın
(Beyit 509)

1.5. dilegile:-*ile*

Kendüsinüñ **dilegile** itdüñüz
Eyle olsa pes aña siz n'itdüñüz **(Beyit 833)**

dilsüz:

1.) Dilsiz, konuşamayan.

1.1. dilsüz:

Didiler yā Rab bu niçe ḥāl olur
Dilsüz oddan kim bu resme ḳāl olur **(Beyit 861)**

diñle-:

1.) Dinlemek, duymak, işitmek, kulak vermek.

1.1. diñle:

Diñle ʿāşıḳlardan aydam birini
Añlayasın ḥālini tedbīrini **(Beyit 41)**

1.2. diñle:

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ ṭolmışdı anuñ sırrına
Diñle imdi kendü kimdür sırrı ne **(Beyit 50)**

1.3. diñle:

Ḥaḳḳ ıla bāzārı çün oldu tamām
ʿAḳl ıla **diñle** sözü ey nīk-nām **(Beyit 79)**

1.4. diñle:

Bildiler Manṣūruñ aḥvālin ḳamu
Diñle imdi niçe oldı ey ʿamū **(Beyit 104)**

1.5. diñle:

Diñle imdi bir kerāmet ey püser
Bu ḫaber key muʿteberdür muʿteber **(Beyit 136)**

1.6. diñle:

Çün bu sözi ḫalḳ işitdi ey ulu
Diñle aydam n'olısar ey baḫtulu **(Beyit 149)**

1.7. diñle:

İşidüp bu sözi şād oldı ḳamu
Diñle imdi n'olısardur ey ʿāmū **(Beyit 202)**

1.8. diñle:

Çün ki Şeyḫ ol dem revān olup gelür
Diñle kim Manṣūr ıla ol ne ḳılur **(Beyit 374)**

1.9. diñle:

Yine **diñle** ey bürāder ḥikmeti
Kim ne ḳılur Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti **(Beyit 492)**

1.10. diñle:

Ol gice daḫi geçüp irdi ṣabāḥ
Diñle n'olısardur ey ehl-i ṣalāḥ **(Beyit 494)**

1.11. diñle:

Diñle imdi bu sözi key muʿteber
Kim ḫaber vire ḳażāyile ḳader **(Beyit 597)**

1.12. diñle:

Çün bu resme itdiler anlar gulu
İmdi key **diñle** sözi ey baḫtulu **(Beyit 601)**

1.13. diñle:

Secde ḳılup ṭurdı yirinden şu dem
Diñle Manṣūrı n'iderler ey dedem **(Beyit 613)**

1.14. diñle:

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṭablı çalındı ḳatı
Diñle imdi ey fetā gör ḳudreti **(Beyit 666)**

1.15. diñle:

Çün ki Manṣūr añlara virdi rıżā
Diñle imdi n'olısardur mācerā **(Beyit 673)**

1.16. diñle:

Oldı ol ḳandan Ene'l-Ḥaḳ āşikār
Diñle sözi cānıla ey nāmdār **(Beyit 685)**

1.17. diñle:

Yine **diñle** ey bürāder bir daḫı
Nāme-i ḳudret ki yazar bir daḫı **(Beyit 702)**

1.18. diñle:

Ey bürāder **diñle** imdi bir daḫı
Buḫlı elden ḳo olasın saḫī **(Beyit 731)**

1.19. diñle:

Diñle imdi ol ḫalāyıḳ n'eyledi
Varuban şol dem odun cemʿ eyledi **(Beyit 851)**

1.20. diñle:

Yine **diñle** bir beşāret cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür insānıla **(Beyit 876)**

1.21. diñle:

Düşdügi sāʿat Ene'l-Ḥaḳ didi kül
Diñle Ḥaḳdan külli şeyʾ ayru degül **(Beyit 879)**

1.22. diñle:

Yine **diñle** bir beşāret bir kezin
Sır ṭuyasın ger açarsañ cān gözin
(Beyit 899)

1.23. diñle:

Sözi cāndan diñleyen alur ḫaber
ʿAşḳıla **diñle** sözi ey baḫtı-vār **(Beyit 901)**

1.24. diñle:

Çün dimişdi bu sözi Manṣūr aña
Diñle imdi cānıla aydam saña **(Beyit 930)**

1.25. diñle:

Tevbe ırmaġında yundılar ḳamu
Diñle imdi n'eylediler ey ʿamū **(Beyit 958)**

1.2. diñle:

Diñle imdi ʿaşḳıla hem ey ṣafā
Vir ṣalavāt sen be-cān-ı Muṣṭafā
(Beyit 943)

1.26. diñle:

Yine ḥissüñ daḫi vardur yolları
Diñle şimdi şerḥ ideyin bunları **(Beyit 1018)**

1.27. diñle:

ʿAşḳıla ʿaḳl arasında gör niçe
Diñle imdi mācerāsın ṣor niçe **(Beyit 1029)**

1.28. diñledi:-*di*

Şeyḫ Cüneyd bu cevābı **diñledi**
Aġlayuban zārı zārı iñledi **(Beyit 414)**

1.29. diñlegil:-*gil*

Diñlegil bir ḫoş ḥikāyet ey püser
Pür maʿānī cevheridür ser-be-ser
(Beyit 248)

1.30. diñleñ:-*n*

Çıḳdı örs üstine Manṣūr ol zamān
Didi **diñleñ** ṣıdḳıla budur eẕān **(Beyit 183)**

1.31. diñleñüz:-*ñüz*

Ṭutdı çıḳardı mübārek gözini
Diñleñüz Manṣūruñ imdi sözini
(Beyit 760)

1.32. diñleyeni:-*(y)en, -i*

Oḳıyanı **diñleyeni** yazanı
Yarlıġa luṭfuñ ḫaḳıçün yā Ġanī **(Beyit 1065)**

dir-:

1.) Toplamak.

1.1. dirdiler:-*di, -ler*

Çün ki Manṣūrı kül oldı gördiler
Külini ayrıca anuñ **dirdiler (Beyit 871)**

dir:

1.) "-dır, dir" bildirme eki.

1.1. dir:

Men reʿeni **dir** Resūl-i kāʾināt
Kim bu sırrı bilse mekşūf ola ẕāt **(Beyit 409)**

1.2. dir:

Varısa Ḥaḳdan recānuz key bilüñ
Ner ne kim ben **dir** isem eyle ḳıluñ **(Beyit 662)**

diri:

1.) Canlı, sağ.

1.1. diridür:-*dür*

Siz varuñ Manṣūr içün ḳayġu yimeñ
Ol **diridür** siz anı öldi dimeñ **(Beyit 837)**

diri ḳo-:

1.) Canlı bırakmak.

1.1. diri ḳo-:-*ma, -zuz*

Çün Ene'l-Ḥaḳ didüñ ey meydān eri
Eyle bil kim seni **ḳomazuz diri (Beyit 607)**

dirīġā:

1.) Yazık, eyvah, yazıklar olsun anlamında ünlem.

1.1. dırīġā:

Ḥasretā derdā **dırīġā** n'idelüm
Çāresüz ḳalduḳ ne tedbīr idelüm **(Beyit 864)**

1.2. dirīġā:

Didiler derdā **dirīġā** ey Ḫudā
Āh ki Manṣūrdan biz düştüḳ cüdā **(Beyit 965)**

dirsek:

1.) Dirsek.

1.1. dirseklerine:-*ler, -i, -n, -e*

Ḳolların **dirseklerine** dek yudı
Şeyḫ Şiblī ḳarşuda durmuşıdı **(Beyit 711)**

dīv:

1.) Şeytan, dev.

1.1. dīvile:-*ile*

Didiler cāẕūyımış uşbu kişi
Dīvile işlerimiz ḳamu işi **(Beyit 143)**

dīvāne:

1.) Aşk ile kendinden geçmiş, deli.

1.1. dīvāne:

ʿAḳluñı cemʿ eyle var ey Ādemī
Yüri ey **dīvāne** urma bu demi **(Beyit 156)**

dīvār:

1.) Duvar.

1.1. **dīvārını:**-*ı, -nı*

Açuban zindān ḳapusını görür
Cümle **dīvārını** şaḳ olmış görür **(Beyit 252)**

1.2. dīvārlar:-*lar*

Pes işāret ḳıldı ol dem merd-i Ḥaḳ
Açılup **dīvārlar** oldı çü şāḳ **(Beyit 225)**

divīd:

1.) Yazı yazmak için kullanılan hokka ve kalemi bir arada ihtiva eden mahfaza.

1.1. divīd:

Bir **divīd** varıdı Manṣūrda o dem
İçi dolmışdı mürekkeb ey dedem **(Beyit 137)**

1.2. divīd:

Pes uşandı ol **divīd** ender zamān
Kim mürekkeb her yire urdı nişān **(Beyit 139)**

1.3. divīdi:-*i*

Ol **divīdi** ṣakfa çaldı bir kezin
Gör ne iş gösterdi ol şāh-ı güzīn **(Beyit 138)**

diyār:

1.) Memleket, ülke, belde.

1.1. diyāruñ:-*uñ*

Üç gün üç gice żiyāfet ḳıldılar
Ol **diyāruñ** ḫalḳını ṭoyladılar **(Beyit 961)**

diye:

1.) "Diye, diyerek" anlamında edat.

1.1. diye:

Bu fenāda vaṣf-ı ḥālin kim **diye**
Cismi anuñ dönmiş idi serçeye **(Beyit 282)**

1.2. diye:

Ḳanda aġarsa Ene'l-Ḥaḳ **diye** kül
Ḥaḳ kelāmın şöyle muṭlaḳ diye kül
(Beyit 915)

1.3. diye:

Ḳanda aġarsa Ene'l-Ḥaḳ diye kül
Ḥaḳ kelāmın şöyle muṭlaḳ **diye** kül
(Beyit 915)

diz:

1.) Bacağın kasıktan diz kapağına kadar olan kısmı.

1.1. dizlerüm:-*ler, -üm*

Dizlerüm kökinden anı şöyle kes
Dosta gitmege ḳılur cānum heves
(Beyit 736)

diz çök-: (Deyim)

1.) Dizlerini yere koyarak oturmak.

1.1. diz çök-:-*üp*

Dem-be-dem Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
Dār öñinde **diz çöküp** naʿra urur
(Beyit 645)

dol-:

1.) Dolmak, birikmek, kaplamak.

1.1. doldı:-*dı*

Doldı Ḥaḳdan çün içüm ṭaşum benüm
ʿAşḳ meydānındadur başum benüm
(Beyit 128)

1.2. doldı:-*dı*

Gördüm anı **doldı** gönlüm nūrıla
Neylerem bu ṣūreti Manṣūr ıla **(Beyit 129)**

1.3. dolmışdı:-*mış, -dı*

Bir divīd varıdı Manṣūrda o dem
İçi **dolmışdı** mürekkeb ey dedem
(Beyit 137)

1.4. dolmışdur:-*mış, -dur*

Didi bilüñ ol müʿezzin dir yalan
Ṣıdḳı yoḳtur içi **dolmışdur** gümān
(Beyit 171)

dost:

1.) Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, arkadaş, dost, enis, yar, sevgili.

1.1. dost:

Senligüñ çün kim saña oldu ḥicāb
Dost cemālinden götürmezsin niḳāb
(Beyit 24)

1.2. dost:

Dost ʿahdine vefādār ol yüri
Yoḳlıġa vir kendüñi var ol yüri **(Beyit 729)**

1.3. dosta:-*a*

Dosta ḫaber oldı ṭurdı mahşerüm
Ol cemāle yoḳlıḳ oldı reh-berüm **(Beyit 450)**

1.4. dosta:-*a*

Dizlerüm kökinden anı şöyle kes
Dosta gitmege ḳılur cānum heves **(Beyit 736)**

1.5. dosta:-*a*

ʿĀşıḳ olan eli ayaġı n'ider
Dosta giden elsüz ayaḳsuz gider **(Beyit 749)**

1.6. dostdañ:-*dan*

Dostdañ ġayrı saña düşmāndurur
Naḳşı fānīdür şu mekr ü fendurur **(Beyit 25)**

1.7. dostıla:-*ıla*

Şād u ḫurrem vardı Manṣūr ilerü
Didi kim **dostıla** oldum rū-be-rū **(Beyit 618)**

1.8. dostına:-*ı, -n, -a*

Her ne kim emr eyledüñ baş üstine
Dostını ḳavuşduralum dostına **(Beyit 579)**

1.9. dostını:-*ı, -n, -ı*

Her ne kim emr eyledüñ baş üstine
Dostını ḳavuşduralum dostına **(Beyit 579)**

1.10. dostlıġına:-*lık, -a*

Hem anuñ **dostlıġına** oldı cihān
Cümle varlıḳ āşikāre vü nihān **(Beyit 8)**

1.11. dostuñ:-*uñ*

Cümle cismüñ cāna dönmiş şeksüzin
Kim görürsin bī-şek ol **dostuñ** yüzin **(Beyit 317)**

dök-:

1.) Akıtmak, dökmek, serpmek.

1.1. döke:-*e*

Zārı vü feryādları çıḳa göke
Aġlaşalar yaşların **döke** döke **(Beyit 919)**

1.2. döke:-*e*

Zārı vü feryādları çıḳa göke
Aġlaşalar yaşların döke **döke (Beyit 919)**

dökül-:

1.) Dökülmek, ortaya çıkmak, her şeyi anlatmak, akmak.

1.1. dökile:-*e*

Tā göre cānuñ gözi envār-ı ʿaşḳ
Hem dilüñden **dökile** güftār-ı ʿaşḳ **(Beyit 36)**

1.2. dökülsün:-*sün*

Didi ṣolın daḫı kes ey ādemī
Yire **dökülsün** anuñ daḫı demi **(Beyit 740)**

1.3. dökülüp:-*ül, -üp*

Çünki ḫalḳ anı muʿayyen gördiler
Dökülüp ayaġına yüz urdılar **(Beyit 588)**

dön-:

1.) Bir istikamete doğru yönelmek, vücudunu döndürmek, bir eksende hareket etmek.

1.1. döndi:-*di*

Döndi Manṣūr aña aydur ey cüvān
Rāżıyam bu ḥālüme bilgil ʿıyān **(Beyit 240)**

1.2. döndi:-*di*

Döndi Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Niçe zindān içre sen olduñ nihān **(Beyit 301)**

1.3. döndür:-*dür*

Geç hevādan ʿaşḳa **döndür** yüzüñi
ʿAşḳ buldura saña kendözüni **(Beyit 38)**

1.4. döner:-*er*

Ḳudretüñle ay u gün tābān **döner**
Raḳṣa girmiş çarḫ ser-gerdān döner **(Beyit 335)**

1.5. döner:-*er*

Ḳudretüñle ay u gün tābān döner
Raḳṣa girmiş çarḫ ser-gerdān **döner** **(Beyit 335)**

1.6. döner:-*er*

ʿAşḳıla **döner** felekler bī-ḳarār
ʿAşḳıla oldı bu yirler üstüvār **(Beyit 995)**

2.) Bir şeyi andıracak hâle gelmek, benzemek.

2.1. dönmiş:-*miş*

Cümle cismüñ cāna **dönmiş** şeksüzin
Kim görürsin bī-şek ol dostuñ yüzin **(Beyit 317)**

3.) Dönmek, vazgeçmek, pes etmek.

3.1. dönmezem:-*mez, -em*

Ben bu yoldan **dönmezem**
merdānevār
Pes sücūd itsem gerek pervānevār
(Beyit 467)

dört yüz:

1.) "Dört yüz" sayı sıfatı.

1.1. dört yüz: (ḳapu)

Dört yüz ḳapu açıldı ol zamān
Her biri bir ḳapudan oldı revān **(Beyit 226)**

döy-:

1.) Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.

1.1. döymedi:-*me, -di*

Döymedi envāra zindān maḥv olur
Bil bu esrārı bilen ʿārif olur **(Beyit 307)**

duʿā:

1.) Allah'a yalvarma, yakarma, niyaz.

1.1. duʿā:

Her **duʿā** kim ṣıdḳıla cāndan ṭoġar
Hiç gümānsız ol duʿā göge aġar **(Beyit 216)**

1.2. duʿā:

Her **duʿā** kim ṣıdḳıla cāndan ṭoġar
Hiç gümānsız ol duʿā göge aġar **(Beyit 216)**

1.3. duʿādan:-*dan*

Çün ki Manṣūr itdi bu resme duʿā
Bu **duʿādan** şeksüzin raḥmet doġa
(Beyit 799)

1.4. duʿāmı:-*mı*

Ḥażretüñde ḳıl **duʿāmı** müstecāb
Uşbu ḫalḳuñ ṣuçlarına vir sevāb **(Beyit 798)**

1.5. duʿāmuz:-*muz*

Cennet ü dīdār umaruz bī-ḥisāb
Yā İlāhī ḳıl **duʿāmuz** müstecāb **(Beyit 969)**

1.6. duʿāyı:-*(y)ı*

Ḳıldı Manṣūr el götürüben duʿā
Ol **duʿāyı** Ḥaḳ Çalap ḳıldı revā **(Beyit 215)**

duʿā it-:

1.) Allah'tan hayır ve dilekte bulunmak, istemek.

1.1. duʿā it-:-*di*

Çün ki Manṣūr **itdi** bu resme **duʿā**
Bu duʿādan şeksüzin raḥmet doġa
(Beyit 779)

duʿā ḳıl-:

1.) Allah'tan hayır ve dilekte bulunmak, istemek.

1.1. duʿā ḳıl-:-*dı*

Ḳıldı Manṣūr el götürüben **duʿā**
Ol duʿāyı Ḥaḳ Çalap ḳıldı revā **(Beyit 215)**

1.2. duʿā ḳıl-:-*sa*

Kim müʾellif ḥaḳḳına **ḳılsa duʿā**
Raḥmetüñden ırma aña ey Ḫudā
(Beyit 1064)

1.3. duʿā ḳıl-:-*ur, -ı, -sa, -ñ*

Didiler Manṣūra kim fermān senüñ
Ger **duʿā ḳılurısañ** iḥsān senüñ **(Beyit 771)**

duhān:

1.) Duman.

1.1. duhān:

Şöyle ʿāciz ḳaldı ol ḫalḳ ey cüvān
Āh odından göklere çıḳdı **duhān**
(Beyit 896)

dur-:

1.) Durmak, kalmak, beklemek, hareketsiz durmak, vaziyet almak.

1.1. duran:-*an*

Ḳanına girdük o gerçek ʿāşıḳuñ
Ḥaḳ yolında ṭoġrı **duran** ṣādıḳuñ
(Beyit 828)

1.2. durdı:-*dı*

Durdı anlar girü zindāna varur
Gördi zindān içre Manṣūr oturur
(Beyit 279)

1.3. durdı:-*dı*

Durdı şol dem Şeyḫ-i Şiblī pāk-i dīn
Cevherine ṣad-hezārān āferīn **(Beyit 428)**

1.4. durdılar:-*dı, -lar*

Durdılar bunlara hemān-dem ī ʿamū
Ḫiẕmetine vardı Manṣūruñ ḳamu
(Beyit 290)

1.5. durdılar:-*dı, -lar*

Çünki Manṣūrdan bu rāzı bildiler
Durdılar meskenlerine geldiler **(Beyit 322)**

1.6. durdılar:-*dı, -lar*

Durdılar çün ḳālıb ḳālıb ṣaf-ṣaf
Ṣanki bir yire yıḳıldı kūh u ḳaf **(Beyit 599)**

1.7. durma:-*ma*

Durma ey cellād ıraḳda gel yakın
Sözini redditme Manṣūruñ ṣaḳın **(Beyit 757)**

1.8. durmadan:-*ma, -dan*

Didi Manṣūr imdi kaçuñ **durmadan**
Ṣol zebānīler ḳamunuz görmeden **(Beyit 222)**

1.9. durmasun:-*ma, -sun*

Ḳatl idelüm biz añı fetvāyile
Durmasun gitsün ḳurı sevdāyile **(Beyit 590)**

1.10. durmaya:-*ma, -(y)a*

Durmaya dilüm Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Bī-nişānuñ sırrını şerḥ eyleye **(Beyit 909)**

1.11. durmayayın:-*ma, -(y)a, -(y)ın*

Boynuma ḳullāb-ı ʿaşḳa eyleñ kemend
Durmayayın bunda zār u müstemend **(Beyit 803)**

1.12. durmışdı:-*mış, -dı*

Bir menārede müʿezzin ol zamān
Ẓuhr içün **durmışdı** ḳılmaġa ezān **(Beyit 169)**

1.13. durmuşıdı:-*muş, -ı, -dı*

Ḳolların dirseklerine dek yudı
Şeyḫ Şiblī ḳarşuda **durmuşıdı (Beyit 711)**

1.14. durmışıdı:-*mış, -ı, -dı*

Od içine düşdi Manṣūr ol zamān
Ḥüzn ile **durmışıdı** pīr ü cüvān **(Beyit 856)**

1.15. duruban:-*uban*

Çün selāmını bunlaruñ Manṣūr alur
Duruban luṭf ıla ḫoş ʿizzet ḳılur **(Beyit 292)**

1.16. dururam:-*ur, -am*

Didi Manṣūr ey Ḫalīfe geçmezem
Ben bu söz üzre **dururam** gitmezem **(Beyit 127)**

dūr:

1.) Uzak.

1.1. dūr:

ʿAşḳı nūr u ʿaḳlı nūr u ḥissi nūr
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur kimi **dūr**
(Beyit 1019)

dur eyle-:

1.) Uzaklaştırmak.

1.1. dur eyle-:

İmdi **dur eyle** yaraġuñ şöyle bil
Lā-mekān oldı ṭuraġuñ şöyle bil **(Beyit 83)**

dūr ol-:

1.) Uzaklaşmak, uzak durmak.

1.1. dūr ol-:-*ma, -(y)a*

Nār-ı ʿaşḳa yanmayan nūr olmaya
Nitekim ol kendüden **dūr olmaya**
(Beyit 462)

1.2. dūr ol-:-*mış, -am*

Uşbu ṣūretden ki ben **dūr olmışam**
Gör ne vīrānem ki maʿmūr olmışam
(Beyit 463)

dut-:

1.) Gereğini yapmak, yerine getirmek, tutmak.

1.1. dut:

Dut yüzüñi evliyā dergāhına
Tā ki varup ilte şāhlar şāhına **(Beyit 1019)**

1.2. dutma:-*ma*

ʿAşḳ olupdur Ḥaḳ yolunuñ reh-beri
ʿĀşıḳısañ ʿaşḳı **dutma** serseri **(Beyit 18)**

1.3. dutmadı:-*ma, -dı*

Ten ṭılısmı olmayınca ḫord u ḫām
Kimse cān gencine **dutmadı** maḳām
(Beyit 27)

2.) Doldurmak, istila etmek, duyulacak veya görülecek şekilde etrafı kaplamak.

2.1. dutdı:-*dı*

ʿAşḳıla **dutdı** ḳamu ʿālem vücūd
ʿAşḳıladur bu ḳıyām u bu sücūd
(Beyit 17)

3.) Elde bulundurmak, eline almak, yakalamak.

3.1. dutalar:-*a, -lar*

Dutalar ol dem beni ḥabs ideler
ʿAşḳ ipin boynuma ṭaḳup yideler
(Beyit 908)

3.2. dutasız:-*a, -sız*

Pes size vācib budur ey ʿālimān
Her sözin anuñ **dutasız** bī-gümān
(Beyit 843)

3.3. dutavuz:-*a, -vuz*

Her ne kim dirseñ **dutavuz** bellü bil
Çün sözün ḳatliñe olmışdur delīl
(Beyit 664)

3.4. dutdı:-*dı*

Ḳollarıyıla **dutdı** elin şanıla
Sürdi yüzine bulaşdı ḳanıla **(Beyit 704)**

3.5. dutsa:-*sa*

Ẓāhir itdi kendözin ol Gayb Eri
Dutsa altūn ideridi ḫākisteri **(Beyit 501)**

dūzaḫ:

1.) Cehennem.

1.1. dūzaḫdur:-*dur*

Cānıla baş oynaram bu ʿarṣada
Baña **dūzaḫdur** bu cāy-ı efsede **(Beyit 412)**

dü cihān:

1.) İki dünya; dümya ve ahiret.

1.1. dü cihān:

Lā-mekān deryāsı oldur bī-kerān
Keff ü ḫāsdur anda bu her **dü cihān**
(Beyit 550)

1.2. dü cihān:-*a*

Dü cihāna sen ki olmışsın ḳafā
Ṣafḥa-i vaḥdetde bulmışsın şafa **(Beyit 563)**

dü-cihān:

1.) İki dünya; dünya ve ahiret.

1.1. dü-cihān:

Çün saña oldı ʿıyān esrār-ı cān
Bil ki maḥkūmuñdurur her **dü-cihān**
(Beyit 564)

dü cihānuñ serveri:

1.) İki dünyanın lideri; Dünya ve ahiretin sahibi, Allah.

1.1. dü cihānuñ serveri:

Dü cihānuñ serveri benven ʿıyān
Benden açıldı rumūz-ı Kün fekān
(Beyit 454)

dünyā:

1.) Âlem, cihan, yeryüzü.

1.1. dünyadan:-*dan*

Aña söyle bizi maġmūn itmesün
Dünyadan görklü cemāli gitmesün
(Beyit 427)

dünye:

1.) Âlem, cihan, yeryüzü.

1.1. dünyelik:-*lik*

Ehl-i Baġdād anda ḳıldı ittifāḳ
Dünyelik cemʿ eylediler bi-nifāḳ
(Beyit 959)

dürdāne:

1.) İnci tanesi.

1.1. dürdānedür:-*dür*

ʿAşḳ deryāsında bulmışsın murād
Her sözün **dür dānedür** ey ḫoş-nihād
(Beyit 417)

dürit-:

1.) Peyda etmek, icat etmek, türetmek; yaratmak.

1.1. düritdi:-*di*

Ḥaḳ Taʿālā çün yaratdı ʿālemi
ʿĀlem içinde **düritdi** Ādemi **(Beyit 13)**

dürlü:

1.) Çeşit çeşit, farklı.

1.1. dürlü:

Baña her kim ḳaṣd ḳıldı yā Muʿīn
Dürlü āfetden olar olsun emīn **(Beyit 776)**

1.2. dürlü:

Dürlü ḳuvvet nuṣret ü ʿizzet senüñ
Hem senüñdür ḳudret ü ḥikmet senüñ
(Beyit 786)

1.3. dürlü:

Baña Baġdād ehli düşmān olalar
Cānuma **dürlü** cefālar ḳılalar **(Beyit 906)**

dürr:

1.) İnci.

1.1. dürrini:-*in, -i*

Her ki ol deryāda ġarḳ oldı tamām
Dürrini bī-pāyān ḥāṣıl ḳılmışam
(Beyit 161)

düş-:

1.) Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihtiyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek, tutulmak, müptela olmak.

1.1. düş:

Düş fenā deryāsına ġarḳ ol tamām
Anda yoġ olsun bu cümle nīk-nām
(Beyit 727)

1.2. düşdi:-*di*

Vaż‘-ı esrār eyledüñ nā-maḥrem e
Düşdi ḫalḳ-ı ‘āleme bu zemzeme
(Beyit 380)

1.3. düşdi:-*di*

Ḫalḳ içine **düşdi** şol dem ġulġule
Zāġları gör ne ḳılurlar bülbüle **(Beyit 596)**

1.4. düşdi:-*di*

Her ki ṣūret dāmene **düşdi** ḳalur
Cān ḳuşınuñ dānesin ḳanda bulur
(Beyit 765)

1.5. düşdi:-*di*

Dicle ırmaġına ol külden meger
Düşdi bir ḳaṭre eyā ṣāḥib-naẓar **(Beyit 878)**

1.6. düşdi:-*di*

Düşdi bir ṣaḥraya ṣu ‘ummān olur
Ṣandılar kim baḥr-ı bī-pāyān olur
(Beyit 883)

1.7. düşdi:-*di*

Her yire kim **düşdi** ol külden hemān
Çaġırup didi Ene’l-Ḥaḳ bī-gümān
(Beyit 874)

1.8. düşdi:-*di*

Ḫırḳa çün **düşdi** sebeb gör neyidi
Cūş iden deryāyı sākin eyledi **(Beyit 951)**

1.9. düşdi:-*di*

Pes ‘urūcı irmedi ol vaḥdete
Düşdi ṣūret ‘āleminden keşrete **(Beyit 1005)**

1.10 düşdiler:-*di, -ler*

İki deryā bir yire ḳavuşdılar
Birbirinüñ ayaġına **düşdiler (Beyit 518)**

1.11. düşdügi:-*dük, -i*

Düşdügi sā‘at Ene’l-Ḥaḳ didi kül
Diñle Ḥaḳdan külli şey’ ayru degül
(Beyit 879)

1.12. düşdüm:-*dü, -m*

Bir ucu anuñ ezel biri ebed
Düşdüm ol deryāya ġarḳ oldı cesed
(Beyit 443)

1.13. düşe:-*e*

Yil öñince vara kül şuya **düşe**
Kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye ırmaḳ ṭaşa
(Beyit 917)

1.14. düşen:-*en*

Yire **düşen** kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Göġe aġan cūş idüp Ḥaḳ söyleye
(Beyit 914)

1.15. düşmeyenler:-*me, -(y)en, -ler*

Düşmeyenler ʿaşḳa bil kim ḫām olur
ʿAşḳa uyan ʿāşıḳ-ı bed-nām olur
(Beyit 319)

1.16. düşmeyesin:-*me, -(y)e, -sin*

Çāre ḳıl cān gözgisinüñ jengine
Düşmeyesin nefs-i şūmuñ çengine
(Beyit 37)

<u>düşmān:</u>

1.) Düşmandır.

1.1. düşmāndurur:-*dur,-ur*

Dostdañ ġayrı saña **düşmāndurur**
Naḳşı fānīdür şu mekr ü fendurur
(Beyit 25)

<u>düşmān ol-:</u> (Deyim)

1.) Kin beslemeye başlamak.

1.1. düşmān ol-:-*a, -lar*

Baña Baġdād ehli **düşmān olalar**
Cānuma dürlü cefālar ḳılalar **(Beyit 906)**

<u>düşvār:</u>

1.) Güç, müşkül, zor.

1.1. düşvārdurur:-*dur, -ur*

Siz bu sırra vāḳıf olmazsuz bilüñ
ʿUḳdesi düşvārdurur bu müşkilüñ
(Beyit 695)

<u>dütün:</u>

1.) Duman.

1.1. dütün:

Çıḳdı ol oddan şu dem yaşıl **dütün**
Ol dütünden ẓāhir iñledi bir ün **(Beyit 857)**

1.2. dütün:

Ol **dütün** daḫı Ene'l-Ḥaḳ söyledi
Ḥālet-i Manṣūrı taḳrīr eyledi **(Beyit 858)**

1.3. dütünden:-*den*

Çıḳdı ol oddan şu dem yaşıl dütün
Ol **dütünden** ẓāhir iñledi bir ün **(Beyit 857)**

E

ebed:

1.) Ebed, sonu olmayan gelecek zaman; ahiret.

1.1. ebed:

Bir ucu anuñ ezel biri ebed
Düşdüm ol deryāya ġarḳ oldı cesed
(Beyit 443)

1.2. ebed:

Ta **ebed** ʿāşıḳlara ola nişān
Ol nişānıla biline bī-nişān **(Beyit 459)**

1.3. ebed:

Tā ki mürde cānuma ire ḥayāt
Benlüġümden tā **ebed** bulam necāt
(Beyit 477)

ecel cāmın iç-:

1.) Ecel şarabını içmek, ölmek.

1.1. ecel cāmın iç-:-*e*

Tā ki iʿrāz idüp ol sözden geçe
Geçmez olursa **ecel cāmın içe (Beyit 119)**

efgān:

1.) Acıyla haykırma, bağırma, feryat, inleyiş.

1.1. efgānları:-*lar, -ı*

Yıldırımlar şaḳıyup yaġmur yaġa
Ḳamunuñ **efgānları** göge aġa **(Beyit 922)**

efġān it-: (Deyim)

1.) Haykırmak, feryat etmek.

1.1. efġān it-:-*di, -ler*

İşit imdi sen bu ḫalḳı n'itdiler
Cümle Manṣūr içün **efġān itdiler (Beyit 817)**

efgān ol-: (Deyim)

1.) Acıyla haykırma, bağırma, feryat, inleyiş.

1.1. efġān ol-:-*a*

Şöyle ṭaşa şu ki bir ʿummān ola
Şehr-i Baġdād işi key **efġān ola (Beyit 918)**

efkār:

1.) Fikirler, düşünceler.

1.1. efkārı:-*ı*

Bize maʿlūm olmaz esrārı anuñ
Key daḳīḳ olmışdur **efkārı** anuñ
(Beyit 840)

eger:

1.) Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen "şayet" anlamında bağlaç.

1.1. eger:

Ḫaḳ Taʿālā didi ey Manṣūr **eger**
Ḳulırısañ cān u başundan güzer **(Beyit 62)**

1.2. eger:

İmdi ol Manṣūr **eger** ḳatl olmaya
Ḫalḳ-ı ʿālem fitneden ḳurtulmaya **(Beyit 117)**

1.3. eger:

Ḫırḳa-ı Manṣūr **eger** irişmeye
Ḫalḳ biribirine ṣu virişmeye **(Beyit 934)**

egri baḳ-: (Deyim)

1.) Kötü düşünce ile bakmak.

1.1. egri baḳa:-*a*

Ey saʿādet gülistānı ḫoş-liḳā
Çıḳsun ol göz kim saña **egri baḳa** **(Beyit 235)**

ehl-i Baġdād:

1.) Bağdat halkı.

1.1. ehl-i Baġdād:

Çünki Manṣūruñ bu ḥālin bildiler
Ehl-i Baġdād ol zamān cemʿ oldılar **(Beyit 105)**

1.2. ehl-i Baġdād:

Ehl-i Baġdād anda ḳıldı ittifāḳ
Dünyelik cemʿ eylediler bi-nifāḳ **(Beyit 959)**

ehl-i cūd:

1.) Cömert kimseler.

1.1. ehl-i cūd:

Çünki bunlar ḳıldılar ol dem sücūd
Didiler ihsān senüñ yā **ehl-i cūd** **(Beyit 209)**

1.2. ehl-i cūd:

Ḳıldılar Manṣūr ayaġında sücūd
Didiler luṭf eyledüñ yā **ehl-i cūd** **(Beyit 220)**

1.3. ehl-i cūd:

Çün ki aña ḳamusı ḳıldılar sücūd
Didiler gör ḥalümüz yā **ehl-i cūd** **(Beyit 503)**

1.4. ehl-i cūd:

İşidüben yine Manṣūr **ehl-i cūd**
Ġayb erenlere şu dem ḳıldı sücūd **(Beyit 651)**

ehl-i dīd:

1.) Basiret sahipleri.

1.1. ehl-i dīd:

Çün ki cān atup revān oldı mürīd
Geldi girdi ḫalvete ol **ehl-i dīd (Beyit 944)**

ehl-i dīdār:

1.) Allah'ın müminlere vâdettiği görünüşüne, tecellîsine sahip.

1.1. ehl-i dīdār:-*uñ*

Ehl-i dīdāruñ yolı budur tamām
Aña bu yoldan varılur veʿs-selām
(Beyit 1027)

ehl-i dīdār ol-:

1.) Allah'ın müminlere vâdettiği görünüşüne, tecellîsine sahip olmak.

1.1. ehl-i dīdār ol-:-*ma, -dı*

Kim ki maʿnādan ḫaberdār olmadı
Oldurur kim **ehl-i dīdār olmadı (Beyit 398)**

1.2. ehl-i dīdār ol-:-*ma, -dı*

Her kim olʿaşḳdan ḫaberdār olmadı
Bil kim anı **ehl-i dīdār olmadı (Beyit 1011)**

ehl-i dīn:

1.) Din ehli, dindar kimseler, Müslümanlar.

1.1. ehl-i dīn:

Siz baña luṭf itdüñüz yā **ehl-i dīn**
Kimseñüze dutmazam ben buġż u kīn
(Beyit 747)

ehl-i ḫiṭāb:

1.) Hitap ehli.

1.1. ehl-i ḫiṭāb:

ʿĀşıḳa ʿArş-ı ʿaẓīm oldı türāb
Secde anuñçün ḳılur **ehl-i ḫiṭāb (Beyit 623)**

ehl-i maʿnā:

1.) Mana ehli, işin iç yüzünü bilenler.

1.1. ehl-i maʿnā:

Ṣūret **ehli maʿnā** yüzin görmeye
Ehl-i maʿnā Ḥaḳdan yüz döndürmeye
(Beyit 397)

ehl-i ṣalāḥ:

1.) Dinin emirlerine uyan kişi, âbid.

1.1. ehl-i ṣalāḥ:

Ol gice daḫi geçüp irdi ṣabāḥ
Diñle n'olısardur ey **ehl-i ṣalāḥ (Beyit 494)**

ehl-i temīz:

1.) Temiz olan, salih kimselerden olan kişi.

1.1. ehl-i temīz:

Geldiler şāha didiler ey ʿazīz
Oturur zindānda ol **ehl-i temīz (Beyit 283)**

ehl-i yaḳīn:

1.) İlahi gerçeği bilip görenler, iman gücüyle hakikati apaçık görenler.

1.1. ehl-i yaḳīn:

Didi Manṣūr aña ey **ehl-i yaḳīn**
Varlıġuñ şehrine ḳılmaduñ akın **(Beyit 720)**

ehl-i zindān:

1.) Zindan ehli, zindandaki mahkumlar.

1.1. ehl-i zindān:

Çün işitdi **ehl-i zindān** bu sözi
Şād oluban ṭopraġa urdı yüzi **(Beyit 208)**

1.2. ehl-i zindāna:-*a*

Cān içinde çün işāret eyledi
Ehl-i zindāna beşāret eyledi **(Beyit 217)**

el:

1.) Bedenin bir uzvu, el.

1.1. el:

Bu kesilen ẓāhir **el** cismānidür
Bāṭınuñ ḳudret elü rūḥānidür **(Beyit 698)**

1.2. elden:-*den*

Ey bürāder diñle imdi bir daḫı
Buḫlı **elden** ḳo olasın saḫī **(Beyit 731)**

1.3. eli:-*i*

ʿĀşıḳ olan **eli** ayaġı n'ider
Dosta giden elsüz ayaḳsuz gider **(Beyit 749)**

1.4. elin:-*in*

Ṣunıvirdi ṣaġ **elin** şāh-ı cihān
Bileginden kesdi cellād ol zamān **(Beyit 683)**

1.5. elin:-*i, -n*

Ḳollarıyıla dutdı **elin** ṣanıla
Sürdi yüzine bulaşdı ḳanıla **(Beyit 704)**

1.6. elinden:-*in, -den*

Ṣundı ṣolın daḫı kesdi ol zamān
Ṣol **elinden** daḫı ḳan aḳdı revān **(Beyit 689)**

1.7. eller:-*ler*

Uş kesildi ẓāhir **eller** aḳdı ḳan
Ṭopraġa yazdı Ene'l-Ḥaḳdan nişān **(Beyit 696)**

1.8. ellerüm:-*ler, -üm*

Pes saña degdi cevābuñ ey cüvān
Ellerüm bileklerümden kes hemān **(Beyit 680)**

1.9. ellerüñ:-*ler, -üñ*

Didiler neylersin ey ṣāḥib-kemāl
Ellerüñ yüzüñe sürdüñ bu ne hāl **(Beyit 706)**

1.10. elsüz:-*süz*

Gelüñ imdi kesüñ evvel elümi
Elsüz ayaḳsuz varam ben yolumı **(Beyit 670)**

1.11. elsüz:-*süz*

ʿĀṣıḳ olan eli ayaġı n'ider
Dosta giden **elsüz** ayaḳsuz gider **(Beyit 749)**

1.12. elümi:-*ü, -m, -i*

Kesüñ imdi **elümi** ayaġumı
Tā ki çözüñ bendümi vü bağumı **(Beyit 656)**

1.13. elümi:-*ü, -m, -i*

Gelüñ imdi kesüñ evvel **elümi**
Elsüz ayaḳsuz varam ben yolumı **(Beyit 670)**

1.14. elüñ:-*üñ*

Didi cellād imdi ey ṣāh ṣun **elüñ**
Çün ki bu ḥāle irişdi menzilüñ **(Beyit 681)**

1.15. elüñ:-*üñ*

Didi Manṣūr imdi tīz oluñ gelüñ
Yimezem ḳayġusın ayaġuñ **elüñ** **(Beyit 802)**

2.) Sahiplik, mülkiyet, olanak.

2.1. elümüzde:-*ümüz, -de*

Didi yā Manṣūr **elümüzde** ne var
Her murāduñ saña virmiş Kirdgār **(Beyit 415)**

3.) " -den dolayı, yüzünden" anlamında kullanılan kelime.

3.1. elinden:-*in, -den*

ʿAşḳ **elinden** bir ḳadeḥ nūş eyle var
Kendözün şol dem ferāmūş eyle var
(Beyit 35)

3.2. elinden:-*in, -den*

Ḥaḳ Taʿālā didi ey Manṣūr sen
Evde mihmānuñ **elinden** nitesen
(Beyit 324)

3.3. elinden:-*in, -den*

ʿAşḳ **elinden** içmişem peymāneyi
Cān virüben bulmışam cānāneyi
(Beyit 446)

el çek-: (Deyim)

1.) İlgisini kesmek, vazgeçmek.

1.1. el çek-:-*er, -em*

Ben ḳuluñ kapuñda müflis çākerem
Līk senden ġayrından **el çekerem**
(Beyit 59)

el götür-: (Deyim)

1.) Dua için ellerini, açmak.

1.1. el götürüben:-*üben*

Ḳıldı Manṣūr **el götürüben** duʿā
Ol duʿāyı Ḥaḳ Çalap ḳıldı revā **(Beyit 215)**

el şun-: (Deyim)

1.) El uzatmak, dokunmak.

1.1. el şun-:-*ar, -am*

Ṭoldı göñlüm hücresi nūruñ ile
El şunaram līk destūruñ ile **(Beyit 675)**

1.2. el şun-:-*du, -m*

Didi Manṣūr uş Ḥaḳḳa **şundum elüm**
Eyle bilüñ kim baña yoḳdur ölüm
(Beyit 631)

el ü ayaḳ:

1.) El ve ayak.

1.1. el ü ayaḳ:

Çün ki maḥbūbum beni ḳılur ṭaleb
Baña yoḳdur **el ü ayaḳ** cism ü leb
(Beyit 748)

el yu-: (Deyim)

1.) Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.

1.1. el yu-:-*du, -m*

Bu vücūdum ḳaṭresin anda ḳodum
Yaʿni ṣūret ʿāleminden **el yudum**
(Beyit 444)

1.2. el yuyanlar:-*(y)an, -lar*

Kendözinden **el yuyanlar** bī-riyā
Yolını ṭoġrı iletdi Tañrıya **(Beyit 32)**

emān vir-: (Deyim)

1.) Canını bağışlamak, öldürmemek, merhamet etmek.

1.1. emān vir-:-*sün, -ler*

Uşbu ḫalḳa varuban söyle ʿıyān
Baña **virsünler** hemān bir gün **emān**
(Beyit 470)

1.2. emān vir-:-*sün, -ler*

İmdi bir gün baña **virsünler emān**
Ta Ene'l-Ḥaḳ dārına varam revān
(Beyit 478)

1.3. emān vir-:-*üñ*

Didi Manṣūra **virüñ** bir gün **emān**
Tā ki raḥmet ḳıla size müsteʿān **(Beyit 487)**

emīn ḳıl-: (Deyim)

1.) İnanmak, güvenmek.

1.1. emīn ḳıl-:-*du, -ñ*

Çün bizi bu varṭadan **ḳılduñ emīn**
Bizde ḳalmadı daḫı derd ü enīn **(Beyit 221)**

emīn ol-: (Deyim)

1.) İnanma, güvenme.

1.1. emīn ol-:-*sun*

Baña her kim ḳaṣd ḳıldı yā Muʿīn
Dürlü āfetden olar **olsun emīn (Beyit 776)**

emīn-i Kirdgār:

1.) Allah'ın emîni.

1.1. emīn-i Kirdgār:

İmdi key bil ey **emīn-i Kirdgār**
Sen şehüñ yolunda cānumdur nisār
(Beyit 564)

emr:

1.) Buyruk, buyrulan şey.

1.1. emr:

Emr anuñdur iş anuñ ḥikmet anuñ
Ḳādir oldur her işe ḳudret anuñ **(Beyit 949)**

1.2. emridür:-*i, -dür*

Şehr-i Baġdād içine düşdi fiġān
Ḥaḳ Taʿālā **emridür** dutma gümān
(Beyit 884)

1.3. emrile:-*ile*

Saña Ḥaḳ **emrile** geldüm bu zamān
Aġzuñı aç imdi gör Ḥaḳdan nişān
(Beyit 87)

1.4. emrile:-*ile*

Her dilek Allahuñ **emrile** olur
Şöyle kim maʿmūr olan anı bulur
(Beyit 835)

1.5. emrile:-*ile*

İki yiñlerini ṣuya bandurur
Ḫāliḳüñ **emrile** ṣuyı indürür **(Beyit 947)**

1.6. emriyile:-*i, -(y)ile*

Ḥaḳ Taʿālā **emriyile** varasın
Ḫırḳamıla anları ḳurtarasın **(Beyit 923)**

emr eyle-:

1.) Emir etmek, buyurmak.

1.1. emr eyle-:-*dü, -ñ*

Her ne kim **emr eyledüñ** baş üstine
Dostını ḳavuşduralum dostına **(Beyit 579)**

1.2. emr eyle-:-*se, -ñ*

Her ne kim **emr eyleseñ** fermān senüñ
Cān içinde vuṣlat-ı cānān senüñ **(Beyit 577)**

emr it-:

1.) Emretmek, buyurmak.

1.1. emr it-:-*er, -ise, -ñ*

İş senüñ fermān senüñ ey nūr-ı Ḥaḳ
Her ne kim **emr ideriseñ** ma-ṣadak **(Beyit 418)**

1.2. emr it-:-*se, -n*

Ḥażretüñden ḥāşā kim yüz döndürem
Her ne **emr itseñ** gerek baş indürem **(Beyit 71)**

emvāc:

1.) Dalgalar.

1.1. emvācı:-*ı*

Dicle çün urdı nefes cūş eyledi
Fevc fevc **emvācı** hurūş eyledi **(Beyit 882)**

emvāc-ı ṣıfāt:

1.) İlâhi sıfatların dalgaları.

1.1. emvāc-ı ṣıfāt:

Niteki cūş eylemiş deryā-yı ẕāt
Andañ ayru olmaz **emvāc-ı ṣıfāt**
(Beyit 435)

enāniyet:

1.) Benlik, nefs.

1.1. enāniyetden:-*den*

Gāh **enāniyetden** āzād ol yüri
Ol cemālüñ nūrına şād ol yüri **(Beyit 1044)**

enbiyā:

1.) Peygamberler.

1.1. enbiyā:

ʿAşḳıla gördi velāyet evliyā
ʿAşḳıla buldı nübüvvet **enbiyā (Beyit 992)**

1.2. enbiyādan:-*dan*

Enbiyādan hiç Ene'l-Ḥaḳ gelmedi
Evliyādan uşbu söz söylenmedi **(Beyit 109)**

ender:

1.) İçinde, derununda, dahilinde.

1.1. ender:

Pes uşandı ol divīd **ender** zamān
Kim mürekkeb her yire urdı nişān
(Beyit 139)

1.2. ender:

Ḥükm idüp ʿālimler şol dem revān
Dār aġacın dikdiler **ender** zamān
(Beyit 600)

1.3. ender:

Geldi cellād ilerü **ender** zamān
Didi Manṣūra eyā şāh-ı cihān **(Beyit 674)**

Ene'l-Ḥaḳ:

1.) Ben Hakk'ım. Hallâc-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediği ve dâra çekilmesine sebep olan meşhur söz.

1.1. Ene'l-Ḥaḳ:

Cān ḳulaġın dut ki ḳudret n'eyledi
Gör neden Manṣūr **Ene'l-Ḥaḳ** söyledi
(Beyit 80)

1.2. Ene'l-Ḥaḳ:

Sen **Ene'l-Ḥaḳ** dārına aġsañ gerek
Boġazuñ ʿaşḳ ipine boġsañ gerek
(Beyit 86)

1.3. Ene'l-Ḥaḳ:

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ Manṣūrı çün ġarḳ eyledi
Bī-ḳarār olup **Ene'l-Ḥaḳ** söyledi
(Beyit 94)

1.4. Ene'l-Ḥaḳ:

Ḥaḳḳa irdüm cān u başı neylerem
Cümle Ḥaḳ oldum **Ene'l-Ḥaḳ**
söylerem **(Beyit 100)**

1.5. Ene'l-Ḥaḳ:

Kim **Ene'l-Ḥaḳ** sırrını fāş eyledi
Kendü ḳanını kendüye aş eyledi **(Beyit 107)**

1.6. Ene'l-Ḥaḳ:

Enbiyādan hiç **Ene'l-Ḥaḳ** gelmedi
Evliyādan uşbu söz söylenmedi **(Beyit 109)**

1.7. Ene'l-Ḥaḳ:

Key delü olmış **Ene'l-Ḥaḳ** çaġırur
Ḥaḳ benem dir naʿra urup baġırur
(Beyit 113)

1.8. Ene'l-Ḥaḳ:

Gel **Ene'l-Ḥaḳ** sırrını fāş eyleme
Sen bu ḫānı ḳamuya aş eyleme **(Beyit 124)**

1.9. Ene'l-Ḥaḳ:

Ben **Ene'l-Ḥaḳ** ṣavtını terk itmezem
Uşbu meydāndadururam gitmezem
(Beyit 130)

1.10. Ene'l-Ḥaḳ:

Saḳf-ı ṣaḥna ol mürekkeb ṭoḳunur
Cümle yazılar **Ene'l-Ḥaḳ** oḳunur
(Beyit 140)

1.11. Ene'l-Ḥaḳ:

Bu sözüm ol dem size taṣdīḳ ola
Hem **Ene'l-Ḥaḳ** didügüm taḥkīḳ ola
(Beyit 180)

1.12. Ene'l-Ḥaḳdan:-*dan*

Ḳaldı zindān içre Manṣūr ol zamān
Gösterür her dem **Ene'l-Ḥaḳdan**
nişān **(Beyit 250)**

1.13. Ene'l-Ḥaḳ:

Bulmadılar anda zindāndan nişān
Çaġırur Manṣūr **Ene'l-Ḥaḳ** ol zamān
(Beyit 267)

1.14. Ene'l-Ḥaḳ:

Yaluñuz Manṣūr oturmış ṣādūmān
Dir **Ene'l-Ḥaḳ** çaġırur ḳılur figān
(Beyit 270)

1.15. Ene'l-Ḥaḳ:

Ol gidenler geldi Manṣūrı görür
Ādem olmış ḫoş **Ene'l-Ḥaḳ** çaġırur
(Beyit 286)

1.16. Ene'l-Ḥaḳ:

Gelüben şāha didiler ol cüvān
Ḫoş **Ene'l-Ḥaḳ** sāzını çalar revān
(Beyit 287)

1.17. Ene'l-Ḥaḳ:

Gizlü sırrın bende izhār eyledi
Dilüm anuñ çün **Ene'l-Ḥaḳ** söyledi
(Beyit 321)

1.18. Ene'l-Ḥaḳ:

Nāliş itdi anda Manṣūr ol gece
Dem-be-dem dirdi **Ene'l-Ḥaḳ** ey ḫoca
(Beyit 357)

1.19. Ene'l-Ḥaḳ:

İmdi sen luṭf eyleyüp Manṣūra var
Di ki ḳılmasun **Ene'l-Ḥaḳ** āşikār
(Beyit 364)

1.20. Ene'l-Ḥaḳ:

Ẓāhir eyledüñ **Ene'l-Ḥaḳ** sırrını
Münteşir ḳılduñ bu vaḥdet dürrini
(Beyit 379)

1.21. Ene'l-Ḥaḳ:

Sākin olmaduñ **Ene'l-Ḥaḳ** söyledüñ
Cevheri nā-dāna işrāf eyledüñ **(Beyit 382)**

1.22. Ene'l-Ḥaḳ:

Sen daḫı luṭf eylegil ey kāmurān
Bu **Ene'l-Ḥaḳ** vechine urġıl nihān
(Beyit 389)

1.23. Ene'l-Ḥaḳ:

Kendidür yine **Ene'l-Ḥaḳ** söyleyen
Ḫalḳına ḥālini maʿlūm eyleyen **(Beyit 393)**

1.24. Ene'l-Ḥaḳ:

Ben bu meydān içre gerçek ʿāşıḳam
Pes **Ene'l-Ḥaḳ** söylerisem ṣādıḳam
(Beyit 413)

1.25. Ene'l-Ḥaḳ:

Bu **Ene'l-Ḥaḳ** ol deñizüñ mevcidür
ʿAyn-ı deryādur ki anuñ fevcidür
(Beyit 436)

1.26. Ene'l-Ḥaḳ:

Mest-i ʿaşḳam ben **Ene'l-Ḥaḳ** söylerem
Ġarḳa vardum baş u cānı neylerem
(Beyit 447)

1.27. Ene'l-Ḥaḳ:

Anuñ irşādıla irdüm ben Ḥaḳḳa
Bu **Ene'l-Ḥaḳ** oldı baña muṭlaḳa
(Beyit 466)

1.28. Ene'l-Ḥaḳ:

İmdi bir gün baña virsünler emān
Ta **Ene'l-Ḥaḳ** dārına varam revān
(Beyit 478)

1.29. Ene'l-Ḥaḳ:

Çün **Ene'l-Ḥaḳ** didügi ṣādıḳ mıdur
Yā bu söz her kimseye lāyıḳ mıdur
(Beyit 506)

1.30. Ene'l-Ḥaḳ:

Çün **Ene'l-Ḥaḳ** remzin itdüñ āşikār
Berdār olduñ sen imdi dāra var **(Beyit 535)**

1.31. Ene'l-Ḥaḳ:

Çün bu dem deryā-yı vaḥdet ḳıldı cūş
Kemterīn mevci **Ene'l-Ḥaḳ** geldi ḫūş
(Beyit 548)

1.32. Ene'l-Ḥaḳ:

Çün **Ene'l-Ḥaḳ** sırrın itdüm āşikār
Dāra varmaḳ ḫoşdurur ey merd-i kār
(Beyit 556)

1.33. Ene'l-Ḥaḳ:

Çün **Ene'l-Ḥaḳ** ṣavtını terk itmedüñ
Şerʿ içinde ayaġuñ berḳ itmedüñ
(Beyit 604)

1.34. Ene'l-Ḥaḳ:

Çün **Ene'l-Ḥaḳ** didüñ ey meydān eri
Eyle bil kim seni ḳomazuz diri **(Beyit 607)**

1.35. Ene'l-Ḥaḳ:

Yine Manṣūr ol zaman āh eyledi
Cūşa geldi vü **Ene'l-Ḥaḳ** söyledi
(Beyit 608)

1.36. Ene'l-Ḥaḳ:

Şöyle çaġırdı **Ene'l-Ḥaḳ** cān-ı pāk
İşiden maḫlūḳdan oldı zehre çāk
(Beyit 609)

1.37. Ene'l-Ḥaḳ:

Naʿrasından bil ki zindān iñledi
Ṭaşı ṭopraġı **Ene'l-Ḥaḳ** söyledi **(Beyit 610)**

1.38. Ene'l-Ḥaḳ:

Dem-be-dem çalar **Ene'l-Ḥaḳ** sāzını
ʿĀşıḳ olur işiden āvāzını **(Beyit 615)**

1.39. Ene'l-Ḥaḳ:

Uş vücūdum cübbesin çāk eylerem
Ḥaḳḳa vāṣıl oldum **Ene'l-Ḥaḳ**
söylerem **(Beyit 637)**

1.40. Ene'l-Ḥaḳ:

Dem-be-dem Manṣūr **Ene'l-Ḥaḳ**
çaġırur
Dār öñinde diz çöküp naʿra urur
(Beyit 645)

1.41. Ene'l-Ḥaḳ:

Yine çaġırdı **Ene'l-Ḥaḳ** şol zamān
Şöyle kim vecd oldılar pīr ü cüvān
(Beyit 652)

1.42. Ene'l-Ḥaḳ:

Yine cūşa geldi Manṣūr ey kibār
ʿAşḳ ıla ḳıldı **Ene'l-Ḥaḳ** āşikār **(Beyit 665)**

1.43. Ene'l-Ḥaḳ:

Çün **Ene'l-Ḥaḳ** ṭablı çalındı ḳatı
Diñle imdi ey fetā gör ḳudreti **(Beyit 666)**

1.44. Ene'l-Ḥaḳ:

Bī-ḫod oldı cümle maḫlūḳ ol zamān
Ḳamusı didi **Ene'l-Ḥaḳ** nāgehān
(Beyit 668)

1.45. Ene'l-Ḥaḳ:

Oldı ol ḳandan **Ene'l-Ḥaḳ** āşikār
Diñle sözi cānıla ey nāmdār **(Beyit 685)**

1.46. Ene'l-Ḥaḳ:

Ḳan **Ene'l-Ḥaḳ** yazdı ṭopraḳ üstine
Nitekim ḳara yazar aḳ üstine **(Beyit 686)**

1.47. Ene'l-Ḥaḳ:

Aḳduġınca ḳan **Ene'l-Ḥaḳ** yazıla
Ṣanki mermer üzre sikke ḳazıla **(Beyit 687)**

1.48. Ene'l-Ḥaḳ:

Yine yazıldı **Ene'l-Ḥaḳ** şöyle bil
Kim bu sözde yoḳdurur hīç ḳāl u ḳīl
(Beyit 690)

1.49. Ene'l-Ḥaḳ:

Hep **Ene'l-Ḥaḳ** oldı ṭopraḳ ey püser
Ṭañlayuban cümle ḫalḳ ider naẓar
(Beyit 691)

1.50. Ene'l-Ḥaḳ:

Yine Manṣūrı gör imdi neyledi
ʿAşḳ ıla şol dem **Ene'l-Ḥaḳ** söyledi
(Beyit 734)

1.51. Ene'l-Ḥaḳ:

Yine ḳan yazdı **Ene'l-Ḥaḳ** naḳşını
Zīra Ḥaḳdan bulmışıdı baḫşını **(Beyit 742)**

1.52. Ene'l-Ḥaḳ:

Aḳduġınca ḳan **Ene'l-Ḥaḳ** yazılur
Baḳduġınca dāra güller yazılur **(Beyit 743)**

1.53. Ene'l-Ḥaḳ:

Gördüm ol Ḥaḳḳı **Ene'l-Ḥaḳ** söylerem
Anuñ içün ṣūreti terk eylerem **(Beyit 764)**

1.54. Ene'l-Ḥaḳ:

Yine çaġırdı **Ene'l-Ḥaḳ** bir kezin
Şöyle ol maḫlūḳ unutdı kendözin **(Beyit 800)**

1.55. Ene'l-Ḥaḳ:

ʿAşḳ ıla geldüm **Ene'l-Ḥaḳ** dārına
Aṣuñ imdi vara yārı yārına **(Beyit 804)**

1.56. Ene'l-Ḥaḳ:

Aġdı Manṣūr ol **Ene'l-Ḥaḳ** dārına
Vāṣıl oldı ol Ḥaḳuñ dīdārına **(Beyit 816)**

1.57. Ene'l-Ḥaḳ:

Ol dütün daḫı **Ene'l-Ḥaḳ** söyledi
Ḥālet-i Manṣūrı taḳrīr eyledi **(Beyit 858)**

1.58. Ene'l-Ḥaḳ:

Her yaluñ kim oynarıdı sāzıla
Ol **Ene'l-Ḥaḳ** diridi āvāzıla **(Beyit 859)**

1.59. Ene'l-Ḥaḳ:

Ḳudret-i Ḥaḳ ol küli gör neyledi
Ḳanda aġdısa **Ene'l-Ḥaḳ** söyledi **(Beyit 873)**

1.60. Ene'l-Ḥaḳ:

Her yire kim düşdi ol külden hemān
Çaġırup didi **Ene'l-Ḥaḳ** bī-gümān **(Beyit 874)**

1.61. Ene'l-Ḥaḳ:

Düşdügi sāʿat **Ene'l-Ḥaḳ** didi kül
Diñle Ḥaḳdan külli şeyʾ ayru degül **(Beyit 879)**

1.62. Ene'l-Ḥaḳ:

Çün **Ene'l-Ḥaḳ** sırrı irdi Dicleye
Güş idüben ṭaşmaya mı Dicleye **(Beyit 881)**

1.63. Ene'l-Ḥaḳ:

Söylemişdi Manṣūr aña ol zamān
Kim **Ene'l-Ḥaḳ** remzini ḳılam ʿıyān
(Beyit 904)

1.64. Ene'l-Ḥaḳ:

Gizlü remzi şöyle kim fāş eyleyem
Çaġırup ol dem **Ene'l-Ḥaḳ** söyleyem
(Beyit 905)

1.65. Ene'l-Ḥaḳ:

Ben **Ene'l-Ḥaḳ** ṣavtını terk itmeyem
ʿAşḳ meydānına varam gitmeyem
(Beyit 907)

1.66. Ene'l-Ḥaḳ:

Durmaya dilüm **Ene'l-Ḥaḳ** söyleye
Bī-nişānuñ sırrını şerḥ eyleye **(Beyit 909)**

1.67. Ene'l-Ḥaḳ:

Yire düşen kül **Ene'l-Ḥaḳ** söyleye
Göġe aġan cūş idüp Ḥaḳ söyleye
(Beyit 914)

1.68. Ene'l-Ḥaḳ:

Ḳanda aġarsa **Ene'l-Ḥaḳ** diye kül
Ḥaḳ kelāmın şöyle muṭlaḳ diye kül
(Beyit 915)

1.69. Ene'l-Ḥaḳ:

Yil öñince vara kül ṣuya düşe
Kül **Ene'l-Ḥaḳ** söyleye ırmaḳ ṭaşa
(Beyit 917)

1.70. Ene'l-Ḥaḳ:

Bil ki Manṣūra **Ene'l-Ḥaḳ** söyleden
ʿAşḳ idi Ḥaḳḳı muṭlaḳ söyleden **(Beyit 975)**

1.71. Ene'l-Ḥaḳdan:-*dan*

Ṣormaduḳ ḥālin anuñ niçedügin
Bu **Ene'l-Ḥaḳdan** murāduñ neydügin
(Beyit 115)

1.72. Ene'l-Ḥaḳdan:-*dan*

Uş kesildi ẓāhir eller aḳdı ḳan
Ṭopraġa yazdı **Ene'l-Ḥaḳdan** nişān
(Beyit 696)

1.73. Ene'l-Ḥaḳdur:-*dur*

Ṭoldı ol ḫalvet **Ene'l-Ḥaḳdur** tamām
Gördiler bu sırrı cümle ḫās u ʿām
(Beyit 141)

<u>envār:</u>

1.) Nurlar, aydınlıklar.

1.1. envāra:-*a*

Döymedi envāra zindān maḥv olur
Bil bu esrārı bilen ʿārif olur **(Beyit 307)**

1.2. envārdan:-*dan*

Size bu **envārdan** feyż olmadı
Cānuñuz ʿaşḳuñ rumūzı bilmedi
(Beyit 624)

1.3. envārdan:-*dan*

Siz bu sırdan ḳaçan alursız ḫaber
Size bu **envārdan** yoḳdurur eṣer
(Beyit 700)

1.4. envārını:-*ı, -n, -ı*

Fehm idemedük anuñ esrārını
Görmedük cān sırrınuñ **envārını**
(Beyit 865)

envār-ı ʿaşḳ:

1.) Aşkın, sevdanın nurları, ışıkları.

1.1. envār-ı ʿaşḳ:

Tā göre cānuñ gözi **envār-ı ʿaşḳ**
Hem dilüñden dökile güftār-ı ʿaşḳ
(Beyit 36)

1.2. envār-ı ʿaşḳ:

Gönline ṭolmış girü **envār-ı ʿaşḳ**
Lāyık olmış diline güftār-ı ʿaşḳ **(Beyit 92)**

er:

1.) Er, yiğit, kahraman, adam, erkek.

1.1. er:

Varıdı Manṣūr-ı Baġdādī meger
Her ʿulūmı ṭanımışıdı ol **er (Beyit 42)**

1.2. er:

Ger saʿādet ister iseñ ʿāşıḳ ol
Yoluña ṣādıḳ **er** iseñ ʿāşıḳ ol **(Beyit 986)**

1.3. ere:-*e*

Ḥālini ʿarż idiser ol servere
Ḳoyalum yarın irişsün ol **ere (Beyit 489)**

1.4. eri:-*i*

Ġayb erenlerden görelüm ol **eri**
Ayaġına sürelüm rūy u seri **(Beyit 499)**

eren:

1.) Dinî konularda öncü olan şahsiyet, velî.

1.1. erenler:-*ler*

Daḳdı ʿaşḳ urġanın ol dem boynına
Sen naẓar ḳıl ḫāṣ **erenler** oynına
(Beyit 809)

1.2. erenler:-*ler*

Ḫaṣ **erenler** gör ne çekdiler cefā
Ol cefā içinde gördiler vefā **(Beyit 983)**

erenler maḫfili:

1.) Erenler meclisi.

1.1. erenler maḫfili: *-n*

Her kim ol ʿaşḳa irürdi menzilin
Ol göriserdür **erenler maḫfilin (Beyit 19)**

eriş-:

1.) Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.

1.1. erişe:*-e*

Saña **erişe** Ḥabībüm Muṣṭafā
Bulasın andan sürūr ile ṣafā **(Beyit 76)**

erkān:

1.) Bir topluluğun başlıca kimseleri, ileri gelenler, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstleri.

1.1. erkānıla:*-ıla*

Böyle didi ḫoş-ṣafā **erkānıla**
Yudı şol dem ḳollarını ḳanıla **(Beyit 710)**

1.2. erkānıla:*-ıla*

ʿAşḳ meydānına geldi cānıla
Cānını virdi ṣafā **erkānıla (Beyit 977)**

erkān-ı ḫū:

1.) Zikir esasları.

1.1. erkān-ı ḫū:

Budurur ʿāşıḳlara **erkān-ı ḫū**
Dār öñinde ḳanda almaḳ vuẓūʿ **(Beyit 715)**

esas:

1.) Bir şeyi meydana getiren ana unsur, asıl yapı, temel.

1.1. esāsından:*-ı, -n, -dan*

Şerʿ **esāsından** ḳoparduñ çünki ṭaş
Ṭaş yerine ḳorsun ey Manṣūr baş **(Beyit 154)**

eser:

1.) Belirti, iz, nişan.

1.1. eser:

Siz bu sırdan ḳaçan alursız ḫaber
Size bu envārdan yoḳdurur **eser (Beyit 700)**

esīr ol-: (Deyim)

1.) Esir düşmek, tutsak olmak, yakalanmak; köle olmak.

1.1. esīr ol-:-*ma*

Var **esīr olma** bu ṣūret ḳaydına
ʿĀṣıḳuñ ṣūret evinde ḳaydı ne **(Beyit 403)**

1.2. esīr ol-:-*sa*

Bend-i ṣūretde **esīr olsa** kişi
Olmaya bu maʿnādan baḫṣāyişi **(Beyit 396)**

esrār:

1.) Gizlenilen ve bilinmeyen şeyler, aklın eremeyeceği işler.

1.1. esrār:

Genc-i maḫfīdür Ḥaḳuñ **esrārı** çün
Cān gerek şükrāne ol esrār içün **(Beyit 531)**

1.2. esrārı:-*ı*

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Bilesin kim söz nedür **esrārı** ne **(Beyit 40)**

1.3. esrārı:-*ı*

ʿAḳluñı cemʿ eyle ey şāh-ı cihān
Perde içre ḳıl bu **esrārı** nihān **(Beyit 122)**

1.4. esrārı:-*ı*

Pes bu **esrārı** gerek ketm idesin
Bu aradan sözümüz ḫatm edesin **(Beyit 126)**

1.5. esrārı:-*ı*

Döymedi envāra zindān maḥv olur
Bil bu **esrārı** bilen ʿārif olur **(Beyit 307)**

1.6. esrārı:-*ı*

Çünki ol bu resme güftār itmedi
Gizledi **esrārı** iẓhār itmedi **(Beyit 388)**

1.7. esrārı:-*ı*

Genc-i maḫfīdür Ḥaḳuñ **esrārı** çün
Cān gerek şükrāne ol esrār içün **(Beyit 531)**

1.8. esrārı:-*ı*

Bize maʿlūm olmaz **esrārı** anuñ
Key daḳīḳ olmışdur efkārı anuñ **(Beyit 840)**

1.9. esrārını:-*ı, -n, -ı*

Kimseye **esrārını** bildürmesün
Bu cihān ḫalḳın bize güldürmesün **(Beyit 365)**

1.10. esrārını:-*ı, -n, -ı*

Fehm idemedük anuñ **esrārını**
Görmedük cān sırrınuñ envārını **(Beyit 865)**

esrār-ı cān:

1.) Ruhun sırları.

1.1. esrār-ı cān:

Çün saña oldı ʿıyān **esrār-ı cān**
Bil ki maḥkūmuñdurur her dü-cihān **(Beyit 564)**

esrārı nihān:

1.) Gizli sırlar.

1.1. esrār-ı nihān:

Şeyḫ Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Sende ẓāhir oldı **esrār-ı nihān (Beyit 308)**

esri-:

1.) Sarhoş olmak, kendinden geçmek.

1.1. esridi:-*di*

Kim ki Ḥaḳ peymānesinden **esridi**
Cān u baş ol ʿarṣada ḳıldı fidī **(Beyit 159)**

es-ṣalātü ve's-selām: (Kalıp ifade)

1.) Salat ve selam.

1.1. es-ṣalātü ve's-selām:

Çün bu söz bu arada oldı tamām
Diñ Resūle **es-ṣalātü ve's-selām (Beyit 971)**

1.2. es-ṣalātü ve's-selām:

Ey bürāder söz tamām oldı tamām
Diñ Resūle **es-ṣalātü ve's-selām (Beyit 1066)**

eṣvāt:

1.) Sesler, sadâlar.

1.1. eṣvātumdadır:-*um, -da, -dur*

Vācib ü mümkin benüm ẕatūmdadur
Sūr-ı İsrāfil **eṣvātumdadır (Beyit 146)**

eşyā:

1.) Mevcudat, yaratılmış olan her şey.

1.1. eşyāya:-*(y)a*

Senden irdi cümle **eşyāya** vücūd
Sañadur cümle ḳıyām ile sücūd **(Beyit 332)**

et:

1.) Bedeni oluşturan ve kemikleri kaplayan yapı.

1.1. et:

Cānı ḳalmış ḳalmamış hiç **et** ü ḳan
Cismi anuñ serçeye dönmiş hemān
(Beyit 284)

ev:

1.) Barınma yeri, dünya.

1.1. evde:-*de*

Ḥaḳ Taʿālā didi ey Manṣūr sen
Evde mihmānuñ elinden nitesen
(Beyit 324)

1.2. evinde:-*i, -n, -de*

Var esīr olma bu ṣūret ḳaydına
ʿĀṣıḳuñ ṣūret **evinde** ḳaydı ne **(Beyit 403)**

evliyā:

1.) Allah dostları, veliler, erenler.

1.1. evliyā:

Milke mucidsin i kān-ı vefā
Evliyā ṣafında sen bulduñ ṣafā **(Beyit 482)**

1.2. evliyā:

Ḫırḳamuñ iki yeñin bandur ṣuya
Tā ki anlar **evliyā** sırrın ṭuya **(Beyit 925)**

1.3. evliyā:

ʿAşḳıla gördi velāyet **evliyā**
ʿAşḳıla buldı nübüvvet enbiyā **(Beyit 992)**

1.4. evliyā:

Dut yüzüñi **evliyā** dergāhına
Tā ki varup ilte şāhlar şāhına **(Beyit 1049)**

1.5. evliyādan:-*dan*

Enbiyādan hiç Ene'l-Ḥaḳ gelmedi
Evliyādan uşbu söz söylenmedi
(Beyit 109)

1.6. evliyāya:-*(y)a*

Ṣoḥbeti Manṣūrdan almışıdı dad
Evliyāya iren olmaz nā-murād **(Beyit 903)**

evliyā vü enbiyā:

1.) Veliler ve peygamberler.

1.1. evliyā vü enbiyā:

Geldi cümle **evliyā vü enbiyā**
Ḥaḳ yolında kūşiş itdi bī-riyā **(Beyit 384)**

evṣāf:

1.) Vasıflar, nitelikler, özellikler; övgüler.

1.1. evṣāfuñda:-*uñ, -da*

Senüñ **evṣāfuñda** diller giñ ü lāl
Sen muʿarrā gerçi söylerler maḳāl
(Beyit 1054)

evvel:

1.) Başlangıçta, evvelâ, ilk önce, ilk olarak.

1.1. evvel:

Evvel anı aydalum kim Ḥaḳdur ol
Ḥayy u Bāḳī Vāhid ü Muṭlaḳdur ol
(Beyit 1)

1.2. evvel:

Gelüñ imdi kesüñ evvel elümi
Elsüz ayaḳsuz varam ben yolumı
(Beyit 670)

1.3. evvel:

Āḫiretde daʿvici olma baña
Ḥālüm **evvel** ʿarża ḳıldum uş saña
(Beyit 677)

1.4. evvel:

Evvel āḫir ẓāhir u bāṭın hemān
Sensin ol Cebbār-ı ʿālem cāvidān
(Beyit 791)

1.5. evvel:

Evvel āḫir iş senüñdür yā Celīl
Luṭfuñ irişmez ise ḳalduḳ ẕelīl **(Beyit 891)**

1.6. evvel:

Bildiler kim ḳahr içinde luṭfı var
Ḳahrını ḳıldılar **evvel** iḫtiyār **(Beyit 984)**

ey:

1.) "Ey" seslenme ünlemi.

1.1. ey: (Fetâ)

ʿAşḳ ḳulaġuz olmayınca **ey** fetā
Kimse yolın iltemez ol Ḥażrete **(Beyit 16)**

1.2. ey: (Cān-ı pāk)

Baġlamasun yoluñı bu āb u ḫāk
Aṣluña dön aṣluña **ey** cān-ı pāk **(Beyit 20)**

1.3. ey: (Cānı ten)

Gitmeyince aradan bu māʾ u men
Cān gözi görmez Ḥaḳḳı **ey** cānı ten
(Beyit 23)

1.4. ey: (Bürāder)

ʿİlm-i ledün ḥāṣıl olmışdı aña
Ey bürāder sen de ḥāṣıl ḳılsaña **(Beyit 44)**

1.5. ey: (Feryād-res)

Aydur **ey** ḳalmışlara feryād-res
Dergehüñ ḫānında cānum bir mekes
(Beyit 52)

1.6. ey: (Ḫudāvend-i cihān)

Didi Manṣūr **ey** Ḫudāvend-i cihān
Saña her gizli ʿıyān-ender-ʿıyān **(Beyit 58)**

1.7. ey: (Padişah)

Nesne yoḳ cānumdan özge yā İlah
Luṭfuñıla ḳıl ḳabūl **ey** pādişāh **(Beyit 61)**

1.8. ey: (Manṣūr)

Ḥaḳ Taʿālā didi **ey** Manṣūr eger
Ḳulırısañ cān u başundan güzer **(Beyit 62)**

1.9. ey: (Hudâ)

Didi Manṣūr **ey** Ḫudā fermān senüñ
Cismümi ṣad-pāre ḳıldur cān senüñ
(Beyit 70)

1.10. ey: (Hak)

Ḳomışam yolunda baş u cānumı
Ṭopraġa ḳarsunlar **ey** Ḥaḳ ḳanumı
(Beyit 72)

1.11. ey: (Nîk- nâm)

Ḥaḳḳ ıla bāzārı çün oldu tamām
ʿAḳl ıla diñle sözü **ey** nīk-nām **(Beyit 79)**

1.12. ey: (Hümâm)

Didi Manṣūra ki Ḥaḳ ḳıldı selām
Vuṣlatuñ güni irişdi ey **hümām (Beyit 82)**

1.13. ey: (Halk-ı cihân)

Cūşa geldi şol zamān itdi fiġān
Didi Ḫālıḳ benven **ey** ḫalḳ-ı cihān
(Beyit 95)

1.14. ey: ('Amû)

Bildiler Manṣūruñ aḥvālin ḳamu
Diñle imdi niçe oldı **ey** ʿamū **(Beyit 104)**

1.15. ey: (Halîfe)

Didiler kim **ey** Ḫalīfe ḥāli gör
Uşbu Manṣūr söyledügi ḳāli gör
(Beyit 112)

1.16. ey: (Hak-nihâd)

Bu sözi kim işide **ey** Ḥaḳ-nihād
Ḳılmaġ ister şerʿi bāzāruñ kesād
(Beyit 116)

1.17. ey: (Ulu)

Didi Manṣūra Ḫalīfe **ey** ulu
Ey vilāyet taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 121)**

1.18. ey: (Mansûr)

Didi Manṣūra Ḫalīfe ey ulu
Ey vilāyet taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 121)**

1.19. ey: (Şâh-ı cihân)

ʿAḳluñı cemʿ eyle **ey** şāh-ı cihān
Perde içre ḳıl bu esrārı nihān **(Beyit 122)**

1.20. ey: (Halîfe)

Didi Manṣūr **ey** Ḫalīfe geçmezem
Ben bu söz üzre dururam gitmezem **(Beyit 127)**

1.21. ey: (Püser)

Diñle imdi bir kerāmet **ey** püser
Bu ḫaber key muʿteberdür muʿteber **(Beyit 136)**

1.22. ey: (Halk-ı ricâl)

Yine Manṣūr didi **ey** ḫalḳ-ı ricāl
Cümle işüm Ḥaḳ ḳılupdur ber-kemāl **(Beyit 144)**

1.23. ey: (Ulu)

Çün bu sözi ḫalḳ işitdi **ey** ulu
Diñle aydam n'olısar ey baḫtulu **(Beyit 150)**

1.24. ey: (Bahtulu)

Çün bu sözi ḫalḳ işitdi ey ulu
Diñle aydam n'olısar **ey** baḫtulu **(Beyit 150)**

1.25. ey: (Merd-i kâr)

Didiler Manṣūra kim **ey** merd-i kār
Seni maḥbūs eylerüz bil āşikār **(Beyit 151)**

1.26. ey: (Hallâc-ı Mansûr)

Şerʿ esāsından ḳoparduñ çünki ṭaş
Ṭaş yerine ḳorsun **ey** Manṣūr baş **(Beyit 154)**

1.27. ey: (Âdem)

ʿAḳluñı cemʿ eyle var **ey** Ādemī
Yüri ey dīvāne urma bu demi **(Beyit 156)**

1.28. ey: (Dîvâne)

ʿAḳluñı cemʿ eyle var ey Ādemī
Yüri **ey** dīvāne urma bu demi **(Beyit 156)**

1.29. ey: (Hümâm)

Her ki ol deryāda ġarḳ oldu tamām
Cān u başı farḳ olınmaz **ey** hümām
(Beyit 160)

1.30. ey: (Dedem)

Bir divīd varıdı Manṣūrda o dem
İçi dolmışdı mürekkeb **ey** dedem
(Beyit 171)

1.31. ey: (Hümâm)

Buluban getürdiler örsi tamām
Ḳodılar Manṣūr öñinde **ey** hümām
(Beyit 182)

1.32. ey: (Kişi)

Didiler seḥḥār mısın sen **ey** kişi
Cinniler birle ḳılursın her işi **(Beyit 187)**

1.33. ey: ('Âmû)

İşidüp bu sözi şād oldı ḳamu
Diñle imdi n'olısardur **ey** ʿāmū **(Beyit 202)**

1.34. ey: (Cân-ı peder)

Çünki aḫşam irdi **ey** cān-ı peder
Gör neler ḳılur ḳażāyıla ḳader **(Beyit 203)**

1.35. ey: (Merd-i men)

Didi Manṣūr anlara **ey** merd-i men
Ḥaḳ sizi ḳurtarısar dutmañ gümān
(Beyit 204)

1.36. ey: (Merd-i Hak)

Lüṭfuñ öküşdür senüñ **ey** merd-i Ḥaḳ
Sen Ḥaḳḳuñ ḳudret elisin bī-nīṭaḳ
(Beyit 210)

1.37. ey: (Bürâder)

Ey bürāder diñle imdi cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür ihsānıla **(Beyit 213)**

1.38. ey: (Mürüvvet kânı)

Ey mürüvvet kānı vü baḥr-i kerem
Sensin Allāh Ḥażretinde muḥterem
(Beyit 234)

1.39. ey: (Sa'âdet gülistânı)

Ey saʿādet gülistānı ḫoş-liḳā
Çıḳsun ol göz kim saña egri baḳa
(Beyit 235)

1.40. ey: (Cüvân)

Döndi Manṣūr aña aydur **ey** cüvān
Rāżıyam bu ḥālüme bilgil ʿıyān **(Beyit 240)**

1.41. ey: (Hoş-nihâd)

Ḳo ḥużūrumda beni **ey** ḫoş-nihād
Cānum ol cānāne ile ola şād **(Beyit 246)**

1.42. ey: (Püser)

Diñlegil bir ḫoş ḥikāyet **ey** püser
Pür maʿānī cevheridür ser-be-ser **(Beyit 248)**

1.43. ey: ('Azîz)

Gelüben şāha didiler **ey** ʿazīz
Varup anda bulmadıḳ zindānı biz **(Beyit 269)**

1.44. ey: ('Azîz)

Geldiler şāha didiler **ey** ʿazīz
Oturur zindānda ol ehl-i temīz **(Beyit 283)**

1.45. ey: (Merd-i Hudâ)

Didi Şiblī aña **ey** merd-i Ḫudā
Derdünüñ dermānıdur derd ü cefā **(Beyit 293)**

1.46. ey: (Merd-i 'azîz)

Didi Manṣūr aña **ey** merd-i ʿazīz
Bilmedüñ bu sırrı ḳılmaduñ temīz **(Beyit 297)**

1.47. ey: (Şâh-ı cihân)

Döndi Şiblī aydur **ey** Şāh-ı cihān
Niçe zindān içre sen olduñ nihān **(Beyit 301)**

1.48. ey: (Cân-ı men)

Şiblī aydur neyidi **ey** cān-ı men
Gitdi zindān otururduñ şöyle sen **(Beyit 305)**

1.49. ey: (Şâh-ı cihân)

Şeyḫ Şiblī aydur **ey** Şāh-ı cihān
Sende ẓāhir oldı esrār-ı nihān **(Beyit 308)**

1.50. ey: (Merd-i Hak)

Didi Manṣūr Şibliye **ey** merd-i Ḥaḳ
Gel bu ʿaşḳ ders-ḫānesinden al ṣebaḳ **(Beyit 318)**

1.51. ey: (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ Taʿālā didi **ey** Manṣūr sen
Evde mihmānuñ elinden nitesen **(Beyit 324)**

1.52. ey: (Kerîm-kâr)

Ey Kerīm-kār u reşād-ı Lem-yezel
Ḳudretüñ ḳabżında her ʿuḳd oldı ḥal **(Beyit 329)**

1.53. ey: (Allah)

Ey viṣālüñ baḥri vü ketm-i ʿadem
Tenlere cān-baḫş olur urduḳça dem
(Beyit 346)

1.54. ey: (Hudâ)

Ey Ḫudā cān tuḥfesin maʿẕūr ḳıl
Al beni sen benligümden hūr ḳıl
(Beyit 354)

1.55. ey: (Püser)

Çün ḳabūl oldı münācāt **ey** püser
Diñle cānıla sözi ey baht-vār **(Beyit 356)**

1.56. ey: (Baht-vâr)

Çün ḳabūl oldı münācāt ey püser
Diñle cānıla sözi **ey** baht-vār **(Beyit 356)**

1.57. ey: (Hoca)

Nāliş itdi anda Manṣūr ol gece
Dem-be-dem dirdi Ene'l-Ḥaḳ **ey** ḫoca
(Beyit 357)

1.58. ey: (Cüvân)

Şöyle kim naʿra ururdı ol zamān
Kim işiden ġaşy olurdı **ey** cüvān
(Beyit 358)

1.59. ey: (Şeyh Cüneyd)

Didi **ey** Şeyḫ-i Kebīr-i bā-ṣafā
Nāgehān Manṣūra ḳılurlar cedā **(Beyit 363)**

1.60. ey: (Ulu)

Vācib-i ḳatl oldı Manṣūr **ey** ulu
Biz aña ḳatleylerüz ī baḫtulu **(Beyit 370)**

1.61. ey: (Kamuran)

Sen daḫı luṭf eylegil **ey** kāmurān
Bu Ene'l-Ḥaḳ vechine urġıl nihān
(Beyit 389)

1.62. ey: (Canumuz)

Sözümüz reddeyleme **ey** cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭānumuz
(Beyit 390)

1.63. ey: (cān-ı cihān)

Didi Manṣūr aña **ey** cān-ı cihān
Baḥr-i ẕāta düşdüm oldum uş nihān
(Beyit 391)

1.64. ey: (Hoş-nihad)

ʿAşḳ deryāsında bulmışsın murād
Her sözün dür dānedür **ey** ḫoş-nihād
(Beyit 417)

1.65. ey: (Nûr-ı Hak)

İş senüñ fermān senüñ **ey** nūr-ı Ḥaḳ
Her ne kim emr ideriseñ ma-ṣadak
(Beyit 418)

1.66. ey: (Kâm-yâb)

Didi Manṣūr imdi var **ey** kām-yāb
Söyle ḫalḳa baña ḳılsunlar ʿitāb **(Beyit 420)**

1.67. ey: (Ulu)

Beni ilzām itdi Manṣūr **ey** ulu
Çāre senden olısar ey baḫtulu **(Beyit 425)**

1.68. ey: (Bahtulu)

Beni ilzām itdi Manṣūr ey ulu
Çāre senden olısar **ey** baḫtulu **(Beyit 425)**

1.69. ey: (Uşşak)

Didi **ey** ʿuşşāḳ içinde ser-bülend
Ṭapuña kim virebilür nuṣḥ u pend
(Beyit 431)

1.70. ey: (Cân- ı cihân)

Mest-i Ḥaḳ olmışsın **ey** cān-ı cihān
Anuñ içün terk idersin baş u cān
(Beyit 432)

1.71. ey: (Rûh-ı revân)

Didi Manṣūr aña **ey** rūh-ı revān
Her ḳaçan mevc ursa baḥr-i bī-kerān
(Beyit 440)

1.72. ey: ('Aşk eri)

Bī-ser ü pā olmışam **ey** ʿaşḳ eri
Pes mücerred ḳılur āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 445)**

1.73. ey: (Aşıkların pervanesi)

Didi **ey** ʿāşıḳlaruñ pervānesi
Sensin ol cān baḥrinüñ dürdānesi
(Beyit 480)

1.74. ey: (Bürāder)

Yine diñle **ey** bürāder ḥikmeti
Kim ne ḳılur Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti
(Beyit 492)

1.75. ey: (Ehl-i salâh)

Ol gice daḫi geçüp irdi ṣabāḥ
Diñle n'olısardur ey ehl-i ṣalāḥ **(Beyit 494)**

1.76. ey: (Cân-ı peder)

Sözi cāndan diñle **ey** cān-ı peder
Gör neler ḳılur ḳażāyile ḳader **(Beyit 495)**

1.77. ey: (Pâdişâh)

Uşbu Mansūruñ işi oldı tebāh
Biz ḳuluñ añla sözin **ey** pādişāh **(Beyit 504)**

1.78. ey: ('Âlî-makâm)

Bize fetvā virüñ **ey** ʿālī-maḳām
Kim şerīʿat gitdi bozuldı niẓām **(Beyit 508)**

1.79. ey: (Kâmrân)

Didiler fermān senüñ **ey** kāmrān
Varuban sor ḥālin ey cān-ı cihān **(Beyit 513)**

1.80. ey: (Cân-ı cihân)

Didiler fermān senüñ ey kāmrān
Varuban sor ḥālin **ey** cān-ı cihān **(Beyit 513)**

1.81. ey: (şâh-ı cihân)

İrdi zindāncı Ḫalīfeye revān
Dir ʿaceb ḫāl oldı **ey** şāh-ı cihān **(Beyit 515)**

1.82. ey: (Muhterem)

Diñle imdi cānıla **ey** muḥterem
Söze geldi Gayb Eri ol pür-kerem **(Beyit 519)**

1.83. ey: (Hoş-hisâl)

Cümle taḥsīn eyleyüp ġaybüʿr-ricāl
Saña ḳıldılar selām **ey** ḫoş-hisāl **(Beyit 524)**

1.84. ey: (Bahtiyâr)

Ben ḳuluñı eylediler iḫtiyār
Ṭapuña irişmege **ey** baḫtiyār **(Beyit 526)**

1.85. ey: (Cân-ı cihân)

Cān atup ol aradan oldum revān
Ḥażretüñe irdüm **ey** cān-ı cihān **(Beyit 527)**

1.86. ey: (maḳṣūd u maṭlūb-ı cihān)

İmdi **ey** maḳṣūd u maṭlūb-ı cihān
ʿAşḳ meydānında sensin pehlevān **(Beyit 529)**

1.87. ey: (Merd-i kâr)

Çün ki ḳılduñ gizlü sırrı āşikār
Dār miʿrācuñdurur **ey** merd-i kār **(Beyit 530)**

1.88. ey: (Hümâm)

Anda Manṣūr adı yoḳdur ey hümām
Bī-ṣabā vü bī-mesā bī-neng ü nām **(Beyit 538)**

1.89. ey: (Sultân-ı dîn)

Didi Manṣūr aña **ey** sulṭān-ı dīn
Sen küşād itdüñ bu ʿaḳdüñ müşkilin
(Beyit 542)

1.90. ey: (Merd-i kâr)

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrın itdüm āşikār
Dāra varmaḳ ḫoşdurur **ey** merd-i kār
(Beyit 556)

1.91. ey: (Emîn-i Kirdgâr)

İmdi key bil **ey** emīn-i Kirdgār
Sen şehüñ yolunda cānumdur nisār
(Beyit 564)

1.92. ey: (Hallâc-ı Mansûr)

Ey ḳamu ʿuşşāḳa sensin pādişāh
Cümle varlığın saña virdi İlāh **(Beyit 567)**

1.93. ey: (Pür-kerem)

Sen Ġanīsin ben ġulām **ey** pür-kerem
Ḫāşa-lillāh ki saña fetvā virem **(Beyit 568)**

1.94. ey: (lutf ıssı yâr)

Yine Manṣūr aydur **ey** luṭf ıssı yār
Cānum olmışdur beḳāya intiẓār **(Beyit 569)**

1.95. ey: (Ulu)

Ġayb Eri Manṣūra aydur **ey** ulu
Sensin ol Ḥaḳ Ḥażretinde baḫtulu
(Beyit 575)

1.96. ey: (Selâtin-i cihân)

Didi Manṣūr **ey** selāṭin-i cihān
Ey vilāyet taḫtı üzre kām-rān **(Beyit 580)**

1.97. ey: (Vilâyet tahtı üzre kâm-rân)

Didi Manṣūr ey selāṭin-i cihān
Ey vilāyet taḫtı üzre kām-rān **(Beyit 580)**

1.98. ey: (Pâk-rûh)

Vaṣluñıla cānuma irdi fütūḥ
Vaʿde geldi yirine **ey** pāk-rūḥ **(Beyit 581)**

1.99. ey: (Merd-i men)

Didi o ġaybı bilüñ **ey** merd-i men
Kim bu esnāda gerekmez tercüman
(Beyit 591)

1.100. ey: (Bahtulu)

Çün bu resme itdiler anlar gulu
İmdi key Diñle sözi **ey** baḫtulu **(Beyit 601)**

1.101. ey: ('Aşk eri)

Didiler Manṣūra kim **ey** ʿaşḳ eri
Niçün olduñ ṭatlu cānuñdan beri
(Beyit 603)

1.102. ey: (Meydân eri)

Çün Ene'l-Ḥaḳ didüñ **ey** meydān eri
Eyle bil kim seni ḳomazuz diri **(Beyit 607)**

1.103. ey: (Zâhidân u 'âbidân)

Didi benven Ḥayy u Bāḳī cāvidān
Key bilüñ **ey** zāhidān u ʿābidān **(Beyit 611)**

1.104. ey: (Dedem)

Secde ḳılup ṭurdı yirinden şu dem
Diñle Manṣūrı n'iderler **ey** dedem
(Beyit 613)

1.105. ey: ('Aşk eri)

Didiler Manṣūra kim **ey** ʿaşḳ eri
Nite ṭopraġa ṣalarsın gevheri **(Beyit 621)**

1.106. ey: (Bürâder)

Yine diñle **ey** bürāder cānıla
Müşkili farḳ eylegil āsānıla **(Beyit 641)**

1.107. ey: (Şîr-i ner)

Didiler olsun mübārek bu sefer
Dāra miʿrācuñdurur **ey** şīr-i ner **(Beyit 648)**

1.108. ey: (Mest-i 'aşk)

Didiler Manṣūra kim **ey** mest-i ʿaşḳ
Uşbu ḳahrı saña ḳıldı dest-i ʿaşḳ
(Beyit 663)

1.109. ey: (Kibâr)

Yine cūşa geldi Manṣūr **ey** kibār
ʿAşḳ ıla ḳıldı Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 665)**

1.110. ey: (Fetâ)

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṭablı çalındı ḳatı
Diñle imdi **ey** fetā gör ḳudreti **(Beyit 666)**

1.111. ey: (Halâyık)

Didi Manṣūr **ey** ḫalāyıḳ n'olduñuz
Her biriñüz şöyle vālih ḳalduñuz
(Beyit 669)

1.112. ey: (Cüvân)

Didi Manṣūr **ey** cüvān olsun ḥelāl
Bu işi ḳılmayalar senden suʾāl **(Beyit 678)**

1.113. ey: (Cüvân)

Pes saña degdi cevābuñ **ey** cüvān
Ellerüm bileklerümden kes hemān
(Beyit 680)

1.114. ey: (Şâh)

Didi cellād imdi **ey** şāh şun elüñ
Çün ki bu ḥāle irişdi menzilüñ **(Beyit 682)**

1.115. ey: (Nâmdâr)

Oldı ol ḳandan Ene'l-Ḥaḳ āşikār
Diñle sözi cānıla **ey** nāmdār **(Beyit 685)**

1.116. ey: (Kişi)

Yine dir cellāda Manṣūr **ey** kişi
Kes ṣolın daḫı gidergil teşvişi **(Beyit 688)**

1.117. ey: (Püser)

Hep Ene'l-Ḥaḳ oldı ṭopraḳ **ey** püser
Ṭañlayuban cümle ḫalḳ ider naẓar
(Beyit 691)

1.118. ey: (Çalab)

Bu niçe ḳurbetdurur āḫir **ey** Çalab
ʿAḳla ṣıġmaz uşbu sırr-ı bü'l-ʿaceb
(Beyit 693)

1.119. ey: (Merd-i men)

Didi Manṣūr anlara **ey** merd-i men
ʿAşḳ sırrıdur bu kim oldı ʿıyān **(Beyit 694)**

1.120. ey: (Sâhib-kemâl)

Didiler neylersin **ey** ṣāḥib-kemāl
Ellerüñ yüzüñe sürdüñ bu ne hāl
(Beyit 706)

1.121. ey: (Cân-ı men)

İlerü geldi didi **ey** cān-ı men
Ḳollaruñı ḳanıla yumaḳ neden **(Beyit 712)**

1.122. ey: (Pâk-bâz)

Didi Manṣūr anlaġıl **ey** pāk-bāz
ʿAşḳ dārında budurur dest-i namāz
(Beyit 714)

1.123. ey: (Şâh-ı cihân)

Yine Şiblī didi **ey** şāh-ı cihān
Kim yoluñda baş u cānum der-miyān
(Beyit 717)

1.124. ey: (Ehl-i yakîn)

Didi Manṣūr aña **ey** ehl-i yaḳīn
Varlıġuñ şehrine ḳılmaduñ akın **(Beyit 720)**

1.125. ey: (Bürâder)

Ey bürāder diñle imdi bir daḫı
Buḫlı elden ḳo olasın saḫī **(Beyit 731)**

1.126. ey: (Cüvân)

Didi cellāda gel imdi **ey** cüvān
Kes iki ayaḳlarum virme amān **(Beyit 735)**

1.127. ey: (Âdemî)

Didi ṣolın daḫı kes **ey** ādemī
Yire dökülsün anuñ daḫı demi **(Beyit 740)**

1.128. ey: (Cellâd)

Durma **ey** cellād ıraḳda gel yakın
Sözini redditme Manṣūruñ ṣaḳın **(Beyit 757)**

1.129. ey: (Hudâ)

Ey Ḫudā sensin baña söz söyleden
Ḳudretüñ ḳabżındadur bu cān u ten **(Beyit 775)**

1.130. ey: (Kerîmullâh u Rahmâni'r-Rahîm)

Ey Kerīmullāh u Raḥmāni'r-Rahīm
ʿİzzetüñ nūrı Ḥaḳḳiçün ey Ḥaḳīm **(Beyit 781)**

1.131. ey: (Hakîm)

Ey Kerīmullāh u Raḥmāni'r-Rahīm
ʿİzzetüñ nūrı Ḥaḳḳiçün **ey** Ḥaḳīm **(Beyit 781)**

1.132. ey: (Allah)

Ey ṣıfatı ḳul hüvallau aḥad
Ḥayy u Bāḳī sensin Allahü's-Ṣamed **(Beyit 783)**

1.133. ey: (Ḫudāvendā)

Ey Ḫudāvendā İlāhā Rabbenā
Ben ḳulı vaṣluñla ḳılduñ āşinā **(Beyit 784)**

1.134. ey: (Hak Lâ-yezâl)

Ḥayy u Bāḳī sensin **ey** Ḥaḳ Lā-yezāl
Kim ṣıfāt u ẕātuña irmez melāl **(Beyit 790)**

1.135. ey: (Hudâ)

Ey Ḫudā sensin ḳamuyı yaradan
Saña irdi çıḳdı Manṣūr aradan **(Beyit 792)**

1.136. ey: (Bî-niyâz)

Çün senüñ dergāhuña ḳıldum niyāz
Müstecāb it daʿvetüm **ey** bī-niyāz **(Beyit 796)**

1.137. ey: (Celâl)

Fazl u ʿizzüñ ḥürmetiçün **ey** Celāl
İmdi āḫir bunları ḳılma zelīl **(Beyit 797)**

1.138. ey: *(Yar)*

Cümle ol ʿubbād u zühhād **ey** yarā
Mātem idüp geydiler şol dem ḳara **(Beyit 820)**

1.139. ey: ('Amû)

Cemʿ olup ʿālimler ol dem **ey** ʿamū
Çün Ḫalīfe ḳatına geldi ḳamu **(Beyit 826)**

1.140. ey: (Ulu)

İmdi bize bir ḫaber vir **ey** ulu
Ey maʿānī taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 831)**

1.141. ey: (Ma'ânî)

İmdi bize bir ḫaber vir ey ulu
Ey maʿānī taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 831)**

1.142. ey: ('Âlimân)

Pes size vācib budur **ey** ʿālimān
Her sözin anuñ dutasız bī-gümān **(Beyit 843)**

1.143. ey: (Pâdişâh)

Bu ne ḳudretdür ki ḳılduñ yā İlah
Sen ʿināyet ḳıl bize **ey** pādişāh **(Beyit 862)**

1.144. ey: ('Amû)

Bir yüce yire çıḳuban **ey** ʿamū
Ol küli yile ṣavurdılar ḳamu **(Beyit 872)**

1.145. ey: (Pâdişâh)

Didiler senden ʿināyet yā İlāh
Ṣuçumuz bağışlaġıl **ey** pādişāh **(Beyit 888)**

1.146. ey: (Rahîm)

Biz günāhkāruz İlāhī sen Kerīm
Bu belāya çāre senden **ey** Rahīm **(Beyit 889)**

1.147. ey: (Cüvân)

Şöyle ʿāciz ḳaldı ol ḫalḳ **ey** cüvān
Āh odından göklere çıḳdı duhān **(Beyit 896)**

1.148. ey: (Bahtı-vâr)

Sözi cāndan diñleyen alur ḫaber
ʿAşḳıla diñle sözi **ey** baḫtı-vār **(Beyit 901)**

1.149. ey: (Hümâm)

Ḥalvetümden ḫırḳamı al **ey** hümām
Dicle ırmaġına irişdür tamām **(Beyit 924)**

1.150. ey: (Bürâder)

İş Ḥaḳḳuñdur **ey** bürāder bil ʿıyān
Her ne dilerse ḳılur ol Müsteʿān **(Beyit 929)**

1.151. ey: (Hak eri)

Didiler kim **ey** Ḥaḳ eri çāre ḳıl
Üstümüzden āfeti āvāre ḳıl **(Beyit 940)**

1.152 ey: (Safâ)

Diñle imdi ʿaşḳıla hem **ey** ṣafā
Vir ṣalavāt sen be-cān-ı Muṣṭafā **(Beyit 943)**

1.153. ey: (Kand-ı leb)

Ḫırḳa-i Manṣūrıdı gerçi sebeb
İş mi vardur bī-sebeb **ey** ḳand-ı leb **(Beyit 943)**

1.154. ey: ('Amû)

Tevbe ırmaġında yundılar ḳamu
Diñle imdi n'eylediler **ey** ʿamū **(Beyit 958)**

1.155. ey: (Hudâ)

Didiler derdā dirīġā **ey** Ḫudā
Āh ki Manṣūrdan biz düştüḳ cüdā **(Beyit 965)**

1.156. ey: (Pâdişâh)

Biz günahkāruz öküş ḳılduḳ günāh
Raḥmetüñle yarlıġa **ey** pādişāh **(Beyit 967)**

1.157. ey: (Rahîm)

Ṣuçlarumuz çoḳdurur Ḥaḳḳa dāyim
Ḳıl bize faż̈l u ʿināyet **ey** Rahīm **(Beyit 968)**

1.158. ey: (Bürâder)

Ey bürāder diñle cānıla yine
Cān fidā olsun sözi añlayana **(Beyit 970)**

1.159. ey: (Şîr-i ner)

Ṭālib-i dīdār olan **ey** şīr-i ner
ʿAşḳ meydānında göstergil hüner **(Beyit 987)**

1.160. ey: (Gül-i handân-ı men)

Çünki vaḥdetdür murād-ı cān-ı men
Keşreti ḳo **ey** gül-i handān-ı men **(Beyit 1007)**

1.161. ey: (Püser)

Māʿ u menden geçmeyince **ey** püser
Kimse ol dergāha ḳılmadı sefer **(Beyit 1012)**

1.162. ey: (Fetâ)

Anuñıla yol varanlar **ey** fetā
Yolını ṭoġrı iltemez Ḥażrete **(Beyit 1021)**

1.163. ey: (Ser-firâz*)*

Bu ḳafes naḳşını ḳo **ey** ser-firāz
Āşinālıḳ it ṭaleb ey şāh-bāz **(Beyit 1048)**

1.164. ey: (şâh-bâz)

Bu ḳafes naḳşını ḳo ey ser-firāz
Āşinālıḳ it ṭaleb **ey** şāh-bāz **(Beyit 1048)**

1.165. ey: (Hudâvend-i Kerîm ü kâr-sâz)

Ey Ḫudāvend-i Kerīm ü kār-sāz
Sen münezzehsin ḳamudan bī-niyāz **(Beyit 1053)**

1.166. ey: (Rahîm)

Bu Nīyāzī ʿāṣinüñ cürmi delim
Raḥmet idüp yarlıġaġıl **ey** Raḥīm **(Beyit 1061)**

1.167. ey: (Settâr)

Bizi bizden ṣorma **ey** Settār sen
Cürmümüz setr eylegil Settār isen **(Beyit 1063)**

1.168. ey: (Hudâ)

Kim müʾellif ḥaḳḳına ḳılsa duʿā
Raḥmetüñden ırma aña **ey** Ḫudā **(Beyit 1064)**

1.169. ey: (Bürâder)

Ey bürāder söz tamām oldı tamām
Diñ Resūle es-ṣalātü veʾs-selām **(Beyit 1066)**

<u>eyā:</u>

1.) "Ey!" seslenme ünlemi

1.1. eyā: (Halife)

Didiler gelüp **eyā** şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrı olmışdur nihān **(Beyit 262)**

1.2. eyā: (Şah-ı cihan)

Didiler aña **eyā** şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrla zindāndan nişān **(Beyit 276)**

1.3. eyā: (Kân-ı kerem)

Sözlerüñ Ḥaḳdur **eyā** kān-ı kerem
Ḥaḳ Taʿālā seni ḳılmış muḥterem **(Beyit 416)**

1.4. eyā: (Mâh-likâ)

Didi Manṣūra **eyā** māh-liḳā
Ṣıḥḥat olsun cānuña irmiş beḳā **(Beyit 520)**

1.5. eyā: (Şâh-ı cihân)

Geldi cellād ilerü ender zamān
Didi Manṣūra **eyā** şāh-ı cihān **(Beyit 674)**

1.6. eyā: (sâhib-kemâl)

Ḳarşu durmışlarıdı ġayb-ı ricāl
Didiler ṣaddāḳ **eyā** ṣāḥib-kemāl **(Beyit 810)**

1.7. eyā: (sâhib-nazar)

Dicle ırmaġına ol külden meger
Düşdi bir ḳaṭre **eyā** ṣāḥib-naẓar **(Beyit 878)**

eyle:

1.) "Öyle, bu şekilde, böyle" anlamlarına gelen bağlaç.

1.1. eyle:

Eyle bil kim biz tenüz sen cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭanumuz **(Beyit 438)**

1.2. eyle:

Çün Ene'l-Ḥaḳ didüñ ey meydān eri
Eyle bil kim seni ḳomazuz diri **(Beyit 607)**

1.3. eyle:

Didi Manṣūr uş Ḥaḳḳa ṣundum elüm
Eyle bilüñ kim baña yoḳdur ölüm **(Beyit 631)**

1.4. eyle:

Varısa Ḥaḳdan recānuz key bilüñ
Ner ne kim ben dir isem **eyle** ḳıluñ **(Beyit 662)**

1.5. eyle:

Eyle bilüñ Ḥaḳ benümle ben Ḥaḳam
Lā-yezālī ol vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 746)**

1.6. eyle:

Kendüsinüñ dilegile itdüñüz
Eyle olsa pes aña siz n'itdüñüz **(Beyit 833)**

1.7. eyle:

Nūrı hissüñ gökde ılduz nūrıdur
Eyle bil kim bularuñ mestūrıdur **(Beyit 1020)**

1.8. eyle:

Senlik ü benlikden olmazsañ beri
Eyle bil kim göremezsinsen anı **(Beyit 1043)**

eyle-:

1.) Yapmak, etmek, kılmak.

1.1. eyleñüz:-*ñüz*

Her ne kim didise anı **eyleñüz**
Ḫatm idüben cümle ḫalḳa ṭoylañuz
(Beyit 848)

ezān:

1.) Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırmak için müezzin tarafından genellikle minareden yüksek sesle yapılan davet.

1.1. eẕān:

Çıḳdı örs üstine Manṣūr ol zamān
Didi diñleñ ṣıdḳıla budur **eẕān (Beyit 183)**

ezān ḳıl-:

1.) Ezân okumak.

1.1. ezān ḳıl-:-*mak, -a*

Bir menārede müʿeẕẕin ol zamān
Ẓuhr içün durmışdı **ḳılmaġa ezān (Beyit 169)**

ezel:

1.) Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman

1.1. ezel:

Tā **ezel** peymānesinden içmişem
Cān-ı şīrīnümden ol dem geçmişem
(Beyit 190)

1.2. ezel:

Bir ucu anuñ **ezel** biri ebed
Düşdüm ol deryāya ġarḳ oldı cesed
(Beyit 443)

F

fahr-ı ʿālem:

1.) Âlemin iftihar kaynağı, övünme sebebi olan Hz. Muhammed.

1.1. faḫr-ı ʿālem:

İrdi şol sāʿat Muḥammed Muṣṭafā
Faḫr-ı ʿĀlem maʿden-i ṣıdḳ u ṣafā
(Beyit 81)

fāʾide al-:

1.) Fayda, yarar görmek.

1.1. fāʾide al-:-*ma, -duḳ*

Luṭfı ḫānından yimedük māʾide
Ṣoḥbetinden **almaduḳ** biz **fāʾide**
(Beyit 868)

fāʿil-i muḫtār:

1.) İstediğini yapabilen, seçkin; Allah.

1.1. fāʿil-i muḫtār:

Az ḳaldı Baġdādı ol ṣu ġarḳ ide
Fāʿil-i Muḫtār işin kim farḳ ide
(Beyit 895)

fāʿilüñ efʿāli:

1.) Yapılan işler.

1.1. fāʿilüñ efʿāli:-*n, -e*

Ṣu çekildi şol bayaġı ḥāline
Gel naẓar ḳıl **fāʿilüñ efʿāline (Beyit 948)**

fāl:

1.) Talih, kısmet.

1.1. fāluñ:-*uñ*

ʿAşḳ dārı ḫānesinüñ curʿasın
İçüben ṣal imdi **fāluñ** ḳurʿasın **(Beyit 88)**

1.2. fālümi:-*üm, -i*

Ḥaḳ saʿādet birle açdı **fālümi**
Cümle teşḫīṣ eyledüm aḥvālümi
(Beyit 241)

fānī:

1.) Bir gün mutlaka sona erecek olan, gelip geçici, ölümlü.

1.1. fānī:

Uş gönüldüm Ḥażretüñe giderem
Uşbu **fānī** ḳālıbı terk iderem **(Beyit 793)**

1.2. fānīdür:-*dür*

Dostdañ ġayrı saña düşmāndurur
Naḳşı **fānīdür** şu mekr ü fendurur
(Beyit 25)

fāni ol-:

1.) Ölümlü, kalımsız, bâkî olmayan.

1.1. fāni ol-:-*du, -m*

Çün özümden **fāni oldum** muṭlaḳa
Yolumı ṭoġru iletdüm ol Ḥaḳḳa **(Beyit 636)**

fānī ṣūret:

1.) Gelip geçici olan beden.

1.1. fānī ṣūret:-*i*

Uşbu **fānī ṣūreti** dār ideler
Öldürüp Manṣūrı berdār ideler **(Beyit 574)**

farḳ eyle-: (Deyim)

1.) Farkına varmak.

1.1. farḳ eyle-:-*gil*

Yine diñle ey bürāder cānıla
Müşkili **farḳ eylegil** āsānıla **(Beyit 641)**

farḳ it-: (Deyim)

1.) Anlamak, sezmek, ayrımında olmak, ayırt etmek.

1.1. farḳ it-:-*e*

Az ḳaldı Baġdādı ol ṣu ġarḳ ide
Fāʿil-i Muḫtār işin kim **farḳ ide (Beyit 895)**

1.2. farḳ it-:-*er*

Ol muḥīṭ ol dem beni ġarḳ ider
Anda cism ü cānını kim **farḳ ider (Beyit 441)**

farḳ ol-:

1.) Fark edilmek, ayırt edilmek.

1.1. farḳ ol-:-*ın, -maz*

Her ki ol deryāda ġarḳ oldu tamām
Cān u başı **farḳ olınmaz** ey hümām **(Beyit 160)**

fāş eyle-:(Deyim)

1.) Ortaya çıkarmak, ifşa etmek.

1.1. fāş eyle-:-*di*

Kim Ene'l-Ḥaḳ sırrını **fāş eyledi**
Kendü ḳanını kendüye aş eyledi **(Beyit 107)**

1.2. fāş eyle-:-*di*

Sırr-ı Ḥaḳḳı ʿāleme **fāş eyledi**
Ṭaʿm-ı ḫaṣṣı ʿāmuya aş eyledi **(Beyit 271)**

1.3. fāş eyle-:-*me*

Gel Ene'l-Ḥaḳ sırrını **fāş eyleme**
Sen bu ḫānı ḳamuya aş eyleme **(Beyit 124)**

1.4. fāş eyle-:-*(y)em*

Gizlü remzi şöyle kim **fāş eyleyem**
Çaġırup ol dem Ene'l-Ḥaḳ söyleyem **(Beyit 905)**

<u>faż̈l u ʿināyet ḳıl-:</u>

1.) Cömertlik ve ihsanda bulunmak.

1.1. faż̈l u ʿināyet ḳıl-:

Ṣuçlarumuz çoḳdurur Ḥaḳḳa dāyim
Ḳıl bize **faż̈l u ʿināyet** ey Raḥīm **(Beyit 968)**

<u>fazl u ʿizz:</u>

1.) Cömertlik ve yücelik.

1.1. fazl u ʿizz:-*üñ*

Fazl u ʿizzüñ ḥürmetiçün ey Celāl
İmdi āḫir bunları ḳılma zelīl **(Beyit 797)**

<u>fehm it-:</u>

1.) Anlamak, kavramak.

1.1. fehm it-:-*e, -me, -dük*

Fehm idemedük anuñ esrārını
Görmedük cān sırrınuñ envārını **(Beyit 865)**

<u>felek:</u>

1.) Dokuz kat gökyüzü, sema.

1.1. felekler:-*ler*

Yas idüp ol dem **felekler** aġladı
Hem feleklerde melekler aġladı **(Beyit 823)**

1.2. felekler:-*ler*

ʿAşḳıla döner **felekler** bī-ḳarār
ʿAşḳıla oldı bu yirler üstüvār **(Beyit 995)**

1.3. feleklerde:-*ler, -de*

Yas idüp ol dem felekler aġladı
Hem **feleklerde** melekler aġladı **(Beyit 823)**

<u>fenā:</u>

1.) Fani, geçici, sonu olan.

1.1. fenā:

ʿAşḳ yolında sen gerek dār olasın
Bu **fenā** milkin ḳoyup var olasın **(Beyit 84)**

1.2. fenā:

Sen seni sende giriftār eyledüñ
Çün **fenā** naḳdiyle bāzār eyledüñ **(Beyit 405)**

1.3. fenā:

Cān ʿurūc eyler bu dem miʿrācına
Bu **fenā** ṣūretde pes muḥtācı ne **(Beyit 626)**

1.4. fenāda:-*da*

Bu **fenāda** vaṣf-ı ḥālin kim diye
Cismi anuñ dönmiş idi serçeye **(Beyit 282)**

1.5. fenāda:-*da*

Bu **fenāda** çün ki bulduñ dest ü rūy
Sende taṣdīḳ oldı uşbu güft ü gūy **(Beyit 540)**

1.6. fenādan:-*dan*

Bu **fenādan** kurtulam āzād olam
Ol beḳā evinde varup şād olam **(Beyit 561)**

1.7. fenāyı:-*(y)ı*

Ḥażret ehli bu **fenāyı** istemez
Ḫāk olur medḥ ü s̲enāyı istemez **(Beyit 640)**

<u>fenā ārāyişi:</u>

1.) Fânî dünyanın süsü, ziyneti.

1.1. fenā ārāyişi:-*n*

Ṣūret-i Manṣūrı ḳodum giderem
Bu **fenā ārāyişin** terk iderem **(Beyit 449)**

<u>fenā deryāsı:</u>

1.) Yokluk denizi.

1.1. fenā deryāsı:-*na*

Düş **fenā deryāsına** ġarḳ ol tamām
Anda yoġ olsun bu cümle nīk-nām **(Beyit 727)**

<u>fenā ol-:</u>

1.) Kulun benliğinin Allah'ın varlığında yok olduğu fenâfillah makamında bulunma.

1.1. fenā ol-:

Gel beḳā isterseñ imdi **ol fenā**
Cān gözi tā uyḫusından uyaña **(Beyit 401)**

1.2. fenā ol-:-*ma, -dı*

Kendözinden her kim **olmadı fenā**
Varıcaḳ dārü'l-beḳāda utana **(Beyit 633)**

<u>ferʿ:</u>

1.) Şan, şeref, nüfuz, iktidar.

1.1. ferʿümi:-*üm, -i*

Cānı uş şükrāne virdüm vaṣluña
Ferʿümi irgürdüm āḫir aṣluña **(Beyit 795)**

<u>ferāmūş eyle-:</u>

1.) Unutmak.

1.1. ferāmūş eyle-:

ʿAşḳ elinden bir ḳadeḥ nūş eyle var
Kendözün şol dem **ferāmūş eyle** var **(Beyit 35)**

1.2. ferāmūş eyle-:-*dü, -m*

Çün viṣālüñ şerbetin nūş eyledüm
Kendözüm şol dem **ferāmūş eyledüm (Beyit 340)**

<u>ferāmūş it-:</u>

1.) Unutmak, hatırdan çıkarmak.

1.1. ferāmūş it-:-*e, -sin*

Aġzı yarından anuñ nūş idesin
Kendözüñ şol dem **ferāmūş idesin (Beyit 77)**

<u>ferd-i Rab:</u>

1.) Allah'ın ferdi.

1.1. ferd-i Rab:

Şeyḫ Şiblī Ḥalīyeye dir ʿaceb
Gör ne ḥikmetler ḳılur ol **ferd-i Rab (Beyit 289)**

<u>fermān:</u>

1.) Emir, buyruk, hakimiyet.

1.1. fermān:

Didi Manṣūr ey Ḫudā **fermān** senüñ
Cismümi ṣad-pāre ḳıldur cān senüñ **(Beyit 70)**

1.2. fermān:

Şeyḫ Cüneyde didiler **fermān** senüñ
Yoluna ḳurbān ḳılalum cān senüñ **(Beyit 373)**

1.3. fermān:

İş senüñ **fermān** senüñ ey nūr-ı Ḥaḳ
Her ne kim emr ideriseñ ma-ṣadak **(Beyit 418)**

1.4. fermān:

Didiler **fermān** senüñ ey kāmrān
Varuban sor ḥālin ey cān-ı cihān **(Beyit 513)**

1.5. fermān:

Her ne kim emr eyleseñ **fermān** senüñ
Cān içinde vuṣlat-ı cānān senüñ **(Beyit 577)**

1.6. fermān:

Didiler Manṣūra kim **fermān** senüñ
Ger duʿā ḳılurısañ iḥsān senüñ **(Beyit 771)**

ferrāş:

1.) Süpüren, çöpçü, hizmetçi.

1.1. ferrāşını:-*ı, -nı*

Çünki buldum naḳsumuñ naḳḳāşını
Pādişāhum neylerem **ferrāşını (Beyit 456)**

ferş:

1.) Zemin, yer yüzü.

1.1. ferşümdurur:-*üm, -dur, -ur*

Didi kim ṭopraḳ benüm ʿArşumdurur
Nūh felek seyrāngehi **Ferşümdurur (Beyit 622)**

feryād:

1.) Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırtı, haykırış, çığlık.

1.1. feryādları:-*lar, -ı*

Zārı vü **feryādları** çıḳa göke
Aġlaşalar yaşların döke döke **(Beyit 919)**

feryād it-:(Deyim)

1.) Feryat etmek, haykırmak.

1.1. feryād it-:-*er*

İçdi Manṣūr ol şarābı gör n'ider
Uyḫısından uyanup **feryād ider (Beyit 91)**

feryād-res:

1.) Feryat edenin imdadına yetişen, yardım eden.

1.1. feryād-res:

Aydur ey ḳalmışlara **feryād-res**
Dergehüñ ḫānında cānum bir mekes **(Beyit 52)**

fetā:

1.) Delikanlı, yiğit.

1.1. fetā:

ʿAşḳ ḳulaġuz olmayınca ey **fetā**
Kimse yolın iltemez ol Ḥażrete **(Beyit 16)**

1.2. fetā:

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṭablı çalındı ḳatı
Diñle imdi ey **fetā** gör ḳudreti **(Beyit 666)**

1.3. fetā:

Anuñıla yol varanlar ey **fetā**
Yolını ṭoġrı iltemez Ḥażrete **(Beyit 1021)**

<u>fetvā:</u>

1.) Bir mesele hakkında şerîatın hükmünü anlamak için sorulan soruya müftü tarafından muhâtap zikredilmeden verilen cevap, sorunun şer'î cevâbı, fetva, hüküm, yorum.

1.1. fetvā:

ʿAşḳ etegin nite kim muḥkem ṭutar
Kendüsi kendözine **fetvā** yiter **(Beyit 594)**

1.2. fetvāyile:-*(y)ile*

Ḳatl idelüm biz añı **fetvāyile**
Durmasun gitsün ḳurı sevdāyile **(Beyit 590)**

<u>fetvā vir-:</u> (Deyim)

1.) İzin vermek, müsaade etmek.

1.1. fetvā vir:

Luṭf idüp **fetvā vir** indi ḫalḳa sen
Tā ki boynuma bıraḳsunlar resen **(Beyit 558)**

1.2. fetvā vir-:-*di*

Bāri ḫalḳa di ki Manṣūr özi ne
Virdi fetvā kendüsi kendözine **(Beyit 572)**

1.3. fetvā vir-:-*di*

Kendü luṭfından didi Manṣūr özi
Ḳatliçün **virdi fetvā** kendözi **(Beyit 592)**

1.4. fetvā vir-:-*di, -ler*

Virdi müftīler ḳamu **fetvā** saña
Ger bu ḥāl ile ölürseñ vā saña **(Beyit 630)**

1.5. fetvā vir-:-*em*

Ben senüñ ḳapuñda uş bir çākerem
Pes ne ḥaddümdür saña **fetvā virem (Beyit 566)**

1.6. fetvā vir-:-*em*

Sen Ġanīsin ben ġulām ey pür-kerem
Ḫāṣa-lillāh ki saña **fetvā virem (Beyit 568)**

1.7. fetvā vir-:-*üñ*

Görüben Şeyḫi ġulū itdi bular
Bize **fetvā virüñ** imdi didiler **(Beyit 369)**

1.8. fetvā vir-:-*üñ*

Bize **fetvā virüñ** ey ʿālī-maḳām
Kim şerīʿat gitdi bozuldı niẓām **(Beyit 508)**

1.10. fetvā vir-:-*üñ*

Didiler **fetvā virüñ** imdi bize
Ḥālümüz maʿlūm olupdur ḫod size **(Beyit 589)**

fevc:

1.) Dalga.

1.1. fevcidür:-*i, -dür*

Bu Ene'l-Ḥaḳ ol deñizüñ mevcidür
ʿAyn-ı deryādur ki anuñ **fevcidür** **(Beyit 436)**

fevc fevc:

1.) Akın akın.

1.1. fevc fevc:

Dicle çün urdı nefes cūş eyledi
Fevc fevc emvācı hurūş eyledi **(Beyit 882)**

fevyāż-ı cūd:

1.) Cömertlik bereketi.

1.1. feyyāż-ı cūd:

Ṣıġmamış zindāna ṭaşmış ol vücūd
Ẓāhir itmiş ḥikmetin **feyyāż-ı cūd** **(Beyit 257)**

feyż ol-:

1.) Bereketlenme, artma, çoğalma.

1.1. feyż ol-:-*ma, -dı*

Size bu envārdan **feyż olmadı**
Cānuñuz ʿaşḳuñ rumūzı bilmedi **(Beyit 624)**

fırḳa:

1.) Bir kısım halk, kavim, cemaat, taife.

1.1. fırḳayı:-*(y)ı*

Ḥürmet ile çün götürdi ḫırḳayı
Şādumān itmek içün ol **fırḳayı (Beyit 945)**

fī evsāṭi şaʿbān:

1.) Şaban ayının ortası.

1.1. fī evsāṭi şaʿbān:

Temmetü'l-kitāb bi-ʿavni'l-melīkü'l-vehhāb fī-yevmi
Çehārşenbe **fī evsāṭi şaʿbān** sene sitte ve selāsin ve tisʿa mie 936 **(Diğer 1/2)**

fidā:

1.) Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme.

1.1. fidā:

Key bilüñ benven bugün merd-i Ḫudā
Ḥaḳ yolında cānıla başum **fidā (Beyit 99)**

<u>fidā it-:</u> (Deyim)

1.) Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçmek.

1.1. fidā it-:-*di*

Cānına irmiş idi Ḥaḳdan nidā
Anuñ içün cān u baş **itdi fidā (Beyit 48)**

<u>fidā ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme.

1.1. fidā ḳıl-:

Cānuñ imdi Ḥaḳ yolına **ḳıl fidā**
Cāna başa ḳalmadı merd-i Ḫudā
(Beyit 28)

<u>fidī ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) Feda etmek, ortaya koymak.

1.1. fidī ḳıl-:-*dı*

Kim ki Ḥaḳ peymānesinden esridi
Cān u baş ol ʿarṣada **ḳıldı fidī (Beyit 159)**

<u>fiġān düş-:</u> (Deyim)

1.) Eyvah etmek, inlemek.

1.1. fiġān düş-:-*di*

Şehr-i Baġdād içine **düşdi fiġān**
Ḥaḳ Taʿālā emridür dutma gümān
(Beyit 884)

1.2. figān düş-:-*di*

Bunlara şol resme **düşdi** bu **figān**
Yaş yirine gözlerinden aḳdı ḳan **(Beyit 898)**

<u>fiġān it-:</u> (Deyim)

1.) Feryat etmek, haykırmak.

1.1. fiġān it-:-*di*

Cūşa geldi şol zamān **itdi fiġān**
Didi Ḫālıḳ benven ey ḫalḳ-ı cihān
(Beyit 95)

<u>figān kıl-:</u> (Deyim)

1.) Bağırarak ağlamak, inlemek.

1.1. figān ḳıl-:-*ur*

Yaluñuz Manṣūr oturmış şādūmān
Dir Ene'l-Ḥaḳ çağırur **ḳılur figān**
(Beyit 270)

fiʿl:

1.) Davranış, eylem.

1.1. fiʿli:-*i*

Saña cīn **fiʿli** ṭuṭaş olmış meger
ʿAḳluñı siḥr eyleyüp almış meger
(Beyit 155)

firāk:

1.) Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran, firkat.

1.1. firāḳ:

Görklü yüzinden anuñ olduḳ ıraḳ
Ta ḳıyāmet cānumuz yaḳar **firāḳ**
(Beyit 966)

fitne:

1.) Karışıklık, fitne, kargaşa.

1.1. fitneden:-*den*

İmdi ol Manṣūr eger ḳatl olmaya
Ḫalḳ-ı ʿālem **fitneden** ḳurtulmaya
(Beyit 117)

fitne vü ġavġā:

1.) Fitne ve kavga.

1.1. fitne vü ġavġā:-*(y) mış*

Milk-i ṣūret **fitne vü ġavġāyımış**
Cāy-ı ḫoşlıḳ derd ü āh u vāhımış
(Beyit 627)

fī-yevmi:

1.) Günümüzde.

1.1. fī-yevmi:

Temmetü'l-kitāb bi-ʿavni'l-melīkü'l-vehhāb **fī-yevmi**
Çehārşenbe fī evsāṭi şaʿbān sene sitte ve selāsin ve tisʿa mie 936 **(Diğer 1/1)**

fürḳat it-:

1.) Ayrılmak.

1.1. fürḳat it-:-*di, -ler*

Dāra ḳarşu durdılar ṣaf bağlayup
Fürḳat itdiler ḳamusı ağlayup **(Beyit 647)**

1.2. fürḳat it-:-*üp*

İşlerine hep peşīmān oldılar
Fürḳat idüp zār u giryān ḳıldılar
(Beyit 825)

fürḳat ir-:

1.) Ayrılığın gelmesi.

1.1. fürḳat ir-:-*di*

Çün ki baña Ḥaḳdan oldı ḥalvetüm
Gitdi **fürḳat irdi** rūz-ı vuṣlatum
(Beyit 131)

fütūḥ ir-:

1.) Ferahlamak; Allah'ın lütfuna mazhar olmak.

1.1. fütūḥ ir-:-*di*

Ḳudretüñle yaratursun cism ü rūh
Ḥikmetüñden **irdi** her cāna **fütūḥ**
(Beyit 342)

1.2. fütūḥ ir-:-*di*

Vaṣluñıla cānuma **irdi fütūḥ**
Vaʿde geldi yirine ey pāk-rūḥ **(Beyit 581)**

G

ġafletden uyan-: (Deyim)

1.) Gaflet uykusundan uyanmak. Hak'tan ve O'nun zikrinden mahrum olmaktan vazgeçmek.

1.1. ġafletden uyan-:-*a*

Ger bu **ġafletden uyana** cān gözi
Ḳarşuña görüni gele cān yüzi **(Beyit 21)**

gāh:

1.) Ara sıra, bazen, zaman zaman.

1.1. gāh:

Gāh enāniyetden āzād ol yüri
Ol cemālüñ nūrına şād ol yüri **(Beyit 1044)**

ġam:

1.) Acı, dert, keder, üzüntü.

1.1. ġamdan:-*dan*

Ger bizi bu **ġamdan** āzād idesin
Rūḥ-ı Manṣūrı bu dem şād idesin **(Beyit 942)**

ġamz:

1.) Süzerek göz ucu ile yan bakış.

1.1. ġamzını:-*ı, -nı*

Bilmedük ol ʿaşḳ erinün remzini
Ṭuymaduḳ cānān gözinüñ **ġamzını (Beyit 867)**

Ġanī:

1.) Çok zengin, hiçbir şeye muhtaç olmayan, muhtaç olunan; Allah.

1.1. Ġanī:

Kendü luṭfuñdan ḳabūl itdüñ beni
Ḥażretüñe lāyıḳ oldum yā **Ġanī (Beyit 328)**

1.2. Ġanī:

Oḳıyanı diñleyeni yazanı
Yarlıġa luṭfuñ ḥaḳıçün yā **Ġanī (Beyit 1065)**

1.3. Ġanīsin:-*sin*

Sen **Ġanīsin** ben ġulām ey pür-kerem
Ḥāşa-lillāh ki saña fetvā virem **(Beyit 568)**

ġāret it-:

1.) Yağmalamak, talan etmek.

1.1. ġāret it-:-*di*

Ġāret itdi ʿaşḳ cümle varlıġum
Cān gözi açıldı gitdi ṭarlıġum **(Beyit 709)**

ġarḳ eyle-:

1.) Bir şeyle aşırı derecede doldurmak, bir şeye batırmak, boğmak, kaplamak.

1.1. ġarḳ eyle-:-*di*

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ Manṣūrı çün **ġarḳ eyledi**
Bī-ḳarār olup Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 94)

1.2. ġarḳ eyle-:-*di*

Çün beni **ġarḳ eyledi** deryā-yı ʿaşḳ
Uşda oldum bī-ser ü bī-pā-yı ʿaşḳ
(Beyit 448)

1.3. ġarḳ eyle-:-*di*

Düşdi ḥayret cümlemüz **ġarḳ eyledi**
Yaḳdı Manṣūruñ odı ḥarḳ eyledi
(Beyit 829)

1.4. ġarḳ eyle-:-*(y)e*

Az ḳala Baġdādı ṣu **ġarḳ eyleye**
Cānlarını āh odı ḥarḳ eyleye **(Beyit 920)**

ġarḳ it-:

1.) Bir şeyle aşırı derecede doldurmak, bir şeye batırmak, boğmak, kaplamak.

1.1. ġarḳ it-:-*di*

Nitekim buldum senüñ ile viṣāl
Beni **ġarḳ itdi** tecellī-i cemāl **(Beyit 545)**

1.2. ġarḳ it-:-*e*

Az ḳaldı Baġdādı ol ṣu **ġarḳ ide**
Fāʿil-i Muḫtār işin kim farḳ ide **(Beyit 895)**

1.3. ġarḳ it-:-*er*

Ol muḥīṭ ol dem beni **ġarḳ ider**
Anda cism ü cānını kim farḳ ider
(Beyit 441)

ġarḳ ol-:

1.) Bir şeyle aşırı derecede doldurmak, bir şeye batmak, boğulmak, kaplamak.

1.1. ġarḳ ol-:

Düş fenā deryāsına **ġarḳ ol** tamām
Anda yoġ olsun bu cümle nīk-nām
(Beyit 727)

1.2. ġarḳ ol-:-*dı*

Her ki ol deryāda **ġarḳ oldı** tamām
Dürrini bī-pāyān ḥāṣıl ḳılmışam **(Beyit 161)**

1.3. ġarḳ ol-:-*dı*

Bir ucu anuñ ezel biri ebed
Düşdüm ol deryāya **ġarḳ oldı** cesed
(Beyit 443)

1.4. ġarḳ ol-:-*dı*

Şeyḫ Şiblī işidüp bu sözleri
Yaşıla **ġarḳ oldı** şol dem gözleri
(Beyit 479)

1.5. ġarḳ ol-:-*dı*

Ḳamusı **ġarḳ oldı** ḳanlu yaşına
Her biri ṭopraḳ ḳoyardı başına **(Beyit 897)**

1.6. ġarḳ ol-:-*dı, -lar*

Bu ʿaceb esrāra ṭaña ḳaldılar
Ḥasret içre ḥayrete **ġarḳ oldılar**
(Beyit 274)

1.7. ġarḳ ol-:-*du*

Her ki ol deryāda **ġarḳ oldu** tamām
Cān u başı farḳ olınmaz ey hümām
(Beyit 160)

1.8. ġarḳ ol-:-*mış*

Muṣṭafā nūrında **ġarḳ olmış** özi
Kendözinden yavu varmış kendözi
(Beyit 90)

1.9. ġarḳ ol-:-*muş, -dur, -ur*

Cānum ol deryāya **ġarḳ olmışdurur**
Ben ṭolındum cümle ol ḳalmışdurur
(Beyit 392)

<u>ġarḳa şal-:</u> (Deyim)

1.) Suya batmak, suda boğulmak.

1.1. ġarḳa şal-:-*up*

ʿAşḳ deryāsı ʿaceb cūş eylemiş
Ġarḳa şalup seni bī-hūş eylemiş
(Beyit 433)

<u>ġarḳa var-:</u>

1.) Batmak, boğulmak.

1.1. ġarḳa var-:-*dı*

Bi-nihāyet cūş urdı baḥr-i ẕāt
Ġarḳa vardı bu nuʿūt u bu ṣıfāt
(Beyit 350)

1.2. ġarḳa var-:-*du, -m*

Mest-i ʿaşḳam ben Ene'l-Ḥaḳ söylerem
Ġarḳa vardum baş u cānı neylerem
(Beyit 447)

1.3. ġarḳa var-:-*up*

Lā-mekān deryāsı mevc-i bī-kerān
Ġarḳa varup anda olmışsın nihān
(Beyit 536)

1.4. ġarḳa var-:-*ur*

Her ḳaçan kim ḥarket eyler baḥr-i ẕāt
Ġarḳa varur bu nuʿūt u bu ṣıfāt
(Beyit 534)

<u>ġaşy ol-:</u> (Deyim)

1.) Bayılmak, kendinden geçmek.

1.1. ġaşy ol-:

Şöyle kim naʿra ururdı ol zamān
Kim işiden **ġaşy olurdı** ey cüvān
(Beyit 358)

<u>ġavġā:</u>

1.) Kavga, dövüş, gürültü.

1.1. ġavġā:

Bir naṣīḥat vir aña iḥlāsıla
Ṣāyed ola uşbu **ġavġā** başıla **(Beyit 366)**

<u>ġavġā-yı ʿaşḳ:</u>

1.) Aşk kavgası.

1.1. ġavġā-yı ʿaşḳ:

Niçeler var kim ḳılur daʿvā-yı ʿaşḳ
Ḥāṣılı ancaḳ anuñ **ġavġā-yı ʿaşḳ**
(Beyit 1046)

<u>ġavr:</u>

1.) Öz, hakikat, esas.

1.1. ġavrına:-*ı, -n, -a*

Kim iriserdür bu remzüñ **ġavrına**
Kim ḳadem urdı bu sırruñ ṭavrına
(Beyit 383)

1.2. ġavrını:-*ı, -n, -ı*

Ol bilür ancaḳ bu ḥālüñ ṭavrını
Zirā bilmişdür bu remzüñ **ġavrını**
(Beyit 474)

<u>ġavvāṣ:</u>

1.) Dalgıç.

1.1. gavvāṣısın:-*ı, -sın*

Maʿrifet deryāsınuñ **gavvāṣısın**
Ḥaḳ Taʿālā Ḥażretinüñ ḥāṣsısın **(Beyit 544)**

1.2. ġavvāṣıyam:-*ı, -(y)am*

Kāʾinātuñ zübdesi vü ḥāṣıyam
Çün ki vaḥdet baḥrinüñ **ġavvāṣıyam**
(Beyit 98)

<u>ġavvāṣ ol-:</u>

1.) Dalgıç olmak, dalmak.

1.1. ġavvāṣ ol-:-*ma, -dı*

Her ki ol deryāda **ġavvāş olmadı**
Ḥażret içre bende-i ḫāṣ olmadı **(Beyit 539)**

<u>gayb:</u>

1.) Gizli olan, görünmeyen, belirsiz.

1.1. ġaybı:-*ı*

Didi o **ġaybı** bilüñ ey merd-i men
Kim bu esnāda gerekmez tercüman
(Beyit 591)

<u>ġayb erenler:</u>

1.) İlahı sırları bilenler.

1.1. ġayb erenler:

Ġayb erenler içre ol bir şāhdur
Ḳuṭb-ı ʿālem vāṣıl-ı dergāhdur **(Beyit 473)**

1.2. ġayb erenler:

Ġayb erenler birle oturmışıdum
Līk saña muntazır durmışıdum **(Beyit 521)**

1.3. ġayb erenler:-*den*

Zīra baña Ḥaḳdan irişdi ḫiṭāb
Ġayb erenlerden gelür kām-yāb
(Beyit 471)

1.4. ġayb erenler:-*den*

Ġayb erenlerden görelüm ol eri
Ayaġına sürelüm rūy u seri **(Beyit 499)**

1.5. ġayb erenler:-*e*

İşidüben yine Manṣūr ehl-i cūd
Ġayb erenlere şu dem ḳıldı sücūd
(Beyit 651)

<u>Gayb Eri:</u>

1.) İlahi sırrı bilen kimse.

1.1. Gayb Eri:

Ẓāhir itdi kendözin ol **Gayb Eri**
Dutsa altūn ideridi ḫākisteri **(Beyit 501)**

1.2. Ġayb Eri:

Ġayb Eri aydur ben anı göreyin
Dilegi neymiş bu sözden şorayın
(Beyit 509)

1.3. Ġayb Eri:

Ġayb Eri Manṣūrıla vuṣlat bulur
Birbirinden gör ne lezzetler alur **(Beyit 517)**

1.4. Gayb Eri:

Diñle imdi cānıla ey muḥterem
Söze geldi **Gayb Eri** ol pür-kerem
(Beyit 519)

1.5. Ġayb Eri:

Ġayb Eri Manṣūra aydur ey ulu
Sensin ol Ḥaḳ Ḥażretinde baḫtulu
(Beyit 575)

1.6. Ġayb Eri:

Ġayb Eri destūrıla gitdi hemān
Çıḳdı ol maḫlūḳ içine şol zamān
(Beyit 587)

1.7. Ġayb Eri:

Böyle didi **Ġayb Eri** oldı nihān
Gitdi ol Ġayb ricāli ol zamān **(Beyit 595)**

1.8. Ġayb eri:-*n, -den*

Ġayb Erinden çünki aldılar sözi
Ṭoldı ol maḫlūḳıla meydān yüzi **(Beyit 598)**

<u>ġayb genci:</u>

1.) İlahi sırları bilen.

1.1. ġayb genci:-*n*

Ġayb gencin baña iẓhār eyledüñ
Söyledüben yirümi dār eyledüñ **(Beyit 787)**

<u>ġayb ol-:</u>

1.) Kaybolmak, görünmez olmak.

1.1. ġayb ol-:-*ur*

Ġayb olur zindān hemān Manṣūr ḳalur
Ol gelenler cümle hep ḥayrān olur
(Beyit 268)

1.2. ġayb ol-:-*ur*

Pes ikisi daḫı bile **ġayb olur**
İşidüben cümlesi ḥayrān ḳalur **(Beyit 277)**

<u>ġayb-ı ricāl:</u>

1.) Gayb erenleri.

1.1. ġayb ricāli:

Böyle didi Ġayb Eri oldı nihān
Gitdi ol **Ġayb ricāli** ol zamān **(Beyit 595)**

1.2. ġayb-ı ricāl:

Hem irişdiler şu dem **ġayb-ı ricāl**
Buldılar Manṣūr ıla ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 646)**

1.3. ġayb-ı ricāl:

Ḳarşu durmışlarıdı **ġayb-ı ricāl**
Didiler ṣaddāḳ eyā ṣāḥib-kemāl **(Beyit 810)**

1.4. ġayb-ı ricāl:

Gitdiler maḥzūn olup **Ġayb-ı Ricāl**
Sen işit Manṣūrdan imdi maḳāl **(Beyit 813)**

ġaybüʿr-ricāl:

1.) Gayb Erenleri.

1.1. ġaybüʿr-ricāl:

Cümle taḥsīn eyleyüp **ġaybüʿr-ricāl**
Saña ḳıldılar selām ey ḫoş-hisāl **(Beyit 524)**

ġayr:

1.) Allah'tan başka her şey.

1.1. ġayrıdan:-*dan*

Sensin ol dārende-i ʿArş-ı Mecīd
Sensin iden beni **ġayrıdan** baʿīd **(Beyit 330)**

1.2. ġayr:-*ı*

Dostdañ **ġayrı** saña düşmāndurur
Naḳşı fānīdür şu mekr ü fendurur **(Beyit 25)**

1.3. ġayr -*ı*

Her neye kim baḳaram Ḥaḳ görinür
Ġayrı yoḳdur ẕāt-ı muṭlaḳ görinür **(Beyit 132)**

1.4. ġayrından:-*n, -dan*

Ben ḳuluñ kapuñda müflis çākerem
Līk senden **ġayrından** el çekerem **(Beyit 59)**

geç-:

1.) Gitmek, uzaklaşmak, vazgeçmek, terk etmek, aşmak, geride burakmak.

1.1. geç:

ʿAşḳ a vir cānuñ ola ḳadrüñ bülend
Geç bu ālāyişden itme çün ü çend **(Beyit 1009)**

1.2. geçe:-*e*

Tā ki iʿrāz idüp ol sözden **geçe**
Geçmez olursa ecel cāmın içe **(Beyit 119)**

1.3. geçe:-*e*

Hem seḳāhum rabbühüm ḥamrın içe
Lā-cerem ol baş u cānından **geçe** **(Beyit 402)**

1.4. geçmedi:-*me, -di*

Her ki ṣūret ʿāleminden **geçmedi**
Ol beḳā peymānesinden içmedi **(Beyit 399)**

1.5. geçmeyince:-*me, -(y)ince*

Māʿ u menden **geçmeyince** ey püser
Kimse ol dergāha ḳılmadı sefer **(Beyit 1012)**

1.6. geçmez:-*mez*

Tā ki iʿrāz idüp ol sözden geçe
Geçmez olursa ecel cāmın içe **(Beyit 119)**

1.7. geçmezem:-*mez, -em*

Didi Manṣūr ey Ḫalīfe **geçmezem**
Ben bu söz üzre dururam gitmezem **(Beyit 127)**

1.8. geçmişem:-*miş, -em*

Tā ezel peymānesinden içmişem
Cān-ı şīrīnümden ol dem **geçmişem** **(Beyit 190)**

1.9. geçüp:-*üp*

Ol gice daḫi **geçüp** irdi ṣabāḥ
Diñle n'olısardur ey ehl-i ṣalāḥ **(Beyit 494)**

1.10. geçüp:-*üp*

Bu ḫarābuñ ṣoñı maʿmūr olısar
Uşbu ẓulmetden **geçüp** nūr olısar **(Beyit 755)**

gece:

1.) Güneş battıktan sonra başlayıp gün ağarıncaya kadar geçen zaman.

1.1. gece:

Nāliş itdi anda Manṣūr ol **gece**
Dem-be-dem dirdi Ene'l-Ḥaḳ ey ḫoca **(Beyit 357)**

gel-:

1.) Bir yerden bir yere ulaşmak, varmak, ziyaret etmek, yaklaşmak, bir araya gelmek, toplanmak.

1.1. gel:

Vardı zindān benüm ile Ḥażrete
Gel naẓar ḳıl bu ʿacāyib ḳudrete **(Beyit 312)**

1.2. gel:

Didi cellāda **gel** imdi ey cüvān
Kes iki ayaḳlarum virme amān **(Beyit 735)**

1.3. gel:

Gel çıḳar bu gözlerümi imdi sen
Tā ki yarın Ḥaḳ cemālin göresen **(Beyit 758)**

1.4. geldi:-*di*

Geldi cellād ilerü ender zamān
Didi Manṣūra eyā şāh-ı cihān **(Beyit 674)**

1.5. geldi:-*di*

ʿAşḳ meydānına **geldi** cānıla
Cānını virdi ṣafā erkānıla **(Beyit 977)**

1.6. geldiler:-*di, -ler*

Çün bular bu ittifākı ḳıldılar
Cemʿ olup şol dem ḳamusı **geldiler** **(Beyit 111)**

1.7. geldiler:-*di, -ler*

Geldiler zindāna gördiler i yār
Anda ne zindān u ne Manṣūr var **(Beyit 273)**

1.8. geldiler:-*di, -ler*

Geldiler şāha didiler ey ʿazīz
Oturur zindānda ol ehl-i temīz **(Beyit 283)**

1.9. geldiler:-*di, -ler*

Geldiler zindāna hep pīr ü civān
Virdi Manṣūra selām ol merd-i men **(Beyit 291)**

1.10. geldiler:-*di, -ler*

Çünki Manṣūrdan bu rāzı bildiler
Durdılar meskenlerine **geldiler** **(Beyit 322)**

1.11. geldiler:-*di, -ler*

Çün Ḫalīfe sözin anlar aldılar
Yine ol dār aġacına **geldiler** **(Beyit 850)**

1.12. geldiler:-*di, -ler*

Ol yanan od sākin oldı bir zamān
Dār öñine **geldiler** pīr ü cüvān **(Beyit 870)**

1.13. geldüm:-*dü, -m*

Saña Ḥaḳ emrile **geldüm** bu zamān
Aġzuñı aç imdi gör Ḥaḳdan nişān **(Beyit 87)**

1.14. geldüm:-*dü, -m*

Rāzumı bir eyleyem cānānıla
Anuñ içün dāra **geldüm** cānıla **(Beyit 654)**

1.15. geldüm:-*dü, -m*

ʿAşḳ ıla **geldüm** Ene'l-Ḥaḳ dārına
Aşuñ imdi vara yārı yārına **(Beyit 804)**

1.16. geldüñ:-*dü, -ñ*

Ḥaḳ Taʿālā didi çün **geldüñ** baña
Ben daḫı gönlüñ de mihmānam saña
(Beyit 73)

1.17. gele:-*e*

Ger bu ġafletden uyana cān gözi
Ḳarşuña görüni **gele** cān yüzi **(Beyit 21)**

1.18. geliserdür:-*iser, -dür*

Çün **geliserdür** cemālini görem
Yaşlı bāġından anuñ güller direm
(Beyit 472)

1.19. gelmedi:-*me, -di*

Enbiyādan hiç Ene'l-Ḥaḳ **gelmedi**
Evliyādan uşbu söz söylenmedi **(Beyit 109)**

1.20. gelmişem:-*miş, -em*

Gelmişem Ḥaḳḳı bugün taḳrīr idem
Sırrını cān levḥine taḥrīr idem **(Beyit 458)**

1.21. gelmişem:-*miş, -em*

Luṭf idüben aġduruñ miʿrācuma
Ben bu dāra **gelmişem** miʿrācuma
(Beyit 805)

1.22. gelsün:-*sün*

Virüñ imdi bir gün aña mühleti
Görelüm **gelsün** o ṣāḥib-devleti **(Beyit 490)**

1.23. gelsün:-*sün*

Yola baḳup cümle durdı āşikār
Didiler kim **gelsün** ol şaḫs-ı kibār
(Beyit 498)

1.24. gelüben:-*üben*

Gelüben zindānı buldılar hemān
Bulmadılar anda Manṣūrdan nişān
(Beyit 261)

1.25. gelüñ:-*üñ*

Gelüñ imdi kesüñ evvel elümi
Elsüz ayaḳsuz varam ben yolumı
(Beyit 670)

1.26. gelüñ:-*üñ*

Didi Manṣūr imdi tīz oluñ **gelüñ**
Yimezem ḳayġusın ayaġuñ elüñ
(Beyit 802)

1.27. gelüñ:-*üñ*

Gelüñ imdi cānum oldı bī-ḳarār
Bu arada niçe ṭuram intiẓār **(Beyit 806)**

1.28. gelüñ:-*üñ*

Ḥadden aşdı intiẓārum key bilüñ
ʿAşḳ ipini boynuma ṭaḳuñ **gelüñ**
(Beyit 807)

1.29. gelür:-*ür*

Çün ki Şeyḫ ol dem revān olup **gelür**
Diñle kim Manṣūr ıla ol ne ḳılur
(Beyit 374)

1.30. gelürem:-*ür, -em*

ʿAşḳ dār u ḫānesinden **gelürem**
ʿĀşıḳuñ derd ü devāsın bilürem **(Beyit 511)**

2.) "Buyur, haydi gel!" anlamlarında bir davet ve çağırma sözü.

2.1. gel:

Gel Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyleme
Sen bu ḫānı ḳamuya aş eyleme **(Beyit 124)**

2.2. gel:

Gel bu müşkil ʿuḳdeyi ḥall eylegil
Remzini sen bu rumūzuñ söylegil
(Beyit 310)

2.3. gel:

Didi Manṣūr Şibliye ey merd-i Ḥaḳ
Gel bu ʿaşḳ ders-ḫānesinden al ṣebaḳ
(Beyit 318)

2.4. gel:

Ger ṣafā aşlın dilerseñ yāra **gel**
Sen daḫı Manṣūr bigi berdāra gel
(Beyit 730)

2.5. gel:

Ger ṣafā aşlın dilerseñ yāra gel
Sen daḫı Manṣūr bigi berdāra **gel**
(Beyit 730)

2.6. gel:

Durma ey cellād ıraḳda **gel** yakın
Sözini redditme Manṣūruñ ṣaḳın
(Beyit 757)

2.7. gel:

Ṣu çekildi şol bayaġı ḥāline
Gel naẓar ḳıl fāʿilüñ efʿāline **(Beyit 948)**

2.8. gel:

İmdi **gel** sen ḥālüñe eyle ḳıyās
ʿAşḳa cān vir kim olasın Ḥaḳ-şināş
(Beyit 982)

2.9. gel:

Tālibüñ maṭlūbudur çün ʿaşḳ-ı Ḥaḳ
Cān gözin uyar **gel** imdi ʿaşḳa baḳ
(Beyit 1055)

2.10. geldi:-*di*

Geldi zindāncı ḳapuya şol zamān
Bakdı ḳapuyı açıḳ gördi revān **(Beyit 227)**

2.11. geldi:-*di*

Ol gidenler **geldi** Manṣūrı görür
Ādem olmış ḫoş Ene'l-Ḥaḳ çaġırur **(Beyit 286)**

2.12. geldi:-*di*

Nūr-ı şevḳuñ virdi baña vecd ü ḥāl
Gitdi şirket aradan **geldi** viṣāl **(Beyit 343)**

2.13. geldi:-*di*

Geldi cümle evliyā vü enbiyā
Ḥaḳ yolında kūşiş itdi bī-riyā **(Beyit 384)**

2.14. geldi:-*di*

Şeyḫ Cüneyd ol dem ṭurup oldı revān
Geldi ol maḫlūḳ içinde ol zamān **(Beyit 421)**

2.15. geldi:-*di*

Geldi Şiblī ḳatına ol merd-i dīn
Didi bulmadum bu derdüñ merhemīn **(Beyit 423)**

2.16. geldi:-*di*

Geldi zindāna çün ol ʿālī maḳām
Girdi Manṣūra şu dem virdi selām **(Beyit 430)**

2.17. geldi:-*di*

Geldi çün ḫalḳ içine Şeyḫ-i güzīn
Pāy-māl itdi şolok-dem kendözin **(Beyit 486)**

2.18. geldi:-*di*

Diñle imdi cānıla ey muḥterem
Söze **geldi** Gayb Eri ol pür-kerem **(Beyit 519)**

2.19. geldi:-*di*

İlerü **geldi** didi ey cān-ı men
Ḳollaruñı ḳanıla yumaḳ neden **(Beyit 712)**

2.20. geldi:-*di*

Geldi ol cellād ilerü neylesün
Sözi ḳalmadı ne disün söylesün **(Beyit 759)**

2.21. geldi:-*di*

Şöyle vālih durmışıdı ḫāṣ u ʿām
Geldi cellād ilerü şol dem ḳıvām **(Beyit 808)**

2.22. geldi:-*di*

Cemʿ olup ʿālimler ol dem ey ʿamū
Çün Ḫalīfe ḳatına **geldi** ḳamu **(Beyit 826)**

2.23. geldi:-*di*

Çün ki cān atup revān oldı mürīd
Geldi girdi ḫalvete ol ehl-i dīd **(Beyit 944)**

2.24. geldi:-*di*

Cān meşāmına irişdi būy-ı ʿaşḳ
Geldi dilden aḳdı güft ü gūy-ı ʿaşḳ **(Beyit 998)**

2.25. geldiler:-*di, -ler*

Çün bular ittifāḳı ḳıldılar
Ḳamusı Manṣūr ḳatına **geldiler (Beyit 120)**

2.26. geldiler:-*di, -ler*

Ḫırḳa-i Manṣūrı şol dem aldılar
ʿİzzet ile şeyḫ öñine **geldiler (Beyit 953)**

2.27. geldüm:-*dü, -m*

Çünki ʿaşḳuñ çeküben muḥtācuñı
Geldüm uş ḳutlulayam miʿrācuñı **(Beyit 528)**

2.28. geldüñ:-*dü, -ñ*

Geldüñ imdi ʿaḳlı nūrı gör niçe
Ḥissi nūrından bunuñ ḳadri yüce **(Beyit 1022)**

2.29. gelenler:-*ler*

Ġayb olur zindān hemān Manṣūr ḳalur
Ol **gelenler** cümle hep ḥayrān olur **(Beyit 268)**

2.30. gelmedi:-*me, -di*

Didi Manṣūr Ḥażrete varmışıdum
Gelmedi zindanı terk itmişidüm **(Beyit 304)**

2.31. gelüben:-*üben*

Gelüben şāha didiler ey ʿazīz
Varup anda bulmadıḳ zindānı biz **(Beyit 269)**

2.32. gelüben:-*üben*

Gelüben şāha didiler ol cüvān
Ḫoş Ene'l-Ḥaḳ sāzını çalar revān **(Beyit 287)**

2.33. gelübeni:-*üben, -i*

Gelübeni gördiler merdi tamām
Mest ü merdāne oturur ol hümām **(Beyit 266)**

2.34. gelüp:-*üp*

Didiler **gelüp** eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrı olmışdur nihān
(Beyit 262)

2.35. gelüp:-*üp*

Gitdi anlar özlerinden bī-ḫaber
Virdiler **gelüp** Ḫalīfeye ḫaber **(Beyit 275)**

2.36. gelür:-*ür*

Bir gün ol zindāncı zindāna **gelür**
Ṭolmış ol zindāna cismüñi görür
(Beyit 294)

2.37. gelür:-*ür*

Zīra baña Ḥaḳdan irişdi ḫiṭāb
Ġayb erenlerden **gelür** kām-yāb
(Beyit 471)

2.38. gelür:-*ür*

Ṭurdı yirinden revān olup **gelür**
Cümle Baġdād ehli cemʿ olmış görür
(Beyit 368)

3.) (Bir hâl bir kimseye) hâkim olmak; belli bir durum veya sıfatın etkisi görünür, hissedilir olmak.

3.1. geldi:-*di*

Geldiler ʿālimleri bir araya
Didiler ne **geldi** bu bī-çāreye **(Beyit 106)**

4.) "Bırak, dön" anlamında bir söz.

4.1. gel:

Gel beḳā isterseñ imdi ol fenā
Cān gözi tā uyḫusından uyaña **(Beyit 401)**

geld'ilerü:

1.) İleri doğru gelmek.

1.1. geld'ilerü:

Yine cellād ol zamān **geld'ilerü**
Didi Manṣūra ayaġuñ al berü **(Beyit 737)**

genc:

1.) Hazine.

1.1. gencine:-*i, -n, -e*

Ten ṭılısmı olmayınca ḫord u ḫām
Kimse cān **gencine** dutmadı maḳām
(Beyit 27)

genc-i maḫfī:

1.) Gizli hazine.

1.1. genc-i maḫfī:-*dür*

Genc-i maḫfīdür Ḥaḳuñ esrārı çün
Cān gerek şükrāne ol esrār içün **(Beyit 531)**

ger:

1.) "Eğer" edatının nazımda kullanılan şekli.

1.1. ger:

Ger bu ġafletden uyana cān gözi
Ḳarşuña görüni gele cān yüzi **(Beyit 21)**

1.2. ger:

Cān u baṣ Ḥażrete **ger** sedd ola
Bāyezīd-i vaḳt olursa redd ola **(Beyit 30)**

1.3. ger:

Ger seni göñlümde mihmān eyleyem
Yoluña terk-i ser ü cān eyleyem **(Beyit 60)**

1.4. ger:

Ger żiyāfet ḳulırısañ cānuñı
Bil ki ḫoşnūd eyledüñ mihmānuñı **(Beyit 64)**

1.5. ger:

Ḥaḳḳa nāẓır olmasa **ger** cān gözi
Dilde tekrār olımaz cānān sözi **(Beyit 400)**

1.6. ger:

Virdi müftīler ḳamu fetvā saña
Ger bu ḥāl ile ölürseñ vā saña **(Beyit 630)**

1.7. ger:

Kendözünden **ger** mücerred olasın
Bu ṣafānuñ ḥālin ol dem bilesin **(Beyit 721)**

1.8. ger:

Ger ḳılursa Ḥażrete cānuñ heves
Ḳo kim uşansun bu cismānī ḳafes **(Beyit 725)**

1.9. ger:

Ger ṣafā aṣlın dilerseñ yāra gel
Sen daḫı Manṣūr bigi berdāra gel **(Beyit 730)**

1.10. ger:

Didiler Manṣūra kim fermān senüñ
Ger duʿā ḳılurısañ iḥsān senüñ **(Beyit 771)**

1.11. ger:

Ger bize yarın ṣorıla bu ḥisāb
Biñde birine virilmeye cevāb **(Beyit 830)**

1.12. ger:

Yine diñle bir beşāret bir kezin
Sır ṭuyasın **ger** açarsañ cān gözin
(Beyit 899)

1.13. ger:

Ger bizi bu ġamdan āzād idesin
Rūḥ-ı Manṣūrı bu dem şād idesin
(Beyit 942)

1.14. ger:

Ger saʿādet ister iseñ ʿāşıḳ ol
Yoluña ṣādıḳ er iseñ ʿāşıḳ ol **(Beyit 986)**

1.15. ger:

Ger göñül ḥālin ṣorarsañ nicedür
Bil göñül burcı kiʿArşdan yücedür
(Beyit 1056)

1.16. ger:

Çün göñüldür maḫzen-i esrār-ı Ḥaḳ
Ger göñülde göresin dīdār-ı Ḥaḳ
(Beyit 1057)

gerçek:

1.) Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.

1.1. gerçek:

Ben bu meydān içre **gerçek** ʿāşıḳam
Pes Ene'l-Ḥaḳ söylerisem ṣādıḳam
(Beyit 413)

1.2. gerçek:

Ḳanına girdük o **gerçek** ʿāşıḳuñ
Ḥaḳ yolında ṭoġrı duran ṣādıḳuñ
(Beyit 828)

gerçi:

1.) "Aslına bakılırsa, aslında" anlamında zarf.

1.1. gerçi:

İmdi sen şāhdan temennā eylerem
Gerçi küstaḫam velīkin söylerem
(Beyit 557)

1.2. gerçi:

Ḫırḳa-i Manṣūrıdı **gerçi** sebeb
İş mi vardur bī-sebeb ey ḳand-ı leb
(Beyit 950)

1.3. gerçi:

Gerçi kim ʿaḳluñ daḫı yolları çoḳ
Līkin anda ʿaşḳ erine aṣṣı yoḳ **(Beyit 1017)**

1.4. gerçi:

Senüñ evṣāfuñda diller giñ ü lāl
Sen muʿarrā **gerçi** söylerler maḳāl
(Beyit 1054)

gerdan ol-:

1.) Dönen, dolaşan olmak.

1.1. gerdan ol-:-*duk, -u*

ʿAşḳıladur çarḫ **gerdān olduġı**
ʿAşḳıladur şems devrān ḳılduġı **(Beyit 993)**

gerek:

1.) Gerek, olmalı, lazım.

1.1. gerek:

Ḥażretüñden ḥāşā kim yüz döndürem
Her ne emr itseñ **gerek** baş indürem
(Beyit 71)

1.2. gerek:

ʿAşḳ yolında sen **gerek** dār olasın
Bu fenā milkin ḳoyup var olasın
(Beyit 84)

1.3. gerek:

Sen Ene'l-Ḥaḳ dārına aġsañ **gerek**
Boġazuñ ʿaşḳ ipine boġsañ gerek
(Beyit 86)

1.4. gerek:

Sen Ene'l-Ḥaḳ dārına aġsañ **gerek**
Boġazuñ ʿaşḳ ipine boġsañ gerek
(Beyit 86)

1.5. gerek:

Pes bu esrārı **gerek** ketm idesin
Bu aradan sözümüz ḫatm edesin
(Beyit 126)

1.6. gerek:

Dil **gerek** Allāhu Ekber dimege
Ḳanı aġzı şehd ü şeker yimege **(Beyit 174)**

1.7. gerek:

ʿĀşıḳ olan maʿşūḳa ḳurbān **gerek**
Cānı terk itsün kime cānān gerek
(Beyit 326)

1.8. gerek:

ʿĀşıḳ olan maʿşūḳa ḳurbān **gerek**
Cānı terk itsün kime cānān gerek
(Beyit 326)

1.9. gerek:

Ḳāḍıyü'l-Hācāt sensin bī-gümān
Baña vaṣluñı **gerek** yā Müsteʿān
(Beyit 337)

1.10. gerek:

Ṣubḥa dek ḳıldı münācāt āh ile
Ḳul **gerek** bu resme ola şāh ile **(Beyit 359)**

1.11. gerek:

Ben bu yoldan dönmezem merdānevār
Pes sücūd itsem **gerek** pervānevār **(Beyit 467)**

1.12. gerek:

Genc-i maḫfīdür Ḥaḳuñ esrārı çün
Cān **gerek** şükrāne ol esrār içün **(Beyit 531)**

1.13. gerekmez:-*mez*

Didi o ġaybı bilüñ ey merd-i men
Kim bu esnāda **gerekmez** tercüman **(Beyit 591)**

1.14. gerek:

Didi ṣanmañuz beni yüz döndürem
Dār ayaġında **gerek** baş indürem **(Beyit 653)**

1.15. gerek:

Pes **gerek** kim yandurasız cismini
Kendüsi ḫoş anlamışdur resmini **(Beyit 846)**

1.16. gerek:

Varuban ol ḫırḳaya almaḳ **gerek**
Yiñleri ucın ṣuya ṣalmaḳ gerek **(Beyit 936)**

1.17. gerek:

Varuban ol ḫırḳaya almaḳ gerek
Yiñleri ucın ṣuya ṣalmaḳ **gerek (Beyit 936)**

1.18. gereḳ:

ʿAşḳ eri hem bī-nişān olmaḳ **gereḳ**
Lā-mekān deryāsına dalmaḳ gereḳ **(Beyit 1003)**

1.19. gereḳ:

ʿAşḳ eri hem bī-nişān olmaḳ gereḳ
Lā-mekān deryāsına dalmaḳ **gereḳ** **(Beyit 1003)**

<u>gerek ol-:</u>

1.) Gerekmek, lazım olmak.

1.1. gerek ol-:-*du*

Pes güneş nūrı **gerek oldu** bize
Şuʿlesiyle ala ilte ol yüze **(Beyit 1025)**

<u>getür-:</u>

1.) Beraberinde bir yere ulaştırmak.

1.1. getürdi:-*di*

Aluban anı **getürdi** muḥterem
Şu kenārına irişdürdi şu dem **(Beyit 946)**

1.2. getürdiler:-*di, -ler*

Buluban **getürdiler** örsi tamām
Ḳodılar Manṣūr öñinde ey hümām **(Beyit 182)**

gevher:

1.) Cevher, elmas, mücevher, inci.

1.1. gevher:

Senligüñ refʿ eyle imdi aradan
Gevher isterseñ bu seng ü ḫāradan **(Beyit 34)**

1.2. gevheri:-*i*

Didiler Manṣūra kim ey ʿaşḳ eri
Nite ṭopraġa şalarsın **gevheri (Beyit 621)**

1.3. gevherem:-*em*

Cennet ü ḥūrī vü ḥavż-ı Kevs̱erem
Ẕāt baḥrinde bahālu **gevherem (Beyit 455)**

ġırīv ḳop-: (Deyim)

1.) Gürültü çıkması.

1.1. ġırīv ḳop-:-*dı*

Bir **ġırīv ḳopdı** o yirde nāgehān
Ḳaralar geydi zemīn ü āsumān **(Beyit 644)**

1.2. ġırīv ḳop-:-*dı*

Bir **ġırīv ḳopdı** şu sāʿat nāgehān
Cūşa geldiler zemīn ü āsumān **(Beyit 822)**

gice:

1.) Gece vakti.

1.1. gice:

Ol **gice** daḫi geçüp irdi ṣabāḥ
Diñle n'olısardur ey ehl-i ṣalāḥ **(Beyit 494)**

1.2. gice:

İrte **gice** çaġırur kim Ḥaḳ benem
Benden özge kimse yoḳ muṭlaḳ benem **(Beyit 505)**

giñ:

1.) Mesafeli, uzak.

1.1. giñ:

Senüñ evṣāfuñda diller **giñ** ü lāl
Sen muʿarrā gerçi söylerler maḳāl **(Beyit 1054)**

gir-:

1.) Dışarıdan bir yere girmek, dâhil olmak, içeri girmek.

1.1. girdi:-*di*

Açdılar zindān ḳapusın ol zaman
İçerü **girdi** o Şeyḫ-i kāmurān **(Beyit 377)**

1.2. girdi:-*di*

Geldi zindāna çün ol ʿālī maḳām
Girdi Manṣūra şu dem virdi selām **(Beyit 430)**

1.3. girdi:-*di*

Girdi ol maḫlūḳ içine bir kezin
Ayaġına sürdiler cümle yüzin **(Beyit 502)**

1.4. girdi:-*di*

Cān atup irişdi ol ʿālī-makām
Girdi zindān içine ol nīk-nām **(Beyit 515)**

1.5. girdi:-*di*

Çün ki meydān içine **girdi** bular
Aluban dār aġacına vardılar **(Beyit 616)**

1.6. girdi:-*di*

Uşbu ḥāli çünki gördi ol mürīd
Ḫalḳ içine **girdi** ol baḫtı saʿīd **(Beyit 931)**

1.7. girdi:-*di*

Girdi ʿaşḳ meydānına merdānevār
Ḳıldı dār miʿrācını ol iḫtiyār **(Beyit 979)**

1.8. girgil: -*gil*

Dut ḳulaġuñ imdi ʿaşḳ aḥvālına
Sen daḫı **girgil** bu ʿaşḳuñ şālına **(Beyit 39)**

1.9. girişdügi:-*iş, -dük, -i*

Kimse anuñ ḥāline irişmeye
Ol **girişdügi** yire girişmeye **(Beyit 838)**

1.10. girişmeye:-*iş, -me, -(y)e*

Kimse anuñ ḥāline irişmeye
Ol girişdügi yire **girişmeye (Beyit 838)**

1.11. girmedi:-*me, -di*

Ṭutdı yüzin Ḥażrete yüz ırmadı
Semʿine kimse kelāmı girmedi **(Beyit 980)**

giriftār eyle-: **(Deyim)**

1.) Bağlamak, esir etmek.

1.1. giriftār eyle-:-*dü, -ñ*

Sen seni sende **giriftār eyledüñ**
Çün fenā naḳdiyle bāzār eyledüñ
(Beyit 405)

giriftār ol-:

1.) Kapılmak, tutulmak, düşmek.

1.1. giriftār ol-:-*dı, -lar*

Neylesünler çār u nāçār oldılar
Nāgehān derde **giriftār oldılar (Beyit 886)**

girü:

1.) Artık, bundan sonra, tekrar yeniden, arka plan, işin görünmeyen yüzü.

1.1. girü:

Gönline ṭolmış **girü** envār-ı ʿaşḳ
Lāyık olmış diline güftār-ı ʿaşḳ **(Beyit 92)**

1.2. girü:

Durdı anlar **girü** zindāna varur
Gördi zindān içre Manṣūr oturur
(Beyit 279)

1.3. girü:

İşte imdi **girü** bu sırrı yine
Sil gönül jengini olsun āyine **(Beyit 514)**

git-:

1.) Bırakıp gitmek, uzaklaşmak, terk etmek.

1.1. gitdi:-*di*

Çün ki baña Ḥaḳdan oldı ḥalvetüm
Gitdi fürḳat irdi rūz-ı vuṣlatum **(Beyit 131)**

1.2. gitdi:-*di*

Gitdi bunlar her birisi bir yaña
Yine diñle cānıla aydam saña **(Beyit 223)**

1.3. gitdi:-*di*

Gitdi anlar özlerinden bī-ḫaber
Virdiler gelüp Ḫalīfeye ḫaber **(Beyit 275)**

1.4. gitdi:-*di*

Şiblī aydur neyidi ey cān-ı men
Gitdi zindān otururduñ şöyle sen
(Beyit 305)

1.5. gitdi:-*di*

Nūr-ı şevḳuñ virdi baña vecd ü ḥāl
Gitdi şirket aradan geldi viṣāl **(Beyit 343)**

1.6. gitdi:-*di*

Mā ü men **gitdi** aradan ḳaldı Ḥaḳ
Ḫānı ẓāhir oldu açıldı ṭabaḳ **(Beyit 457)**

1.7. gitdi:-*di*

Gitdi ol gün aḫşam oldı yatdılar
Her biri Manṣūr içün kīn dutdılar **(Beyit 493)**

1.8. gitdi:-*di*

Bize fetvā virüñ ey ʿālī-maḳām
Kim şerīʿat **gitdi** bozuldı niẓām **(Beyit 508)**

1.9. gitdi:-*di*

Ġayb Eri destūrıla **gitdi** hemān
Çıḳdı ol maḫlūḳ içine şol zamān **(Beyit 587)**

3.10. gitdi:-*di*

Böyle didi Ġayb Eri oldı nihān
Gitdi ol Ġayb ricāli ol zamān **(Beyit 595)**

1.11. gitdi:-*di*

Ġāret itdi ʿaşḳ cümle varlıġum
Cān gözi açıldı **gitdi** ṭarlıġum **(Beyit 709)**

1.12. gitdi:-*di*

Baş uruban **gitdi** Şiblī ol zamān
Sen bu sırrı key işit dutma gümān **(Beyit 733)**

1.13. gitdiler:-*di, -ler*

Cümle bu ḫalḳ anda cemʿ oldı ʿamū
Aluban Manṣūrı **gitdiler** ḳamu **(Beyit 167)**

1.14. gitdiler:-*di, -ler*

Çün bu sözi ḳamusı işitdiler
Birḳaç ādem şehr içine **gitdiler (Beyit 181)**

1.15. gitdiler:-*di, -ler*

Çünki zindān ḳapusın berkitdiler
Yine ḫalḳ işli işine **gitdiler (Beyit 196)**

1.16. gitdiler:-*di, -ler*

ʿAşḳ ḳullābın ṭaḳuban yitdiler
Aluban meydāna ṭoġru **gitdiler (Beyit 614)**

1.17. gitdiler:-*di, -ler*

Gitdiler maḥzūn olup Ġayb-ı Ricāl
Sen işit Manṣūrdan imdi maḳāl **(Beyit 813)**

1.18. gide:-*e*

Çün ki bu göz gide görine cemāl
Gide ikilik ire ḳurb u viṣāl **(Beyit 1045)**

1.19. giden:-*en*

ʿĀşıḳ olan eli ayaġı n'ider
Dosta **giden** elsüz ayaḳsuz gider **(Beyit 749)**

1.20. gidenler:-*en, -ler*

Ol **gidenler** geldi Manṣūrı görür
Ādem olmış ḫoş Ene'l-Ḥaḳ çaġırur **(Beyit 286)**

1.21. gider:-*er*

ʿĀşıḳ olan eli ayaġı n'ider
Dosta giden elsüz ayaḳsuz **gider** **(Beyit 749)**

1.22. gider:-*er*

Bununıla yol varılur Ḥażrete
Cürmi **gider** ḳabūl olur raḥmete **(Beyit 1024)**

1.23. giderem:-*er, -em*

Ṣūret-i Manṣūrı ḳodum **giderem**
Bu fenā ārāyişin terk iderem **(Beyit 449)**

1.24. giderem:-*er, -em*

Uş gönüldüm Ḥażretüñe **giderem**
Uşbu fānī ḳālıbı terk iderem **(Beyit 793)**

1.25. gideriken:-*er, -iken*

Gideriken ẓuhr vaḳtiydi meger
Cān ḳulaġın dut bu söze al ḫaber **(Beyit 168)**

1.26. gitmege:-*mek,-e*

Didiler kim niçe idelüm i şāh
Ḳapu bağlu bize yoḳ **gitmege** rāh **(Beyit 224)**

1.27. gitmege:-*mek, -e*

Dizlerüm kökinden anı şöyle kes
Dosta **gitmege** ḳılur cānum heves **(Beyit 736)**

1.28. gitmesün:-*me, -sün*

Aña söyle bizi maġmūn itmesün
Dünyadan görklü cemāli **gitmesün** **(Beyit 427)**

1.29. gitmeyem:-*me, -(y)em*

Ben Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmeyem
ʿAşḳ meydānına varam **gitmeyem**
(Beyit 907)

1.30. gitmeyince:-*me, -(y)ince*

Gitmeyince aradan bu māʾ u men
Cān gözi görmez Ḥaḳḳı ey cānı ten
(Beyit 23)

1.31. gitmezem:-*mez, -em*

Didi Manṣūr ey Ḫalīfe geçmezem
Ben bu söz üzre dururam **gitmezem**
(Beyit 127)

1.32. gitmezem:-*mez, -em*

Ben Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmezem
Uşbu meydāndadururam **gitmezem**
(Beyit 130)

1.33. gitmiş:-*miş*

Gördi ol maḥbūslar **gitmiş** ḳamu
Bend ile zindānı terk itmiş ḳamu
(Beyit 228)

1.34. gitsün:-*sün*

Ḳatl idelüm biz añı fetvāyile
Durmasun **gitsün** ḳurı sevdāyile
(Beyit 590)

gizle-:

1.) Gizlemek, saklamak.

1.1. gizledi:-*di*

Çünki ol bu resme güftār itmedi
Gizledi esrārı iẓhār itmedi **(Beyit 388)**

gizli:

1.) Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan, mahrem, mestur, nihan.

1.1. gizli:

Didi Manṣūr ey Ḫudāvend-i cihān
Saña her **gizli** ʿıyān-ender-ʿıyān **(Beyit 58)**

gizlü:

1.) Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan, mahrem, mestur, nihan.

1.1. gizlü:

Gizlü sırrın bende izhār eyledi
Dilüm anuñ çün Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 321)

1.2. gizlü:

Çün ki ḳılduñ **gizlü** sırrı āşikār
Dār miʿrācuñdurur ey merd-i kār
(Beyit 530)

1.3. gizlü:

Gizlü remzi şöyle kim fāş eyleyem
Çağırup ol dem Ene'l-Ḥaḳ söyleyem
(Beyit 905)

1.4. gizlü:

ʿAşḳ degül mi cān içinde söyleyen
Gizlü sırrı āşikāre eyleyen **(Beyit 1001)**

1.5. gizlüdür:-*dür*

Ḳahr içinde çün ki luṭf ı **gizlüdür**
ʿAşḳ dīvānında oḳı yazludur **(Beyit 985)**

göç-:

1.) Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere başka yere gitmek.

1.1. göçmedi:-*me, -di*

Taḫtı ḳoyup **göçmedi** sulṭānunuz
Yaʿni tende ṭurmış miskīn cānuñuz **(Beyit 767)**

göge aġ-:

1.) Göğe yükselmek, göklere ulaşmak.

1.1. göge aġ-:-*ar*

Her duʿā kim ṣıdḳıla cāndan ṭoġar
Hiç gümānsız ol duʿā **göge aġar** **(Beyit 216)**

1.2. göğe aġ-:-*ar*

Yire düşen kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Göğe aġan cūş idüp Ḥaḳ söyleye **(Beyit 914)**

1.3. göge aġ:-*a*

Yıldırımlar şaḳıyup yaġmur yaġa
Ḳamunuñ efgānları **göge aġa (Beyit 922)**

gök:

1.) Gökyüzü, sema, asuman.

1.1. gökde:-*de*

Nūrı hissüñ **gökde** ılduz nūrıdur
Eyle bil kim bularuñ mestūrıdur **(Beyit 1020)**

1.2. gökde:-*de*

Gökde ay nūrına beñzer nūr-ı ʿaḳl
Ẕihnüñe ḳuvvet viriser uşbu naḳl **(Beyit 1023)**

1.3. göke:-*e*

Zārı vü feryādları çıḳa **göke**
Aġlaşalar yaşların döke döke **(Beyit 919)**

1.4. gökler:-*ler*

Yaġdı yaġmur yıldırımlar şaḳıdı
Gökler ol dem gürledi vü ḳaḳıdı
(Beyit 885)

1.5. göklere:-*ler, -e*

Göklere aġdı o ḳüller Ḥaḳ didi
Bu kelāmı gör niçe muṭlaḳ didi **(Beyit 875)**

<u>göklere çıḳ-:</u> (Deyim)

1.) Yükselmek, yücelmek, göklere ulaşmak.

1.1. göklere çıḳ-:-*dı*

Şöyle ʿāciz ḳaldı ol ḫalḳ ey cüvān
Āh odından **göklere çıḳdı** duhān **(Beyit 896)**

<u>gönül:</u>

1.) Aşk ve sevginin kaynağı, yürek, kalp.

1.1. gönül:

Ger **gönül** ḥālin ṣorarsañ nicedür
Bil gönül burcı ki ʿArşdan yücedür **(Beyit 1056)**

1.2. gönülde:-*de*

Çün gönüldür maḫzen-i esrār-ı Ḥaḳ
Ger **gönülde** göresin dīdār-ı Ḥaḳ **(Beyit 1057)**

1.3. gönüldüm:-*düm*

Uş **gönüldüm** Ḥażretüñe giderem
Uşbu fānī ḳālıbı terk iderem **(Beyit 793)**

1.4. göñüldür:-*dür*

Çün **göñüldür** maḫzen-i esrār-ı Ḥaḳ
Ger göñülde göresin dīdār-ı Ḥaḳ **(Beyit 1057)**

1.5. göñline:-*i, -n, -e*

Göñline ṭolmış girü envār-ı ʿaşḳ
Lāyık olmış diline güftār-ı ʿaşḳ **(Beyit 92)**

1.6. gönüller:-*ler*

Cāna ol virdi kemāl-i ḳudreti
Hem **gönüller** içre ḳodı ḥikmeti **(Beyit 3)**

1.7. gönlüm:-*üm*

Gördüm anı doldı **gönlüm** nūrıla
Neylerem bu ṣūreti Manṣūr ıla **(Beyit 129)**

1.8. göñlüm:-*üm*

Ṭoldı **göñlüm** hücresi nūruñ ile
El ṣunaram līk destūruñ ile **(Beyit 675)**

1.9. göñlümde:-*üm, -de*

Ger seni **gönlümde** mihmān eyleyem
Yoluña terk-i ser ü cān eyleyem **(Beyit 60)**

1.10. gönlümde:-*üm, -de*

Dilerem **gönlümde** mihmān olasın
Raḥm idüben cānuma cān olasın **(Beyit 54)**

1.11. gönlümüz:-*ümüz*

N'ola bizi güldürüp şād idesin
Gönlümüz vīrānın ābād idesin **(Beyit 212)**

1.12. gönlümüz:-*ümüz*

Uşbu ʿuḳde bize āsān olmadı
Gönlümüz derdine dermān olmadı **(Beyit 866)**

1.13. gönlüñ:-*ün*

Ḥaḳ Taʿālā didi çün geldüñ baña
Ben daḫı **gönlüñ** de mihmānam saña **(Beyit 73)**

gönül burcı:

1.) Gönül kalesi.

1.1. gönül burcı:

Ger **gönül** ḥālin şorarsañ nicedür
Bil göñül burcı ki ʿArşdan yücedür **(Beyit 1056)**

gönül evi:

1.) Gönül evi.

1.1. gönül evinde:-*(n)de*

Gönlüñ evinde ne var mihmān içün
Kim żiyāfet ḳılasın cānān içün **(Beyit 57)**

1.2. gönül evinde:-*(n)de*

Gönlüñ evinde saña mihmān olam
Şöyle kim cānuñ içinde cān olam **(Beyit 63)**

gönül jengi:

1.) Gönül kiri, pası.

1.1. gönül jengi:-*ni*

İşte imdi girü bu sırrı yine
Sil **gönül jengini** olsun āyine **(Beyit 514)**

gör-:

1.) Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak, anlamak, idrak etmek.

1.1. gör:

Cān ḳulaġın dut ki ḳudret n'eyledi
Gör neden Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 80)

1.2. gör:

Saña Ḥaḳ emrile geldüm bu zamān
Aġzuñı aç imdi **gör** Ḥaḳdan nişān
(Beyit 87)

1.3. gör:

İçdi Manṣūr ol şarābı **gör** n'ider
Uyḫısından uyanup feryād ider **(Beyit 91)**

1.4. gör:

Didiler kim ey Ḫalīfe ḥāli **gör**
Uşbu Manṣūr söyledügi ḳāli gör
(Beyit 112)

1.5. gör:

Didiler kim ey Ḫalīfe ḥāli gör
Uşbu Manṣūr söyledügi ḳāli **gör**
(Beyit 112)

1.6. gör:

Ol divīdi ṣakfa çaldı bir kezin
Gör ne iş gösterdi ol ṣāh-ı güzīn
(Beyit 138)

1.7. gördiler:-*di, -ler*

Ṭoldı ol ḫalvet Ene'l-Ḥaḳdur tamām
Gördiler bu sırrı cümle ḫās u ʿām
(Beyit 141)

1.8. gör:

Yine şol dem n'itdiler Manṣūrı çün
Gör neler ḳaṣd itdiler ol nūr içün
(Beyit 193)

1.9. gör:

Çünki aḫşam irdi ey cān-ı peder
Gör neler ḳılur ḳażāyıla ḳader **(Beyit 203)**

1.10. gör:

Ey bürāder diñle imdi cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ **gör** niçedür ihsānıla
(Beyit 213)

1.11. gör:

Bir kerāmet yine **gör** Manṣūrdan
Cānıña işrāḳ ire ol nūrdan **(Beyit 214)**

1.12. gör:

Gör neler ḳılur cihānı yaradan
Ḳudret anuñ kendü çıḳmış aradan
(Beyit 249)

1.13. gör:

Şeyḫ Şiblī Ḥalīyeye dir ʿaceb
Gör ne ḥikmetler ḳılur ol ferd-i Rab
(Beyit 289)

1.14. gör:

Gör güneş nūrını Aḥmedden alur
Sıġmayup ʿālemlere ḥayrān ḳalur
(Beyit 298)

1.15. gör:

Gördi ḥāli Şeyḫ Şiblī **gör** n'ider
Şeyḫ Cüneyde irdi ol rūşen-naẓar
(Beyit 362)

1.16. gör:

Uşbu ṣūretden ki ben dūr olmışam
Gör ne vīrānem ki maʿmūr olmışam
(Beyit 463)

1.17. gör:

Sözi cāndan diñle ey cān-ı peder
Gör neler ḳılur ḳażāyile ḳader **(Beyit 495)**

1.18. gör:

Çün ki aña ḳamusı ḳıldılar sücūd
Didiler **gör** ḥalümüz yā ehl-i cūd
(Beyit 503)

1.19. gör:

Ġayb Eri Manṣūrıla vuṣlat bulur
Birbirinden **gör** ne leẕẕetler alur
(Beyit 517)

1.20. gör:

Ḫalḳ içine düşdi şol dem ġulġule
Zāġları **gör** ne ḳılurlar bülbüle **(Beyit 596)**

1.21. gör:

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṭablı çalındı ḳatı
Diñle imdi ey fetā **gör** ḳudreti **(Beyit 666)**

1.22. gör:

Neyler imdi yine sen Manṣūrı **gör**
Bir daḫı remz ider ol pür-nūrı gör
(Beyit 703)

1.23. gör:

Neyler imdi yine sen Manṣūrı gör
Bir daḫı remz ider ol pür-nūrı **gör**
(Beyit 703)

1.24. gör:

Yine Manṣūrı **gör** imdi neyledi
ʿAşḳ ıla şol dem Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 734)

1.25. gör:

Sağ ayağın şundı ol şāh-ı güzīn
ʿĀşıḳı **gör** kim ne ḳılur kendözin
(Beyit 738)

1.26. gör:

Dār öñinde yakdılar odunları
İmdi **gör** kim ne ḳılurlar anları **(Beyit 852)**

1.27. gör:

Ḳudret-i Ḥaḳ ol küli **gör** neyledi
Ḳanda ağdısa Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 873)

1.28. gör:

Göklere ağdı o ḳüller Ḥaḳ didi
Bu kelāmı **gör** niçe muṭlaḳ didi **(Beyit 875)**

1.29. gör:

Yine diñle bir beşāret cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ **gör** niçedür insānıla
(Beyit 876)

1.30. gör:

İmdi **gör** kim Dicle ırmağın n'ider
Ṭaşa geldi şol zamān hem-cūş ider
(Beyit 880)

1.31. gör:

Ḫırḳa çün düşdi sebeb **gör** neyidi
Cūş iden deryāyı sākin eyledi **(Beyit 951)**

1.32. gör:

İmdi **gör** ʿāşıḳlaruñ burhānını
Niçe virür ʿaşḳ içinde cānını **(Beyit 972)**

1.33. gör:

Bil bu ʿāşıḳuñ maḳāmı niçedür
Cān gözile **gör** ki ʿArşdan yücedür
(Beyit 973)

1.34. gör:

Ḫaş erenler **gör** ne çekdiler cefā
Ol cefā içinde gördiler vefā **(Beyit 983)**

1.35. gör:

Geldüñ imdi ʿaḳlı nūrı **gör** niçe
Ḥissi nūrından bunuñ ḳadri yüce
(Beyit 1022)

1.36. gör:

ʿAşḳıla ʿaḳl arasında **gör** niçe
Diñle imdi mācerāsın ṣor niçe **(Beyit 1029)**

1.37. gör:

ʿAḳl aydur cübbe vü destārı **gör**
ʿAşḳ aydur cāme-i ḫammārı gör **(Beyit 1034)**

1.38. gör:

ʿAḳl aydur cübbe vü destārı gör
ʿAşḳ aydur cāme-i ḫammārı **gör**
(Beyit 1034)

1.39. gör:

İmdi **gör** ʿaḳluñ maḳāmı niçedür
ʿAşḳ ṣadrı biñ biñ andan yücedür
(Beyit 1037)

1.40. gördi:-*di*

Geldi zindāncı ḳapuya şol zamān
Bakdı ḳapuyı açıḳ **gördi** revān **(Beyit 227)**

1.41. gördi:-*di*

Gördi ol maḥbūslar gitmiş ḳamu
Bend ile zindānı terk itmiş ḳamu
(Beyit 228)

1.42. gördi:-*di*

Gördi Manṣūr oturur nūr-ı Münīr
Oldı zindāncı işāretden ḫabīr **(Beyit 229)**

1.43. gördi:-*di*

Durdı anlar girü zindāna varur
Gördi zindān içre Manṣūr oturur
(Beyit 279)

1.44. gördi:-*di*

Gördi ḥāli Şeyḫ Şiblī gör n'ider
Şeyḫ Cüneyde irdi ol rūşen-naẓar
(Beyit 362)

1.45. gördi:-*di*

Arduma atdum bu ṣūret ṭonını
Zira cānum **gördi** devlet ḫānını **(Beyit 632)**

1.46. gördi:-*di*

Uşbu ḥāli çünki **gördi** ol mürīd
Ḫalḳ içine girdi ol baḫtı saʿīd **(Beyit 931)**

1.47. gördi:-*di*

Her ḳaçan kim ḫırḳayı **gördi** bular
Āh idüben yüzlerine sürdiler **(Beyit 955)**

1.48. gördi:-*di*

ʿAşḳıla buldı bulanlar ol Ḥaḳı
ʿAşḳıla **gördi** görenler ol Ḥaḳı **(Beyit 990)**

1.49. gördi:-*di*

ʿAşḳıla **gördi** velāyet evliyā
ʿAşḳıla buldı nübüvvet enbiyā **(Beyit 992)**

1.50. gördiler:-*di, -ler*

Gördiler Manṣūra söz kār eylemez
Sözini arturdı inkār eylemez **(Beyit 164)**

1.51. gördiler:-*di, -ler*

Yir yüzine şöyle kim aḳdı revān
Gördiler bu sırrı ol pīr ü civān **(Beyit 185)**

1.52. gördiler:-*di, -ler*

Gelübeni **gördiler** merdi tamām
Mest ü merdāne oturur ol hümām **(Beyit 266)**

1.53. gördiler:-*di, -ler*

Geldiler zindāna **gördiler** i yār
Anda ne zindān u ne Manṣūr var **(Beyit 273)**

1.54. gördiler:-*di, -ler*

Didi Şiblī Ḥażretüne vardılar
Serçeye dönmiş vücūduñ **gördiler** **(Beyit 313)**

1.55. gördiler:-*di, -ler*

Didi Şiblī ṣoñra **gördiler** i yār
Otururbut zindān içre şāh-vār **(Beyit 316)**

1.56. gördiler:-*di, -ler*

Çün ki bunlar intiẓār itdi şu dem
Gördiler irişdi ol ṣāḥib-ḳadem **(Beyit 500)**

1.57. gördiler:-*di, -ler*

Çünki ḫalḳ anı muʿayyen **gördiler**
Dökülüp ayaġına yüz urdılar **(Beyit 588)**

1.58. gördiler:-*di, -ler*

Çün ki Manṣūrı kül oldı **gördiler**
Külini ayrıca anuñ dirdiler **(Beyit 871)**

1.59. gördüm:-*dü, -m*

Gördüm anı doldı gönlüm nūrıla
Neylerem bu ṣūreti Manṣūr ıla **(Beyit 129)**

1.60. gördüm:-*dü, -m*

Çün senüñ z̲āt̲uñda **gördüm** z̲āt̲umı
Bildüm āḫir nefyümi iṯbātumı **(Beyit 349)**

1.61. gördüm:-*dü, -m*

Gördüm ol Ḥaḳḳı Ene'l-Ḥaḳ
söylerem

Anuñ içün ṣūreti terk eylerem **(Beyit 764)**

1.62. gördüm:-*dü, -m*

Perde refʿ oldı şehā **gördüm** seni
Kulluġa anda ḳabūl itdüñ beni **(Beyit 788)**

1.63. göreler:-*e, -ler*

Göreler ʿāşıḳlaruñ meydānını
ʿAşḳ ıla niçe virürler cānını **(Beyit 585)**

1.64. görelüm:-*elüm*

Virüñ imdi bir gün aña mühleti
Görelüm gelsün o ṣāḥib-devleti **(Beyit 490)**

1.65. görelüm:-*elüm*

Ġayb erenlerden **görelüm** ol eri
Ayaġına sürelüm rūy u seri **(Beyit 499)**

1.66. görelüm:-*elüm*

Ben ḥakīmem bilem anuñ ḥikmetin
Görelüm neyler Ḫudānuñ ḳudretin **(Beyit 510)**

1.67. görem:-*em*

Çün ki irişem **görem** dīdārını
Şöyle ki gūş eyleyem güftārını **(Beyit 476)**

1.68. göremez:-*e, -mez*

ʿAḳl nūrı ol cemāli **göremez**
ʿAḳl eli ʿaşḳ etegine iremez **(Beyit 1028)**

1.69. göremez:-*e, -mez*

Uşbu naḳşuñ **göremez** naḳḳāşını
Şaşı baḳar içi ṣanur ṭaşını **(Beyit 1047)**

1.70. göremezsinsen:-*e, -mez, -sin, -sen*

Senlik ü benlikden olmazsañ beri
Eyle bil kim **göremezsinsen** anı **(Beyit 1043)**

1.71. gören:-*en*

Görmeyince kimsene cān mı virür
Kendözin **gören** anı kanda görür **(Beyit 1013)**

1.72. görenler:-*en, -ler*

ʿAşḳıla buldı bulanlar ol Ḥaḳı
ʿAşḳıla gördi **görenler** ol Ḥaḳı **(Beyit 990)**

1.73. göresen:-*e, -sen*

Gel çıḳar bu gözlerümi imdi sen
Tā ki yarın Ḥaḳ cemālin **göresen (Beyit 758)**

1.74. göresin:-*e, -sin*

Key bil imdi seni berdār iderüz
Dār aġacında **göresin** n'iderüz **(Beyit 605)**

1.75. göresin:-*e, -sin*

Didiler vaḳtidür imdi ṭurasın
Alnunuñ yazusın anda **göresin (Beyit 612)**

1.76. göresin:-*e, -sin*

Ol gözile **göresin** ʿibret nedür
Cān ḳulaġıla işit ḥikmet nedür **(Beyit 900)**

1.77. göresin:-*e, -sin*

Çün göñüldür maḫzen-i esrār-ı Ḥaḳ
Ger göñülde **göresin** dīdār-ı Ḥaḳ **(Beyit 1057)**

1.78. göresiz:-*e, -siz*

Didi Şiblī irişüñ zindāna siz
Ḥikmetin ol nişānuñ **göresiz (Beyit 272)**

1.79. göreyin:-*e, -(y)in*

İmdi destūruñla ṭaşra varayın
Şehr-i ḫalḳ ne ḳılurlar **göreyin (Beyit 419)**

1.80. göreyin:-*e, -(y)in*

Ġayb Eri aydur ben anı **göreyin**
Dilegi neymiş bu sözden ṣorayın **(Beyit 509)**

1.81. görgil:-*gil*

Sende senlik ṣad-hezārān perdedür
Ḳo seni **görgil** Ḥaḳḳı kim bizdedür **(Beyit 33)**

1.82. görinen:-*i, -nen*

Ḳanda baḳsañ s̱emme vechullāh ola
Gözleriñe **görinen** Allāh ola **(Beyit 1052)**

1.83. görinür:-*in, -ür*

Her neye kim baḳaram Ḥaḳ **görinür**
Ġayrı yoḳdur ẕāt-ı muṭlaḳ görinür **(Beyit 132)**

1.84. görinür:-*in, -ür*

Her neye kim baḳaram Ḥaḳ görinür
Ġayrı yoḳdur ẕāt-ı muṭlaḳ **görinür (Beyit 132)**

1.85. göriserdür:-*iser, -dür*

Her kim olʿaşḳa irürdi menzilin
Ol **göriserdür** erenler maḥfilin **(Beyit 19)**

1.86. görmeden:-*me, -den*

Didi Manṣūr imdi kaçuñ durmadan
Şol zebānīler ḳamunuz **görmeden** **(Beyit 222)**

1.87. görmedük:-*me, -dük*

Fehm idemedük anuñ esrārını
Görmedük cān sırrınuñ envārını **(Beyit 865)**

1.88. görmeye:-*me, -(y)e*

Ṣūret ehli maʿnā yüzin **görmeye**
Ehl-i maʿnā Ḥaḳdan yüz döndürmeye **(Beyit 397)**

1.89. görmeyen:-*me, -(y)en*

Key bilüñ kim cān gözi görür Ḥaḳı
Ḥaḳḳı bunda **görmeyen** oldı şaḳī **(Beyit 763)**

1.90. görmeyince:-*me, -(y)ince*

Görmeyince kimsene cān mı virür
Kendözin gören anı kanda görür **(Beyit 1013)**

1.91. görmez:-*mez*

Gitmeyince aradan bu māʾ u men
Cān gözi **görmez** Ḥaḳḳı ey cānı ten **(Beyit 23)**

1.92. görüben:-*üben*

Görüben Manṣūrı çoḳ aġladılar
Āh odundan cānların ṭaġladılar **(Beyit 198)**

1.93. görüben:-*üben*

Görüben Şeyḫi ġulū itdi bular
Bize fetvā virüñ imdi didiler **(Beyit 508)**

1.94. görüben:-*üben*

Görüben Manṣūrı şol dem ʿıyān
Ḥayrete düşdi ḳamu pīr ü cüvān **(Beyit 617)**

1.95. görüñ:-*üñ*

Didi varuñ yine Manṣūrı **görüñ**
Neye irdi ḥāli bize bildürüñ **(Beyit 260)**

1.96. görüñ:-*üñ*

Didi Şiblī yine zindāna varuñ
Ol hümānuñ sāyesini bir **görüñ (Beyit 265)**

1.97. görüñ:-*üñ*

Didiler kim yine Manṣūrı **görüñ**
Neye irdi ḫāli bize bildürüñ **(Beyit 285)**

1.98. görüñ:-*üñ*

Görüñ imdi ʿāşıḳuñ bāzārını
Niçe ister maʿşūḳuñ dīdārını **(Beyit 672)**

1.99. görüñ:-*üñ*

Ḥamdüli'llāh **görüñ** uş miʿrācını
Añasın Ḥażretde biz muḥtācını **(Beyit 811)**

1.100. görür:-*ür*

ʿĀlem-i rüʾyāda ol cān-ı cihān
Ḥaḳ Taʿālā Ḥażretin **görür** ʿıyān **(Beyit 51)**

1.101. görür:-*ür*

Çün **görür** Manṣūrdan bu ḳudreti
Cānına kār itdi şol dem ḥayreti **(Beyit 231)**

1.102. görür:-*ür*

Açuban zindān ḳapusını **görür**
Cümle dīvārını şaḳ olmış görür **(Beyit 252)**

1.103. görür:-*ür*

Açuban zindān ḳapusını görür
Cümle dīvārını şaḳ olmış **görür (Beyit 252)**

1.104. görür:-*ür*

Ol gidenler geldi Manṣūrı **görür**
Ādem olmış ḫoş Ene'l-Ḥaḳ çaġırur **(Beyit 286)**

1.105. görür:-*ür*

Bir gün ol zindāncı zindāna gelür
Ṭolmış ol zindāna cismüñi **görür** **(Beyit 294)**

1.106. görür:-*ür*

Ṭurdı yirinden revān olup gelür
Cümle Baġdād ehli cemʿ olmış **görür** **(Beyit 368)**

1.107. görür:-*ür*

Key bilüñ kim cān gözi **görür** Ḥaḳı
Ḥaḳḳı bunda görmeyen oldı şaḳī **(Beyit 763)**

1.108. görür:-*ür*

Görmeyince kimsene cān mı virür
Kendözin gören anı kanda **görür** **(Beyit 1013)**

1.109. görürsin:-*ür, -sin*

Cümle cismüñ cāna dönmiş şeksüzin
Kim **görürsin** bī-şek ol dostuñ yüzin
(Beyit 317)

göre:

1.) "-e göre" edatı.

1.1. göre:

Tā **göre** cānuñ gözi envār-ı ʿaşḳ
Hem dilüñden dökile güftār-ı ʿaşḳ
(Beyit 36)

görin-:

1.) Belirmek, görünür duruma gelmek.

1.1. görine:-*e*

Ten gözüni virün uş Ḥaḳ yolına
Cān gözile baḳana Ḥaḳ **görine (Beyit 762)**

1.2. görine:-*e*

Çün ki bu göz gide **görine** cemāl
Gide ikilik ire ḳurb u viṣāl **(Beyit 1045)**

1.3. görindi:-*di*

Aña yeksān olmışıdı bal u zehr
Anuñ içün bir **görindi** luṭf u ḳahr
(Beyit 839)

görklü:

1.) Gösterişli, görkemli.

1.1. görklü:

Aña söyle bizi maġmūn itmesün
Dünyadan **görklü** cemāli gitmesün
(Beyit 427)

1.2. görklü:

Görklü yüzüñden bizi Ḥaḳ ırmasun
Cānumuz sensüz cihānda ṭurmasun
(Beyit 439)

1.3. görklü:

Görklü yüzinden anuñ olduḳ ıraḳ
Ta ḳıyāmet cānumuz yaḳar firāḳ
(Beyit 966)

görmez ol-:

1.) Görmez olmak, kör olmak.

1.1. görmez ol-:-*sun*

Görmez olsun çıḳaruñ gözlerümi
Her ne didümse ṭutuñ sözlerümi **(Beyit 657)**

görün-:

1.) Görünmek, fark edilmek.

1.1. görüni:-*i*

Ger bu ġafletden uyana cān gözi
Ḳarşuña **görüni** gele cān yüzi **(Beyit 21)**

1.2. görün:-*ün*

Didi Şiblī anlara kim tīz ṭuruñ
Varuñ ol merd-i Ḥaḳuñ ḥālin **görüñ** **(Beyit 278)**

göster-:

1.) Açığa çıkarmak, görünür hale getirmek.

1.1. gösterdi:-*di*

Ol divīdi ṣakfa çaldı bir kezin
Gör ne iş **gösterdi** ol şāh-ı güzīn **(Beyit 138)**

1.2. gösterür:-*ür*

Ḳaldı zindān içre Manṣūr ol zamān
Gösterür her dem Ene'l-Ḥaḳdan nişān **(Beyit 250)**

1.3. gösterür:-*ür*

Ḳılmazısañ çünki istiḳbāl-i ʿaşḳ
Yüz mi **gösterür** saña iḳbāl-i ʿaşḳ **(Beyit 728)**

götür-:

1.) Götürmek, taşımak, yüklenmek, gidermek, ortadan kaldırmak.

1.1. götürdi:-*di*

Ḥürmet ile çün **götürdi** ḫırḳayı
Şādumān itmek içün ol fırḳayı **(Beyit 945)**

1.2. götüre:-*e*

Ola ki sözüm işide ol kişi
Ara yirden **götüre** bu teşvīşi **(Beyit 372)**

1.3. götürmezsin:-*mez, -sin*

Senligüñ çün kim saña oldu ḥicāb
Dost cemālinden **götürmezsin** niḳāb **(Beyit 24)**

1.4. götürüp:-*üp*

Yine ol yirde ʿaẓīm yas itdiler
Götürüp Manṣūrı oda atdılar **(Beyit 855)**

göz:

1.) Görme uzvu, ayn, çeşm.

1.1. göz:

Göz degüldür ten gözi bezdür hemān
Cān gözidür kim virür Ḥaḳdan nişān **(Beyit 756)**

1.2. göz:

Çün ki bu **göz** gide görine cemāl
Gide ikilik ire ḳurb u viṣāl **(Beyit 1045)**

1.3. göz:

Naḳş iden maḳṣūd olan naḳḳāşıdur
Bilmeyen ṣanur **göz** ile ḳaşıdur **(Beyit 1059)**

1.4. gözi:-*i*

Şeyḫ Cüneyd ol dem işitdi bu sözi
Ṭoldı kanlu yaşıla anuñ **gözi (Beyit 367)**

1.5. gözile:-*ile*

Ol **gözile** göresin ʿibret nedür
Cān ḳulaġıla işit ḥikmet nedür **(Beyit 900)**

1.6. gözini:-*i, -n, -i*

Ṭutdı çıḳardı mübārek **gözini**
Diñleñüz Manṣūruñ imdi sözini **(Beyit 760)**

1.7. gözinüñ:-*i, -nüñ*

Bilmedük ol ʿaşḳ erinün remzini
Ṭuymaduḳ cānān **gözinüñ** ġamzını **(Beyit 867)**

1.8. gözleri:-*ler, -i*

Şeyḫ Şiblī işidüp bu sözleri
Yaşıla ġarḳ oldı şol dem **gözleri (Beyit 479)**

1.9. gözlerinden:-*ler, -i, -n, -den*

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī baş açar
Gözlerinden yaş yirine ḳan ṣaçar **(Beyit 819)**

1.10. gözlerinden:-*ler, -i, -n, -den*

Şöyle zārī ḳıldı ol maḫlūḳ o dem
Yaş yirine **gözlerinden** aḳdı dem **(Beyit 824)**

1.11. gözlerinden:-*ler, -i, -n, -den*

Bunlara şol resme düşdi bu figān
Yaş yirine **gözlerinden** aḳdı ḳan **(Beyit 898)**

1.12. gözlerinden:-*ler, -i, -n, -den*

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī ol zamān
Gözlerinden aḳıdurdı ḳan revān **(Beyit 954)**

1.13. gözlerümi:-*ler, -üm, -i*

Görmez olsun çıḳaruñ **gözlerümi**
Her ne didümse ṭutuñ sözlerümi **(Beyit 657)**

1.14. gözlerümi:-*ler, -üm, -i*

Gel çıḳar bu **gözlerümi** imdi sen
Tā ki yarın Ḥaḳ cemālin göresen
(Beyit 758)

1.15. gözlerüñ:-*ler, -üñ*

Baḳduġınca ʿibret ala **gözlerüñ**
Söyledükçe ḥikmet ola sözlerüñ **(Beyit 1051)**

1.16. gözlerüñe:-*ler, -üñ, -e*

Ḳanda baḳsañ s̲emme vechullāh ola
Gözlerüñe görinen Allāh ola **(Beyit 1052)**

göz çıḳ-: (Deyim)

1.) Gözü çıkmak, kör olmak.

1.1. göz çıḳ-:-*sun*

Ey saʿādet gülistānı ḫoş-liḳā
Çıḳsun ol **göz** kim saña egri baḳa
(Beyit 235)

göz yaşları:

1.) Gözyaşı.

1.1. göz yaşları:

Vaṣluñ içün aḳıdur **göz yaşları**
Vaṣluñ içündür bu dil nālişleri **(Beyit 347)**

ġulām:

1.) Köle, kul, esir, bende.

1.1. ġulām:

Sen Ġanīsin ben **ġulām** ey pür-kerem
Ḫāṣa-lillāh ki saña fetvā virem **(Beyit 568)**

ġulġule:

1.) Dalga dalga ortalığa yayılan gürültülü ses, her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen karışık gürültü, velvele.

1.1. ġulġule:

Ḫalḳ içine düşdi şol dem **ġulġule**
Zāġları gör ne ḳılurlar bülbüle **(Beyit 596)**

ġulū:

1.) Boğaz.

1.1. ġulū:

Cümle ʿālimler **ġulū** itdi revān
Didiler ṭutuñ bunı virmeñ amān **(Beyit 165)**

ġulū it-: (Deyim)

1.) İleri gitme, taşkınlık, aşırılık.

1.1. ġulū it-:-*di*

Görüben Şeyḫi **ġulū itdi** bular
Bize fetvā virüñ imdi didiler **(Beyit 508)**

1.2. gulu it-:-*di, -ler*

Çün bu resme **itdiler** anlar **gulu**
İmdi key Diñle sözi ey baḫtulu **(Beyit 601)**

<u>güş eyle-:</u> (Deyim)

1.) Dinlemek, kulak vermek.

1.1. güş eyle-:-*(y)em*

Çün ki irişem görem dīdārını
Şöyle ki **güş eyleyem** güftārını **(Beyit 476)**

<u>güş it-:</u> (Deyim)

1.) Kulak vermek, dinlemek.

1.1. güş it-:-*üben*

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrı irdi Dicleye
Güş idüben ṭaşmaya mı Dicleye **(Beyit 881)**

<u>ġuṣṣa:</u>

1.) Gam, keder, hüzün, tasa.

1.1. ġuṣṣada:-*da*

Didi Manṣūr i ḫalāyıḳ şād oluñ
Varuñ imdi **ġuṣṣada** āzād oluñ **(Beyit 761)**

1.2. ġuṣṣadan:-*dan*

Bil ki ol vaḳt oldı rāhat cān-ı men
Beni ḳurtardı Allahum **ġuṣṣadan** **(Beyit 320)**

1.3. guṣṣalardan:-*lar, -dan*

Ḳamusı bendinden āzād oldılar
Guṣṣalardan ḳurtulup şād oldılar **(Beyit 218)**

<u>güft ü gū ḳıl-:</u>

1.) Kelâm etmek, söz etmek.

1.1. güft ü gū ḳıl-:-*an*

ʿAşḳ degül midür bu cüst ü cū ḳılan
ʿAşḳ degül midür bu **güft ü gū ḳılan** **(Beyit 1000)**

<u>güft ü gūy:</u>

1.) Dedikodu.

1.1. güft ü gūy:

Bu fenāda çün ki bulduñ dest ü rūy
Sende taṣdīḳ oldı uşbu **güft ü gūy** **(Beyit 540)**

<u>güft ü gūy-ı ʿaşḳ:</u>

1.) Aşkın lafı ve dedikodusu.

1.1. güft ü gūy-ı ʿaşḳ:

Cān meşāmına irişdi būy-ı ʿaşḳ
Geldi dilden aḳdı **güft ü gūy-ı ʿaşḳ**
(Beyit 998)

güftār:

1.) Söz, kelâm, konuşma.

1.1. güftārını:-*ı, -n, -ı*

Çün ki irişem görem dīdārını
Şöyle ki gūş eyleyem **güftārını (Beyit 476)**

güftār it-: (Deyim)

1.) Söz etmek, bahsetmek.

1.1. güftār it-:-*me, -di*

Çünki ol bu resme **güftār itmedi**
Gizledi esrārı iẓhār itmedi **(Beyit 388)**

güftār-ı ʿaşḳ:

1.) Aşkın sözleri; Allah'ın sözleri.

1.1. güftār-ı ʿaşḳ:

Tā göre cānuñ gözi envār-ı ʿaşḳ
Hem dilüñden dökile **güftār-ı ʿaşḳ**
(Beyit 36)

1.2. güftār-ı ʿaşḳ:

Gönline ṭolmış girü envār-ı ʿaşḳ
Lāyık olmış diline **güftār-ı ʿaşḳ**
(Beyit 92)

güft-ü-gū:

1.) Dedikodu.

1.1. güft-ü-gū:

Vuṣlatuñ nūrından irdi cüst-ü-cū
Ḥikmetüñ sırrından irdi **güft-ü-gū**
(Beyit 336)

gül:

1.) Çok sevilen ve beğenilen katmerli ve kokulu olan çiçek.

1.1. gül:

Gülşen ol vaḥdetdurur kesret diken
Gül mi yiler bāġına diken diken
(Beyit 1006)

1.2. güller:-*ler*

Çün geliserdür cemālini görem
Yaşlı bāġından anuñ **güller** direm
(Beyit 472)

1.3. güller:-*ler*

Aḳduġınca ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazılur
Baḳduġınca dāra **güller** yazılur **(Beyit 743)**

gül-:

1.) Gülmek, neşelenmek, mutlu olmak.

1.1. güldi:-*di*

Şād oluban **güldi** Manṣūr ol zamān
Didi ḳanum virdi ol Ḥaḳdan nişān
(Beyit 745)

1.2. güldürdiler:-*dür, -di, -ler*

Uş beni vaṣluñ içün öldürdiler
Ḥażretüñde şād idüp güldürdiler
(Beyit 779)

1.3. güldürmesün:-*dür, me, -sün*

Kimseye esrārını bildürmesün
Bu cihān ḫalḳın bize **güldürmesün**
(Beyit 365)

1.4. güldürüp:-*dür, -üp*

N'ola bizi **güldürüp** şād idesin
Göñlümüz vīrānın ābād idesin **(Beyit 212)**

1.5. güldürürem:-*dür, -ür, -em*

Baña ʿāşıḳ olanı öldürürem
Cümle ḫalḳı ben aña **güldürürem**
(Beyit 66)

gül-i handān-ı men:

1.) İnsanın gülen gülü.

1.1. gül-i handān-ı men:

Çünki vaḥdetdür murād-ı cān-ı men
Keşreti ḳo ey **gül-i handān-ı men**
(Beyit 1007)

gülşen:

1.) Bahçe, gül bahçesi.

1.1. gülşen:

Gülşen ol vaḥdetdurur keşret diken
Gül mi yiler bāġına diken diken **(Beyit 1006)**

gümān:

1.) Zan, sanma, sezme, şüphe, kuşku.

1.1. gümān:

Didi bilüñ ol müʿezzin dir yalan
Ṣıdḳı yoḳtur içi dolmışdur **gümān**
(Beyit 171)

1.2. gümān:

Didi Manṣūr uşbu sözde yoḳ **gümān**
Şol müʿezzin key yalan söyler yalan
(Beyit 177)

1.3. gümānsız:-*sız*

Her duʿā kim ṣıdḳıla cāndan ṭoġar
Hiç **gümānsız** ol duʿā göge aġar
(Beyit 216)

gümān dut-: (Deyim)

1.) Şüphe etmek.

1.1. gümān dut-:-*ma*

Baş uruban gitdi Şiblī ol zamān
Sen bu sırrı key işit **dutma gümān**
(Beyit 733)

1.2. gümān dut-:-*ma*

Şehr-i Baġdād içine düşdi fiġān
Ḥaḳ Taʿālā emridür **dutma gümān**
(Beyit 884)

1.3. gümān dut-:-*ma, -ñ*

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
Ḥaḳ sizi ḳurtarısar **dutmañ gümān**
(Beyit 204)

gün:

1.) Gün, vakit.

1.1. güni:-*i*

Didi Manṣūra ki Ḥaḳ ḳıldı selām
Vuṣlatuñ **güni** irişdi ey hümām **(Beyit 82)**

günah ḳıl-: (Deyim)

1.) Allah'ın emir ve yasaklarına uymayan davranışta bulunmak.

1.1. günāh ḳıl-:-*du, -k*

Biz günahkāruz öküş **ḳılduḳ günāh**
Raḥmetüñle yarlıġa ey pādişāh **(Beyit 967)**

günāhkār:

1.) Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış, mâsiyet.

1.1. günāhkāruz:-*uz*

Biz **günāhkāruz** İlāhī sen Kerīm
Bu belāya çāre senden ey Rahīm
(Beyit 889)

1.2. günahkāruz:-*uz*

Biz **günahkāruz** öküş ḳılduḳ günāh
Raḥmetüñle yarlıġa ey pādişāh **(Beyit 967)**

güneş:

1.) Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyaya en yakın yıldız, şems.

1.1. güneş:

Gör **güneş** nūrını Aḥmedden alur
Sıġmayup ʿālemlere ḥayrān ḳalur
(Beyit 298)

1.2. güneş:

Pes **güneş** nūrı gerek oldu bize
Şuʿlesiyle ala ilte ol yüze **(Beyit 1025)**

güneş ṭoġ-: (Deyim)

1.) Güneşin doğması.

1.1. güneş ṭoġ-:-*dı*

Çün **güneş ṭoġdı** cihāna virdi tāb
Yine cemʿ aldılar anda şeyḫ ü şāb
(Beyit 496)

gürle-:

1.) Gök, yıldırım çakıp dehşetli ses çıkarmak.

1.1. gürledi:-*di*

Yaġdı yaġmur yıldırımlar şaḳıdı
Gökler ol dem **gürledi** vü ḳaḳıdı
(Beyit 885)

güzāf:

1.) Boş, mânâsız.

1.1. güzāf:

Didiler kim urmaġıl bī-hūde lāf
Ḥaḳ Taʿālā ḳulların ṣanma **güzāf**
(Beyit 175)

güzer ḳul-:

1.) Vazgeçmek.

1.1. güzer ḳul-:-*ır, sa, -n*

Ḥaḳ Taʿālā didi ey Manṣūr eger
Ḳulırısañ cān u başundan **güzer**
(Beyit 62)

H

ḫaber:

1.) Bilgi, havadis.

1.1. ḫaber:

Diñle imdi bir kerāmet ey püser
Bu **ḫaber** key muʿteberdür muʿteber
(Beyit 136)

1.2. ḫaber:

Bize bildür bu işi i şīr-i ner
Dileriz kim viresin bundan **ḫaber**
(Beyit 713)

1.3. ḫaber:

Hem dimiş külüm şavuruñ yillere
Bu **ḫaber** varup yayılsun illere **(Beyit 847)**

1.4. ḫaberden:-*den*

Ḥālet-i Manṣūr ʿdan alam ben ḫaber
Ol **ḫaberden** iş ṭuyasın muʿteber
(Beyit 512)

haber al-: **(Deyim)**

1.) Haber almak, bilgi edinmek.

1.1. ḫaber al:

Gideriken ẓuhr vaḳtiydi meger
Cān ḳulaġın dut bu söze **al ḫaber**
(Beyit 168)

1.2. ḫaber al-:-*am*

Ḥālet-i Manṣūr ʿdan **alam** ben **ḫaber**
Ol ḫaberden iş ṭuyasın muʿteber **(Beyit 512)**

1.3. ḫaber al-:-*ur*

Sözi cāndan diñleyen **alur ḫaber**
ʿAşḳıla diñle sözi ey baḫtı-vār **(Beyit 901)**

1.4. ḫaber al-:-*ur, -sız*

Siz bu sırdan ḳaçan **alursız ḫaber**
Size bu envārdan yoḳdurur eser **(Beyit 700)**

haber ol-:

1.) Haberin gelmesi, haberin iletilmesi.

1.1. ḫaber ol-:-*dı*

Dosta **ḫaber oldı** ṭurdı mahşerüm
Ol cemāle yoḳlıḳ oldı reh-berüm
(Beyit 450)

haber vir-: **(Deyim)**

1.) Bildirmek, ulaştırmak.

1.1. ḫaber vir:

Bu ne sırdur bize luṭf it **vir ḫaber**
Kim bu ḥālden biz olavuz bī-ḫaber
(Beyit 296)

1.2. ḫaber vir:

İmdi bize bir **ḫaber vir** ey ulu
Ey maʿānī taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 831)**

1.3. ḫaber vir-:-*di, -ler*

Gitdi anlar özlerinden bī-ḫaber
Virdiler gelüp Ḫalīfeye **ḫaber (Beyit 275)**

1.4. ḫaber vir-:-*e*

Diñle imdi bu sözi key muʿteber
Kim **ḫaber vire** ḳażāyile ḳader **(Beyit 597)**

<u>ḫaberdār ol-:</u>

1.) Haberli, haberi olan, bilgisi bulunan.

1.1. ḫaberdār ol-:-*ma, -dı*

Kim ki maʿnādan **ḫaberdār olmadı**
Oldurur kim ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 398)**

1.2. ḫaberdār ol-:-*ma, -dı*

Her kim olʿaşḳdan **ḫaberdār olmadı**
Bil kim anı ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 1011)**

<u>ḥabīb:</u>

1.) Sevgili; Hz. Muhammed.

1.1. ḥabībüm:-*üm*

Saña erişe **Ḥabībüm** Muṣṭafā
Bulasın andan sürūr ile ṣafā **(Beyit 76)**

<u>Ḥabīb-i Raḥmeten li'l-ʿālemīn:</u>

1.) Alemlere rahmet olan sevgili; Hz. Muhammed.

1.1. Ḥabīb-i Raḥmeten li'l-ʿālemīn:

Pīşvā-yı evvelīn ü āḫirīn
Ol **Ḥabīb-i Raḥmeten li'l-ʿālemīn (Beyit 386)**

<u>Ḥabībullah:</u>

1.) Allah'ın sevgilisi; Hz. Muhammed.

1.1. Ḥabībullāh:

Hem cihān Faḫri Muḥammed Muṣṭafā
Ol **Ḥabībullāh** u ol kān-ı vefā **(Beyit 7)**

<u>ḥabīr ol-:</u> (Deyim)

1.) Bilmek, bilgi sahibi olmak.

1.1. ḫabīr ol-:-*dı*

Gördi Manṣūr oturur nūr-ı Münīr
Oldı zindāncı işāretden **ḫabīr (Beyit 229)**

ḫabs it-:

1.) Bir yere kapatıp çıkmasına izin vermemek, kapatmak, alıkoymak.

1.1. ḫabs it-:-*e, -ler*

Dutalar ol dem beni **ḫabs ideler**
ʿAşḳ ipin boynuma ṭaḳup yideler
(Beyit 908)

ḫācet:

1.) Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç.

1.1. ḫācetlerüñüz:-*ler, -ü, -ñüz*

Ḥācetüm budur ki şöyle ḳılasuz
Siz daḫı **ḫācetlerüñüz** bulasuz **(Beyit 658)**

1.2. ḫācetüm:-*üm*

Ḥācetüm budur ki şöyle ḳılasuz
Siz daḫı ḫācetlerüñüz bulasuz **(Beyit 658)**

1.3. ḫācetümi:-*üm, -i*

Ḳalmışam ḥayretde ben müflis-gedā
Ḥācetümi sen ḳabūl it yā Ḫudā **(Beyit 53)**

ḥadd:

1.) Sınır, derece, mertebe.

1.1. ḥadden:-*en*

Ḥadden aşdı intiẓārum key bilüñ
ʿAşḳ ipini boynuma ṭaḳuñ gelüñ
(Beyit 807)

1.2. ḥaddümdür:-*üm, -dür*

Ben senüñ ḳapuñda uş bir çākerem
Pes ne **ḥaddümdür** saña fetvā virem
(Beyit 566)

Ḥaḳ:

1.) "Varlığı ezelden ebede sabit olan, hiçbir değişikliğe uğramadan var ve daimî olan, batıl olmayan" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir; Allah, Cenabıhak, Tanrı, Huda.

1.1. Ḥaḳ:

Ḳomışam yolunda baş u cānumı
Ṭopraġa ḳarsunlar ey **Ḥaḳ** ḳanumı
(Beyit 72)

1.2. Ḥaḳ:

Didi Manṣūra ki **Ḥaḳ** ḳıldı selām
Vuṣlatuñ güni irişdi ey hümām **(Beyit 82)**

1.3. Ḥaḳ:

Saña **Ḥaḳ** emrile geldüm bu zamān
Aġzuñı aç imdi gör Ḥaḳdan nişān
(Beyit 87)

1.4. Ḥaḳ:

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür yā ḳavm-i dūn
Nitekim Ḥaḳ oldı baña reh-nümūn
(Beyit 97)

1.5. Ḥaḳ:

Ḥaḳ benem **Ḥaḳ** bendedür yā ḳavm-i dūn
Nitekim Ḥaḳ oldı baña reh-nümūn
(Beyit 97)

1.6. Ḥaḳ:

Key delü olmış Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
Ḥaḳ benem dir naʿra urup baġırur
(Beyit 113)

1.7. Ḥaḳ:

Her neye kim baḳaram **Ḥaḳ** görinür
Ġayrı yoḳdur ẕāt-ı muṭlaḳ görinür
(Beyit 132)

1.8. Ḥaḳ:

Ṣabrumı yaġmaladı ol **Ḥaḳ** benüm
Ṭāḳatüm ṭaḳ oldu uş muṭlaḳ benüm
(Beyit 133)

1.9. Ḥaḳ:

Yine Manṣūr didi ey ḫalḳ-ı ricāl
Cümle işüm **Ḥaḳ** ḳılupdur ber-kemāl
(Beyit 144)

1.10. Ḥaḳ:

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür Ḥaḳ söylerem
Ẕāt-ı Ḥayyam ben ki muṭlaḳ söylerem
(Beyit 145)

1.11. Ḥaḳ:

Ḥaḳ benem **Ḥaḳ** bendedür Ḥaḳ söylerem
Ẕāt-ı Ḥayyam ben ki muṭlaḳ söylerem
(Beyit 145)

1.12. Ḥaḳ:

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür **Ḥaḳ** söylerem
Ẕāt-ı Ḥayyam ben ki muṭlaḳ söylerem
(Beyit 145)

1.13. Ḥaḳ:

Bendedür **Ḥaḳ** āşikāre vü nihān
Cān-ı ʿālem benven āḫir bī-gümān
(Beyit 147)

1.14. Ḥaḳ:

Key bilüñ **Ḥaḳ** benümle ben Ḥaḳam
Bī-tereddüd ol vücūd-ı muṭlaḳam
(Beyit 148)

1.15. Ḥaḳ:

Kim ki **Ḥaḳ** peymānesinden esridi
Cān u baş ol ʿarṣada ḳıldı fidī **(Beyit 159)**

1.16. Ḥaḳ:

Her birine **Ḥaḳ** virüpdür bir naṣīb
Kimisi rencūrdur kimi ṭabīb **(Beyit 176)**

1.17. Ḥaḳ:

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
Ḥaḳ sizi ḳurtarısar dutmañ gümān
(Beyit 204)

1.18. Ḥaḳ:

Dest-i ḳudret rūzī ḳılmış **Ḥaḳ** saña
Saña virmiş varlıġın muṭlaḳ saña
(Beyit 237)

1.19. Ḥaḳ:

Ḥaḳ saʿādet birle açdı fālümi
Cümle teşẖīş eyledüm aḥvālümi
(Beyit 241)

1.20. Ḥaḳ:

Görklü yüzüñden bizi **Ḥaḳ** ırmasun
Cānumuz sensüz cihānda ṭurmasun
(Beyit 439)

1.21. Ḥaḳ:

Mā ü men gitdi aradan ḳaldı **Ḥaḳ**
Ḫānı ẓāhir oldu açıldı ṭabaḳ **(Beyit 457)**

1.22. Ḥaḳ:

İrte gice çaġırur kim **Ḥaḳ** benem
Benden özge kimse yoḳ muṭlaḳ benem
(Beyit 505)

1.23. Ḥaḳ:

Didi Manṣūra ol merd-i güzīn
Līk olmışdur saña ol **Ḥaḳ** muʿīn
(Beyit 562)

1.24. Ḥaḳ:

Sen **Ḥaḳ** olduñ nitekim Ḥaḳ sendedür
Kāʾinātuñ sırrı muṭlaḳ sendedür **(Beyit 576)**

1.25. Ḥaḳ:

Eyle bilüñ **Ḥaḳ** benümle ben Ḥaḳam
Lā-yezālī ol vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 746)**

1.26. Ḥaḳdan:-*dan*

Göz degüldür ten gözi bezdür hemān
Cān gözidür kim virür **Ḥaḳdan** nişān
(Beyit 756)

1.27. Ḥaḳ:

Gel çıḳar bu gözlerümi imdi sen
Tā ki yarın **Ḥaḳ** cemālin göresen
(Beyit 758)

1.28. Ḥaḳ:

Ten gözüni virün uş **Ḥaḳ** yolına
Cān gözile baḳana Ḥaḳ görine **(Beyit 762)**

1.29. Ḥaḳ:

Bir ʿamel ḳıluñ ki ola **Ḥaḳ** yakīn
Ta ki olasız Hüdel-lil-muttaḳīn **(Beyit 768)**

1.30. Ḥaḳ:

Tā kim ol **Ḥaḳ** cümleñüz maġfūr ide
Varıcaġız kabriñüz pür-nūr ide **(Beyit 770)**

1.31. Ḥaḳ:

Ḥayy u Bāḳī sensin ey **Ḥaḳ** Lā-yezāl
Kim ṣıfāt u ẕātuña irmez melāl **(Beyit 790)**

1.32. Ḥaḳ:

Göklere aġdı o ḳüller **Ḥaḳ** didi
Bu kelāmı gör niçe muṭlaḳ didi **(Beyit 875)**

1.33. Ḥaḳ:

Yire düşen kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Göġe aġan cūş idüp **Ḥaḳ** söyleye
(Beyit 914)

1.34. Ḥaḳ:

Ḳanda aġarsa Ene'l-Ḥaḳ diye kül
Ḥaḳ kelāmın şöyle muṭlaḳ diye kül
(Beyit 915)

1.35. Ḥaḳ:

Ḥaḳ naẓar ḳılmışdurur ol ḫırḳaya
Kendiden mi işler işi ḫırḳaya **(Beyit 935)**

1.36. Ḥaḳ:

Ḥaḳ ile didi işitdi bā-ṣafā
Aña tiryāḳ oldı şol dem her cefā
(Beyit 978)

1.37. Ḥaḳam:-*am*

Key bilüñ Ḥaḳ benümle ben **Ḥaḳam**
Bī-tereddüd ol vücūd-ı muṭlaḳam
(Beyit 148)

1.38. Ḥaḳam:-*am*

Eyle bilüñ Ḥaḳ benümle ben **Ḥaḳam**
Lā-yezālī ol vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 746)**

1.39. Ḥaḳdan:-*dan*

Cānına irmiş idi **Ḥaḳdan** nidā
Anuñ içün cān u baş itdi fidā **(Beyit 48)**

1.3. Ḥaḳdan:-*dan*

Saña Ḥaḳ emrile geldüm bu zamān
Aġzuñı aç imdi gör **Ḥaḳdan** nişān **(Beyit 87)**

1.40. Ḥaḳdan:-*dan*

Doldı **Ḥaḳdan** çün içüm ṭaşum benüm
ʿAşḳ meydānındadur başum benüm **(Beyit 128)**

1.41. Ḥaḳdan:-*dan*

Çün ki baña **Ḥaḳdan** oldı ḫalvetüm
Gitdi fürḳat irdi rūz-ı vuṣlatum **(Beyit 131)**

1.42. Ḥaḳdan:-*dan*

Bu sözüm Ḥaḳdandurur **Ḥaḳdan** bilüñ
Her ne kim ḳılursañuz baña ḳıluñ **(Beyit 163)**

1.43. Ḥaḳdan:-*dan*

Zīra baña **Ḥaḳdan** irişdi ḫiṭāb
Ġayb erenlerden gelür kām-yāb **(Beyit 471)**

1.44. Ḥaḳdan:-*dan*

Çün ki **Ḥaḳdan** cānuña irdi nevāl
Ḥaḳḳ ıla bulduñ viṣāl-ender-viṣāl **(Beyit 650)**

1.45. Ḥaḳdan:-*dan*

Varısa **Ḥaḳdan** recānuz key bilüñ
Ner ne kim ben dir isem eyle ḳıluñ **(Beyit 662)**

1.46. Ḥaḳdan:-*dan*

Yine ḳan yazdı Ene'l-Ḥaḳ naḳşını
Zīra **Ḥaḳdan** bulmışıdı baḫşını **(Beyit 742)**

1.47. Ḥaḳdan:-*dan*

Şād oluban güldi Manṣūr ol zamān
Didi ḳanum virdi ol **Ḥaḳdan** nişān **(Beyit 745)**

1.48. Ḥaḳdan:-*dan*

Çün ki **Ḥaḳdan** irişe pes her dilek
Ol dilege māniʿ olmaz nūh felek **(Beyit 836)**

1.49. Ḥaḳdan:-*dan*

Düşdügi sāʿat Ene'l-Ḥaḳ didi kül
Diñle **Ḥaḳdan** külli şeyʾ ayru degül
(Beyit 879)

1.50. Ḥaḳdan:-*dan*

Tā ki **Ḥaḳdan** irişe size meded
Raḥmeti çoḳdur Ḫudānuñ bī-ʿaded
(Beyit 937)

1.51. Ḥaḳdandurur:-*dan, -dur, -ur*

Dile geldi yine Manṣūr ol zamān
Meşrebüm **Ḥaḳdandurur** bilüñ ʿıyān
(Beyit 157)

1.52. ḥaḳdandurur:-*dan, -dur, -ur*

Bu sözüm **Ḥaḳdandurur** Ḥaḳdan bilüñ
Her ne kim ḳılursañuz baña ḳıluñ
(Beyit 163)

1.53. Ḥaḳdur:-*dur*

Evvel anı aydalum kim **Ḥaḳdur** ol
Ḥayy u Bāḳī Vāhid ü Muṭlaḳdur ol
(Beyit 1)

1.54. Ḥaḳdur:-*dur*

Sözlerüñ **Ḥaḳdur** eyā kān-ı kerem
Ḥaḳ Taʿālā seni ḳılmış muḥterem
(Beyit 416)

1.55. ḥaḳdurur:-*dur, -ur*

Ol ne dirse sözi **Ḥaḳdurur** anuñ
Her kelāmı vaḥy-i muṭlaḳdur anuñ
(Beyit 844)

1.56. Ḥaḳı:-*ı*

Key bilüñ kim cān gözi görür **Ḥaḳı**
Ḥaḳḳı bunda görmeyen oldı şaḳī
(Beyit 763)

1.57. Ḥaḳı:-*ı*

ʿAşḳıla buldı bulanlar ol **Ḥaḳı**
ʿAşḳıla gördi görenler ol Ḥaḳı **(Beyit 990)**

1.58. Ḥaḳı:-*ı*

ʿAşḳıla buldı bulanlar ol Ḥaḳı
ʿAşḳıla gördi görenler ol **Ḥaḳı (Beyit 990)**

1.59. Ḥaḳuñ:-*uñ*

Didi Manṣūr merdāne zindeyidüm
Ben **Ḥaḳuñ** ḫavf u recāsındayıdum
(Beyit 314)

1.60. Ḥaḳuñ:-*uñ*

Genc-i maḫfīdür **Ḥaḳuñ** esrārı çün
Cān gerek şükrāne ol esrār içün **(Beyit 531)**

<u>Hak Çalap:</u>

1.) Allah, Hak, Hüda.

1.1. Ḥaḳ Çalap:

Zāri ḳılmañ **Ḥaḳ Çalap** ḥāżırdurur
Sizi ḳurtarmaḳlıġa ḳādirdurur **(Beyit 200)**

1.2. Ḥaḳ Çalap:

Ḳıldı Manṣūr el götürüben duʿā
Ol duʿāyı **Ḥaḳ Çalap** ḳıldı revā **(Beyit 215)**

Ḥaḳ Ehli:

1.) Allah dostu, evliyâ.

1.1. Ḥaḳ Ehli:

Boyadı ol ḳanıla kendü yüzin
Ol **Ḥaḳ ehli** şöyle ḳıldı kendözin **(Beyit 705)**

Ḥaḳ Eri:

1.) Allah'ın adamı.

1.1. Ḥaḳ Eri:

Didiler kim ey **Ḥaḳ eri** çāre ḳıl
Üstümüzden āfeti āvāre ḳıl **(Beyit 940)**

ḫāk eyle-: (Deyim)

1.) Toprak etmek, değersizleştirmek, ayaklar altında çiğnenmiş hale getirmek.

1.1. ḫāk eyle-:-*(y)em*

Niçe meyl-i āb ile **ḫāk eyleyem**
Bu vücūduñ cübbesin çāk eyleyem **(Beyit 338)**

Ḥaḳ Ḥażreti:

1.) Allah'ın huzuru.

1.1. Ḥaḳ Ḥażreti:-*n, -de*

Ġayb Eri Manṣūra aydur ey ulu
Sensin ol **Ḥaḳ Ḥażretinde** baḫtulu **(Beyit 575)**

ḫaḳ ol-: (Deyim)

1.) Toprak olmak.

1.1. ḫāk ol-:-*ur*

Ḥażret ehli bu fenāyı istemez
Ḫāk olur medḥ ü s̲enāyı istemez **(Beyit 640)**

2.) Allah olmak.

2.1. Ḥaḳ ol-:-*dı*

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür yā ḳavm-i dūn
Nitekim **Ḥaḳ oldı** baña reh-nümūn **(Beyit 97)**

2.2. Ḥaḳ ol-:-*dı*

Sözi Manṣūruñ **Ḥaḳ oldı** bildiler
Ḳamusı şol demde mülzem oldılar
(Beyit 186)

2.3. Ḥaḳ ol-:-*du, -m*

Ḥaḳḳa irdüm cān u başı neylerem
Cümle **Ḥaḳ oldum** Ene'l-Ḥaḳ söylerem **(Beyit 100)**

2.4. Ḥaḳ ol-:-*du, -m*

Ẓāhir ü bāṭın **Ḥaḳ oldum** çün ki ben
Ḥaḳḳıla ṭolmışdurur bu cān u ten
(Beyit 697)

2.5. Ḥaḳ ol-:-*du, ñ*

Sen **Ḥaḳ olduñ** nitekim Ḥaḳ sendedür
Kāʾinātuñ sırrı muṭlaḳ sendedür **(Beyit 576)**

Ḥaḳ rıżāsı:

1.) Allah rızası, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için.

1.1. Ḥaḳ rıżāsı:-*n*

Ḥaḳ rıżāsın isteyen redd olmadı
Ḫāk-i cismānī aña sedd olmadı **(Beyit 29)**

Ḥaḳ Taʿālā:

1.) Yüce Allah.

1.1. Ḥaḳ Taʿālā:

Ḥaḳ Taʿālā çün yaratdı ʿālemi
ʿĀlem içinde düritdi Ādemi **(Beyit 13)**

1.2. Ḥaḳ Taʿālā:

Ḥaḳ Taʿālā didi ey Manṣūr eger
Ḳulırısañ cān u başundan güzer **(Beyit 62)**

1.3. Ḥaḳ Taʿālā:

Ḥaḳ Taʿālā didi çün geldüñ baña
Ben daḫı gönlüñ de mihmānam saña **(Beyit 73)**

1.4. Ḥaḳ Taʿālā:

Bī-ḫaberdür söyledügi sözden ol
Ḥaḳ Taʿālā ol sözi ḳılmaz ḳabūl **(Beyit 172)**

1.5. Ḥaḳ Taʿālā:

Didiler kim urmaġıl bī-hūde lāf
Ḥaḳ Taʿālā ḳulların ṣanma güzāf **(Beyit 175)**

1.6. Ḥaḳ Taʿālā:

Ḥaḳ Taʿālā saña virmiş ḳudreti
Sende derc olmış Ḥaḳīmüñ ḥikmeti **(Beyit 211)**

1.7. Ḥaḳ Taʿālā:

Ben żaʿīfe **Ḥaḳ Taʿālā** luṭf ider
Kendü nūrından baña cilvet ider
(Beyit 299)

1.8. Ḥaḳ Taʿālā:

Ḥaḳ Taʿālā didi ey Manṣūr sen
Evde mihmānuñ elinden nitesen
(Beyit 324)

1.9. Ḥaḳ Taʿālā:

Ḥaḳ Taʿālā didi maḳbūl eyledüm
Ḥażretʿe lāyıḳ seni ḳul eyledüm **(Beyit 355)**

1.10. Ḥaḳ Taʿālā:

Sözlerüñ Ḥaḳdur eyā kān-ı kerem
Ḥaḳ Taʿālā seni ḳılmış muḥterem
(Beyit 416)

1.11. Ḥaḳ Taʿālā:

Yine diñle ey bürāder ḥikmeti
Kim ne ḳılur Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti
(Beyit 492)

1.12. Ḥaḳ Taʿālā:

Şehr-i Baġdād içine düşdi fiġān
Ḥaḳ Taʿālā emridür dutma gümān
(Beyit 884)

1.13. Ḥaḳ Taʿālā:

Ḥaḳ Taʿālā emriyile varasın
Ḫırḳamıla anları ḳurtarasın **(Beyit 923)**

1.14. Ḥaḳ Taʿālā:

Didi kim vardur bu derdüñ çāresi
Ḥaḳ Taʿālā sizleri ḳurtarası **(Beyit 933)**

1.15. Ḥaḳ Taʿālā:

Māsiva'llahı seven ʿāşıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿāşıḳına lāyıḳ degül
(Beyit 989)

1.16. Ḥaḳ Taʿālā:

Naḳşa ḳalan ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿaşḳına lāyıḳ degül **(Beyit 1058)**

<u>Ḥaḳ Taʿālā Ḥażreti:</u>

1.) Yüce Allah'ın huzuru.

1.1. Ḥaḳ Taʿālā Ḥażreti:-*n*

ʿĀlem-i rüʾyāda ol cān-ı cihān
Ḥaḳ Taʿālā Ḥażretin görür ʿıyān
(Beyit 51)

1.2. Ḥaḳ Taʿālā Ḥażreti:-*nüñ*

Maʿrifet deryāsınuñ gavvāṣısın
Ḥaḳ Taʿālā Ḥażretinüñ ḫāṣsısın
(Beyit 544)

Ḥak yolı:

1.) Allah'a ulaştıran yol, doğru yol.

1.1. Ḥaḳ yolında:-*ın, -da*

Key bilüñ benven bugün merd-i Ḫudā
Ḥaḳ yolında cānıla başum fidā **(Beyit 99)**

1.2. Ḥaḳ yolına:-*na*

Cānuñ imdi **Ḥaḳ yolına** ḳıl fidā
Cāna başa ḳalmadı merd-i Ḫudā
(Beyit 28)

1.3. Ḥaḳ yolı:-*na*

Ten gözüni virün uş **Ḥaḳ yolına**
Cān gözile baḳana Ḥaḳ görine **(Beyit 762)**

1.4. Ḥaḳ yolı:-*n, -da*

Geldi cümle evliyā vü enbiyā
Ḥaḳ yolında kūşiş itdi bī-riyā **(Beyit 384)**

1.5. Ḥaḳ yolı:-*n, -da*

Ḥaḳ yolında dest ü pā bu baş u cān
ʿĀşıḳa bunlardurur bār-ı girān **(Beyit 750)**

1.6. Ḥaḳ yolı:-*n, -da*

Ḳanına girdük o gerçek ʿāşıḳuñ
Ḥaḳ yolında ṭoġrı duran ṣādıḳuñ
(Beyit 828)

1.7. Ḥaḳ yolu:-*nun*

ʿAşḳ olupdur **Ḥaḳ yolunuñ** reh-beri
ʿĀşıḳısañ ʿaşḳı dutma serseri **(Beyit 18)**

1.8. Ḥaḳ yolı:-*nuñ*

ʿAşḳ olupdur Ḥaḳ yolınuñ rehberi
ʿAşḳa vir cānuñ ḳamudan ol beri
(Beyit 1040)

Ḥaḳdan yüz döndür-: (Deyim)

1.) Allah'a yüz çevirmek, terketmek.

1.1. Ḥaḳdan yüz döndür-:-*me, -ye*

Ṣūret ehli maʿnā yüzin görmeye
Ehl-i maʿnā **Ḥaḳdan yüz döndürmeye (Beyit 397)**

hāk-i cismānī:

1.) Topraktan olan beden.

1.1. ḫāk-i cismānī:

Ḥaḳ rıżāsın isteyen redd olmadı
Ḫāk-i cismānī aña sedd olmadı **(Beyit 29)**

hakıçün:

1.) Allah'a yalvarma, yakarış deyimleri yapmaya yarayan bir sözdür.

1.1. ḫaḳıçün:

Oḳıyanı diñleyeni yazanı
Yarlıġa luṭfuñ **ḫaḳıçün** yā Ġanī **(Beyit 1065)**

<u>ḫākim:</u>

1.) Akıllı, sağ duyu sahibi.

1.1. ḫakīmem:-*em*

Ben ḫakīmem bilem anuñ ḥikmetin
Görelüm neyler Ḫudānuñ ḳudretin **(Beyit 510)**

2.) Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan Allah.

2.1. Ḫaḳīm:

Ey Kerīmullāh u Raḥmāni'r-Rahīm
ʿİzzetüñ nūrı Ḫaḳḳiçün ey **Ḫaḳīm (Beyit 781)**

3.) Egemenliğini yürüten, buyruğunu yürüten, sözünü geçiren, egemen.

3.1. ḫākim:

Didi Manṣūr iş benüm ḳudret benüm
Milke **ḫākim** benem ḥikmet benüm **(Beyit 188)**

3.2. Ḫaḳīmüñ:-*üñ*

Ḫaḳ Taʿālā saña virmiş ḳudreti
Sende derc olmış **Ḫaḳīmüñ** ḥikmeti **(Beyit 211)**

<u>ḫākister:</u>

1.) Kül.

1.1. ḫākisteri:-*i*

Ẓāhir itdi kendözin ol Gayb Eri
Dutsa altūn ideridi **ḫākisteri (Beyit 501)**

<u>Ḫaḳḳ:</u>

1.) "Varlığı ezelden ebede sabit olan, hiçbir değişikliğe uğramadan var ve daimî olan, batıl olmayan" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir.

1.1. Ḫaḳḳ:

Ḫaḳḳ ıla bāzārı çün oldu tamām
ʿAḳl ıla diñle sözü ey nīk-nām **(Beyit 79)**

1.2. Ḫaḳḳ:

Ḫaḳḳ ıla ṭoldı içüm ṭaşum ṣafā
ʿAyn-ı luṭf oldı baña ḳahr u cefā **(Beyit 638)**

1.3. Ḫaḳḳ:

Çün ki Ḥaḳdan cānuña irdi nevāl
Ḥaḳḳ ıla bulduñ viṣāl-ender-viṣāl
(Beyit 650)

1.4. Ḥaḳḳa:-*a*

Ḥaḳḳa irdüm cān u başı neylerem
Cümle Ḥaḳ oldum Ene'l-Ḥaḳ
söylerem **(Beyit 100)**

1.5. Ḥaḳḳa:-*a*

Ḳıldı Manṣūr ayaġına secde ol
Didi **Ḥaḳḳa** kim bulasın ṭoġrı yol
(Beyit 232)

1.6. ḥaḳḳa:-*a*

Ḥaḳḳa nāẓır olmasa ger cān gözi
Dilde tekrār olımaz cānān sözi **(Beyit 400)**

1.7. ḥaḳḳa:-*a*

Li-maʿallah nüktesinden al sebaḳ
Cān gözin aç imdi **Ḥaḳḳa** ṭoġrı baḳ
(Beyit 408)

1.8. Ḥaḳḳa:-*a*

Didi Manṣūr uş **Ḥaḳḳa** ṣundum elüm
Eyle bilüñ kim baña yoḳdur ölüm
(Beyit 631)

1.9. Ḥaḳḳa:-*a*

Çün özümden fāni oldum muṭlaḳa
Yolumı ṭoġru iletdüm ol **Ḥaḳḳa**
(Beyit 636)

1.10. Ḥaḳḳa:-*a*

Uş vücūdum cübbesin çāk eylerem
Ḥaḳḳa vāṣıl oldum Ene'l-Ḥaḳ
söylerem **(Beyit 637)**

1.11. Ḥaḳḳa:-*a*

Ṣuçlarumuz çoḳdurur **Ḥaḳḳa** dāyim
Ḳıl bize faẓl u ʿināyet ey Rahīm **(Beyit 968)**

1.12. Ḥaḳḳa:-*a*

ʿAşḳı nūr u ʿaḳlı nūr u ḥissi nūr
Kimisi **Ḥaḳḳa** yaḳındur kimi dūr
(Beyit 1019)

1.13. Ḥaḳḳı:-*ı*

Gitmeyince aradan bu māʾ u men
Cān gözi görmez **Ḥaḳḳı** ey cānı ten
(Beyit 23)

1.14. ḥaḳḳı:-*ı*

Sende senlik ṣad-hezārān perdedür
Ḳo seni görgil **Ḥaḳḳı** kim bizdedür
(Beyit 33)

1.15. Ḥaḳḳı:-*ı*

Didi Manṣūr çün yola ʿazm eyledüm
Varuban **Ḥaḳḳı** ziyāret eyledüm
(Beyit 311)

1.16. Ḥaḳḳı:-*ı*

Gelmişem **Ḥaḳḳı** bugün taḳrīr idem
Sırrını cān levḥine taḥrīr idem **(Beyit 458)**

1.17. Ḥaḳḳı:-*ı*

Key bilüñ kim cān gözi görür Ḥaḳı
Ḥaḳḳı bunda görmeyen oldı şaḳī
(Beyit 763)

1.18. Ḥaḳḳı:-*ı*

Gördüm ol **Ḥaḳḳı** Ene'l-Ḥaḳ söylerem
Anuñ içün ṣūreti terk eylerem **(Beyit 764)**

1.19. Ḥaḳḳı:-*ı*

Bil ki Manṣūra Ene'l-Ḥaḳ söyleden
ʿAşḳ idi **Ḥaḳḳı** muṭlaḳ söyleden
(Beyit 975)

1.20. Ḥaḳḳıçün:-*ı, -çün*

Luṭf u ʿizzüñ **Ḥaḳḳıçün** yā Rabbenā
Bizi dīdāruñla eyle āşinā **(Beyit 1060)**

1.21. Ḥaḳḳıla:-*ıla*

Ḥaḳḳıla çün oldı bāzārum benüm
Baş u cān virmekdurur kārum benim
(Beyit 101)

1.22. Ḥaḳḳıla:-*ıla*

Ḥaḳḳıla buldum viṣāl-ender-viṣāl
Ḥaḳḳı muṭlaḳ benven āḫir Lā-yezāl
(Beyit 189)

1.23. Ḥaḳḳıla:-*ıla*

Ẓāhir ü bāṭın Ḥaḳ oldum çün ki ben
Ḥaḳḳıla ṭolmışdurur bu cān u ten
(Beyit 697)

1.24. Ḥaḳḳuñdur:-*uñ, -dur*

İş **Ḥaḳḳuñdur** ey bürāder bil ʿıyān
Her ne dilerse ḳılur ol Müsteʿān **(Beyit 929)**

<u>ḥaḳḳında:</u>

1.) Hakkında, onunla ilgili.

1.1. ḥaḳḳına:-*ı, -n, -a*

Kim müʾellif **ḥaḳḳına** ḳılsa duʿā
Raḥmetüñden ırma aña ey Ḫudā
(Beyit 1064)

<u>Hakka ir-:</u>

1.) Allah'ın varlığında kendi benliklerini yok etmek.

1.1. Ḥaḳḳa ir-:-*dü, -m*

Anuñ irşādıla **irdüm** ben **Ḥaḳḳa**
Bu Ene'l-Ḥaḳ oldı baña muṭlaḳa
(Beyit 466)

Ḥaḳḳı bul-:

1.) Allah'ı bulmak.

1.1. Ḥaḳḳı bul-:-*dı*

ʿAşḳıla ser-bāz olan **buldı Ḥaḳḳı**
Kendözine ḳakıyan oldu şaḳī **(Beyit 31)**

Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ:

1.) Varlığı herhangi bir şart ve kayıtla sınırlı olmayan, tam ve eksiksiz olan Allah.

1.1. Ḥaḳḳı muṭlaḳ:

Ḥaḳḳıla buldum viṣāl-ender-viṣāl
Ḥaḳḳı muṭlaḳ benven āḫir Lā-yezāl
(Beyit 189)

1.2. Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ:-*dur*

Uş meʿābdur melceʾ-i Ḥaḳdur benüm
Cümle sözüm **Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur**
benüm **(Beyit 411)**

Ḥakkiçün:

1.) Allah için, Allah yolunda.

1.1. Ḥaḳḳiçün:

Ey Kerīmullāh u Raḥmāni'r-Rahīm
ʿİzzetüñ nūrı **Ḥaḳḳiçün** ey Ḥaḳīm
(Beyit 781)

Ḥaḳḳʿıla ḳurb-ı viṣāl:

1.) Allah ile kavuşma anının yakın olması.

1.1. Ḥaḳḳʿıla ḳurb-ı viṣāl:

Dest-i ḳudret aña şunmışdı nevāl
Bulmışıdı **Ḥaḳḳʿıla ḳurb-ı viṣāl**
(Beyit 49)

Ḥaḳḳuñ ḳudret eli:

1.) Güç ve iktidarı, bütün varlığı kuşatan Allah'ın güç ve kuvvet eli.

1.1. Ḥaḳḳuñ ḳudret elisin:-*sin*

Lüṭfuñ öküşdür senüñ ey merd-i Ḥaḳ
Sen **Ḥaḳḳuñ ḳudret elisin** bī-nīṭaḳ
(Beyit 210)

Hak-nihād:

1.) Allah'ın yarattığı.

1.1. Ḥaḳ-nihād:

Bu sözi kim işide ey **Ḥaḳ-nihād**
Ḳılmaġ ister şerʿi bāzāruñ kesād
(Beyit 116)

Hak-şinās ol-:

1.) Hakkı bilen, tanıyan kimse olmak.

1.1. Ḥaḳ-şinās ol-:-*a, -sın*

İmdi gel sen ḥālüñe eyle ḳıyās
ʿAşḳa cān vir kim **olasın Ḥaḳ-şinās (Beyit 982)**

Ḥaḳuñ dīdārı:

1.) Allah'ın yüzü, vechullah.

1.1. Ḥaḳuñ dīdārı:-*(n)a*

Aġdı Manṣūr ol Ene'l-Ḥaḳ dārına
Vāṣıl oldı ol **Ḥaḳuñ dīdārına (Beyit 816)**

Ḥaḳuñ varlıġı:

1.) Allah'ın mevcudiyeti.

1.1. Ḥaḳuñ varlıġıyla:-*(y)la*

Yine ṣūret ʿālemini bulmış ol
Ol **Ḥaḳuñ varlıġıyla** ṭolmış ol **(Beyit 288)**

ḥāl:

1.) Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum, davranış, tutum.

1.1. ḥāl:

Virdi müftīler ḳamu fetvā saña
Ger bu **ḥāl** ile ölürseñ vā saña **(Beyit 630)**

1.2. ḥāl:

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne sırdur bu ne vecd ü bu ne **ḥāl (Beyit 692)**

1.3. hāl:

Didiler neylersin ey ṣāḥib-kemāl
Ellerüñ yüzüñe sürdüñ bu ne **hāl (Beyit 706)**

1.4. ḥālden:-*den*

Bu ne sırdur bize luṭf it vir ḫaber
Kim bu **ḥālden** biz olavuz bī-ḫaber **(Beyit 296)**

1.5. ḥāle:-*e*

Bu ki vardur āşinālık ḥālidür
Uşbu **ḥāle** irmeyenler ḥālidür **(Beyit 701)**

1.6. ḥāle:-*e*

Didi Manṣūra Ḫudā-yı Lem-yezel
Uşbu **ḥāle** var mıdur sende mahāl **(Beyit 56)**

1.7. ḥāle:-*e*

Didi cellād imdi ey şāh ṣun elüñ
Çün ki bu **ḥāle** irişdi menzilüñ **(Beyit 682)**

1.8. ḥāle:-*e*

Didiler kim yā Ḫalīfe n'idelüm
Uşbu **ḥāle** niçe tedbīr idelüm **(Beyit 827)**

1.9. ḥāli:-*i*

Didiler kim ey Ḫalīfe **ḥāli** gör
Uşbu Manṣūr söyledügi ḳāli gör **(Beyit 112)**

1.10. ḥāli:-*i*

Didi varuñ yine Manṣūrı görüñ
Neye irdi **ḥāli** bize bildürüñ **(Beyit 260)**

1.11. ḫāli:-*i*

Didiler kim yine Manṣūrı görüñ
Neye irdi **ḫāli** bize bildürüñ **(Beyit 285)**

1.12. ḥāli:-*i*

Gördi **ḥāli** Şeyḫ Şiblī gör n'ider
Şeyḫ Cüneyde irdi ol rūşen-naẓar **(Beyit 362)**

1.13. ḥāli:-*i*

Uşbu **ḥāli** çünki gördi ol mürīd
Ḫalḳ içine girdi ol baḫtı saʿīd **(Beyit 931)**

1.14. ḥālidür:-*i, -dür*

Bu ki vardur āşinālık **ḥālidür**
Uşbu ḥāle irmeyenler ḥālidür **(Beyit 701)**

1.15. ḥālidür:-*i, -dür*

Bu ki vardur āşinālık ḥālidür
Uşbu ḥāle irmeyenler **ḥālidür (Beyit 701)**

1.16. ḥālin:-*in*

Çünki Manṣūruñ bu **ḥālin** bildiler
Ehl-i Baġdād ol zamān cemʿ oldılar **(Beyit 105)**

1.17. ḥālin:-*in*

Ṣormaduḳ **ḥālin** anuñ niçedügin
Bu Ene'l-Ḥaḳdan murāduñ neydügin **(Beyit 115)**

1.18. ḥālin:-*in*

Manṣūruñ zindāncısı **ḥālin** ṭañladı
Vardı bir gün ʿazm-i zindān eyledi **(Beyit 251)**

1.19. ḥālin:-*in*

Didi Şiblī anlara kim tīz ṭuruñ
Varuñ ol merd-i Ḥaḳuñ **ḥālin** görüñ
(Beyit 278)

1.20. ḥālin:-*in*

Didiler fermān senüñ ey kāmrān
Varuban sor **ḥālin** ey cān-ı cihān
(Beyit 513)

1.21. ḥālin:-*in*

Kendözünden ger mücerred olasın
Bu ṣafānuñ **ḥālin** ol dem bilesin
(Beyit 721)

1.22. ḥālin:-*in*

Ger göñül **ḥālin** ṣorarsañ nicedür
Bil göñül burcı ki ʿArşdan yücedür
(Beyit 1056)

1.23. ḥāline:-*i, -n, -e*

Kimse anuñ **ḥāline** irişmeye
Ol girişdügi yire girişmeye **(Beyit 838)**

1.24. ḥālini:-*i, -n, -i*

Diñle ʿāşıḳlardan aydam birini
Añlayasın **ḥālini** tedbīrini **(Beyit 41)**

1.25. ḥālini:-*i, -n, -i*

Anda ḥāżır olmışıdı ol zamān
Ḳıldılar **ḥālini** Manṣūruñ beyān **(Beyit 259)**

1.26. ḥālini:-*i, -n, -i*

Kendidür yine Ene'l-Ḥaḳ söyleyen
Ḫalḳına **ḥālini** maʿlūm eyleyen **(Beyit 393)**

1.27. ḥālini:-*i, -n, -i*

Sensin āḫir iş içinde iş iden
Ḳullaruñ **ḥālini** teftīş iden **(Beyit 789)**

1.28. ḥālüm:-*üm*

Sen bilürsin **ḥālüm** ü ḳālüm ʿıyān
Yoḳdur ara yirde hergīz tercümān
(Beyit 351)

1.29. ḥālüm:-*üm*

Āḫiretde daʿvici olma baña
Ḥālüm evvel ʿarża ḳıldum uş saña
(Beyit 677)

1.30. ḥālüme:-*üm, -e*

Döndi Manṣūr aña aydur ey cüvān
Rāżıyam bu **ḥālüme** bilgil ʿıyān
(Beyit 240)

1.31. ḥālümi:-*üm, -i*

İmdi ya Şeyḫ-i cihān bil **ḥālümi**
Çünki işitdüñ ḳamu aḥvālümi **(Beyit 469)**

1.32. ḥalümüz:-*ümüz*

Çün ki aña ḳamusı ḳıldılar sücūd
Didiler gör **ḥalümüz** yā ehl-i cūd **(Beyit 503)**

1.33. ḥālümüz:-*ümüz*

Didiler fetvā virüñ imdi bize
Ḥālümüz maʿlūm olupdur ḫod size **(Beyit 589)**

1.34. ḥālüñ:-*üñ*

Ol bilür ancaḳ bu **ḥālüñ** ṭavrını
Zirā bilmişdür bu remzüñ ġavrını **(Beyit 474)**

1.35. ḥālüñe:-*üñ, -e*

İmdi gel sen **ḥālüñe** eyle ḳıyās
ʿAşḳa cān vir kim olasın Ḥaḳ-şinās **(Beyit 982)**

1.36. ḥālüni:-*üñ, -i*

ʿArz ḳıldum **ḥālüni** yārānlara
Mācerāyı bir bir didüm anlara **(Beyit 523)**

halāyık:

1.) Halk, insanlar.

1.1. ḫalāyıḳ:

Çün ki Manṣūr uşbu sözi söyledi
Ol **ḫalāyıḳ** aġlaşup āh eyledi **(Beyit 642)**

1.2. ḫalāyıḳ:

Didi Manṣūr ey **ḫalāyıḳ** n'olduñuz
Her biriñüz şöyle vālih ḳalduñuz **(Beyit 669)**

1.3. ḫalāyıḳ:

Didi Manṣūr i **ḫalāyıḳ** şād oluñ
Varuñ imdi ġuṣṣada āzād oluñ **(Beyit 761)**

1.4. ḫalāyıḳ:

Diñle imdi ol **ḫalāyıḳ** n'eyledi
Varuban şol dem odun cemʿ eyledi **(Beyit 851)**

hālet-i Manşūr:

1.) Mansûr'un hali, vaziyeti.

1.1. ḥālet-i Manṣūrı:-*ı*

Ol dütün daḫı Ene'l-Ḥaḳ söyledi
Ḥālet-i Manṣūrı taḳrīr eyledi **(Beyit 858)**

1.2. ḥālet-i Manṣūr'dan:-*dan*

Ḥālet-i Manṣūr'dan alam ben ḫaber
Ol ḫaberden iş ṭuyasın muʿteber **(Beyit 512)**

Halīfe:

1.) Hz. Muhammed'den sonra onun vekîli olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi, aynı zamanda devletin reisi olan kişi, emîrü'l-müminin.

1.1. Ḫalīfe: (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Varalum imdi **Ḫalīfe** ḳatına
Ṣoralum uşbu sözi iṣbātı ne **(Beyit 110)**

1.2. Ḫalīfe: (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Didiler kim ey **Ḫalīfe** ḥāli gör
Uşbu Manṣūr söyledügi ḳāli gör **(Beyit 112)**

1.3. Ḫalīfe: (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Dir **Ḫalīfe** kim ḳamumuz varalum
Ḳaḳıyalum aña hem yalvaralum **(Beyit 118)**

1.4. Ḫalīfe: (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Didi Manṣūra **Ḫalīfe** ey ulu
Ey vilāyet taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 121)**

1.5. Ḫalīfe: (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Didi Manṣūr ey **Ḫalīfe** geçmezem
Ben bu söz üzre dururam gitmezem **(Beyit 127)**

1.6. Ḫalīfe: (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

İşidüp bunı **Ḫalīfe** āh ider
Cümle ḫalḳuñ ʿaḳlı başından gider **(Beyit 263)**

1.7. Ḫalīfe: (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Cemʿ olup ʿālimler ol dem ey ʿamū
Çün Ḫalīfe ḳatına geldi ḳamu **(Beyit 826)**

1.8. Ḫalīfe: (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Didiler kim yā Ḫalīfe n'idelüm
Uşbu ḥāle niçe tedbīr idelüm **(Beyit 827)**

1.9. Ḫalīfe: (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Didi anlara Ḫalīfe bir kezin
Cümleñüz işitdi Manṣūruñ sözin
(Beyit 832)

1.10. Ḫalīfe: (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Çün **Ḫalīfe** sözin anlar aldılar
Yine ol dār aġacına geldiler **(Beyit 850)**

1.11. Ḫalīfeye:-*(y)e* (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

İrdi zindāncı Ḫalīfeye revān
Dir ʿaceb ḫāl oldı ey şāh-ı cihān **(Beyit 255)**

1.12. Ḫalīfeye:-*(y)e* (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Gitdi anlar özlerinden bī-ḫaber
Virdiler gelüp **Ḫalīfeye** ḫaber **(Beyit 275)**

Hālık:

1.) Halk eden, yaratan, yaratıcı; Allah.

1.1. Ḫālıḳ:

Cūşa geldi şol zamān itdi fiġān
Didi **Ḫālıḳ** benven ey ḫalḳ-ı cihān **(Beyit 95)**

1.2. Ḫālıḳ:

Ḫalvetinden ṭaşraya urdı ḳadem
Çağırup aydurdı kim **Ḫālıḳ** benem **(Beyit 96)**

1.3. Ḫāliḳuñ:-*uñ*

İrişeler **Ḫāliḳuñ** iḥsānına
Pes necāt ire ḳamunuñ cānına **(Beyit 927)**

1.4. Ḫāliḳüñ:-*uñ*

İki yiñlerini şuya bandurur
Ḫāliḳüñ emrile şuyı indürür **(Beyit 947)**

ḥālini ʿarż it-:

1.) Durumunu, vaziyetini anlatmak.

1.1. ḥālini ʿarż it-:-*iser*

Ḫālini ʿarż idiser ol servere
Ḳoyalum yarın irişsün ol ere **(Beyit 489)**

Ḫalīye:

1.) Halife.

1.1. Ḫalīyeye:-*(y)e* (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Şeyḫ Şiblī **Ḫalīyeye** dir ʿaceb
Gör ne ḥikmetler ḳılur ol ferd-i Rab **(Beyit 289)**

halk:

1.) Ahali, insanlar.

1.1. ḫalḳ:

Çün bu sözi **ḫalḳ** işitdi ey ulu
Diñle aydam n'olısar ey baḫtulu
(Beyit 150)

1.2. ḫalḳ:

Cümle bu **ḫalḳ** anda cemʿ oldı ʿamū
Aluban Manṣūrı gitdiler ḳamu **(Beyit 167)**

1.3. ḫalḳ:

Çünki zindān ḳapusın berkitdiler
Yine **ḫalḳ** işli işine gitdiler **(Beyit 196)**

1.4. ḫalḳ:

Geldi çün **ḫalḳ** içine Şeyḫ-i güzīn
Pāy-māl itdi şolok-dem kendözin
(Beyit 486)

1.5. ḫalḳ:

Çünki **ḫalḳ** anı muʿayyen gördiler
Dökülüp ayaġına yüz urdılar **(Beyit 588)**

1.6. ḫalḳ:

Ḫalḳ içine düşdi şol dem ġulġule
Zāġları gör ne ḳılurlar bülbüle **(Beyit 596)**

1.7. ḫalḳ:

Hep Ene'l-Ḥaḳ oldı ṭopraḳ ey püser
Ṭañlayuban cümle **ḫalḳ** ider naẓar
(Beyit 691)

1.8. ḫalḳ:

Şöyle ʿāciz ḳaldı ol **ḫalḳ** ey cüvān
Āh odından göklere çıḳdı duhān
(Beyit 896)

1.9. ḫalḳ:

Uşbu ḥāli çünki gördi ol mürīd
Ḫalḳ içine girdi ol baḫtı saʿīd **(Beyit 931)**

1.10. ḫalḳ:

Ḫırḳa-ı Manṣūr eger irişmeye
Ḫalḳ biribirine ṣu virişmeye **(Beyit 934)**

1.11. ḫalḳ:

Cümle **ḫalḳ** ol varṭadan buldı necāt
Ḳalmadı aralarında müşḳilāt **(Beyit 952)**

1.12. ḫalḳ:

Çün ziyāret ḳıldı **ḫalḳ** anı tamām
Yüzlerine sürüp itdi iḥtirām **(Beyit 956)**

1.13. ḫalḳa:-*a*

Didi Manṣūr imdi var ey kām-yāb
Söyle **ḫalḳa** baña ḳılsunlar ʿitāb **(Beyit 420)**

1.14. ḫalḳa:-*a*

Uşbu **ḫalḳa** varuban söyle ʿıyān
Baña virsünler hemān bir gün emān **(Beyit 470)**

1.15. ḫalḳa:-*a*

İmdi destūruñla **ḫalḳa** varayın
Yüz urup ben anlara yalvarayın **(Beyit 483)**

1.16. ḫalḳa:-*a*

Luṭf idüp fetvā vir indi **ḫalḳa** sen
Tā ki boynuma bıraḳsunlar resen **(Beyit 558)**

1.17. ḫalḳa:-*a*

Bāri **ḫalḳa** di ki Manṣūr özi ne
Virdi fetvā kendüsi kendözine **(Beyit 572)**

1.18. ḫalḳa:-*a*

Her ne kim didise anı eyleñüz
Ḫatm idüben cümle **ḫalḳa** ṭoylañuz **(Beyit 848)**

1.19. ḫalḳı:-*ı*

Baña ʿāşıḳ olanı öldürürem
Cümle **ḫalḳı** ben aña güldürürem **(Beyit 66)**

1.20. ḫalḳı:-*ı*

Çünki Manṣūr ol zamān zār eyledi
Uyḫusından **ḫalḳı** bīzār eyledi **(Beyit 102)**

1.21. ḫalḳı:-*ı*

İşit imdi sen bu **ḫalḳı** n'itdiler
Cümle Manṣūr içün efġān itdiler **(Beyit 817)**

1.22. ḫalḳı:-*ı*

Çün mürīd uşbu kelāmı söyledi
Cümle **ḫalḳı** şād idüben ṭoyladı **(Beyit 938)**

1.23. ḫalḳın:-*ın*

Kimseye esrārını bildürmesün
Bu cihān **ḫalḳın** bize güldürmesün **(Beyit 365)**

1.24. ḫalḳına:-*ı, -n, -a*

Kendidür yine Ene'l-Ḥaḳ söyleyen
Ḫalḳına ḥālini maʿlūm eyleyen **(Beyit 393)**

1.25. ḫalḳını:-*ı, -n, -ı*

Üç gün üç gice żiyāfet ḳıldılar
Ol diyāruñ **ḫalḳını** ṭoyladılar **(Beyit 961)**

1.26. ḫalḳuñ:-*uñ*

İşidüp bunı Ḫalīfe āh ider
Cümle **ḫalḳuñ** ʿaḳlı başından gider **(Beyit 263)**

1.27. ḫalḳuñ:-*uñ*

Ḥażretüñde ḳıl duʿāmı müstecāb
Uşbu **ḫalḳuñ** ṣuçlarına vir sevāb **(Beyit 798)**

ḫalḳ-ı ʿālem:

1.) Dünya halkı, bütün insanlar.

1.1. ḫalḳ-ı ʿālem:

İmdi ol Manṣūr eger ḳatl olmaya
Ḫalḳ-ı ʿālem fitneden ḳurtulmaya **(Beyit 117)**

1.2. ḫalḳ-ı ʿālem:-*e*

Vażʿ-ı esrār eyledüñ nā-maḥrem e
Düşdi **ḫalḳ-ı ʿāleme** bu zemzeme **(Beyit 380)**

ḫalḳ-ı cihān:

1.) Cihanın halkı, dünyadaki herkes.

1.1. ḫalḳ-ı cihān:

Cūşa geldi şol zamān itdi fiġān
Didi Ḫālıḳ benven ey **ḫalḳ-ı cihān** **(Beyit 95)**

ḫalḳ-ı ricāl:

1.) Yüksek makamlı insanlar.

1.1. ḫalḳ-ı ricāl:

Yine Manṣūr didi ey **ḫalḳ-ı ricāl**
Cümle işüm Ḥaḳ ḳılupdur ber-kemāl **(Beyit 144)**

ḫall eyle-:

1.) Çözüm yolu bularak sonuca eriştirmek, halletmek.

1.1. ḫall eyle-:-*gil*

Gel bu müşkil ʿuḳdeyi **ḫall eylegil**
Remzini sen bu rumūzuñ söylegil **(Beyit 310)**

ḫalvet:

1.) Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhâya çekilme.
Tasavvufta halvet, kulun Allah'ın

huzûrunda onunla halleşmesi, mânen sohbet etmesi durumu.

1.1. ḫalvet:

Ṭoldı ol **ḫalvet** Ene'l-Ḥaḳdur tamām
Gördiler bu sırrı cümle ḫās u ʿām
(Beyit 141)

1.2. ḫalvetinden:-*i, -n, -den*

Ḫalvetinden ṭaşraya urdı ḳadem
Çağırup aydurdı kim Ḫālıḳ benem
(Beyit 96)

1.3. ḫalvetüm:-*üm*

Çün ki baña Ḥaḳdan **oldı ḫalvetüm**
Gitdi fürḳat irdi rūz-ı vuṣlatum **(Beyit 131)**

1.4. ḫalvetümden:-*üm, -den*

Ḫalvetümden ḫırḳamı al ey hümām
Dicle ırmağına irişdür tamām **(Beyit 924)**

<u>ḫalvete gir-:</u>

1.) Zikir veya ibadet için bir köşeye çekilmek.

1.1. ḫalvete gir-:-*di*

Çün ki cān atup revān oldı mürīd
Geldi **girdi ḫalvete** ol ehl-i dīd **(Beyit 944)**

<u>ḫām ol-:</u>

1.) Olgunlaşmamış, pişmemiş olmak. Manevi olgunlaşma yolunun henüz başlangıcında bulunmak, ruhen olgunlaşmamak.

1.1. ḫām ol-:-*ur*

Düşmeyenler ʿaşḳa bil kim **ḫām olur**
ʿAşḳa uyan ʿāşıḳ-ı bed-nām olur
(Beyit 319)

<u>hamdüli'llāh:</u> (Dua İfadesi)

1.) "Allah'a hamd olsun" anlamında dua ifadesi.

1.1. ḫamdüli'llāh:

Ḫamdüli'llāh görüñ uş miʿrācını
Añasın Ḥażretde biz muḥtācını **(Beyit 811)**

<u>ḫamīr:</u>

1.) Hamur.

1.1. ḫamīr:

Ṭaşuban tenüñ **ḫamīr** bigi aḳar
Şaḳḳ idüp zindānı ol ṭaşra çıḳar **(Beyit 295)**

<u>ḫamr:</u>

1.) Bâde, sahbâ, şarâb.

1.1. ḥamrın:-*ın*

Hem seḳāhum rabbühüm **ḥamrın** içe
Lā-cerem ol baş u cānından geçe
(Beyit 402)

<u>ḫān:</u>

1.) Han, kağan, hükümdar.

1.1. ḫānı:-*ı*

Mā ü men gitdi aradan ḳaldı Ḥaḳ
Ḫānı ẓāhir oldu açıldı ṭabaḳ **(Beyit 457)**

1.2. ḫānında:-*ın, -da*

Aydur ey ḳalmışlara feryād-res
Dergehüñ **ḫānında** cānum bir mekes
(Beyit 52)

2.) Sofra.

2.1. ḫānı:-*ı*

Gel Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyleme
Sen bu **ḫānı** ḳamuya aş eyleme **(Beyit 124)**

2.2. ḫānından:-*ı, -n, -dan*

Luṭfı **ḫānından** yimedük māʾide
Ṣoḥbetinden almaduḳ biz fāʾide **(Beyit 868)**

<u>ḫāne:</u>

1.) Ev, mesken.

1.1. ḫānesinüñ:-*si, -nüñ*

ʿAşḳ dārı **ḫānesinüñ** curʿasın
İçüben ṣal imdi fāluñ ḳurʿasın **(Beyit 88)**

<u>ḫarāb:</u>

1.) Yıkılmış, harap olmuş, viraneye dönmüş yer.

1.1. ḫarābuñ:-*uñ*

Bu **ḫarābuñ** ṣoñı maʿmūr olısar
Uşbu ẓulmetden geçüp nūr olısar
(Beyit 755)

<u>ḫarāb ol-:</u> (Deyim)

1.) Harap duruma gelmek, haraplaşmak, perişan olmak.

1.1. ḫarāb ol-:-*ur, -ı, -sa*

Cān gözidür çün ki virdi nūr-ı tāb
Ten gözi n'ola **olurısa ḫarāb (Beyit 754)**

<u>ḫarābāt eyle-:</u>

1.) Yıkık dökük yapmak, virane halde olmak.

1.1. ḫarābāt eyle-:-*(y)en*

ʿAşḳdurur kim şāhları māt eyleyen
Zāhidüñ yirin **ḫarābāt eyleyen (Beyit 999)**

<u>harāb-ender-ḫarāb ol-:</u>

1.) Büsbütün bozmak, yıpratmak.

1.1. ḫarāb-ender-ḫarāb ol-:-*dı*

Ol sebebden varlıġum oldı türāb
Cism ü cān **oldı ḫarāb-ender-ḫarāb (Beyit 315)**

<u>ḫarām ol-:</u> (Deyim)

1.) Haram kılınmak, yasaklanmak.

1.1. ḫarām ol-:-*mış, -dur, -ur*

Ḳayd-ı ṣūret baña rām olmışdurur
Bu yalan dirlik **ḫarām olmışdurur (Beyit 620)**

<u>ḫarīdār ol-:</u>

1.) Müşteri olmak, talip olmak.

1.1. ḫarīdār ol-:-*ma, -dı*

Her kim anı içdi hūş-yār olmadı
Virdi cānını **ḫarīdār olmadı (Beyit 461)**

<u>ḫarīm:</u>

1.) Yabancılara yasak olan, yabancılardan korunan mukaddes yer.

1.1. ḫarīmüñ:-*üñ*

ʿAşka vāṣıl olmayınca ādemi
Ḳaçan olur ol **ḫarīmüñ** maḥremi i **(Beyit 1010)**

<u>ḫarḳ eyle-:</u>

1.) Yakmak.

1.1. ḫarḳ eyle-:-*di*

Düşdi ḥayret cümlemüz ġarḳ eyledi
Yaḳdı Manṣūruñ odı **ḫarḳ eyledi (Beyit 829)**

1.2. ḫarḳ eyle-:-*(y)e*

Az ḳala Baġdādı ṣu ġarḳ eyleye
Cānlarını āh odı **ḫarḳ eyleye (Beyit 920)**

<u>ḫarket eyle-:</u>

1.) Hareket etmek, kımıldama.

1.1. ḫarket eyle-:-*r*

Her ḳaçan kim **ḫarket eyler** baḥr-i ẕāt
Ġarḳa varur bu nuʿūt u bu ṣıfāt **(Beyit 534)**

<u>ḫāṣ:</u>

1.) Bir şeye veya bir kimseye ayrılmış olan, herkese âit olmayan, husûsî, özel.

1.1. ḫāṣ:

Daḳdı ʿaşḳ urġanın ol dem boynına
Sen naẓar ḳıl **ḫāṣ** erenler oynına
(Beyit 809)

1.2. ḫaṣ:

Ḫaṣ erenler gör ne çekdiler cefā
Ol cefā içinde gördiler vefā **(Beyit 983)**

1.3. ḫāṣıyam:-*ı, -(y)am*

Kāʾinātuñ zübdesi vü **ḫāṣıyam**
Çün ki vaḥdet baḥrinüñ ġavvāṣıyam
(Beyit 98)

1.4. ḫāṣsısın:-*sı, -sın*

Maʿrifet deryāsınuñ gavvāṣısın
Ḥaḳ Taʿālā Ḥażretinüñ **ḫāṣsısın (Beyit 544)**

<u>ḫās u ʿām:</u>

1.) Seçkin kimseler ve halk, herkes.

1.1. ḫās u ʿām:

Ṭoldı ol ḫalvet Ene'l-Ḥaḳdur tamām
Gördiler bu sırrı cümle **ḫās u ʿām**
(Beyit 141)

1.2. ḫāṣ u ʿām:

Nālişinden ʿāciz oldı **ḫāṣ u ʿām**
Yine Baġdād ehli cemʿ oldı tamām
(Beyit 360)

1.3. ḫāṣ u ʿām:

Şöyle vālih durmışıdı **ḫāṣ u ʿām**
Geldi cellād ilerü şol dem ḳıvām
(Beyit 808)

<u>hāṣā:</u>

1.) "Allah göstermesin, Allah korusun!" anlamında, söylenilen şeyin gerçekleşmesinin istenilmediğini belirtmek için kullanılan bir söz.

1.1. ḫāṣā:

Ḥażretüñden **ḫāṣā** kim yüz döndürem
Her ne emr itseñ gerek baş indürem
(Beyit 71)

<u>hāṣa-lillāh:</u>

1.) "Allah göstermesin" anlamında dua ifadesi.

1.1. ḫāṣa-lillāh:

Sen Ġanīsin ben ġulām ey pür-kerem
Ḫāṣa-lillāh ki saña fetvā virem **(Beyit 568)**

<u>hāṣıl:</u>

1.) Doğrusu, sözün kısası, kısacası, velhasıl.

1.1. ḥāṣılı:-*ı*

Niçeler var kim ḳılur daʿvā-yı ʿaşḳ
Ḥāṣılı ancaḳ anuñ ġavġā-yı ʿaşḳ
(Beyit 1046)

<u>ḥāṣıl ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) Peyda etmek, elde etmek, edinmek.

1.1. ḥāṣıl ḳıl-:-*mış, -am*

Her ki ol deryāda ġarḳ oldı tamām
Dürrini bī-pāyān **ḥāṣıl ḳılmışam**
(Beyit 161)

1.2. ḥāṣıl ḳıl-:-*sa, -n, -a*

ʿİlm-i ledün ḥāṣıl olmışdı aña
Ey bürāder sen de **ḥāṣıl ḳılsaña (Beyit 44)**

<u>ḥāṣıl ol-:</u> (Deyim)

1.) Meydana gelmek, ortaya çıkmak, peyda olmak.

1.1. ḥāṣıl ol-:-*mış, -dı*

ʿİlm-i ledün **ḥāṣıl olmışdı** aña
Ey bürāder sen de ḥāṣıl ḳılsaña **(Beyit 44)**

<u>ḥasret:</u>

1.) Ayrı kalınan kişiye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem.

1.1. ḥasret:

Bu ʿaceb esrāra ṭaña ḳaldılar
Ḥasret içre ḥayrete ġarḳ oldılar **(Beyit 274)**

<u>ḥasretā:</u>

1.) Hasret, özlem.

1.1. ḥasretā:

Ḥasretā derdā dırīġā n'idelüm
Çāresüz ḳalduḳ ne tedbīr idelüm
(Beyit 864)

1.2. ḥasretā:

Ah odından yanuban şeyḫ ü fetā
Didiler Manṣūr içün vāh **ḥasretā**
(Beyit 964)

<u>ḥatm et-:</u>

1.) Sona erdirmek, bitirmek.

1.1. ḫatm et-:-*e, -sin*

Pes bu esrārı gerek ketm idesin
Bu aradan sözümüz **ḫatm edesin**
(Beyit 126)

<u>ḥatm it-:</u>

1.) Sona erdirmek, bitirmek.

1.1. ḫatm it-:-*üben*

Her ne kim didise anı eyleñüz
Ḫatm idüben cümle ḫalḳa ṭoylañuz
(Beyit 848)

<u>ḫavf:</u>

1.) Korku, endişe.

1.1. ḫavf:

Didi Manṣūr merdāne zindeyidüm
Ben Ḥaḳuñ **ḫavf** u recāsındayıdum
(Beyit 314)

<u>ḫavż-ı Kevser:</u>

1.) Kevser Havuzu; cennette Hz. Muhammet'e verilen ve buradan su içenlerin ebedi olarak susuzluk çekmeyeceği vadedilen havuzun adıdır.

1.1. ḫavż-ı Kevser:-*em*

Cennet ü ḥūrī vü **ḫavż-ı Kevserem**
Ẕāt baḥrinde bahālu gevherem **(Beyit 455)**

<u>ḫayāt ir-:</u> (Deyim)

1.) Can, hayat bulmak.

1.1. ḫayāt ir-:-*e*

Tā ki mürde cānuma **ire ḫayāt**
Benlüġümden tā ebed bulam necāt
(Beyit 477)

<u>ḫayfā:</u>

1.) "Eyvah, yazık!" anlamına gelen ünlem.

1.1. ḫayfā:

Ḳamusı Manṣūra **ḫayfā** didiler
Riḳḳat odından nedāmet yidiler **(Beyit**

<u>ḫayrān kal-:</u> (Deyim)

1.) Ne yapacağını bilemeden şaşkın bir şekilde kalakalmak.

1.1. ḫayrān ḳal-:-*dı, -lar*

Varuban zindānı anda buldılar
Bulmadılar seni **ḫayrān ḳaldılar**
(Beyit 302)

1.2. ḫayrān ḳal-:-*ur*

Pes ikisi daḫı bile ġayb olur
İşidüben cümlesi **ḫayrān ḳalur (Beyit 277)**

1.3. ḫayrān ḳalur:-*ur*

Gör güneş nūrını Aḥmedden alur
Sıġmayup ʿālemlere **ḫayrān ḳalur**
(Beyit 298)

ḥayrān ol-: (Deyim)

1.) Çok beğenmek, kendinden geçmek.

1.1. ḥayrān ol-:-*dı, -lar*

Cümle **ḥayrān oldılar** ol nūr içün
Bulmadılar anda ol Manṣūrı çün
(Beyit 264)

1.2. ḥayrān ol-:-*ur*

Ġayb olur zindān hemān Manṣūr ḳalur
Ol gelenler cümle hep **ḥayrān olur**
(Beyit 268)

ḥayret:

1.) Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, hüküm vereceğini bilememe, şaşkınlık. Hayret makamı: Dervişin Allah'ın tecellileri karşısında kendinde meydana gelen gelen şaşkınlık ve hareketsizlik durumunu ifade eder.

1.1. ḥayretde:-*de*

Ḳalmışam **ḥayretde** ben müflis-gedā
Ḥācetümi sen ḳabūl it yā Ḫudā **(Beyit 53)**

1.2. ḥayrete:-*e*

Bu ʿaceb esrāra ṭaña ḳaldılar
Ḥasret içre **ḥayrete** ġarḳ oldılar **(Beyit 274)**

1.3. ḥayreti:-*i*

Çün görür Manṣūrdan bu ḳudreti
Cānına kār itdi şol dem **ḥayreti (Beyit 231)**

ḥayret düş-: (Deyim)

1.) Şaşırmak.

1.1. ḥayrete düş-:-*di*

Görüben Manṣūrı şol dem ʿıyān
Ḥayrete düşdi ḳamu pīr ü cüvān
(Beyit 617)

1.2. ḥayret düş-:-*di*

Düşdi ḥayret cümlemüz ġarḳ eyledi
Yaḳdı Manṣūruñ odı ḥarḳ eyledi
(Beyit 829)

1.3. ḥayrete düş-:-*di*

Cümle ol maḫlūḳ işitdi bu sözi
Ḥayrete düşdi şolok sāʿat özi **(Beyit 860)**

Ḥayy:

1.) Bütün varlıkların hayat kaynağı, ebedî ve hakiki hayat sahibi Allah.

1.1. Ḥayy:

Evvel anı aydalum kim Ḥaḳdur ol
Ḥayy u Bāḳī Vāhid ü Muṭlaḳdur ol
(Beyit 1)

Ḥayy u Bāḳī:

1.) Canlı ve sonsuz.

1.1. Ḥayy u Bāḳī:

Didi benven **Ḥayy u Bāḳī** cāvidān
Key bilüñ ey zāhidān u ʿābidān **(Beyit 611)**

1.2. Ḥayy u Bāḳī:

Ḥayy u Bāḳī sensin ey Ḥaḳ Lā-yezāl
Kim ṣıfāt u ẕātuña irmez melāl **(Beyit 790)**

1.3. Ḥayy u Bāḳī:

Ey ṣıfatı ḳul hüvallau aḥad
Ḥayy u Bāḳī sensin Allahü’s-Ṣamed
(Beyit 783)

Ḥayy-ı Lem-Yezel:

1.) Diri ve ezeli.

1.1. Ḥayy-ı Lem-Yezel:

Naḥnü aḳrab didi **Ḥayy-ı Lem-Yezel**
Sende niçün olmadı bu ʿuḳde ḥal
(Beyit 407)

ḥāżır:

1.) Her yerde hazır olup, bilen ve gören, yardım eden veya herkese lâyık cezasını veren Allah.

1.1. ḥāżırdurur:-*dur, -ur*

Zāri ḳılmañ Ḥaḳ Çalap **ḥāżırdurur**
Sizi ḳurtarmaḳlıġa ḳādirdurur **(Beyit 200)**

ḥāżır ol-: (Deyim)

1.) Hazırlıklı, tedbirli olmak.

1.1. ḥāżır ol-:-*mış, -dı*

Anda **ḥāżır olmışıdı** ol zamān
Ḳıldılar ḥālini Manṣūruñ beyān **(Beyit 259)**

Ḥażret:

1.) Allah'ın katı, huzuru.

1.1. Ḥażret:

Her ki ol deryāda ġavvāṣ olmadı
Ḥażret içre bende-i ḫāṣ olmadı **(Beyit 539)**

1.2. Ḥażretde:-*de*

Ḥamdüli’llāh görüñ uş miʿrācını
Añasın **Ḥażretde** biz muḥtācını **(Beyit 811)**

1.3. Ḥażrete:-*e*

ʿAşḳ ḳulaġuz olmayınca ey fetā
Kimse yolın iltemez ol **Ḥażrete (Beyit 16)**

1.4. Ḥażrete:-*e*

Cān u baş **Ḥażrete** ger sedd ola
Bāyezīd-i vaḳt olursa redd ola **(Beyit 30)**

1.5. Ḥażrete:-*e*

Şerḥa şerḥa ideserlerdür tenüñ
Ḥażrete ulaşısar cānuñ senüñ **(Beyit 85)**

1.6. Ḥażrete:-*e*

Ger ḳılursa **Ḥażrete** cānuñ heves
Ḳo kim uşansun bu cismānī ḳafes **(Beyit 725)**

1.7. Ḥażrete:-*e*

Vāṣıl olmış **Ḥażrete** ol merd-i Ḥaḳ
Çehresinde ẓāhir olmış verd-i Ḥaḳ **(Beyit 280)**

1.8. Ḥażrete:-*e*

Didi Manṣūr **Ḥażrete** varmışıdum
Gelmedi zindanı terk itmişidüm **(Beyit 304)**

1.9. Ḥażrete:-*e*

Vardı zindān benüm ile **Ḥażrete**
Gel naẓar ḳıl bu ʿacāyib ḳudrete **(Beyit 312)**

1.10. Ḥażrete:-*e*

Toġran imdi pāre pāre bu tenüm
Tā ki vara **Ḥażrete** cānum benüm **(Beyit 639)**

1.11. Ḥażrete:-*e*

Ṭutdı yüzin **Ḥażrete** yüz ırmadı
Semʿine kimse kelāmı girmedi **(Beyit 980)**

1.12. Ḥażrete:-*e*

Anuñıla yol varanlar ey fetā
Yolını ṭoġrı iltemez **Ḥażrete (Beyit**

1.13. Ḥażrete:-*e*

Bununıla yol varılur **Ḥażrete**
Cürmi gider ḳabūl olur raḥmete **(Beyit 1024)**

1.14. Ḥażretʿe:-*e*

Ḥaḳ Taʿālā didi maḳbūl eyledüm
Ḥażretʿe lāyıḳ seni ḳul eyledüm **(Beyit 355)**

1.15. Ḥażretümde:-*üm, -de*

Yine aña ben olurın hūn-bahā
Ḥażretümde zīra kim buldı bahā
(Beyit 68)

1.16. Ḥażretüñde:-*üñ, -de*

Uş beni vaṣluñ içün öldürdiler
Ḥażretüñde şād idüp güldürdiler
(Beyit 779)

1.17. Ḥażretüñde:-*üñ, -de*

Ḥażretüñde ḳıl duʿāmı müstecāb
Uşbu ḫalḳuñ ṣuçlarına vir s̲evāb **(Beyit 798)**

1.18. Ḥażretüñden:-*üñ, -den*

Ḥażretüñden ḥāşā kim yüz döndürem
Her ne emr itseñ gerek baş indürem
(Beyit 71)

1.19. Ḥażretüñden:-*ün, -den*

Ḥażretüñden ayru ḳılma bunları
Dāyimā ʿaşḳuña olsun yönleri **(Beyit 782)**

1.20. Ḥażretüne:-*üñ, -e*

Didi Şiblī **Ḥażretüne** vardılar
Serçeye dönmiş vücūduñ gördiler
(Beyit 313)

1.21. Ḥażretüñe:-*üñ, -e*

Kendü luṭfuñdan ḳabūl itdüñ beni
Ḥażretüñe lāyıḳ oldum yā Ġanī
(Beyit 328)

1.23. Ḥażretüñe:-*üñ, -e*

Cān atup ol aradan oldum revān
Ḥażretüñe irdüm ey cān-ı cihān
(Beyit 527)

1.24. Ḥażretüñe:-*üñ, -e*

Uş gönüldüm **Ḥażretüñe** giderem
Uşbu fānī ḳālıbı terk iderem **(Beyit 793)**

ḥażret ehli:

1.) Huzur ehli.

1.1. ḥażret ehli:

Ḥażret ehli bu fenāyı istemez
Ḫāk olur medḥ ü s̲enāyı istemez
(Beyit 640)

ḥelāl:

1.) Dinî bakımdan haram olmayan, yasaklanmamış, caiz.

1.1. ḥelāl:

Luṭf it imdi ḳanuñ eyle **ḥelāl**
Ḳalmasun boynumda bu ẓulm u vebāl
(Beyit 676)

ḥelāl ol-:

1.) Yapılmasında veya kullanılmasında dinen sakınca bulunmamak; uygun ve yerinde olmak.

1.1. ḥelāl ol-:-*du*

Uş senüñ ḳatlüñ bize **oldu ḥelāl**
Uşbu sözden saña ḳurtulmaḳ muḥāl
(Beyit 153)

1.2. ḥelāl ol-:-*sun*

Didi Manşūr ey cüvān **olsun ḥelāl**
Bu işi ḳılmayalar senden suʾāl **(Beyit 678)**

hem:

1.) "Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

1.1. hem:

Cāna ol virdi kemāl-i ḳudreti
Hem gönüller içre ḳodı ḥikmeti **(Beyit 3)**

1.2. hem:

Hem cihān Faḫri Muḥammed Muṣṭafā
Ol Ḥabībullāh u ol kān-ı vefā **(Beyit 7)**

1.3.hem:

Hem anuñ dostlığına oldı cihān
Cümle varlıḳ āşikāre vü nihān **(Beyit 8)**

1.4. hem:

Rūḥına yüz bin ṣalāt ile selām
Hem dirüz aṣḥāb u āline tamām **(Beyit 11)**

1.5. hem:

Tā göre cānuñ gözi envār-ı ʿaşḳ
Hem dilüñden dökile güftār-ı ʿaşḳ **(Beyit 36)**

1.6. hem:

Şöyle kim müstaḥżır-ı esrār idi
Hem vilāyet içre ṣāḥib-kār idi **(Beyit 45)**

1.7. **hem:**

Bir nefes bu bendeñi şād idesin
Hem bu vīrān göñlüm ābād idesin **(Beyit 55)**

1.8. hem

Dir Ḫalīfe kim ḳamumuz varalum
Ḳaḳıyalum aña **hem** yalvaralum **(Beyit 118)**

1.9. hem:

İmdi bu daʿvā size lāyıḳ degül
Bu sözün mefhūmı **hem** bayıḳ degül **(Beyit 125)**

1.10. hem:

Bu sözüm ol dem size taṣdīḳ ola
Hem Ene'l-Ḥaḳ didügüm taḥkīḳ ola **(Beyit 180)**

1.11. hem:

Raḥmeti çoḳdurur **hem** bī-ʿaded
Size daḫı andan irişe meded **(Beyit 201)**

1.12. hem:

Hem daḫı zindān ḳapusı açılur
Ḳamusınuñ üstine nūr ṣaçılur **(Beyit 219)**

1.13. hem:

Sensin ol levḥe ḳalem īcād iden
Hem ʿademden ʿālemi bünyād iden **(Beyit 331)**

1.14. hem:

Hem seḳāhum rabbühüm ḥamrın içe
Lā-cerem ol baş u cānından geçe **(Beyit 402)**

1.15. hem:

Ḳutlu olsun didiler miʿrāc aña
Hem didiler nūr-ı ʿizzet tāc aña **(Beyit 525)**

1.16. hem:

Hem irişdiler şu dem ġayb-ı ricāl
Buldılar Manṣūr ıla ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 646)**

1.17. hem:

Kesdi cellād ṣaġ ayaġın bī-emān
Yir yüzine akdı ḳanı **hem** revān **(Beyit 739)**

1.18. hem:

Dürlü ḳuvvet nuṣret ü ʿizzet senüñ
Hem senüñdür ḳudret ü ḥikmet senüñ **(Beyit 786)**

1.19. hem:

Yas idüp ol dem felekler aġladı
Hem feleklerde melekler aġladı **(Beyit 823)**

1.20. hem:

ʿĀlem içre ol bir ulu şāh idi
Ḳuṭb idi **hem** vāṣıl-ı dergāh idi **(Beyit 841)**

1.21. hem:

Hem dimiş külüm ṣavuruñ yillere
Bu ḫaber varup yayılsun illere **(Beyit 847)**

1.22. hem:

Diñle imdi ʿaşḳıla **hem** ey ṣafā
Vir ṣalavāt sen be-cān-ı Muṣṭafā **(Beyit 943)**

1.23. hem:

ʿAşḳ eri **hem** bī-nişān olmaḳ gereḳ
Lā-mekān deryāsına dalmaḳ gereḳ **(Beyit 1003)**

hemān:

1.) "Derhal, çabucak, hemen, hiç vakit geçirmeden" anlamlarında zarf.

1.1. hemān:

İşidüp zindāncı ol sāʿat **hemān**
Secde ḳılup ṭaşraya çıḳtı revān **(Beyit 247)**

1.2. hemān:

Gelüben zindānı buldılar **hemān**
Bulmadılar anda Manşūrdan nişān **(Beyit 261)**

1.3. hemān:

Cānı ḳalmış ḳalmamış hiç et ü ḳan
Cismi anuñ serçeye dönmiş **hemān** **(Beyit 284)**

1.4. hemān:

Bende benlik ḳalmadı bilgil ʿıyān
Uşbu ilde söyleyen oldur **hemān** **(Beyit 394)**

1.5. hemān:

Uşbu ḫalḳa varuban söyle ʿıyān
Baña virsünler **hemān** bir gün emān **(Beyit 470)**

1.6. hemān:

Ġayb Eri destūrıla gitdi **hemān**
Çıḳdı ol maḫlūḳ içine şol zamān **(Beyit 587)**

1.7. hemān:

Pes saña degdi cevābuñ ey cüvān
Ellerüm bileklerümden kes **hemān** **(Beyit 680)**

1.8. hemān:

Her yire kim düşdi ol külden **hemān**
Çaġırup didi Ene'l-Ḥaḳ bī-gümān **(Beyit 874)**

2.) Ancak, yalnızca.

2.1. hemān:

Ġayb olur zindān **hemān** Manṣūr ḳalur
Ol gelenler cümle hep ḥayrān olur
(Beyit 268)

2.2. hemān:

Göz degüldür ten gözi bezdür **hemān**
Cān gözidür kim virür Ḥaḳdan nişān
(Beyit 756)

2.3. hemān:

Evvel āḫir ẓāhir u bāṭın **hemān**
Sensin ol Cebbār-ı ʿālem cāvidān
(Beyit 791)

hemān-dem:

1.) Derhal, o anda, çabucak, hemen.

1.1. hemān-dem:

Durdılar bunlara **hemān-dem** ī ʿamū
Ḫiẕmetine vardı Manṣūruñ ḳamu
(Beyit 290)

1.2. hemān-dem:

İrdi ʿaşḳuñ ilçisi çābük-süvār
Ben **hemān-dem** şöyle oldum bī-ḳarār
(Beyit 522)

hem-cūş it-:

1.) Coşmak, taşmak.

1.1. hem-cūş it-:-*er*

İmdi gör kim Dicle ırmaġın n'ider
Ṭaşa geldi şol zamān **hem-cūş ider**
(Beyit 880)

hem-rāh ol-:

1.) Yol arkadaşı olmak, yoldaşlık etmek.

1.1. hem-rāh ol-:-*a*

Her kişi kim ʿaşḳıla **hem-rāh ola**
Lā-cerem ol vāṣıl-ı dergāh ola **(Beyit 1039)**

hep:

1.) "Bütün, hepsi" anlamında belgisiz sıfat.

1.1. hep:

Varıdı zindān içinde şuçlular
Şöyle bendile yaturdı **hep** olar **(Beyit 197)**

1.2. hep:

Ġayb olur zindān hemān Manṣūr ḳalur
Ol gelenler cümle **hep** ḥayrān olur
(Beyit 268)

1.3. hep:

Geldiler zindāna **hep** pīr ü civān
Virdi Manṣūra selām ol merd-i men
(Beyit 291)

1.4. hep:

Hep Ene'l-Ḥaḳ oldı ṭopraḳ ey püser
Ṭañlayuban cümle ḫalḳ ider naẓar
(Beyit 691)

1.5. hep:

İşlerine **hep** peşīmān oldılar
Fürḳat idüp zār u giryān ḳıldılar **(Beyit 801)**

1.6. hep:

Cümle ṭopraḳ şaçdılar başlarına
Hep peşīmān oldılar işlerine **(Beyit 825)**

1.7. hep:

Çün bular bu resme zārı ḳıldılar
Cümlesi **hep** zār u giryān oldılar
(Beyit 893)

1.8. hep:

İşlerine **hep** peşīmān oldılar
Aġlaşuban zār u efġān ḳıldılar **(Beyit 957)**

her:

1.) "Bütün, hepsi" anlamında belgisiz sıfat.

1.1. her: (Ulūm)

Varıdı Manṣūr-ı Baġdādī meger
Her ʿulūmı ṭanımışıdı ol er **(Beyit 42)**

1.2. her: (Gizli)

Didi Manṣūr ey Ḫudāvend-i cihān
Saña **her** gizli ʿıyān-ender-ʿıyān
(Beyit 58)

1.3. her: (Yir)

Pes uşandı ol divīd ender zamān
Kim mürekkeb **her** yire urdı nişān
(Beyit 139)

1.4. her: (İş)

Didiler seḥḥār mısın sen ey kişi
Cinniler birle ḳılursın **her** işi **(Beyit 187)**

1.5. her: (Dua)

Her duʿā kim ṣıdḳıla cāndan ṭoġar
Hiç gümānsız ol duʿā göge aġar **(Beyit 216)**

1.6. her:

Ey Kerīm-kār u reşād-ı Lem-yezel
Ḳudretüñ ḳabżında **her** ʿuḳd oldı ḥal
(Beyit 329)

1.7. her: (Can)

Ḳudretüñle yaratursun cism ü rūh
Ḥikmetüñden irdi **her** cāna fütūḥ
(Beyit 342)

1.8. her: (Murâd)

Didi yā Manṣūr elümüzde ne var
Her murāduñ saña virmiş Kirdgār
(Beyit 415)

1.9. her: (Söz)

ʿAşḳ deryāsında bulmışsın murād
Her sözün dür dānedür ey ḫoş-nihād
(Beyit 417)

1.10. her: (Kaçan)

Didi Manṣūr aña ey rūh-ı revān
Her ḳaçan mevc ursa baḥr-i bī-kerān
(Beyit 440)

1.11. her: (Kaçan)

Her ḳaçan kim ḥarket eyler baḥr-i ẕāt
Ġarḳa varur bu nuʿūt u bu ṣıfāt **(Beyit 534)**

1.12. her: (Dü cihân)

Lā-mekān deryāsı oldur bī-kerān
Keff ü ḫāsdur anda bu **her** dü cihān
(Beyit 550)

1.13. her: (Dü-cihân)

Çün saña oldı ʿıyān esrār-ı cān
Bil ki maḥkūmuñdurur **her** dü-cihān
(Beyit 564)

1.14. her: (Dilek)

Her dilek Allahuñ emrile olur
Şöyle kim maʿmūr olan anı bulur
(Beyit 835)

1.15. her: (Dilek)

Çün ki Ḥaḳdan irişe pes **her** dilek
Ol dilege māniʿ olmaz nūh felek
(Beyit 836)

1.16. her: (Söz)

Pes size vācib budur ey ʿālimān
Her sözin anuñ dutasız bī-gümān
(Beyit 843)

1.17. her: (Kelâm)

Ol ne dirse sözi Ḥaḳdurur anuñ
Her kelāmı vaḥy-i muṭlaḳdur anuñ
(Beyit 844)

1.18. her: (Yaluñ)

Her yaluñ kim oynarıdı sāzıla
Ol Ene'l-Ḥaḳ diridi āvāzıla **(Beyit 859)**

1.19. her: (Yir)

Her yire kim düşdi ol külden hemān
Çağırup didi Ene'l-Ḥaḳ bī-gümān
(Beyit 874)

1.20. her: (İş)

Emr anuñdur iş anuñ ḥikmet anuñ
Ḳādir oldur **her** işe ḳudret anuñ **(Beyit 949)**

1.21. her: (Kaçan)

Her ḳaçan kim ḫırḳayı gördi bular
Āh idüben yüzlerine sürdiler **(Beyit 955)**

1.22. her: (Cefâ)

Ḥaḳ ile didi işitdi bā-ṣafā
Aña tiryāḳ oldı şol dem **her** cefā
(Beyit 978)

1.23. her: (Denî)

ʿAşḳ içinde eyledi terk cānını
Sırrına irmedi anuñ **her** denī **(Beyit 981)**

her biri:

1.) Her biri, teker teker hepsi.

1.1. her biri:

Dört yüz ḳapu açıldı ol zamān
Her biri bir ḳapudan oldı revān **(Beyit 226)**

1.2. her biri:

Gitdi ol gün aḫşam oldı yatdılar
Her biri Manṣūr içün kīn dutdılar
(Beyit 493)

1.3. her biri:

Ḳamusı ġarḳ oldı ḳanlu yaşına
Her biri ṭopraḳ ḳoyardı başına **(Beyit 897)**

1.4. her birine:-*n, e*

Her birine Ḥaḳ virüpdür bir naṣīb
Kimisi rencūrdur kimi ṭabīb **(Beyit 176)**

1.5. her bir:-*ñüz*

Didi Manṣūr ey ḫalāyıḳ n'olduñuz
Her biriñüz şöyle vālih ḳalduñuz
(Beyit 669)

1.6. her birisi:-*si*

Gitdi bunlar **her birisi** bir yaña
Yine diñle cānıla aydam saña **(Beyit 223)**

her dem:

1.) Her zaman.

1.1. her dem:

Ḳaldı zindān içre Manṣūr ol zamān
Gösterür **her dem** Ene'l-Ḥaḳdan nişān
(Beyit 250)

1.2. her dem:

Niçe kim söz söyledüm kār itmedi
Her dem iḳrār itdi inkār itmedi **(Beyit 424)**

her ki:

1.) Kim olursa olsun, herkes.

1.1. her ki:

Her ki ol deryāda ġarḳ oldu tamām
Cān u başı farḳ olınmaz ey hümām
(Beyit 160)

1.2. her ki:

Her ki ol deryāda ġarḳ oldı tamām
Dürrini bī-pāyān ḥāṣıl ḳılmışam **(Beyit 161)**

1.3. her ki:

Her ki ṣūret ʿāleminden geçmedi
Ol beḳā peymānesinden içmedi **(Beyit 399)**

1.4. her ki:

Her ki ol deryāda ġavvāṣ olmadı
Ḥażret içre bende-i ḫāṣ olmadı **(Beyit 539)**

1.5. her ki:

Her ki ṣūret dāmene düşdi ḳalur
Cān ḳuşınuñ dānesin ḳanda bulur
(Beyit 765)

her kim:

1.) Kim olursa olsun.

1.1. her kim:

Her kim ol ʿaşḳa irürdi menzilin
Ol göriserdür erenler maḥfilin **(Beyit 19)**

1.2. her kim:

Her kim anı içdi hūş-yār olmadı
Virdi cānını ḫarīdār olmadı **(Beyit 461)**

1.3. her kim:

Bī-nişāndan **her kim** ol vire nişān
Aña meʾvā oldı lā-büd lā-mekān
(Beyit 533)

1.4. her kim:

Kendözinden **her kim** olmadı fenā
Varıcaḳ dārü'l-beḳāda utana **(Beyit 633)**

1.5. her kim:

Vaḥdet ırmağında **her kim** yunmaya
Dest-i ḳudret aña curʿa ṣunmaya
(Beyit 723)

1.6. her kim:

Baña **her kim** ḳaṣd ḳıldı yā Muʿīn
Dürlü āfetden olar olsun emīn **(Beyit 776)**

1.7. her kim:

Her kim ol baḥr-ı fenāya ṭalmadı
Ol beḳā dür dānesini bulmadı **(Beyit 1004)**

1.8. her kim:

Her kim ol ʿaşḳdan ḫaberdār olmadı
Bil kim anı ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 1011)**

1.9. her kim:-*e*

Her kime kim mürşid oldı Muṣṭafā
Bu ṣafā anuñdur ancaḳ bu ṣafā **(Beyit 716)**

1.10. her kimüñ:-*ün*

Her kimüñ ol bādedendür meşrebi
Cān-feşān olmaḳdur anuñ meẕhebi **(Beyit 547)**

her kimse:

1.) Herhangi biri.

1.1. her kimse:-*(y)e*

Çün Ene'l-Ḥaḳ didügi ṣādıḳ mıdur
Yā bu söz **her kimseye** lāyıḳ mıdur **(Beyit 506)**

her kişi:

1.) Herkes.

1.1. her kişi:

Pes kişinüñ ʿaḳlına bitmez işi
ʿAşḳıla varur ṭarīḳı **her kişi (Beyit 1016)**

1.2. her kişi:

Her kişi kim ʿaşḳıla hem-rāh ola
Lā-cerem ol vāṣıl-ı dergāh ola **(Beyit 1039)**

her ne:

1.) Her ne, ne olursa olsun.

1.1. her ne:

Ḥażretüñden ḫāṣā kim yüz döndürem
Her ne emr itseñ gerek baş indürem **(Beyit 71)**

1.2. her ne:

Görmez olsun çıḳaruñ gözlerümi
Her ne didümse ṭutuñ sözlerümi **(Beyit 657)**

1.3. her ne:

İş Ḥaḳḳuñdur ey bürāder bil ʿıyān
Her ne dilerse ḳılur ol Müsteʿān
(Beyit 929)

1.4. her neye:-*(y)e*

Her neye kim baḳaram Ḥaḳ görinür
Ġayrı yoḳdur ẕāt-ı muṭlaḳ görinür
(Beyit 132)

her ne kim:

1.) Her ne ki.

1.1. her ne kim:

Bu sözüm Ḥaḳdandurur Ḥaḳdan bilüñ
Her ne kim ḳılursañuz baña ḳıluñ
(Beyit 163)

1.2. her ne kim:

İş senüñ fermān senüñ ey nūr-ı Ḥaḳ
Her ne kim emr ideriseñ ma-ṣadak
(Beyit 418)

1.3. her ne kim:

Her ne kim emr eyleseñ fermān senüñ
Cān içinde vuṣlat-ı cānān senüñ **(Beyit 577)**

1.4. her ne kim:

Her ne kim emr eyledüñ baş üstine
Dostını ḳavuşduralum dostına **(Beyit 579)**

1.5. her ne kim:

Her ne kim dirseñ dutavuz bellü bil
Çün sözün ḳatliñe olmışdur delīl
(Beyit 664)

1.6. her ne kim:

Her ne kim didise anı eyleñüz
Ḫatm idüben cümle ḫalḳa ṭoylañuz
(Beyit 848)

her şeyʾ:

1.) Var olanın hepsi, tümü.

1.1. her şeyʾ:

Pes diler kim raḥmet ide aṣlı ne
Zīra kim **her şeyʾ** varupdur aslına
(Beyit 555)

her zamān:

1.) Daima, sürekli.

1.1. her zamān:

Aña ẓāhir olmışıdı **her zamān**
Ol nihān sırrını ḳılmadı ʿıyān **(Beyit 387)**

hergiz:

1.) Asla, hiçbir zaman.

1.1. hergīz:

Sen bilürsin ḥālüm ü ḳālüm ʿıyān
Yoḳdur ara yirde **hergīz** tercümān **(Beyit 351)**

1.2. hergīz:

Kimseye **hergīz** cevāb itmedi ol
Şeyḫ Şiblī ḥücresine ṭutdı yol **(Beyit 422)**

1.3. hergiz:

İmdi taʿcīl eylesünler bu işi
Ḳalmaya **hergiz** bularuñ teşvīşi **(Beyit 573)**

hest eyle-:

1.) Var etmek.

1.1. hest eyle-:-*(y)em*

Uş seni bir curʿadan mest eyleyem
Nitelikten ḳurtarup **hest eyleyem** **(Beyit 75)**

hevādan geç-:

1.) Heveslerden istek ve arzulardan vazgeçmek.

1.1. hevādan geç-:

Geç hevādan ʿaşḳa döndür yüzüñi
ʿAşḳ buldura saña kendözüni **(Beyit 38)**

heves ḳıl-: (Deyim)

1.) Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak.

1.1. heves ḳıl-:-*ur*

Dizlerüm kökinden anı şöyle kes
Dosta gitmege **ḳılur** cānum **heves** **(Beyit 736)**

1.2. heves ḳıl-:-*ur, -sa*

Ger **ḳılursa** Ḥażrete cānuñ **heves**
Ḳo kim uşansun bu cismānī ḳafes **(Beyit 725)**

hırḳa:

1.) Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarîkata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.

1.1. ḫırḳa:

Ḫırḳa çün düşdi sebeb gör neyidi
Cūş iden deryāyı sākin eyledi **(Beyit 951)**

1.2. ḫırḳamı:-*m, -ı*

Ḥalvetümden **ḫırḳamı** al ey hümām
Dicle ırmaġına irişdür tamām **(Beyit 924)**

1.3. ḫırḳamıla:-*m, -ıla*

Ḥaḳ Taʿālā emriyile varasın
Ḫırḳamıla anları ḳurtarasın **(Beyit 923)**

1.4. ḫırḳamuñ:-*m, -uñ*

Ḫırḳamuñ iki yeñin bandur ṣuya
Tā ki anlar evliyā sırrın ṭuya **(Beyit 925)**

1.5. ḫırḳaya:-*(y)a*

Ḥaḳ naẓar ḳılmışdurur ol **ḫırḳaya**
Kendiden mi işler işi ḫırḳaya **(Beyit 935)**

1.6. ḫırḳaya:-*(y)a*

Ḥaḳ naẓar ḳılmışdurur ol ḫırḳaya
Kendiden mi işler işi **ḫırḳaya (Beyit 935)**

1.7. ḫırḳaya:-*(y)a*

Varuban ol **ḫırḳaya** almaḳ gerek
Yiñleri ucın ṣuya ṣalmaḳ gerek **(Beyit 936)**

1.8. ḫırḳayı:-*(y)ı*

Ḥürmet ile çün götürdi **ḫırḳayı**
Ṣādumān itmek içün ol fırḳayı **(Beyit 945)**

1.9. ḫırḳayı:-*(y)ı*

Her ḳaçan kim **ḫırḳayı** gördi bular
Āh idüben yüzlerine sürdiler **(Beyit 955)**

<u>ḫırḳa-ı Manṣūr:</u>

1.) Mansûr'un hırkası.

1.1. ḫırḳa-ı Manṣūr:

Ḫırḳa-ı Manṣūr eger irişmeye
Ḫalḳ biribirine ṣu virişmeye **(Beyit 934)**

1.2. ḫırḳa-i Manṣūr:-*ı*

Ḫırḳa-i Manṣūrı şol dem aldılar
ʿİzzet ile şeyḫ öñine geldiler **(Beyit 953)**

1.3. ḫırḳa-i Manṣūr:-*ı, -dı*

Ḫırḳa-i Manṣūrıdı gerçi sebeb
İş mi vardur bī-sebeb ey ḳand-ı leb **(Beyit 950)**

<u>ḫırḳa-i sālūs:</u>

1.) Riyakarlık hırkası.

1.1. ḫırḳa-i sālūs:-*u, -ñı*

Pūşiş itme **ḫırḳa-i sālūsuñı**
ʿAşḳa virgil ʿārıla nāmusuñı **(Beyit 404)**

hīç:

1.) "Asla" anlamına gelen zarf.

1.1. hiç:

Enbiyādan **hiç** Ene'l-Ḥaḳ gelmedi
Evliyādan uşbu söz söylenmedi **(Beyit 109)**

1.2. hiç:

Her duʿā kim ṣıdḳıla cāndan ṭoġar
Hiç gümānsız ol duʿā göge aġar **(Beyit 216)**

1.3. hiç:

Cānı ḳalmış ḳalmamış **hiç** et ü ḳan
Cismi anuñ serçeye dönmiş hemān **(Beyit 284)**

1.4. hīç:

Yine yazıldı Ene'l-Ḥaḳ şöyle bil
Kim bu sözde yoḳdurur **hīç** ḳāl u ḳīl **(Beyit 690)**

1.5. hīç:

Anuñ oynın **hīç** kimesne oynamaz
Ancılayın cūş idüben ḳaynamaz **(Beyit 842)**

1.6. hīç:

ʿAşḳıladur ḳurb-ı Rabb-i Ẕü'l-Celāl
ʿAşḳ erine vārid olmaz **hīç** melāl **(Beyit 991)**

hīç biri:

1.) Hiç birisi, bir tanesi bile, hiçbir tanesi.

1.1. hīç biri:-*si*

Hīç birisi keşf-i esrār itmedi
ʿĀlem içre yirini dār itmedi **(Beyit 385)**

hicāb ol-:

1.) Perde olmak, örtü olmak; engel olmak, kapatmak.

1.1. ḥicāb ol-:-*dı*

Nitekim senlik saña **oldı ḥicāb**
Pes ḳaçan refʿ ola ol yüzden niḳāb **(Beyit 1042)**

1.2. ḥicāb ol-:-*du*

Senligüñ çün kim saña **oldu ḥicāb**
Dost cemālinden götürmezsin niḳāb **(Beyit 24)**

hikmet:

1.) Cenâbıhakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi lâyık olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı.

1.1. ḥikmet:

Ḳudretinden ẓāhir oldı cümle iş
Ḥikmet ile buldı ʿālem perveriş **(Beyit 4)**

1.2. ḥikmet:

Didi Manṣūr iş benüm ḳudret benüm
Milke ḫākim benem **ḥikmet** benüm
(Beyit 188)

1.3. ḥikmet:

Ol gözile göresin ʿibret nedür
Cān ḳulaġıla işit **ḥikmet** nedür **(Beyit 900)**

1.4. ḥikmet:

Emr anuñdur iş anuñ **ḥikmet** anuñ
Ḳādir oldur her işe ḳudret anuñ **(Beyit 949)**

1.5. ḥikmeti:-*i*

Cāna ol virdi kemāl-i ḳudreti
Hem gönüller içre ḳodı **ḥikmeti (Beyit 3)**

1.6. ḥikmeti:-*i*

Ḥaḳ Taʿālā saña virmiş ḳudreti
Sende derc olmış Ḥaḳīmüñ **ḥikmeti**
(Beyit 211)

1.7. ḥikmeti:-*i*

Yine diñle ey bürāder **ḥikmeti**
Kim ne ḳılur Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti
(Beyit 492)

1.8. ḥikmetin:-*in*

Ṣıġmamış zindāna ṭaşmış ol vücūd
Ẓāhir itmiş **ḥikmetin** feyyāż-ı cūd
(Beyit 257)

1.9. ḥikmetin:-*in*

Didi Şiblī irişüñ zindāna siz
Ḥikmetin ol nişānuñ göresiz **(Beyit 272)**

1.10. ḥikmetin:-*in*

Ben ḥakīmem bilem anuñ **ḥikmetin**
Görelüm neyler Ḫudānuñ ḳudretin
(Beyit 510)

1.11. ḥikmetüm:-*üm*

ʿĀṣıḳısañ seni şöyle ḳıluram
Kimse bilmez **ḥikmetüm** ben bilürem
(Beyit 69)

1.12. ḥikmetüñ:-*üñ*

Yoḫsa bu işde senüñ yoḳ ḳudretüñ
Kim dilüñden ẓāhir ola **ḥikmetüñ**
(Beyit 188)

1.13. ḥikmetüñ:-*üñ*

Vuṣlatuñ nūrından irdi cüst-ü-cū
Ḥikmetüñ sırrından irdi güft-ü-gū
(Beyit 336)

1.14. ḥikmetüñden:-*üñ, -den*

Ḳudretüñle yaratursun cism ü rūḥ
Ḥikmetüñden irdi her cāna fütūḥ
(Beyit 342)

ḥikmet ḳıl-:

1.) Bilgelik göstermek.

1.1. ḥikmet ḳıl-:-*ur*

Şeyḫ Şiblī Ḥalīyeye dir ʿaceb
Gör ne **ḥikmetler ḳılur** ol ferd-i Rab
(Beyit 289)

ḥikmet ol-:

1.) Akılla elde edilemeyen kalbî ilim, eşyanın hakikatini olduğu gibi bilme; hikmetli olma.

1.1. ḥikmet ol-:

Baḳduġınca ʿibret ala gözlerüñ
Söyledükçe **ḥikmet ola** sözlerüñ
(Beyit 1051)

ḥisāb şor-: **(Deyim)**

1.) Bir konuda açıklama ve savunma istemek, sorguya çekmek.

1.1. ḥisāb şor-:-*ıla*

Ger bize yarın **şorıla** bu **ḥisāb**
Biñde birine virilmeye cevāb **(Beyit 830)**

ḥiss:

1.) Duygu, sezgi.

1.1. ḥissi:-*i*

ʿAşḳı nūr u ʿaḳlı nūr u **ḥissi** nūr
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur kimi dūr
(Beyit 1019)

1.2. ḥissi:-*i*

Geldüñ imdi ʿaḳlı nūrı gör niçe
Ḥissi nūrından bunuñ ḳadri yüce
(Beyit 1022)

1.3. ḥissüñ:-*üñ*

Yine **ḥissüñ** daḫi vardur yolları
Diñle şimdi şerḥ ideyin bunları **(Beyit 1018)**

1.4. hissüñ:-*üñ*

Nūrı **hissüñ** gökde ılduz nūrıdur
Eyle bil kim bularuñ mestūrıdur **(Beyit 1020)**

hitāb:

1.) Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltmek.

1.1. ḫiṭāb:

Zīra baña Ḥaḳdan irişdi **ḫiṭāb**
Ġayb erenlerden gelür kām-yāb **(Beyit 471)**

hiṭāb-ı müsteṭāb:

1.) Hoşa giden seslenme; Hak'tan kula gelen ilham, keşf.

1.1. ḫiṭāb-ı müsteṭāb:

Ḳaldı Manṣūr ol araba bī-ḥicāb
İrdi şol sāʿat **ḫiṭāb-ı müsteṭāb (Beyit 323)**

hizmetine var-: (Deyim)

1.) Çalışmaya başlamak.

1.1. ḫiẕmetine var-:-*dı*

Durdılar bunlara hemān-dem īʿamū
Ḫiẕmetine vardı Manṣūruñ ḳamu **(Beyit 290)**

hoca:

1.) Hoca, efendi.

1.1. ḫoca:

Nāliş itdi anda Manṣūr ol gece
Dem-be-dem dirdi Ene'l-Ḥaḳ ey **ḫoca (Beyit 357)**

hod:

1.) Artık, bundan böyle.

1.1. ḫod:

Ṭāḳatüm ḳalmadı oldum bī-ḳarār
Ḫod bilürsin kim ne ḳıldı derd-i yār **(Beyit 571)**

1.2. ḫod:

Anlara şerḥ idesin aḥvālümi
Ḫod bilürler cümle ḳıyl u ḳālümi **(Beyit 583)**

1.3. ḫod:

Didiler fetvā virüñ imdi bize
Ḥālümüz maʿlūm olupdur **ḫod** size **(Beyit 589)**

hord u hām:

1.) Yiyecek ve uyku; Tembel, uyuşuk, gayretsiz kimse.

1.1. ḫord u ḫām:

Ten ṭılısmı olmayınca **ḫord u ḫām**
Kimse cān gencine dutmadı maḳām
(Beyit 27)

<u>hoş:</u>

1.) Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.

1.1. ḫoş:

Ol gidenler geldi Manṣūrı görür
Ādem olmış **ḫoş** Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
(Beyit 286)

1.2. ḫoş:

Gelüben şāha didiler ol cüvān
Ḫoş Ene'l-Ḥaḳ sāzını çalar revān
(Beyit 287)

1.3. ḫoş:

Çün selāmını bunlaruñ Manṣūr alur
Duruban luṭf ıla **ḫoş** ʿizzet ḳılur **(Beyit 292)**

1.4. ḫoş:

Bu ḳafesden dilerem ṭayrān idem
ʿĀlem-i ıṭlāḳa **ḫoş** cevlān idem **(Beyit 452)**

1.5. ḫoş:

Pes gerek kim yandurasız cismini
Kendüsi **ḫoş** anlamışdur resmini
(Beyit 846)

1.6. ḫoş:

Sözini Mansūr āġāz eyledi
Ḫoş beşāret ḳılup anda söyledi **(Beyit 932)**

1.7. ḫoşdur:-*dur*

Pes ne yirüñdür senüñ zindān içi
Saña mesken olsa **ḫoşdur** cān içi
(Beyit 238)

1.8. ḫoşdurur:-*dur, -ur*

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrın itdüm āşikār
Dāra varmaḳ **ḫoşdurur** ey merd-i kār
(Beyit 556)

<u>hoş ḥikāyet:</u>

1.) İyi, güzel hikâye.

1.1. ḫoş ḥikāyet:

Diñlegil bir **ḫoş ḥikāyet** ey püser
Pür maʿānī cevheridür ser-be-ser
(Beyit 248)

<u>hōş-hırām:</u>

1.) Güzel yürüyüşlü.

1.1. ḫoş-ḫırām:

Ṣāḳi-i vaḥdet aña ṣunmışdı cām
İçdi anı cilve ḳıldı **ḫoş-ḫırām (Beyit 976)**

<u>hoş-hişāl:</u>

1.) Güzel huylu.

1.1. ḫoş-hisāl:

Cümle taḥsīn eyleyüp ġaybüʿr-ricāl
Saña ḳıldılar selām ey **ḫoş-hisāl (Beyit 524)**

<u>hoş-liḳā:</u>

1.) Güzel yüzlü.

1.1. ḫoş-liḳā:

Ey saʿādet gülistānı **ḫoş-liḳā**
Çıḳsun ol göz kim saña egri baḳa **(Beyit 235)**

<u>ḫoş-nihād:</u>

1.) Yaradılışı iyi, iyi huylu.

1.1. ḫoş-nihād:

Ḳo ḥużūrumda beni ey **ḫoş-nihād**
Cānum ol cānāne ile ola şād **(Beyit 246)**

1.2. ḫoş-nihād:

ʿAşḳ deryāsında bulmışsın murād
Her sözün dür dānedür ey **ḫoş-nihād (Beyit 417)**

<u>hoşnūd eyle-:</u> (Deyim)

1.) Memnun etmek, gönlünü hoş etmek, razı etmek.

1.1. ḫoşnūd eyle-:*-dü, -ñ*

Ger żiyāfet ḳulırısañ cānuñı
Bil ki **ḫoşnūd eyledüñ** mihmānuñı **(Beyit 64)**

<u>ḫoşnūd ol-:</u> (Deyim)

1.) Memnun olmak, gönlü hoş olmak, râzı olmak.

1.1. ḫoşnūd ol-:

Yile karşu ṣavuruñ külüm revān
Ta ki **ḫoşnūd ola** sizden Müsteʿān **(Beyit 661)**

<u>hoş-ṣafā:</u>

1.) Safâ veren, hoşa giden.

1.1. ḫoş-ṣafā:

Böyle didi **ḫoş-ṣafā** erkānıla
Yudı şol dem ḳollarını ḳanıla **(Beyit 710)**

<u>ḫūb cemāl:</u>

1.) Güzel yüz.

1.1. ḫūb cemāl:-*i*

Ṭolmış ol zindān içi Manṣūrıla
Ḫūb cemāli rūşen olmış nūrıla **(Beyit 253)**

<u>ḫūb:</u>

1.1. ḫūb:

Mevc deryāyile olsa **ḫūb** idi
Ṭaşra ṣaçılmasa key merġūb idi **(Beyit 437)**

<u>Ḫudā:</u>

1.) Allah, Tanrı, Rab.

1.1. Ḫudā:

Ḳalmışam ḥayretde ben müflis-gedā
Ḥācetümi sen ḳabūl it yā Ḫudā **(Beyit 53)**

1.2. Ḫudā:

Didi Manṣūr ey **Ḫudā** fermān senüñ
Cismümi ṣad-pāre ḳıldur cān senüñ **(Beyit 70)**

1.3. Ḫudā:

Ey **Ḫudā** cān tuḥfesin maʿẕūr ḳıl
Al beni sen benligümden hūr ḳıl **(Beyit 354)**

1.4. Ḫudā:

Ey **Ḫudā** sensin baña söz söyleden
Ḳudretüñ ḳabżındadur bu cān u ten **(Beyit 775)**

1.5. Ḫudā:

Ey **Ḫudā** sensin ḳamuyı yaradan
Saña irdi çıḳdı Manṣūr aradan **(Beyit 792)**

1.6. Ḫudā:

Didiler derdā dirīġā ey **Ḫudā**
Āh ki Manṣūrdan biz düştük cüdā **(Beyit 965)**

1.7. Ḫudā:

Kim müʾellif ḥaḳḳına ḳılsa duʿā
Raḥmetüñden ırma aña ey **Ḫudā** **(Beyit 1064)**

1.8. Ḫudānuñ:-*nuñ*

Ben ḥakīmem bilem anuñ ḥikmetin
Görelüm neyler **Ḫudānuñ** ḳudretin **(Beyit 510)**

1.9. Ḫudānuñ:-*nuñ*

Tā ki Ḥaḳdan irişe size meded
Raḥmeti çoḳdur **Ḫudānuñ** bī-ʿaded **(Beyit 937)**

<u>Ḫudā-yı Lem-yezel:</u>

1.) Yok olmaz, zeval bulmaz, bâkî, dâimî, lâyezal; Allah.

1.1. Ḫudā-yı Lem-yezel:

Didi Manṣūra **Ḫudā-yı Lem-yezel**
Uşbu ḥāle var mıdur sende mahāl
(Beyit 56)

Ḫudālıḳ:

1.) İlahlık, Tanrılık.

1.1. Ḫudālıḳ:

ʿAḳl aydur āşinālıḳ bendedür
ʿAşḳ aydur kim **Ḫudālıḳ** bendedür
(Beyit 1032)

Ḫudāvendā:

1.) Allah, Tanrı.

1.1. Ḫudāvendā:

Ey **Ḫudāvendā** İlāhā Rabbenā
Ben ḳulı vaṣluñla ḳılduñ āşinā **(Beyit 784)**

Hudāvend-i cihān:

1.) Dünyanın hükümdarı.

1.1. Ḫudāvend-i cihān:

Didi Manṣūr ey **Ḫudāvend-i cihān**
Saña her gizli ʿıyān-ender-ʿıyān **(Beyit 58)**

Hudāvend-i Kerīm:

1.) Lütuf ve ihsânı bol olan, kendisine sığınılanı geri çevirmeyen Allah.

1.1. Ḫudāvend-i Kerīm:

Ey **Ḫudāvend-i Kerīm** ü kār-sāz
Sen münezzehsin ḳamudan bī-niyāz
(Beyit 1053)

Ḫudā-yı müsteʿān:

1.) Kendisinden yardım istenen, yardımı dilenen Allah.

1.1. Ḫudā-yı müsteʿān:

Didi Manṣūr ī **Ḫudā-yı müsteʿān**
Cān nedür kim saña iltem armaġan
(Beyit 327)

ḫum-ḫāne:

1.) Meyhane.

1.1. ḫum-ḫānesi:-*si*

ʿAşḳ-ı Ḥaḳdur ʿāşıḳuñ **ḫum-ḫānesi**
Cāndurur ol bādenüñ peymānesi
(Beyit 460)

ḫūn evi:

1.) Kan evi.

1.1. ḫūn evidür:-*dür*

Bend-i zindān sen şehe lāyıḳ degül
Ḫūn evidür bu saña bayıḳ degül
(Beyit 236)

hūn-bahā ol-:

1.) Kan parası ödemek, diyet.

1.1. hūn-bahā ol-:-*ur, -an*

Yine aña ben olurın **hūn-bahā**
Ḥażretümde zīra kim buldı bahā
(Beyit 68)

hūr ḳıl-: **(Deyim)**

1.) Serbest etmek, özgürleştirmek.

1.1. hūr ḳıl-:

Ey Ḫudā cān tuḥfesin maʿẕūr ḳıl
Al beni sen benligümden **hūr ḳıl**
(Beyit 354)

hurūş eyle-:

1.) Coşmak, gürlemek.

1.1. hurūş eyle-:-*di*

Dicle çün urdı nefes cūş eyledi
Fevc fevc emvācı **hurūş eyledi (Beyit 882)**

ḫūş gel-: **(Deyim)**

1.) Akla gelmek.

1.1. ḫūş gel-:-*di*

Çün bu dem deryā-yı vaḥdet ḳıldı cūş
Kemterīn mevci Ene'l-Ḥaḳ **geldi ḫūş**
(Beyit 548)

hūş-yār ol-: **(Deyim)**

1.) Aklı başında olmak, uyanık olmak.

1.1. hūş-yār ol-:-*ma, -dı*

Her kim anı içdi **hūş-yār olmadı**
Virdi cānını ḫarīdār olmadı **(Beyit 461)**

ḥużūr:

1.) İç rahatlığı, hâlinden memnun olup gönlünde rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme durumu.

1.1. ḥużūrumda:-*um, -da*

Ḳo **ḥużūrumda** beni ey ḫoş-nihād
Cānum ol cānāne ile ola şād **(Beyit 246)**

hücre:

1.) Küçük ev, küçük oda.

1.1. hücresi:-*si*

Ṭoldı göñlüm **hücresi** nūruñ ile
El ṣunaram līk destūruñ ile **(Beyit 675)**

1.2. ḥücresine:-*si, -n, -e*

Kimseye hergīz cevāb itmedi ol
Şeyḫ Şiblī **ḥücresine** ṭutdı yol **(Beyit 422)**

hüdel-lil-muttaḳīn: (Ayet)

1.) "İşte o kitap, kendisinden hiç şüphe yoktur. Muttakiler için yol göstericidir." Bakara Sûresi 2. âyet.

1.1. hüdel-lil-muttaḳīn:

Bir ʿamel ḳıluñ ki ola Ḥaḳ yakīn
Ta ki olasız **Hüdel-lil-muttaḳīn (Beyit 768)**

hükm it-:

1.) Hükmetmek, hâkim olmak.

1.1. ḥükm it-:-*er*

Çün ki sulṭān bendesine **ḥükm ider**
Bende maḥkūm olmadı ayruḳ n'ider **(Beyit 578)**

1.2. ḥükm it-:-*üp*

Ḥükm idüp ʿālimler şol dem revān
Dār aġacın dikdiler ender zamān **(Beyit 600)**

hümā:

1.) Devlet kuşu, talih kuşu. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş.

1.1. hümā:

Pes sabāḥın iriserdür ol **hümā**
Ol olısardur bu cāna reh-nümā **(Beyit 475)**

1.2. hümānuñ:-*nuñ*

Didi Şiblī yine zindāna varuñ
Ol **hümānuñ** sāyesini bir görüñ **(Beyit 265)**

hümām:

1.) Bir işe iyice sarılıp o işi başarmak için çaba gösteren, himmeti çok, gayretli kimse.

1.1. hümām:

Didi Manṣūra ki Ḥaḳ ḳıldı selām
Vuṣlatuñ güni irişdi ey **hümām (Beyit 82)**

1.2. hümām:

Her ki ol deryāda ġarḳ oldu tamām
Cān u başı farḳ olınmaz ey **hümām (Beyit 160)**

1.3. hümām:

Buluban getürdiler örsi tamām
Ḳodılar Manṣūr öñinde ey **hümām**
(Beyit 182)

1.4. hümām:

Gelübeni gördiler merdi tamām
Mest ü merdāne oturur ol **hümām**
(Beyit 266)

1.5. hümām:

Şöyle yoġ itmiş özini ol tamām
ʿAşḳa virmiş varlığını ol **hümām**
(Beyit 281)

1.6. hümām:

Anda Manṣūr adı yoḳdur ey **hümām**
Bī-ṣabā vü bī-mesā bī-neng ü nām
(Beyit 538)

1.7. hümām:

Ḫalvetümden ḫırḳamı al ey hümām
Dicle ırmaġına irişdür tamām **(Beyit 924)**

<u>hüner göster-:</u> (Deyim)

1.) Beceriklilik ortaya koymak, herkesin yapamayacağı bir işi yapmak.

1.1. hüner göster-:

Çün bu meydān içre sensin şīr-i ner
Luṭf idüben **göster** imdi bir **hüner**
(Beyit 941)

1.2. hüner göster-:-*gil*

Ṭālib-i dīdār olan ey şīr-i ner
ʿAşḳ meydānında **göstergil hüner**
(Beyit 987)

<u>hürmet:</u>

1.) Bir şeye veya bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma hissi, çekinme ile karışık bir sevginin verdiği dikkat ve îtinâ gösterme duygusu, saygı.

1.1. ḥürmet:

Ḥürmet ile çün götürdi ḫırḳayı
Şādumān itmek içün ol fırḳayı **(Beyit 945)**

1.2. ḥürmetiçün:-*içün*

Fazl u ʿizzüñ **ḥürmetiçün** ey Celāl
İmdi āḫir bunları ḳılma zelīl **(Beyit 797)**

<u>hüzn:</u>

1.) Gam, keder, sıkıntı, hüzün.

1.1. ḥüzn:

Od içine düşdi Manṣūr ol zamān
Ḥüzn ile durmışıdı pīr ü cüvān **(Beyit 856)**

I/ʿI

ıla:

1.) Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, sahiplik, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan söz. "ile" edatı.

1.1. ıla:

Virdi ʿaḳl **ıla** kerāmet Ādeme
Tā ki maḥrem ola bu ʿaşḳ u deme **(Beyit 14)**

1.2. ıla:

Ḥaḳḳ **ıla** bāzārı çün oldu tamām
ʿAḳl ıla diñle sözü ey nīk-nām **(Beyit 79)**

1.3. ıla:

Ḥaḳḳ ıla bāzārı çün oldu tamām
ʿAḳl **ıla** diñle sözü ey nīk-nām **(Beyit 79)**

1.4. ıla:

Gördüm anı doldı gönlüm nūrıla
Neylerem bu ṣūreti Manṣūr **ıla (Beyit 129)**

1.5. ıla:

Çün selāmını bunlaruñ Manṣūr alur
Duruban luṭf **ıla** ḫoş ʿizzet ḳılur **(Beyit 292)**

1.6. ıla:

ʿAşḳ **ıla** ḳılduñ beşāret cānuma
Tuḥfe iltem cānumı cānānuma **(Beyit 353)**

1.7. ıla:

Çün ki Şeyḫ ol dem revān olup gelür
Diñle kim Manṣūr **ıla** ol ne ḳılur **(Beyit 374)**

1.8. ıla:

Luṭf **ıla** ol virdi Manṣūra selām
Didi Manṣūra bozuldı bu nizām **(Beyit 378)**

1.9. ıla:

Göreler ʿāṣıḳlaruñ meydānını
ʿAşḳ **ıla** niçe virürler cānını **(Beyit 585)**

1.10. ıla:

Ḥaḳḳ **ıla** ṭoldı içüm ṭaşum ṣafā
ʿAyn-ı luṭf oldı baña ḳahr u cefā **(Beyit 638)**

1.11. ıla:

Hem irişdiler şu dem ġayb-ı ricāl
Buldılar Manṣūr **ıla** ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 646)**

1.12. ıla:

Çün ki Ḥaḳdan cānuña irdi nevāl
Ḥaḳḳ **ıla** bulduñ viṣāl-ender-viṣāl **(Beyit 650)**

1.13. ıla:

Yine cūşa geldi Manṣūr ey kibār
ʿAşḳ **ıla** ḳıldı Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 665)**

1.14. ıla:

Yine Manṣūrı gör imdi neyledi
ʿAşḳ **ıla** şol dem Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 734)**

1.15. ıla:

ʿAşḳ **ıla** geldüm Ene'l-Ḥaḳ dārına
Aşuñ imdi vara yārı yārına **(Beyit 804)**

<u>ılduz:</u>

1.) Yıldız, gezegen.

1.1. ılduz:

Nūrı hissüñ gökde **ılduz** nūrıdur
Eyle bil kim bularuñ mestūrıdur **(Beyit 1020)**

<u>ırak:</u>

1.) Uzak.

1.1. ıraḳda:-*da*

Durma ey cellād **ıraḳda** gel yakın
Sözini redditme Manṣūruñ ṣaḳın **(Beyit 757)**

<u>ıraḳ ol-:</u> (Deyim)

1.) Ayrı düşmek, ayrılmak.

1.1. ıraḳ ol-:-*du, -ḳ*

Görklü yüzinden anuñ **olduḳ ıraḳ**
Ta ḳıyāmet cānumuz yaḳar firāḳ **(Beyit 439)**

<u>ır-:</u>

1.) Uzaklaştırmak, ayırmak.

1.1. ırma:-*ma*

Kim müʾellif ḥaḳḳına ḳılsa duʿā
Raḥmetüñden **ırma** aña ey Ḫudā **(Beyit 1064)**

1.2. ırmadı:-*ma, -dı*

Ṭutdı yüzin Ḥażrete yüz **ırmadı**
Semʿine kimse kelāmı girmedi **(Beyit 980)**

1.3. ırmasun:-*ma, -sun*

Görklü yüzüñden bizi Ḥaḳ **ırmasun**
Cānumuz sensüz cihānda ṭurmasun
(Beyit 439)

ırmaḳ:

1.) Akarsuyun büyüğü, doğrudan doğruya denize dökülen, nehir.

1.1. ırmaḳ:

Yil öñince vara kül ṣuya düşe
Kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye **ırmaḳ** ṭaşa
(Beyit 917)

ʿıyān:

1.) Açık, belli şekilde, aşikâr.

1.1. ʿıyān:

ʿĀlem-i rüʾyāda ol cān-ı cihān
Ḥaḳ Taʿālā Ḥażretin görür **ʿıyān**
(Beyit 51)

1.2. ʿıyān:

Dile geldi yine Manṣūr ol zamān
Meşrebüm Ḥaḳdandurur bilüñ **ʿıyān**
(Beyit 157)

1.3. ʿıyān:

Döndi Manṣūr aña aydur ey cüvān
Rāżıyam bu ḥālüme bilgil **ʿıyān (Beyit 240)**

1.4. ʿıyān:

Sen bilürsin ḥālüm ü ḳālüm **ʿıyān**
Yoḳdur ara yirde hergīz tercümān
(Beyit 351)

1.5. ʿıyān:

Bende benlik ḳalmadı bilgil **ʿıyān**
Uşbu ilde söyleyen oldur hemān
(Beyit 394)

1.6. ʿıyān:

Dü cihānuñ serveri benven **ʿıyān**
Benden açıldı rumūz-ı Kün fekān
(Beyit 454)

1.7. ʿıyān:

Uşbu ḫalḳa varuban söyle **ʿıyān**
Baña virsünler hemān bir gün emān
(Beyit 470)

1.8. ʿıyān:

Görüben Manṣūrı şol dem **ʿıyān**
Ḥayrete düşdi ḳamu pīr ü cüvān **(Beyit 617)**

1.9. ʿıyān:

İş Ḥaḳḳuñdur ey bürāder bil **ʿıyān**
Her ne dilerse ḳılur ol Müsteʿān **(Beyit 929)**

1.10. ʿıyāndurur:-*ur*

Biz ḳuluña uşbu sırrı ḳıl beyān
Kim ʿ**ıyāndurur** saña cümle nihān
(Beyit 303)

<u>ʿıyān ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) Ortaya çıkmak, aşikare etmek.

1.1. ʿ**ıyān ḳıl-:**-*am*

Söylemişdi Manṣūr aña ol zamān
Kim Ene'l-Ḥaḳ remzini **ḳılam** ʿ**ıyān**
(Beyit 904)

1.2. ʿ**ıyān ḳıl-:**-*ma, -dı*

Aña ẓāhir olmışıdı her zamān
Ol nihān sırrını **ḳılmadı** ʿ**ıyān (Beyit 387)**

<u>ʿıyān ol-:</u> (Deyim)

1.) Görünür hâle gelmek, belli olmak, açıkça meydana çıkmak.

1.1. ʿ**ıyān ol-:**-*du, -m*

Bī-nişānı buldum oldum bī-nişān
Ol ben **oldum** ben olam bilgil ʿ**ıyān**
(Beyit 135)

1.2. ʿ**ıyān ol-:**-*dı*

Çün saña **oldı** ʿ**ıyān** esrār-ı cān
Bil ki maḥkūmuñdurur her dü-cihān
(Beyit 564)

1.3. ʿ**ıyān ol-:**-*dı*

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
ʿAşḳ sırrıdur bu kim **oldı** ʿ**ıyān (Beyit 694)**

<u>ʿıyān-ender-ʿıyān:</u>

1.) Aşikâr içinde aşikâr.

1.1. ʿ**ıyān-ender-ʿıyān:**

Didi Manṣūr ey Ḫudāvend-i cihān
Saña her gizli ʿ**ıyān-ender-ʿıyān**
(Beyit 58)

<u>ıżṭırāb:</u>

1.) Dert, keder, acı, sıkıntı.

1.1. ıżṭırāb:

Şād olalar ulu kiçi şeyḫ ü şāb
Ḳalmaya aralarında **ıżṭırāb (Beyit 928)**

İ/Ī/ʿİ

i:

1.) "Ey" seslenme edatı.

1.1. ī: (cân-ı peder)

Cânıla gūş eyle **ī** cān-ı peder
Uşbu söz key muʿteberdür muʿteber
(Beyit 12)

1.2. i: (Şâh)

Didiler kim niçe idelüm **i** şāh
Ḳapu bağlu bize yoḳ gitmege rāh
(Beyit 224)

1.3. i: (Yâr)

Geldiler zindāna gördiler **i** yār
Anda ne zindān u ne Manṣūr var
(Beyit 273)

1.4. ī: ('Amû)

Durdılar bunlara hemān-dem **ī** ʿamū
Ḫiẕmetine vardı Manṣūruñ ḳamu
(Beyit 290)

1.5. i: (Yâr)

Didi Şiblī ṣoñra gördiler **i** yār
Otursın zindān içre şāh-vār **(Beyit 316)**

1.6. ī: (Hudâ-yı müste'ân)

Didi Manṣūr **ī** Ḫudā-yı müsteʿān
Cān nedür kim saña iltem armaġan
(Beyit 327)

1.7. ī: (Baḫtulu)

Vācib-i ḳatl oldı Manṣūr ey ulu
Biz aña ḳatleylerüz **ī** baḫtulu **(Beyit 370)**

1.8. i: (Kân-ı vefâ)

Milke mucidsin **i** kān-ı vefā
Evliyā ṣafında sen bulduñ ṣafā **(Beyit 482)**

1.9. ī: (Kerîm-i Zü'l-Celâl)

Didiler kim **ī** Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne sırdur bu ne vecd ü bu ne ḥāl
(Beyit 692)

1.10. i: (Şîr-i ner)

Bize bildür bu işi **i** şīr-i ner
Dileriz kim viresin bundan ḫaber
(Beyit 713)

1.11. i: (Halâyık)

Didi Manṣūr **i** ḫalāyıḳ şād oluñ
Varuñ imdi ġuṣṣada āzād oluñ **(Beyit 761)**

1.12. ī: (Püser)

Key işitgil uşbu remzi **ī** püser
Ol ağan külden niçe işler ḳopar **(Beyit 877)**

1.13. ī: (Muhterem)

Ol külüñ bir ḳaṭresi **ī** muḥterem
Dicle ırmaġına ilte yil şu dem **(Beyit 916)**

<u>i-:</u>

1.) İsim soylu kelimelerin cümlede yüklem olarak kullanılmasını sağlayan yardımcı fiil, ek fiil.

1.1. idi:-*di*

Şöyle kim müstaḥżır-ı esrār **idi**
Hem vilāyet içre ṣāḥib-kār idi **(Beyit 45)**

1.2. idi:-*di*

Şöyle kim müstaḥżır-ı esrār idi
Hem vilāyet içre ṣāḥib-kār **idi (Beyit 45)**

1.3. idi:-*di*

Ol **idi** ʿāşıḳlaruñ mestānesi
Ol idi cān şemʿinüñ pervānesi **(Beyit 46)**

1.4. idi:-*di*

Ol idi ʿāşıḳlaruñ mestānesi
Ol **idi** cān şemʿinüñ pervānesi **(Beyit 46)**

1.5. idi:-*di*

Cānına irmiş **idi** Ḥaḳdan nidā
Anuñ içün cān u baş itdi fidā **(Beyit 48)**

1.6. idi:-*di*

Bu fenāda vaṣf-ı ḥālin kim diye
Cismi anuñ dönmiş **idi** serçeye **(Beyit 282)**

1.7. idi:-*di*

Mevc deryāyile olsa ḫūb **idi**
Ṭaşra ṣaçılmasa key merġūb idi **(Beyit 437)**

1.8. idi:-*di*

Mevc deryāyile olsa ḫūb idi
Ṭaşra ṣaçılmasa key merġūb **idi (Beyit 437)**

1.9. idi:-*di*

ʿĀlem içre ol bir ulu şāh **idi**
Ḳuṭb idi hem vāṣıl-ı dergāh idi **(Beyit 841)**

1.10. idi:-*di*

ʿĀlem içre ol bir ulu şāh idi
Ḳuṭb **idi** hem vāṣıl-ı dergāh idi **(Beyit 841)**

1.11. idi:-*di*

ʿĀlem içre ol bir ulu şāh idi
Ḳuṭb idi hem vāṣıl-ı dergāh **idi (Beyit 841)**

1.12. idi:-*di*

Bil ki Manşūra Ene'l-Ḥaḳ söyleden
ʿAşḳ **idi** Ḥaḳḳı muṭlaḳ söyleden **(Beyit 975)**

1.13. idi:-*di*

Rabbi ernī ol zebān-ı ʿaşḳ **idi**
Lī-maʿallāh ol zebān-ı ʿaşḳ idi **(Beyit 997)**

1.14. idi:-*di*

Rabbi ernī ol zebān-ı ʿaşḳ idi
Lī-maʿallāh ol zebān-ı ʿaşḳ **idi (Beyit 997)**

1.15. ise:-*se*

Evvel āḫir iş senüñdür yā Celīl
Luṭfuñ irişmez **ise** ḳalduḳ ẕelīl **(Beyit 891)**

1.16. isem:-*se, -m*

Varısa Ḥaḳdan recānuz key bilüñ
Ner ne kim ben dir **isem** eyle ḳıluñ **(Beyit 662)**

1.17. iseñ:-*se, -ñ*

Kendözüñi bilmez **iseñ** nerdesin
Saña andan ṣad-hezārān perdesin **(Beyit 406)**

1.18. iseñ:-*se, -ñ*

Ger saʿādet ister **iseñ** ʿāşıḳ ol
Yoluña ṣādıḳ er iseñ ʿāşıḳ ol **(Beyit 986)**

1.19. iseñ:-*se, -ñ*

Ger saʿādet ister iseñ ʿāşıḳ ol
Yoluña ṣādıḳ er **iseñ** ʿāşıḳ ol **(Beyit 986)**

1.20. isen:-*se, -ñ*

Bizi bizden ṣorma ey Settār sen
Cürmümüz setr eylegil Settār **isen (Beyit 1063)**

ʿibret:

1.) Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders.

1.1. ʿibret:

Ol gözile göresin ʿ**ibret** nedür
Cān ḳulaġıla işit ḥikmet nedür **(Beyit 900)**

<u>ʿibret al-:</u> (Deyim)

1.) Ders almak.

1.1. ʿibret al-:-*a*

Baḳduġınca ʿ**ibret ala** gözlerüñ
Söyledükçe ḥikmet ola sözlerüñ **(Beyit 1051)**

<u>īcād it-:</u> (Deyim)

1.) Yeni bir şey meydana getirmek, ortaya koymak.

1.1. īcād it-:-*en*

Sensin ol levḥe ḳalem īcād iden
Hem ʿademden ʿālemi bünyād iden **(Beyit 331)**

<u>iç:</u>

1.) Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı; gönül, yürek.

1.1. içi:-*i*

Bir divīd varıdı Manṣūrda o dem
İçi dolmışdı mürekkeb ey dedem **(Beyit 137)**

1.2. içi:-*i*

Didi bilüñ ol müʿeẕẕin dir yalan
Ṣıdḳı yoḳtur **içi** dolmışdur gümān **(Beyit 171)**

1.3. içi:-*i*

Pes ne yirüñdür senüñ zindān **içi**
Saña mesken olsa ḫoşdur cān içi **(Beyit 238)**

1.4. içi: -*i*

Pes ne yirüñdür senüñ zindān içi
Saña mesken olsa ḫoşdur cān **içi** **(Beyit 238)**

1.5. içi:-*i*

Ṭolmış ol zindān **içi** Manṣūrıla
Ḫūb cemāli rūşen olmış nūrıla **(Beyit 253)**

1.6. içi:-*i*

Uşbu naḳşuñ göremez naḳḳāşını
Şaşı baḳar **içi** ṣanur ṭaşını **(Beyit 1047)**

1.7. içinde:-*i, -n, -de*

Ḥaḳ Taʿālā çün yaratdı ʿālemi
ʿĀlem **içinde** düritdi Ādemi **(Beyit 13)**

1.8. içinde:-*i, -n, -de*

ʿİlm **içinde** ʿālim-i Rabbānisin
Şöyle ḳim cān taḥtınuñ sulṭānısın
(Beyit 123)

1.9. içinde:-*i, -n, -de*

Varıdı zindān **içinde** şuçlular
Şöyle bendile yaturdı hep olar **(Beyit 197)**

1.10. içinde: -*i, -n, -de*

Cān **içinde** çün işāret eyledi
Ehl-i zindāna beşāret eyledi **(Beyit 217)**

1.11. içinden:-*i, -n, -den*

Bend **içinden** çıḳuban şād olasız
Cümle ḳayġulardan āzād olasız **(Beyit 207)**

1.12. içinde:-*i, -n, -de*

Sensin ol ʿuşşāḳ **içinde** bā-ṣafā
Ol cemāli şevḳi nūr-ı Muṣṭafā **(Beyit 233)**

1.13. içinde:-*i, -n, -de*

Sen daḫı var kendözüne çāre ḳıl
ʿAşḳ **içinde** özüñi ṣad-pāre ḳıl **(Beyit 245)**

1.14. içinde:-*i, -n, -de*

Şeyḫ Cüneyd ol dem ṭurup oldı revān
Geldi ol maḫlūḳ **içinde** ol zamān
(Beyit 421)

1.15. içinde:-*i, -n, -de*

Didi ey ʿuşşāḳ **içinde** ser-bülend
Ṭapuña kim virebilür nuṣḥ u pend
(Beyit 431)

1.16. içinde:-*i, -n, -de*

Menzilüñ ʿuşşāḳ **içinde** key bülend
ʿAşḳ bāzārında olduñ sūd-mend **(Beyit 481)**

1.17. içinde:-*i, -n, -de*

Her ne kim emr eyleseñ fermān senüñ
Cān **içinde** vuṣlat-ı cānān senüñ **(Beyit 577)**

1.18. içinde:-*i, -n, -de*

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmedüñ
Şerʿ **içinde** ayaġuñ berḳ itmedüñ
(Beyit 604)

1.19. içinde:-*i, -n, -de*

ʿAşḳ **içinde** çün bugün oldum şehīd
Ṭāliʿüm baḫtum benüm oldı saʿīd
(Beyit 634)

1.20. içinde:-*i, -n, -de*

Bilesüz ʿāşıḳlaruñ rāzı nedür
ʿAşḳ **içinde** işlenen kārı nedür **(Beyit 671)**

1.21. içinde:-*i, -n, -de*

Beñzi ṣarısıdur ʿuşşāḳa nişān
ʿAşḳ **içinde** böyle olur ʿāşıḳān **(Beyit 708)**

1.22. içinde:-*i, -n, -de*

Sensin āḫir iş **içinde** iş iden
Ḳullaruñ ḥālini teftīş iden **(Beyit 789)**

1.23. içinde:-*i, -n, -de*

Baş uruban ḳamusı ḳıldı selām
Cān **içinde** ḳıldı Manṣūr iḥtirām **(Beyit 812)**

1.24. içinde:-*i, -n, -de*

Yaḳdılar odı yalıñlar oynadı
Ṭaş u ṭoprak od **içinde** ḳaynadı **(Beyit 853)**

1.25. içinde:-*i, -n, -de*

İmdi gör ʿāşıḳlaruñ burhānını
Niçe virür ʿaşḳ **içinde** cānını **(Beyit 972)**

1.26. içinde:-*i, -n, -de*

ʿAşḳ **içinde** eyledi terk cānını
Sırrına irmedi anuñ her denī **(Beyit 981)**

1.27. içinde:-*i, -n, -de*

Ḫaṣ erenler gör ne çekdiler cefā
Ol cefā **içinde** gördiler vefā **(Beyit 983)**

1.28. içinde:-*i, -n, -de*

Bildiler kim ḳahr **içinde** luṭfı var
Ḳahrını ḳıldılar evvel iḫtiyār **(Beyit 984)**

1.29. içinde:-*i, -n, -de*

Ḳahr **içinde** çün ki luṭf ı gizlüdür
ʿAşḳ dīvānında oḳı yazludur **(Beyit 985)**

1.30. içinde:-*i, -n, -de*

ʿAşḳ degül mi cān **içinde** söyleyen
Gizlü sırrı āşikāre eyleyen **(Beyit 1001)**

1.31. içine:-*i, -n, -e*

Çün bu sözi ḳamusı işitdiler
Birḳaç ādem şehr **içine** gitdiler **(Beyit 181)**

1.32. içine:-*i, -n, -e*

Ṣanma kim zindān **içine** ṣıġmazam
Bil beni kim yire göge ṣıġmazam
(Beyit 300)

1.33. içine:-*i, -n, -e*

Geldi çün ḫalḳ **içine** Şeyḫ-i güzīn
Pāy-māl itdi şolok-dem kendözin
(Beyit 486)

1.34. içine:-*i, -n, -e*

Cümle ʿālimler yine cemʿ oldılar
Bir ulu meydān **içine** ṭoldılar **(Beyit 497)**

1.35. içine:-*i, -n, -e*

Girdi ol maḫlūḳ **içine** bir kezin
Ayaġına sürdiler cümle yüzin **(Beyit 502)**

1.36. içine:-*i, -n, -e*

Cān atup irişdi ol ʿālī-makām
Girdi zindān **içine** ol nīk-nām **(Beyit 515)**

1.37. içine:-*i, -n, -e*

Ġayb Eri destūrıla gitdi hemān
Çıḳdı ol maḫlūḳ **içine** şol zamān
(Beyit 587)

1.38. içine:-*i, -n, -e*

Ḫalḳ **içine** düşdi şol dem ġulġule
Zāġları gör ne ḳılurlar bülbüle **(Beyit 596)**

1.39. içine:-*i, -n, -e*

Çün ki meydān **içine** girdi bular
Aluban dār aġacına vardılar **(Beyit 616)**

1.40. içine:-*i, -n, -e*

Şehr-i Baġdād **içine** düşdi fiġān
Ḥaḳ Taʿālā emridür dutma gümān
(Beyit 884)

1.41. içine:-*i, -n, -e*

Uşbu ḥāli çünki gördi ol mürīd
Ḫalḳ **içine** girdi ol baḫtı saʿīd **(Beyit 931)**

1.42. içüm:-*üm*

Ḥaḳḳ ıla ṭoldı **içüm** ṭaşum ṣafā
ʿAyn-ı luṭf oldı baña ḳahr u cefā
(Beyit 638)

<u>iç-:</u>

1.) Bir sıvıyı ağıza alıp yudumlamak.

1.1. içdi:-*di*

İçdi Manṣūr ol şarābı gör n'ider
Uyḫısından uyanup feryād ider **(Beyit 91)**

1.2. içdi:-*di*

Her kim anı **içdi** hūş-yār olmadı
Virdi cānını ḫarīdār olmadı **(Beyit 461)**

1.3. içdi:-*di*

Ṣāḳi-i vaḥdet aña ṣunmışdı cām
İçdi anı cilve ḳıldı ḫoş-ḫırām **(Beyit 976)**

1.4. içe:-*e*

Hem seḳāhum rabbühüm ḥamrın **içe**
Lā-cerem ol baş u cānından geçe **(Beyit 402)**

1.5. içmedi:-*me, -di*

Her ki ṣūret ʿāleminden geçmedi
Ol beḳā peymānesinden **içmedi (Beyit 399)**

1.6. içmişem:-*miş, -em*

Tā ezel peymānesinden **içmişem**
Cān-ı şīrīnümden ol dem geçmişem **(Beyit 190)**

1.7. içmişem:-*miş, -em*

ʿAşḳ elinden **içmişem** peymāneyi
Cān virüben bulmışam cānāneyi **(Beyit 446)**

1.8. içmişem:-*miş, -em*

Muṣṭafānuñ aġzı yarın **içmişem**
Mest-i ʿaşḳam kendözümden geçmişem **(Beyit 546)**

1.9. içüben:-*üben*

ʿAşḳ dārı ḫānesinüñ curʿasın
İçüben ṣal imdi fāluñ ḳurʿasın **(Beyit 88)**

<u>içerü:</u>

1.) Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

1.1. içerü:-*erü*

Açdılar zindān ḳapusın ol zaman
İçerü girdi o Şeyḫ-i kāmurān **(Beyit 377)**

<u>içine od düş-:</u> (Deyim)

1.) İçine ateş düşmek.

1.1. içine od düş-:-*di*

Od içine düşdi Manṣūr ol zamān
Ḥüzn ile durmışıdı pīr ü cüvān **(Beyit 856)**

<u>içre:</u>

1.) "İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/ -da" bulunma hâli eki görevinde de kullanılan bir ifade.

1.1. içre:

Cāna ol virdi kemāl-i ḳudreti
Hem gönüller **içre** ḳodı ḥikmeti **(Beyit 3)**

1.2. içre:

Şöyle kim müstaḥżır-ı esrār idi
Hem vilāyet **içre** ṣāḥib-kār idi **(Beyit 45)**

1.3. içre:

ʿAḳluñı cemʿ eyle ey şāh-ı cihān
Perde **içre** ḳıl bu esrārı nihān **(Beyit 122)**

1.4. içre:

Ḳodılar Manṣūrı zindāna şu dem
Ḳaldı zindān **içre** mīr-i muḥterem **(Beyit 195)**

1.5. içre:

Ḳaldı zindān **içre** Manṣūr ol zamān
Gösterür her dem Ene'l-Ḥaḳdan nişān **(Beyit 250)**

1.6. içre:

Bu ʿaceb esrāra ṭaña ḳaldılar
Ḥasret **içre** ḥayrete ġarḳ oldılar **(Beyit 274)**

1.7. içre:

Durdı anlar girü zindāna varur
Gördi zindān **içre** Manṣūr oturur **(Beyit 279)**

1.8. içre:

Döndi Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Niçe zindān **içre** sen olduñ nihān **(Beyit 301)**

1.9. içre:

Didi Şiblī ṣoñra gördiler i yār
Otursın zindān **içre** şāh-vār **(Beyit 316)**

1.10. içre:

Yoġ iken bu ʿālemi var eyledüñ
ʿĀlem **içre** Ādem iẓhār eyledüñ **(Beyit 333)**

1.11. içre:

Hīç birisi keşf-i esrār itmedi
ʿĀlem **içre** yirini dār itmedi **(Beyit 385)**

1.12. içre:

Ben bu meydān **içre** gerçek ʿāşıḳam
Pes Ene'l-Ḥaḳ söylerisem ṣādıḳam **(Beyit 413)**

1.13. içre:

Ġayb erenler **içre** ol bir şāhdur
Ḳuṭb-ı ʿālem vāṣıl-ı dergāhdur **(Beyit 473)**

1.14. içre:

Her ki ol deryāda ġavvāṣ olmadı
Ḥażret **içre** bende-i ḫāṣ olmadı **(Beyit 539)**

1.15. içre:

ʿĀlem **içre** ol bir ulu şāh idi
Ḳuṭb idi hem vāṣıl-ı dergāh idi **(Beyit 841)**

1.16. içre:

Çün bu meydān **içre** sensin şīr-i ner
Luṭf idüben göster imdi bir hüner **(Beyit 941)**

içüm ṭaşum:

1.) İç ve dış; gönül ve beden.

1.1. içüm ṭaşum:

Doldı Ḥaḳdan çün **içüm ṭaşum** benüm
ʿAşḳ meydānındadur başum benüm **(Beyit 128)**

için:

1.) "Amacıyla, maksadıyla, için, uğruna" anlamlarında edat.

1.1. için:

Cānına irmiş idi Ḥaḳdan nidā
Anuñ **için** cān u baş itdi fidā **(Beyit 48)**

1.2. için:

Göñlüñ evinde ne var mihmān **için**
Kim żiyāfet ḳılasın cānān içün **(Beyit 57)**

1.3. için:

Göñlüñ evinde ne var mihmān **için**
Kim żiyāfet ḳılasın cānān içün **(Beyit 57)**

1.4. için:

Bir menārede müʿezzin ol zamān
Ẓuhr **için** durmışdı ḳılmaġa ezān **(Beyit 169)**

1.5. için:

Yine şol dem n'itdiler Manṣūrı çün
Gör neler ḳaṣd itdiler ol nūr **için** **(Beyit 193)**

1.6. için:

Cümle ḥayrān oldılar ol nūr **için**
Bulmadılar anda ol Manṣūrı çün **(Beyit 264)**

1.7. için:

Vaṣluñ **içün** aḳıdur göz yaşları
Vaṣluñ içündür bu dil nālişleri **(Beyit 347)**

1.8. içün:

Gitdi ol gün aḫşam oldı yatdılar
Her biri Manṣūr **içün** kīn dutdılar **(Beyit 493)**

1.9. içün:

Genc-i maḫfīdür Ḥaḳuñ esrārı çün
Cān gerek şükrāne ol esrār **içün (Beyit 531)**

1.10. içün:

Uş beni vaṣluñ **içün** öldürdiler
Ḥażretüñde şād idüp güldürdiler **(Beyit 779)**

1.11. içün:

İşit imdi sen bu ḫalḳı n'itdiler
Cümle Manṣūr **içün** efġān itdiler **(Beyit 817)**

1.12. içün:

Siz varuñ Manṣūr **içün** ḳayġu yimeñ
Ol diridür siz anı öldi dimeñ **(Beyit 837)**

1.13. içün:

Aña yeksān olmışıdı bal u zehr
Anuñ **içün** bir görindi luṭf u ḳahr **(Beyit 839)**

1.14. içün:

Ḥürmet ile çün götürdi ḫırḳayı
Şādumān itmek **içün** ol fırḳayı **(Beyit 945)**

1.15. içün:

Ah odından yanuban şeyḫ ü fetā
Didiler Manṣūr **içün** vāh ḥasretā **(Beyit 964)**

1.16. içündür:-*dür*

Vaṣluñ içün aḳıdur göz yaşları
Vaṣluñ **içündür** bu dil nālişleri **(Beyit 347)**

<u>it-:</u>

1.) Yapmak, etmek, kılmak" anlamlarında yardımcı fiil.

1.1. idelüm:-*elüm*

Didiler kim niçe **idelüm** i şāh
Ḳapu bağlu bize yoḳ gitmege rāh **(Beyit 224)**

1.2. ideserlerdür:-*e, -ser, -ler, -dür*

Şerḥa şerḥa **ideserlerdür** tenüñ
Ḥażrete ulaşısar cānuñ senüñ **(Beyit 85)**

<u>ihlās:</u>

1.) Gönülden gelen dostluk, samimiyet, doğruluk, bağlılık.

1.1. iḫlāsıla:-*ıla*

Bir naṣīḥat vir aña **iḫlāsıla**
Şāyed ola uşbu ġavġā başıla **(Beyit 366)**

<u>iḫrāḳ it-:</u>

1.) Yakmak.

1.1. iḫrāḳ it-:-*er, -ler*

İttifāḳ eylediler pīr ü cüvān
Kim seni **iḫrāḳ iderler** bu zamān **(Beyit 381)**

<u>iḥsān:</u>

1.) İyilik ve lütufta bulunmak, bir işi en güzel şekilde yapmak. Tas.Allah'a ihlasla kulluk etmek ve onu görüyormuşçasına ibadet etmek.

1.1. ihsān:

Çünki bunlar ḳıldılar ol dem sücūd
Didiler **ihsān** senüñ yā ehl-i cūd **(Beyit 209)**

1.2. iḥsān:

Didiler Manṣūra kim fermān senüñ
Ger duʿā ḳılurısañ **iḥsān** senüñ **(Beyit 771)**

1.3. ihsānıla:-*ıla*

Ey bürāder diñle imdi cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür **ihsānıla** **(Beyit 213)**

1.4. iḥsānına:-*ı, -n, -a*

İrişeler Ḫāliḳuñ **iḥsānına**
Pes necāt ire ḳamunuñ cānına **(Beyit 927)**

<u>iḥtirām it-:</u> (Deyim)

1.) Saygı göstermek, hürmet etmek, tâzim etmek.

1.1. iḥtirām it-:*di*

Çün ziyāret ḳıldı ḫalḳ anı tamām
Yüzlerine sürüp **itdi iḥtirām (Beyit 956)**

<u>iḥtirām ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) Saygı, hürmet göstermek.

1.1. iḥtirām ḳıl-:-*dı*

Baş uruban ḳamusı ḳıldı selām
Cān içinde **ḳıldı** Manṣūr **iḫtirām (Beyit 812)**

<u>iḫtiyār eyle-:</u>

1.) Seçmek, tercih etmek; kabullenmek, razı olmak.

1.1. iḫtiyār eyle-:-*di, -ler*

Ben ḳuluñı **eylediler iḫtiyār**
Ṭapuña irişmege ey baḫtiyār **(Beyit 526)**

<u>iḫtiyār ḳıl-:</u>

1.) Seçmek, kendi iradesiyle hareket etmek.

1.1. iḫtiyār ḳıl-:-*dı*

Girdi ʿaşḳ meydānına merdānevār
Ḳıldı dār miʿrācını ol **iḫtiyār (Beyit 979)**

1.2. iḫtiyār ḳıl-:-*dı, lar*

Bildiler kim ḳahr içinde luṭfı var
Ḳahrını **ḳıldılar** evvel **iḫtiyār (Beyit 984)**

<u>iḳbāl-i ʿaşḳ:</u>

1.) Aşkın mutluluğu.

1.1. iḳbāl-i ʿaşḳ:

Ḳılmazısañ çünki istiḳbāl-i ʿaşḳ
Yüz mi gösterür saña **iḳbāl-i ʿaşḳ (Beyit 728)**

<u>iki:</u>

1.) "Her ikisi" anlamında zamir.

1.1. ikisi:-*si*

Pes **ikisi** daḫı bile ġayb olur
İşidüben cümlesi ḥayrān ḳalur **(Beyit 277)**

2.) "İki" sayı sıfatı.

2.1. iki: (Derya)

İki deryā bir yire ḳavuşdılar
Birbirinüñ ayaġına düşdiler **(Beyit 518)**

2.2. iki: (Ayak)

Didi cellāda gel imdi ey cüvān
Kes **iki** ayaḳlarum virme amān **(Beyit 735)**

2.3. iki: (Yen)

Ḫırḳamuñ **iki** yeñin bandur ṣuya
Tā ki anlar evliyā sırrın ṭuya **(Beyit 925)**

2.4. iki: (Yiñ)

İki yiñlerini ṣuya bandurur
Ḫāliḳüñ emrile ṣuyı indürür **(Beyit 947)**

iki cihānuñ serverī:

1.) Dünya ve ahiretin lideri.

1.1. iki cihānuñ serverī:

Oldurur **iki cihānuñ serverī**
Şerʿi nūrı ḳapladı baḥr ü beri **(Beyit 9)**

ikilik:

1.) Allah'ın mutlak ve sonsuz varlığının birliği karşısında ikinci bir müstakil varlık kabul etme.

1.1. ikilik:

Çün ki bu göz gide görine cemāl
Gide **ikilik** ire ḳurb u viṣāl **(Beyit 1045)**

1.2. ikilikde:-*de*

İkilikde ḳalma ārām eyleme
Cānuñı ol varṭaya rām eyleme **(Beyit 1008)**

ikilik ġavġāsı:

1.) İkilik kavgası.

1.1. ikilik ġavġāsına:-*na*

Şöyle ṭoldum vaḥdetüñ deryāsına
Baḳmazam bu **ikilik ġavġāsına (Beyit 134)**

ikrār it-: (Deyim)

1.) Bir konuda, bir düşüncede sürekli direnmek, ayak diremek.

1.1. iḳrār it-:-*di*

Niçe kim söz söyledüm kār itmedi
Her dem **iḳrār itdi** inkār itmedi **(Beyit 424)**

il:

1.) Diyar, iklim, memleket, ülke, yurt, vilayet.

1.1. ilde:-*de*

Bende benlik ḳalmadı bilgil ʿıyān
Uşbu **ilde** söyleyen oldur hemān **(Beyit 394)**

1.2. illere:-*ler, -e*

Hem dimiş külüm ṣavuruñ yillere
Bu ḫaber varup yayılsun **illere (Beyit 847)**

İlah:

1.) Yaratıcı, Tanrı, Allah, Rab.

1.1. İlah:

Nesne yoḳ cānumdan özge yā **İlah**
Luṭfuñıla ḳıl ḳabūl ey pādişāh **(Beyit 61)**

1.2. İlāh:

Ey ḳamu ʿuşşāḳa sensin pādişāh
Cümle varlığın saña virdi **İlāh (Beyit 567)**

1.3. İlah:

Bu ne ḳudretdür ki ḳılduñ yā **İlah**
Sen ʿināyet ḳıl bize ey pādişāh **(Beyit 862)**

1.4. İlāh:

Didiler senden ʿināyet yā **İlāh**
Ṣuçumuz bağışlağıl ey pādişāh **(Beyit 888)**

1.5. İlāhā:-*a*

Ey Ḫudāvendā **İlāhā** Rabbenā
Ben ḳulı vaṣluñla ḳılduñ āşinā **(Beyit 784)**

<u>İlāhī:</u>

1.) Allah, Rab, İlah.

1.1. İlāhī:

Biz günāhkāruz **İlāhī** sen Kerīm
Bu belāya çāre senden ey Rahīm **(Beyit 889)**

1.2. İlāhī:

Yüz dutan dergāhuña buldı murād
Ya **İlāhī** bizi ḳılma nā-murād **(Beyit 890)**

1.3. İlāhī:

Cennet ü dīdār umaruz bī-ḥisāb
Yā **İlāhī** ḳıl duʿāmuz müstecāb **(Beyit 969)**

<u>ile:</u>

1.) Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, sahiplik, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan söz; "ile" edatı.

1.1. ile:

Ḳudretinden ẓāhir oldı cümle iş
Ḥikmet **ile** buldı ʿālem perveriş **(Beyit 4)**

1.2. ile:

Ādemī oldur ki anda ʿaşḳ ola
Yoluñ ol dergāha ilte ʿaşḳ **ile (Beyit 15)**

1.3. ile:

Saña erişe Ḥabībüm Muṣṭafā
Bulasın andan sürūr **ile** ṣafā **(Beyit 76)**

1.4. ile:

Şöyle vuṣlat bulmış ol Allāh **ile**
Perde refʿ olmuş birikmiş şāh ile
(Beyit 93)

1.5. ile:

Şöyle vuṣlat bulmış ol Allāh ile
Perde refʿ olmuş birikmiş şāh **ile**
(Beyit 93)

1.6. ile:

Siz bu ṣūretden beni āzād idüñ
Cānumı ol cānāne **ile** şād idüñ **(Beyit 191)**

1.7. ile:

Gördi ol maḥbūslar gitmiş ḳamu
Bend ile zindānı terk itmiş ḳamu
(Beyit 228)

1.8. ile:

Ḳo ḥużūrumda beni ey ḫoş-nihād
Cānum ol cānāne **ile** ola şād **(Beyit 246)**

1.9. ile:

Vardı zindān benüm **ile** Ḥażrete
Gel naẓar ḳıl bu ʿacāyib ḳudrete
(Beyit 312)

1.10. ile:

Senden irdi cümle eşyāya vücūd
Sañadur cümle ḳıyām **ile** sücūd **(Beyit 332)**

1.11. ile:

Niçe meyl-i āb **ile** ḫāk eyleyem
Bu vücūduñ cübbesin çāk eyleyem
(Beyit 338)

1.12. ile:

Āşinā sen ḳılduñ ābı ḫāk **ile**
Maḥrem itdüñ anı rūḥ-ı pāk ile **(Beyit 345)**

1.13. ile:

Āşinā sen ḳılduñ ābı ḫāk ile
Maḥrem itdüñ anı rūḥ-ı pāk **ile (Beyit 345)**

1.14. ile:

Ṣubḥa dek ḳıldı münācāt āh **ile**
Ḳul gerek bu resme ola şāh ile **(Beyit 359)**

1.15. ile:

Ṣubḥa dek ḳıldı münācāt āh ile
Ḳul gerek bu resme ola şāh **ile (Beyit 359)**

1.16. ile:

Şeş cihātum ṭoludur Allah **ile**
Uş birikdüm vāḥid oldum şāh ile
(Beyit 453)

1.17. ile:

Şeş cihātum ṭoludur Allah ile
Uş birikdüm vāḥid oldum şāh **ile**
(Beyit 453)

1.18. ile:

Virdi taʿẕīm **ile** Manşūra selām
Aldı ol daḫı selāmı veʿs-selām **(Beyit 516)**

1.19. ile:

Nitekim buldum senüñ **ile** viṣāl
Beni ġarḳ itdi tecellī-i cemāl **(Beyit 545)**

1.20. ile:

Virdi müftīler ḳamu fetvā saña
Ger bu ḥāl **ile** ölürseñ vā saña **(Beyit 630)**

1.21. ile:

Ṭoldı göñlüm hücresi nūruñ **ile**
El ṣunaram līk destūruñ ile **(Beyit 675)**

1.22. ile:

Ṭoldı göñlüm hücresi nūruñ ile
El ṣunaram līk destūruñ **ile (Beyit 675)**

1.23. ile:

Yük **ile** menzil mi alur ʿaşḳ eri
Şöyle yektā ḳılur āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 751)**

1.24. ile:

Od içine düşdi Manşūr ol zamān
Ḥüzn **ile** durmışıdı pīr ü cüvān **(Beyit 856)**

1.25. ile:

Ḥürmet **ile** çün götürdi ḫırḳayı
Şādumān itmek içün ol fırḳayı **(Beyit 945)**

1.26. ile:

Ḫırḳa-i Manşūrı şol dem aldılar
ʿİzzet **ile** şeyḫ öñine geldiler **(Beyit 953)**

1.27. ile:

Ḥaḳ **ile** didi işitdi bā-ṣafā
Aña tiryāḳ oldı şol dem her cefā
(Beyit 978)

1.28. ile:

Naḳş iden maḳṣūd olan naḳḳāşıdur
Bilmeyen şanur göz **ile** ḳaşıdur **(Beyit 1059)**

ilerü:

1.) Bir yerin veya şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan taraf, ön taraf, öne doğru.

1.1. ilerü:

Geldi cellād **ilerü** ender zamān
Didi Manṣūra eyā şāh-ı cihān **(Beyit 674)**

1.2. ilerü:

İlerü geldi didi ey cān-ı men
Ḳollaruñı ḳanıla yumaḳ neden **(Beyit 712)**

1.3. ilerü:

Geldi ol cellād **ilerü** neylesün
Sözi ḳalmadı ne disün söylesün **(Beyit 759)**

1.4. ilerü:

Şöyle vālih durmışıdı ḫāṣ u ʿām
Geldi cellād **ilerü** şol dem ḳıvām **(Beyit 808)**

ilerü var-: (Deyim)

1.) İleri gitmek.

1.1. ilerü var-:-*dı*

Şād u ḥurrem **vardı** Manṣūr **ilerü**
Didi kim dostıla oldum rū-be-rū **(Beyit 618)**

ilet-:

1.) Götürmek, ulaştırmak, iletmek.

1.1. iletdi:-*di*

Kendözinden el yuyanlar bī-riyā
Yolını ṭoġrı **iletdi** Tañrıya **(Beyit 32)**

1.2. iletdüm:-*dü, -m*

Çün özümden fānī oldum muṭlaḳa
Yolumı ṭoġru **iletdüm** ol Ḥaḳḳa **(Beyit 636)**

ʿilm:

1.) Bilme, bilgi, biliş, ilim.

1.1. ʿilm:

ʿ**İlm** içinde ʿālim-i Rabbānisin
Şöyle ḳim cān taḥtınuñ sulṭānısın **(Beyit 123)**

1.2. ʿilmi:-*i*

On iki ʿ**ilmi** ḳamu bilmişidi
Cümle ʿilmile ʿamel ḳılmışıdı **(Beyit 43)**

1.3. ʿilmile:-*ile*

On iki ʿilmi ḳamu bilmişidi
Cümle ʿ**ilmile** ʿamel ḳılmışıdı **(Beyit 43)**

ʿilm-i ledün:

1.) Gayb ilmi, ilahi esrarı öğreten ilimle ilgili.

1.1. ʿilm-i ledün:

ʿ**İlm-i ledün** ḥāṣıl olmışdı aña
Ey bürāder sen de ḥāṣıl ḳılsaña **(Beyit 44)**

ilt-:

1.) İletmek, götürmek, ulaştırmak.

1.1. ilte:-*e*

Ādemī oldur ki anda ʿaşḳ ola
Yoluñ ol dergāha **ilte** ʿaşḳ ile **(Beyit 15)**

1.2. ilte:-*e*

Ol külüñ bir ḳaṭresi ī muḥterem
Dicle ırmaġına **ilte** yil şu dem **(Beyit 916)**

1.3. ilte:-*e*

Pes güneş nūrı gerek oldu bize
Şuʿlesiyle ala **ilte** ol yüze **(Beyit 1025)**

1.4. ilte:-*e*

Dut yüzüñi evliyā dergāhına
Tā ki varup **ilte** şāhlar şāhına **(Beyit 1049)**

1.5. ilteler:-*e, -ler*

İlteler zindāna beni şol zamān
Āşikār idem yine remzi nihān **(Beyit 910)**

1.6. iltem:-*em*

Didi Manṣūr ī Ḫudā-yı müsteʿān
Cān nedür kim saña **iltem** armaġan **(Beyit 327)**

1.7. iltemez:-*emez*

ʿAşḳ ḳulaġuz olmayınca ey fetā
Kimse yolın **iltemez** ol Ḥażrete **(Beyit 16)**

1.8. iltemez:-*emez*

Anuñıla yol varanlar ey fetā
Yolını ṭoġrı **iltemez** Ḥażrete **(Beyit 1021)**

1.9. ilterüz:-*e, -rüz*

Ben urup zindāna **ilterüz** seni
Şöyle bil anda ḳılursın meskeni **(Beyit**

ilzām it-:

1.) Cevap veremez duruma getirmek, susturmak.

1.1. ilzām it-:-*di*

Beni **ilzām itdi** Manṣūr ey ulu
Çāre senden olısar ey baḫtulu **(Beyit 425)**

<u>īmān ehli:</u>

1.) İnanlar, iman edenler, Müslümanlar.

1.1. īmān ehline:-*ne*

Muṣṭafānuñ āb-ı rūyı ḥurmeti
Cümle **īmān ehline** ḳıl raḥmeti **(Beyit 1062)**

<u>imdi:</u>

1.) "Şimdi, şu an" anlamında zaman zarfı.

1.1. imdi:

Diñle **imdi** bir kerāmet ey püser
Bu ḫaber key muʿteberdür muʿteber **(Beyit 12)**

1.2. imdi:

Dut ḳulaġuñ **imdi** ʿaşḳ aḥvālına
Sen daḫı girgil bu ʿaşḳuñ şālına **(Beyit 39)**

1.3. imdi:

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ ṭolmışdı anuñ sırrına
Diñle **imdi** kendü kimdür sırrı ne **(Beyit 50)**

1.4. imdi:

Saña Ḥaḳ emrile geldüm bu zamān
Aġzuñı aç **imdi** gör Ḥaḳdan nişān **(Beyit 87)**

1.5. imdi:

ʿAşḳ dārı ḫānesinüñ curʿasın
İçüben ṣal **imdi** fāluñ ḳurʿasın **(Beyit 88)**

1.6. imdi:

Bildiler Manṣūruñ aḥvālin ḳamu
Diñle **imdi** niçe oldı ey ʿamū **(Beyit 104)**

1.7. imdi:

Varalum **imdi** Ḫalīfe ḳatına
Ṣoralum uşbu sözi i<u>ṣ</u>bātı ne **(Beyit 110)**

1.8. imdi:

İmdi ol Manṣūr eger ḳatl olmaya
Ḫalḳ-ı ʿālem fitneden ḳurtulmaya **(Beyit 117)**

1.9. imdi:

İmdi bu daʿvā size lāyıḳ degül
Bu sözün mefhūmı hem bayıḳ degül
(Beyit 125)

1.10. imdi:

Ṣādıḳam bu sözde ben bayıḳ bilüñ
Varuñ **imdi** bir demür örsi buluñ
(Beyit 178)

1.11. imdi:

İşidüp bu sözi şād oldı ḳamu
Diñle **imdi** nʾolısardur ey ʿāmū **(Beyit 202)**

1.12. imdi:

Ey bürāder diñle **imdi** cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür ihsānıla **(Beyit 213)**

1.13. imdi:

Didi Manṣūr **imdi** kaçuñ durmadan
Şol zebānīler ḳamunuz görmeden
(Beyit 222)

1.14. imdi:

İmdi ben terk itmezem zindānumı
İsterem ṭopraġa ḳaram ḳanumı **(Beyit 244)**

1.15. imdi:

İmdi sen luṭf eyleyüp Manṣūra var
Di ki ḳılmasun Eneʾl-Ḥaḳ āşikār
(Beyit 364)

1.16. imdi:

Görüben Şeyḫi ġulū itdi bular
Bize fetvā virüñ **imdi** didiler **(Beyit 369)**

1.17. imdi:

İmdi destūruñla ṭaşra varayın
Şehr-i ḫalḳ ne ḳılurlar göreyin **(Beyit 419)**

1.18. imdi:

Didi Manṣūr **imdi** var ey kām-yāb
Söyle ḫalḳa baña ḳılsunlar ʿitāb **(Beyit 420)**

1.19. imdi:

İmdi sen de luṭf idüben varasın
Pes naṣīḥat idüben yalvarasın **(Beyit 426)**

1.20. imdi:

İmdi ya Şeyḫ-i cihān bil ḥālümi
Çünki işitdüñ ḳamu aḥvālümi **(Beyit 469)**

1.21. imdi:

İmdi bir gün baña virsünler emān
Ta Ene'l-Ḥaḳ dārına varam revān
(Beyit 478)

1.22. imdi:

İmdi destūruñla ḫalḳa varayın
Yüz urup ben anlara yalvarayın **(Beyit 483)**

1.23. imdi:

Virüñ **imdi** bir gün aña mühleti
Görelüm gelsün o ṣāḥib-devleti **(Beyit 490)**

1.24. imdi:

İmdi biz bu sözi inkār iderüz
Buyurursañ anı berdār iderüz **(Beyit 507)**

1.25. imdi:

İşte **imdi** girü bu sırrı yine
Sil gönül jengini olsun āyine **(Beyit 514)**

1.26. imdi:

Diñle **imdi** cānıla ey muḥterem
Söze geldi Gayb Eri ol pür-kerem **(Beyit 519)**

1.27. imdi:

Çün Ene'l-Ḥaḳ remzin itdüñ āşikār
Berdār olduñ sen **imdi** dāra var **(Beyit 535)**

1.28. imdi:

İmdi sen şāhdan temennā eylerem
Gerçi küstaḫam velīkin söylerem **(Beyit 557)**

1.29. imdi:

İmdi taʿcīl eylesünler bu işi
Ḳalmaya hergiz bularuñ teşvīşi **(Beyit 573)**

1.30. imdi:

Didiler fetvā virüñ **imdi** bize
Ḥālümüz maʿlūm olupdur ḫod size **(Beyit 589)**

1.31. imdi:

Diñle **imdi** bu sözi key muʿteber
Kim ḫaber vire ḳażāyile ḳader **(Beyit 597)**

1.32. imdi:

Çün bu resme itdiler anlar gulu
İmdi key Diñle sözi ey baḫtulu **(Beyit 601)**

1.33. imdi:

Key bil **imdi** seni berdār iderüz
Dār aġacında göresin n'iderüz **(Beyit 605)**

1.34. imdi:

Didiler vaḳtidür **imdi** ṭurasın
Alnunuñ yazusın anda göresin **(Beyit 612)**

1.35. imdi:

Toġran **imdi** pāre pāre bu tenüm
Tā ki vara Ḥażrete cānum benüm **(Beyit 639)**

1.36. imdi:

Kesüñ **imdi** elümi ayaġumı
Tā ki çözüñ bendümi vü baġumı **(Beyit 656)**

1.37. imdi:

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṭablı çalındı ḳatı
Diñle **imdi** ey fetā gör ḳudreti **(Beyit 666)**

1.38. imdi:

Gelüñ **imdi** kesüñ evvel elümi
Elsüz ayaḳsuz varam ben yolumı **(Beyit 670)**

1.39. imdi:

Görüñ **imdi** ʿāşıḳuñ bāzārını
Niçe ister maʿşūḳuñ dīdārını **(Beyit 672)**

1.40. imdi:

Çün ki Manṣūr añlara virdi rıżā
Diñle **imdi** n'olısardur mācerā **(Beyit 673)**

1.41. imdi:

Luṭf it **imdi** ḳanuñ eyle ḥelāl
Ḳalmasun boynumda bu ẓulm u vebāl **(Beyit 676)**

1.42. imdi:

Didi cellād **imdi** ey şāh ṣun elüñ
Çün ki bu ḥāle irişdi menzilüñ **(Beyit 682)**

1.43. imdi:

Neyler **imdi** yine sen Manṣūrı gör
Bir daḫı remz ider ol pür-nūrı gör **(Beyit 703)**

1.44. imdi:

İmdi senlik saña bütdurur ʿaẓīm
Cemʿ-i vaḥdetde olımazsın nedīm **(Beyit 724)**

1.45. imdi:

Ey bürāder diñle **imdi** bir daḫı
Buḫlı elden ḳo olasın saḫī **(Beyit 731)**

1.46. imdi:

Yine Manṣūrı gör **imdi** neyledi
ʿAşḳ ıla şol dem Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 734)

1.47. imdi:

Didi cellāda gel **imdi** ey cüvān
Kes iki ayaḳlarum virme amān **(Beyit 735)**

1.48. imdi:

Gel çıḳar bu gözlerümi **imdi** sen
Tā ki yarın Ḥaḳ cemālin göresen
(Beyit 758)

1.49. imdi:

Ṭutdı çıḳardı mübārek gözini
Diñleñüz Manṣūruñ **imdi** sözini **(Beyit 760)**

1.50. imdi:

Didi Manṣūr i ḫalāyıḳ şād oluñ
Varuñ **imdi** ġuṣṣada āzād oluñ **(Beyit 761)**

1.51. imdi:

İmdi sizüñçün münācāt eylerem
Yüz ṭutaram ʿarż-ı ḥācāt eylerem
(Beyit 769)

1.52. imdi:

Didi Manṣūr **imdi** tīz oluñ gelüñ
Yimezem ḳayġusın ayaġuñ elüñ
(Beyit 802)

1.53. imdi:

ʿAşḳ ıla geldüm Ene'l-Ḥaḳ dārına
Aşuñ **imdi** vara yārı yārına **(Beyit 804)**

1.54. imdi:

Gelüñ **imdi** cānum oldı bī-ḳarār
Bu arada niçe ṭuram intiẓār **(Beyit 806)**

1.55. imdi:

Gitdiler maḫzūn olup Ġayb-ı Ricāl
Sen işit Manṣūrdan **imdi** maḳāl **(Beyit 813)**

1.56. imdi:

İşit **imdi** sen bu ḫalḳı n'itdiler
Cümle Manṣūr içün efġān itdiler
(Beyit 817)

1.57. imdi:

İmdi bize bir ḫaber vir ey ulu
Ey maʿānī taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 831)**

1.58. imdi:

Diñle **imdi** ol ḫalāyıḳ n'eyledi
Varuban şol dem odun cemʿ eyledi **(Beyit 851)**

1.59. imdi:

Dār öñinde yakdılar odunları
İmdi gör kim ne ḳılurlar anları **(Beyit 852)**

1.60. imdi:

İmdi gör kim Dicle ırmaġın n'ider
Ṭaşa geldi şol zamān hem-cūş ider **(Beyit 880)**

1.61. imdi:

Çün dimişdi bu sözi Manṣūr aña
Diñle **imdi** cānıla aydam saña **(Beyit 930)**

1.62. imdi:

Çün bu meydān içre sensin şīr-i ner
Luṭf idüben göster **imdi** bir hüner **(Beyit 941)**

1.63. imdi:

Diñle **imdi** ʿaşḳıla hem ey şafā
Vir ṣalavāt sen be-cān-ı Muṣṭafā **(Beyit 943)**

1.64. imdi:

Tevbe ırmaġında yundılar ḳamu
Diñle **imdi** n'eylediler ey ʿamū **(Beyit 958)**

1.65. imdi:

İmdi gör ʿaḳluñ maḳāmı niçedür
ʿAşḳ ṣadrı biñ biñ andan yücedür **(Beyit 973)**

1.66. imdi:

İmdi gel sen ḫālüñe eyle ḳıyās
ʿAşḳa cān vir kim olasın Ḥaḳ-şināş **(Beyit 982)**

1.67. imdi:

Geldüñ **imdi** ʿaḳlı nūrı gör niçe
Ḥissi nūrından bunuñ ḳadri yüce **(Beyit 1022)**

1.68. imdi:

ʿAşḳıla ʿaḳl arasında gör niçe
Diñle **imdi** mācerāsın ṣor niçe **(Beyit 1029)**

1.69. imdi:

Tālibüñ maṭlūbudur çün ʿaşḳ-ı Ḥaḳ
Cān gözin uyar gel **imdi** ʿaşḳa baḳ
(Beyit 1055)

2.) O zaman, o halde, bunun için, bundan dolayı, artık.

2.1. imdi:

Cānuñ **imdi** Ḥaḳ yolına ḳıl fidā
Cāna başa ḳalmadı merd-i Ḫudā
(Beyit 28)

2.2. imdi:

Senligüñ refʿ eyle **imdi** aradan
Gevher isterseñ bu seng ü ḫāradan
(Beyit 34)

2.3. imdi:

İmdi dur eyle yaraġuñ şöyle bil
Lā-mekān oldı ṭuraġuñ şöyle bil **(Beyit 83)**

2.4. imdi:

Gel beḳā isterseñ **imdi** ol fenā
Cān gözi tā uyḫusından uyaña **(Beyit 401)**

2.5. imdi:

Li-maʿallah nüktesinden al sebaḳ
Cān gözin aç **imdi** Ḥaḳḳa ṭoġrı baḳ
(Beyit 408)

2.6. imdi:

İmdi ey maḳṣūd u maṭlūb-ı cihān
ʿAşḳ meydānında sensin pehlevān
(Beyit 529)

2.7. imdi:

İmdi key bil ey emīn-i Kirdgār
Sen şehüñ yolunda cānumdur nisār
(Beyit 565)

2.8. imdi:

Fazl u ʿizzüñ ḥürmetiçün ey Celāl
İmdi āḫir bunları ḳılma zelīl **(Beyit 797)**

2.9. imdi:

İmdi gör ʿāşıḳlaruñ burhānını
Niçe virür ʿaşḳ içinde cānını **(Beyit 972)**

<u>ʿināyet:</u>

1.) İyilik, yardım, lütuf, ihsan.

1.1. ʿināyet:

Didiler senden ʿ**ināyet** yā İlāh
Şuçumuz bağışlaġıl ey pādişāh **(Beyit 888)**

<u>ʿināyet ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) İyilikte, yardımda bulunmak.

1.1. ʿināyet ḳıl:

Bu ne ḳudretdür ki ḳılduñ yā İlah
Sen ʿ**ināyet ḳıl** bize ey pādişāh **(Beyit 862)**

indi:

1.) Şimdi, şu anda.

1.1. indi:

Luṭf idüp fetvā vir **indi** ḫalḳa sen
Tā ki boynuma bıraḳsunlar resen **(Beyit 558)**

indür-:

1.) Yukarıdan aşağıya doğru inmesini sağlamak.

1.1. indürdiler:-*di, -ler*

Dārdan **indürdiler** Manṣūrı çün
Tā ki nāra atalar ol nūrı çün **(Beyit 854)**

1.2. indürüp:-*üp*

İndürüp āḫir bu cismi yanduruñ
Cānumı āb-ı ḥayāta ḳanduruñ **(Beyit 660)**

1.3. indürür:-*ür*

İki yiñlerini ṣuya bandurur
Ḫāliḳüñ emrile ṣuyı **indürür (Beyit 947)**

inkār eyle-:

1.) Reddetmek, kabul etmemek.

1.1. inkār eyle-:-*mez*

Gördiler Manṣūra söz kār eylemez
Sözini arturdı **inkār eylemez (Beyit 164)**

inkār it-:

1.) Reddetmek, kabul etmemek, tasdik etmemek.

1.1. inkār it-:-*er, -üz*

İmdi biz bu sözi **inkār iderüz**
Buyurursañ anı berdār iderüz **(Beyit 507)**

1.2. inkār it-:-*me, -di*

Niçe kim söz söyledüm kār itmedi
Her dem iḳrār itdi **inkār itmedi (Beyit 424)**

inle-:

1.) Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak.

1.1. iñledi:-*di*

Naʿrasından bil ki zindān **iñledi**
Ṭaşı ṭopraġı Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 610)**

1.2. iñledi:-*di*

Çıḳdı ol oddan şu dem yaşıl dütün
Ol dütünden ẓāhir **iñledi** bir ün **(Beyit 857)**

ins ü cān:

1.) İnsanlar ve cinler.

1.1. ins ü cān:

Sensin ol Maʿbūd-ı Vehhāb-ı cihān
Senden almışdur ʿatāyı **ins ü cān (Beyit 344)**

insān:

1.) İki eli olan, iki ayak üzerinde dolaşan, sözle anlaşan, akıl ve düşünme yeteneği olan en gelişmiş canlı, şahıs, birey, fert.

1.1. insānıla:-*ıla*

Yine diñle bir beşāret cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür **insānıla (Beyit 876)**

intiḳām ḳıl-: (Deyim)

1.) Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma.

1.1. intiḳām ḳıl-:-*du, -ḳ*

Bilmedük Manṣūruñ aḥvālin tamām
İrmedük sırrına **ḳılduḳ intiḳām (Beyit 863)**

intiẓār:

1.) Bekleme, bekleyiş, gözleme.

1.1. intiẓār:

Gelüñ imdi cānum oldı bī-ḳarār
Bu arada niçe ṭuram **intiẓār (Beyit 806)**

1.2. intiẓārum:-*um*

Ḥadden aşdı **intiẓārum** key bilüñ
ʿAşḳ ipini boynuma ṭaḳuñ gelüñ **(Beyit 807)**

intiẓār it-:

1.) Beklemek, gözlemek.

1.1. intiẓār it-:-*di*

Çün ki bunlar **intiẓār itdi** şu dem
Gördiler irişdi ol ṣāḥib-ḳadem **(Beyit 500)**

intiẓār ol-:

1.) Beklemek.

1.1. intiẓār ol-:-*mış, -dur*

Yine Manṣūr aydur ey luṭf ıssı yār
Cānum **olmışdur** beḳāya **intiẓār**
(Beyit 569)

<u>ir-:</u>

1.) Ulaşmak, nail olmak, ermek.

1.1. irdi:-*di*

İrdi şol sāʿat Muḥammed Muṣṭafā
Faḫr-ı ʿĀlem maʿden-i ṣıdḳ u ṣafā
(Beyit 81)

1.2. irdi:-*di*

İrdi zindāncı Ḫalīfeye revān
Dir ʿaceb ḫāl oldı ey şāh-ı cihān **(Beyit 255)**

1.3. irdi:-*di*

Didi varuñ yine Manṣūrı görüñ
Neye **irdi** ḥāli bize bildürüñ **(Beyit 260)**

1.4. irdi:-*di*

Didiler kim yine Manṣūrı görüñ
Neye **irdi** ḫāli bize bildürüñ **(Beyit 285)**

1.5. irdi:-*di*

Ḳaldı Manṣūr ol araba bī-ḥicāb
İrdi şol sāʿat ḫiṭāb-ı müsteṭāb **(Beyit 323)**

1.6. irdi:-*di*

Senden **irdi** cümle eşyāya vücūd
Sañadur cümle ḳıyām ile sücūd **(Beyit 332)**

1.7. irdi:-*di*

Vuṣlatuñ nūrından **irdi** cüst-ü-cū
Ḥikmetüñ sırrından irdi güft-ü-gū
(Beyit 336)

1.8. irdi:-*di*

Vuṣlatuñ nūrından irdi cüst-ü-cū
Ḥikmetüñ sırrından **irdi** güft-ü-gū
(Beyit 336)

1.9. irdi:-*di*

Dest-gīr olduñ baña yā Ẕü'l-Celāl
Senden **irdi** baña bu ḳurb-ı viṣāl
(Beyit 339)

1.10. irdi:-*di*

Gördi ḫāli Şeyḫ Şiblī gör n'ider
Şeyḫ Cüneyde **irdi** ol rūşen-naẓar
(Beyit 362)

1.11. irdi:-*di*

İrdi zindāna o dem Şeyḫ-i Kebīr
Ol kim olmışdur ḳamuya dest-gīr
(Beyit 376)

1.12. irdi:-*di*

Kime kim **irdi** nidā-yı irciʿī
Ẕāt-ı Ḥaydur bil kim anuñ merciʿi
(Beyit 410)

1.13. irdi:-*di*

Ol gice daḫi geçüp **irdi** ṣabāḥ
Diñle n'olısardur ey ehl-i ṣalāḥ **(Beyit 494)**

1.14. irdi:-*di*

İrdi ʿaşḳuñ ilçisi çābük-süvār
Ben hemān-dem şöyle oldum bī-ḳarār
(Beyit 522)

1.15. irdi:-*di*

Çün ki Şiblī aldı bu resme cevāb
Cānına **irdi** anuñ biñ biñ ṣevāb **(Beyit 732)**

1.16. irdi:-*di*

Didi Yā Allah yā Rabbü'l-ʿulā
Senden **irdi** bu yaḳınlıḳ ben ḳula
(Beyit 773)

1.17. irdi:-*di*

Sensin āḫir āşikāre vü nihān
Senden **irdi** baña bu keşf ü beyān
(Beyit 785)

1.18. irdi:-*di*

Ey Ḫudā sensin ḳamuyı yaradan
Saña **irdi** çıḳdı Manṣūr aradan **(Beyit 792)**

1.19. irdi:-*di*

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrı **irdi** Dicleye
Güş idüben ṭaşmaya mı Dicleye **(Beyit 881)**

1.20. irdüm:-*dü, -m*

Ḥaḳḳa **irdüm** cān u başı neylerem
Cümle Ḥaḳ oldum Ene'l-Ḥaḳ söylerem **(Beyit 100)**

1.21. irdüm:-*dü, -m*

Baḳmazam bu ʿālem-i nāsūta ben
Çün ki **irdüm** ʿālem-i lāhūta ben
(Beyit 451)

1.22. irdüm:-*dü, -m*

Cān atup ol aradan oldum revān
Ḥażretüñe **irdüm** ey cān-ı cihān
(Beyit 527)

1.23. irdüm:-*dü, -m*

Pāre pāre eylediler bu tenüm
Cāna **irdüm** pes bu ten nemdür benüm
(Beyit 794)

1.24. ire:-*e*

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Tā ki cānuñ **ire** ʿaşḳ envārına **(Beyit 375)**

1.25. ire:-*e*

İrişeler Ḫāliḳuñ iḥsānına
Pes necāt **ire** ḳamunuñ cānına **(Beyit 927)**

1.26. ire:-*e*

Çün ki bu göz gide görine cemāl
Gide ikilik **ire** ḳurb u viṣāl **(Beyit 1045)**

1.27. irişem:-*em*

Çün ki **irişem** görem dīdārını
Şöyle ki gūş eyleyem güftārını **(Beyit 476)**

1.28. iremez:-*e, -mez*

ʿAḳl nūrı ol cemāli göremez
ʿAḳl eli ʿaşḳ etegine **iremez (Beyit 1028)**

1.29. iren:-*en*

Ṣoḥbeti Manṣūrdan almışıdı dad
Evliyāya **iren** olmaz nā-murād **(Beyit 903)**

1.30. iriserdür:-*iser, -dür*

Kim **iriserdür** bu remzüñ ġavrına
Kim ḳadem urdı bu sırruñ ṭavrına **(Beyit 383)**

1.31. iriserdür:-*iser, -dür*

Pes sabāḥın **iriserdür** ol hümā
Ol olısardur bu cāna reh-nümā **(Beyit 475)**

1.32. iriserdür:-*iser, -dür*

Zīra yarın **iriserdür** bir kişi
Varımış Manṣūruñ anuñla işi **(Beyit 488)**

1.33. irişdi:-*iş, -di*

Didi Manṣūra ki Ḥaḳ ḳıldı selām
Vuṣlatuñ güni **irişdi** ey hümām **(Beyit 82)**

1.34. irişdi:-*iş, -di*

Çünki baña mürşid oldı Muṣṭafā
Cānuma andan **irişdi** bu ṣafā **(Beyit 464)**

1.35. irişdi:-*iş, -di*

Zīra baña Ḥaḳdan **irişdi** ḫiṭāb
Ġayb erenlerden gelür kām-yāb **(Beyit 471)**

1.36. irişdi:-*iş, -di*

Çün ki bunlar intiẓār itdi şu dem
Gördiler **irişdi** ol ṣāḥib-ḳadem **(Beyit 500)**

1.37. irişdi:-*iş, -di*

Cān atup **irişdi** ol ʿālī-makām
Girdi zindān içine ol nīk-nām **(Beyit 515)**

1.38. irişdi:-*iş, -di*

Sensin ol keşşāf-ı remz-i müşkilāt
Cānuma **irişdi** luṭfundan necāt **(Beyit 543)**

1.39. irişdi:-*iş, -di*

Didi cellād imdi ey şāh ṣun elüñ
Çün ki bu ḥāle **irişdi** menzilüñ **(Beyit 682)**

1.40. irişdi:-*iş, -di*

Cān meşāmına **irişdi** būy-ı ʿaşḳ
Geldi dilden aḳdı güft ü gūy-ı ʿaşḳ **(Beyit 998)**

1.41. irişdiler:-*iş ,-di, -ler*

Hem irişdiler şu dem ġayb-ı ricāl
Buldılar Manṣūr ıla ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 646)**

1.42. irişdür:-*iş, -dür*

Ḥalvetümden ḫırḳamı al ey hümām
Dicle ırmaġına **irişdür** tamām **(Beyit 924)**

1.43. irişdürdi:-*iş, -dür, -di*

Aluban anı getürdi muḥterem
Ṣu kenārına **irişdürdi** şu dem **(Beyit 946)**

1.44. irişe:-*iş, e*

Çün ki Ḥaḳdan **irişe** pes her dilek
Ol dilege māniʿ olmaz nūh felek **(Beyit 836)**

1.45. irişeler:-*iş, e, -ler*

Luṭf idüp **irişeler** meydānuma
Anlara ḳarşu bulaşam ḳanuma **(Beyit 584)**

1.46. irişeler:-*iş, -e, -ler*

İrişeler Ḫāliḳuñ iḥsānına
Pes necāt ire ḳamunuñ cānına **(Beyit 927)**

1.47. irişmege:-*iş, -mek, -e*

Ben ḳuluñı eylediler iḫtiyār
Ṭapuña **irişmege** ey baḫtiyār **(Beyit 526)**

1.48. irişmeye:-*iş, -me, -(y)e*

Kimse anuñ ḥāline **irişmeye**
Ol girişdügi yire girişmeye **(Beyit 838)**

1.49. irişmeye:-*iş, -me, -(y)e*

Ḫırḳa-ı Manṣūr eger **irişmeye**
Ḫalḳ biribirine ṣu virişmeye **(Beyit 934)**

1.50. irişsün:-*iş, -sün*

Ḥālini ʿarż idiser ol servere
Ḳoyalum yarın **irişsün** ol ere **(Beyit 489)**

1.51. irişüñ:-*iş, -üñ*

Didi Şiblī **irişüñ** zindāna siz
Ḥikmetin ol nişānuñ göresiz **(Beyit 272)**

1.52. irmeyen:-*me, -(y)en*

ʿAşḳ baḥrine nihāyet olmadı
ʿAşḳa **irmeyen** bidāyet bulmadı **(Beyit 1038)**

1.53. irmeyenler:-*me, -(y)en, -ler*

Bu ki vardur āşinālık ḥālidür
Uşbu ḥāle **irmeyenler** ḥālidür **(Beyit 701)**

1.54. irişmez:-*mez*

Evvel āḫir iş senüñdür yā Celīl
Luṭfuñ **irişmez** ise ḳalduḳ ẕelīl **(Beyit 891)**

1.55. irürdi:-*ür, -di*

Her kim ol ʿaşḳa **irürdi** menzilin
Ol göriserdür erenler maḥfilin **(Beyit 19)**

<u>iʿrāz it-:</u> (Deyim)

1.) Yüz çevirmek, uzaklaşmak.

1.1. iʿrāz it-:-*üp*

Tā ki **iʿrāz idüp** ol sözden geçe
Geçmez olursa ecel cāmın içe **(Beyit 119)**

<u>irgür-:</u>

1.) Ulaştırmak, eriştirmek.

1.1. irgürdüm:-*dü, -m*

Cānı uş şükrāne virdüm vaṣluña
Ferʿümi **irgürdüm** āḫir aṣluña **(Beyit 795)**

<u>irşād:</u>

1.) Doğru yolu gösterme; mânen aydınlatma, hak yolunu gösterme, gafletten uyandırma, uyarma.

1.1. irşādıla:-*ıla*

Anuñ **irşādıla** irdüm ben Ḥaḳḳa
Bu Ene'l-Ḥaḳ oldı baña muṭlaḳa
(Beyit 466)

1.2. irşādından:-*ın, -dan*

Bildi kim Manṣūrdan oldı bu iş
Anuñ **irşādından** oldu perveriş **(Beyit 230)**

irte:

1.) Şafak vakti.

1.1. irte:

İrte gice çaġırur kim Ḥaḳ benem
Benden özge kimse yoḳ muṭlaḳ benem
(Beyit 505)

isbāt:

1.) Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak, reddedilemeyecek şekilde ortaya koyma.

1.1. i̲sbātı:-*ı*

Varalum imdi Ḫalīfe ḳatına
Ṣoralum uşbu sözi **i̲sbātı** ne **(Beyit 110)**

1.2. i̲sbātumı:-*um, -ı*

Çün senüñ z̲ātuñda gördüm z̲ātumı
Bildüm āḫir nefyümi **i̲sbātumı (Beyit 349)**

ism:

1.) Ad, nam, unvan.

1.1. ismini:-*i, -n, -i*

Pāre pāre ṭoġraduram cismini
Maḥv iderem **ismini** vü resmini **(Beyit 67)**

işrāf eyle-:

1.) Gereksiz yere harcamak, boşuna sarfetmek, lüzumundan fazla harcamak, savurganlık etmek.

1.1. işrāf eyle-:-*dü, -ñ*

Sākin olmaduñ Ene'l-Ḥaḳ söyledüñ
Cevheri nā-dāna **işrāf eyledüñ (Beyit 382)**

iste-:

1.) İstek duymak, arzulamak, talep etmek.

1.1. istemez:-*mez*

Ḥażret ehli bu fenāyı **istemez**
Ḫāk olur medḥ ü s̲enāyı istemez
(Beyit 640)

1.2. istemez:-*mez*

Ḥażret ehli bu fenāyı istemez
Ḫāk olur medḥ ü s̲enāyı **istemez**
(Beyit 640)

1.3. ister:-*r*

Bu sözi kim işide ey Ḥaḳ-nihād
Ḳılmaġ **ister** şerʿi bāzāruñ kesād
(Beyit 116)

1.4. ister:-*r*

Vuṣlat **ister** cānum ol deryāyile
Dilemez kim ṭura āh u vāhile **(Beyit 553)**

1.5. ister:-*r*

Görüñ imdi ʿāṣıḳuñ bāzārını
Niçe **ister** maʿşūḳuñ dīdārını **(Beyit 672)**

1.6. ister:-*r*

Ger saʿādet **ister** iseñ ʿāṣıḳ ol
Yoluña ṣādıḳ er iseñ ʿāṣıḳ ol **(Beyit 986)**

1.7. isterem:-*r, -em*

İmdi ben terk itmezem zindānumı
İsterem ṭopraġa ḳaram ḳanumı **(Beyit 244)**

1.8. isterseñ:-*r, -se, -n*

Bulmaḳ **isterseñ** saʿādet menzilin
Māyil olma ḳo bu ʿādet menzilin
(Beyit 26)

1.9. isterseñ:-*r, -se, -n*

Senligüñ refʿ eyle imdi aradan
Gevher **isterseñ** bu seng ü ḫāradan
(Beyit 34)

1.10. isterseñ:-*r, -se, -n*

Gel beḳā **isterseñ** imdi ol fenā
Cān gözi tā uyḫusından uyaña **(Beyit 401)**

1.11. isteyen:-*(y)en*

Ḥaḳ rıżāsın **isteyen** redd olmadı
Ḫāk-i cismānī aña sedd olmadı **(Beyit 29)**

2.) Aramak, bulmak.

2.1. istediler:-*di, -ler*

Ceḥd idüben **istediler** cānıla
Bulmadılar sen şehi zindānıla **(Beyit 309)**

<u>istiḳbāl-i ʿaşḳ:</u>

1.) Aşkı karşılamak.

1.1. istiḳbāl-i ʿaşḳ:

Ḳılmazısañ çünki **istiḳbāl-i ʿaşḳ**
Yüz mi gösterür saña iḳbāl-i ʿaşḳ
(Beyit 728)

<u>iş:</u>

1.) Amel, eylem, durum, vaziyet, hal.

1.1. iş:

Ḳudretinden ẓāhir oldı cümle **iş**
Ḥikmet ile buldı ʿālem perveriş **(Beyit 4)**

1.2 iş:

Mülk anuñdur ḳul anuñdur **iş** anuñ
Cümle cānlarda olan cünbiş anuñ
(Beyit 5)

1.3. iş:

Ol divīdi ṣakfa çaldı bir kezin
Gör ne **iş** gösterdi ol şāh-ı güzīn **(Beyit 138)**

1.4. iş:

Didi Manṣūr **iş** benüm ḳudret benüm
Milke ḫākim benem ḥikmet benüm
(Beyit 188)

1.5. iş:

Bildi kim Manṣūrdan oldı bu **iş**
Anuñ irşādından oldu perveriş **(Beyit 230)**

1.6. iş:

İş senüñ fermān senüñ ey nūr-ı Ḥaḳ
Her ne kim emr ideriseñ ma-ṣadak
(Beyit 418)

1.7. iş:

Ḥālet-i Manṣūr ʿdan alam ben ḫaber
Ol ḫaberden **iş** ṭuyasın muʿteber **(Beyit 512)**

1.8. iş:

Didiler yā Rab ne ḳudretdür bu **iş**
Yā bu cünbiş ḳandan aldı perveriş
(Beyit 744)

1.9. iş:

Sensin āḫir **iş** içinde iş iden
Ḳullaruñ ḥālini teftīş iden **(Beyit 789)**

1.10. iş:

Evvel āḫir **iş** senüñdür yā Celīl
Luṭfuñ irişmez ise ḳalduḳ ẕelīl **(Beyit 891)**

1.11. iş:

İş Ḥaḳḳuñdur ey bürāder bil ʿıyān
Her ne dilerse ḳılur ol Müsteʿān **(Beyit 929)**

1.12. iş:

Emr anuñdur **iş** anuñ ḥikmet anuñ
Ḳādir oldur her işe ḳudret anuñ **(Beyit 949)**

1.13. iş:

Ḫırḳa-i Manṣūrıdı gerçi sebeb
İş mi vardur bī-sebeb ey ḳand-ı leb **(Beyit 950)**

1.14. işde:-*de*

Yoḫsa bu **işde** senüñ yoḳ ḳudretüñ
Kim dilüñden ẓāhir ola ḥikmetüñ **(Beyit 188)**

1.15. işe:-*e*

Emr anuñdur iş anuñ ḥikmet anuñ
Ḳādir oldur her **işe** ḳudret anuñ **(Beyit 949)**

1.16. işi:-*i*

Zīre baña ʿāşıḳ olsa bir kişi
Terk-i cān itmek olur anuñ **işi (Beyit 65)**

1.17. işi:-*i*

Didiler cāẕūyımış uşbu kişi
Dīvile işlerimiz ḳamu **işi (Beyit 143)**

1.18. işi:-*i*

Tā ki mühlet vireler anlar size
Āh ki ḳılduñ bu **işi** sen bize **(Beyit 484)**

1.19. işi:-*i*

Zīra yarın iriserdür bir kişi
Varımış Manṣūruñ anuñla **işi (Beyit 488)**

1.20. işi:-*i*

Uşbu Mansūruñ **işi** oldı tebāh
Biz ḳuluñ añla sözin ey pādişāh **(Beyit 504)**

1.21. işi:-*i*

İmdi taʿcīl eylesünler bu **işi**
Ḳalmaya hergiz bularuñ teşvīşi **(Beyit 573)**

1.22. işi:-*i*

Didi Manṣūr ey cüvān olsun ḥelāl
Bu **işi** ḳılmayalar senden suʾāl **(Beyit 678)**

1.23. işi:-*i*

Bize bildür bu **işi** i şīr-i ner
Dileriz kim viresin bundan ḫaber **(Beyit 713)**

1.24. işi:-*i*

Çün ki taḳdīr **işi** böyle işledi
Cümle baş açup niyāza başladı **(Beyit 887)**

1.25. işi:-*i*

Şöyle ṭaşa şu ki bir ʿummān ola
Şehr-i Baġdād **işi** key efġān ola **(Beyit 918)**

1.26. işi:-*i*

Ḥaḳ naẓar ḳılmışdurur ol ḫırḳaya
Kendiden mi işler **işi** ḫırḳaya **(Beyit 935)**

1.27. işi:-*i*

Pes kişinüñ ʿaḳlına bitmez **işi**
ʿAşḳıla varur ṭarīḳı her kişi **(Beyit 1016)**

1.28. işin:-*i, -n*

Az ḳaldı Baġdādı ol şu ġarḳ ide
Fāʿil-i Muḫtār **işin** kim farḳ ide **(Beyit 895)**

1.29. işler:-*ler*

Key işitgil uşbu remzi ī püser
Ol aġan külden niçe **işler** ḳopar **(Beyit 877)**

1.30. işler:-*ler*

Ḥaḳ naẓar ḳılmışdurur ol ḫırḳaya
Kendiden mi **işler** işi ḫırḳaya **(Beyit 935)**

1.31. işlerimiz:-*ler, -i, -miz*

Didiler cāẕūyımış uşbu kişi
Dīvile **işlerimiz** ḳamu işi **(Beyit 143)**

1.32. işlerine:-*ler, -i, -n, -e*

İşlerine hep peşīmān oldılar
Fürḳat idüp zār u giryān ḳıldılar **(Beyit 801)**

1.33. işlerine:-*ler, -i, -n, -e*

Cümle ṭopraḳ ṣaçdılar başlarına
Hep peşīmān oldılar **işlerine (Beyit 825)**

1.34. işlerine:-*ler, -i, -n, -e*

İşlerine hep peşīmān oldılar
Aġlaşuban zār u efġān ḳıldılar **(Beyit 957)**

1.35. işüm:-*üm*

Yine Manṣūr didi ey ḫalḳ-ı ricāl
Cümle **işüm** Ḥaḳ ḳılupdur ber-kemāl **(Beyit 144)**

<u>iş it-:</u> (Deyim)

1.) İş yapmak, çalışmak.

1.1. iş it-:-*em*

Dilerem ṭatlu sözüñi işidem
Kim ʿamel ḳılup anuñla **iş idem (Beyit 718)**

1.2. iş it-:-*en*

Sensin āḫir iş içinde **iş iden**
Ḳullaruñ ḥālini teftīş iden **(Beyit 789)**

<u>iş ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) İş yapmak.

1.1. iş kıl-:-*ur*

Key ʿaceb Mecnūn olupdur ol kişi
Yoksa ḳaçan **ḳılur** ol uşbu **işi (Beyit 114)**

1.2. iş ḳıl-:-*ur, -sın*

Didiler seḫḥār mısın sen ey kişi
Cinniler birle **ḳılursın** her **işi (Beyit 187)**

<u>işāret:</u>

1.) Alâmet, emâre.

1.1. işāretden:-*den*

Gördi Manṣūr oturur nūr-ı Münīr
Oldı zindāncı **işāretden** ḫabīr **(Beyit 229)**

<u>işāret eyle-:</u>

1.) İşaret etmek, göstermek.

1.1. işāret eyle-:-*di*

Cān içinde çün **işāret eyledi**
Ehl-i zindāna beşāret eyledi **(Beyit 217)**

<u>işāret ḳıl-:</u>

1.) İşaret etmek, göstermek.

1.1. işāret ḳıl-:-*dı*

Pes **işāret ḳıldı** ol dem merd-i Ḥaḳ
Açılup dīvārlar oldı çü şāḫ **(Beyit 225)**

<u>işit-:</u>

1.) İşitmek, duymak, dinlemek, kulak misafiri olmak.

1.1. işit:

Āh u zārı ḳıldı Şeyḫ oldı revān
Sen bu aḥvāli **işit** bā-gūş-ı cān **(Beyit 485)**

1.2. işit:

Baş uruban gitdi Şiblī ol zamān
Sen bu sırrı key **işit** dutma gümān **(Beyit 733)**

1.3. işit:

Gitdiler maḥzūn olup Ġayb-ı Ricāl
Sen **işit** Manṣūrdan imdi maḳāl **(Beyit 813)**

1.4. işit:

İşit imdi sen bu ḫalḳı n'itdiler
Cümle Manṣūr içün efġān itdiler **(Beyit 817)**

1.5. işitdi:-*di*

Çün bu sözi ḫalḳ **işitdi** ey ulu
Diñle aydam n'olısar ey baḫtulu **(Beyit 150)**

1.6. işitdi:-*di*

Çün **işitdi** ehl-i zindān bu sözi
Şād oluban ṭopraġa urdı yüzi **(Beyit 208)**

1.7. işitdi:-*di*

Şeyḫ Cüneyd ol dem **işitdi** bu sözi
Ṭoldı kanlu yaşıla anuñ gözi **(Beyit 367)**

1.8. işitdi:-*di*

Didi anlara Ḫalīfe bir kezin
Cümleñüz **işitdi** Manṣūruñ sözin **(Beyit 832)**

1.9. işitdi:-*di*

Cümle ol maḫlūḳ **işitdi** bu sözi
Ḥayrete düşdi şolok sāʿat özi **(Beyit 860)**

1.10. işitdi:-*di*

Ḥaḳ ile didi **işitdi** bā-ṣafā
Aña tiryāḳ oldı şol dem her cefā **(Beyit 978)**

1.11. işitdiler:-*di, -ler*

Çün bu sözi ḳamusı **işitdiler**
Birḳaç ādem şehr içine gitdiler **(Beyit 181)**

1.12. işitdüñ:-*dü, -ñ*

İmdi ya Şeyḫ-i cihān bil ḥālümi
Çünki **işitdüñ** ḳamu aḥvālümi **(Beyit 469)**

1.13. işide:-*e*

Bu sözi kim **işide** ey Ḥaḳ-nihād
Ḳılmaġ ister şerʿi bāzāruñ kesād **(Beyit 116)**

1.14. işide:-*e*

Ola ki sözüm **işide** ol kişi
Ara yirden götüre bu teşvīşi **(Beyit 372)**

1.15. işidem:-*em*

Dilerem ṭatlu sözüñi **işidem**
Kim ʿamel ḳılup anuñla iş idem **(Beyit 718)**

1.16. işiden:-*en*

Şöyle kim naʿra ururdı ol zamān
Kim **işiden** ġaşy olurdı ey cüvān **(Beyit 358)**

1.17. işiden:-*en*

Şöyle çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ cān-ı pāk
İşiden maḫlūḳdan oldı zehre çāk **(Beyit 609)**

1.18. işiden:-*en*

Dem-be-dem çalar Ene'l-Ḥaḳ sāzını
ʿĀşıḳ olur **işiden** āvāzını **(Beyit 615)**

1.19. işitgil:-*gil*

Key **işitgil** uşbu remzi ī püser
Ol aġan külden niçe işler ḳopar **(Beyit 877)**

1.20. işidüben:-*üben*

Pes ikisi daḫı bile ġayb olur
İşidüben cümlesi ḥayrān ḳalur **(Beyit 277)**

1.21. işidüben:-*üben*

İşidüben yine Manṣūr ehl-i cūd
Ġayb erenlere şu dem ḳıldı sücūd **(Beyit 651)**

1.22. işidüp:-*üp*

Başlayup Allāhu Ekber kim dedi
İşidüp Manṣūr o sāʿat söyledi **(Beyit 170)**

1.23. işidüp:-*üp*

İşidüp bu sözi şād oldı ḳamu
Diñle imdi n'olısardur ey ʿāmū **(Beyit 202)**

1.24. işidüp:-*üp*

İşidüp zindāncı ol sāʿat hemān
Secde ḳılup ṭaşraya çıḳtı revān **(Beyit 247)**

1.25. işidüp:-*üp*

İşidüp bunı Ḫalīfe āh ider
Cümle ḫalḳuñ ʿaḳlı başından gider **(Beyit 263)**

1.26. işidüp:-*üp*

Şeyḫ Şiblī **işidüp** bu sözleri
Yaşıla ġarḳ oldı şol dem gözleri **(Beyit 479)**

<u>işle-:</u>

1.) Sürecin meydana gelmesi, yapmak.

1.1. işledi:-*di*

Çün ki taḳdīr işi böyle **işledi**
Cümle baş açup niyāza başladı **(Beyit 887)**

1.2. işlenen:-*(n)en*

Bilesüz ʿāşıḳlaruñ rāzı nedür
ʿAşḳ içinde **işlenen** kārı nedür **(Beyit 671)**

işli işi:

1.) "İşi olanlar işine" anlamında bir ifade.

1.1. işli işine: -*(n)e*

Çünki zindān ḳapusın berkitdiler
Yine ḫalḳ **işli işine** gitdiler **(Beyit 196)**

işte:

1.) Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir edat.

1.1. işte:

İşte imdi girü bu sırrı yine
Sil gönül jengini olsun āyine **(Beyit 514)**

işrāḳ ir-:

1.) Aydınlatmak, parlatmak.

1.1. işrāḳ ir-:-*e*

Bir kerāmet yine gör Manṣūrdan
Cānıña **işrāḳ ire** ol nūrdan **(Beyit 214)**

it-:

1.) Arkasından itmek, hareket etmesini sağlamak.

1.1. itdüñüz:-*dü, -ñüz*

Kendüsinüñ dilegile **itdüñüz**
Eyle olsa pes aña siz n'itdüñüz **(Beyit 833)**

ʿitāb ḳıl-:

1.) Ayıplamak, azarlamak.

1.1. ʿitāb ḳıl-:-*sun, -lar*

Didi Manṣūr imdi var ey kām-yāb
Söyle ḫalḳa baña **ḳılsunlar ʿitāb** **(Beyit 420)**

ittifāḳ eyle-: (Deyim)

1.) İttifak etmek, uyuşmak, birlik olmak, anlaşmak.

1.1. ittifāḳ eyle-:-*di, -ler*

İttifāḳ eylediler pīr ü cüvān
Kim seni iḥrāḳ iderler bu zamān **(Beyit 381)**

ittifāḳ ḳıl-: (Deyim)

1.) Sözleşmek, birlik etmek., uyuşmak.

1.1. ittifāḳ ḳıl-:-*dı*

Ehl-i Baġdād anda **ḳıldı ittifāḳ**
Dünyelik cemʿ eylediler bi-nifāḳ
(Beyit 959)

1.2. ittifākı ḳıl-:-*dı, -lar*

Çün bular bu **ittifākı ḳıldılar**
Cemʿ olup şol dem ḳamusı geldiler
(Beyit 111)

1.3. ittifāḳı ḳıl-:-*dı, -lar*

Çün bular **ittifāḳı ḳıldılar**
Ḳamusı Manṣūr ḳatına geldiler **(Beyit 120)**

<u>izhār eyle-:</u> (Deyim)

1.) Meydana çıkarmak, göstermek.

1.1. iẓhār eyle-:-*di*

Ol ki ʿālem yoġ iken var eyledi
Ḳudretin ʿālemde **iẓhār eyledi (Beyit 2)**

1.2. izhār eyle-:-*di*

Gizlü sırrın bende **izhār eyledi**
Dilüm anuñ çün Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 321)

1.3. iẓhār eyle-:-*dü, -ñ*

Yoġ iken bu ʿālemi var eyledüñ
ʿĀlem içre Ādem **iẓhār eyledüñ**
(Beyit 333)

1.4. iẓhār eyle-:-*dü, -ñ*

Yoġ iken çün kim beni var eyledüñ
Ḳudretüñ dilümde **iẓhār eyledüñ**
(Beyit 774)

1.5. iẓhār eyle-:-*dü, -ñ*

Ġayb gencin baña **iẓhār eyledüñ**
Söyledüben yirümi dār eyledüñ **(Beyit 787)**

<u>iẓhār it-:</u> (Deyim)

1.) Açığa vurmak, meydana çıkarmak, göstermek, âşikar etmek.

1.1. iẓhār it-:-*me, -di*

Çünki ol bu resme güftār itmedi
Gizledi esrārı **iẓhār itmedi (Beyit 388)**

<u>ʿizzet:</u>

1.) Kıymet, itibar, büyüklük, yücelik, şeref.

1.1. ʿizzet:

Ḫırḳa-i Manṣūrı şol dem aldılar
ʿ**İzzet** ile şeyḫ öñine geldiler **(Beyit 953)**

1.2. ʿ**izzetüñ:**-*üñ*

Ey Kerīmullāh u Raḥmāni'r-Rahīm
ʿ**İzzetüñ** nūrı Ḥaḳḳiçün ey Ḥaḳīm
(Beyit 797)

ʿizzet ḳıl-:

1.) Değerli kılmak, yüceltmek.

1.1. ʿ**izzet ḳıl-:**-*ur*

Çün selāmını bunlaruñ Manṣūr alur
Duruban luṭf ıla ḫoş ʿ**izzet ḳılur**
(Beyit 292)

J

jeng:

1.) Pas, küf, kir.

1.1. jengine:-*in, -e*

Çāre ḳıl cān gözgisinüñ **jengine**
Düşmeyesin nefs-i şūmuñ çengine
(Beyit 37)

K

kabr:

1.) Kabir, mezar.

1.1. kabriñüz:-*ñ, -üz*

Tā kim ol Ḥaḳ cümleñüz maġfūr ide
Varıcaġız **kabriñüz** pür-nūr ide **(Beyit 770)**

ḳabūl it-: (Deyim)

1.) Makbul saymak, razı olmak, geri çevirmemek, onaylamak, benimsemek.

1.1. ḳabūl it-:

Ḳalmışam ḥayretde ben müflis-gedā
Ḥācetümi sen **ḳabūl it** yā Ḫudā **(Beyit 53)**

1.2. ḳabūl it-:-*dü, -ñ*

Kendü luṭfuñdan **ḳabūl itdüñ** beni
Ḥażretüñe lāyıḳ oldum yā Ġanī **(Beyit 328)**

1.3. ḳabūl it-:-*dü, -ñ*

Perde refʿ oldı şehā gördüm seni
Kulluġa anda **ḳabūl itdüñ** beni **(Beyit 788)**

ḳabūl ḳıl-: (Deyim)

1.) Kabul etmek.

1.1. ḳabūl ḳıl-:

Nesne yoḳ cānumdan özge yā İlah
Luṭfuñıla **ḳıl ḳabūl** ey pādişāh **(Beyit 61)**

1.2. ḳabūl ḳıl-:-*maz*

Bī-ḫaberdür söyledügi sözden ol
Ḥaḳ Taʿālā ol sözi **ḳılmaz ḳabūl** **(Beyit 172)**

kabūl ol-: (Deyim)

1.) Kabul görmek, onaylanmak.

1.1. ḳabūl ol-:-*dı*

Çün **ḳabūl oldı** münācāt ey püser
Diñle cānıla sözi ey baht-vār **(Beyit 356)**

1.2. ḳabūl ol-:-*ur*

Bununıla yol varılur Ḥażrete
Cürmi gider **ḳabūl olur** raḥmete **(Beyit 1024)**

kabż:

1.) Ele geçiren, alan, tutan.

1.1. ḳabżında:-*ın, -da*

Ey Kerīm-kār u reşād-ı Lem-yezel
Ḳudretüñ **ḳabżında** herʿuḳd oldı ḥal **(Beyit 329)**

1.2. ḳabżındadur:-*ı, -n, -da, -dur*

Ey Ḫudā sensin baña söz söyleden
Ḳudretüñ **ḳabżındadur** bu cān u ten
(Beyit 775)

kaç-:

1.) Birinden veya bir şeyden kurtulmak için hızlıca uzaklaşmak.

1.1. ḳaçan:-*an*

Her **ḳaçan** kim ḥarket eyler baḥr-i ẕāt
Ġarḳa varur bu nuʿūt u bu ṣıfāt **(Beyit 534)**

1.2. kaçuñ:-*uñ*

Didi Manṣūr imdi **kaçuñ** durmadan
Şol zebānīler ḳamunuz görmeden
(Beyit 222)

ḳaçan:

1.) "Ne zaman? Ne vakit?" anlamında soru zarfı.

1.1. ḳaçan:

Didi Manṣūr aña ey rūh-ı revān
Her **ḳaçan** mevc ursa baḥr-i bī-kerān
(Beyit 440)

1.2. ḳaçan:

Her **ḳaçan** kim ḫırḳayı gördi bular
Āh idüben yüzlerine sürdiler **(Beyit 955)**

2.) "Nasıl" anlamında soru zarfı.

2.1. ḳaçan:

Uşbu resme söz **ḳaçan** taḥḳīḳ ola
Bu yalan daʿvī niçe taṣdīḳ ola **(Beyit 108)**

2.2. ḳaçan:

Key ʿaceb Mecnūn olupdur ol kişi
Yoksa **ḳaçan** ḳılur ol uşbu işi **(Beyit 114)**

2.3. ḳaçan:

Siz bu sırdan **ḳaçan** alursız ḫaber
Size bu envārdan yoḳdurur eṣer **(Beyit 700)**

2.4. ḳaçan:

ʿAşka vāṣıl olmayınca ādemi
Ḳaçan olur ol ḥarīmüñ maḥremi i
(Beyit 1010)

2.5. ḳaçan:

Nitekim senlik saña oldı ḥicāb
Pes **ḳaçan** refʿ ola ol yüzden niḳāb
(Beyit 1042)

kadeḫ:

1.) Bardak, kâse, su ve şarap vesaire içmeye mahsus her nevi kap, cam, piyale.

1.1. ḳadeḥ:

ʿAşḳ elinden bir **ḳadeḥ** nūş eyle var
Kendözün şol dem ferāmūş eyle var
(Beyit 35)

ḳadem ur-: (Deyim)

1.) Ayak basmak.

1.1. ḳadem ur-:-*dı*

Ḫalvetinden ṭaşraya **urdı ḳadem**
Çaġırup aydurdı kim Ḫālıḳ benem
(Beyit 96)

1.2. ḳadem ur-:-*dı*

Kim iriserdür bu remzüñ ġavrına
Kim **ḳadem urdı** bu sırruñ ṭavrına
(Beyit 383)

1.3. ḳadem ur-:-*uñ*

Uşbu çirkīn ḳoḫulu yirden ṭuruñ
Luṭf idüben bir **ḳadem** ṭaşra **uruñ**
(Beyit 239)

kādir:

1.) Bir işe gücü yeten, o işi yapacak veya yaptıracak güce, bilgi ve yeteneğe sâhip olan.

1.1. ḳādir:

Emr anuñdur iş anuñ ḥikmet anuñ
Ḳādir oldur her işe ḳudret anuñ **(Beyit 949)**

1.2. ḳādirdurur:-*dur, -ur*

Zāri ḳılmañ Ḥaḳ Çalap ḥāżırdurur
Sizi ḳurtarmaḳlıġa **ḳādirdurur (Beyit 200)**

kāḍıyü'l-hācāt:

1.) İhtiyaçları gideren; Allah.

1.1. ḳāḍıyü'l-hācāt:

Ḳāḍıyü'l-Hācāt sensin bī-gümān
Baña vaṣluñı gerek yā Müsteʿān
(Beyit 337)

ḳadr:

1.) Değer, itibar, haysiyet.

1.1. ḳadri:-*i*

Geldüñ imdi ʿaḳlı nūrı gör niçe
Ḥissi nūrından bunuñ **ḳadri** yüce
(Beyit 1022)

1.2. ḳadrüñ:-*üñ*

ʿAşḳ a vir cānuñ ola **ḳadrüñ** bülend
Geç bu ālāyişden itme çün ü çend
(Beyit 1009)

Kāf:

1.) Ankā kuşunun yaşadığı ve yeryüzünü çepçevre kuşattığı kabul edilen efsânevî dağ.

1.1. Ḳāfındadur:-*ın, -da, -dur*

Çün ki ten **Ḳāfındadur** Sī-murġ-ı cān
Bir gün pervāz urup uçar revān **(Beyit 766)**

ḳafā ol-: (Deyim)

1.) Baş olmak.

1.1. ḳafā ol-:-*mış, -sın*

Dü cihāna sen ki **olmışsın ḳafā**
Ṣafḥa-i vaḥdetde bulmışsın ṣafa **(Beyit 563)**

ḳafes:

1.) Beden, vücut; içinde can bulunan göğüs kafesi.

1.1. ḳafes:

Bu **ḳafes** naḳşını ḳo ey ser-firāz
Āşinālıḳ it ṭaleb ey şāh-bāz **(Beyit 1048)**

1.2. ḳafesde:-*de*

Bu **ḳafesde** cānuñı ḳılma zebūn
Şemʿ-i vaḥdet tā ki ola reh-nümūn **(Beyit 726)**

1.3. ḳafesden:-*den*

Bu **ḳafesden** dilerem ṭayrān idem
ʿĀlem-i ıṭlāḳa ḫoş cevlān idem **(Beyit 452)**

ḳahr:

1.) Derin üzüntü veya acı, sıkıntı.

1.1. ḳahr:

Bildiler kim **ḳahr** içinde luṭfı var
Ḳahrını ḳıldılar evvel iḫtiyār **(Beyit 984)**

1.2. ḳahr:

Ḳahr içinde çün ki luṭf ı gizlüdür
ʿAşḳ dīvānında oḳı yazludur **(Beyit 985)**

1.3. ḳahrı:-*ı*

Didiler Manṣūra kim ey mest-i ʿaşḳ
Uşbu **ḳahrı** saña ḳıldı dest-i ʿaşḳ **(Beyit 663)**

1.4. ḳahrını:-*ı, -n, -ı*

Bildiler kim ḳahr içinde luṭfı var
Ḳahrını ḳıldılar evvel iḫtiyār **(Beyit 984)**

ḳahr u cefā ol-:

1.) Keder ve eziyet olmak.

1.1. ḳahr u cefā ol-:-*dı*

Ḥaḳḳ ıla ṭoldı içüm ṭaşum ṣafā
ʿAyn-ı luṭf **oldı** baña **ḳahr u cefā**
(Beyit 638)

kāʾināt:

1.) Âlem, herkes, bütün varlıklar.

1.1. kāʾinātuñ:-*uñ*

Kāʾinātuñ zübdesi vü ḥāṣıyam
Çün ki vaḥdet baḥrinüñ ġavvāṣıyam
(Beyit 98)

1.2. kāʾināt:

Ol muḥītüñ mevcidür bu **kāʾināt**
Kim ẓuhūr andan bulur bu mümkināt
(Beyit 551)

1.3. kāʾinātuñ:-*uñ*

Sen Ḥaḳ olduñ nitekim Ḥaḳ sendedür
Kāʾinātuñ sırrı muṭlaḳ sendedür
(Beyit 576)

ḳakı-:

1.) Öfkelenmek, kızmak, azarlamak, tekdir etmek.

1.1. ḳaḳıdı:-*dı*

Yaġdı yaġmur yıldırımlar şaḳıdı
Gökler ol dem gürledi vü **ḳaḳıdı**
(Beyit 885)

1.2. ḳaḳıyalum: -*(y)alum*

Dir Ḫalīfe kim ḳamumuz varalum
Ḳaḳıyalum aña hem yalvaralum
(Beyit 118)

1.3. ḳakıyan: -*(y)an*

ʿAşḳıla ser-bāz olan buldı Ḥaḳḳı
Kendözine **ḳakıyan** oldu şaḳī **(Beyit 31)**

kāl:

1.) Söz, laf.

1.1. ḳāli:-*i*

Didiler kim ey Ḫalīfe ḥāli gör
Uşbu Manṣūr söyledügi ḳāli gör
(Beyit 112)

1.2. ḳālüm:-*üm*

Sen bilürsin ḥālüm ü **ḳālüm** ʿıyān
Yoḳdur ara yirde hergīz tercümān
(Beyit 351)

kal-:

1.) Bulunmak, mevcut olmak.

1.1. ḳalmadı:-*ma, -dı*

Çün bizi bu varṭadan ḳılduñ emīn
Bizde **ḳalmadı** daḫı derd ü enīn **(Beyit 221)**

1.2. ḳalmadı:-*ma, -dı*

Bende benlik **ḳalmadı** bilgil ʿıyān
Uşbu ilde söyleyen oldur hemān
(Beyit 394)

1.3. ḳalmadı:-*ma, -dı*

Geldi ol cellād ilerü neylesün
Sözi **ḳalmadı** ne disün söylesün
(Beyit 759)

1.4. ḳalmadı:-*ma, -dı*

Cümle ḫalḳ ol varṭadan buldı necāt
Ḳalmadı aralarında müşḳilāt **(Beyit 952)**

1.5. ḳalmamış:-*ma, -mış*

Cānı ḳalmış **ḳalmamış** hiç et ü ḳan
Cismi anuñ serçeye dönmiş hemān
(Beyit 284)

2.) Arta kalmak, geriye kalmak.

2.1. ḳalan:-*an*

Naḳşa **ḳalan** ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿaşḳına lāyıḳ degül **(Beyit 1058)**

2.2. ḳalmış:-*mış*

Cānı ḳalmış **ḳalmamış** hiç et ü ḳan
Cismi anuñ serçeye dönmiş hemān
(Beyit 284)

2.3. ḳalmışdurur:-*mış, -dur, -ur*

Cānum ol deryāya ġarḳ olmışdurur
Ben ṭolındum cümle ol **ḳalmışdurur**
(Beyit 392)

3.) Bir durumunda içinde olmak, bulunmak.

3.1. ḳaldı:-*dı*

Ḳodılar Manṣūrı zindāna şu dem
Ḳaldı zindān içre mīr-i muḥterem
(Beyit 195)

3.2. ḳaldı:-*dı*

Ḳaldı zindān içre Manṣūr ol zamān
Gösterür her dem Ene'l-Ḥaḳdan nişān
(Beyit 250)

3.3. ḳaldı:-*dı*

Ḳaldı Manṣūr ol araba bī-ḥicāb
İrdi şol sāʿat ḫiṭāb-ı müsteṭāb **(Beyit 323)**

3.4. ḳaldı:-*dı*

Mā ü men gitdi aradan **ḳaldı** Ḥaḳ
Ḫānı ẓāhir oldu açıldı ṭabaḳ **(Beyit 457)**

3.5. ḳalduḳ:-*duḳ*

Didi Manṣūr anlara ḳayġu yimeñ
Biz bu zindānda **ḳalduḳ** dimeñ **(Beyit 199)**

3.6. ḳalma:-*ma*

İkilikde **ḳalma** ārām eyleme
Cānuñı ol varṭaya rām eyleme **(Beyit 1008)**

3.7. ḳalmaya:-*ma, -ya*

İmdi taʿcīl eylesünler bu işi
Ḳalmaya hergiz bularuñ teşvīşi **(Beyit 573)**

3.8. ḳalmaya:-*ma, -ya*

Şād olalar ulu kiçi şeyḫ ü şāb
Ḳalmaya aralarında ıżṭırāb **(Beyit 928)**

3.9. ḳalmışam:-*mış, -am*

Ḳalmışam ḥayretde ben müflis-gedā
Ḥācetümi sen ḳabūl it yā Ḫudā **(Beyit 53)**

3.10. ḳalur:-*ur*

Ġayb olur zindān hemān Manṣūr **ḳalur**
Ol gelenler cümle hep ḥayrān olur **(Beyit 268)**

3.11. ḳalur:-*ur*

Her ki ṣūret dāmene düşdi **ḳalur**
Cān ḳuşınuñ dānesin ḳanda bulur **(Beyit 765)**

4.) Âciz, düşkün.

4.1. ḳalmışlara:-*a*

Aydur ey **ḳalmışlara** feryād-res
Dergehüñ ḫānında cānum bir mekes **(Beyit 52)**

<u>kāl ol-:</u> (Deyim)

1.) Söz etmek, konuşmak.

1.1. ḳāl ol-:-*ur*

Didiler yā Rab bu niçe ḥāl olur
Dilsüz oddan kim bu resme **ḳāl olur** **(Beyit 861)**

<u>kāl u ḳīl:</u>

1.) Dedikodu, esassız söz, boş laf.

1.1. ḳāl u ḳīl:

Yine yazıldı Ene'l-Ḥaḳ şöyle bil
Kim bu sözde yoḳdurur hīç **ḳāl u ḳīl** **(Beyit 690)**

<u>ḳalem:</u>

1.) Yazı yazmaya mahsus araç.

1.1. ḳalem:

Sensin ol levḥe **ḳalem** īcād iden
Hem ʿademden ʿālemi bünyād iden **(Beyit 331)**

<u>ḳālıb:</u>

1.) Beden.

1.1. ḳālıbı:-*ı*

Uş gönüldüm Ḥażretüñe giderem
Uşbu fānī **ḳālıbı** terk iderem **(Beyit 793)**

<u>ḳālıb ḳālıb:</u>

1.) Kalıp kalıp.

1.1. ḳālıb ḳālıb:

Durdılar çün **ḳālıb ḳālıb** ṣaf-ṣaf
Ṣanki bir yire yıḳıldı kūh u ḳaf **(Beyit 599)**

<u>Ḳālu belā:</u> (Ayet)

1.) İkrar vermek; "Evet dediler"; ruhların, yaratıldıktan sonra Allah'ın "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" sorusuna verdikleri "Evet" cevabı, A'raf 7/172 ayetinden iktibastır.

1.1. Ḳālu belā:-*nuñ*

N'itdüñ ol **Ḳālu belānuñ** ʿahdini
Mā-sivā ʿaşḳı unutdurdı seni **(Beyit 1041)**

<u>kāmrān:</u>

1.) Arzusuna kavuşmuş, muradına ermiş kimse.

1.1. kāmrān:

Didiler fermān senüñ ey **kāmrān**
Varuban sor ḥālin ey cān-ı cihān **(Beyit 513)**

<u>kām-rān:</u>

1.) Arzusuna kavuşmuş, muradına ermiş kimse.

1.1. kām-rān:

Didi Manṣūr ey selāṭin-i cihān
Ey vilāyet taḫtı üzre **kām-rān (Beyit 580)**

<u>kamu:</u>

1.) Bütün, herkes, halk.

1.1. ḳamu:

ʿAşḳıla dutdı **ḳamu** ʿālem vücūd
ʿAşḳıladur bu ḳıyām u bu sücūd **(Beyit 17)**

1.2. ḳamu:

On iki ʿilmi **ḳamu** bilmişidi
Cümle ʿilmile ʿamel ḳılmışıdı **(Beyit 43)**

1.3. ḳamu:

Bildiler Manṣūruñ aḥvālin **ḳamu**
Diñle imdi niçe oldı ey ʿamū **(Beyit 104)**

1.4. ḳamu:

Didiler cāẕūyımış uşbu kişi
Dīvile işlerimiz **ḳamu** işi **(Beyit 143)**

1.5. ḳamu:

Cümle bu ḫalḳ anda cemʿ oldı ʿamū
Aluban Manṣūrı gitdiler **ḳamu (Beyit 167)**

1.6. ḳamu:

Gördi ol maḥbūslar gitmiş **ḳamu**
Bend ile zindānı terk itmiş ḳamu **(Beyit 228)**

1.7. ḳamu:

Gördi ol maḥbūslar gitmiş ḳamu
Bend ile zindānı terk itmiş **ḳamu (Beyit 228)**

1.8. ḳamu:

Ol mübārek cismi ṭaşuban çıḳar
Ol delüklerden **ḳamu** ṭaşra aḳar **(Beyit 254)**

1.9. ḳamu:

Durdılar bunlara hemān-dem ī ʿamū
Ḫiẕmetine vardı Manṣūruñ **ḳamu (Beyit 290)**

1.10. ḳamu:

İmdi ya Şeyḫ-i cihān bil ḥālümi
Çünki işitdüñ **ḳamu** aḥvālümi **(Beyit 469)**

1.11. ḳamu:

İşidüp bu sözi şād oldı **ḳamu**
Diñle imdi n'olısardur ey ʿāmū **(Beyit 479)**

1.12. ḳamu:

Ey **ḳamu** ʿuşşāḳa sensin pādişāh
Cümle varlıġın saña virdi İlāh **(Beyit 567)**

1.13. ḳamu:

Görüben Manṣūrı şol dem ʿıyān
Ḫayrete düşdi **ḳamu** pīr ü cüvān **(Beyit 617)**

1.14. ḳamu:

Virdi müftīler **ḳamu** fetvā saña
Ger bu ḥāl ile ölürseñ vā saña **(Beyit 630)**

1.15. ḳamu:

Cemʿ olup ʿālimler ol dem ey ʿamū
Çün Ḫalīfe ḳatına geldi **ḳamu (Beyit 826)**

1.16. ḳamu:

Bir yüce yire çıḳuban ey ʿamū
Ol küli yile ṣavurdılar **ḳamu (Beyit 872)**

1.17. ḳamu:

Tevbe ırmaġında yundılar **ḳamu**
Diñle imdi n'eylediler ey ʿamū **(Beyit 958)**

1.18. ḳamudan:-*dan*

Ey Ḫudāvend-i Kerīm ü kār-sāz
Sen münezzehsin **ḳamudan** bī-niyāz **(Beyit 1053)**

1.19. ḳamudan:-*dan*

ʿAşḳ olupdur Ḥaḳ yolınuñ rehberi
ʿAşḳa vir cānuñ **ḳamudan** ol beri **(Beyit 1040)**

1.20. ḳamumuz:-*muz*

Dir Ḫalīfe kim **ḳamumuz** varalum
Ḳaḳıyalum aña hem yalvaralum **(Beyit 118)**

1.21. ḳamunuñ:-*nuñ*

Yıldırımlar şaḳıyup yaġmur yaġa
Ḳamunuñ efgānları göge aġa **(Beyit 922)**

1.22. ḳamunuñ:-*nuñ*

İrişeler Ḫāliḳuñ iḥsānına
Pes necāt ire **ḳamunuñ** cānına **(Beyit 927)**

1.23. ḳamusı:-*sı*

Çün bular bu ittifāḳı ḳıldılar
Cemʿ olup şol dem **ḳamusı** geldiler **(Beyit 111)**

1.24. ḳamusı:-*sı*

Çün bular ittifāḳı ḳıldılar
Ḳamusı Manṣūr ḳatına geldiler **(Beyit 120)**

1.25. ḳamusı:-*sı*

Çün bu sözi **ḳamusı** işitdiler
Birḳaç ādem şehr içine gitdiler **(Beyit 181)**

1.26. ḳamusı:-*sı*

Sözi Manṣūruñ Ḥaḳ oldı bildiler
Ḳamusı şol demde mülzem oldılar
(Beyit 186)

1.27. ḳamusı:-*sı*

Ḳamusı bendinden āzād oldılar
Guṣṣalardan ḳurtulup şād oldılar
(Beyit 218)

1.28. ḳamusı:-*sı*

Çün ki aña **ḳamusı** ḳıldılar sücūd
Didiler gör ḥalümüz yā ehl-i cūd
(Beyit 503)

1.29. ḳamusı:-*sı*

Zāhidān u ʿābidān u şeyḫ diyār
Ḳamusı aġlaşup oldı bī-ḳarār **(Beyit 643)**

1.30. ḳamusı:-*sı*

Dāra ḳarşu durdılar ṣaf baġlayup
Fürḳat itdiler **ḳamusı** aġlayup **(Beyit 647)**

1.31. ḳamusı: -*sı*

Bī-ḫod oldı cümle maḫlūḳ ol zamān
Ḳamusı didi Ene'l-Ḥaḳ nāgehān
(Beyit 668)

1.32. ḳamusı: -*sı*

Baş uruban **ḳamusı** ḳıldı selām
Cān içinde ḳıldı Manṣūr iḥtirām **(Beyit 812)**

1.33. ḳamusı: -*sı*

Ḳamusı Manṣūra ḥayfā didiler
Riḳḳat odından nedāmet yidiler **(Beyit 821)**

1.34. ḳamusı: -*sı*

Böyle diyüp aġladılar zār u zār
Şöyle kim oldı **ḳamusı** bī-ḳarār **(Beyit 869)**

1.35. ḳamusı:-*sı*

Ḳamusı ġarḳ oldı ḳanlu yaşına
Her biri ṭopraḳ ḳoyardı başına **(Beyit 897)**

1.36. ḳamusı:-*sı*

Ḳamusı bir araya dirneşdiler
Ol müridüñ ayaġına düşdiler **(Beyit 939)**

1.37. ḳamusına:-*sı, -na*

Ḳamusına luṭf u iḥsān eylegil
Cennet ü dīdāruñıla ṭoylaġıl **(Beyit 778)**

1.38. ḳamusınuñ:-*sı, -nuñ*

Hem daḫı zindān ḳapusı açılur
Ḳamusınuñ üstine nūr ṣaçılur **(Beyit 219)**

1.39. ḳamunuz:-*nuz*

Didi Manṣūr imdi kaçuñ durmadan
Şol zebānīler **ḳamunuz** görmeden **(Beyit 222)**

1.40. ḳamuya:-*(y)a*

Gel Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyleme
Sen bu ḫānı **ḳamuya** aş eyleme **(Beyit 124)**

1.41. ḳamuya:-*(y)a*

İrdi zindāna o dem Şeyḫ-i Kebīr
Ol kim olmışdur **ḳamuya** dest-gīr **(Beyit 376)**

1.42. ḳamuyı:-*(y)ı*

Ey Ḫudā sensin **ḳamuyı** yaradan
Saña irdi çıḳdı Manṣūr aradan **(Beyit 792)**

kāmurān:

1.) Arzusuna isteğine kavuşmuş, mutlu.

1.1. kāmurān:

Sen daḫı luṭf eylegil ey **kāmurān**
Bu Ene'l-Ḥaḳ vechine urġıl nihān **(Beyit 389)**

kām-yāb:

1.) İsteğine erişmiş, arzusuna nail olmuş, bahtiyar.

1.1. kām-yāb:

Didi Manṣūr imdi var ey **kām-yāb**
Söyle ḫalḳa baña ḳılsunlar ʿitāb **(Beyit 420)**

1.2. kām-yāb:

Zīra baña Ḥaḳdan irişdi ḫiṭāb
Ġayb erenlerden gelür **kām-yāb** **(Beyit 471)**

kan:

1.) İnsan ve hayvanların damarlarında dolaşan, böylece hücreleri besleyerek hayatın devamını sağlayan, plazma ve yuvarlardan meydana gelen kırmızı sıvı, dem, hûn.

1.1. ḳan:

Cānı ḳalmış ḳalmamış hiç et ü **ḳan**
Cismi anuñ serçeye dönmiş hemān **(Beyit 284)**

1.2. ḳan:

Ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazdı ṭopraḳ üstine
Nitekim ḳara yazar aḳ üstine **(Beyit 686)**

1.3. ḳan:

Aḳduġınca **ḳan** Ene'l-Ḥaḳ yazıla
Şanki mermer üzre sikke ḳazıla **(Beyit 687)**

1.4. ḳan:

Şol ayaġın daḫı kesdi ol zamān
Çeşmeler olup aḳardı şöyle **ḳan (Beyit 741)**

1.5. ḳan:

Yine **ḳan** yazdı Ene'l-Ḥaḳ naḳşını
Zīra Ḥaḳdan bulmışıdı baḫşını **(Beyit 742)**

1.6. ḳan:

Aḳduġınca **ḳan** Ene'l-Ḥaḳ yazılur
Baḳduġınca dāra güller yazılur **(Beyit 743)**

1.7. ḳan:

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī baş açar
Gözlerinden yaş yirine **ḳan** ṣaçar **(Beyit 819)**

1.8. ḳan:

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī ol zamān
Gözlerinden aḳıdurdı **ḳan** revān **(Beyit 954)**

1.9. ḳanda:-*da*

Budurur ʿāşıḳlara erkān-ı ḫū
Dār öñinde **ḳanda** almaḳ vuẓūʿ **(Beyit 715)**

1.10. ḳandan:-*dan*

Oldı ol **ḳandan** Ene'l-Ḥaḳ āşikār
Diñle sözi cānıla ey nāmdār **(Beyit 685)**

1.11. ḳanı:-*ı*

Aḳdı **ḳanı** cūş idüp yir yüzine
Sürdi ol ḳanı şu dem yüzine **(Beyit 684)**

1.12. ḳanıla:-*ıla*

Ḳollarıyıla dutdı elin şanıla
Sürdi yüzine bulaşdı **ḳanıla (Beyit 704)**

1.13. ḳanıla:-*ıla*

Boyadı ol **ḳanıla** kendü yüzin
Ol Ḥaḳ ehli şöyle ḳıldı kendözin **(Beyit 705)**

1.14. ḳanıla:-*ıla*

Böyle didi ḫoş-ṣafā erkānıla
Yudı şol dem ḳollarını **ḳanıla (Beyit 710)**

1.15. ḳanıla:-*ıla*

İlerü geldi didi ey cān-ı men
Ḳollaruñı **ḳanıla** yumaḳ neden **(Beyit 712)**

1.16. ḳanını:-*ı, -n, -ı*

Kim Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyledi
Kendü **ḳanını** kendüye aş eyledi **(Beyit 107)**

1.17. ḳanlu:-*lu*

Ḳamusı ġarḳ oldı **ḳanlu** yaşına
Her biri ṭopraḳ ḳoyardı başına **(Beyit 897)**

Yir yüzine tā ki **ḳanum** ṣaçıla
Şol zamān sırr-ı Ene'l-Ḥaḳ açıla **(Beyit 681)**

1.19. ḳanum:-*um*

Şād oluban güldi Manṣūr ol zamān
Didi **ḳanum** virdi ol Ḥaḳdan nişān **(Beyit 745)**

1.20. ḳanuma:-*um, -a*

Luṭf idüp irişeler meydānuma
Anlara ḳarşu bulaşam **ḳanuma (Beyit 584)**

2.) "Nerede, nereden" anlamında zarf.

2.1. ḳandan:-*dan*

Didiler yā Rab ne ḳudretdür bu iş
Yā bu cünbiş **ḳandan** aldı perveriş **(Beyit 744)**

<u>kan-:</u>

1.) İçme isteğini tamamen karşılayacak kadar içirmek, doya doya içirip susuzluğunu gidermek.

1.1. ḳanduruñ:-*dur, -uñ*

İndürüp āḫir bu cismi yanduruñ
Cānumı āb-ı ḥayāta **ḳanduruñ (Beyit 660)**

1.2. ḳanduruñ:-*dur, -uñ*

Size ol dimiş ki cismüm yanduruñ
Cānumı raḥmet ṣuyına **ḳanduruñ (Beyit 845)**

<u>kan aḳ-:</u> (Deyim)

1.) Bedenden kanın sızması.

1.1. ḳan aḳ-:-*dı*

Aḳdı ḳanı cūş idüp yir yüzine
Sürdi ol ḳanı şu dem yüzine **(Beyit 684)**

1.2. ḳan aḳ-:-*dı*

Ṣundı ṣolın daḫı kesdi ol zamān
Ṣol elinden daḫı **ḳan aḳdı** revān
(Beyit 689)

1.3. ḳan aḳ-:-*dı*

Uş kesildi ẓāhir eller **aḳdı ḳan**
Ṭopraġa yazdı Ene'l-Ḥaḳdan nişān
(Beyit 696)

1.4. ḳan ak-:-*dı*

Kesdi cellād ṣaġ ayaġın bī-emān
Yir yüzine **akdı ḳanı** hem revān
(Beyit 739)

1.5. ḳan aḳ-:-*dı*

Bunlara şol resme düşdi bu figān
Yaş yirine gözlerinden **aḳdı ḳan**
(Beyit 898)

<u>ḳanda:</u>

1.) "Hani, nerede" anlamlarında soru zarfı.

1.1. ḳanda:

Her ki ṣūret dāmene düşdi ḳalur
Cān ḳuşınuñ dānesin **ḳanda** bulur
(Beyit 765)

1.2. ḳanda:

Ḳudret-i Ḥaḳ ol küli gör neyledi
Ḳanda aġdısa Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 873)

1.3. ḳanda:

Ḳanda aġarsa Ene'l-Ḥaḳ diye kül
Ḥaḳ kelāmın şöyle muṭlaḳ diye kül
(Beyit 915)

1.4. kanda:

Görmeyince kimsene cān mı virür
Kendözin gören anı **kanda** görür
(Beyit 1013)

1.5. ḳanda:

Ḳanda baḳsañ semme vechullāh ola
Gözlerüñe görinen Allāh ola **(Beyit 1052)**

<u>ḳand-ı leb:</u>

1.) Dudağın tadı, dudağın lezzeti.

1.1. ḳand-ı leb:

Ḫırḳa-i Manṣūrıdı gerçi sebeb
İş mi vardur bī-sebeb ey **ḳand-ı leb**
(Beyit 950)

<u>kanı:</u>

1.) "Hani, nerede" anlamlarında soru zarfı.

1.1. ḳanı:

Dil gerek Allāhu Ekber dimege
Ḳanı aġzı şehd ü şeker yimege **(Beyit 174)**

kān-ı kerem:

1.) Kerem, cömertlik kaynağı.

1.1. kān-ı kerem:

Sözlerüñ Ḥaḳdur eyā **kān-ı kerem**
Ḥaḳ Taʿālā seni ḳılmış muḥterem **(Beyit 416)**

kān-ı vefā:

1.) Vefa kaynağı, iyilik, ihsan menba'ı Hz. Muhammed.

1.1. kān-ı vefā:

Hem cihān Faḫri Muḥammed Muṣṭafā
Ol Ḥabībullāh u ol **kān-ı vefā (Beyit 7)**

1.2. kānı vefā:

Muṣṭafā vü müctebā ṣadrü'l-emīn
Ol **vefā kānı** şefīʿü'l-müẕnibīn **(Beyit 10)**

1.3. kān-ı vefā:

Milke mucidsin i **kān-ı vefā**
Evliyā ṣafında sen bulduñ ṣafā **(Beyit 482)**

kanına gir-: (Deyim)

1.) Birini öldürmek veya öldürtmek.

1.1. ḳanına gir-:-*dük*

Ḳanına girdük o gerçek ʿāṣıḳuñ
Ḥaḳ yolında ṭoġrı duran ṣādıḳuñ **(Beyit 828)**

kanlu yaş:

1.) Kanlı gözyaşı.

1.1. kanlu yaş:-*ıla*

Şeyḫ Cüneyd ol dem işitdi bu sözi
Ṭoldı **kanlu yaşıla** anuñ gözi **(Beyit 367)**

kanumı ṭoprağa ḳar-: (Deyim)

1.) Kanını toprağa katmak; öldürmek.

1.1. ḳanumı ṭoprağa ḳar-:-*am*

İmdi ben terk itmezem zindānumı
İsterem ṭoprağa ḳaram ḳanumı **(Beyit 244)**

1.2. ḳanumı ṭoprağa ḳar-:-*sun, -lar*

Ḳomışam yolunda baş u cānumı
Ṭoprağa ḳarsunlar ey Ḥaḳ **ḳanumı**
(Beyit 72)

<u>kanuñ eyle-:</u>

1.) Kanuna çevirmek ve kural, kaide haline getirme.

1.1. ḳanuñ eyle-:

Luṭf it imdi **ḳanuñ eyle** ḥelāl
Ḳalmasun boynumda bu ẓulm u vebāl
(Beyit 676)

<u>ḳapla-:</u>

1.) Çepeçevre sarmak, kuşatmak.

1.1. ḳapladı:-*dı*

Oldurur iki cihānuñ serverī
Şerʿi nūrı **ḳapladı** baḥr ü beri **(Beyit 9)**

<u>ḳapu:</u>

1.) Bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer, eşik, huzur, makam.

1.1. ḳapu:

Didiler kim niçe idelüm i şāh
Ḳapu bağlu bize yoḳ gitmege rāh
(Beyit 224)

1.2. ḳapu:

Dört yüz **ḳapu** açıldı ol zamān
Her biri bir ḳapudan oldı revān **(Beyit 226)**

1.3. ḳapudan:-*dan*

Dört yüz ḳapu açıldı ol zamān
Her biri bir **ḳapudan** oldı revān **(Beyit 226)**

1.4. kapuñda:-*ñ, -da*

Ben ḳuluñ **kapuñda** müflis çākerem
Līk senden ġayrından el çekerem
(Beyit 59)

1.5. ḳapuñda:-*ñ, -da*

Ben senüñ **ḳapuñda** uş bir çākerem
Pes ne ḥaddümdür saña fetvā virem
(Beyit 566)

1.6. ḳapusı:-*sı*

Hem daḫı zindān **ḳapusı** açılur
Ḳamusınuñ üstine nūr ṣaçılur **(Beyit 219)**

1.7. ḳapusın:-*sı, -n*

Çünki zindān **ḳapusın** berkitdiler
Yine ḫalḳ işli işine gitdiler **(Beyit 196)**

1.8. ḳapusın:-*sı, -n*

Açdılar zindān **ḳapusın** ol zaman
İçerü girdi o Şeyḫ-i kāmurān **(Beyit 377)**

1.9. ḳapusına:-*sı, -n, -a*

ʿAşḳ ipin boynında alup gitdiler
Tā ki zindān **ḳapusına** yitdiler **(Beyit 194)**

1.10. ḳapusını:-*sı, -n, -ı*

Açuban zindān **ḳapusını** görür
Cümle dīvārını şaḳ olmış görür **(Beyit 252)**

1.11. ḳapuya:-*(y)a*

Geldi zindāncı **ḳapuya** şol zamān
Bakdı ḳapuyı açıḳ gördi revān **(Beyit 227)**

1.12. ḳapuyı:-*(y)ı*

Geldi zindāncı ḳapuya şol zamān
Bakdı ḳapuyı açıḳ gördi revān **(Beyit 227)**

<u>ḳaʿr:</u>

1.) Derinlik, dip; nihayet.

1.1. ḳaʿrını:-*ı, -n, -ı*

Ol deñizüñ sāḥili nāsūt olur
Ḳaʿrını ṣorarısañ lāhūt olur **(Beyit 442)**

<u>kār:</u>

1.) Fayda, kazanç.

1.1. kārum:-*um*

Ḥaḳḳıla çün oldı bāzārum benüm
Baş u cān virmekdurur **kārum** benim **(Beyit 101)**

2.) Amel, davranış, iş, fiil, eylem.

2.1. kārı:-*ı*

Bilesüz ʿāşıḳlaruñ rāzı nedür
ʿAşḳ içinde işlenen **kārı** nedür **(Beyit 671)**

<u>kār eyle-:</u> (Deyim)

1.) Etki etmek.

1.1. kār eyle-:-*di*

ʿAşḳı nārı uş baña **kār eyledi**
Cān hümāsı ʿazm-i dīdār eyledi **(Beyit 570)**

1.2. kār eyle-:-*mez*

Gördiler Manṣūra söz **kār eylemez**
Sözini arturdı inkār eylemez **(Beyit 164)**

<u>kār it-:</u> (Deyim)

1.) Etki etmek.

1.1. kār it-:-*e, -ler*

Söz öküşdür şoñra ber-dār ideler
Yine āḫir bir ʿaceb **kār ideler (Beyit 911)**

1.2. kār it-:-*me, -di*

Niçe kim söz söyledüm **kār itmedi**
Her dem iḳrār itdi inkār itmedi **(Beyit 424)**

ḳara:

1.) En koyu renk, siyah, ak, beyaz karşıtı.

1.1. ḳara:

Ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazdı ṭopraḳ üstine
Nitekim **ḳara** yazar aḳ üstine **(Beyit 686)**

ḳara gey-: (Deyim)

1.) Bir felaket dolayısıyla siyah örtü bağlanmak, siyah elbise giymek, yas tutmak.

1.1. ḳara gey-:-*di, -ler*

Cümle ol ʿubbād u zühhād ey yarā
Mātem idüp **geydiler** şol dem **ḳara (Beyit 820)**

karalar gey-: (Deyim)

1.) Bir felâket dolayısıyla siyah örtü bağlanmak, siyah elbise giymek, yas tutmak.

1.1. ḳaralar gey-:-*di*

Bir ġırīv ḳopdı o yirde nāgehān
Ḳaralar geydi zemīn ü āsumān **(Beyit 644)**

kār-sāz:

1.) Yaratan; Allah.

1.1. kār-sāz:

Ey Ḫudāvend-i Kerīm ü **kār-sāz**
Sen münezzehsin ḳamudan bī-niyāz **(Beyit 1053)**

karşu:

1.) Bir yerin yüzü ve cephesi karşısında bulunan.

1.1. ḳarşu:

Luṭf idüp irişeler meydānuma
Anlara **ḳarşu** bulaşam ḳanuma **(Beyit 584)**

1.2. ḳarşuda:-*da*

Ḳolların dirseklerine dek yudı
Şeyḫ Şiblī **ḳarşuda** durmuşıdı **(Beyit 711)**

2.) "-e doğru" anlamında edat.

2.1. karşu:

Yile **karşu** ṣavuruñ külüm revān
Ta ki ḫoşnūd ola sizden Müsteʿān
(Beyit 661)

2.2. ḳarşu:

Külüm alup yüce yire varalar
Yillere **ḳarşu** anı ṣavuralar **(Beyit 913)**

3.) Kat, ön, huzur, makam.

3.1. ḳarşuña:-*ñ, -a*

Ger bu ġafletden uyana cān gözi
Ḳarşuña görüni gele cān yüzi **(Beyit 21)**

<u>karşu dur-:</u> (Deyim)

1.) Karşısında durmak.

1.1. ḳarşu dur-:-*dı, -lar*

Dāra **ḳarşu durdılar** ṣaf bağlayup
Fürḳat itdiler ḳamusı ağlayup **(Beyit 647)**

1.2. ḳarşu dur-:-*mış, -lar, -ı, -dı*

Ḳarşu durmışlarıdı ġayb-ı ricāl
Didiler ṣaddāḳ eyā ṣāḥib-kemāl **(Beyit 810)**

<u>kaş:</u>

1.) Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.

1.1. ḳaşıdur:-*ı, -dur*

Naḳş iden maḳṣūd olan naḳḳāşıdur
Bilmeyen ṣanur göz ile **ḳaşıdur (Beyit 1059)**

<u>kaşd it-:</u>

1.) Yönelmek, niyet etmek.

1.1. ḳaşd it-:-*di, -ler*

Yine şol dem n'itdiler Manṣūrı çün
Gör neler **ḳaşd itdiler** ol nūr içün **(Beyit 193)**

<u>kaşd kıl-:</u>

1.) Niyetlenmek.

1.1. ḳaşd ḳıl-:-*dı*

Baña her kim **ḳaşd ḳıldı** yā Muʿīn
Dürlü āfetden olar olsun emīn **(Beyit 776)**

<u>kat:</u>

1.) Huzur, kat, nezd.

1.1. ḳatına:-*ı, -na*

Varalum imdi Ḫalīfe **ḳatına**
Ṣoralum uşbu sözi iṯbātı ne **(Beyit 110)**

1.2. ḳatına:-*ı, -na*

Çün bular ittifāḳı ḳıldılar
Ḳamusı Manṣūr **ḳatına** geldiler **(Beyit 120)**

1.3. ḳatına:-*ı, -na*

Geldi Şiblī **ḳatına** ol merd-i dīn
Didi bulmadum bu derdüñ merhemīn **(Beyit 423)**

1.4. ḳatına:-*ı, -na*

Cemʿ olup ʿālimler ol dem ey ʿamū
Çün Ḫalīfe **ḳatına** geldi ḳamu **(Beyit 826)**

katı:

1.) Aşırı derecede, oldukça fazla, şiddetli.

1.1. ḳatı:

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṭablı çalındı **ḳatı**
Diñle imdi ey fetā gör ḳudreti **(Beyit 666)**

1.2. ḳatı:

Zār u giryān olalar anlar **ḳatı**
Bilmeyeler bu ʿacāyib ḳudreti **(Beyit 921)**

kata ir-:

1.) Huzuruna varmak.

1.1. ḳatına ir-:-*dü, -m*

Varuban Manṣūruñ **irdüm ḳatına**
Çün naẓar ḳıldum mübārek ẕātına **(Beyit 256)**

katl:

1.) Katletmek, öldürmek.

1.1. ḳatliçün:-*içün*

Kendü luṭfından didi Manṣūr özi
Ḳatliçün virdi fetvā kendözi **(Beyit 592)**

1.2. ḳatliñe:-*in, -e*

Her ne kim dirseñ dutavuz bellü bil
Çün sözün **ḳatliñe** olmışdur delīl **(Beyit 664)**

1.3. ḳatlüñ:-*üñ*

Uş senüñ **ḳatlüñ** bize oldu ḥelāl
Uşbu sözden saña ḳurtulmaḳ muḥāl **(Beyit 153)**

katl eyle-:

1.) Katletmek, öldürmek.

1.1. ḳatleylerüz:-*rüz*

Vācib-i ḳatl oldı Manṣūr ey ulu
Biz aña **ḳatleylerüz** ī baḫtulu **(Beyit 370)**

ḳatl it-:

1.) Öldürmek, cana kıymak.

1.1. ḳatl it-:-*elüm*

Ḳatl idelüm biz añı fetvāyile
Durmasun gitsün ḳurı sevdāyile **(Beyit 590)**

ḳatl ol-:

1.) Katledilmek, öldürülmek.

1.1. ḳatl ol-:-*ma, -(y)a*

İmdi ol Manṣūr eger **ḳatl olmaya**
Ḫalḳ-ı ʿālem fitneden ḳurtulmaya **(Beyit 117)**

ḳatlüñ ḥelāl ol-:

1.) Öldürmenin helal olması.

1.1. ḳatlüñ ḥelāl ol-:-*mış, -dur, -ur*

Didiler Manṣūra niçe ḳīl u ḳāl
Uşbu dem **olmışdurur ḳatlüñ ḥelāl** **(Beyit 629)**

ḳaṭre:

1.) Damla, zerre.

1.1. ḳaṭre:

Dicle ırmaġına ol külden meger
Düşdi bir **ḳaṭre** eyā ṣāḥib-naẓar **(Beyit 878)**

1.2. ḳaṭredür:-*dür*

Çün vücūdum ol deñizden **ḳaṭredür**
Ḳaṭrenüñ ʿazmi yine ol baḥredür **(Beyit 552)**

1.3. ḳaṭrenüñ:-*nüñ*

Çün vücūdum ol deñizden ḳaṭredür
Ḳaṭrenüñ ʿazmi yine ol baḥredür **(Beyit 552)**

1.4. ḳaṭresi:-*si*

Ol külüñ bir **ḳaṭresi** ī muḥterem
Dicle ırmaġına ilte yil şu dem **(Beyit 916)**

1.5. ḳaṭresin:-*sin*

Bu vücūdum **ḳaṭresin** anda ḳodum
Yaʿni ṣūret ʿāleminden el yudum **(Beyit 444)**

kavm-i dūn:

1.) Alçak kavim.

1.1. ḳavm-i dūn:

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür yā **ḳavm-i dūn**
Nitekim Ḥaḳ oldı baña reh-nümūn **(Beyit 97)**

<u>ḳavuş-:</u>

1.) Kavuşmak, ulaşmak.

1.1. ḳavuşdılar:-*dı, -lar*

İki deryā bir yire **ḳavuşdılar**
Birbirinüñ ayaġına düşdiler **(Beyit 518)**

1.2. ḳavuşduralum:-*dur, -a, -lum*

Her ne kim emr eyledüñ baş üstine
Dostını **ḳavuşduralum** dostına **(Beyit 579)**

<u>ḳayd:</u>

1.) Kaygı, endîşe, tasa.

1.1. ḳaydı:-*ı*

Var esīr olma bu ṣūret ḳaydına
ʿĀṣıḳuñ ṣūret evinde **ḳaydı** ne **(Beyit 403)**

1.2. ḳaydına:-*ı, -n, -a*

Var esīr olma bu ṣūret **ḳaydına**
ʿĀṣıḳuñ ṣūret evinde ḳaydı ne **(Beyit 403)**

<u>ḳayd-ı ṣūret:</u>

1.) Sûret kaygısı.

1.1. ḳayd-ı ṣūret:

Ḳayd-ı ṣūret baña rām olmışdurur
Bu yalan dirlik ḥarām olmışdurur **(Beyit 620)**

<u>ḳayġu:</u>

1.) Kaygı, endişe.

1.1. ḳayġudan:-*dan*

Tā ki anuñ rūḥını şād idesiz
Kendüñüz **ḳayġudan** āzād idesiz **(Beyit 849)**

1.2. ḳayġulardan:-*lar, -dan*

Vuṣlat ire cānuña şād olasın
Cümle **ḳayġulardan** āzād olasın **(Beyit 22)**

1.3. ḳayġulardan:-*lar, -dan*

Bend içinden çıḳuban şād olasız
Cümle **ḳayġulardan** āzād olasız **(Beyit 207)**

1.4. ḳayġusın:-*s, -ın*

Didi Manṣūr imdi tīz oluñ gelüñ
Yimezem **ḳayġusın** ayaġuñ elüñ
(Beyit 802)

kayġu yi-:

1.) Kaygılanmak, endişelenmek, üzülmek.

1.1. ḳayġu yi-:-*meñ*

Didi Manṣūr anlara **ḳayġu yimeñ**
Biz bu zindānda ḳalduḳ dimeñ **(Beyit 199)**

1.2. ḳayġu yi-:-*meñ*

Siz varuñ Manṣūr içün **ḳayġu yimeñ**
Ol diridür siz anı öldi dimeñ **(Beyit 837)**

kayna-:

1.) Kaynamak, kabarmak, coşup yükselmek.

1.1. ḳaynadı:-*dı*

Yaḳdılar odı yalıñlar oynadı
Ṭaş u ṭopraḳ od içinde **ḳaynadı (Beyit 853)**

1.2. ḳaynamaz:-*maz*

Anuñ oynın hīç kimesne oynamaz
Ancılayın cūş idüben **ḳaynamaz (Beyit 842)**

każā:

1.) Allah'ın ezelden takdir ettiği şeylerin meydana gelmesi.

1.1. ḳażā:

Kendüsine kendüden oldı rıżā
Aña maḳdūr olmışıdı bu **ḳażā (Beyit 834)**

każāyıla ḳader:

1.) Allah'ın takdiri ve alın yazısı.

1.1. ḳażāyıla ḳader:

Çünki aḫşam irdi ey cān-ı peder
Gör neler ḳılur **ḳażāyıla ḳader (Beyit 203)**

1.2. ḳażāyile ḳader:

Sözi cāndan diñle ey cān-ı peder
Gör neler ḳılur **ḳażāyile** ḳader **(Beyit 495)**

1.3. ḳażāyile ḳader:

Diñle imdi bu sözi key muʿteber
Kim ḫaber vire **ḳażāyile ḳader (Beyit 597)**

keff ü ḫās:

1.) Nimet ve özel olan şeyler.

1.1. keff ü ḫās:-*dur*

Lā-mekān deryāsı oldur bī-kerān
Keff ü ḫāsdur anda bu her dü cihān
(Beyit 550)

kelām:

1.) Bir düşünceyi ifade eden kelime dizisi, söz, kavl.

1.1. kelāmı:-*ı*

Ol ne dirse sözi Ḥaḳdurur anuñ
Her **kelāmı** vaḥy-i muṭlaḳdur anuñ
(Beyit 844)

1.2. kelāmı:-*ı*

Göklere aġdı o ḳüller Ḥaḳ didi
Bu **kelāmı** gör niçe muṭlaḳ didi **(Beyit 875)**

1.3. kelāmı:-*ı*

Çün mürīd uşbu **kelāmı** söyledi
Cümle ḫalḳı şād idüben ṭoyladı **(Beyit 938)**

1.4. kelāmı:-*ı*

Ṭutdı yüzin Ḥażrete yüz ırmadı
Semʿine kimse **kelāmı** girmedi **(Beyit 980)**

1.5. kelāmın:-*ı, -n*

Ḳanda aġarsa Ene'l-Ḥaḳ diye kül
Ḥaḳ kelāmın şöyle muṭlaḳ diye kül
(Beyit 915)

kemāl-i ḳudreti:

1.) Kudretinin olgunluğu.

1.1. kemāl-i ḳudreti:-*i*

Cāna ol virdi **kemāl-i ḳudreti**
Hem gönüller içre ḳodı ḥikmeti **(Beyit 3)**

kemend eyle-:

1.) Bağlamak, kalın ipi boynuna dolamak.

1.1. kemend eyle-:-*ñ*

Boynuma ḳullāb-ı ʿaşḳa **eyleñ kemend**
Durmayayın bunda zār u müstemend
(Beyit 803)

kemter:

1.) Küçük, az, değersiz.

1.1. kemterīn:-*în*

Vaḥdetüñ baḥr-i ʿamīḳ ü bī-kerān
Kemterīn mevcidurur anuñ cihān
(Beyit 434)

1.2. kemterīn:-*īn*

Çün bu dem deryā-yı vaḥdet ḳıldı cūş
Kemterīn mevci Ene'l-Ḥaḳ geldi ḫūş
(Beyit 548)

kenār:

1.) Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını.

1.1. kenārına:-*ı, -n, -a*

Aluban anı getürdi muḥterem
Şu **kenārına** irişdürdi şu dem **(Beyit 946)**

kendi:

1.) "Kendi" dönüşlülük zamiri.

1.1. kendiden:-*den*

Ḥaḳ naẓar ḳılmışdurur ol ḫırḳaya
Kendiden mi işler işi ḫırḳaya **(Beyit 935)**

1.2. kendidür:-*dür*

Kendidür yine Ene'l-Ḥaḳ söyleyen
Ḫalḳına ḥālini maʿlūm eyleyen **(Beyit 393)**

kendözi:

1.) Kendi özü, kendisi, kendi dönüşlülük zamiri.

1.1. kendözi:

Muṣṭafā nūrında ġarḳ olmış özi
Kendözinden yavu varmış **kendözi (Beyit 90)**

1.2. kendözi:

Kendü luṭfından didi Manṣūr özi
Ḳatliçün virdi fetvā **kendözi (Beyit 592)**

1.3. kendözin:-*n*

Geldi çün ḫalḳ içine Şeyḫ-i güzīn
Pāy-māl itdi şolok-dem **kendözin (Beyit 486)**

1.4. kendözin:-*n*

Ẓāhir itdi **kendözin** ol Gayb Eri
Dutsa altūn ideridi ḫākisteri **(Beyit 501)**

1.5. kendözin:-*ñ*

Boyadı ol ḳanıla kendü yüzin
Ol Ḥaḳ ehli şöyle ḳıldı **kendözin (Beyit 705)**

1.6. kendözin:-*n*

Saġ ayaġın şundı ol şāh-ı güzīn
ʿĀşıḳı gör kim ne ḳılur **kendözin (Beyit 738)**

1.7. kendözin:-*ñ*

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ bir kezin
Şöyle ol maḫlūḳ unutdı **kendözin (Beyit 800)**

1.8. kendözin:-*n*

Görmeyince kimsene cān mı virür
Kendözin gören anı kanda görür **(Beyit 1013)**

1.9. kendözinden:-*n, -den*

Kendözinden el yuyanlar bī-riyā
Yolını ṭoġrı iletdi Tañrıya **(Beyit 32)**

1.10. kendözinden:-*n, -den*

Muṣṭafā nūrında ġarḳ olmış özi
Kendözinden yavu varmış **kendözi (Beyit 90)**

1.11. kendözinden:-*n, -den*

Kendözinden her kim olmadı fenā
Varıcaḳ dārü'l-beḳāda utana **(Beyit 633)**

1.12. kendözine:-*n, -e*

ʿAşḳıla ser-bāz olan buldı Ḥaḳḳı
Kendözine ḳakıyan oldu şaḳī **(Beyit 31)**

1.13. kendözine:-*n, -e*

Bāri ḫalḳa di ki Manṣūr özi ne
Virdi fetvā kendüsi **kendözine (Beyit 572)**

1.14. kendözine:-*n, -e*

ʿAşḳ etegin nite kim muḥkem ṭutar
Kendüsi **kendözine** fetvā yiter **(Beyit 594)**

kendözü:

1.) "Kendi" dönüşlülük zamiri, kendi özü, kendisi.

1.1. kendözün:-*n*

ʿAşḳ elinden bir ḳadeḥ nūş eyle var
Kendözün şol dem ferāmūş eyle var **(Beyit 35)**

1.2. kendözüñ:-*n*

Aġzı yarından anuñ nūş idesin
Kendözüñ şol dem ferāmūş idesin **(Beyit 77)**

1.3. kendözünden:-*n, -den*

Kendözünden ger mücerred olasın
Bu ṣafānuñ ḥālin ol dem bilesin **(Beyit 721)**

1.4. kendözüne:-*n, -e*

Sen daḫı var **kendözüne** çāre ḳıl
ʿAşḳ içinde özüñi ṣad-pāre ḳıl **(Beyit 245)**

1.5. kendözüni:-*n, -i*

Geç hevādan ʿaşḳa döndür yüzüñi
ʿAşḳ buldura saña **kendözüni (Beyit 38)**

1.6. kendözüñi:-*ñ, -i*

Kendözüñi bilmez iseñ nerdesin
Saña andan ṣad-hezārān perdesin **(Beyit 406)**

1.7. kendözüm:-*m*

Çün viṣālüñ şerbetin nūş eyledüm
Kendözüm şol dem ferāmūş eyledüm **(Beyit 340)**

<u>kendözümden geç-:</u> (Deyim)

1.) Kendini kaybetmek, bayılmak, bilinci işlemez olmak.

1.1. kendözümden geç-:-*miş, -em*

Muṣṭafānuñ aġzı yarın içmişem
Mest-i ʿaşḳam **kendözümden geçmişem (Beyit 546)**

<u>kendü:</u>

1.) "Kendi" dönüşlülük zamiri.

1.1. kendü: (Hallâc-ı Mansûr)

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ ṭolmışdı anuñ sırrına
Diñle imdi **kendü** kimdür sırrı ne **(Beyit 50)**

1.2. kendü: (Hallâc-ı Mansûr)

Kim Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyledi
Kendü ḳanını kendüye aş eyledi **(Beyit 107)**

1.3. kendü: (Allah)

Gör neler ḳılur cihānı yaradan
Ḳudret anuñ **kendü** çıḳmış aradan **(Beyit 249)**

1.4. kendü: (Allah)

Ben żaʿīfe Ḥaḳ Taʿālā luṭf ider
Kendü nūrından baña cilvet ider **(Beyit 299)**

1.5. kendü: (Allah)

Kendü luṭfuñdan ḳabūl itdüñ beni
Ḥażretüñe lāyıḳ oldum yā Ġanī **(Beyit 328)**

1.6. kendü:

Kendü luṭfından didi Manṣūr özi
Ḳatliçün virdi fetvā kendözi **(Beyit 592)**

1.7. kendü: (Hallâc-ı Mansûr)

Boyadı ol ḳanıla kendü yüzin
Ol Ḥaḳ ehli şöyle ḳıldı kendözin
(Beyit 705)

1.8. kendü:

ʿAşḳuñ olmışdur mekānı lā-mekān
Adı var dillerde **kendü** bī-nişān **(Beyit 1002)**

1.9. kendüden:-*den*

Nār-ı ʿaşḳa yanmayan nūr olmaya
Nitekim ol **kendüden** dūr olmaya
(Beyit 462)

1.10. kendüden:-*den*

Kendüsine **kendüden** oldı rıżā
Aña maḳdūr olmışıdı bu ḳażā **(Beyit 834)**

1.11. kendüñüz:-*ñüz*

Tā ki anuñ rūḥını şād idesiz
Kendüñüz ḳayġudan āzād idesiz
(Beyit 849)

1.12. kendüsi:-*si*

Bāri ḫalḳa di ki Manṣūr özi ne
Virdi fetvā **kendüsi** kendözine **(Beyit 572)**

1.13. kendüsi:-*si*

ʿAşḳ etegin nite kim muḥkem ṭutar
Kendüsi kendözine fetvā yiter **(Beyit 594)**

1.14. kendüsi:-*si*

Pes gerek kim yandurasız cismini
Kendüsi ḫoş anlamışdur resmini
(Beyit 846)

1.15. kendüsine:-*si, -n, -e*

Kendüsine kendüden oldı rıżā
Aña maḳdūr olmışıdı bu ḳażā **(Beyit 834)**

1.16. kendüsinüñ:-*si, -nüñ*

Kendüsinüñ dilegile itdüñüz
Eyle olsa pes aña siz n'itdüñüz **(Beyit 833)**

1.17. kendüye:-*(y)e* (Hallâc-ı Mansûr)

Kim Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyledi
Kendü ḳanını **kendüye** aş eyledi
(Beyit 107)

<u>kendüni vir-:</u> (Deyim)

1.) Bir işe kendini tamamıyla adamak, işin üstüne gitmek.

1.1. kendüñi vir-:

Dost ʿahdine vefādār ol yüri
Yoḳlıġa **vir kendüñi** var ol yüri
(Beyit 729)

kerāmet:

1.) Allah'ın bazı kullarına lütfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü, hârikulâde durum.

1.1. kerāmet:

Virdi ʿaḳl ıla **kerāmet** Ādeme
Tā ki maḥrem ola bu ʿaşḳ u deme
(Beyit 14)

1.2. kerāmet:

Diñle imdi bir **kerāmet** ey püser
Bu ḫaber key muʿteberdür muʿteber
(Beyit 136)

1.3. kerāmet:

Bir **kerāmet** yine gör Manṣūrdan
Cānıña işrāḳ ire ol nūrdan **(Beyit 214)**

Kerīm:

1.) "Çok veren, lütuf ve ihsanı bol, kendisine sığınanı geri çevirmeyen" manasına gelen Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) biri.

1.1. Kerīm:

Biz günāhkāruz İlāhī sen **Kerīm**
Bu belāya çāre senden ey Rahīm
(Beyit 889)

Kerīm-i Ẕü'l-Celāl:

1.) Nimet ve iyilik sahibi.

1.1. Kerīm-i Ẕü'l-Celāl:

Didiler kim ī **Kerīm-i Ẕü'l-Celāl**
Bu ne sırdur bu ne vecd ü bu ne ḥāl
(Beyit 692)

Kerīm-kār:

1.) Cömertlik sahibi olan Allah.

1.1. Kerīm-kār:

Ey **Kerīm-kār** u reşād-ı Lem-yezel
Ḳudretüñ ḳabżında her ʿuḳd oldı ḥal
(Beyit 329)

Kerīmullāh u Raḥmāni'r-Rahīm:

1.) Lütuf sahibi, rahmet ve rahim olan Allah.

1.1. Kerīmullāh u Raḥmāni'r-Rahīm:

Ey **Kerīmullāh u Raḥmāni'r-Rahīm**
ʿİzzetüñ nūrı Ḥaḳḳiçün ey Ḥaḳīm
(Beyit 781)

kes-:

1.) Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak.

1.1. kes:

Pes saña degdi cevābuñ ey cüvān
Ellerüm bileklerümden **kes** hemān
(Beyit 680)

1.2. kes:

Yine dir cellāda Manṣūr ey kişi
Kes ṣolın daḫı gidergil teşvişi **(Beyit 688)**

1.3. kes:

Didi cellāda gel imdi ey cüvān
Kes iki ayaḳlarum virme amān **(Beyit 735)**

1.4. kes:

Dizlerüm kökinden anı şöyle **kes**
Dosta gitmege ḳılur cānum heves
(Beyit 736)

1.5. kes:

Didi ṣolın daḫı **kes** ey ādemī
Yire dökülsün anuñ daḫı demi **(Beyit 740)**

1.6. kesdi:-*di*

Ṣunıvirdi ṣaġ elin şāh-ı cihān
Bileginden **kesdi** cellād ol zamān
(Beyit 683)

1.7. kesdi:-*di*

Ṣundı ṣolın daḫı **kesdi** ol zamān
Ṣol elinden daḫı ḳan aḳdı revān **(Beyit 689)**

1.8. kesdi:-*di*

Kesdi cellād ṣaġ ayaġın bī-emān
Yir yüzine akdı ḳanı hem revān **(Beyit 739)**

1.9. kesdi:-*di*

Ṣol ayaġın daḫı **kesdi** ol zamān
Çeşmeler olup aḳardı şöyle ḳan **(Beyit 741)**

1.10. kesildi:-*il, -di*

Uş **kesildi** ẓāhir eller aḳdı ḳan
Ṭopraġa yazdı Ene'l-Ḥaḳdan nişān
(Beyit 696)

1.11. kesilen:-*il, -en*

Bu **kesilen** ẓāhir el cismānidür
Bāṭınuñ ḳudret elü rūḥānidür **(Beyit 698)**

1.12. kesüñ:-*üñ*

Kesüñ imdi elümi ayaġumı
Tā ki çözüñ bendümi vü bağumı
(Beyit 656)

1.13. kesüñ:-*üñ*

Gelüñ imdi **kesüñ** evvel elümi
Elsüz ayaḳsuz varam ben yolumı
(Beyit 670)

kesād ḳıl-: (Deyim)

1.) Yok etmek, değersiz kılmak.

1.1. kesād ḳıl-:-*mak*

Bu sözi kim işide ey Ḥaḳ-nihād
Ḳılmaġ ister şerʿi bāzāruñ **kesād**
(Beyit 116)

keşf ü beyān:

1.) Ortaya çıkarmak ve açıklamak.

1.1. keşf ü beyān:

Sensin āḫir āşikāre vü nihān
Senden irdi baña bu **keşf ü beyān**
(Beyit 785)

keşf-i esrār it-:

1.) Sırları ortaya çıkarmak.

1.1. keşf-i esrār it-:-*me, -di*

Hīç birisi **keşf-i esrār itmedi**
ʿĀlem içre yirini dār itmedi **(Beyit 385)**

kesret:

1.) Bir olan Hakk'ın isim ve sıfatlarıyla tecelli edip çokluk halinde görülmesi.

1.1. kesret:

Gülşen ol vaḥdetdurur **kesret** diken
Gül mi yiler bāġına diken diken **(Beyit 1006)**

1.2. kesrete:-*e*

Pes ʿurūcı irmedi ol vaḥdete
Düşdi ṣūret ʿāleminden **kesrete (Beyit 1005)**

1.3. kesreti:-*i*

Çünki vaḥdetdür murād-ı cān-ı men
Kesreti ḳo ey gül-i handān-ı men
(Beyit 1007)

keşşāf-ı remz-i müşkilāt:

1.) Zorlukların gizli işaretinin kâşifi.

1.1. keşşāf-ı remz-i müşkilāt:

Sensin ol **keşşāf-ı remz-i müşkilāt**
Cānuma irişdi luṭfundan necāt **(Beyit 543)**

kethüdā:

1.) Zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse, kâhya.

1.1. ketḫudā:

ʿAḳl aydur milke benven **ketḫudā**
ʿAşḳ aydur ben olurvan bā-Ḫudā
(Beyit 1031)

ketm it-:

1.) Gizlemek, saklamak.

1.1. ketm it-:*-e, -sin*

Pes bu esrārı gerek **ketm idesin**
Bu aradan sözümüz ḫatm edesin
(Beyit 126)

ketm-i ʿadem:

1.) Allah'ın ruh ve cisim alemlerini yaratmayı istediği zaman bütün mahlukların ilki olan cevher-i ahzar'ın çıktığı yer.

1.1. ketm-i ʿadem:

Ey viṣālüñ baḥri vü **ketm-i ʿadem**
Tenlere cān-baḫş olur urduḳça dem
(Beyit 346)

key:

1.) İyi, iyice, çok iyi şekilde, pek, hakkıyla.

1.1. key:

Cānıla güş eyle ī cān-ı peder
Uşbu söz **key** muʿteberdür muʿteber
(Beyit 12)

1.2. key:

Key bilüñ benven bugün merd-i Ḫudā
Ḥaḳ yolında cānıla başum fidā **(Beyit 99)**

1.3. key:

Key delü olmış Ene'l-Ḥaḳ çağırur
Ḥaḳ benem dir naʿra urup bağırur
(Beyit 113)

1.4. key:

Key ʿaceb Mecnūn olupdur ol kişi
Yoksa ḳaçan ḳılur ol uşbu işi **(Beyit 114)**

1.5. key:

Diñle imdi bir kerāmet ey püser
Bu ḫaber **key** muʿteberdür muʿteber
(Beyit 136)

1.6. key:

Key bilüñ Ḥaḳ benümle ben Ḥaḳam
Bī-tereddüd ol vücūd-ı muṭlaḳam
(Beyit 148)

1.7. key:

Didi Manṣūr uşbu sözde yoḳ gümān
Şol müʿeẕẕin **key** yalan söyler yalan
(Beyit 177)

1.8. key:

Mevc deryāyile olsa ḫūb idi
Ṭaşra ṣaçılmasa **key** merġūb idi **(Beyit 437)**

1.9. key:

Menzilüñ ʿuşşāḳ içinde **key** bülend
ʿAşḳ bāzārında olduñ sūd-mend **(Beyit 481)**

1.10. key:

İmdi **key** bil ey emīn-i Kirdgār
Sen şehüñ yolunda cānumdur nisār
(Beyit 565)

1.11. key:

Diñle imdi bu sözi **key** muʿteber
Kim ḫaber vire ḳażāyile ḳader **(Beyit 597)**

1.12. key:

Çün bu resme itdiler anlar gulu
İmdi **key** Diñle sözi ey baḫtulu **(Beyit 601)**

1.13. key:

Key bil imdi seni berdār iderüz
Dār aġacında göresin n'iderüz **(Beyit 605)**

1.14. key:

Didi benven Ḥayy u Bāḳī cāvidān
Key bilüñ ey zāhidān u ʿābidān **(Beyit 611)**

1.15. key:

Varısa Ḥaḳdan recānuz **key** bilüñ
Ner ne kim ben dir isem eyle ḳıluñ
(Beyit 662)

1.16. key:

Baş uruban gitdi Şiblī ol zamān
Sen bu sırrı **key** işit dutma gümān
(Beyit 733)

1.17. key:

Key bilüñ kim cān gözi görür Ḥaḳı
Ḥaḳḳı bunda görmeyen oldı şaḳī
(Beyit 763)

1.18. key:

Ḥadden aşdı intiẓārum **key** bilüñ
ʿAşḳ ipini boynuma ṭaḳuñ gelüñ
(Beyit 807)

1.19. key:

Bize maʿlūm olmaz esrārı anuñ
Key daḳīḳ olmışdur efkārı anuñ **(Beyit 840)**

1.20. key:

Key işitgil uşbu remzi ī püser
Ol aġan külden niçe işler ḳopar **(Beyit 877)**

1.21. key:

Şöyle ṭaşa şu ki bir ʿummān ola
Şehr-i Baġdād işi **key** efġān ola **(Beyit 918)**

ki:

1.) "Ki" bağlacı.

1.1. ki:

Ol **ki** ʿālem yoġ iken var eyledi
Ḳudretin ʿālemde iẓhār eyledi **(Beyit 2)**

1.2. ki:

Ādemī oldur **ki** anda ʿaşḳ ola
Yoluñ ol dergāha ilte ʿaşḳ ile **(Beyit 15)**

1.3. ki:

Ger żiyāfet ḳulırısañ cānuñı
Bil **ki** ḫoşnūd eyledüñ mihmānuñı
(Beyit 64)

1.4. ki:

Cān ḳulaġın dut **ki** ḳudret n'eyledi
Gör neden Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 80)

1.5. ki:

Didi Manṣūra **ki** Ḥaḳ ḳıldı selām
Vuṣlatuñ güni irişdi ey hümām **(Beyit 82)**

1.6. ki:

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür Ḥaḳ söylerem
Ẕāt-ı Ḥayyam ben **ki** muṭlaḳ söylerem
(Beyit 145)

1.7. ki:

Kim **ki** Ḥaḳ peymānesinden esridi
Cān u baş ol ʿarşada ḳıldı fidī **(Beyit 159)**

1.8. ki:

Bil **ki** ol vaḳt oldı rāhat cān-ı men
Beni ḳurtardı Allahum ġuṣṣadan
(Beyit 320)

1.9. ki:

İmdi sen luṭf eyleyüp Manṣūra var
Di **ki** ḳılmasun Ene'l-Ḥaḳ āşikār
(Beyit 364)

1.10. ki:

Kim **ki** maʿnādan ḫaberdār olmadı
Oldurur kim ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 398)**

1.11. ki:

Bu Ene'l-Ḥaḳ ol deñizüñ mevcidür
ʿAyn-ı deryādur **ki** anuñ fevcidür
(Beyit 436)

1.12. ki:

Uşbu ṣūretden **ki** ben dūr olmışam
Gör ne vīrānem ki maʿmūr olmışam
(Beyit 463)

1.13. ki:

Uşbu ṣūretden **ki** ben dūr olmışam
Gör ne vīrānem ki maʿmūr olmışam
(Beyit 463)

1.14. ki:

Çün ki irişem görem dīdārını
Şöyle **ki** güş eyleyem güftārını **(Beyit 476)**

1.15. ki:

Dü cihāna sen **ki** olmışsın ḳafā
Ṣafḥa-i vaḥdetde bulmışsın ṣafa **(Beyit 563)**

1.16. ki:

Çün saña oldı ʿıyān esrār-ı cān
Bil **ki** maḥkūmuñdurur her dü-cihān
(Beyit 564)

1.17. ki:

Sen Ġanīsin ben ġulām ey pür-kerem
Ḫāşa-lillāh **ki** saña fetvā virem **(Beyit 568)**

1.18. ki:

Bāri ḫalḳa di **ki** Manṣūr özi ne
Virdi fetvā kendüsi kendözine **(Beyit 572)**

1.19. ki:

Naʿrasından bil **ki** zindān iñledi
Ṭaşı ṭoprağı Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 610)**

1.20. ki:

Şerḥa şerḥa pāreleñ uşbu teni
Bu ṭonı ṣoyuñ **ki** bulam ben beni
(Beyit 655)

1.21. ki:

Ḥācetüm budur **ki** şöyle ḳılasuz
Siz daḫı ḥācetlerüñüz bulasuz **(Beyit 658)**

1.22. ki:

Bu **ki** vardur āşinālık ḥālidür
Uşbu ḥāle irmeyenler ḥālidür **(Beyit 701)**

1.23. ki:

Yine diñle ey bürāder bir daḫı
Nāme-i ḳudret **ki** yazar bir daḫı **(Beyit 702)**

1.24. ki:

Kim **ki** özinden mücerred olmadı
Ẕāt-ı yektāyıla ülfet bulmadı **(Beyit 722)**

1.25. ki:

Bir ʿamel ḳıluñ **ki** ola Ḥaḳ yakīn
Ta ki olasız Hüdel-lil-muttaḳīn **(Beyit 768)**

1.26. ki:

Size ol dimiş **ki** cismüm yanduruñ
Cānumı raḥmet ṣuyına ḳanduruñ **(Beyit 845)**

1.27. ki:

Bu ne ḳudretdür **ki** ḳılduñ yā İlah
Sen ʿināyet ḳıl bize ey pādişāh **(Beyit 862)**

1.28. ki:

Şöyle ṭaşa ṣu **ki** bir ʿummān ola
Şehr-i Baġdād işi key efġān ola **(Beyit 918)**

1.29. ki:

Bil bu ʿāşıḳuñ maḳāmı niçedür
Cān gözile gör **ki** ʿArşdan yücedür **(Beyit 973)**

1.30. ki:

Bil **ki** Manṣūra Ene'l-Ḥaḳ söyleden
ʿAşḳ idi Ḥaḳḳı muṭlaḳ söyleden **(Beyit 975)**

1.31. ki:

Ger göñül ḥālin ṣorarsañ nicedür
Bil göñül burcı **ki** ʿArşdan yücedür **(Beyit 1056)**

kibār:

1.) Bir toplumun yüksek tabakasına mensup, soylu ve seçkin sınıfına âit kimse veya kimseler.

1.1. kibār:

Yine cūşa geldi Manşūr ey **kibār**
ʿAşḳ ıla ḳıldı Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 665)**

kici:

1.) Küçük, ufak.

1.1. kiçi:

Ulu **kiçi** şol dem oldı bī-ḳarār
Yas idüben aġladılar zār u zār **(Beyit 818)**

1.2. kiçi:

Şād olalar ulu **kiçi** şeyḫ ü şāb
Ḳalmaya aralarında ıżṭırāb **(Beyit 928)**

ḳıl-:

1.) Yapmak, etmek, etkilemek.

1.1. ḳılasuz:-*a, -suz*

Ḥācetüm budur ki şöyle **ḳılasuz**
Siz daḫı ḥācetlerüñüz bulasuz **(Beyit 658)**

1.2. ḳıldı:-*dı*

Boyadı ol ḳanıla kendü yüzin
Ol Ḥaḳ ehli şöyle **ḳıldı** kendözin **(Beyit 705)**

1.3. ḳıldum:-*du, -m*

Ben baña **ḳıldum** ne ḳıldumsa baña
Pes cerīme yoḳdurur bundan saña **(Beyit 679)**

1.4. ḳıldumsa:-*dum, -sa*

Ben baña ḳıldum ne **ḳıldumsa** baña
Pes cerīme yoḳdurur bundan saña **(Beyit 679)**

1.5. ḳılduñ:-*du, -ñ*

Tā ki mühlet vireler anlar size
Āh ki **ḳılduñ** bu işi sen bize **(Beyit 484)**

1.6. ḳılduñ:-*du, -ñ*

Bu ne ḳudretdür ki **ḳılduñ** yā İlah
Sen ʿināyet ḳıl bize ey pādişāh **(Beyit 862)**

1.7. ḳılmazısañ:-*maz, -ısa, -ñ*

Ḳılmazısañ çünki istiḳbāl-i ʿaşḳ
Yüz mi gösterür saña iḳbāl-i ʿaşḳ **(Beyit 728)**

1.8. ḳıluñ:-*uñ*

Bu sözüm Ḥaḳdandurur Ḥaḳdan bilüñ
Her ne kim ḳılursañuz baña **ḳıluñ** **(Beyit 163)**

1.9. ḳıluñ:-*uñ*

Varısa Ḥaḳdan recānuz key bilüñ
Ner ne kim ben dir isem eyle **ḳıluñ**
(Beyit 662)

1.10. ḳılur:-*ur*

Çün ki Şeyḫ ol dem revān olup gelür
Diñle kim Manṣūr ıla ol ne **ḳılur**
(Beyit 374)

1.11. ḳılur:-*ur*

İş Ḥaḳḳuñdur ey bürāder bil ʿıyān
Her ne dilerse **ḳılur** ol Müsteʿān
(Beyit 929)

1.12. ḳıluram:-*ur, -am*

ʿĀṣıḳısañ seni şöyle ḳıluram
Kimse bilmez ḥikmetüm ben bilürem
(Beyit 69)

1.13. ḳılursañuz:-*ur, -sa, -ñuz*

Bu sözüm Ḥaḳdandurur Ḥaḳdan bilüñ
Her ne kim **ḳılursañuz** baña ḳıluñ
(Beyit 163)

<u>ḳīl u ḳāl:</u>

1.) Dedikodu.

1.1. ḳīl u ḳāl:

Didiler Manṣūra niçe **ḳīl u ḳāl**
Uşbu dem olmışdurur ḳatlüñ ḥelāl
(Beyit 629)

<u>kim:</u>

1.) Kişi, birey, şahıs, kimse, insan.

1.1. kim:

Kim müʾellif ḥaḳḳına ḳılsa duʿā
Raḥmetüñden ırma aña ey Ḫudā
(Beyit 1064)

1.2. kime:-*e*

ʿĀşıḳ olan maʿşūḳa ḳurbān gerek
Cānı terk itsün **kime** cānān gerek
(Beyit 326)

2.) "Hangi kişi" anlamında soru zamiri.

2.1. kim:

Yine aña ben olurın hūn-bahā
Ḥażretümde zīra **kim** buldı bahā
(Beyit 68)

2.2. kim:

Bu sözi **kim** işide ey Ḥaḳ-nihād
Ḳılmaġ ister şerʿi bāzāruñ kesād
(Beyit 116)

2.3. kim:

Kim ki Ḥaḳ peymānesinden esridi
Cān u baş olʿarṣada ḳıldı fidī **(Beyit 159)**

2.4. kim:

Başlayup Allāhu Ekber **kim** dedi
İşidüp Manṣūr o sāʿat söyledi **(Beyit 170)**

2.5. kim:

Kim iriserdür bu remzüñ ġavrına
Kim ḳadem urdı bu sırruñ ṭavrına **(Beyit 383)**

2.6. kim:

Kim iriserdür bu remzüñ ġavrına
Kim ḳadem urdı bu sırruñ ṭavrına **(Beyit 383)**

2.7. kim:

Kim ki maʿnādan ḫaberdār olmadı
Oldurur kim ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 398)**

2.8. kim:

Men reʿeni dir Resūl-i kāʾināt
Kim bu sırrı bilse mekşūf ola ẕāt **(Beyit 409)**

2.9. kim:

Didi ey ʿuşşāḳ içinde ser-bülend
Ṭapuña **kim** virebilür nuṣḥ u pend **(Beyit 431)**

2.10. kim:

Ol muḥīṭ ol dem beni ġarḳ ider
Anda cism ü cānını **kim** farḳ ider **(Beyit 441)**

2.11. kim:

Didi kim ʿuşşāḳa budur reng ü bū
Kim bu sırrı bildi aldı baḫtulu **(Beyit 707)**

2.12. kim:

Kim ki özinden mücerred olmadı
Ẕāt-ı yektāyıla ülfet bulmadı **(Beyit 722)**

2.13. kimdurur:-*dur, -ur*

Bāṭınumda oldurur alup viren
Kimdurur milkümden anı bitüren **(Beyit 699)**

2.14. kimdür:-*dür*

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ ṭolmışdı anuñ sırrına
Diñle imdi kendü **kimdür** sırrı ne **(Beyit 50)**

2.15. kime:-*e*

Kime kim irdi nidā-yı irciʿī
Ẕāt-ı Ḥaydur bil kim anuñ merciʿi **(Beyit 410)**

3.) "Ki" gibi kullanılan bir bağlaç; "Bu sebeple, bundan dolayı" anlamında kullanılan bağlaç.

3.1. kim:

Evvel anı aydalum **kim** Ḥaḳdur ol
Ḥayy u Bāḳī Vāhid ü Muṭlaḳdur ol
(Beyit 1)

3.2. kim:

Senligüñ çün **kim** saña oldu ḥicāb
Dost cemālinden götürmezsin niḳāb
(Beyit 24)

3.3. kim:

Sende senlik ṣad-hezārān perdedür
Ḳo seni görgil Ḥaḳḳı **kim** bizdedür
(Beyit 33)

3.4. kim:

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Bilesin **kim** söz nedür esrārı ne **(Beyit 40)**

3.5. kim:

Şöyle **kim** müstaḥżır-ı esrār idi
Hem vilāyet içre ṣāḥib-kār idi **(Beyit 45)**

3.6. kim:

Gönlüñ evinde ne var mihmān içün
Kim żiyāfet ḳılasın cānān içün **(Beyit 57)**

3.7. kim:

Gönlüñ evinde saña mihmān olam
Şöyle **kim** cānuñ içinde cān olam
(Beyit 63)

3.8. kim:

Ḥażretüñden ḥāşā **kim** yüz döndürem
Her ne emr itseñ gerek baş indürem
(Beyit 71)

3.9. kim:

Ḫalvetinden ṭaşraya urdı ḳadem
Çaġırup aydurdı **kim** Ḫālıḳ benem
(Beyit 96)

3.10. kim:

Kim Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyledi
Kendü ḳanını kendüye aş eyledi **(Beyit 107)**

3.11. kim:

Didiler **kim** ey Ḫalīfe ḥāli gör
Uşbu Manṣūr söyledügi ḳāli gör
(Beyit 112)

3.12. kim:

Dir Ḫalīfe **kim** ḳamumuz varalum
Ḳaḳıyalum aña hem yalvaralum **(Beyit 118)**

3.13. ḳim:

ʿİlm içinde ʿālim-i Rabbānisin
Şöyle **ḳim** cān taḥtınuñ sulṭānısın
(Beyit 123)

3.14. kim:

Her neye **kim** baḳaram Ḥaḳ görinür
Ġayrı yoḳdur ẕāt-ı muṭlaḳ görinür
(Beyit 132)

3.15. kim:

Pes uşandı ol divīd ender zamān
Kim mürekkeb her yire urdı nişān
(Beyit 139)

3.16. kim:

Didiler Manṣūra **kim** ey merd-i kār
Seni maḥbūs eylerüz bil āşikār **(Beyit 151)**

3.17. kim:

Şöyle **kim** ben mest-i ʿaşḳam bā-ṣafā
Lā-yezālī mey içürdi Muṣṭafā **(Beyit 158)**

3.18. kim:

Didiler **kim** urmaġıl bī-hūde lāf
Ḥaḳ Taʿālā ḳulların ṣanma güzāf
(Beyit 175)

3.19. kim:

Bir kezin Allahu Ekber **kim** didi
Ol demür örsi şu dem şu eyledi **(Beyit 184)**

3.20. kim:

Yir yüzine şöyle **kim** aḳdı revān
Gördiler bu sırrı ol pīr ü civān **(Beyit 185)**

3.21. kim:

Yoḫsa bu işde senüñ yoḳ ḳudretüñ
Kim dilüñden ẓāhir ola ḥikmetüñ
(Beyit 188)

3.22. kim:

Her duʿā **kim** ṣıdḳıla cāndan ṭoġar
Hiç gümānsız ol duʿā göge aġar **(Beyit 216)**

3.23. kim:

Didiler **kim** niçe idelüm i şāh
Ḳapu baġlu bize yoḳ gitmege rāh
(Beyit 224)

3.24. kim:

Bildi **kim** Manṣūrdan oldı bu iş
Anuñ irşādından oldu perveriş **(Beyit 230)**

3.25. kim:

Ḳıldı Manṣūr ayaġına secde ol
Didi Ḥaḳḳa **kim** bulasın ṭoġrı yol
(Beyit 232)

3.26. kim:

Ey saʿādet gülistānı ḫoş-liḳā
Çıḳsun ol göz **kim** saña egri baḳa
(Beyit 235)

3.27. kim:

Didi Şiblī anlara **kim** tīz ṭuruñ
Varuñ ol merd-i Ḥaḳuñ ḥālin görüñ
(Beyit 278)

3.28. kim:

Bu fenāda vaṣf-ı ḥālin **kim** diye
Cismi anuñ dönmiş idi serçeye **(Beyit 282)**

3.29. kim:

Didiler **kim** yine Manṣūrı görüñ
Neye irdi ḫāli bize bildürüñ **(Beyit 285)**

3.30. kim:

Bu ne sırdur bize luṭf it vir ḫaber
Kim bu ḥālden biz olavuz bī-ḫaber
(Beyit 296)

3.31. kim:

Ṣanma **kim** zindān içine ṣıġmazam
Bil beni kim yire göge ṣıġmazam
(Beyit 300)

3.32. kim:

Ṣanma kim zindān içine ṣıġmazam
Bil beni **kim** yire göge ṣıġmazam
(Beyit 300)

3.33. kim:

Biz ḳuluña uşbu sırrı ḳıl beyān
Kim ʿıyāndurur saña cümle nihān
(Beyit 303)

3.34. kim:

Cümle cismüñ cāna dönmiş şeksüzin
Kim görürsin bī-şek ol dostuñ yüzin
(Beyit 317)

3.35. kim:

Düşmeyenler ʿaşḳa bil **kim** ḫām olur
ʿAşḳa uyan ʿāşıḳ-ı bed-nām olur
(Beyit 319)

3.36. kim:

Didi Manṣūr ī Ḫudā-yı müsteʿān
Cān nedür **kim** saña iltem armaġan
(Beyit 327)

3.37. kim:

Şöyle **kim** naʿra ururdı ol zamān
Kim işiden ġaşy olurdı ey cüvān
(Beyit 358)

3.38. kim:

Şöyle kim naʿra ururdı ol zamān
Kim işiden ġaşy olurdı ey cüvān
(Beyit 358)

3.39. kim:

Çün ki Şeyḫ ol dem revān olup gelür
Diñle **kim** Manṣūr ıla ol ne ḳılur
(Beyit 374)

3.40. kim:

İrdi zindāna o dem Şeyḫ-i Kebīr
Ol **kim** olmışdur ḳamuya dest-gīr
(Beyit 376)

3.41. kim:

İttifāḳ eylediler pīr ü cüvān
Kim seni iḫrāḳ iderler bu zamān
(Beyit 381)

3.42. kim:

Kime **kim** irdi nidā-yı irciʿī
Ẕāt-ı Ḥaydur bil kim anuñ merciʿi
(Beyit 410)

3.43. kim:

Kime kim irdi nidā-yı irciʿī
Ẕāt-ı Ḥaydur bil **kim** anuñ merciʿi
(Beyit 410)

3.44. kim:

Niçe **kim** söz söyledüm kār itmedi
Her dem iḳrār itdi inkār itmedi **(Beyit 424)**

3.45. kim:

Eyle bil **kim** biz tenüz sen cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭanumuz
(Beyit 438)

3.46. kim:

Yine diñle ey bürāder ḥikmeti
Kim ne ḳılur Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti
(Beyit 492)

3.47. kim:

Yola baḳup cümle durdı āşikār
Didiler **kim** gelsün ol şaḫs-ı kibār
(Beyit 498)

3.48. kim:

İrte gice çaġırur **kim** Ḥaḳ benem
Benden özge kimse yoḳ muṭlaḳ benem
(Beyit 505)

3.49. kim:

Bize fetvā virüñ ey ʿālī-maḳām
Kim şerīʿat gitdi bozuldı niẓām **(Beyit 508)**

3.50. kim:

Her ḳaçan **kim** ḥarket eyler baḥr-i ẕāt
Ġarḳa varur bu nuʿūt u bu ṣıfāt **(Beyit 534)**

3.51. kim:

Ol muḥītüñ mevcidür bu kāʾināt
Kim ẓuhūr andan bulur bu mümkināt **(Beyit 551)**

3.52. kim:

Vuṣlat ister cānum ol deryāyile
Dilemez **kim** ṭura āh u vāhile **(Beyit 553)**

3.53. kim:

Pes diler **kim** raḥmet ide aṣlı ne
Zīra kim her şeyʾ varupdur aslına **(Beyit 555)**

3.54. kim:

Pes diler kim raḥmet ide aṣlı ne
Zīra **kim** her şeyʾ varupdur aslına **(Beyit 555)**

3.55. kim:

Ṭāḳatüm ḳalmadı oldum bī-ḳarār
Ḫod bilürsin **kim** ne ḳıldı derd-i yār **(Beyit 571)**

3.56. kim:

Didi o ġaybı bilüñ ey merd-i men
Kim bu esnāda gerekmez tercüman **(Beyit 591)**

3.57. kim:

Didi **kim** ṣad-pāre ḳılsunlar beni
ʿĀşıḳ u ṣādıḳ n'ider cān u teni **(Beyit 593)**

3.58. kim:

ʿAşḳ etegin nite **kim** muḥkem ṭutar
Kendüsi kendözine fetvā yiter **(Beyit 594)**

3.59. kim:

Diñle imdi bu sözi key muʿteber
Kim ḫaber vire ḳażāyile ḳader **(Beyit 597)**

3.60. kim:

Didiler Manṣūra **kim** ey ʿaşḳ eri
Niçün olduñ ṭatlu cānuñdan beri **(Beyit 603)**

3.61. kim:

Çün Ene'l-Ḥaḳ didüñ ey meydān eri
Eyle bil **kim** seni ḳomazuz diri **(Beyit 607)**

3.62. kim:

Şād u ḥurrem vardı Manṣūr ilerü
Didi **kim** dostıla oldum rū-be-rū
(Beyit 618)

3.63. kim:

Didiler Manṣūra **kim** ey ʿaşḳ eri
Nite ṭopraġa şalarsın gevheri **(Beyit 621)**

3.64. kim:

Didi **kim** ṭopraḳ benüm ʿArşumdurur
Nūh felek seyrāngehi Ferşümdurur
(Beyit 622)

3.65. kim:

Didi Manṣūr uş Ḥaḳḳa şundum elüm
Eyle bilüñ **kim** baña yoḳdur ölüm
(Beyit 631)

3.66. kim:

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ şol zamān
Şöyle **kim** vecd oldılar pīr ü cüvān
(Beyit 652)

3.67. kim:

Varısa Ḥaḳdan recānuz key bilüñ
Ner ne **kim** ben dir isem eyle ḳıluñ
(Beyit 662)

3.68. kim:

Didiler Manṣūra **kim** ey mest-i ʿaşḳ
Uşbu ḳahrı saña ḳıldı dest-i ʿaşḳ
(Beyit 663)

3.69. kim:

Yine yazıldı Ene'l-Ḥaḳ şöyle bil
Kim bu sözde yoḳdurur hīç ḳāl u ḳīl
(Beyit 690)

3.70. kim:

Didiler **kim** ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne sırdur bu ne vecd ü bu ne ḥāl
(Beyit 692)

3.71. kim:

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
ʿAşḳ sırrıdur bu **kim** oldı ʿıyān **(Beyit 694)**

3.72. kim:

Didi **kim** ʿuşşāḳa budur reng ü bū
Kim bu sırrı bildi aldı baḫtulu **(Beyit 707)**

3.73. kim:

Bize bildür bu işi i şīr-i ner
Dileriz **kim** viresin bundan ḫaber
(Beyit 713)

3.73. kim:

Her kime **kim** mürşid oldı Muṣṭafā
Bu ṣafā anuñdur ancaḳ bu ṣafā **(Beyit 716)**

3.74. kim:

Yine Şiblī didi ey şāh-ı cihān
Kim yoluñda baş u cānum der-miyān
(Beyit 717)

3.75. kim:

Dilerem ṭatlu sözüñi işidem
Kim ʿamel ḳılup anuñla iş idem **(Beyit 718)**

3.76. kim:

Ger ḳılursa Ḥażrete cānuñ heves
Ḳo **kim** uşansun bu cismānī ḳafes
(Beyit 725)

3.77. kim:

Saġ ayaġın şundı ol şāh-ı güzīn
ʿĀşıḳı gör **kim** ne ḳılur kendözin
(Beyit 738)

3.78. kim:

Göz degüldür ten gözi bezdür hemān
Cān gözidür **kim** virür Ḥaḳdan nişān
(Beyit 756)

3.79. kim:

Key bilüñ **kim** cān gözi görür Ḥaḳı
Ḥaḳḳı bunda görmeyen oldı şaḳī
(Beyit 763)

3.80. kim:

Didiler Manṣūra **kim** fermān senüñ
Ger duʿā ḳılurısañ iḥsān senüñ **(Beyit 771)**

3.81. kim:

Dutdı yüz dergāha Manṣūr ol zamān
Kim münācāt eyleye ol pāk-ı cān
(Beyit 772)

3.82. kim:

Yoġ iken çün **kim** beni var eyledüñ
Ḳudretüñ dilümde iẓhār eyledüñ
(Beyit 774)

3.83. kim:

Ḥayy u Bāḳī sensin ey Ḥaḳ Lā-yezāl
Kim ṣıfāt u ẕātuña irmez melāl **(Beyit 790)**

3.84. kim:

Didiler **kim** yā Ḫalīfe n’idelüm
Uşbu ḥāle niçe tedbīr idelüm **(Beyit 827)**

3.85. kim:

Her dilek Allahuñ emrile olur
Şöyle **kim** maʿmūr olan anı bulur **(Beyit 835)**

3.86. kim:

Pes gerek **kim** yandurasız cismini
Kendüsi ḫoş anlamışdur resmini **(Beyit 846)**

3.87. kim:

Dār öñinde yakdılar odunları
İmdi gör **kim** ne ḳılurlar anları **(Beyit 852)**

3.88. kim:

Her yaluñ **kim** oynarıdı sāzıla
Ol Ene’l-Ḥaḳ diridi āvāzıla **(Beyit 859)**

3.89. kim:

Didiler yā Rab bu niçe ḥāl olur
Dilsüz oddan **kim** bu resme ḳāl olur **(Beyit 861)**

3.90. kim:

Böyle diyüp aġladılar zār u zār
Şöyle **kim** oldı ḳamusı bī-ḳarār **(Beyit 869)**

3.91. kim:

Her yire **kim** düşdi ol külden hemān
Çaġırup didi Ene’l-Ḥaḳ bī-gümān **(Beyit 874)**

3.92. kim:

İmdi gör **kim** Dicle ırmaġın n’ider
Ṭaşa geldi şol zamān hem-cūş ider **(Beyit 880)**

3.93. kim:

Düşdi bir ṣaḥraya ṣu ʿummān olur
Ṣandılar **kim** baḥr-ı bī-pāyān olur **(Beyit 883)**

3.94. kim:

Az ḳaldı Baġdādı ol ṣu ġarḳ ide
Fāʿil-i Muḫtār işin **kim** farḳ ide **(Beyit 895)**

3.95. kim:

Söylemişdi Manṣūr aña ol zamān
Kim Ene’l-Ḥaḳ remzini ḳılam ʿıyān **(Beyit 904)**

3.96. kim:

Gizlü remzi şöyle **kim** fāş eyleyem
Çağırup ol dem Ene'l-Ḥaḳ söyleyem
(Beyit 905)

3.97. kim:

Cismüm oda yaḳalar ol dem benüm
Şöyle **kim** yanup kül ola bu tenüm
(Beyit 912)

3.98. kim:

Didi **kim** vardur bu derdüñ çāresi
Ḥaḳ Taʿālā sizleri ḳurtarası **(Beyit 933)**

3.99. kim:

Didiler **kim** ey Ḥaḳ eri çāre ḳıl
Üstümüzden āfeti āvāre ḳıl **(Beyit 940)**

3.100. kim:

Her ḳaçan **kim** ḫırḳayı gördi bular
Āh idüben yüzlerine sürdiler **(Beyit 955)**

3.101. kim:

İmdi gel sen ḥālüñe eyle ḳıyās
ʿAşḳa cān vir **kim** olasın Ḥaḳ-şināş
(Beyit 982)

3.102. kim:

Bildiler **kim** ḳahr içinde luṭfı var
Ḳahrını ḳıldılar evvel iḫtiyār **(Beyit 984)**

3.103. kim:

ʿAşḳıladur **kim** cihān buldı vücūd
ʿAşḳıladur Ādem itdügi sücūd **(Beyit 994)**

3.104. kim:

ʿAşḳdurur **kim** şāhları māt eyleyen
Zāhidüñ yirin ḫarābāt eyleyen **(Beyit 999)**

3.105. kim:

Her **kim** ol ʿaşḳdan ḫaberdār olmadı
Bil kim anı ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 1011)**

3.106. kim:

Gerçi **kim** ʿaḳluñ daḫı yolları çoḳ
Līkin anda ʿaşḳ erine aṣṣı yoḳ **(Beyit 1017)**

3.107. kim:

Nūrı hissüñ gökde ılduz nūrıdur
Eyle bil **kim** bularuñ mestūrıdur
(Beyit 1020)

3.108. kim:

Şemsi nūrı yaʿni **kim** ʿaşḳ nūrıdur
ʿAşḳ tecellī ʿaḳl anuñ Ṭūrʿıdur **(Beyit 1026)**

3.109. kim:

ʿAḳl aydur āşināllıḳ bendedür
ʿAşḳ aydur **kim** Ḫudāllıḳ bendedür **(Beyit 1032)**

3.110. kim:

ʿAḳl aydur bende **kim** nīk-nām var
ʿAşḳ dir kim anda dāne-dām var **(Beyit 1036)**

3.111. kim:

ʿAḳl aydur bende kim nīk-nām var
ʿAşḳ dir **kim** anda dāne-dām var **(Beyit 1036)**

3.112. kim:

Her kişi **kim** ʿaşḳıla hem-rāh ola
Lā-cerem ol vāṣıl-ı dergāh ola **(Beyit 1039)**

3.113. kim:

Senlik ü benlikden olmazsañ beri
Eyle bil **kim** göremezsinsen anı **(Beyit 1043)**

3.114. kim:

Niçeler var **kim** ḳılur daʿvā-yı ʿaşḳ
Ḥāṣılı ancaḳ anuñ ġavġā-yı ʿaşḳ **(Beyit 1046)**

kimesne:

1.) "Hiçbir şahıs, hiçbir insan" anlamlarında belgisiz zamir.

1.1. kimesne:

Anuñ oynın hīç **kimesne** oynamaz
Ancılayın cūş idüben ḳaynamaz **(Beyit 842)**

kimi:

1.) "Bazıları" anlamında belgisiz zamir.

1.1. kimi:

Her birine Ḥaḳ virüpdür bir naṣīb
Kimisi rencūrdur **kimi** ṭabīb **(Beyit 176)**

1.2. kimi:

ʿAşḳı nūr u ʿaḳlı nūr u ḥissi nūr
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur **kimi** dūr **(Beyit 1019)**

1.3. kimisi:-*si*

Her birine Ḥaḳ virüpdür bir naṣīb
Kimisi rencūrdur kimi ṭabīb **(Beyit 176)**

1.4. kimisi:-*si*

ʿAşḳı nūr u ʿaḳlı nūr u ḥissi nūr
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur kimi dūr
(Beyit 1019)

kimse:

1.2. kimse:

ʿAşḳ ḳulaġuz olmayınca ey fetā
Kimse yolın iltemez ol Ḥażrete **(Beyit 16)**

1.3. kimse:

Ten ṭılısmı olmayınca ḫord u ḫām
Kimse cān gencine dutmadı maḳām
(Beyit 27)

1.4. kimse:

ʿĀşıḳısañ seni şöyle ḳıluram
Kimse bilmez ḥikmetüm ben bilürem
(Beyit 69)

1.5. kimse:

İrte gice çaġırur kim Ḥaḳ benem
Benden özge **kimse** yoḳ muṭlaḳ benem
(Beyit 505)

1.6. kimse:

1.) "Kimse, hiç kimse, herhangi bir kişi" anlamında belgisiz zamir.

1.1. kimse:

Ẓāhir oldur bāṭın oldur bī-gümān
Andan artıḳ **kimse** yoḳdur Cāvidān
(Beyit 6)
Kimse anuñ ḥāline irişmeye
Ol girişdügi yire girişmeye **(Beyit 838)**

1.7. kimse:

Ṭutdı yüzin Ḥażrete yüz ırmadı
Semʿine **kimse** kelāmı girmedi **(Beyit 980)**

1.8. kimse:

Māʿ u menden geçmeyince ey püser
Kimse ol dergāha ḳılmadı sefer **(Beyit 1012)**

1.9. kimsene:-*ne*

Görmeyince **kimsene** cān mı virür
Kendözin gören anı kanda görür
(Beyit 1013)

1.10. kimseñüze:-*ñüz, -e*

Siz baña luṭf itdüñüz yā ehl-i dīn
Kimseñüze dutmazam ben buġż u kīn
(Beyit 747)

1.11. kimseye:-*(y)e*

Kimseye esrārını bildürmesün
Bu cihān ḫalḳın bize güldürmesün **(Beyit 365)**

1.12. kimseye:-*(y)e*

Kimseye hergīz cevāb itmedi ol
Şeyḫ Şiblī ḥücresine ṭutdı yol **(Beyit 422)**

kīn dut-:

1.) Birine karşı öç alma duygusunu sürdürmek.

1.) Adam, insan, kimse, şahıs.

1.1. kişi:

Zīre baña ʿāşıḳ olsa bir **kişi**
Terk-i cān itmek olur anuñ işi **(Beyit 65)**

1.2. kişi:

Key ʿaceb Mecnūn olupdur ol **kişi**
Yoksa ḳaçan ḳılur ol uşbu işi **(Beyit 114)**

1.3. kişi:

Didiler cāẕūyımış uşbu **kişi**
Dīvile işlerimiz ḳamu işi **(Beyit 143)**

1.4. kişi:

1.1. kīn dut-:-*dı, -lar*

Gitdi ol gün aḫşam oldı yatdılar
Her biri Manṣūr içün **kīn dutdılar** **(Beyit 493)**

Kirdgār:

1.) Allah, Rab.

1.1. Kirdgār:

Didi yā Manṣūr elümüzde ne var
Her murāduñ saña virmiş **Kirdgār** **(Beyit 415)**

kişi:

Didiler seḥḥār mısın sen ey **kişi**
Cinniler birle ḳılursın her işi **(Beyit 187)**

1.5. kişi:

Ola ki sözüm işide ol **kişi**
Ara yirden götüre bu teşvīşi **(Beyit 372)**

1.6. kişi:

Bend-i ṣūretde esīr olsa **kişi**
Olmaya bu maʿnādan baḫşāyişi **(Beyit 396)**

1.7. kişi:

Yine dir cellāda Manṣūr ey **kişi**
Kes ṣolın daḫı gidergil teşvişi **(Beyit 688)**

1.8. kişinüñ:-*nüñ*

Pes **kişinüñ** ʿaḳlına bitmez işi
ʿAşḳıla varur ṭarīḳı her kişi **(Beyit 1016)**

ḳıvām:

1.) Direk, dayanak.

1.1. ḳıvām:

Şöyle vālih durmışıdı ḫāṣ u ʿām
Geldi cellād ilerü şol dem **ḳıvām** **(Beyit 808)**

ḳıyām:

1.) Namazın rükünlerinden biri; Ayağa kalkma, ayakta durma.

1.1. ḳıyām:

ʿAşḳıla dutdı ḳamu ʿālem vücūd
ʿAşḳıladur bu **ḳıyām** u bu sücūd **(Beyit 17)**

1.2. ḳıyām:

Senden irdi cümle eşyāya vücūd
Sañadur cümle **ḳıyām** ile sücūd **(Beyit 332)**

ḳıyāmet:

1.) Allah'ın ezelde takdir ettiği zaman gelince, dünyadaki bütün canlıların ölmeleri, sonra bütün ölmüşlerin Allah tarafından diriltilmeleri, mahşer yerinde toplanarak hesaba çekilmeleri, âlemin bozulması.

1.1. ḳıyāmet:

Görklü yüzinden anuñ olduḳ ıraḳ
Ta **ḳıyāmet** cānumuz yaḳar firāḳ **(Beyit 966)**

ḳıyās eyle-:

1.) Mukayese etmek, karşılaştırmak.

1.1. ḳıyās eyle-:

İmdi gel sen ḥālüñe **eyle ḳıyās**
ʿAşḳa cān vir kim olasın Ḥaḳ-şinās **(Beyit 982)**

ḳıyl u ḳāl:

1.) Dedikodu, boş söz.

1.1. ḳıyl u ḳāl:-*ü, -mi*

Anlara şerḥ idesin aḥvālümi
Ḫod bilürler cümle **ḳıyl u ḳālümi** **(Beyit 583)**

ko-:

1.) Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek, terk etmek.

1.1. ḳodı:-*dı*

Cāna ol virdi kemāl-i ḳudreti
Hem gönüller içre **ḳodı** ḥikmeti **(Beyit 3)**

1.2. ḳodılar:-*dı, -lar*

Buluban getürdiler örsi tamām
Ḳodılar Manṣūr öñinde ey hümām
(Beyit 182)

1.3. ḳodılar:-*dı, -lar*

Ḳodılar Manṣūrı zindāna şu dem
Ḳaldı zindān içre mīr-i muḥterem
(Beyit 195)

1.4. ḳodum:-*du, -m*

Bu vücūdum ḳaṭresin anda **ḳodum**
Yaʿni ṣūret ʿāleminden el yudum
(Beyit 444)

1.5. ḳodum:-*du, -m*

Ṣūret-i Manṣūrı **ḳodum** giderem
Bu fenā ārāyişin terk iderem **(Beyit 449)**

1.6. ḳodum:-*du, -m*

Çün ki sırra vāḳıf oldum ol zamān
ʿAşḳ meydānında **ḳodum** baş u cān
(Beyit 625)

1.7. ḳoduñ:-*du, -ñ*

Uşda rāżı eyledüñ mihmānuñı
Ḳoduñ orta yirde baş u cānuñı **(Beyit 325)**

1.8. ḳomışam:-*mış, -am*

Ḳomışam yolunda baş u cānumı
Ṭopraġa ḳarsunlar ey Ḥaḳ ḳanumı
(Beyit 72)

1.9. ḳoñ:-ñ

Ayaġum altına **ḳoñ** örsi tamām
Siz temāşā eyleñ ol dem ve’s-selām
(Beyit 179)

1.10. ḳorsun:-*r, -sun*

Şerʿ esāsından ḳoparduñ çünki ṭaş
Ṭaş yerine **ḳorsun** ey Manṣūr baş
(Beyit 154)

1.11. ḳorvan:-*r, -van*

Pāy-māl idüp sürüñ bu ṣūreti
Ṣūreti **ḳorvan** çü buldum sīreti **(Beyit 192)**

1.12. ḳoyalum:-*(y)alum*

Ḥālini ʿarż idiser ol servere
Ḳoyalum yarın irişsün ol ere **(Beyit 489)**

1.13. ḳoyup:-*(y)up*

ʿAşḳ yolında sen gerek dār olasın
Bu fenā milkin **ḳoyup** var olasın
(Beyit 84)

1.14. ḳoyup: -(*y)up*

Taḫtı **ḳoyup** göçmedi sulṭānunuz
Yaʿni tende ṭurmış miskīn cānuñuz
(Beyit 767)

2.) Bırakmak, vazgeçmek, terk etmek, boş vermek.

2.1. ḳo:

Bulmaḳ isterseñ saʿādet menzilin
Māyil olma **ḳo** bu ʿādet menzilin
(Beyit 26)

2.2. ḳo:

Sende senlik ṣad-hezārān perdedür
Ḳo seni görgil Ḥaḳḳı kim bizdedür
(Beyit 33)

2.3. ḳo:

Ḳo ḥużūrumda beni ey ḫoş-nihād
Cānum ol cānāne ile ola şād **(Beyit 246)**

2.4. ḳo:

Ger ḳılursa Ḥażrete cānuñ heves
Ḳo kim uşansun bu cismānī ḳafes
(Beyit 725)

2.5. ḳo:

Ey bürāder diñle imdi bir daḫı
Buḫlı elden **ḳo** olasın saḫī **(Beyit 731)**

2.6. ḳo:

Çünki vaḥdetdür murād-ı cān-ı men
Keşreti **ḳo** ey gül-i handān-ı men
(Beyit 1007)

2.7. ḳo:

Bu ḳafes naḳşını **ḳo** ey ser-firāz
Āşinālıḳ it ṭaleb ey şāh-bāz **(Beyit 1048)**

2.8. kon:-*ñ*

Yüzüm üzre sürüsünler **kon** beni
Pāre pāre eylesünler bu teni **(Beyit 559)**

<u>koḫu:</u>

1.) Koku.

1.1. ḳoḫulu:-*lu*

Uşbu çirkīn **ḳoḫulu** yirden ṭuruñ
Luṭf idüben bir ḳadem ṭaşra urun
(Beyit 239)

<u>kök:</u>

1.) Bazı şeylerde dip bölüm.

1.1. kökinden:-*in, -den*

Dizlerüm **kökinden** anı şöyle kes
Dosta gitmege ḳılur cānum heves
(Beyit 736)

<u>kol:</u>

1.) İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölümü, kol.

1.1. ḳolların:-*lar, -ı, -n*

Ḳolların dirseklerine dek yudı
Şeyḫ Şiblī ḳarşuda durmuşıdı **(Beyit 711)**

1.2. ḳollarını:-*lar, -ı, -nı*

Böyle didi ḫoş-ṣafā erkānıla
Yudı şol dem **ḳollarını** ḳanıla **(Beyit 710)**

1.3. ḳollarıyıla:-*lar, -ı, -(y)ıla*

Ḳollarıyıla dutdı elin ṣanıla
Sürdi yüzine bulaşdı ḳanıla **(Beyit 704)**

1.4. ḳollaruñı:-*lar, -uñ, -ı*

İlerü geldi didi ey cān-ı men
Ḳollaruñı ḳanıla yumaḳ neden **(Beyit 712)**

<u>kop-:</u>

1.) Birdenbire patlak vermek, ortaya çıkmak, birden başlamak.

1.1. ḳopar:-*ar*

Key işitgil uşbu remzi ī püser
Ol aġan külden niçe işler **ḳopar (Beyit 877)**

2.) Bağlı bulunduğu yerden ayırmak.

2.1. ḳoparduñ:-*ar, -du, -ñ*

Şerʿ esāsından **ḳoparduñ** çünki ṭaş
Ṭaş yerine ḳorsun ey Manṣūr baş **(Beyit 154)**

<u>kudret:</u>

1.) Allah'ın her şeye kādir olması, dilediği her şeyi yapması şeklinde tecellî eden sıfatı, kâinatta zâhir olan gücü.

1.1. ḳudret:

Cān ḳulaġın dut ki **ḳudret** n'eyledi
Gör neden Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 80)**

1.2. ḳudret:

Didi Manṣūr iş benüm **ḳudret** benüm
Milke ḫākim benem ḥikmet benüm **(Beyit 188)**

1.3. ḳudret:

Gör neler ḳılur cihānı yaradan
Ḳudret anuñ kendü çıḳmış aradan **(Beyit 249)**

1.4. ḳudret:

Emr anuñdur iş anuñ ḥikmet anuñ
Ḳādir oldur her işe **ḳudret** anuñ **(Beyit 949)**

1.5. ḳudretdür:-*dür*

Didiler yā Rab ne **ḳudretdür** bu iş
Yā bu cünbiş ḳandan aldı perveriş **(Beyit 744)**

1.6. ḳudretdür:-*dür*

Bu ne **ḳudretdür** ki ḳılduñ yā İlah
Sen ʿināyet ḳıl bize ey pādişāh **(Beyit 862)**

1.7. ḳudrete:-*e*

Vardı zindān benüm ile Ḥażrete
Gel naẓar ḳıl bu ʿacāyib **ḳudrete (Beyit 312)**

1.8. ḳudreti:-*i*

Ḥaḳ Taʿālā saña virmiş **ḳudreti**
Sende derc olmış Ḥaḳīmüñ ḥikmeti **(Beyit 211)**

1.9. ḳudreti:-*i*

Çün görür Manşūrdan bu **ḳudreti**
Cānına kār itdi şol dem ḥayreti **(Beyit 231)**

1.10. ḳudreti:-*i*

Yine diñle ey bürāder ḥikmeti
Kim ne ḳılur Ḥaḳ Taʿālā **ḳudreti (Beyit 492)**

1.11. ḳudreti:-*i*

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṭablı çalındı ḳatı
Diñle imdi ey fetā gör **ḳudreti (Beyit 666)**

1.12. ḳudreti:-*i*

Zār u giryān olalar anlar ḳatı
Bilmeyeler bu ʿacāyib **ḳudreti (Beyit 921)**

1.13. ḳudretin:-*in*

Ol ki ʿālem yoġ iken var eyledi
Ḳudretin ʿālemde iẓhār eyledi **(Beyit 2)**

1.14. ḳudretin:-*in*

Ben ḥakīmem bilem anuñ ḥikmetin
Görelüm neyler Ḫudānuñ **ḳudretin (Beyit 510)**

1.15. ḳudretinden:-*in, -den*

Ḳudretinden ẓāhir oldı cümle iş
Ḥikmet ile buldı ʿālem perveriş **(Beyit 4)**

1.16. ḳudretüñ:-*üñ*

Yoḫsa bu işde senüñ yoḳ **ḳudretüñ**
Kim dilüñden ẓāhir ola ḥikmetüñ **(Beyit 188)**

1.17. ḳudretüñ:-*üñ*

Ey Kerīm-kār u reşād-ı Lem-yezel
Ḳudretüñ ḳabżında her ʿuḳd oldı ḥal **(Beyit 329)**

1.18. ḳudretüñ:-*üñ*

Yoġ iken çün kim beni var eyledüñ
Ḳudretüñ dilümde iẓhār eyledüñ
(Beyit 774)

1.19. ḳudretüñ:-*üñ*

Ey Ḫudā sensin baña söz söyleden
Ḳudretüñ ḳabżındadur bu cān u ten
(Beyit 775)

1.20. ḳudretüñle:-*üñ, -le*

Ḳudretüñle ay u gün tābān döner
Raḳṣa girmiş çarḫ ser-gerdān döner
(Beyit 335)

1.21. ḳudretüñle:-*üñ, -le*

Ḳudretüñle yaratursun cism ü rūh
Ḥikmetüñden irdi her cāna fütūḥ
(Beyit 342)

<u>ḳudret elü:</u>

1.) Güç, iktidar, erk; Allah'ın kudreti.

1.1. ḳudret elü:

Bu kesilen ẓāhir el cismānidür
Bāṭınuñ **ḳudret elü** rūḥānidür **(Beyit 698)**

<u>ḳudret ü ḥikmet:</u>

1.) Güç ve hakîmlik.

1.1. ḳudret ü ḥikmet:

Dürlü ḳuvvet nuṣret ü ʿizzet senüñ
Hem senüñdür **ḳudret ü ḥikmet** senüñ
(Beyit 786)

<u>kudret-i Ḥak:</u>

1.) Allah'ın gücü, kudreti.

1.1. ḳudret-i Ḥaḳ:

Ḳudret-i Ḥaḳ ol küli gör neyledi
Ḳanda aġdısa Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 873)

<u>küfr ü dīn:</u>

1.) Küfür ve din.

1.1. küfr ü dīn:

ʿAḳl aydur bendedür şekvā yaḳīn
ʿAşḳ aydur bende yeksān **küfr ü dīn**
(Beyit 1033)

<u>kūh u ḳaf:</u>

1.) Dağ ve Kaf; Kaf Dağı.

1.1. kūh u ḳaf:

Durdılar çün ḳālıb ḳālıb ṣaf-ṣaf
Ṣanki bir yire yıḳıldı **kūh u ḳaf (Beyit 599)**

<u>kul:</u>

1.) Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd, köle.

1.1. ḳul:

Mülk anuñdur **ḳul** anuñdur iş anuñ
Cümle cānlarda olan cünbiş anuñ
(Beyit 5)

1.2. ḳul:

Ṣubḥa dek ḳıldı münācāt āh ile
Ḳul gerek bu resme ola şāh ile **(Beyit 359)**

1.3. ḳula:-*a*

Didi Yā Allah yā Rabbü'l-ʿulā
Senden irdi bu yaḳınlıḳ ben **ḳula**
(Beyit 773)

1.4. ḳulı:-*ı*

Ey Ḫudāvendā İlāhā Rabbenā
Ben **ḳulı** vaṣluñla ḳılduñ āşinā **(Beyit 784)**

1.5. ḳulların:-*lar, -ı, -n*

Didiler kim urmaġıl bī-hūde lāf
Ḥaḳ Taʿālā **ḳulların** ṣanma güzāf
(Beyit 175)

1.6. ḳullarına:-*lar, -ı, -na*

Dicle ṣuya sākin ola ol zamān
Ḳullarına yarı ḳıla Müsteʿān **(Beyit 926)**

1.7. ḳullaruñ:-*lar, -uñ*

Sensin āḫir iş içinde iş iden
Ḳullaruñ ḥālini teftīş iden **(Beyit 789)**

1.8. kulluġa:-*luk, -a*

Perde refʿ oldı şehā gördüm seni
Kulluġa anda ḳabūl itdüñ beni **(Beyit 788)**

1.9. ḳuluñ:-*uñ*

Ben **ḳuluñ** kapuñda müflis çākerem
Līk senden ġayrından el çekerem
(Beyit 59)

1.10. ḳuluñ:-*uñ*

Uşbu Mansūruñ işi oldı tebāh
Biz **ḳuluñ** añla sözin ey pādişāh
(Beyit 504)

1.11. ḳuluña:-*uñ, -a*

Biz **ḳuluña** uşbu sırrı ḳıl beyān
Kim ʿıyāndurur saña cümle nihān
(Beyit 303)

1.12. ḳuluñı:-*uñ, -ı*

Ben **ḳuluñı** eylediler iḫtiyār
Ṭapuña irişmege ey baḫtiyār **(Beyit 526)**

1.13. ḳuluz:-*uz*

Sözümüz reddeyleme ey cānumuz
Biz **ḳuluz** sensin bizüm sulṭānumuz
(Beyit 390)

1.14. ḳuluz:-*uz*

Eyle bil kim biz tenüz sen cānumuz
Biz **ḳuluz** sensin bizüm sulṭanumuz
(Beyit 438)

ḳul eyle-: (Deyim)

1.) Kendine bağlamak, hükmü altına almak.

1.1. ḳul eyle-:-*dü, -m*

Ḥaḳ Taʿālā didi maḳbūl eyledüm
Ḥażretʿe lāyıḳ seni **ḳul eyledüm**
(Beyit 355)

ḳul hüvallau aḥad: (Ayet)

1.) "Ey Muhammed! De ki, O Allah bir tektir." İhlâs Sûresi 1. âyet.

1.1. ḳul hüvallau aḥad:

Ey ṣıfatı **ḳul hüvallau aḥad**
Ḥayy u Bāḳī sensin Allahü'ṣ-Ṣamed
(Beyit 783)

kül:

1.) Yanan şeylerden artakalan toz hâlindeki madde.

1.1. kül:

Düşdügi sāʿat Ene'l-Ḥaḳ didi **kül**
Diñle Ḥaḳdan külli şeyʾ ayru degül
(Beyit 879)

1.2. kül:

Cismüm oda yaḳalar ol dem benüm
Şöyle kim yanup **kül** ola bu tenüm
(Beyit 912)

1.3. kül:

Yire düşen **kül** Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Göġe aġan cūş idüp Ḥaḳ söyleye
(Beyit 914)

1.4. kül:

Ḳanda aġarsa Ene'l-Ḥaḳ diye **kül**
Ḥaḳ kelāmın şöyle muṭlaḳ diye kül
(Beyit 915)

1.5. kül:

Ḳanda aġarsa Ene'l-Ḥaḳ diye kül
Ḥaḳ kelāmın şöyle muṭlaḳ diye **kül**
(Beyit 915)

1.6. kül:

Yil öñince vara **kül** ṣuya düşe
Kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye ırmaḳ ṭaşa
(Beyit 917)

1.7. kül:

Yil öñince vara kül şuya düşe
Kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye ırmaḳ ṭaşa
(Beyit 917)

1.8. külden:-*den*

Her yire kim düşdi ol **külden** hemān
Çağırup didi Ene'l-Ḥaḳ bī-gümān
(Beyit 874)

1.9. külden:-*den*

Key işitgil uşbu remzi ī püser
Ol ağan **külden** niçe işler ḳopar **(Beyit 877)**

1.10. külden:-*den*

Dicle ırmağına ol **külden** meger
Düşdi bir ḳaṭre eyā ṣāḥib-naẓar **(Beyit 878)**

1.11. küli:-*i*

Bir yüce yire çıḳuban ey ʿamū
Ol **küli** yile ṣavurdılar ḳamu **(Beyit 872)**

1.12. küli:-*i*

Ḳudret-i Ḥaḳ ol **küli** gör neyledi
Ḳanda ağdısa Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 873)

1.13. külini:-*i, -n, -i*

Çün ki Manṣūrı kül oldı gördiler
Külini ayrıca anuñ dirdiler **(Beyit 871)**

1.14. ḳüller:-*ler*

Göklere ağdı o **ḳüller** Ḥaḳ didi
Bu kelāmı gör niçe muṭlaḳ didi **(Beyit 875)**

1.15. külüm:-*üm*

Yile karşu ṣavuruñ **külüm** revān
Ta ki ḫoşnūd ola sizden Müsteʿān
(Beyit 661)

1.16. külüm:-*üm*

Hem dimiş **külüm** ṣavuruñ yillere
Bu ḫaber varup yayılsun illere **(Beyit 847)**

1.17. külüm:-*üm*

Külüm alup yüce yire varalar
Yillere ḳarşu anı ṣavuralar **(Beyit 913)**

1.18. külüñ:-*üñ*

Ol **külüñ** bir ḳaṭresi ī muḥterem
Dicle ırmağına ilte yil şu dem **(Beyit 916)**

<u>kül ol-:</u> (Deyim)

1.) Yanmak, kül olmak.

1.1. kül ol-:-*dı*

Çün ki Manṣūrı **kül oldı** gördiler
Külini ayrıca anuñ dirdiler **(Beyit 871)**

1.2. kül ola:-*a*

Cismüm oda yaḳalar ol dem benüm
Şöyle kim yanup **kül ola** bu tenüm
(Beyit 912)

<u>ḳulaġuñ dut-:</u> (Deyim)

1.) Dinlemek, kulak vermek.

1.1. ḳulaġuñ dut-:

Dut ḳulaġuñ imdi ʿaşḳ aḥvālına
Sen daḫı girgil bu ʿaşḳuñ şālına **(Beyit 39)**

<u>ḳulaġuz ol-:</u> (Deyim)

1.) Yol göstermek, rehber olmak.

1.1. ḳulaġuz ol-:-*ma, -y, -ınca*

ʿAşḳ **ḳulaġuz olmayınca** ey fetā
Kimse yolın iltemez ol Ḥażrete **(Beyit 16)**

<u>ḳullāb-ı ʿaşḳ:</u>

1.) Aşk çemberi.

1.1. ḳullāb-ı ʿaşḳ:-a

Boynuma **ḳullāb-ı ʿaşḳa** eyleñ kemend
Durmayayın bunda zār u müstemend
(Beyit 803)

<u>külli:</u>

1.) Bütünüyle, tamamıyla.

1.1. külli:

Düşdügi sāʿat Ene'l-Ḥaḳ didi kül
Diñle Ḥaḳdan **külli** şeyʾ ayru degül
(Beyit 879)

1.2. külliye:-*(y)e*

ʿAşḳıla dār u ḫāne muṭlaḳdurur
Külliye müştāḳ nūr-ı Ḥaḳdurur **(Beyit 996)**

<u>kurʿa:</u>

1.) Kime veya neye isabet edeceği önceden belli olmayan bir çekimle sonucu belirleme, ad çekme.

1.1. ḳurʿasın:-*sı, -n*

ʿAşḳ dārı ḫānesinüñ curʿasın
İçüben ṣal imdi fāluñ **ḳurʿasın (Beyit 88)**

<u>kurb u viṣāl:</u>

1.) Yakınlık ve kavuşma.

1.1. ḳurb u viṣāl:

Çün ki bu göz gide görine cemāl
Gide ikilik ire **ḳurb u viṣāl (Beyit 1045)**

ḳurbān:

1.) Bir uğurda can veren.

1.1. ḳurbān:

ʿĀşıḳ olan maʿşūḳa **ḳurbān** gerek
Cānı terk itsün kime cānān gerek
(Beyit 326)

ḳurbān it-:

1.) Bir kimse veya şeyi bir uğurda feda etmek.

1.1. ḳurbān it-:-*er*

Sır ṣaḳınan sırrını pinhān ider
Perde açan cānını **ḳurbān ider (Beyit 532)**

ḳurbet:

1.) Hakk'ın tevfikine ve inayetine yakınlık.

1.1. ḳurbetdurur:-*dur, -ur*

Bu niçe **ḳurbetdurur** āḫir ey Çalab
ʿAḳla ṣıġmaz uşbu sırr-ı bü'l-ʿaceb
(Beyit 693)

kurb-ı Ḥaḳ:

1.) Allah'a yakın olma.

1.1. ḳurb-ı Ḥaḳ:

Ey bürāder diñle imdi cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür ihsānıla
(Beyit 213)

1.2. ḳurb-ı Ḥaḳ:

Yine diñle bir beşāret cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür insānıla
(Beyit 876)

kurb-ı Rabb-i Ẕü'l-Celāl:

1.) Celal sahibi Allah'a yakın olmak.

1.1. ḳurb-ı Rabb-i Ẕü'l-Celāl:

ʿAşḳıladur **ḳurb-ı Rabb-i Ẕü'l-Celāl**
ʿAşḳ erine vārid olmaz hīç melāl
(Beyit 991)

kurb-ı viṣāl:

1.) Kavuşma anının yakın olması.

1.1. ḳurb-ı viṣāl:

Dest-gīr olduñ baña yā Ẕü'l-Celāl
Senden irdi baña bu **ḳurb-ı viṣāl**
(Beyit 339)

1.2. ḳurb-ı viṣāl:

Hem irişdiler şu dem ġayb-ı ricāl
Buldılar Manṣūr ıla **ḳurb-ı viṣāl**
(Beyit 646)

<u>kurı:</u>

1.) Boş, faydasız, abes, bihude, nafile, değersiz.

1.1. ḳurı:

Ḳatl idelüm biz añı fetvāyile
Durmasun gitsün **ḳurı** sevdāyile
(Beyit 590)

<u>ḳurtar-:</u>

1.) Müşkilini gidermek, zor bir durumdan bir kimsenin çıkmasını sağlamak.

1.1. ḳurtarası:-*a, -sı*

Didi kim vardur bu derdüñ çāresi
Ḥaḳ Taʿālā sizleri **ḳurtarası (Beyit 933)**

1.2. ḳurtarasın:-*a, -sın*

Ḥaḳ Taʿālā emriyile varasın
Ḫırḳamıla anları **ḳurtarasın (Beyit 923)**

1.3. ḳurtardı:-*dı*

Bil ki ol vaḳt oldı rāhat cān-ı men
Beni **ḳurtardı** Allahum ġuṣṣadan
(Beyit 320)

1.4. ḳurtarısar:-*ısar*

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
Ḥaḳ sizi **ḳurtarısar** dutmañ gümān
(Beyit 204)

1.5. ḳurtarmaḳlıġa:-*maḳ, -lık, -a*

Zāri ḳılmañ Ḥaḳ Çalap ḥāżırdurur
Sizi **ḳurtarmaḳlıġa** ḳādirdurur **(Beyit 200)**

1.6. ḳurtaruban:-*uban*

Soñra ʿaşḳ ipin ṭaḳup berdār idüñ
Yoḳluġumdan **ḳurtaruban** var idüñ
(Beyit 659)

1.7. ḳurtarup:-*up*

Uş seni bir curʿadan mest eyleyem
Nitelikten **ḳurtarup** hest eyleyem
(Beyit 75)

<u>kurtul-:</u>

1.) İstenmeyen bir durumdan, uzaklaşmak, sıyrılmak.

1.1. kurtulam:-*am*

Bu fenādan **kurtulam** āzād olam
Ol beḳā evinde varup şād olam **(Beyit 561)**

1.2. ḳurtulmaḳ:-*mak*

Uş senüñ ḳatlüñ bize oldu ḥelāl
Uşbu sözden saña **ḳurtulmaḳ** muḥāl **(Beyit 153)**

1.3. ḳurtulmaya:-*ma, -(y)a*

İmdi ol Manṣūr eger ḳatl olmaya
Ḫalḳ-ı ʿālem fitneden **ḳurtulmaya** **(Beyit 117)**

1.4. ḳurtulup:-*up*

Ḳamusı bendinden āzād oldılar
Guṣṣalardan **ḳurtulup** şād oldılar **(Beyit 218)**

küşād it-:

1.) Açmak, çözmek.

1.1. küşād it-:-*dü, -ñ*

Didi Manṣūr aña ey sulṭān-ı dīn
Sen **küşād itdüñ** bu ʿaḳdüñ müşkilin **(Beyit 542)**

küşiş it-: **(Deyim)**

1.) Çalışmak, çabalamak, gayret sarfetmek, uğraşmak.

1.1. küşiş it-:-*di*

Geldi cümle evliyā vü enbiyā
Ḥaḳ yolında **küşiş itdi** bī-riyā **(Beyit 384)**

küstaḫ:

1.) Küstahça, kendini bilmez şekilde.

1.1. küstaḫam:-*am*

İmdi sen şāhdan temennā eylerem
Gerçi **küstaḫam** velīkin söylerem **(Beyit 557)**

kuṭb:

1.) Manevi mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse.

1.1. ḳuṭb:

ʿĀlem içre ol bir ulu şāh idi
Ḳuṭb idi hem vāṣıl-ı dergāh idi **(Beyit 841)**

kuṭb-ı ʿālem:

1.) Âlemin merkezi.

1.1. ḳuṭb-ı ʿālem:

Ġayb erenler içre ol bir şāhdur
Ḳuṭb-ı ʿālem vāṣıl-ı dergāhdur **(Beyit 473)**

kutlu ol-:

1.) Uğurlu, mübarek olmak.

1.1. ḳutlu ol-:-*sun*

Ḳutlu olsun didiler miʿrāc aña
Hem didiler nūr-ı ʿizzet tāc aña **(Beyit 525)**

<u>ḳutlula-:</u>

1.) Kutlamak, tebrik etmek, uğurlu saymak.

1.1. ḳutlulayam:-*(y)am*

Çünki ʿaşḳuñ çeküben muḥtācuñı
Geldüm uş **ḳutlulayam** miʿrācuñı
(Beyit 528)

<u>ḳuvvet:</u>

1.) Güç, kudret, kuvvet.

1.1. ḳuvvet:

Gökde ay nūrına beñzer nūr-ı ʿaḳl
Ẕihnüñe **ḳuvvet** viriser uşbu naḳl
(Beyit 1023)

<u>ḳuvvet nuṣret ü ʿizzet:</u>

1.) Güç, yardım ve ikram.

1.1. ḳuvvet nuṣret ü ʿizzet:

Dürlü **ḳuvvet nuṣret ü ʿizzet** senüñ
Hem senüñdür ḳudret ü ḥikmet senüñ
(Beyit 786)

L

lā-büd:

1.) Kesin, şüphesiz.

1.1. lā-büd:

Bī-nişāndan her kim ol vire nişān
Aña meʾvā oldı **lā-büd** lā-mekān
(Beyit 533)

lā-cerem ol-:

1.) Kuşkusuz, şüphesiz olmak, kendinden emin.

1.1. lā-cerem ol-:

Hem seḳāhum rabbühüm ḥamrın içe
Lā-cerem ol baş u cānından geçe
(Beyit 402)

1.2. lā-cerem ol-:

Her kişi kim ʿaşḳıla hem-rāh ola
Lā-cerem ol vāṣıl-ı dergāh ola **(Beyit 1039)**

lāf:

1.) Faydası olmayan, sonuç vermeyecek söz, uygulanamayacak boş lakırdı.

1.1. lāf:

Didiler kim urmaġıl bī-hūde **lāf**
Ḥaḳ Taʿālā ḳulların şanma güzāf
(Beyit 175)

lāhūt ol-:

1.) İlahî âlem olmak.

1.1. lāhūt ol-:-*ur*

Ol deñizüñ sāḥili nāsūt olur
Ḳaʿrını şorarısañ **lāhūt olur (Beyit 442)**

lāl:

1.) Dili tutulmuş, dilsiz.

1.1. lāl:

Senüñ evṣāfuñda diller giñ ü **lāl**
Sen muʿarrā gerçi söylerler maḳāl
(Beyit 1054)

lā-mekān:

1.) Belli bir yeri olmayan, mekâna ihtiyacı olmayan; Allah'ın huzuru.

1.1. lā-mekān:

Bī-nişāndan her kim ol vire nişān
Aña meʾvā oldı lā-büd **lā-mekān**
(Beyit 533)

lā-mekān deryāsı:

1.) Mekansızlık denizi, Allah'ın vahdet denizi.

1.1. lā-mekān deryāsı:-*sı*

Lā-mekān deryāsı mevc-i bī-kerān
Ġarḳa varup anda olmışsın nihān
(Beyit 536)

1.2. lā-mekān deryāsı:-*sı*

Lā-mekān deryāsı oldur bī-kerān
Keff ü ḫāsdur anda bu her dü cihān
(Beyit 550)

1.3. lā-mekān deryāsı:-*na*

ʿAşḳ eri hem bī-nişān olmaḳ gereḳ
Lā-mekān deryāsına dalmaḳ gereḳ
(Beyit 1003)

<u>lā-mekān ol-:</u>

1.) Mekânız olmak, görünmez olmak.

1.1. lā-mekān ol-:-*dı*

İmdi dur eyle yaraġuñ şöyle bil
Lā-mekān oldı ṭuraġuñ şöyle bil
(Beyit 83)

1.2. lā-mekān ol-:-*mış, dur*

ʿAşḳuñ **olmışdur** mekānı **lā-mekān**
Adı var dillerde kendü bī-nişān **(Beyit 1002)**

<u>Lā-yezāl:</u>

1.) Zâil olmaz, bâkî; bitmez, tükenmez, sonu olmayan, ebedî; Allah.

1.1. Lā-yezāl:

Ḥaḳḳıla buldum viṣāl-ender-viṣāl
Ḥaḳḳı muṭlaḳ benven āḫir **Lā-yezāl**
(Beyit 189)

1.2. Lā-yezāl:

Ḥayy u Bāḳī sensin ey Ḥaḳ **Lā-yezāl**
Kim ṣıfāt u ẕātuña irmez melāl **(Beyit 790)**

<u>Lā-yezālī:</u>

1.) Zeval bulmaz, bitmez, ebedî; Allah.

1.1. Lā-yezālī:

Şöyle kim ben mest-i ʿaşḳam bā-ṣafā
Lā-yezālī mey içürdi Muṣṭafā **(Beyit 158)**

1.2. Lā-yezālī:

Eyle bilüñ Ḥaḳ benümle ben Ḥaḳam
Lā-yezālī ol vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 746)**

<u>lāyıḳ:</u>

1.) Bir kimseye uygun olan, yaraşan, yakışan.

1.1. lāyıḳ:

İmdi bu daʿvā size lāyıḳ degül
Bu sözün mefhūmı hem bayıḳ degül **(Beyit 125)**

1.2. lāyıḳ:

Didi Allāh dimege **lāyıḳ** degül
Siz aña ṣādıḳ dimeñ bayıḳ degül **(Beyit 173)**

1.3. lāyıḳ:

Bend-i zindān sen şehe **lāyıḳ** degül
Ḫūn evidür bu saña bayıḳ degül **(Beyit 236)**

1.4. lāyıḳ:

Ḥaḳ Taʿālā didi maḳbūl eyledüm
Ḥażretʿe **lāyıḳ** seni ḳul eyledüm **(Beyit 355)**

1.5. lāyıḳ:

Çün Ene'l-Ḥaḳ didügi ṣādıḳ mıdur
Yā bu söz her kimseye **lāyıḳ** mıdur **(Beyit 506)**

1.6. lāyıḳ:

Māsiva'llahı seven ʿāşıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿāşıḳına **lāyıḳ** degül **(Beyit 989)**

1.7. lāyıḳ:

Naḳşa ḳalan ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿaşḳına **lāyıḳ** degül **(Beyit 1058)**

<u>lāyıḳ ol-:</u>

1.) Uygun olmak, yakışmak.

1.1. lāyıḳ ol-:-*du, -m*

Kendü luṭfuñdan ḳabūl itdüñ beni
Ḥażretüñe **lāyıḳ oldum** yā Ġanī **(Beyit 328)**

1.2. lāyık ol-:-*mış*

Göñline ṭolmış girü envār-ı ʿaşḳ
Lāyık olmış diline güftār-ı ʿaşḳ **(Beyit 92)**

<u>levḥ:</u>

1.) Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitâb-ı mübin, levhimahfuz.

1.1. levḥe:-*e*

Sensin ol **levḥe** ḳalem īcād iden
Hem ʿademden ʿālemi bünyād iden **(Beyit 331)**

lezzet:

1.) Zevk, haz, safa.

1.1. lezzetler:-*ler*

Ġayb Eri Manṣūrıla vuṣlat bulur
Birbirinden gör ne **lezzetler** alur
(Beyit 517)

līk:

1.) "Ama, fakat, lakin" anlamlarında bağlaç.

1.1. līk:

Ben ḳuluñ kapuñda müflis çākerem
Līk senden ġayrından el çekerem
(Beyit 59)

1.2. līk:

Cümlesi anı taʿaccüb ḳıldılar
Līk Manṣūra yine ʿāḳ oldılar **(Beyit 142)**

1.3. līk:

Ġayb erenler birle oturmışıdum
Līk saña muntazır durmışıdum **(Beyit 521)**

1.4. līk:

Didi Manṣūra ol merd-i güzīn
Līk olmışdur saña ol Ḥaḳ muʿīn
(Beyit 562)

1.5. līk:

Ṭoldı göñlüm hücresi nūruñ ile
El ṣunaram **līk** destūruñ ile **(Beyit 675)**

līkin:

1.) "Lakin, fakat, ama, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

1.1. līkin:

Gerçi kim ʿaḳluñ daḫı yolları çoḳ
Līkin anda ʿaşḳ erine aṣṣı yoḳ **(Beyit 1017)**

li-maʿallah: **(Hadis)**

1.) "Benim Allah ile beraber olduğum öyle bir vakit vardır ki, benimle birlikte o vakit içine ne bir mukarreb melek ne de bir mürsel nebî sığar" hadîsine telmih vardır.

1.1. li-maʿallah:

Li-maʿallah nüktesinden al sebaḳ
Cān gözin aç imdi Ḥaḳḳa ṭoġrı baḳ
(Beyit 408)

1.2. lī-maʿallāh:

Rabbi ernī ol zebān-ı ʿaşḳ idi
Lī-maʿallāh ol zebān-ı ʿaşḳ idi **(Beyit 997)**

<u>luṭf:</u>

1.) Bağış, bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik.

1.1. luṭf:

Çün selāmını bunlaruñ Manṣūr alur
Duruban **luṭf** ıla ḫoş ʿizzet ḳılur **(Beyit 292)**

1.2. luṭf:

Luṭf ıla ol virdi Manṣūra selām
Didi Manṣūra bozuldı bu nizām **(Beyit 378)**

1.3. luṭfı:-*ı*

Luṭfı ḫānından yimedük māʾide
Ṣoḥbetinden almaduḳ biz fāʾide **(Beyit 868)**

1.4. luṭfı:-*ı*

Bildiler kim ḳahr içinde **luṭfı** var
Ḳahrını ḳıldılar evvel iḫtiyār **(Beyit 984)**

1.5. luṭf: -*ı*

Ḳahr içinde çün ki luṭfı gizlüdür
ʿAşḳ dīvānında oḳı yazludur **(Beyit 985)**

1.6. luṭfından:-*ın, -dan*

Kendü **luṭfından** didi Manṣūr özi
Ḳatliçün virdi fetvā kendözi **(Beyit 592)**

1.7. lüṭfuñ:-*uñ*

Lüṭfuñ öküşdür senüñ ey merd-i Ḥaḳ
Sen Ḥaḳḳuñ ḳudret elisin bī-nīṭaḳ **(Beyit 210)**

1.8. luṭfuñ:-*uñ*

Bunları sen daḫı eyle şādmān
Luṭfuñ öküşdür senüñ yā Müsteʿān **(Beyit 780)**

1.9. luṭfuñ:-*uñ*

Evvel āḫir iş senüñdür yā Celīl
Luṭfuñ irişmez ise ḳalduḳ ẕelīl **(Beyit 891)**

1.10. luṭfuñ: -*uñ*

Oḳıyanı diñleyeni yazanı
Yarlıġa **luṭfuñ** ḥaḳıçün yā Ġanī **(Beyit 1065)**

1.11. luṭfuñdan:-*uñ, -dan*

Kendü **luṭfuñdan** ḳabūl itdüñ beni
Ḥażretüñe lāyıḳ oldum yā Ġanī **(Beyit 328)**

1.12. luṭfundan:-*uñ, -dan*

Sensin ol keşşāf-ı remz-i müşkilāt
Cānuma irişdi **luṭfundan** necāt **(Beyit 543)**

1.13. luṭfuñıla:-*uñ, -ıla*

Nesne yoḳ cānumdan özge yā İlah
Luṭfuñıla ḳıl ḳabūl ey pādişāh **(Beyit 61)**

1.14. luṭfuñla:-*uñ, -la*

Bu ṣafānuñ menbaʿından vir cevāb
Daʿvetüm **luṭfuñla** eyle müstecāb **(Beyit 719)**

luṭf eyle-:

1.) İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak.

1.1. luṭf eyle-:-*dü, -ñ*

Ḳıldılar Manṣūr ayaġında sücūd
Didiler **luṭf eyledüñ** yā ehl-i cūd **(Beyit 220)**

1.2. luṭf eyle-:-*gil*

Sen daḫı **luṭf eylegil** ey kāmurān
Bu Ene'l-Ḥaḳ vechine urġıl nihān **(Beyit 389)**

1.3. luṭf eyle-:-*(y)üp*

İmdi sen **luṭf eyleyüp** Manṣūra var
Di ki ḳılmasun Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 364)**

luṭf it-:

1.) İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak.

1.1. luṭf it-:

Bu ne sırdur bize **luṭf it** vir ḫaber
Kim bu ḥālden biz olavuz bī-ḫaber **(Beyit 296)**

1.2. luṭf it-:

Luṭf it imdi ḳanuñ eyle ḥelāl
Ḳalmasun boynumda bu ẓulm u vebāl **(Beyit 676)**

1.3. luṭf it-:-*dü, -ñüz*

Siz baña **luṭf itdüñüz** yā ehl-i dīn
Kimseñüze dutmazam ben buġż u kīn **(Beyit 747)**

1.4. luṭf it-:-*er*

Ben żaʿīfe Ḥaḳ Taʿālā **luṭf ider**
Kendü nūrından baña cilvet ider
(Beyit 299)

1.5. luṭf it-:-*üben*

Uşbu çirkīn ḳoḫulu yirden ṭuruñ
Luṭf idüben bir ḳadem ṭaşra uruñ
(Beyit 239)

1.6. luṭf it-:-*üben*

İmdi sen de **luṭf idüben** varasın
Pes naṣīḥat idüben yalvarasın **(Beyit 426)**

1.7. luṭf it-:-*üben*

Luṭf idüben aġduruñ miʿrācuma
Ben bu dāra gelmişem miʿrācuma
(Beyit 805)

1.8. luṭf it-:-*üben*

Çün bu meydān içre sensin şīr-i ner
Luṭf idüben göster imdi bir hüner
(Beyit 941)

1.9. luṭf it-:-*üp*

Luṭf idüp fetvā vir indi ḫalḳa sen
Tā ki boynuma bıraḳsunlar resen
(Beyit 558)

1.10. luṭf it-:-*üp*

Luṭf idüp irişeler meydānuma
Anlara ḳarşu bulaşam ḳanuma **(Beyit 584)**

<u>luṭf işle-:</u>

1.) İyilikte bulunmak, yardım etmek, bağışlamak.

1.1. luṭf işle-:-*gil*

Uş żaʿīf olduḳ bize **luṭf işlegil**
Raḥmet idüp ṣuçumuz bağışlaġıl
(Beyit 892)

1.2. luṭf işle:-*(y)e*

Vakt irişdi ol Çalap **luṭf işleye**
Sizi āzād eyleyüp bağışlaya **(Beyit 206)**

<u>luṭf ıssı yār:</u>

1.) İyilik, ihsan, bağış sahibi sevgili.

1.1. luṭf ıssı yār:

Yine Manṣūr aydur ey **luṭf ıssı yār**
Cānum olmışdur beḳāya intiẓār **(Beyit 569)**

<u>luṭf u iḥsān eyle-:</u>

1.) İyilik ve bağışta bulunmak.

1.1. luṭf u iḥsān eyle-:-*gil*

Ḳamusına **luṭf u iḥsān eylegil**
Cennet ü dīdāruñıla ṭoylaġıl **(Beyit 778)**

luṭf u ʿizz:

1.) Yardım etme ve yüceltme.

1.1. luṭf u ʿizz:-*üñ*

Luṭf u ʿizzüñ Ḥaḳḳıçün yā Rabbenā
Bizi dīdāruñla eyle āşinā **(Beyit 1060)**

luṭf u ḳahr:

1.) Lütuf ve kahır.

1.1. luṭf u ḳahr:

Aña yeksān olmışıdı bal u zehr
Anuñ içün bir görindi **luṭf u ḳahr**
(Beyit 839)

M

māʿ u men:

1.) Benlik ve bizlik davası.

1.1. māʾ u men:

Gitmeyince aradan bu **māʾ u men**
Cān gözi görmez Ḥaḳḳı ey cānı ten
(Beyit 23)

1.2. māʾ u men:-*den*

Māʾ u menden geçmeyince ey püser
Kimse ol dergāha ḳılmadı sefer **(Beyit 1012)**

mā ü men:

1.) Benlik ve bizlik davası.

1.1. mā ü men:

Mā ü men gitdi aradan ḳaldı Ḥaḳ
Ḫānı ẓāhir oldu açıldı ṭabaḳ **(Beyit 457)**

maʿānī:

1.) Anlamlar, manalar.

1.1. maʿānī:

İmdi bize bir ḫaber vir ey ulu
Ey **maʿānī** taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 831)**

maʿānī cevheri:

1.) Hakikat cevheri.

1.1. maʿānī cevheridür:-*dür*

Diñlegil bir ḫoş ḥikāyet ey püser
Pür **maʿānī cevheridür** ser-be-ser
(Beyit 248)

Maʿbūd-ı Muṭlaḳ:

1.) Şüphesiz, ibadet edilen ve ibadete layık olan; Allah.

1.1. Maʿbūd-ı Muṭlaḳ:

Sensin ol **Maʿbūd-ı Muṭlaḳ** bī-gümān
Bī-mekān u bī-zamān u bī-nişān
(Beyit 341)

Maʿbūd-ı Vehhāb-ı cihān:

1.) Cihanda çok veren, bağışlayan ve ibadet edilen, bu ibadete layık olan; Allah.

1.1. Maʿbūd-ı Vehhāb-ı cihān:

Sensin ol **Maʿbūd-ı Vehhāb-ı cihān**
Senden almışdur ʿatāyı ins ü cān
(Beyit 344)

mācerā:

1.) Baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven, sergüzeşt.

1.1. mācerā:

Çün ki Manṣūr añlara virdi rıżā
Diñle imdi n'olısardur **mācerā (Beyit 673)**

1.2. mācerāsın:-*s, -ı, -n*

ʿAşḳıla ʿaḳl arasında gör niçe
Diñle imdi **mācerāsın** ṣor niçe **(Beyit 1029)**

1.3. mācerāyı:-*(y)ı*

ʿArz ḳıldum ḥālüni yārānlara
Mācerāyı bir bir didüm anlara **(Beyit 523)**

maʿden-i ṣıdḳ u ṣafā:

1.) Bolluk ve doğruluk madeni; Hz. Muhammed.

1.1. maʿden-i ṣıdḳ u ṣafā:

İrdi şol sāʿat Muḥammed Muṣṭafā
Faḫr-ı ʿĀlem **maʿden-i ṣıdḳ u ṣafā (Beyit 81)**

maġfūr it-:

1.) Affetmek, bağışlamak.

1.1. maġfūr it-:-*e*

Tā kim ol Ḥaḳ cümleñüz **maġfūr ide**
Varıcaġız kabriñüz pür-nūr ide **(Beyit 770)**

maġmūn it-:

1.) Dert, tasa sahibi etmek.

1.1. maġmūn it-:-*me, -sün*

Aña söyle bizi **maġmūn itmesün**
Dünyadan görklü cemāli gitmesün **(Beyit 427)**

maḥal:

1.) Yer, mekân, mevki.

1.1. mahāl:

Didi Manṣūra Ḫudā-yı Lem-yezel
Uşbu ḥāle var mıdur sende **mahāl (Beyit 56)**

maḥbūb:

1.) Sevilen kimse, sevgili.

1.1. maḥbūbum:-*um*

Çün ki **maḥbūbum** beni ḳılur ṭaleb
Baña yoḳdur el ü ayaḳ cism ü leb **(Beyit 748)**

maḥbus:

1.) Hapsedilmiş, esir olmuş.

1.1. maḥbūslar:-*lar*

Gördi ol **maḥbūslar** gitmiş ḳamu
Bend ile zindānı terk itmiş ḳamu
(Beyit 228)

maḥbūs eyle-: (Deyim)

1.) Hapsetmek.

1.1. maḥbūs eyle-:-*rüz*

Didiler Manṣūra kim ey merd-i kār
Seni **maḥbūs eylerüz** bil āṣikār **(Beyit 151)**

maḥkūm:

1.) Hüküm altında olan.

1.1. maḥkūmuñdurur:-*uñ, -dur, -ur*

Çün saña oldı ʿıyān esrār-ı cān
Bil ki **maḥkūmuñdurur** her dü-cihān
(Beyit 564)

maḥkūm ol-:

1.) Hüküm altına girmek, tabi olmak.

1.1. maḥkūm ol-:-*ma, -dı*

Çün ki sulṭān bendesine ḥükm ider
Bende **maḥkūm olmadı** ayruḳ n'ider
(Beyit 578)

māh-liḳā:

1.) Ay yüzlü.

1.1. māh-liḳā:

Didi Manṣūra eyā **māh-liḳā**
Ṣıḥḥat olsun cānuña irmiş beḳā **(Beyit 520)**

maḥlūḳ:

1.) Yaratılmış, yoktan var edilmiş olan.

1.1. maḫlūḳ:

Şeyḫ Cüneyd ol dem ṭurup oldı revān
Geldi ol **maḫlūḳ** içinde ol zamān
(Beyit 421)

1.2. maḫlūḳ:

Girdi ol **maḫlūḳ** içine bir kezin
Ayaġına sürdiler cümle yüzin **(Beyit 502)**

1.3. maḫlūḳ:

Ġayb Eri destūrıla gitdi hemān
Çıḳdı ol **maḫlūḳ** içine şol zamān
(Beyit 587)

1.4. maḫlūḳ:

Bī-ḫod oldı cümle **maḫlūḳ** ol zamān
Ḳamusı didi Ene'l-Ḥaḳ nāgehān
(Beyit 668)

1.5. maḫlūḳ:

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ bir kezin
Şöyle ol **maḫlūḳ** unutdı kendözin
(Beyit 800)

1.6. maḫlūḳ:

Çünki ʿaşḳ ḳullābın aña taḳdılar
Cümle **maḫlūḳ** aġlaşuban baḳdılar
(Beyit 814)

1.7. maḫlūḳ:

Şöyle zārī ḳıldı ol **maḫlūḳ** o dem
Yaş yirine gözlerinden aḳdı dem
(Beyit 824)

1.8. maḫlūḳ:

Cümle ol **maḫlūḳ** işitdi bu sözi
Ḥayrete düşdi şolok sāʿat özi **(Beyit 860)**

1.9. maḫlūḳdan:-*dan*

Şöyle çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ cān-ı pāk
İşiden **maḫlūḳdan** oldı zehre çāk
(Beyit 609)

1.10. maḫlūḳıla:-*ıla*

Ġayb Erinden çünki aldılar sözi
Ṭoldı ol **maḫlūḳıla** meydān yüzi
(Beyit 598)

maḥrem:

1.) Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli.

1.1. maḥremi:-*i*

ʿAşka vāṣıl olmayınca ādemi
Ḳaçan olur ol ḥarīmüñ **maḥremi** i
(Beyit 1010)

maḥrem it-:

1.) Gizlemek, saklamak, sır ortağı etmek.

1.1. maḥrem it-:-*dü, -ñ*

Āşinā sen ḳılduñ ābı ḫāk ile
Maḥrem itdüñ anı rūḥ-ı pāk ile
(Beyit 345)

maḥrem ol-:

1.) Bir kimsenin sırlarını bilecek derecede yakını ve samîmî dostu olan kimse, sırdaş.

1.1. maḥrem ol-:-*a*

Virdi ʿaḳl ıla kerāmet Ādeme
Tā ki **maḥrem ola** bu ʿaşḳ u deme
(Beyit 14)

maḥrūm ḳıl-:

1.) Yoksun bırakmak, mahrum etmek.

1.1. maḥrūm ḳıl-:-*ma*

Raḥmetüñden **ḳılma maḥrūm** anları
Ṭoġrı dergāhuña varsın cānları **(Beyit 777)**

mahşer:

1.) Ahiret hayatında bütün insanların, dünyada yaptıklarının hesabını Allah huzurunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer; kıyamet.

1.1. mahşerüm:-*üm*

Dosta ḫaber oldı ṭurdı **mahşerüm**
Ol cemāle yoḳlıḳ oldı reh-berüm **(Beyit 450)**

maḥv it-:

1.) Ortadan kaldırmak, yok etmek, perişan etmek.

1.1. maḥv it-:-*er, em*

Pāre pāre ṭoġraduram cismini
Maḥv iderem ismini vü resmini **(Beyit 67)**

maḥv ol-:

1.) Yok olmak, ortadan kalkmak; kötü duruma düşmek, perişan olmak.

1.1. maḥv ol-:-*an*

Söyleyen maʿnādurur ṣūret degül
Maḥv olan ṣūretdurur sīret degül **(Beyit 395)**

1.2. maḥv ol-:-*ur*

Döymedi envāra zindān **maḥv olur**
Bil bu esrārı bilen ʿārif olur **(Beyit 307)**

maḥzen-i esrār-ı Ḥaḳ:

1.) Allah'ın sırlarının hazinesi.

1.1. maḥzen-i esrār-ı Ḥaḳ:

Çün göñüldür **maḥzen-i esrār-ı Ḥaḳ**
Ger göñülde göresin dīdār-ı Ḥaḳ **(Beyit 1057)**

maḥzūn ol-:

1.) Kederlenmek, üzülmek, hüzünlenmek.

1.1. maḥzūn ol-:-*up*

Gitdiler **maḥzūn olup** Ġayb-ı Ricāl
Sen işit Manṣūrdan imdi maḳāl **(Beyit 813)**

māʾide:

1.) Sofra, yemek, ziyafet.

1.1. māʾide:

Luṭfı ḫānından yimedük **māʾide**
Ṣoḥbetinden almaduḳ biz fāʾide **(Beyit 868)**

maḳāl:

1.) Söz, lakırdı, lâf.

1.1. maḳāl:

Gitdiler maḥzūn olup Ġayb-ı Ricāl
Sen işit Manṣūrdan imdi **maḳāl (Beyit 813)**

1.2. maḳāl:

Senüñ evṣāfuñda diller giñ ü lāl
Sen muʿarrā gerçi söylerler **maḳāl (Beyit 1054)**

maḳām:

1.) Durulacak yer, makam, mevki, mesken, mahal.

1.1. maḳām:

Ten ṭılısmı olmayınca ḫord u ḫām
Kimse cān gencine dutmadı **maḳām (Beyit 27)**

1.2. maḳāmı:-*ı*

İmdi gör ʿaḳluñ **maḳāmı** niçedür
ʿAşḳ ṣadrı biñ biñ andan yücedür **(Beyit 1037)**

maḳbūl eyle-: (Deyim)

1.) Hoş görmek, mazur görmek, geçer saymak.

1.1. maḳbūl eyle-:-*dü, -m*

Ḥaḳ Taʿālā didi **maḳbūl eyledüm**
Ḥażretʿe lāyıḳ seni ḳul eyledüm **(Beyit 355)**

maḳdūr ol-:

1.) Nasip olmak, kısmet olmak.

1.1. maḳdūr ol-:-*mış, -ı, -dı*

Kendüsine kendüden oldı rıżā
Aña **maḳdūr olmışıdı** bu ḳażā **(Beyit 834)**

maḳṣūd ol-:

1.) Amaçlanan, niyet edilen, istenilen.

1.1. maḳṣūd ol-:-*an*

Naḳş iden **maḳṣūd olan** naḳḳāşıdur
Bilmeyen şanur göz ile ḳaşıdur **(Beyit 1059)**

maḳṣūd u maṭlūb-ı cihān:

1.) Cihanın amaç ve arzu edileni.

1.1. maḳṣūd u maṭlūb-ı cihān:

İmdi ey **maḳṣūd u maṭlūb-ı cihān**
ʿAşḳ meydānında sensin pehlevān
(Beyit 529)

<u>māl u mülk ü ḫānumān:</u>

1.) Mal, mülk ve ev.

1.1. māl u mülk ü ḫānumān:

ʿĀşıḳ oldur baş u cān terk eyleye
Māl u mülk ü ḫānumān terk eyleye
(Beyit 988)

<u>maʿlūm eyle-:</u>

1.) Bilinir hale getirmek.

1.1. maʿlūm eyle-:-*(y)en*

Kendidür yine Ene'l-Ḥaḳ söyleyen
Ḫalḳına ḥālini **maʿlūm eyleyen (Beyit 393)**

<u>maʿlūm ol-:</u> (Deyim)

1.) Bilinmek, anlaşılmak.

1.1. maʿlūm ol-:-*maz*

Bize **maʿlūm olmaz** esrārı anuñ
Key daḳīḳ olmışdur efkārı anuñ **(Beyit 840)**

1.2. maʿlūm ol-:-*up, -dur*

Didiler fetvā virüñ imdi bize
Ḥālümüz **maʿlūm olupdur** ḫod size
(Beyit 589)

<u>maʿmūr ol-:</u>

1.) Gelişip güzelleşmek, bayındır duruma gelmek.

1.1. maʿmūr ol-:-*an*

Her dilek Allahuñ emrile olur
Şöyle kim **maʿmūr** olan anı bulur
(Beyit 835)

1.2. maʿmūr ol-:-*ısar*

Bu ḫarābuñ ṣoñı **maʿmūr olısar**
Uşbu ẓulmetden geçüp nūr olısar
(Beyit 755)

1.3. maʿmūr ol-:-*mış, -am*

Uşbu ṣūretden ki ben dūr olmışam
Gör ne vīrānem ki **maʿmūr olmışam**
(Beyit 463)

<u>maʿnā:</u>

1.) Kelime, söz, hareket, davranış vb.nin ifade ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey, anlam, medlul, mefhum.

1.1. maʿnā:

Ṣūret ehli **maʿnā** yüzin görmeye
Ehl-i maʿnā Ḥaḳdan yüz döndürmeye
(Beyit 397)

1.2. maʿnādan:-*dan*

Kim ki **maʿnādan** ḫaberdār olmadı
Oldurur kim ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 398)**

1.3. maʿnādan:-*dan*

Bend-i ṣūretde esīr olsa kişi
Olmaya bu **maʿnādan** baḫṣāyişi
(Beyit 396)

1.4. maʿnādurur:-*dur, -ur*

Söyleyen **maʿnādurur** ṣūret degül
Maḥv olan ṣūretdurur sīret degül
(Beyit 395)

1.5. maʿnāsı:-*sı*

Ṭālib oluñ ṣūretüñ maʿnāsına
Maʿrifetsüz ṣūretüñ **maʿnāsı** ne **(Beyit 628)**

<u>māniʿ ol-:</u> (Deyim)

1.) Engel olmak, önlemek.

1.1. māniʿ ol-:-*maz*

Çün ki Ḥaḳdan irişe pes her dilek
Ol dilege **māniʿ olmaz** nūh felek
(Beyit 836)

<u>Manṣūr:</u>

1.) "Enel-hak" "ben Allah'ım" dediği için 922'de asılarak öldürülen ünlü mutasavvıf.

1.1. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** ey Ḫudāvend-i cihān
Saña her gizli ʿıyān-ender-ʿıyān **(Beyit 58)**

1.2. Manṣūr:

Ḥaḳ Taʿālā didi ey **Manṣūr** eger
Ḳulırısañ cān u başundan güzer **(Beyit 62)**

1.3. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** ey Ḫudā fermān senüñ
Cismümi ṣad-pāre ḳıldur cān senüñ
(Beyit 70)

1.4. Manṣūr:

Cān ḳulaġın dut ki ḳudret n'eyledi
Gör neden **Manṣūr** Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 80)

1.5. Manṣūr:

Açdı **Manṣūr** aġzını ṣol dem ṣafā
Aġzı yarın ṣundı aña Muṣṭafā **(Beyit 89)**

1.6. Manṣūr:

İçdi **Manṣūr** ol ṣarābı gör n'ider
Uyḫısından uyanup feryād ider **(Beyit 91)**

1.7. Manṣūr:

Çünki **Manṣūr** ol zamān zār eyledi
Uyḫusından ḫalḳı bīzār eyledi **(Beyit 102)**

1.8. Manṣūr:

Didiler kim ey Ḫalīfe ḥāli gör
Uşbu **Manṣūr** söyledügi ḳāli gör **(Beyit 112)**

1.9. Manṣūr:

İmdi ol **Manṣūr** eger ḳatl olmaya
Ḫalḳ-ı ʿālem fitneden ḳurtulmaya **(Beyit 117)**

1.10. Manṣūr:

Çün bular ittifāḳı ḳıldılar
Ḳamusı **Manṣūr** ḳatına geldiler **(Beyit 120)**

1.11. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** ey Ḫalīfe geçmezem
Ben bu söz üzre dururam gitmezem **(Beyit 127)**

1.12. Manṣūr:

Gördüm anı doldı gönlüm nūrıla
Neylerem bu ṣūreti **Manṣūr** ıla **(Beyit 129)**

1.13. Manṣūr:

Yine **Manṣūr** didi ey ḫalḳ-ı ricāl
Cümle işüm Ḥaḳ ḳılupdur ber-kemāl **(Beyit 144)**

1.14. Manṣūr:

Ṣerʿ esāsından ḳoparduñ çünki ṭaş
Ṭaş yerine ḳorsun ey **Manṣūr** baş **(Beyit 154)**

1.15. Manṣūr:

Dile geldi yine **Manṣūr** ol zamān
Meşrebüm Ḥaḳdandurur bilüñ ʿıyān **(Beyit 157)**

1.16. Manṣūr:

Başlayup Allāhu Ekber kim dedi
İşidüp **Manṣūr** o sāʿat söyledi **(Beyit 170)**

1.17. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** uşbu sözde yoḳ gümān
Ṣol müʿezzin key yalan söyler yalan **(Beyit 177)**

1.18. Manṣūr:

Buluban getürdiler örsi tamām
Ḳodılar **Manṣūr** öñinde ey hümām
(Beyit 182)

1.19. Manṣūr:

Çıḳdı örs üstine **Manṣūr** ol zamān
Didi diñleñ ṣıdḳıla budur eẕān **(Beyit 183)**

1.20. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** iş benüm ḳudret benüm
Milke ḫākim benem ḥikmet benüm **(Beyit 188)**

1.21. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** anlara ḳayġu yimeñ
Biz bu zindānda ḳalduḳ dimeñ **(Beyit 199)**

1.22. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** anlara ey merd-i men
Ḥaḳ sizi ḳurtarısar dutmañ gümān **(Beyit 204)**

1.23. Manṣūr:

Ḳıldı **Manṣūr** el götürüben duʿā
Ol duʿāyı Ḥaḳ Çalap ḳıldı revā **(Beyit 215)**

1.24. Manṣūr:

Ḳıldılar **Manṣūr** ayaġında sücūd
Didiler luṭf eyledüñ yā ehl-i cūd **(Beyit 220)**

1.25. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** imdi kaçuñ durmadan
Şol zebānīler ḳamunuz görmeden **(Beyit 222)**

1.26. Manṣūr:

Gördi **Manṣūr** oturur nūr-ı Münīr
Oldı zindāncı işāretden ḫabīr **(Beyit 229)**

1.27. Manṣūr:

Ḳıldı **Manṣūr** ayaġına secde ol
Didi Ḥaḳḳa kim bulasın ṭoġrı yol **(Beyit 232)**

1.28. Manṣūr:

Döndi **Manṣūr** aña aydur ey cüvān
Rāżıyam bu ḥālüme bilgil ʿıyān **(Beyit 240)**

1.29. Manṣūr:

Ḳaldı zindān içre **Manṣūr** ol zamān
Gösterür her dem Ene'l-Ḥaḳdan nişān **(Beyit 250)**

1.30. Manṣūr:

Bulmadılar anda zindāndan nişān
Çağırur **Manṣūr** Ene'l-Ḥaḳ ol zamān
(Beyit 267)

1.31. Manṣūr:

Ġayb olur zindān hemān **Manṣūr** ḳalur
Ol gelenler cümle hep ḥayrān olur
(Beyit 268)

1.32. Manṣūr:

Yaluñuz **Manṣūr** oturmış şādūmān
Dir Ene'l-Ḥaḳ çağırur ḳılur figān
(Beyit 270)

1.33. Manṣūr:

Geldiler zindāna gördiler i yār
Anda ne zindān u ne **Manṣūr** var
(Beyit 273)

1.34. Manṣūr:

Durdı anlar girü zindāna varur
Gördi zindān içre **Manṣūr** oturur
(Beyit 279)

1.35. Manṣūr:

Çün selāmını bunlaruñ **Manṣūr** alur
Duruban luṭf ıla ḫoş ʿizzet ḳılur **(Beyit 292)**

1.36. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** aña ey merd-i ʿazīz
Bilmedüñ bu sırrı ḳılmaduñ temīz
(Beyit 297)

1.37. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** Ḥażrete varmışıdum
Gelmedi zindanı terk itmişidüm **(Beyit 304)**

1.38. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** nūr-ı Ḥaḳ oldu bedīd
Oldı zindān ol aradan nā-bedīd **(Beyit 306)**

1.39. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** çün yola ʿazm eyledüm
Varuban Ḥaḳḳı ziyāret eyledüm **(Beyit 311)**

1.40. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** merdāne zindeyidüm
Ben Ḥaḳuñ ḫavf u recāsındayıdum
(Beyit 314)

1.41. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** Ṣibliye ey merd-i Ḥaḳ
Gel bu ʿaşḳ ders-ḫānesinden al ṣebaḳ
(Beyit 318)

1.42. Manṣūr:

Ḳaldı **Manṣūr** ol araba bī-ḥicāb
İrdi ṣol sāʿat ḫiṭāb-ı müsteṭāb **(Beyit 323)**

1.43. Manṣūr:

Ḥaḳ Taʿālā didi ey **Manṣūr** sen
Evde mihmānuñ elinden nitesen **(Beyit 324)**

1.44. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** ī Ḫudā-yı müsteʿān
Cān nedür kim saña iltem armaġan **(Beyit 327)**

1.45. Manṣūr:

Nāliş itdi anda **Manṣūr** ol gece
Dem-be-dem dirdi Ene'l-Ḥaḳ ey ḫoca **(Beyit 357)**

1.46. Manṣūr:

Vācib-i ḳatl oldı **Manṣūr** ey ulu
Biz aña ḳatleylerüz ī baḫtulu **(Beyit 370)**

1.47. Manṣūr:

Çün ki Şeyḫ ol dem revān olup gelür
Diñle kim **Manṣūr** ıla ol ne ḳılur **(Beyit 374)**

1.48. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** aña ey cān-ı cihān
Baḥr-i ẕāta düşdüm oldum uş nihān **(Beyit 391)**

1.49. Manṣūr:

Didi yā **Manṣūr** elümüzde ne var
Her murāduñ saña virmiş Kirdgār **(Beyit 415)**

1.50. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** imdi var ey kām-yāb
Söyle ḫalḳa baña ḳılsunlar ʿitāb **(Beyit 420)**

1.51. Manṣūr:

Beni ilzām itdi **Manṣūr** ey ulu
Çāre senden olısar ey baḫtulu **(Beyit 425)**

1.52. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** aña ey rūh-ı revān
Her ḳaçan mevc ursa baḥr-i bī-kerān **(Beyit 440)**

1.53. Manṣūr:

Gitdi ol gün aḫşam oldı yatdılar
Her biri **Manṣūr** içün kīn dutdılar **(Beyit 493)**

1.54. Manṣūr:

Anda **Manṣūr** adı yoḳdur ey hümām
Bī-ṣabā vü bī-mesā bī-neng ü nām
(Beyit 538)

1.55. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** aña ey sulṭān-ı dīn
Sen küşād itdüñ bu ʿaḳdüñ müşkilin
(Beyit 542)

1.56. Manṣūr:

Yine **Manṣūr** aydur ey luṭf ıssı yār
Cānum olmışdur beḳāya intiẓār **(Beyit 569)**

1.57. Manṣūr:

Bāri ḫalḳa di ki **Manṣūr** özi ne
Virdi fetvā kendüsi kendözine **(Beyit 572)**

1.58. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** ey selāṭin-i cihān
Ey vilāyet taḫtı üzre kām-rān **(Beyit 580)**

1.59. Manṣūr:

Kendü luṭfından didi **Manṣūr** özi
Ḳatliçün virdi fetvā kendözi **(Beyit 592)**

1.60. Manṣūr:

Yine **Manṣūr** ol zaman āh eyledi
Cūşa geldi vü Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 608)

1.61. Manṣūr:

Şād u ḥurrem vardı **Manṣūr** ilerü
Didi kim dostıla oldum rū-be-rū **(Beyit 618)**

1.62. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** uş Ḥaḳḳa ṣundum elüm
Eyle bilüñ kim baña yoḳdur ölüm
(Beyit 631)

1.63. Manṣūr:

Çün ki **Manṣūr** uşbu sözi söyledi
Ol ḫalāyıḳ aġlaşup āh eyledi **(Beyit 642)**

1.64. Manṣūr:

Dem-be-dem **Manṣūr** Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
Dār öñinde diz çöküp naʿra urur
(Beyit 645)

1.65. Manṣūr:

Hem irişdiler şu dem ġayb-ı ricāl
Buldılar **Manṣūr** ıla ḳurb-ı viṣāl
(Beyit 646)

1.66. Manṣūr:

İşidüben yine **Manṣūr** ehl-i cūd
Ġayb erenlere şu dem ḳıldı sücūd
(Beyit 651)

1.67. Manṣūr:

Yine cūşa geldi **Manṣūr** ey kibār
ʿAşḳ ıla ḳıldı Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 665)**

1.68. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** ey ḫalāyıḳ n'olduñuz
Her biriñüz şöyle vālih ḳalduñuz
(Beyit 669)

1.69. Manṣūr:

Çün ki **Manṣūr** añlara virdi rıżā
Diñle imdi n'olısardur mācerā **(Beyit 673)**

1.70. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** ey cüvān olsun ḥelāl
Bu işi ḳılmayalar senden suʾāl **(Beyit 678)**

1.71. Manṣūr:

Yine dir cellāda **Manṣūr** ey kişi
Kes ṣolın daḫı gidergil teşvişi **(Beyit 688)**

1.72. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** anlara ey merd-i men
ʿAşḳ sırrıdur bu kim oldı ʿıyān **(Beyit 694)**

1.73. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** anlaġıl ey pāk-bāz
ʿAşḳ dārında budurur dest-i namāz
(Beyit 714)

1.74. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** aña ey ehl-i yaḳīn
Varlıġuñ şehrine ḳılmaduñ akın **(Beyit 720)**

1.75. Manṣūr:

Ger ṣafā aṣlın dilerseñ yāra gel
Sen daḫı **Manṣūr** bigi berdāra gel
(Beyit 730)

1.76. Manṣūr:

Şād oluban güldi **Manṣūr** ol zamān
Didi ḳanum virdi ol Ḥaḳdan nişān
(Beyit 745)

1.77. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** i ḫalāyıḳ şād oluñ
Varuñ imdi ġuṣṣada āzād oluñ **(Beyit 761)**

1.78. Manṣūr:

Dutdı yüz dergāha **Manṣūr** ol zamān
Kim münācāt eyleye ol pāk-ı cān
(Beyit 772)

1.79. Manṣūr:

Ey Ḫudā sensin ḳamuyı yaradan
Saña irdi çıḳdı **Manṣūr** aradan **(Beyit 792)**

1.80. Manṣūr:

Çün ki **Manṣūr** itdi bu resme duʿā
Bu duʿādan şeksüzin raḥmet doġa
(Beyit 799)

1.81. Manṣūr:

Didi **Manṣūr** imdi tīz oluñ gelüñ
Yimezem ḳayġusın ayaġuñ elüñ
(Beyit 802)

1.82. Manṣūr:

Baş uruban ḳamusı ḳıldı selām
Cān içinde ḳıldı **Manṣūr** iḥtirām
(Beyit 812)

1.83. Manṣūr:

Aġdı **Manṣūr** ol Ene'l-Ḥaḳ dārına
Vāṣıl oldı ol Ḥaḳuñ dīdārına **(Beyit 816)**

1.84. Manṣūr:

İşit imdi sen bu ḫalḳı n'itdiler
Cümle **Manṣūr** içün efġān itdiler
(Beyit 817)

1.85. Manṣūr:

Siz varuñ **Manṣūr** içün ḳayġu yimeñ
Ol diridür siz anı öldi dimeñ **(Beyit 837)**

1.86. Manṣūr:

Od içine düşdi **Manṣūr** ol zamān
Ḥüzn ile durmışıdı pīr ü cüvān **(Beyit 856)**

1.87. Manṣūr:

Varıdı Manṣūruñ anda bir mürīd
Anı **Manṣūr** eylemişdi ber-mezīd
(Beyit 902)

1.88. Manṣūr:

Söylemişdi **Manṣūr** aña ol zamān
Kim Ene'l-Ḥaḳ remzini ḳılam ʿıyān
(Beyit 904)

1.89. Manṣūr:

Çün dimişdi bu sözi **Manṣūr** aña
Diñle imdi cānıla aydam saña **(Beyit 930)**

1.90. Mansūr:

Sözini **Mansūr** āġāz eyledi
Ḫoş beşāret ḳılup anda söyledi **(Beyit 932)**

1.91. Manṣūr:

Ah odından yanuban şeyḫ ü fetā
Didiler **Manṣūr** içün vāh ḥasretā **(Beyit 964)**

1.92. Manṣūra:-*a*

Didi **Manṣūra** Ḫudā-yı Lem-yezel
Uşbu ḥāle var mıdur sende mahāl **(Beyit 56)**

1.93. Manṣūra:-*a*

Didi **Manṣūra** ki Ḥaḳ ḳıldı selām
Vuṣlatuñ güni irişdi ey hümām **(Beyit 82)**

1.94. Manṣūra:-*a*

Didi **Manṣūra** Ḫalīfe ey ulu
Ey vilāyet taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 121)**

1.95. Manṣūra:-*a*

Cümlesi anı taʿaccüb ḳıldılar
Līk **Manṣūra** yine ʿāḳ oldılar **(Beyit 142)**

1.96. Manṣūra:-*a*

Didiler **Manṣūra** kim ey merd-i kār
Seni maḥbūs eylerüz bil āşikār **(Beyit 151)**

1.97. Manṣūra:-*a*

Gördiler **Manṣūra** söz kār eylemez
Sözini arturdı inkār eylemez **(Beyit 164)**

1.98. Manṣūra:-*a*

Geldiler zindāna hep pīr ü civān
Virdi **Manṣūra** selām ol merd-i men **(Beyit 291)**

1.99. Manṣūra:-*a*

Didi ey Şeyḫ-i Kebīr-i bā-ṣafā
Nāgehān **Manṣūra** ḳılurlar cedā **(Beyit 363)**

1.100. Manṣūra:-*a*

İmdi sen luṭf eyleyüp **Manṣūra** var
Di ki ḳılmasun Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 364)**

1.101. Manṣūra:-*a*

Luṭf ıla ol virdi **Manṣūra** selām
Didi Manṣūra bozuldı bu nizām **(Beyit 378)**

1.102. Manṣūra:-*a*

Luṭf ıla ol virdi **Manṣūra** selām
Didi Manṣūra bozuldı bu nizām **(Beyit 378)**

1.103. Manṣūra:-*a*

Geldi zindāna çün ol ʿālī maḳām
Girdi **Manṣūra** şu dem virdi selām **(Beyit 430)**

1.104. Manṣūra:-*a*

Didi **Manṣūra** virüñ bir gün emān
Tā ki raḥmet ḳıla size müsteʿān **(Beyit 487)**

1.105. Manṣūra:-*a*

Virdi taʿẓīm ile **Manṣūra** selām
Aldı ol daḫı selāmı veʿs-selām **(Beyit 516)**

1.106. Manṣūra:-*a*

Didi **Manṣūra** eyā māh-liḳā
Ṣıḥḥat olsun cānuña irmiş beḳā **(Beyit 520)**

1.107. Manṣūra:-*a*

Didi **Manṣūra** ol merd-i güzīn
Līk olmışdur saña ol Ḥaḳ muʿīn **(Beyit 562)**

1.108. Manṣūra:-*a*

Ġayb Eri **Manṣūra** aydur ey ulu
Sensin ol Ḥaḳ Ḥażretinde baḫtulu **(Beyit 575)**

1.109. Manṣūra:-*a*

Didiler **Manṣūra** kim ey ʿaşḳ eri
Niçün olduñ ṭatlu cānuñdan beri **(Beyit 603)**

1.110. Manṣūra:-*a*

Didiler **Manṣūra** kim ey ʿaşḳ eri
Nite ṭopraġa ṣalarsın gevheri **(Beyit 621)**

1.111. manṣūra:-*a*

Didiler **Manṣūra** niçe ḳīl u ḳāl
Uşbu dem olmışdurur ḳatlüñ ḥelāl **(Beyit 629)**

1.112. Manṣūra:-*a*

Didiler **Manṣūra** kim ey mest-i ʿaşḳ
Uşbu ḳahrı saña ḳıldı dest-i ʿaşḳ **(Beyit 663)**

1.113. Manṣūra:-*a*

Geldi cellād ilerü ender zamān
Didi **Manṣūra** eyā şāh-ı cihān **(Beyit 674)**

1.114. Manṣūra:-*a*

Yine cellād ol zamān geld'ilerü
Didi **Manṣūra** ayaġuñ al berü **(Beyit 737)**

1.115. Manṣūra:-*a*

Didiler **Manṣūra** kim fermān senüñ
Ger duʿā ḳılurısañ iḥsān senüñ **(Beyit 771)**

1.116. Manṣūra:-*a*

Ḳamusı **Manṣūra** ḥayfā didiler
Riḳḳat odından nedāmet yidiler **(Beyit 821)**

1.117. Manṣūra:-*a*

Bil ki **Manṣūra** Ene'l-Ḥaḳ söyleden
ʿAşḳ idi Ḥaḳḳı muṭlaḳ söyleden **(Beyit 975)**

1.118. Manṣūrda:-*da*

Bir divīd varıdı **Manṣūrda** o dem
İçi dolmışdı mürekkeb ey dedem **(Beyit 137)**

1.119. Manṣūrdan:-*dan*

Bir kerāmet yine gör **Manṣūrdan**
Cānıña işrāḳ ire ol nūrdan **(Beyit 214)**

1.120. Manṣūrdan:-*dan*

Bildi kim **Manṣūrdan** oldı bu iş
Anuñ irşādından oldu perveriş **(Beyit 230)**

1.121. Manṣūrdan:-*dan*

Çün görür **Manṣūrdan** bu ḳudreti
Cānına kār itdi şol dem ḥayreti **(Beyit 231)**

1.122. Manṣūrdan:-*dan*

Gelüben zindānı buldılar hemān
Bulmadılar anda **Manṣūrdan** nişān **(Beyit 261)**

1.123. Manṣūrdan:-*dan*

Çünki **Manṣūrdan** bu rāzı bildiler
Durdılar meskenlerine geldiler **(Beyit 322)**

1.124. Manṣūrdan:-*dan*

Gitdiler maḥzūn olup Ġayb-ı Ricāl
Sen işit **Manṣūrdan** imdi maḳāl **(Beyit 813)**

1.125. Manṣūrdan:-*dan*

Ṣoḥbeti **Manṣūrdan** almışıdı dad
Evliyāya iren olmaz nā-murād **(Beyit 903)**

1.126. Manṣūrdan:-*dan*

Didiler derdā dirīġā ey Ḫudā
Āh ki **Manṣūrdan** biz düştük cüdā
(Beyit 965)

1.127. Manṣūrı:-*ı*

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ **Manṣūrı** çün ġarḳ eyledi
Bī-ḳarār olup Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 94)

1.128. Manṣūrı:-*ı*

Ṭutuban **Manṣūrı** çün bend itdiler
ʿAşḳ ipin boynına ṭaḳup yitdiler **(Beyit 166)**

1.129. Manṣūrı:-*ı*

Cümle bu ḫalḳ anda cemʿ oldı ʿamū
Aluban **Manṣūrı** gitdiler ḳamu **(Beyit 167)**

1.130. Manṣūrı:-*ı*

Yine şol dem n'itdiler **Manṣūrı** çün
Gör neler ḳaṣd itdiler ol nūr içün
(Beyit 193)

1.131. Manṣūrı:-*ı*

Ḳodılar **Manṣūrı** zindāna şu dem
Ḳaldı zindān içre mīr-i muḥterem
(Beyit 195)

1.132. Manṣūrı:-*ı*

Görüben **Manṣūrı** çoḳ aġladılar
Āh odundan cānların ṭaġladılar **(Beyit 198)**

1.133. Manṣūrı:-*ı*

Didi varuñ yine **Manṣūrı** görüñ
Neye irdi ḥāli bize bildürüñ **(Beyit 260)**

1.134. Manṣūrı:-*ı*

Didiler gelüp eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ **Manṣūrı** olmışdur nihān
(Beyit 262)

1.135. Manṣūrı:-*ı*

Cümle ḥayrān oldılar ol nūr içün
Bulmadılar anda ol **Manṣūrı** çün
(Beyit 264)

1.136. Manṣūrı:-*ı*

Didiler kim yine **Manṣūrı** görüñ
Neye irdi ḫāli bize bildürüñ **(Beyit 285)**

1.137. Manṣūrı:-*ı*

Ol gidenler geldi **Manṣūrı** görür
Ādem olmış ḫoş Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
(Beyit 286)

1.138. Manṣūrı:-*ı*

Uşbu fānī ṣūreti dār ideler
Öldürüp **Manṣūrı** berdār ideler **(Beyit 574)**

1.139. Manṣūrı:-*ı*

Secde ḳılup ṭurdı yirinden şu dem
Diñle **Manṣūrı** n'iderler ey dedem **(Beyit 613)**

1.140. Manṣūrı:-*ı*

Görüben **Manṣūrı** şol dem ʿıyān
Ḥayrete düşdi ḳamu pīr ü cüvān **(Beyit 617)**

1.141. Manṣūrı:-*ı*

Neyler imdi yine sen **Manṣūrı** gör
Bir daḫı remz ider ol pür-nūrı gör **(Beyit 703)**

1.142. Manṣūrı:-*ı*

Yine **Manṣūrı** gör imdi neyledi
ʿAşḳ ıla şol dem Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 734)**

1.143. Manṣūrı:-*ı*

Dārdan indürdiler **Manṣūrı** çün
Tā ki nāra atalar ol nūrı çün **(Beyit 854)**

1.144. Manṣūrı:-*ı*

Yine ol yirde ʿaẕīm yas itdiler
Götürüp **Manṣūrı** oda atdılar **(Beyit 855)**

1.145. Manṣūrı:-*ı*

Çün ki **Manṣūrı** kül oldı gördiler
Külini ayrıca anuñ dirdiler **(Beyit 871)**

1.146. Manṣūrıla:-*ıla*

Ṭolmış ol zindān içi **Manṣūrıla**
Ḫūb cemāli rūşen olmış nūrıla **(Beyit 253)**

1.147. Manṣūrla:-*la*

Didiler aña eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ **Manṣūrla** zindāndan nişān **(Beyit 276)**

1.148. Manṣūrıla:-*ıla*

Ġayb Eri **Manṣūrıla** vuṣlat bulur
Birbirinden gör ne leẕẕetler alur **(Beyit 517)**

1.149. Manṣūruñ:-*un*

Bildiler **Manṣūruñ** aḥvālin ḳamu
Diñle imdi niçe oldı ey ʿamū **(Beyit 104)**

1.150. Manṣūruñ:-*un*

Çünki **Manṣūruñ** bu ḥālin bildiler
Ehl-i Baġdād ol zamān cemʿ oldılar
(Beyit 105)

1.151. Manṣūruñ:-*uñ*

Sözi **Manṣūruñ** Ḥaḳ oldı bildiler
Ḳamusı şol demde mülzem oldılar
(Beyit 186)

1.152. Manṣūruñ:-*uñ*

Sözi **Manṣūruñ** Ḥaḳ oldı bildiler
Ḳamusı şol demde mülzem oldılar
(Beyit 186)

1.153. Manṣūruñ:-*uñ*

Manṣūruñ zindāncısı ḥālin ṭañladı
Vardı bir gün ʿazm-i zindān eyledi
(Beyit 251)

1.154. Manṣūruñ:-*uñ*

Varuban **Manṣūruñ** irdüm ḳatına
Çün naẓar ḳıldum mübārek ẕātına
(Beyit 256)

1.155. Manṣūruñ:-*uñ*

Anda ḥāżır olmışıdı ol zamān
Ḳıldılar ḥālini **Manṣūruñ** beyān
(Beyit 259)

1.156. Manṣūruñ:-*uñ*

Durdılar bunlara hemān-dem īʿamū
Ḫiẕmetine vardı **Manṣūruñ** ḳamu
(Beyit 290)

1.157. Manṣūruñ:-*uñ*

Zīra yarın iriserdür bir kişi
Varımış **Manṣūruñ** anuñla işi **(Beyit 488)**

1.158. Mansūruñ:-*un*

Uşbu **Mansūruñ** işi oldı tebāh
Biz ḳuluñ añla sözin ey pādişāh **(Beyit 504)**

1.159. Manṣūruñ:-*uñ*

Durma ey cellād ıraḳda gel yakın
Sözini redditme **Manṣūruñ** ṣaḳın
(Beyit 757)

1.160. Manṣūruñ:-*uñ*

Ṭutdı çıḳardı mübārek gözini
Diñleñüz **Manṣūruñ** imdi sözini
(Beyit 760)

1.161. Manṣūruñ:-*uñ*

Düşdi ḥayret cümlemüz ġarḳ eyledi
Yaḳdı **Manṣūruñ** odı ḥarḳ eyledi
(Beyit 829)

1.162. Manṣūruñ:-*uñ*

Didi anlara Ḫalīfe bir kezin
Cümleñüz işitdi **Manṣūruñ** sözin
(Beyit 832)

1.163. Manṣūruñ:-*uñ*

Bilmedük **Manṣūruñ** aḥvālin tamām
İrmedük sırrına ḳılduḳ intiḳām **(Beyit 863)**

1.164. Manṣūruñ:-*uñ*

Varıdı **Manṣūruñ** anda bir mürīd
Anı Manṣūr eylemişdi ber-mezīd
(Beyit 902)

1.165. Manṣūruñ:-*uñ*

Dār ol dem **Manṣūruñ** miʿrācıdur
Nūr-ı Ḥaḳ anuñ başında tācıdur **(Beyit 974)**

Manṣūr-ı Baġdādī:

1.) Bağdatlı Mansur.

1.1. Manṣūr-ı Baġdādī:

Varıdı **Manṣūr-ı Baġdādī** meger
Her ʿulūmı ṭanımışıdı ol er **(Beyit 42)**

maʿrifet:

1.) Marifet, hüner.

1.1. maʿrifetsüz:-*süz*

Ṭālib oluñ ṣūretüñ maʿnāsına
Maʿrifetsüz ṣūretüñ maʿnāsı ne **(Beyit 628)**

maʿrifet deryāsı:

1.) Bilgi denizi.

1.1. maʿrifet deryāsı:-*nuñ*

Maʿrifet deryāsınuñ gavvāṣısın
Ḥaḳ Taʿālā Ḥażretinüñ ḥāṣṣısın **(Beyit 544)**

ma-sadāk:

1.) Uygun, muvâfık.

1.1. ma-ṣadak:

İş senüñ fermān senüñ ey nūr-ı Ḥaḳ
Her ne kim emr ideriseñ **ma-ṣadak** **(Beyit 418)**

mā-sivā:

1.) Allah'tan başka her şey. İnsanı Allah'tan uzaklaştıran, dünyaya bağlayan her şey.

1.1. mā-sivā:

N'itdüñ ol Ḳālu belānuñ ʿahdini
Mā-sivā ʿaşḳı unutdurdı seni **(Beyit 1041)**

māsiva'llāh:

1.) Allah'tan başka her şey.

1.1. māsiva'llahı:-*ı*

Māsiva'llahı seven ʿāşıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿāşıḳına lāyıḳ degül **(Beyit 989)**

maʿşūḳ:

1.) Aşkla sevilen, âşık olunan kimse.

1.1. maʿşūḳa:-*a*

ʿĀşıḳ olan **maʿşūḳa** ḳurbān gerek
Cānı terk itsün kime cānān gerek **(Beyit 326)**

1.2. maʿşūḳuñ:-*uñ*

Görüñ imdi ʿāşıḳuñ bāzārını
Niçe ister **maʿşūḳuñ** dīdārını **(Beyit 672)**

māt eyle-: **(Deyim)**

1.) Yenmek, mağlup etmek.

1.1. māt eyle-:-*(y)en*

ʿAşḳdurur kim şāhları **māt eyleyen**
Zāhidüñ yirin ḫarābāt eyleyen **(Beyit 999)**

mātem it-: **(Deyim)**

1.) Yasa bürünmek, yas tutmak.

1.1. mātem it-:-*üp*

Cümle ol ʿubbād u zühhād ey yarā
Mātem idüp geydiler şol dem ḳara **(Beyit 820)**

maṭlūb:

1.) İstenilen, aranılan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.

1.1. maṭlūbudur:-*u, -dur*

Tālibüñ **maṭlūbudur** çün ʿaşḳ-ı Ḥaḳ
Cān gözin uyar gel imdi ʿaşḳa baḳ **(Beyit 1055)**

maṭlūb-ı maḳṣūd-ı cihān:

1.) Cihanın dileğini talep ettiği.

1.1. maṭlūb-ı maḳṣūd-ı cihān:

Sensin ol ārām-ı cān-ı ʿāşıḳān
Sensin ol **maṭlūb-ı maḳṣūd-ı cihān** **(Beyit 348)**

māyil ol-:

1.) Meyletmek, eğilmek, gönül vermek.

1.1. māyil ol-:-*ma*

Bulmaḳ isterseñ saʿādet menzilin
Māyil olma ḳo bu ʿādet menzilin **(Beyit 26)**

maẕhar it-:

1.) Eriştirmek, ulaştırmak, nâil etmek.

1.1. maẕhar it-:-*dü, -ñ*

Maẕhar itdüñ ẕātuña çün Ādemʿi
Seyr itdürdüñ on sekiz biñ ʿālemi
(Beyit 334)

maʿẕūr ḳıl-: (Deyim)

1.) Mazur görmek, hoş görmek, affetmek.

1.1. maʿẕūr ḳıl-:

Ey Ḫudā cān tuḥfesin **maʿẕūr ḳıl**
Al beni sen benligümden hūr ḳıl
(Beyit 354)

meʿāb:

1.) Geri dönülecek, dönüp gelinecek, rücû olunacak yer, merci.

1.1. meʿābdur:-*dur*

Uş **meʿābdur** melceʾ-i Ḥaḳdur benüm
Cümle sözüm Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur benüm **(Beyit 411)**

Mecnun ol-:

1.) Âşık olmak, Mecnun olmak, aşkından deliye dönmek.

1.1. Mecnun ol-:-*up, -dur*

Key ʿaceb **Mecnūn olupdur** ol kişi
Yoksa ḳaçan ḳılur ol uşbu işi **(Beyit 114)**

meded iriş-: (Deyim)

1.) İmdadına yetişmek.

1.1. meded iriş-:-*e*

Raḥmeti çoḳdurur hem bī-ʿaded
Size daḫı andan **irişe meded (Beyit 201)**

1.2. meded iriş-:-*e*

Tā ki Ḥaḳdan **irişe** size **meded**
Raḥmeti çoḳdur Ḫudānuñ bī-ʿaded **(Beyit 937)**

medḥ ü senā:

1.) Övmek ve yüceltmek.

1.1. medḥ ü senā:-*(y)ı*

Ḥażret ehli bu fenāyı istemez
Ḫāk olur **medḥ ü senāyı** istemez **(Beyit 640)**

mefhūm:

1.) Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana, anlam, kavram.

1.1. mefhūmı:-*ı*

İmdi bu daʿvā size lāyıḳ degül
Bu sözün **mefhūmı** hem bayıḳ degül
(Beyit 125)

meger:

1.) "Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

1.1. meger:

Varıdı Manṣūr-ı Baġdādī **meger**
Her ʿulūmı ṭanımışıdı ol er **(Beyit 42)**

1.2. meger:

Saña cīn fiʿli ṭuṭaş olmış meger
ʿAḳluñı siḥr eyleyüp almış **meger**
(Beyit 155)

1.3. meger:

Gideriken ẓuhr vaḳtiydi **meger**
Cān ḳulaġın dut bu söze al ḫaber
(Beyit 168)

1.4. meger:

Saña cīn fiʿli ṭuṭaş olmış **meger**
ʿAḳluñı siḥr eyleyüp almış meger
(Beyit 364)

1.5. meger:

Dicle ırmaġına ol külden **meger**
Düşdi bir ḳaṭre eyā ṣāḥib-naẓar **(Beyit 878)**

mekān:

1.) Durulan, oturulan yer, ev, mesken, ikametgâh.

1.1. mekānı:-*ı*

ʿAşḳuñ olmışdur **mekānı** lā-mekān
Adı var dillerde kendü bī-nişān **(Beyit 1002)**

mekes:

1.) Sinek; değersiz, itibarsız.

1.1. mekes:

Aydur ey ḳalmışlara feryād-res
Dergehüñ ḫānında cānum bir **mekes**
(Beyit 52)

mekr ü fen:

1.) Hile ve oyundur.

1.1. mekr ü fendurur:-*dur, -ur*

Dostdañ ġayrı saña düşmāndurur
Naḳşı fānīdür şu **mekr ü fendurur**
(Beyit 25)

mekşūf ol-: (Deyim)

1.) Açığa çıkarılmış olmak, keşfedilmek.

1.1. mekşūf ol-:-*a*

Men reʿeni dir Resūl-i kāʾināt
Kim bu sırrı bilse **mekşūf ola** z̲āt
(Beyit 409)

melāl:

1.) Sıkıntı, gam, hüzün.

1.1. melāl:

ʿAşḳıladur ḳurb-ı Rabb-i Z̲ü'l-Celāl
ʿAşḳ erine vārid olmaz hīç **melāl**
(Beyit 991)

melāl ir-: **(Deyim)**

1.) Sıkıntı olmak.

1.1. melāl ir-:-*mez*

Ḥayy u Bāḳī sensin ey Ḥaḳ Lā-yezāl
Kim ṣıfāt u z̲ātuña **irmez melāl (Beyit 790)**

melceʾ-i Ḥaḳ:

1.) Allah'a sığınmak.

1.1. melceʾ-i Ḥaḳ:-*dur*

Uş meʿābdur **melceʾ-i Ḥaḳdur** benüm
Cümle sözüm Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur benüm **(Beyit 411)**

melek:

1.) Allah (cc)'un nurdan yaratmış olduğu mahluklardan her biri.

1.1. melekler:-*ler*

Yas idüp ol dem felekler aġladı
Hem feleklerde **melekler** aġladı
(Beyit 823)

men reʿeni: **(Hadis)**

1.) "Kim beni uykuda görürse hakikatte görmüş demektir." manasına gelen Hz. Muhammed'in hadis-i şerifinden iktibastır.

1.1. men reʿeni:

Men reʿeni dir Resūl-i kāʾināt
Kim bu sırrı bilse mekşūf ola z̲āt
(Beyit 409)

menāre:

1.) Namaz vaktinin geldiğini bildirmek için camide müezzinin ezan okuduğu, sala verdiği, şerefesi olan, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı, minare.

1.1. menārede:-*de*

Bir **menārede** müʿez̲z̲in ol zamān
Z̲uhr içün durmışdı ḳılmaġa ezān
(Beyit 169)

menbaʿ:

1.) Kaynak.

1.1. menbaʿından:-*ın, -dan*

Bu ṣafānuñ **menbaʿından** vir cevāb
Daʿvetüm luṭfuñla eyle müstecāb
(Beyit 719)

menzil:

1.) Hedef, varılacak yer.

1.1. menzilin:-*in*

Her kim ol ʿaşḳa irürdi **menzilin**
Ol göriserdür erenler maḥfilin **(Beyit 19)**

1.2. menzilüñ:-*üñ*

Menzilüñ ʿuşşāḳ içinde key bülend
ʿAşḳ bāzārında olduñ sūd-mend **(Beyit 481)**

1.3. menzilüñ:-*üñ*

Didi cellād imdi ey şāh ṣun elüñ
Çün ki bu ḥāle irişdi **menzilüñ (Beyit 682)**

menzil al-: (Deyim)

1.) Yol almak.

1.1. menzil al-:-*ur*

Yük ile **menzil** mi **alur** ʿaşḳ eri
Şöyle yektā ḳılur āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 751)**

merciʿ:

1.) Mürâcaat olunacak, başvurulacak yer, kimse.

1.1. merciʿi:-*i*

Kime kim irdi nidā-yı irciʿī
Ẕāt-ı Ḥaydur bil kim anuñ **merciʿi**
(Beyit 410)

merd:

1.) Cesur, yiğit, sözüne sadık.

1.1. merdi:-*i*

Gelübeni gördiler **merdi** tamām
Mest ü merdāne oturur ol hümām
(Beyit 266)

merdāne:

1.) Mert bir insana yakışır tarzda, mertçe, yiğitçe.

1.1. merdāne:

Gelübeni gördiler merdi tamām
Mest ü **merdāne** oturur ol hümām
(Beyit 266)

1.2. merdāne:

Didi Manṣūr **merdāne** zindeyidüm
Ben Ḥaḳuñ ḫavf u recāsındayıdum
(Beyit 314)

merdānevār:

1.) Mertçe.

1.1. merdānevār:

Ben bu yoldan dönmezem **merdānevār**
Pes sücūd itsem gerek pervānevār **(Beyit 467)**

1.2. merdānevār:

Girdi ʿaşḳ meydānına **merdānevār**
Ḳıldı dār miʿrācını ol iḫtiyār **(Beyit 979)**

merd-i ʿazīz:

1.) Saygı duyulan, hürmet edilen, güvenilir insan.

1.1. merd-i ʿazīz:

Didi Manṣūr aña ey **merd-i ʿazīz**
Bilmedüñ bu sırrı ḳılmaduñ temīz **(Beyit 297)**

merd-i dīn:

1.) Dinin yiğidi, dinine bağlı kişi.

1.1. merd-i dīn:

Geldi Şiblī ḳatına ol **merd-i dīn**
Didi bulmadum bu derdüñ merhemīn **(Beyit 423)**

merd-i güzīn:

1.) Seçkin kişi.

1.1. merd-i güzīn:

Didi Manṣūra ol **merd-i güzīn**
Līk olmışdur saña ol Ḥaḳ muʿīn **(Beyit 562)**

merd-i Ḥaḳ:

1.) Allah'ın yiğidi.

1.1. merd-i Ḥaḳ:

Mest-i ʿaşḳ olmasadı ol **merd-i Ḥaḳ**
ʿAşḳ dīvānından alımazdı sebaḳ **(Beyit 47)**

1.2. merd-i Ḥaḳ:

Lüṭfuñ öküşdür senüñ ey **merd-i Ḥaḳ**
Sen Ḥaḳḳuñ ḳudret elisin bī-nīṭaḳ **(Beyit 210)**

1.3. merd-i Ḥaḳ:

Pes işāret ḳıldı ol dem **merd-i Ḥaḳ**
Açılup dīvārlar oldı çü şāḳ **(Beyit 225)**

1.4. merd-i Ḥaḳ:

Vāṣıl olmış Ḥażrete ol **merd-i Ḥaḳ**
Çehresinde ẓāhir olmış verd-i Ḥaḳ **(Beyit 280)**

1.5. merd-i Ḥaḳ:

Didi Manṣūr Şibliye ey **merd-i Ḥaḳ**
Gel bu ʿaşḳ ders-ḫānesinden al ṣebaḳ
(Beyit 318)

1.6. merd-i Ḥaḳuñ:-*uñ*

Didi Şiblī anlara kim tīz ṭuruñ
Varuñ ol **merd-i Ḥaḳuñ** ḥālin görüñ
(Beyit 278)

merd-i Ḫudā:

1.) Allah'ın yiğidi.

1.1. merd-i Ḫudā:

Cānuñ imdi Ḥaḳ yolına ḳıl fidā
Cāna başa ḳalmadı **merd-i Ḫudā**
(Beyit 28)

1.2. merd-i Ḫudā:

Key bilüñ benven bugün **merd-i Ḫudā**
Ḥaḳ yolında cānıla başum fidā **(Beyit 99)**

1.3. merd-i Ḫudā:

Didi Şiblī aña ey **merd-i Ḫudā**
Derdünüñ dermānıdur derd ü cefā
(Beyit 293)

merd-i kār:

1.) İş bilen yiğit.

1.1. merd-i kār:

Didiler Manṣūra kim ey **merd-i kār**
Seni maḥbūs eylerüz bil āşikār **(Beyit 151)**

1.2. merd-i kār:

Çün ki ḳılduñ gizlü sırrı āşikār
Dār miʿrācuñdurur ey **merd-i kār**
(Beyit 530)

1.3. merd-i kār:

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrın itdüm āşikār
Dāra varmaḳ ḫoşdurur ey **merd-i kār**
(Beyit 556)

merd-i men:

1.) Tutukluklu kişi.

1.1. merd-i men:

Didi Manṣūr anlara ey **merd-i men**
Ḥaḳ sizi ḳurtarısar dutmañ gümān
(Beyit 204)

1.2. merd-i men:

Geldiler zindāna hep pīr ü civān
Virdi Manṣūra selām ol **merd-i men**
(Beyit 291)

1.3. merd-i men:

Didi o ġaybı bilüñ ey **merd-i men**
Kim bu esnāda gerekmez tercüman
(Beyit 591)

1.4. merd-i men:

Didi Manṣūr anlara ey **merd-i men**
ʿAşḳ sırrıdur bu kim oldı ʿıyān **(Beyit 694)**

merġūb:

1.) İstenilen, arzu edilen, rağbet gösterilen.

1.1. merġūb:

Mevc deryāyile olsa ḫūb idi
Ṭaşra ṣaçılmasa key **merġūb** idi **(Beyit 437)**

merhem:

1.) Çare, derman, ilaç.

1.1. merhemīn:-*in*

Geldi Şiblī ḳatına ol merd-i dīn
Didi bulmadum bu derdüñ **merhemīn** **(Beyit 423)**

mermer üzre sikke ḳaz-: **(Atasözü)**

1.) İşini çok sağlam tutmak, temeli sağlam atmak.

1.1. mermer üzre sikke ḳaz-:-*ıl, -a*

Aḳduġınca ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazıla
Ṣanki **mermer üzre sikke ḳazıla** **(Beyit 687)**

meşām:

1.) Burun, koku alacak yer.

1.1. meşāmına:-*ı, -n, -a*

Cān **meşāmına** irişdi būy-ı ʿaşḳ
Geldi dilden aḳdı güft ü gūy-ı ʿaşḳ **(Beyit 998)**

mesken:

1.) Sükun olunacak yer, barınak.

1.1. meskenlerine:-*ler, -i, -ne*

Çünki Manṣūrdan bu rāzı bildiler
Durdılar **meskenlerine** geldiler **(Beyit 322)**

mesken ol-:

1.) Yurt olmak, mekân olmak.

1.1. mesken ol-:-*sa*

Pes ne yirüñdür senüñ zindān içi
Saña **mesken olsa** ḫoşdur cān içi **(Beyit 238)**

mesken ḳıl-:

1.) Mekân edinmek veya tutmak.

1.1. meskeni ḳıl-:-*ur, -sın*

Ben urup zindāna ilterüz seni
Şöyle bil anda **ḳılursın meskeni**
(Beyit 152)

meşreb:

1.) Yaradılış, tabiat, mizaç, huy, ahlak.

1.1. meşrebi:-*i*

Her kimüñ ol bādedendür **meşrebi**
Cān-feşān olmaḳdur anuñ meẕhebi
(Beyit 547)

1.2. meşrebüm:-*üm*

Dile geldi yine Manṣūr ol zamān
Meşrebüm Ḥaḳdandurur bilüñ ʿıyān
(Beyit 157)

mest:

1.) Aşk ile kendinden geçmiş, sarhoş.

1.1. mest:

Gelübeni gördiler merdi tamām
Mest ü merdāne oturur ol hümām
(Beyit 266)

mest eyle-: **(Deyim)**

1.) Kendinden geçirmek, sarhoş etmek.

1.1. mest eyle-:-*(y)em*

Uş seni bir curʿadan **mest eyleyem**
Nitelikten ḳurtarup hest eyleyem
(Beyit 75)

mestāne:

1.) Sarhoş olmuş, kendinden geçmiş; mutlak varlığın ilahî aşkıyla manevî sarhoşluk yaşayan ârif.

1.1. mestānesi:-*si*

Ol idi ʿāşıḳlaruñ **mestānesi**
Ol idi cān şemʿinüñ pervānesi **(Beyit 46)**

mest-i ʿaşḳ:

1.) Aşk sarhoşu.

1.1. mest-i ʿaşḳ:

Didiler Manṣūra kim ey **mest-i ʿaşḳ**
Uşbu ḳahrı saña ḳıldı dest-i ʿaşḳ
(Beyit 663)

1.2. mest-i ʿaşḳam:-*am*

Şöyle kim ben **mest-i ʿaşḳam** bā-ṣafā
Lā-yezālī mey içürdi Muṣṭafā **(Beyit 158)**

1.3. mest-i ʿaşḳ:-*am*

Mest-i ʿaşḳam ben Ene'l-Ḥaḳ
söylerem

Ġarḳa vardum baş u cānı neylerem
(Beyit 447)

1.4. mest-i ʿaşḳ:-*am*

Muṣṭafāñuñ aġzı yarın içmişem
Mest-i ʿaşḳam kendözümden
geçmişem **(Beyit 546)**

mest-i ʿaşḳ ol-:

1.) Aşk sarhoşu olmak.

1.1. mest-i ʿaşḳ ol-:-*ma, -sa, -dı*

Mest-i ʿaşḳ olmasadı ol merd-i Ḥaḳ
ʿAşḳ dīvānından alımazdı sebaḳ
(Beyit 47)

mest-i Ḥaḳ ol-:

1.) Hak sarhoşu olmak.

1.1. mest-i Ḥaḳ ol-:-*mış, -sın*

Mest-i Ḥaḳ olmışsın ey cān-ı cihān
Anuñ içün terk idersin baş u cān
(Beyit 432)

mestūr:

1.) Örtülü, kapalı, gizli, saklı.

1.1. mestūrıdur:-*ı, -dur*

Nūrı hissüñ gökde ılduz nūrıdur
Eyle bil kim bularuñ **mestūrıdur**
(Beyit 1020)

meʾvā ol-:

1.) Yurt, mesken olmak.

1.1. meʾvā ol-:-*dı*

Bī-nişāndan her kim ol vire nişān
Aña **meʾvā oldı** lā-büd lā-mekān
(Beyit 533)

mevc:

1.) Dalga; Allah'ın kâinatta sûrete bürünen tecellileri.

1.1. mevc:

Mevc deryāyile olsa ḫūb idi
Ṭaşra ṣaçılmasa key merġūb idi **(Beyit 437)**

1.2. mevci:-*i*

Çün bu dem deryā-yı vaḥdet ḳıldı cūş
Kemterīn **mevci** Ene'l-Ḥaḳ geldi ḫūş
(Beyit 548)

1.3. mevcidurur:-*i, -dur, -ur*

Vaḥdetüñ baḥr-i ʿamīḳ ü bī-kerān
Kemterīn **mevcidurur** anuñ cihān
(Beyit 434)

1.4. mevcidür:-*i, -dür*

Bu Ene'l-Ḥaḳ ol deñizüñ **mevcidür**
ʿAyn-ı deryādur ki anuñ fevcidür
(Beyit 436)

1.5. mevcidür:-*i, -dür*

Ol muḥītüñ **mevcidür** bu kāʾināt
Kim ẓuhūr andan bulur bu mümkināt
(Beyit 551)

mevc ur-:

1.) Dalgalanmak.

1.1. mevc ur-:-*sa*

Didi Manṣūr aña ey rūh-ı revān
Her ḳaçan **mevc ursa** baḥr-i bī-kerān
(Beyit 440)

mevc-i bī-kerān:

1.) Sınırsız dalga.

1.1. mevc-i bī-kerān:

Lā-mekān deryāsı **mevc-i bī-kerān**
Ġarḳa varup anda olmışsın nihān
(Beyit 536)

mey iç-:

1.) Şarap içmek, içki içmek.

1.1. mey iç-:-*ür, -di*

Şöyle kim ben mest-i ʿaşḳam bā-ṣafā
Lā-yezālī mey içürdi Muṣṭafā **(Beyit 158)**

meydān:

1.) Alan, yer, mekân, saha.

1.1. meydān:

Ben bu **meydān** içre gerçek ʿāşıḳam
Pes Ene'l-Ḥaḳ söylerisem ṣādıḳam
(Beyit 413)

1.2. meydān:

Cümle ʿālimler yine cemʿ oldılar
Bir ulu **meydān** içine ṭoldılar **(Beyit 497)**

1.3. meydān:

Ġayb Erinden çünki aldılar sözi
Ṭoldı ol maḫlūḳıla **meydān** yüzi
(Beyit 598)

1.4. meydān:

Çün ki **meydān** içine girdi bular
Aluban dār aġacına vardılar **(Beyit 616)**

1.5. meydān:

Çün bu **meydān** içre sensin şīr-i ner
Luṭf idüben göster imdi bir hüner
(Beyit 941)

1.6. meydāna:-*a*

ʿAşḳ ḳullābın ṭaḳuban yitdiler
Aluban **meydāna** ṭoġru gitdiler **(Beyit 614)**

1.7. meydāndan:-*dan*

Ben bu **meydāndan** yüzüm döndürmezem
Ṣūret-i fānіye baş indürmezem **(Beyit 162)**

1.8. meydānuma:-*um, -a*

Luṭf idüp irişeler **meydānuma**
Anlara ḳarşu bulaşam ḳanuma **(Beyit 584)**

meydān eri:

1.) Savaşan asker.

1.1. meydān eri:

Çün Ene'l-Ḥaḳ didüñ ey **meydān eri**
Eyle bil kim seni ḳomazuz diri **(Beyit 607)**

meydānda dur-:

1.) Meydanda olmak; herkesin gözü önünde olmak.

1.1. meydāndadururam:-*ur, -am*

Ben Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmezem
Uşbu **meydāndadururam** gitmezem **(Beyit 130)**

meydān-ı ʿaşḳ:

1.) Aşk meydanı.

1.1. meydān-ı ʿaşḳ:

Çün naṣīb oldı baña **meydān-ı ʿaşḳ**
Başumı ṭop eylesün çevgān-ı ʿaşḳ **(Beyit 619)**

meyl-i āb:

1.) Suya meyletmek.

1.1. meyl-i āb:

Niçe **meyl-i āb** ile ḫāk eyleyem
Bu vücūduñ cübbesin çāk eyleyem **(Beyit 338)**

meẕheb:

1.) Bir dinde belirli görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri.

1.1. meẕhebi:-*i*

Her kimüñ ol bādedendür meşrebi
Cān-feşān olmaḳdur anuñ **meẕhebi** **(Beyit 547)**

mezheb-i merdān:

1.) Erenlerin mezhebi.

1.1. mezheb-i merdān:

Mezheb-i merdān budur cān oynaya
Başını ṭop ide çevgān oynaya **(Beyit 1014)**

mı:

1.) "Mı" soru edatı.

1.1. mı:

Bir çañaḳda baḥri pinhān ola **mı**
Yāḫud ol deryāda pāyān ola mı **(Beyit 549)**

1.2. mı:

Bir çañaḳda baḥri pinhān ola mı
Yāḫud ol deryāda pāyān ola **mı (Beyit 549)**

1.3. mı:

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrı irdi Dicleye
Güş idüben ṭaşmaya **mı** Dicleye **(Beyit 881)**

1.4. mı:

Görmeyince kimsene cān **mı** virür
Kendözin gören anı kanda görür **(Beyit 1013)**

1.5. mıdur:-*dur*

Didi Manṣūra Ḫudā-yı Lem-yezel
Uşbu ḥāle var **mıdur** sende mahāl **(Beyit 56)**

1.6. mıdur:-*dur*

Çün Ene'l-Ḥaḳ didügi ṣādıḳ **mıdur**
Yā bu söz her kimseye lāyıḳ mıdur **(Beyit 506)**

1.7. mıdur:-*dur*

Çün Ene'l-Ḥaḳ didügi ṣādıḳ mıdur
Yā bu söz her kimseye lāyıḳ **mıdur (Beyit 506)**

1.8. mısın:-*sın*

Didiler seḥḥār **mısın** sen ey kişi
Cinniler birle ḳılursın her işi **(Beyit 187)**

mi:

1.) "Mi" soru edatı.

1.1. mi:

Ḳılmazısañ çünki istiḳbāl-i ʿaşḳ
Yüz **mi** gösterür saña iḳbāl-i ʿaşḳ **(Beyit 728)**

1.2. mi:

Yük ile menzil **mi** alur ʿaşḳ eri
Şöyle yektā ḳılur āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 751)**

1.3. mi:

Ḥaḳ naẓar ḳılmışdurur ol ḫırḳaya
Kendiden **mi** işler işi ḫırḳaya **(Beyit 935)**

1.4. mi:

Ḫırḳa-i Manṣūrıdı gerçi sebeb
İş **mi** vardur bī-sebeb ey ḳand-ı leb **(Beyit 950)**

1.5. mi:

ʿAşḳ degül **mi** cān içinde söyleyen
Gizlü sırrı āşikāre eyleyen **(Beyit 1001)**

1.6. mi:

Gülşen ol vaḥdetdurur kesret diken
Gül **mi** yiler bāġına diken diken **(Beyit 1006)**

1.7. midür:-*dür*

ʿAşḳ degül **midür** bu cüst ü cū ḳılan
ʿAşḳ degül midür bu güft ü gū ḳılan **(Beyit 1000)**

1.8. midür:-*dür*

ʿAşḳ degül midür bu cüst ü cū ḳılan
ʿAşḳ degül **midür** bu güft ü gū ḳılan **(Beyit 1000)**

mihmān:

1.) Konuk, misafir.

1.1. mihmān:

Göñlüñ evinde ne var **mihmān** için
Kim żiyāfet ḳılasın cānān için **(Beyit 57)**

1.2. mihmānam:-*am*

Ḥaḳ Taʿālā didi çün geldüñ baña
Ben daḫı gönlüñ de **mihmānam** saña **(Beyit 73)**

1.3. mihmānuñ:-*uñ*

Ḥaḳ Taʿālā didi ey Manṣūr sen
Evde **mihmānuñ** elinden nitesen **(Beyit 324)**

1.4. mihmānuñı:-*uñ, -ı*

Ger żiyāfet ḳulırısañ cānuñı
Bil ki ḫoşnūd eyledüñ **mihmānuñı** **(Beyit 64)**

1.5. mihmānuñı:-*uñ, -ı*

Uşda rāżı eyledüñ **mihmānuñı**
Ḳoduñ orta yirde baş u cānuñı **(Beyit 325)**

mihmān eyle-:

1.) Misafir etmek, ağırlamak.

1.1. mihmān eyle-:-*(y)em*

Ger seni gönlümde **mihmān eyleyem**
Yoluña terk-i ser ü cān eyleyem **(Beyit 60)**

mihmān ol-:

1.) Misafir olmak.

1.1. mihmān ol-:-*am*

Gönlüñ evinde saña **mihmān olam**
Şöyle kim cānuñ içinde cān olam **(Beyit 63)**

1.1. mihmān ol-:-*a, -sın*

Dilerem gönlümde **mihmān olasın**
Raḥm idüben cānuma cān olasın **(Beyit 54)**

milk:

1.) Mülk, ülke, memleket.

1.1. milke:-*e*

Didi Manṣūr iş benüm ḳudret benüm
Milke ḫākim benem ḥikmet benüm **(Beyit 188)**

1.2. milke:-*e*

Milke mucidsin i kān-ı vefā
Evliyā ṣafında sen bulduñ ṣafā **(Beyit 482)**

1.3. milke:-*e*

ʿAḳl aydur **milke** benven ketḫudā
ʿAşḳ aydur ben olurvan bā-Ḫudā **(Beyit 1031)**

1.4. milkidurur:-*i, -dur, -ur*

ʿĀlem-i lāhūtdurur seyrāngehi
Ol beḳā **milkidurur** cevlāngehi **(Beyit 554)**

1.5. milkin:-*i, -n*

ʿAşḳ yolında sen gerek dār olasın
Bu fenā **milkin** ḳoyup var olasın **(Beyit 84)**

1.6. milkümden:-*üm, -den*

Bāṭınumda oldurur alup viren
Kimdurur **milkümden** anı bitüren **(Beyit 699)**

milk-i ṣūret:

1.) Görünüş ülkesi.

1.1. milk-i ṣūret:

Milk-i ṣūret fitne vü ġavġāyımış
Cāy-ı ḫoşlıḳ derd ü āh u vāhımış **(Beyit 627)**

miʿrāc:

1.) İslam inancına göre Hz. Muhammed'in, Allah'ın daveti üzerine yedi kat semayı aşıp huzuruna

yükselerek onunla görüşmesi mucizesi.

1.1. miʿrāc:

Ḳutlu olsun didiler **miʿrāc** aña
Hem didiler nūr-ı ʿizzet tāc aña **(Beyit 525)**

1.2. miʿrācıdur:-*ı, -dur*

ʿĀşıḳuñ dār olması **miʿrācıdur**
Başına nūr-ı saʿādet tācıdur **(Beyit 468)**

1.3. miʿrācıdur:-*ı, -dur*

Dār ol dem Manşūruñ **miʿrācıdur**
Nūr-ı Ḥaḳ anuñ başında tācıdur **(Beyit 974)**

1.4. miʿrācına:-*ı, -n, -a*

Cān ʿurūc eyler bu dem **miʿrācına**
Bu fenā ṣūretde pes muḥtācı ne **(Beyit 626)**

1.5. miʿrācını:-*ı, -n, -ı*

Ḥamdüli'llāh görüñ uş **miʿrācını**
Añasın Ḥażretde biz muḥtācını **(Beyit 811)**

1.6. miʿrācını:-*ı, -n, -ı*

Girdi ʿaşḳ meydānına merdānevār
Ḳıldı dār **miʿrācını** ol iḫtiyār **(Beyit 979)**

1.7. miʿrācuma:-*um, -a*

Luṭf idüben aġduruñ **miʿrācuma**
Ben bu dāra gelmişem miʿrācuma **(Beyit 805)**

1.8. miʿrācuma:-*um, -a*

Luṭf idüben aġduruñ miʿrācuma
Ben bu dāra gelmişem **miʿrācuma** **(Beyit 805)**

1.9. miʿrācuñdurur:-*uñ, -dur, -ur*

Çün ki ḳılduñ gizlü sırrı āşikār
Dār **miʿrācuñdurur** ey merd-i kār **(Beyit 530)**

1.10. miʿrācuñdurur:-*uñ, -dur, -ur*

Didiler olsun mübārek bu sefer
Dāra **miʿrācuñdurur** ey şīr-i ner **(Beyit 648)**

1.11. miʿrācuñı:-*uñ, -ı*

Çünki ʿaşḳuñ çeküben muḥtācuñı
Geldüm uş ḳutlulayam **miʿrācuñı** **(Beyit 528)**

mīr-i muḫterem:

1.) Hürmetli komutan, saygıdeğer lider.

1.1. mīr-i muḥterem:

Ḳodılar Manṣūrı zindāna şu dem
Ḳaldı zindān içre **mīr-i muḥterem** **(Beyit 195)**

miskīn:

1.) Aşırı derecede tembel, uyuşuk, mıymıntı kimse.

1.1. miskīn:

Taḫtı ḳoyup göçmedi sulṭānunuz
Yaʿni tende ṭurmış **miskīn** cānuñuz **(Beyit 767)**

muʿarrā:

1.) Arınmış, ârî, berî, hâlî.

1.1. muʿarrā:

Senüñ evṣāfuñda diller giñ ü lāl
Sen **muʿarrā** gerçi söylerler maḳāl **(Beyit 1054)**

muʿayyen:

1.) Belli, belirli.

1.1. muʿayyen:

Çünki ḫalḳ anı **muʿayyen** gördiler
Dökülüp ayaġına yüz urdılar **(Beyit 588)**

mucid:

1.) Çok çalışan.

1.1. mucidsin:-*sin*

Milke **mucidsin** i kān-ı vefā
Evliyā ṣafında sen bulduñ ṣafā **(Beyit 482)**

muhāl:

1.) Gerçekleşmesi mümkün olmayan, hayal, imkânsız.

1.1. muḥāl:

Uş senüñ ḳatlüñ bize oldu ḥelāl
Uşbu sözden saña ḳurtulmaḳ **muḥāl** **(Beyit 153)**

Muḥammed Muṣṭafā:

1.) İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed Mustafa.

1.1. Muḥammed Muṣṭafā:

Hem cihān Faḫri **Muḥammed Muṣṭafā**
Ol Ḥabībullāh u ol kān-ı vefā **(Beyit 7)**

1.2. Muḥammed Muṣṭafā:

İrdi şol sāʿat **Muḥammed Muṣṭafā**
Faḫr-ı ʿĀlem maʿden-i ṣıdḳ u ṣafā
(Beyit 81)

muḫīt:

1.) İhâta eden, etrafını çeviren, kuşatan.

1.1. muḫīṭ:

Ol **muḫīṭ** ol dem beni ġarḳ ider
Anda cism ü cānını kim farḳ ider
(Beyit 441)

1.2. muḫītüñ:-*üñ*

Ol **muḫītüñ** mevcidür bu kāʾināt
Kim ẓuhūr andan bulur bu mümkināt
(Beyit 551)

muḥkem:

1.) Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli.

1.1. muḥkem:

ʿAşḳ etegin nite kim **muḥkem** ṭutar
Kendüsi kendözine fetvā yiter **(Beyit 594)**

muḥtāc:

1.) Bir şeye gereksinim duyma.

1.1. muḥtācı:-*ı*

Cān ʿurūc eyler bu dem miʿrācına
Bu fenā ṣūretde pes **muḥtācı** ne **(Beyit 626)**

1.2. muḥtācını:-*ı, -n, -ı*

Ḥamdüli'llāh görüñ uş miʿrācını
Añasın Ḥażretde biz **muḥtācını (Beyit 811)**

1.3. muḥtācuñı:-*uñ, -ı*

Çünki ʿaşḳuñ çeküben **muḥtācuñı**
Geldüm uş ḳutlulayam miʿrācuñı
(Beyit 528)

muhterem:

1.) Saygı gösterilen, saygıya layık olan, saygı değer.

1.1. muḥterem:

Ey mürüvvet kānı vü baḥr-i kerem
Sensin Allāh Ḥażretinde **muḥterem**
(Beyit 234)

1.2. muḥterem:

Diñle imdi cānıla ey **muḥterem**
Söze geldi Gayb Eri ol pür-kerem
(Beyit 519)

1.3. muḥterem:

Ol külüñ bir ḳaṭresi ī **muḥterem**
Dicle ırmaġına ilte yil şu dem **(Beyit 916)**

1.4. muḥterem:

Aluban anı getürdi **muḥterem**
Şu kenārına irişdürdi şu dem **(Beyit 946)**

muḥterem ḳıl-:

1.) Saygıdeğer hale getirmek.

1.1. muḥterem ḳıl-:-*mış*

Sözlerüñ Ḥaḳdur eyā kān-ı kerem
Ḥaḳ Taʿālā seni **ḳılmış muḥterem** **(Beyit 416)**

muʿīn:

1.) Yardım eden, yardımcı, ihtiyacı gideren.

1.1. muʿīn:

Baña her kim ḳaṣd ḳıldı yā **Muʿīn**
Dürlü āfetden olar olsun emīn **(Beyit 776)**

muʿīn ol-:

1.) Yardımcı olmak.

1.1. muʿīn ol-:-*mış, -dur*

Didi Manṣūra ol merd-i güzīn
Līk **olmışdur** saña ol Ḥaḳ **muʿīn** **(Beyit 562)**

mukaddes:

1.) Her türlü ayıp ve noksanlıktan arındırılmış, yüce ve kutsal bilinmiş, kutsal.

1.1. muḳaddes:

ʿAḳl aydur benven āḫir ser-firāz
ʿAşḳ aydur ben **muḳaddes** pāk-bāz **(Beyit 1035)**

muntazır dur-:

1.) Beklemek, gözlemek, intizar etmek.

1.1. muntazır dur-:-*mış, -ı, -du, -m*

Ġayb erenler birle oturmışıdum
Līk saña **muntazır durmışıdum** **(Beyit 521)**

murād:

1.) Arzu edilen şey, dilek, amaç.

1.1. murāduñ:-*uñ*

Ṣormaduḳ ḥālin anuñ niçedügin
Bu Ene'l-Ḥaḳdan **murāduñ** neydügin **(Beyit 115)**

1.2. murāduñ:-*uñ*

Didi yā Manṣūr elümüzde ne var
Her **murāduñ** saña virmiş Kirdgār
(Beyit 415)

murād bul-: (Deyim)

1.) Arzu, istek, hedefine ulaşmak.

1.1. murād bul-:-*dı*

Yüz dutan dergāhuña **buldı murād**
Ya İlāhī bizi ḳılma nā-murād **(Beyit 890)**

1.2. murād bul-:-*mış, -sın*

ʿAşḳ deryāsında **bulmışsın murād**
Her sözün dür dānedür ey ḫoş-nihād
(Beyit 417)

murād-ı cān-ı men:

1.) İnsanın canının muradı.

1.1. murād-ı cān-ı men:

Çünki vaḥdetdür **murād-ı cān-ı men**
Kesreti ḳo ey gül-i handān-ı men
(Beyit 1007)

Muṣḥafları tilāvet ḳıl-:

1.) Kur'ân-ı Kerim okumak.

1.1. Muṣḥafları tilāvet ḳıl-:-*dı, -lar*

ʿĀlim ü ʿābid ṭutuban ṣafları
Çoḳ **tilāvet ḳıldılar Muṣḥafları**
(Beyit 962)

Muṣṭafā:

1.) Arınmış, arındırılmış; seçilmiş, güzide; Hz. Muhammed.

1.1. Muṣṭafā:

Muṣṭafā vü müctebā ṣadrü'l-emīn
Ol vefā kānı şefīʿü'l-müẕnibīn **(Beyit 10)**

1.2. Muṣṭafā:

Saña erişe Ḥabībüm **Muṣṭafā**
Bulasın andan sürūr ile ṣafā **(Beyit 76)**

1.3. Muṣṭafā:

Açdı Manṣūr aġzını şol dem ṣafā
Aġzı yarın ṣundı aña **Muṣṭafā (Beyit 89)**

1.4. Muṣṭafā:

Muṣṭafā nūrında ġarḳ olmış özi
Kendözinden yavu varmış kendözi
(Beyit 90)

1.5. Muṣṭafā:

Şöyle kim ben mest-i ʿaşḳam bā-ṣafā
Lā-yezālī mey içürdi **Muṣṭafā (Beyit 158)**

1.6. Muṣṭafā:

Çünki baña mürşid oldı **Muṣṭafā**
Cānuma andan irişdi bu şafā **(Beyit 464)**

1.7. Muṣṭafā:

Her kime kim mürşid oldı **Muṣṭafā**
Bu şafā anuñdur ancaḳ bu şafā **(Beyit 716)**

1.8. Muṣṭafānuñ:-*nuñ*

Muṣṭafānuñ aġzı yarın içmişem
Mest-i ʿaşḳam kendözümden geçmişem **(Beyit 546)**

muʿteber:

1.) İtibarlı, güvenilir, üstün ve değerli kabul edilen.

1.1. muʿteber:

Cānıla gūş eyle ī cān-ı peder
Uşbu söz key muʿteberdür **muʿteber** **(Beyit 12)**

1.2. muʿteber:

Diñle imdi bir kerāmet ey püser
Bu ḫaber key **muʿteberdür** muʿteber **(Beyit 136)**

1.3. muʿteber:

Ḥālet-i Manṣūr ʿdan alam ben ḫaber
Ol ḫaberden iş ṭuyasın **muʿteber** **(Beyit 512)**

1.4. muʿteber:

Diñle imdi bu sözi key **muʿteber**
Kim ḫaber vire ḳażāyile ḳader **(Beyit 597)**

1.5. muʿteberdür:-*dür*

Cānıla gūş eyle ī cān-ı peder
Uşbu söz key **muʿteberdür** muʿteber **(Beyit 12)**

1.6. muʿteberdür:-*dür*

Diñle imdi bir kerāmet ey püser
Bu ḫaber key muʿteberdür **muʿteber** **(Beyit 136)**

muṭlaḳ:

1.) Kesin olarak, mutlak surette, mutlaka, hiç şüphesiz; her şeye gücü yeten; Allah.

1.1. muṭlaḳ:

Ṣabrumı yaġmaladı ol Ḥaḳ benüm
Ṭāḳatüm ṭaḳ oldu uş **muṭlaḳ** benüm **(Beyit 133)**

1.2. muṭlaḳ:

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür Ḥaḳ söylerem
Ẕāt-ı Ḥayyam ben ki **muṭlaḳ** söylerem **(Beyit 145)**

1.3. muṭlaḳ:

Dest-i ḳudret rūzī ḳılmış Ḥaḳ saña
Saña virmiş varlığın **muṭlaḳ** saña **(Beyit 237)**

1.4. muṭlaḳ:

İrte gice çaġırur kim Ḥaḳ benem
Benden özge kimse yoḳ **muṭlaḳ** benem **(Beyit 505)**

1.5. muṭlaḳ:

Sen Ḥaḳ olduñ nitekim Ḥaḳ sendedür
Kāʾinātuñ sırrı **muṭlaḳ** sendedür **(Beyit 576)**

1.6. muṭlaḳ:

Göklere aġdı o ḳüller Ḥaḳ didi
Bu kelāmı gör niçe **muṭlaḳ** didi **(Beyit 875)**

1.7. muṭlaḳ:

Ḳanda aġarsa Ene'l-Ḥaḳ diye kül
Ḥaḳ kelāmın şöyle **muṭlaḳ** diye kül **(Beyit 915)**

1.8. muṭlaḳ:

Bil ki Manṣūra Ene'l-Ḥaḳ söyleden
ʿAşḳ idi Ḥaḳḳı **muṭlaḳ** söyleden **(Beyit 975)**

1.9. Muṭlaḳdur:-*dur*

Evvel anı aydalum kim Ḥaḳdur ol
Ḥayy u Bāḳī Vāhid ü **Muṭlaḳdur** ol **(Beyit 1)**

1.10. muṭlaḳdurur:-*dur, -ur*

ʿAşḳıla dār u ḫāne **muṭlaḳdurur**
Külliye müştāḳ nūr-ı Ḥaḳdurur **(Beyit 996)**

<u>muṭlaḳā:</u>

1.) Kesin olarak, kesinlikle, şüphesiz, ne olursa olsun.

1.1. muṭlaḳa:

Anuñ irşādıla irdüm ben Ḥaḳḳa
Bu Ene'l-Ḥaḳ oldı baña **muṭlaḳa** **(Beyit 466)**

1.2. muṭlaḳa:

Çün özümden fāni oldum **muṭlaḳa**
Yolumı ṭoġru iletdüm ol Ḥaḳḳa **(Beyit 636)**

<u>mużmaḥil ol-:</u>

1.) Çökmek, dağılmak, perişan olmak.

1.1. mużmaḥil ol-:-*ur*

Anda yoḳdur ṣubḥ u şām u ṣulḥ u ceng
Mużmaḥil olur orada nām u neng
(Beyit 537)

mübārek:

1.) Bereketendirilmiş, kutsal, saygıdeğer.

1.1. mübārek:

Ṭutdı çıḳardı **mübārek** gözini
Diñleñüz Manṣūruñ imdi sözini **(Beyit 760)**

mübārek cism:

1.) Mübarek beden.

1.1. mübārek cismi:-*i*

Ol **mübārek cismi** ṭaşuban çıḳar
Ol delüklerden ḳamu ṭaşra aḳar **(Beyit 254)**

mübārek ol-:

1.) Hayırlı, bereketli olma.

1.1. mübārek ol-:-*sun*

Didiler **olsun mübārek** bu sefer
Dāra miʿrācuñdurur ey şīr-i ner **(Beyit 648)**

mübārek zāt:

1.) Mübarek, hayırlı zât.

1.1. mübārek ẕātına:-*ı, -na*

Varuban Manṣūruñ irdüm ḳatına
Çün naẓar ḳıldum **mübārek ẕātına**
(Beyit 256)

mücerred ḳıl-:

1.) Soyutlamak.

1.1. mücerred ḳıl-:-*ur*

Bī-ser ü pā olmışam ey ʿaşḳ eri
Pes **mücerred ḳılur** āḫir ʿaşḳ eri
(Beyit 445)

mücerred ol-:

1.) Dünyaya ait zevk ve ihtiraslardan soyunup zahirini mal ve mülkten, batınını Allah'tan gayri her şeyden temizlemek.

1.1. mücerred ol-:-*a, -sın*

Kendözünden ger **mücerred olasın**
Bu ṣafānuñ ḥālin ol dem bilesin **(Beyit 721)**

1.2. mücerred ol-:-*ma, -dı*

Kim ki özinden **mücerred olmadı**
Ẕāt-ı yektāyıla ülfet bulmadı **(Beyit 722)**

1.3. mücerred ol-:-*mış, -am*

Uşda özümden **mücerred olmışam**
Nūr-ı ẕātıla şu resme ṭolmışam **(Beyit 752)**

müctebā:

1.) Seçilmiş, seçkin; Hz. Muhammed.

1.1. müctebā:

Muṣṭafā vü **müctebā** ṣadrü'l-emīn
Ol vefā kānı şefīʿü'l-müẕnibīn **(Beyit 10)**

müʾellif:

1.) Yazar, muharrir.

1.1. müʾellif:

Kim **müʾellif** ḥaḳḳına ḳılsa duʿā
Raḥmetüñden ırma aña ey Ḫudā **(Beyit 1064)**

müʿezzin:

1.) Namaz vakitlerini haber vermek için ezan okumakla görevli kimse.

1.1. müʿezzin:

Bir menārede **müʿezzin** ol zamān
Ẓuhr içün durmışdı ḳılmaġa ezān **(Beyit 169)**

1.2. müʿezzin:

Didi bilüñ ol **müʿezzin** dir yalan
Ṣıdḳı yoḳtur içi dolmışdur gümān **(Beyit 171)**

1.3. müʿezzin:

Didi Manṣūr uşbu sözde yoḳ gümān
Şol **müʿezzin** key yalan söyler yalan **(Beyit 177)**

müflis çāker:

1.) İflas etmiş köle.

1.1. müflis çākerem:-*em*

Ben ḳuluñ kapuñda **müflis çākerem**
Līk senden ġayrından el çekerem **(Beyit 59)**

müflis-gedā:

1.) Allah'ın tecellisini elde etme yolunda dilencilik yapan kimse.

1.1. müflis-gedā:

Ḳalmışam ḥayretde ben **müflis-gedā**
Ḥācetümi sen ḳabūl it yā Ḫudā **(Beyit 53)**

müftī:

1.) Müftü, fetva veren kimse.

1.1. müftīler:-*ler*

Virdi **müftīler** ḳamu fetvā saña
Ger bu ḥāl ile ölürseñ vā saña **(Beyit 630)**

mühlet:

1.) Süre.

1.1. mühleti:-*i*

Virüñ imdi bir gün aña **mühleti**
Görelüm gelsün o ṣāḥib-devleti **(Beyit 490)**

mühlet vir-:

1.) Süre vermek, vakit tanımak.

1.1. mühlet vir-:-*e, -ler*

Tā ki **mühlet vireler** anlar size
Āh ki ḳılduñ bu işi sen bize **(Beyit 484)**

mülk:

1.) Mal, varlık, zenginlik.

1.1. mülk:

Mülk anuñdur ḳul anuñdur iş anuñ
Cümle cānlarda olan cünbiş anuñ **(Beyit 5)**

mülzem ol-:

1.) Susmak, cevap veremez hale gelmek.

1.1. mülzem ol-:-*dı, -lar*

Sözi Manṣūruñ Ḥaḳ oldı bildiler
Ḳamusı şol demde **mülzem oldılar** **(Beyit 186)**

mümkināt:

1.) Yaratılan tüm varlıklar.

1.1. mümkināt:

Ol muḥītüñ mevcidür bu kāʾināt
Kim ẓuhūr andan bulur bu **mümkināt** **(Beyit 551)**

münācāt:

1.) Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma.

1.1. münācāt:

Çün ḳabūl oldı **münācāt** ey püser
Diñle cānıla sözi ey baht-vār **(Beyit 356)**

münācāt eyle-: (Deyim)

1.) Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma.

1.1. münācāt eyle-:-*r, -em*

İmdi sizüñçün **münācāt eylerem**
Yüz ṭutaram ʿarż-ı ḥācāt eylerem **(Beyit 769)**

1.2. münācāt eyle-:-*(y)e*

Dutdı yüz dergāha Manṣūr ol zamān
Kim **münācāt eyleye** ol pāk-ı cān
(Beyit 772)

münācāt ḳıl-: (Deyim)

1.) Allah'a yalvarıp yakarmak, duâ ve niyazda bulunmak.

1.1. münācāt ḳıl-:-*dı*

Ṣubḥa dek **ḳıldı münācāt** āh ile
Ḳul gerek bu resme ola şāh ile **(Beyit 359)**

münācāt it-: (Deyim)

1.) Allah'a yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma.

1.1. münācāt it-:-*di, -ler*

Ẕikr ü tesbīḥ ü **münācāt itdiler**
Tevbe ḳılup ʿarz-ı ḥācāt itdiler **(Beyit 963)**

münezzeh:

1.) Eksiklik, noksanlık, kötülük vb.nden arındırılmış olan, uzak. (Allah için) İnsanlara mahsus her türlü sıfat, zaaf ve noksanlıktan uzak olan, hiçbir şeye ihtiyacı bulunmayan.

1.1. münezzehsin:-*sin*

Ey Ḫudāvend-i Kerīm ü kār-sāz
Sen **münezzehsin** ḳamudan bī-niyāz
(Beyit 1053)

münteşir kıl-:

1.) Yayılmış, yaygınlaşmış

1.1. münteşir kıl-:-*du, -n*

Ẓāhir eyledüñ Ene'l-Ḥaḳ sırrını
Münteşir ḳılduñ bu vaḥdet dürrini
(Beyit 379)

mürde:

1.) Cansız, bitkin, yorgun.

1.1. mürde:

Tā ki **mürde** cānuma ire ḥayāt
Benlüġümden tā ebed bulam necāt
(Beyit 477)

mürekkeb:

1.) Yazı yazmakta, desen çizmekte, baskı işlerinde kullanılan, çeşitli renk ve kıvamda sıvı halindeki birleşik.

1.1. mürekkeb:

Pes uşandı ol divīd ender zamān
Kim **mürekkeb** her yire urdı nişān
(Beyit 139)

1.2. mürekkeb:

Bir divīd varıdı Manṣūrda o dem
İçi dolmışdı **mürekkeb** ey dedem
(Beyit 137)

1.3. mürekkeb:

Saḳf-ı ṣaḥna ol **mürekkeb** ṭoḳunur
Cümle yazılar Ene'l-Ḥaḳ oḳunur
(Beyit 140)

mürīd:

1.) Tarikatte bir şeyh ve mürşide bağlanarak kendisinden usul ve tasavvuf yolunu öğrenen kimse.

1.1. mürīd:

Varıdı Manṣūruñ anda bir **mürīd**
Anı Manṣūr eylemişdi ber-mezīd
(Beyit 902)

1.2. mürīd:

Uşbu ḥāli çünki gördi ol **mürīd**
Ḫalḳ içine girdi ol baḫtı saʿīd **(Beyit 931)**

1.3. mürīd:

Çün **mürīd** uşbu kelāmı söyledi
Cümle ḫalḳı şād idüben ṭoyladı **(Beyit 938)**

1.4. mürīd:

Çün ki cān atup revān oldı **mürīd**
Geldi girdi ḫalvete ol ehl-i dīd **(Beyit 944)**

1.5. müridüñ:-*üñ*

Ḳamusı bir araya dirneşdiler
Ol **müridüñ** ayaġına düşdiler **(Beyit 939)**

mürşid ol-:

1.) Mürşit olmak, irşat etmek, yol gösteren bir kimse olmak.

1.1. mürşid ol-:-*dı*

Çünki baña **mürşid oldı** Muṣṭafā
Cānuma andan irişdi bu ṣafā **(Beyit 464)**

1.2. mürşid ol-:-*dı*

Her kime kim **mürşid oldı** Muṣṭafā
Bu ṣafā anuñdur ancaḳ bu ṣafā **(Beyit 716)**

mürüvvet kānı:

1.) Lütuf kaynağı.

1.1. mürüvvet kānı: (Hallâc-ı Mansûr)

Ey **mürüvvet kānı** vü baḥr-i kerem
Sensin Allāh Ḥażretinde muḥterem
(Beyit 234)

müstaḥżır-ı esrār:

1.) Gizli olanları, sırları istihzâr eden, hazırlayan.

1.1. müstaḥżır-ı esrār:

Şöyle kim **müstaḥżır-ı esrār** idi
Hem vilāyet içre ṣāḥib-kār idi **(Beyit 45)**

Müsteʿān:

1.) Kendisinden yardım istenen; Allah.

1.1. Müsteʿān:

Ḳāḍıyü'l-Hācāt sensin bī-gümān
Baña vaṣluñı gerek yā **Müsteʿān (Beyit 337)**

1.2. müsteʿān:

Didi Manṣūra virüñ bir gün emān
Tā ki raḥmet ḳıla size **müsteʿān (Beyit 487)**

1.3. Müsteʿān:

Yile karşu ṣavuruñ külüm revān
Ta ki ḫoşnūd ola sizden **Müsteʿān (Beyit 661)**

1.4. Müsteʿān:

Bunları sen daḫı eyle şādmān
Luṭfuñ öküşdür senüñ yā **Müsteʿān (Beyit 780)**

1.5. Müsteʿān:

Dicle ṣuya sākin ola ol zamān
Ḳullarına yarı ḳıla **Müsteʿān (Beyit 926)**

1.6. Müsteʿān:

İş Ḥaḳḳuñdur ey bürāder bil ʿıyān
Her ne dilerse ḳılur ol **Müsteʿān (Beyit 929)**

müstecāb it-: (Deyim)

1.) Kabul etmek, olumlu cevap vermek.

1.1. müstecāb it-:

Çün senüñ dergāhuña ḳıldum niyāz
Müstecāb it daʿvetüm ey bī-niyāz **(Beyit 796)**

müstecāb eyle-: (Deyim)

1.) Kabul etmek, olumlu cevap vermek.

1.1. müstecāb eyle-:

Bu ṣafānuñ menbaʿından vir cevāb
Daʿvetüm luṭfuñla **eyle müstecāb (Beyit 719)**

müstecāb ḳıl-: (Deyim)

1.) İcabet etmek, kabul etmek.

1.1. müstecāb ḳıl-:

Ḥażretüñde **ḳıl** duʿāmı **müstecāb**
Uşbu ḫalḳuñ ṣuçlarına vir ṣevāb **(Beyit 798)**

1.2. müstecāb ḳıl-:

Cennet ü dīdār umaruz bī-ḥisāb
Yā İlāhī **ḳıl** duʿāmuz **müstecāb (Beyit 969)**

müşkil:

1.) Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük.

1.1. müşkili:-*i*

Yine diñle ey bürāder cānıla
Müşkili farḳ eylegil āsānıla **(Beyit 641)**

1.2. müşkilin:-*in*

Didi Manṣūr aña ey sulṭān-ı dīn
Sen küşād itdüñ bu ʿaḳdüñ **müşkilin (Beyit 542)**

1.3. müşkilüñ:-*üñ*

Siz bu sırra vāḳıf olmazsuz bilüñ
ʿUḳdesi düşvārdurur bu **müşkilüñ (Beyit 695)**

müşkil ʿuḳde:

1.) Hayli güç iş, çözülmesi zor mesele.

1.1. müşkil ʿuḳdeyi:-*(y)i*

Gel bu **müşkil ʿuḳdeyi** ḥall eylegil
Remzini sen bu rumūzuñ söylegil **(Beyit 310)**

müşkilāt:

1.) Güçlükler, zorluklar.

1.1. müşḳilāt:

Cümle ḫalḳ ol varṭadan buldı necāt
Ḳalmadı aralarında **müşḳilāt (Beyit 952)**

müştāḳ:

1.) Can atan, hevesli, şiddetle arzulayan.

1.1. müştāḳ:

ʿAşḳıla dār u ḫāne muṭlaḳdurur
Külliye **müştāḳ** nūr-ı Ḥaḳdurur **(Beyit**

N

nā-bedīd ol-:

1.) Meydanda olmayan, görünmez.

1.1. nā-bedīd ol-:-*du*

Didi Manṣūr nūr-ı Ḥaḳ oldu bedīd
Oldı zindān ol aradan **nā-bedīd (Beyit 306)**

nādān:

1.) Bilgisiz, câhil, bilmeyen.

1.1. nā-dāna:-*a*

Sākin olmaduñ Ene'l-Ḥaḳ söyledüñ
Cevheri **nā-dāna** işrāf eyledüñ **(Beyit 382)**

nādān ol-:

1.) Cahil olmak, bilgisiz olmak.

1.1. nādān ol-:-*ma, -gıl*

ʿAşḳ aydur ʿaḳla **nādān olmaġıl**
ʿAḳl aydur sen perīşān olmaġıl **(Beyit 1030)**

nāgehān:

1.) Aniden, ansızın, birdenbire.

1.1. nāgehān:

Didi ey Şeyḫ-i Kebīr-i bā-ṣafā
Nāgehān Manṣūra ḳılurlar cedā **(Beyit 363)**

1.2. nāgehān:

Bir ġırīv ḳopdı o yirde **nāgehān**
Ḳaralar geydi zemīn ü āsumān **(Beyit 644)**

1.3. nāgehān:

Bī-ḫod oldı cümle maḫlūḳ ol zamān
Ḳamusı didi Ene'l-Ḥaḳ **nāgehān (Beyit 668)**

1.4. nāgehān:

Bir ġırīv ḳopdı şu sāʿat **nāgehān**
Cūşa geldiler zemīn ü āsumān **(Beyit 644)**

1.5. nāgehān:

Neylesünler çār u nāçār oldılar
Nāgehān derde giriftār oldılar **(Beyit 886)**

naḥnü aḳrab: (Ayet)

1.) "Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız." (Kaf 50/16) ayetinden iktibastır.

1.1. naḥnü aḳrab:

Naḥnü aḳrab didi Ḥayy-ı Lem-Yezel
Sende niçün olmadı bu ʿuḳde ḥal
(Beyit 407)

nakd:

1.) Nakit, sermaye, varlık, servet.

1.1. naḳdin:-*i, -n*

Beni zindāna ṣalan ʿaşḳuñdurur
Benligüm **naḳdin** alan ʿaşḳuñdurur
(Beyit 352)

1.2. naḳdiyle:-*i, -(y)le*

Sen seni sende giriftār eyledüñ
Çün fenā **naḳdiyle** bāzār eyledüñ
(Beyit 405)

naḳḳāş:

1.) Nakkaş, süsleme ustası.

1.1. naḳḳāşıdur:-*ı, -dur*

Naḳş iden maḳṣūd olan **naḳḳāşıdur**
Bilmeyen ṣanur göz ile ḳaşıdur **(Beyit 1059)**

1.2. naḳḳāşını:-*ı, -nı*

Çünki buldum naḳsumuñ **naḳḳāşını**
Pādişāhum neylerem ferrāşını **(Beyit 456)**

1.3. naḳḳāşını:-*ı, -nı*

Uşbu naḳşuñ göremez **naḳḳāşını**
Şaşı baḳar içi ṣanur ṭaşını **(Beyit 1047)**

naḳl:

1.) Anlatmak, rivayet etmek, hikayet etmek.

1.1. naḳl:

Gökde ay nūrına beñzer nūr-ı ʿaḳl
Ẕihnüñe ḳuvvet viriser uşbu **naḳl**
(Beyit 1023)

nakş:

1.) Nakış, resim, suret.

1.1. naḳşa:-*a*

Naḳşa ḳalan ʿāşıḳ-ı şādıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿaşḳına lāyıḳ degül **(Beyit 1058)**

1.2. naḳşı:-*ı*

Dostdañ ġayrı saña düşmāndurur
Naḳşı fānīdür şu mekr ü fendurur
(Beyit 25)

1.3. naḳşını:-*ı, -n, -ı*

Yine ḳan yazdı Ene'l-Ḥaḳ **naḳşını**
Zīra Ḥaḳdan bulmışıdı baḫşını **(Beyit 742)**

1.4. naḳşını:-*ı, -n, -ı*

Bu ḳafes **naḳşını** ḳo ey ser-firāz
Āşinālıḳ it ṭaleb ey şāh-bāz **(Beyit 1048)**

1.5. naḳsumuñ:-*um, -uñ*

Çünki buldum **naḳsumuñ** naḳḳāşını
Pādişāhum neylerem ferrāşını **(Beyit 456)**

1.6. naḳşuñ:-*uñ*

Uşbu **naḳşuñ** göremez naḳḳāşını
Şaşı baḳar içi şanur ṭaşını **(Beyit 1047)**

naḳş it-:

1.) Nakış yapmak, bezemek, süslemek.

1.1. naḳş it-:-*en*

Naḳş iden maḳṣūd olan naḳḳāşıdur
Bilmeyen şanur göz ile ḳaşıdur **(Beyit 1059)**

nāliş:

1.) Feryat, inleme.

1.1. nālişinden:-*i, -n, -den*

Nālişinden ʿāciz oldı ḫāṣ u ʿām
Yine Baġdād ehli cemʿ oldı tamām **(Beyit 360)**

nāliş it-:

1.) Feryat, inleme.

1.1. nāliş it-:-*di*

Ṣubḥ olınca **nāliş itdi** şol zamān
Rūşen oldı çün zemīn ü āsumān **(Beyit 103)**

1.2. nāliş it-:-*di*

Nāliş itdi anda Manṣūr ol gece
Dem-be-dem dirdi Ene'l-Ḥaḳ ey ḫoca **(Beyit 357)**

nām u neng:

1.) Şan ve şöhret.

1.1. nām u neng:

Anda yoḳdur ṣubḥ u şām u ṣulḥ u ceng
Mużmaḥil olur orada **nām u neng** **(Beyit 537)**

nām u nişān:

1.) Şan ve şöhret.

1.1. nām u nişān:

Budurur ʿāşıḳlara **nām u nişān**
ʿAşḳ meydānında vire baş u cān **(Beyit 243)**

1.2. nām u nişān:

Pes budur āşıḳlara **nām u nişān**
ʿAşḳ meydānında vire baş u cān **(Beyit 541)**

nā-maḥrem eyle-:

1.) Mahrem olmayan, görülmesi uygun olmayan.

1.1. nā-maḥrem eyle-:-*dü, -n*

Vaż'-ı esrār **eyledüñ nā-maḥreme**
Düşdi ḫalḳ-ı 'āleme bu zemzeme **(Beyit 380)**

nāmdār:

1.) Namlı, şöhretli, meşhur.

1.1. nāmdār:

Oldı ol ḳandan Ene'l-Ḥaḳ āşikār
Diñle sözi cānıla ey **nāmdār (Beyit 385)**

nāme-i ḳudret:

1.) Kudret mektubu.

1.1. nāme-i ḳudret:

Yine diñle ey bürāder bir daḫı
Nāme-i ḳudret ki yazar bir daḫı **(Beyit 702)**

nā-murād ḳıl-:

1.) İsteğine kavuşamayan.

1.1. nā-murād ḳıl-:-*ma*

Yüz dutan dergāhuña buldı murād
Ya İlāhī bizi **ḳılma nā-murād (Beyit 890)**

nā-murād ol-:

1.) İsteğine erişememek, murâdına erememek.

1.1. nā-murād ol-:-*maz*

Ṣoḥbeti Manṣūrdan almışıdı dad
Evliyāya iren **olmaz nā-murād (Beyit 903)**

naʿra:

1.) Yüksek sesle bağırma.

1.1. naʿrasından:-*sın, -dan*

Naʿrasından bil ki zindān iñledi
Ṭaşı ṭoprağı Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 610)**

nāra at-: (Deyim)

1.) Yüksek sesle haykırmak.

1.1. nāra at-:-*a, -lar*

Dārdan indürdiler Manṣūrı çün
Tā ki **nāra atalar** ol nūrı çün **(Beyit 854)**

naʿra ur-: (Deyim)

1.) Yüksek sesle bağırmak, haykırmak.

1.1. naʿra ur-:-*up*

Key delü olmış Ene'l-Ḥaḳ çağırur
Ḥaḳ benem dir naʿra **urup bağırur**
(Beyit 113)

1.2. naʿra ur-:-*ur*

Dem-be-dem Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ çağırur
Dār öñinde diz çöküp **naʿra urur**
(Beyit 645)

1.3. naʿra ur-:-*ur, -dı*

Şöyle kim **naʿra ururdı** ol zamān
Kim işiden ġaşy olurdı ey cüvān
(Beyit 358)

nār-ı ʿaşk:

1.) Aşk ateşi.

1.1. nār-ı ʿaşḳ:-*a*

Nār-ı ʿaşḳa yanmayan nūr olmaya
Nitekim ol kendüden dūr olmaya
(Beyit 462)

naṣīb:

1.) Allah'ın bir kimseye tayin ve kısmet ettiği şey, talih, baht.

1.1. naṣīb:

Her birine Ḥaḳ virüpdür bir **naṣīb**
Kimisi rencūrdur kimi ṭabīb **(Beyit 176)**

naṣīb ol-:

1.) Kısmet olmak.

1.1. naṣīb ol-:-*dı*

Çün **naṣīb oldı** baña meydān-ı ʿaşḳ
Başumı ṭop eylesün çevgān-ı ʿaşḳ
(Beyit 619)

naṣīḥat it-: **(Deyim)**

1.) Öğüt vermek, nasihat vermek.

1.1. naṣīḥat it-:-*üben*

İmdi sen de luṭf idüben varasın
Pes **naṣīḥat idüben** yalvarasın **(Beyit 426)**

naṣīḥat vir-: **(Deyim)**

1.) Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend, tavsiye.

1.1. naṣīḥat vir-:

Bir **naṣīḥat vir** aña iḫlāsıla
Şāyed ola uşbu ġavġā başıla **(Beyit 366)**

1.2. naṣīḥat vir-:-*e, -yin*

Şeyḫ Cüneyd anlara aydur varayın
Bir **naṣīḥat vireyin** yalvarayın **(Beyit 371)**

nāsūt ol-:

1.) Kesret alemi olmak.

1.1. nāsūt ol-:-*ur*

Ol deñizüñ sāḥili **nāsūt olur**
Ḳaʿrını ṣorarısañ lāhūt olur **(Beyit 442)**

nāz u niyāz:

1.) Yalvarıp yakarmak.

1.1. nāz u niyāz:

ʿAşḳ meydānında olduñ ser-bāz
Birliġe yitdi bu dem **nāz u niyāz** **(Beyit 649)**

naẓar it-:

1.) Bakmak.

1.1. naẓar it-:-*er*

Hep Ene'l-Ḥaḳ oldı ṭopraḳ ey püser
Ṭañlayuban cümle ḫalḳ **ider naẓar** **(Beyit 691)**

naẓar ḳıl-:

1.) Bakmak, izlemek, seyretmek.

1.1. naẓar ḳıl-:

Vardı zindān benüm ile Ḥażrete
Gel **naẓar ḳıl** bu ʿacāyib ḳudrete **(Beyit 312)**

1.2. naẓar ḳıl-:

Daḳdı ʿaşḳ urġanın ol dem boynına
Sen **naẓar ḳıl** ḫāṣ erenler oynına **(Beyit 809)**

1.3. naẓar ḳıl-:

Şu çekildi şol bayaġı ḥāline
Gel **naẓar ḳıl** fāʿilüñ efʿāline **(Beyit 948)**

1.4. naẓar ḳıl-:-*du, -m*

Varuban Manṣūruñ irdüm ḳatına
Çün **naẓar ḳıldum** mübārek ẕātına **(Beyit 256)**

1.5. naẓar ḳıl-:-*mış, -dur, -ur*

Ḥaḳ **naẓar ḳılmışdurur** ol ḫırḳaya
Kendiden mi işler işi ḫırḳaya **(Beyit 935)**

nāẓır ol-:

1.) Zaman ve mekândan bağımsız olarak her şeyi görüp gözetmek.

1.1. nāẓır ol-:-*ma, -sa*

Ḥaḳḳa **nāẓır olmasa** ger cān gözi
Dilde tekrār olımaz cānān sözi **(Beyit 400)**

<u>nāzük ten:</u>

1.) İnce, zarif ve güzel vücut, ten.

1.1. nāzük ten:-*üñ*

Pāre pāre ḳıluruz **nāzük tenüñ**
Saña çün yār olmadı ʿaḳluñ senüñ **(Beyit 606)**

<u>ne:</u>

1.) "Nasıl bir şeydir" anlamında soru zarfı.

1.1. ne:

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Bilesin kim söz nedür esrārı **ne (Beyit 40)**

1.2. ne:

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ ṭolmışdı anuñ sırrına
Diñle imdi kendü kimdür sırrı **ne (Beyit 50)**

1.3. ne:

Göñlüñ evinde **ne** var mihmān içün
Kim żiyāfet ḳılasın cānān içün **(Beyit 57)**

1.4. ne:

Geldiler ʿālimleri bir araya
Didiler **ne** geldi bu bī-çāreye **(Beyit 106)**

1.5. ne:

Varalum imdi Ḫalīfe ḳatına
Ṣoralum uşbu sözi iṣbātı **ne (Beyit 110)**

1.6. ne:

Çün ki Şeyḫ ol dem revān olup gelür
Diñle kim Manṣūr ıla ol **ne** ḳılur **(Beyit 374)**

1.7. ne:

Var esīr olma bu ṣūret ḳaydına
ʿĀşıḳuñ ṣūret evinde ḳaydı **ne (Beyit 403)**

1.8. ne:

Didi yā Manṣūr elümüzde **ne** var
Her murāduñ saña virmiş Kirdgār **(Beyit 415)**

1.9. ne:

Ol daḫı ʿazm itdi zindāndan yaña
Cān ḳulaġın ṭut **ne** dirin ben saña
(Beyit 429)

1.10. ne:

Pes diler kim raḥmet ide aṣlı **ne**
Zīra kim her şeyʾ varupdur aslına
(Beyit 555)

1.11. ne:

Bāri ḫalḳa di ki Manṣūr özi **ne**
Virdi fetvā kendüsi kendözine **(Beyit 572)**

1.12. ne:

Cān ʿurūc eyler bu dem miʿrācına
Bu fenā ṣūretde pes muḥtācı **ne (Beyit 626)**

1.13. ne:

Ṭālib oluñ ṣūretüñ maʿnāsına
Maʿrifetsüz ṣūretüñ maʿnāsı **ne (Beyit 628)**

1.14. ne:

Ben baña ḳıldum **ne** ḳıldumsa baña
Pes cerīme yoḳdurur bundan saña
(Beyit 679)

1.15. ne:

Geldi ol cellād ilerü neylesün
Sözi ḳalmadı **ne** disün söylesün **(Beyit 759)**

1.16. ne:

Ol **ne** dirse sözi Ḥaḳdurur anuñ
Her kelāmı vaḥy-i muṭlaḳdur anuñ
(Beyit 844)

1.17. ne:

Ḫaṣ erenler gör **ne** çekdiler cefā
Ol cefā içinde gördiler vefā **(Beyit 983)**

1.18. ne:

ʿAḳl irişmedi bu ʿaşḳ esrārına
ʿAşḳ bāzārında ʿaḳluñ kārı **ne (Beyit 1015)**

1.19. nedür:-*dür*

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Bilesin kim söz **nedür** esrārı ne **(Beyit 40)**

1.20. nedür:-*dür*

Didi Manṣūr ī Ḫudā-yı müsteʿān
Cān **nedür** kim saña iltem armaġan
(Beyit 327)

1.21. nedür:-*dür*

Bilesüz ʿāşıḳlaruñ rāzı nedür
ʿAşḳ içinde işlenen kārı **nedür (Beyit 671)**

1.22. nedür:-*dür*

Ol gözile göresin ʿibret **nedür**
Cān ḳulaġıla işit ḥikmet nedür **(Beyit 900)**

1.23. nedür:-*dür*

Ol gözile göresin ʿibret nedür
Cān ḳulaġıla işit ḥikmet **nedür (Beyit 900)**

1.24. nedür:-*dür*

Bilesüz ʿāşıḳlaruñ rāzı **nedür**
ʿAşḳ içinde işlenen kārı nedür **(Beyit 971)**

1.25. neyidi:-*(y)i, -di*

Ḫırḳa çün düşdi sebeb gör **neyidi**
Cūş iden deryāyı sākin eyledi **(Beyit 951)**

1.26. neymiş:-*(y)miş*

Ġayb Eri aydur ben anı göreyin
Dilegi **neymiş** bu sözden ṣorayın **(Beyit 509)**

2.) "Hangi, nasıl" anlamlarında soru sıfatı.

2.1. ne:

Ol divīdi ṣakfa çaldı bir kezin
Gör **ne** iş gösterdi ol şāh-ı güzīn **(Beyit 138)**

2.2. ne:

Pes **ne** yirüñdür senüñ zindān içi
Saña mesken olsa ḫoşdur cān içi **(Beyit 238)**

2.3. ne:

Şeyḫ Şiblī Ḥalīyeye dir ʿaceb
Gör **ne** ḥikmetler ḳılur ol ferd-i Rab **(Beyit 289)**

2.4. ne:

Bu **ne** sırdur bize luṭf it vir ḫaber
Kim bu ḥālden biz olavuz bī-ḫaber **(Beyit 296)**

2.5. ne:

Ġayb Eri Manṣūrıla vuṣlat bulur
Birbirinden gör **ne** le<u>zz</u>etler alur **(Beyit 517)**

2.6. ne:

Ben senüñ ḳapuñda uş bir çākerem
Pes **ne** ḥaddümdür saña fetvā virem **(Beyit 566)**

2.7. ne:

Varısa Ḥaḳdan recānuz key bilüñ
Ner **ne** kim ben dir isem eyle ḳıluñ
(Beyit 662)

2.8. ne:

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu **ne** sırdur bu ne vecd ü bu ne ḥāl
(Beyit 692)

2.9. ne:

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne sırdur bu **ne** vecd ü bu ne ḥāl
(Beyit 692)

2.10. ne:

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne sırdur bu **ne** vecd ü bu ne ḥāl
(Beyit 692)

2.11. ne:

Didiler neylersin ey ṣāḥib-kemāl
Ellerüñ yüzüñe sürdüñ bu **ne** hāl
(Beyit 706)

2.12. ne:

Didiler yā Rab **ne** ḳudretdür bu iş
Yā bu cünbiş ḳandan aldı perveriş
(Beyit 744)

2.13. ne:

Bu **ne** ḳudretdür ki ḳılduñ yā İlah
Sen ʿināyet ḳıl bize ey pādişāh **(Beyit 862)**

2.14. ne:

Ḥasretā derdā dırīġā n'idelüm
Çāresüz ḳalduḳ **ne** tedbīr idelüm
(Beyit 864)

2.15. neyidi:-*(y)i, -di*

Şiblī aydur **neyidi** ey cān-ı men
Gitdi zindān otururduñ şöyle sen
(Beyit 305)

3.) "Aşırılık, çok, oldukça fazla" anlamında kullanılır.

3.1. ne:

Uşbu ṣūretden ki ben dūr olmışam
Gör **ne** vīrānem ki maʿmūr olmışam
(Beyit 463)

<u>ne ḳıl-:</u>

1.) "Ne yaptı, nasıl davrandı" anlamına gelen sözcük grubu.

1.1. ne ḳıl-:-*dı*

Ṭāḳatüm ḳalmadı oldum bī-ḳarār
Ḫod bilürsin kim **ne ḳıldı** derd-i yār
(Beyit 571)

1.2. ne ḳıl-:-*ur*

Yine diñle ey bürāder ḥikmeti
Kim **ne ḳılur** Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti
(Beyit 492)

1.3. ne ḳıl-:-*ur*

Saġ ayaġın şundı ol şāh-ı güzīn
ʿĀşıḳı gör kim **ne ḳılur** kendözin
(Beyit 738)

1.4. ne ḳıl-:-*ur , -lar*

İmdi destūruñla ṭaşra varayın
Şehr-i ḫalḳ **ne ḳılurlar** göreyin **(Beyit 419)**

1.5. ne ḳıl-:-*ur, -lar*

Ḫalḳ içine düşdi şol dem ġulġule
Zāġları gör **ne ḳılurlar** bülbüle **(Beyit 596)**

1.6. ne ḳıl-:-*ur, -lar*

Dār öñinde yakdılar odunları
İmdi gör kim **ne ḳılurlar** anları **(Beyit 852)**

ne… ne…:

1.) "Ne ... ne ..." olumsuzluk bağlacı.

1.1. ne… ne…:

Geldiler zindāna gördiler i yār
Anda **ne** zindān u **ne** Manṣūr var
(Beyit 273)

necāt:

1.) Kurtulma, halâs olma.

1.1. necāt:

Sensin ol keşşāf-ı remz-i müşkilāt
Cānuma irişdi luṭfundan **necāt (Beyit 543)**

1.2. necāt:

İrişeler Ḫāliḳuñ iḥsānına
Pes **necāt** ire ḳamunuñ cānına **(Beyit 927)**

necāt bul-: (Deyim)

1.) Kurtuluş yolu bulmak, çözüme kavuşmak, derman bulmak.

1.1. necāt bul-:-*am*

Tā ki mürde cānuma ire ḥayāt
Benlüġümden tā ebed **bulam necāt (Beyit 477)**

1.2. necāt bul-:-*dı*

Cümle ḫalḳ ol varṭadan **buldı necāt**
Ḳalmadı aralarında müşḳilāt **(Beyit 952)**

nedāmet:

1.) Pişmanlık.

1.1. nedāmet:

Ḳamusı Manṣūra ḥayfā didiler
Riḳḳat odından **nedāmet** yidiler
(Beyit 821)

neden:

1.) "Niçin, hangi sebepten" anlamında soru zarfı.

1.1. neden:

Cān ḳulaġın dut ki ḳudret n'eyledi
Gör **neden** Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 80)

1.2. neden:

İlerü geldi didi ey cān-ı men
Ḳollaruñı ḳanıla yumaḳ **neden (Beyit 712)**

nedim ol-:

1.) Arkadaş olmak, dost olmak.

1.1. nedim ol-:-*ı, -maz, -sın*

İmdi senlik saña bütdurur ʿaẓīm
Cemʿ-i vaḥdetde **olımazsın nedīm**
(Beyit 724)

nefes:

1.) Soluk.

1.1. nefes:

Bir **nefes** bu bendeñi şād idesin
Hem bu vīrān göñlüm ābād idesin
(Beyit 55)

nefes ur-: (Deyim)

1.) Nefes almak.

1.1. nefes ur-:-*dı*

Dicle çün **urdı nefes** cūş eyledi
Fevc fevc emvācı hurūş eyledi **(Beyit 882)**

nefs:

1.) Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

1.1. nefs:

Nefs ẓulemātından āzād olasın
Ol cemālüñ nūrıla şād olasın **(Beyit 1050)**

nefs-i şūmuñ:

1.) Uğursuz, kötü nefsin isteği.

1.1. nefs-i şūmuñ:

Çāre ḳıl cān gözgisinüñ jengine
Düşmeyesin **nefs-i şūmuñ** çengine
(Beyit 37)

nefy:

1.) İnkâr etme.

1.1. nefyümi:-*üm, -i*

Çün senüñ ẕātuñda gördüm ẕātumı
Bildüm āḫir **nefyümi** iṯbātumı **(Beyit 349)**

neler:

1.) "Çok şeyler, birçok şeyler" anlamında soru ifadesi.

1.1. neler:

Yine şol dem n'itdiler Manṣūrı çün
Gör **neler** ḳaṣd itdiler ol nūr içün **(Beyit 193)**

neler ḳıl-:

1.) Neler yapmak.

1.1. neler ḳıl-:-*ur*

Çünki aḫşam irdi ey cān-ı peder
Gör **neler ḳılur** ḳażāyıla ḳader **(Beyit 203)**

1.2. neler ḳıl-:-*ur*

Gör **neler ḳılur** cihānı yaradan
Ḳudret anuñ kendü çıḳmış aradan **(Beyit 249)**

1.3. neler ḳıl-:-*ur*

Sözi cāndan diñle ey cān-ı peder
Gör **neler ḳılur** ḳażāyile ḳader **(Beyit 495)**

nem:

1.) Nem, yaş, ıslaklık; gözyaşı.

1.1. nemdür:-*dür*

Pāre pāre eylediler bu tenüm
Cāna irdüm pes bu ten **nemdür** benüm **(Beyit 794)**

ner:

1.) Erkek aslan.

1.1. ner:

Varısa Ḥaḳdan recānuz key bilüñ
Ner ne kim ben dir isem eyle ḳıluñ **(Beyit 662)**

nere:

1.) "Nerede, hangi yerde?" anlamlarına gelen soru ifadesi.

1.1. nerdesin:-*de, -sin*

Kendözüñi bilmez iseñ **nerdesin**
Saña andan ṣad-hezārān perdesin **(Beyit 406)**

nesne:

1.) Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey.

1.1. nesne:

Nesne yoḳ cānumdan özge yā İlah
Luṭfuñıla ḳıl ḳabūl ey pādişāh **(Beyit 61)**

nevāl:

1.) Bağış, ihsan.

1.1. nevāl:

Dest-i ḳudret aña ṣunmışdı **nevāl**
Bulmışıdı Ḥaḳḳʿıla ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 49)**

nevāl ir-:

1.) İhsan etmek, bağışlamak.

1.1. nevāl ir-:-*di*

Çün ki Ḥaḳdan cānuña **irdi nevāl**
Ḥaḳḳ ıla bulduñ viṣāl-ender-viṣāl **(Beyit 650)**

neydügin:

1.) "Ne olduğunu" anlamında bir soru ifadesi.

1.1. neydügin:

Ṣormaduḳ ḥālin anuñ niçedügin
Bu Ene'l-Ḥaḳdan murāduñ **neydügin** **(Beyit 115)**

neye:

1.) Nereye soru zarfı.

1.1. neye:

Didi varuñ yine Manṣūrı görüñ
Neye irdi ḥāli bize bildürüñ **(Beyit 260)**

1.2. neye:

Didiler kim yine Manṣūrı görüñ
Neye irdi ḫāli bize bildürüñ **(Beyit 285)**

n'eyle-:

1.) "Ne yapmak, ne etmek?" anlamına gelen soru ifadesi.

1.1. n'eyledi:-*di*

Cān ḳulaġın dut ki ḳudret **n'eyledi**
Gör neden Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 80)**

1.2. neyledi:-*di*

Yine Manṣūrı gör imdi **neyledi**
ʿAşḳ ıla şol dem Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 734)**

1.3. n'eyledi:-*di*

Diñle imdi ol ḫalāyıḳ **n'eyledi**
Varuban şol dem odun cemʿ eyledi
(Beyit 851)

1.4. neyledi:-*di*

Ḳudret-i Ḥaḳ ol küli gör **neyledi**
Ḳanda aġdısa Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 873)

1.5. n'eylediler:-*di, -ler*

Tevbe ırmaġında yundılar ḳamu
Diñle imdi **n'eylediler** ey ʿamū **(Beyit 958)**

1.6. neyler:-*r*

Ben ḥakīmem bilem anuñ ḥikmetin
Görelüm **neyler** Ḫudānuñ ḳudretin
(Beyit 510)

1.7. neyler:-*r*

Neyler imdi yine sen Manṣūrı gör
Bir daḫı remz ider ol pür-nūrı gör
(Beyit 703)

1.8. neylerem:-*r, -em*

Ḥaḳḳa irdüm cān u başı **neylerem**
Cümle Ḥaḳ oldum Ene'l-Ḥaḳ söylerem **(Beyit 100)**

1.9. neylerem:-*r, -em*

Gördüm anı doldı gönlüm nūrıla
Neylerem bu ṣūreti Manṣūr ıla **(Beyit 129)**

1.10. neylerem:-*r, -em*

Mest-i ʿaşḳam ben Ene'l-Ḥaḳ söylerem
Ġarḳa vardum baş u cānı **neylerem**
(Beyit 447)

1.11. neylerem:-*r, -em*

Çünki buldum naḳsumuñ naḳḳāşını
Pādişāhum **neylerem** ferrāşını **(Beyit 456)**

1.12. neylersin: -*r, -sin*

Didiler **neylersin** ey ṣāḥib-kemāl
Ellerüñ yüzüñe sürdüñ bu ne hāl
(Beyit 706)

1.13. neylesün:-*sün*

Geldi ol cellād ilerü **neylesün**
Sözi ḳalmadı ne disün söylesün **(Beyit 759)**

1.14. neylesünler:-*sün, -ler*

Neylesünler çār u nāçār oldılar
Nāgehān derde giriftār oldılar **(Beyit 886)**

<u>niçe:</u>

1.) "Nasıl?" anlamında soru zarfı.

1.1. niçe:

Uşbu resme söz ḳaçan taḥḳīḳ ola
Bu yalan daʿvī **niçe** taṣdīḳ ola **(Beyit 108)**

1.2. niçe:

Didiler kim **niçe** idelüm i şāh
Ḳapu baġlu bize yoḳ gitmege rāh **(Beyit 224)**

1.3. niçe:

Döndi Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Niçe zindān içre sen olduñ nihān **(Beyit 301)**

1.4. niçe:

Göreler ʿāşıḳlaruñ meydānını
ʿAşḳ ıla **niçe** virürler cānını **(Beyit 585)**

1.5. niçe:

Bu **niçe** ḳurbetdurur āḫir ey Çalab
ʿAḳla ṣıġmaz uşbu sırr-ı bü'l-ʿaceb **(Beyit 693)**

1.6. niçe:

Gelüñ imdi cānum oldı bī-ḳarār
Bu arada **niçe** ṭuram intiẓār **(Beyit 806)**

1.7. niçe:

Didiler kim yā Ḫalīfe n'idelüm
Uşbu ḥāle **niçe** tedbīr idelüm **(Beyit 827)**

1.8. niçe:

Didiler yā Rab bu **niçe** ḥāl olur
Dilsüz oddan kim bu resme ḳāl olur **(Beyit 861)**

1.9. niçe:

Key işitgil uşbu remzi ī püser
Ol aġan külden **niçe** işler ḳopar **(Beyit 877)**

1.10. niçe:

İmdi gör ʿāşıḳlaruñ burhānını
Niçe virür ʿaşḳ içinde cānını **(Beyit 972)**

1.11. niçe:

Geldüñ imdi ʿaḳlı nūrı gör **niçe**
Ḥissi nūrından bunuñ ḳadri yüce **(Beyit 1022)**

1.12. niçe:

ʿAşḳıla ʿaḳl arasında gör **niçe**
Diñle imdi mācerāsın ṣor niçe **(Beyit 1029)**

1.13. niçe:

ʿAşḳıla ʿaḳl arasında gör niçe
Diñle imdi mācerāsın ṣor **niçe (Beyit 1029)**

1.14. niçedür:-*dür*

Ey bürāder diñle imdi cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör **niçedür** ihsānıla **(Beyit 213)**

1.15. niçedür:-*dür*

Yine diñle bir beşāret cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör **niçedür** insānıla **(Beyit 876)**

1.16. niçedür:-*dür*

Bil bu ʿāşıḳuñ maḳāmı **niçedür**
Cān gözile gör ki ʿArşdan yücedür **(Beyit 973)**

1.17. niçedür:-*dür*

İmdi gör ʿaḳluñ maḳāmı **niçedür**
ʿAşḳ ṣadrı biñ biñ andan yücedür **(Beyit 1037)**

1.18. niçedür:-*dür*

Ger göñül ḥālin ṣorarsañ **niçedür**
Bil göñül burcı ki ʿArşdan yücedür **(Beyit 1056)**

1.19. niçeler:-*ler*

Niçeler var kim ḳılur daʿvā-yı ʿaşḳ
Ḥāṣılı ancaḳ anuñ ġavġā-yı ʿaşḳ **(Beyit 1046)**

2.) "Birçok, hayli" anlamlarını taşıyan sıfat.

2.1. niçe:

Niçe meyl-i āb ile ḫāk eyleyem
Bu vücūduñ cübbesin çāk eyleyem **(Beyit 338)**

2.2. niçe:

Niçe kim söz söyledüm kār itmedi
Her dem iḳrār itdi inkār itmedi **(Beyit 424)**

2.3. niçe:

Didiler Manṣūra **niçe** ḳīl u ḳāl
Uşbu dem olmışdurur ḳatlüñ ḥelāl **(Beyit 629)**

2.4. niçe:

Görüñ imdi ʿāşıḳuñ bāzārını
Niçe ister maʿşūḳuñ dīdārını **(Beyit 672)**

2.5. niçe:

Göklere aġdı o ḳüller Ḥaḳ didi
Bu kelāmı gör **niçe** muṭlaḳ didi **(Beyit 875)**

niçedügin:

1.) "Nasıl olduğu, ne halde olduğu" anlamında soru ifadesi.

1.1. niçedügin:

Ṣormaduḳ ḥālin anuñ **niçedügin**
Bu Ene'l-Ḥaḳdan murāduñ neydügin **(Beyit 115)**

niçe ol-:

1.) "Nasıl oldu, nasıl meydana geldi" anlamında soru ifadesi.

1.1. niçe ol-:-*dı*

Bildiler Manṣūruñ aḥvālin ḳamu
Diñle imdi **niçe oldı** ey ʿamū **(Beyit 104)**

niçün:

1.) "Ne için, neden, hangi sebepten?" anlamlarında soru zarfı.

1.1. niçün:

Naḥnü aḳrab didi Ḥayy-ı Lem-Yezel
Sende **niçün** olmadı bu ʿuḳde ḥal **(Beyit 407)**

1.2. niçün:

Didiler Manṣūra kim ey ʿaşḳ eri
Niçün olduñ ṭatlu cānuñdan beri **(Beyit 603)**

nidā:

1.) Seslenme, ses, bağırış.

1.1. nidā:

Cānına irmiş idi Ḥaḳdan **nidā**
Anuñ içün cān u baş itdi fidā **(Beyit 48)**

nidā-yı irciʿī: (Ayet)

1.) Dön nidâsı; Rabbine dön! (Fecr Sûresi, âyet 28.)

1.1. nidā-yı irciʿī:

Kime kim irdi **nidā-yı irciʿī**
Ẕāt-ı Ḥaydur bil kim anuñ merciʿi **(Beyit 410)**

nihān:

1.) Saklı, gizli.

1.1. nihān:

Biz ḳuluña uşbu sırrı ḳıl beyān
Kim ʿıyāndurur saña cümle **nihān** **(Beyit 303)**

1.2. nihān:

Aña ẓāhir olmışıdı her zamān
Ol **nihān** sırrını ḳılmadı ʿıyān **(Beyit 387)**

1.3. nihān:

İlteler zindāna beni şol zamān
Āşikār idem yine remzi **nihān (Beyit 910)**

nihān ḳıl-:

1.) Gizlemek, saklamak.

1.1. nihan ḳıl-:

ʿAḳluñı cemʿ eyle ey şāh-ı cihān
Perde içre **ḳıl** bu esrārı **nihān (Beyit 122)**

nihān ol-: (Deyim)

1.) Gizlenmek, saklanmak.

1.1. nihān ol-:-*dı*

Böyle didi Ġayb Eri **oldı nihān**
Gitdi ol Ġayb ricāli ol zamān **(Beyit 595)**

1.2. nihān ol-:-*du, -m*

Didi Manṣūr aña ey cān-ı cihān
Baḥr-i ẕāta düşdüm **oldum** uş **nihān (Beyit 391)**

1.3. nihān ol-:-*du, -ñ*

Döndi Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Niçe zindān içre sen **olduñ nihān (Beyit 301)**

1.4. nihān ol-:-*mış, -dur*

Didiler gelüp eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrı **olmışdur nihān (Beyit 262)**

1.5. nihān ol-:-*mış, -sın*

Lā-mekān deryāsı mevc-i bī-kerān
Ġarḳa varup anda **olmışsın nihān (Beyit 536)**

nihān ur-:

1.) Sır haline getirmek.

1.1. nihān ur-:-*gıl*

Sen daḫı luṭf eylegil ey kāmurān
Bu Ene'l-Ḥaḳ vechine **urġıl nihān (Beyit 389)**

nihayet ol-:

1.) Sınır olmak, sonu bulunmak.

1.1. nihayet ol-:-*ma, -dı*

ʿAşḳ baḥrine **nihāyet olmadı**
ʿAşḳa irmeyen bidāyet bulmadı **(Beyit 1038)**

niḳāb:

1.) Örtü, perde.

1.1. niḳāb:

Senligüñ çün kim saña oldu ḥicāb
Dost cemālinden götürmezsin **niḳāb**
(Beyit 24)

1.2. niḳāb:

Nitekim senlik saña oldı ḥicāb
Pes ḳaçan refʿ ola ol yüzden **niḳāb**
(Beyit 1042)

nīk-nām:

1.) Nâmı iyi olan, iyi bilinen.

1.1. nīk-nām:

Ḥaḳḳ ıla bāzārı çün oldu tamām
ʿAḳl ıla diñle sözü ey nīk-nām **(Beyit 79)**

1.2. nīk-nām:

Cān atup irişdi ol ʿālī-makām
Girdi zindān içine ol **nīk-nām (Beyit 515)**

1.3. nīk-nām:

Düş fenā deryāsına ġarḳ ol tamām
Anda yoġ olsun bu cümle **nīk-nām**
(Beyit 727)

1.4. nīk-nām:

ʿAḳl aydur bende kim **nīk-nām** var
ʿAşḳ dir kim anda dāne-dām var
(Beyit 1036)

nisār:

1.) Saçma, dökme.

1.1. nisār:

İmdi key bil ey emīn-i Kirdgār
Sen şehüñ yolunda cānumdur **nisār**
(Beyit 565)

nişān:

1.) Belirti, işaret, iz, eser.

1.1. nişān:

Saña Ḥaḳ emrile geldüm bu zamān
Aġzuñı aç imdi gör Ḥaḳdan **nişān**
(Beyit 87)

1.2. nişān:

Ḳaldı zindān içre Manşūr ol zamān
Gösterür her dem Ene'l-Ḥaḳdan **nişān**
(Beyit 250)

1.3. nişān:

Gelüben zindānı buldılar hemān
Bulmadılar anda Manşūrdan **nişān**
(Beyit 261)

1.4. nişān:

Bulmadılar anda zindāndan **nişān**
Çağırur Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ ol zamān
(Beyit 267)

1.5. nişān:

Didiler aña eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrla zindāndan **nişān**
(Beyit 276)

1.6. nişān:

Uş kesildi ẓāhir eller aḳdı ḳan
Ṭopraġa yazdı Ene'l-Ḥaḳdan **nişān**
(Beyit 696)

1.7. nişān:

Beñzi şarısıdur ʿuşşāḳa **nişān**
ʿAşḳ içinde böyle olur ʿāşıḳān **(Beyit 708)**

1.8. nişānıla:-*ıla*

Ta ebed ʿāşıḳlara ola **nişān**
Ol **nişānıla** biline bī-nişān **(Beyit 459)**

1.9. nişānuñ:-*uñ*

Didi Şiblī irişüñ zindāna siz
Ḥikmetin ol **nişānuñ** göresiz **(Beyit 272)**

<u>nişān ol-:</u>

1.) İşaret, belirti, alamet olmak.

1.1. nişān ol-:-*a*

Ta ebed ʿāşıḳlara **ola nişān**
Ol nişānıla biline bī-nişān **(Beyit 459)**

<u>nişān ur-:</u>

1.) İşaret koymak.

1.1. nişān ur-:-*dı*

Pes uşandı ol divīd ender zamān
Kim mürekkeb her yire **urdı nişān**
(Beyit 139)

<u>nişān vir-:</u> (Deyim)

1.) İşaret, iz vermek.

1.1. nişān vir-:-*di*

Şād oluban güldi Manṣūr ol zamān
Didi ḳanum **virdi** ol Ḥaḳdan **nişān**
(Beyit 745)

1.2. nişān vir-:-*e*

Bī-nişāndan her kim ol **vire nişān**
Aña meʾvā oldı lā-büd lā-mekān
(Beyit 533)

1.3. nişān vir-:-*ür*

Göz degüldür ten gözi bezdür hemān
Cān gözidür kim **virür** Ḥaḳdan **nişān**
(Beyit 756)

<u>n'it-:</u>

1.) “Ne yapmak, ne etmek” anlamında kullanılan çaresizlik ifade söz.

1.1. n’itdiler:-*di, -ler*

Yine şol dem **n’itdiler** Manṣūrı çün
Gör neler ḳaṣd itdiler ol nūr içün
(Beyit 193)

1.2. n’itdiler:-*di, -ler*

İşit imdi sen bu ḫalḳı **n’itdiler**
Cümle Manṣūr içün efġān itdiler
(Beyit 817)

1.3. n’itdüñ:-*dü, -ñ*

N’itdüñ ol Ḳālu belānuñ ʿahdini
Mā-sivā ʿaşḳı unutdurdı seni **(Beyit 1041)**

1.4. n’itdüñüz:-*dü, -ñüz*

Kendüsinüñ dilegile itdüñüz
Eyle olsa pes aña siz **n’itdüñüz (Beyit 833)**

1.5. n’idelüm:-*elüm*

Didiler kim yā Ḫalīfe **n’idelüm**
Uşbu ḥāle niçe tedbīr idelüm **(Beyit 827)**

1.6. n’idelüm:-*elüm*

Ḥasretā derdā dırīġā **n’idelüm**
Çāresüz ḳalduḳ ne tedbīr idelüm
(Beyit 864)

1.7. n’ider:-*er*

İçdi Manṣūr ol şarābı gör **n’ider**
Uyḫısından uyanup feryād ider **(Beyit 91)**

1.8. n’ider:-*er*

Gördi ḥāli Şeyḫ Şiblī gör **n’ider**
Şeyḫ Cüneyde irdi ol rūşen-naẓar
(Beyit 362)

1.9. n’ider:-*er*

Çün ki sulṭān bendesine ḥükm ider
Bende maḥkūm olmadı ayruḳ **n’ider**
(Beyit 578)

1.10. n’ider:-*er*

Didi kim ṣad-pāre ḳılsunlar beni
ʿĀşıḳ u ṣādıḳ **n’ider** cān u teni **(Beyit 593)**

1.11. n’ider:-*er*

ʿĀşıḳ olan eli ayaġı **n’ider**
Dosta giden elsüz ayaḳsuz gider
(Beyit 749)

1.12. n’ider:-*er*

İmdi gör kim Dicle ırmağın **n'ider**
Ṭaşa geldi şol zamān hem-cūş ider
(Beyit 880)

1.13. n'iderler:-*er, -ler*

Secde ḳılup ṭurdı yirinden şu dem
Diñle Manṣūrı **n'iderler** ey dedem
(Beyit 613)

1.14. n'iderüz:-*er, -üz*

Key bil imdi seni berdār iderüz
Dār aġacında göresin **n'iderüz (Beyit 605)**

nite:

1.) "Hakikaten, gerçekten" anlamlarına gelen söz.

1.1. nite:

ʿAşḳ etegin **nite** kim muḥkem ṭutar
Kendüsi kendözine fetvā yiter **(Beyit 594)**

2.) "Nasıl, ne şekilde" anlamlarına gelen söz.

2.1. nite:

Didiler Manṣūra kim ey ʿaşḳ eri
Nite ṭoprağa şalarsın gevheri **(Beyit 621)**

3.) "Ne yapmak" anlamında soru ifadesi.

3.1. nitesen:-*sen*

Ḥaḳ Taʿālā didi ey Manṣūr sen
Evde mihmānuñ elinden **nitesen**
(Beyit 324)

niteki:

1.) Bunun gibi, burada olduğu şekilde.

1.1. niteki:

Niteki cūş eylemiş deryā-yı ẕāt
Andañ ayru olmaz emvāc-ı ṣıfāt **(Beyit 435)**

nitekim:

1.) "Ancak, oysaki; benzer şekilde, bunun gibi" anlamlarına gelen bir ifade.

1.1. nitekim:

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür yā ḳavm-i dūn
Nitekim Ḥaḳ oldı baña reh-nümūn
(Beyit 97)

1.2. nitekim:

Nār-ı ʿaşḳa yanmayan nūr olmaya
Nitekim ol kendüden dūr olmaya
(Beyit 462)

1.3. nitekim:

Nitekim buldum senüñ ile viṣāl
Beni ġarḳ itdi tecellī-i cemāl **(Beyit 545)**

1.4. nitekim:

Sen Ḥaḳ olduñ **nitekim** Ḥaḳ sendedür
Kāʾinātuñ sırrı muṭlaḳ sendedür **(Beyit 576)**

1.5. nitekim:

Ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazdı ṭopraḳ üstine
Nitekim ḳara yazar aḳ üstine **(Beyit 686)**

1.6. nitekim:

Nitekim senlik saña oldı ḥicāb
Pes ḳaçan refʿ ola ol yüzden niḳāb **(Beyit 1042)**

nitelik:

1.) Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet.

1.1. nitelikten:-*ten*

Uş seni bir curʿadan mest eyleyem
Nitelikten ḳurtarup hest eyleyem **(Beyit 75)**

niyāz ḳıl-:

1.) Yalvarmak.

1.1. niyāz ḳıl-:-*du, -m*

Çün senüñ dergāhuña **ḳıldum niyāz**
Müstecāb it daʿvetüm ey bī-niyāz **(Beyit 796)**

niyāza başla-:

1.) Yalvarmaya, dua etmeye başlamak.

1.1. niyāza başla-:-*dı*

Çün ki taḳdīr işi böyle işledi
Cümle baş açup **niyāza başladı (Beyit 887)**

Nīyāzī:

1.) Divan edebiyatı şairi, Niyâzî.

1.1. Nīyāzī:

Bu **Nīyāzī** ʿāṣinüñ cürmi delim
Raḥmet idüp yarlıġaġıl ey Raḥīm **(Beyit 1061)**

niẓām boz-:

1.) Düzenin bozulması.

1.1. nizam boz-:-*ul, dı*

Luṭf ıla ol virdi Manṣūra selām
Didi Manṣūra **bozuldı** bu **nizām** **(Beyit 378)**

1.2. niẓām boz-:-*ul, -dı*

Bize fetvā virüñ ey ʿālī-maḳām
Kim şerīʿat gitdi **bozuldı niẓām**
(Beyit 508)

<u>n'ol-:</u>

1.) "Ne olmak, ne hale gelmek" anlamlarına gelen soru ifadesi.

1.1. n'ola:-*a*

Cān gözidür çün ki virdi nūr-ı tāb
Ten gözi **n'ola** olurısa ḫarāb **(Beyit 754)**

1.2. n'olduñuz:-*du, -ñuz*

Didi Manṣūr ey ḫalāyıḳ **n'olduñuz**
Her biriñüz şöyle vālih ḳalduñuz
(Beyit 669)

1.3. n'olısar:-*ısar*

Çün bu sözi ḫalḳ işitdi ey ulu
Diñle aydam **n'olısar** ey baḫtulu
(Beyit 150)

1.4. n'olısardur:-*ısar, -dur*

İşidüp bu sözi şād oldı ḳamu
Diñle imdi **n'olısardur** ey ʿāmū
(Beyit 479)

1.5. n'olısardur:-*ısar, -dur*

Ol gice daḫi geçüp irdi ṣabāḥ
Diñle **n'olısardur** ey ehl-i ṣalāḥ
(Beyit 494)

1.6. n'olısardur:-*ısar, -dur*

Çün ki Manṣūr añlara virdi rıżā
Diñle imdi **n'olısardur** mācerā **(Beyit 673)**

<u>n'ola:</u>

1.) "Ne olur; çok mu, ne çıkar" anlamlarında yalvarma sözü.

1.1. n'ola:

N'ola bizi güldürüp şād idesin
Gönlümüz vīrānın ābād idesin **(Beyit 212)**

<u>nūh felek:</u>

1.) Dokuz kat gök.

1.1. nūh felek:

Didi kim ṭoprāḳ benüm ʿArşumdurur
Nūh felek seyrāngehi Ferşümdurur
(Beyit 622)

1.2. nūh felek:

Çün ki Ḥaḳdan irişe pes her dilek
Ol dilege māniʿ olmaz **nūh felek**
(Beyit 836)

nūr:

1.) Aydınlık, parıltı, parlaklık, ışık, ziya.

1.1. nūr:

Cümle ḥayrān oldılar ol **nūr** içün
Bulmadılar anda ol Manṣūrı çün
(Beyit 264)

1.2. nūr:

Yine şol dem n'itdiler Manṣūrı çün
Gör neler ḳaṣd itdiler ol **nūr** içün
(Beyit 193)

1.3. nūr:

ʿAşḳı **nūr** u ʿaḳlı nūr u ḥissi nūr
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur kimi dūr
(Beyit 1019)

1.4. nūr:

ʿAşḳı nūr u ʿaḳlı nūr u ḥissi **nūr**
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur kimi dūr
(Beyit 1019)

1.5. nūr:

ʿAşḳı nūr u ʿaḳlı **nūr** u ḥissi nūr
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur kimi dūr
(Beyit 1019)

1.6. nūrdan:-*dan*

Bir kerāmet yine gör Manṣūrdan
Cānıña işrāḳ ire ol **nūrdan (Beyit 214)**

1.7. nūrı:-*ı*

Oldurur iki cihānuñ serverī
Şerʿi **nūrı** ḳapladı baḥr ü beri **(Beyit 9)**

1.8. nūrı:-*ı*

Ey Kerīmullāh u Raḥmāni'r-Rahīm
ʿİzzetüñ **nūrı** Ḥaḳḳiçün ey Ḥaḳīm
(Beyit 781)

1.9. nūrı:-*ı*

Dārdan indürdiler Manṣūrı çün
Tā ki nāra atalar ol **nūrı** çün **(Beyit 854)**

1.10. nūrı:-*ı*

Nūrı hissüñ gökde ılduz **nūrıdur**
Eyle bil kim bularuñ mestūrıdur **(Beyit 1020)**

1.11. nūrı:-*ı*

Geldüñ imdi ʿaḳlı **nūrı** gör niçe
Ḥissi nūrından bunuñ ḳadri yüce
(Beyit 1022)

1.12. nūrı:-*ı*

Pes güneş **nūrı** gerek oldu bize
Şuʿlesiyle ala ilte ol yüze **(Beyit 1025)**

1.13. nūrı:-*ı*

Şemsi **nūrı** yaʿni kim ʿaşḳ nūrıdur
ʿAşḳ tecellī ʿaḳl anuñ Ṭūrʿıdur **(Beyit 1026)**

1.14. nūrı:-*ı*

ʿAḳl **nūrı** ol cemāli göremez
ʿAḳl eli ʿaşḳ etegine iremez **(Beyit 1028)**

1.15. nūrıdur:-*ı, -dur*

Nūrı hissüñ gökde ılduz **nūrıdur**
Eyle bil kim bularuñ mestūrıdur **(Beyit 1020)**

1.16. nūrıdur:-*ı, -dur*

Şemsi nūrı yaʿni kim ʿaşḳ **nūrıdur**
ʿAşḳ tecellī ʿaḳl anuñ Ṭūrʿıdur **(Beyit 1026)**

1.17. nūrıla:-*ıla*

Gördüm anı doldı gönlüm **nūrıla**
Neylerem bu ṣūreti Manṣūr ıla **(Beyit 129)**

1.18. nūrıla:-*ıla*

Ṭolmış ol zindān içi Manṣūrıla
Ḫūb cemāli rūşen olmış **nūrıla (Beyit 253)**

1.19. nūrıla:-*ıla*

Nefs ẓulemātından āzād olasın
Ol cemālüñ **nūrıla** şād olasın **(Beyit 1050)**

1.20. nūrına:-*ı, -n, -a*

Gökde ay nūrına beñzer nūr-ı ʿaḳl
Ẕihnüñe ḳuvvet viriser uşbu naḳl **(Beyit 1023)**

1.21. nūrına:-*ı, -n, -a*

Gāh enāniyetden āzād ol yüri
Ol cemālüñ **nūrına** şād ol yüri **(Beyit 1044)**

1.22. nūrında:-*ı, -n, -da*

Muṣṭafā **nūrında** ġarḳ olmış özi
Kendözinden yavu varmış kendözi **(Beyit 90)**

1.23. nūrından:-*ı, -n, -dan*

Ben żaʿīfe Ḫaḳ Taʿālā luṭf ider
Kendü **nūrından** baña cilvet ider **(Beyit 299)**

1.24. nūrından:-*ı, -n, -dan*

Vuṣlatuñ **nūrından** irdi cüst-ü-cū
Ḥikmetüñ sırrından irdi güft-ü-gū
(Beyit 336)

1.25. nūrından:-*ı, -n, -dan*

Geldüñ imdi ʿaḳlı nūrı gör niçe
Ḥissi **nūrından** bunuñ ḳadri yüce
(Beyit 1022)

1.26. nūrını:-*ı, -n, -ı*

Gör güneş **nūrını** Aḥmedden alur
Sıġmayup ʿālemlere ḥayrān ḳalur
(Beyit 298)

1.27. nūruñ:-*uñ*

Ṭoldı göñlüm hücresi **nūruñ** ile
El ṣunaram līk destūruñ ile **(Beyit 675)**

nūr ol-:

1.) Nurlu olma, aydınlık olma, parlak olma.

1.1. nūr ol-:-*ı, -sa, -r*

Bu ḫarābuñ ṣoñı maʿmūr olısar
Uşbu ẓulmetden geçüp **nūr olısar**
(Beyit 755)

1.2. nūr ol-:-*ma, -(y)a*

Nār-ı ʿaşḳa yanmayan **nūr olmaya**
Nitekim ol kendüden dūr olmaya
(Beyit 462)

nūr ṣaç-:

1.) Işık saçmak, aydınlatmak.

1.1. nūr ṣaç-:-*ıl, -ur*

Hem daḫı zindān ḳapusı açılur
Ḳamusınuñ üstine **nūr ṣaçılur (Beyit 219)**

nūr-ı ʿakl:

1.) Aklın parlaklığı.

1.1. nūr-ı ʿaḳl:

Gökde ay nūrına beñzer **nūr-ı ʿaḳl**
Ẕihnüñe ḳuvvet viriser uşbu naḳl
(Beyit 1023)

nūr-ı Ḥaḳ:

1.) Allah'ın nuru.

1.1. nūr-ı Ḥaḳ:

Didi Manṣūr **nūr-ı Ḥaḳ** oldu bedīd
Oldı zindān ol aradan nā-bedīd **(Beyit 306)**

1.2. nūr-ı Ḥaḳ:

İş senüñ fermān senüñ ey **nūr-ı Ḥaḳ**
Her ne kim emr ideriseñ ma-ṣadak
(Beyit 418)

1.3. nūr-ı Ḥaḳ:

Dār ol dem Manṣūruñ miʿrācıdur
Nūr-ı Ḥaḳ anuñ başında tācıdur
(Beyit 974)

1.4. nūr-ı Ḥaḳ:-*dur, -ur*

ʿAşḳıla dār u ḫāne muṭlaḳdurur
Külliye müştāḳ **nūr-ı Ḥaḳdurur**
(Beyit 996)

nūr-ı ʿizzet:

1.) Şeref nuru.

1.1. nūr-ı ʿizzet:

Ḳutlu olsun didiler miʿrāc aña
Hem didiler **nūr-ı ʿizzet** tāc aña **(Beyit 525)**

nūr-ı Münīr:

1.) Aydınlatan ışık.

1.1. nūr-ı Münīr:

Gördi Manṣūr oturur **nūr-ı Münīr**
Oldı zindāncı işāretden ḫabīr **(Beyit 229)**

nūr-ı saʿādet tācı:

1.) Mutluluk saçan ışık tacı.

1.1. nūr-ı saʿādet tācı:-*dur*

ʿĀşıḳuñ dār olması miʿrācıdur
Başına **nūr-ı saʿādet tācıdur (Beyit 468)**

nūr-ı şevḳ:

1.) Arzu ışığı.

1.1. nūr-ı şevḳ:-*uñ*

Nūr-ı şevḳuñ virdi baña vecd ü ḥāl
Gitdi şirket aradan geldi viṣāl **(Beyit 343)**

nūr-ı tāb:

1.) Işığın nuru.

1.1. nūr-ı tāb:

Cān gözidür çün ki virdi **nūr-ı tāb**
Ten gözi n'ola olurısa ḫarāb **(Beyit 754)**

nūr-ı ẕāt:

1.) Allah'ın nuru.

1.1. nūr-ı ẕāt:-*ıla*

Uşda özümden mücerred olmışam
Nūr-ı ẕātıla şu resme ṭolmışam **(Beyit 752)**

nuṣḥ u pend:

1.) Nasihat ve öğütler.

1.1. nuṣḥ u pend:

Didi ey ʿuṣṣāḳ içinde ser-bülend
Ṭapuña kim virebilür **nuṣḥ u pend**
(Beyit 431)

nūş eyle-:

1.) İçmek.

1.1. nūş eyle-:

ʿAşḳ elinden bir ḳadeḥ **nūş eyle** var
Kendözün şol dem ferāmūş eyle var
(Beyit 35)

1.2. nūş eyle-:-*dü, -m*

Çün viṣālüñ şerbetin **nūş eyledüm**
Kendözüm şol dem ferāmūş eyledüm
(Beyit 340)

nūş it-:

1.) İçmek, yudumlamak.

1.1. nūş it-:-*e, -sin*

Aġzı yarından anuñ **nūş idesin**
Kendözüñ şol dem ferāmūş idesin
(Beyit 77)

1.2. nūş it-:-*miş, -em*

Anuñ aġzı yarını **nūş itmişem**
Ṭaşuban deryā bigi cūş itmişem **(Beyit 465)**

nuʿūt:

1.) Naatlar.

1.1. nuʿūt:

Bi-nihāyet cūş urdı baḥr-i ẕāt
Ġarḳa vardı bu **nuʿūt** u bu ṣıfāt **(Beyit 350)**

nuʿūt u ṣıfāt:

1.) Naatlar ve nitelikler.

1.1. nuʿūt u ṣıfāt:

Her ḳaçan kim ḥarket eyler baḥr-i ẕāt
Ġarḳa varur bu **nuʿūt u** bu **ṣıfāt (Beyit 534)**

nübüvvet:

1.) Nebilik, peygamberlik.

1.1. nübüvvet:

ʿAşḳıla gördi velāyet evliyā
ʿAşḳıla buldı **nübüvvet** enbiyā **(Beyit 992)**

nükte:

1.) Herkesin anlayamadığı ince mana; iyi düşünülmüş ince manalı ve zarif söz.

1.1. nüktesinden:-*si, -n, -den*

Li-maʿallah **nüktesinden** al sebaḳ
Cān gözin aç imdi Ḥaḳḳa ṭoġrı baḳ
(Beyit 408)

O

o:

1.) "O" işaret sıfatı.

1.1. o: (Dem)

Ben sen olam sen ben olasın **o** dem
Saña bir ola vücūdıla ʿadem **(Beyit 78)**

1.2. o: (Dem)

Bir divīd varıdı Manṣūrda **o** dem
İçi dolmışdı mürekkeb ey dedem
(Beyit 137)

1.3. o: (Sâ'at)

Başlayup Allāhu Ekber kim dedi
İşidüp Manṣūr **o** sāʿat söyledi **(Beyit 170)**

1.4. o: (Dem)

İrdi zindāna **o** dem Şeyḫ-i Kebīr
Ol kim olmışdur ḳamuya dest-gīr
(Beyit 376)

1.5. o: (Sâhib-devleti)

Virüñ imdi bir gün aña mühleti
Görelüm gelsün **o** ṣāḥib-devleti **(Beyit 490)**

1.6. o: (Gayb)

Didi **o** ġaybı bilüñ ey merd-i men
Kim bu esnāda gerekmez tercüman
(Beyit 591)

1.7. o: (Yir)

Bir ġırīv ḳopdı **o** yirde nāgehān
Ḳaralar geydi zemīn ü āsumān **(Beyit 644)**

1.8. o: (Dem)

Şöyle zārī ḳıldı ol maḫlūḳ **o** dem
Yaş yirine gözlerinden aḳdı dem
(Beyit 824)

1.9. o: (Gerçek 'âşık)

Ḳanına girdük **o** gerçek ʿāşıḳuñ
Ḥaḳ yolında ṭoġrı duran ṣādıḳuñ
(Beyit 828)

1.10. o: (Kül)

Göklere aġdı **o** ḳüller Ḥaḳ didi
Bu kelāmı gör niçe muṭlaḳ didi **(Beyit 875)**

2.) "O" 3. tekil şahıs zamiri.

2.1. o: (Şeyh Cüneyd)

Açdılar zindān ḳapusın ol zaman
İçerü girdi **o** Şeyḫ-i kāmurān **(Beyit 377)**

2.2. olar:-*lar* (Suçlular)

Varıdı zindān içinde şuçlular
Şöyle bendile yaturdı hep **olar (Beyit 197)**

2.3. olar:-*lar* (İnsanlar)

Baña her kim ḳaṣd ḳıldı yā Muʿīn
Dürlü āfetden **olar** olsun emīn **(Beyit 776)**

od:

1.) Ateş, alev.

1.1. od:

Yaḳdılar odı yalıñlar oynadı
Ṭaş u ṭopraḳ **od** içinde ḳaynadı **(Beyit 853)**

1.2. od:

Ol yanan **od** sākin oldı bir zamān
Dār öñine geldiler pīr ü cüvān **(Beyit 870)**

1.3. oda:-*a*

Yine ol yirde ʿaẓīm yas itdiler
Götürüp Manṣūrı **oda** atdılar **(Beyit 855)**

1.4. oda:-*a*

Cismüm **oda** yaḳalar ol dem benüm
Şöyle kim yanup kül ola bu tenüm **(Beyit 912)**

1.5. oddan:-*dan*

Çıḳdı ol **oddan** şu dem yaşıl dütün
Ol dütünden ẓāhir iñledi bir ün **(Beyit 857)**

1.6. oddan:-*dan*

Didiler yā Rab bu niçe ḥāl olur
Dilsüz **oddan** kim bu resme ḳāl olur **(Beyit 861)**

1.7. odı:-*ı*

Düşdi ḥayret cümlemüz ġarḳ eyledi
Yaḳdı Manṣūruñ **odı** ḥarḳ eyledi **(Beyit 829)**

1.8. odı:-*ı*

Yaḳdılar **odı** yalıñlar oynadı
Ṭaş u ṭopraḳ od içinde ḳaynadı **(Beyit 853)**

1.9. odından:-*ın, -dan*

Ḳamusı Manṣūra ḥayfā didiler
Riḳḳat **odından** nedāmet yidiler **(Beyit 821)**

odun:

1.) Yakılmak için kesilmiş, parçalanmış ağaç.

1.1. odun:

Diñle imdi ol ḫalāyıḳ n'eyledi
Varuban şol dem **odun** cemʿ eyledi
(Beyit 851)

1.2. odunları:-*ları*

Dār öñinde yakdılar **odunları**
İmdi gör kim ne ḳılurlar anları **(Beyit 852)**

<u>oḳı-:</u>

1.) Okumak, öğrenmek; bir yazıda ne yazıldığını sâdece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek.

1.1. oḳı:

Ḳahr içinde çün ki luṭf ı gizlüdür
ʿAşḳ dīvānında **oḳı** yazludur **(Beyit 985)**

1.2. oḳıyanı:-*(y)an, -ı*

Oḳıyanı diñleyeni yazanı
Yarlıġa luṭfuñ ḥaḳıçün yā Ġanī **(Beyit 1065)**

<u>oku-:</u>

1.) Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.

1.1. oḳunur:-*n, -ur*

Saḳf-ı ṣaḥna ol mürekkeb ṭoḳunur
Cümle yazılar Ene'l-Ḥaḳ **oḳunur**
(Beyit 140)

<u>ol:</u>

1.) "O" işaret zamiri.

1.1. ol:

Bī-ḫaberdür söyledügi sözden **ol**
Ḥaḳ Taʿālā ol sözi ḳılmaz ḳabūl **(Beyit 172)**

1.2. oldur:-*dur* (Allah)

Ẓāhir **oldur** bāṭın oldur bī-gümān
Andan artıḳ kimse yoḳdur Cāvidān
(Beyit 6)

1.3. oldur:-*dur* (Allah)

Ẓāhir oldur bāṭın **oldur** bī-gümān
Andan artıḳ kimse yoḳdur Cāvidān
(Beyit 6)

1 4. oldur:-*dur*

Lā-mekān deryāsı **oldur** bī-kerān
Keff ü ḫāsdur anda bu her dü cihān
(Beyit 550)

2.) "O" işaret sıfatı.

2.1. ol: (Ḥabībullāh)

Hem cihān Faḫri Muḥammed Muṣṭafā
Ol Ḥabībullāh u ol kān-ı vefā **(Beyit 7)**

2.2. ol: (kān-ı vefā)

Hem cihān Faḫri Muḥammed Muṣṭafā
Ol Ḥabībullāh u **ol** kān-ı vefā **(Beyit 7)**

2.3. ol: (Dergâh)

Ādemī oldur ki anda ʿaşḳ ola
Yoluñ **ol** dergāha ilte ʿaşḳ ile **(Beyit 15)**

2.4. ol: (Ḥażret)

ʿAşḳ ḳulaġuz olmayınca ey fetā
Kimse yolın iltemez **ol** Ḥażrete **(Beyit 16)**

2.5. ol: (Aşk)

Her kim **ol** ʿaşḳa irürdi menzilin
Ol göriserdür erenler maḥfilin **(Beyit 19)**

2.6. ol: (Er)

Varıdı Manṣūr-ı Baġdādī meger
Her ʿulūmı ṭanımışıdı **ol** er **(Beyit 42)**

2.7. ol: (Merd-i Hak)

Mest-i ʿaşḳ olmasadı **ol** merd-i Ḥaḳ
ʿAşḳ dīvānından alımazdı sebaḳ
(Beyit 47)

2.8. ol: (Şarap)

İçdi Manṣūr **ol** şarābı gör n'ider
Uyḫısından uyanup feryād ider **(Beyit 91)**

2.9. ol: (Kişi)

Key ʿaceb Mecnūn olupdur **ol** kişi
Yoksa ḳaçan ḳılur ol uşbu işi **(Beyit 114)**

2.10. ol: (İş)

Key ʿaceb Mecnūn olupdur ol kişi
Yoksa ḳaçan ḳılur **ol** uşbu işi **(Beyit 114)**

2.11. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

İmdi **ol** Manṣūr eger ḳatl olmaya
Ḫalḳ-ı ʿālem fitneden ḳurtulmaya
(Beyit 117)

2.12. ol: (Söz)

Tā ki iʿrāz idüp **ol** sözden geçe
Geçmez olursa ecel cāmın içe **(Beyit 119)**

2.13. ol: (Hak)

Ṣabrumı yaġmaladı **ol** Ḥaḳ benüm
Ṭāḳatüm ṭaḳ oldu uş muṭlaḳ benüm
(Beyit 133)

2.14. ol: (Divîd)

Ol divīdi ṣakfa çaldı bir kezin
Gör ne iş gösterdi ol ṣāh-ı güzīn **(Beyit 138)**

2.15. ol: (Ṣâh-ı güzîn)

Ol divīdi ṣakfa çaldı bir kezin
Gör ne iş gösterdi **ol** ṣāh-ı güzīn **(Beyit 138)**

2.16. ol: (Divîd)

Pes uşandı **ol** divīd ender zamān
Kim mürekkeb her yire urdı nişān **(Beyit 139)**

2.17. ol: (Mürekkeb)

Saḳf-ı ṣaḥna **ol** mürekkeb ṭoḳunur
Cümle yazılar Ene'l-Ḥaḳ oḳunur **(Beyit 140)**

2.18. ol: (Halvet)

Ṭoldı **ol** ḫalvet Ene'l-Ḥaḳdur tamām
Gördiler bu sırrı cümle ḫās u ʿām **(Beyit 141)**

2.19. ol: (Vücūd-ı muṭlaḳ)

Key bilüñ Ḥaḳ benümle ben Ḥaḳam
Bī-tereddüd **ol** vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 148)**

2.20. ol: (Arsa)

Kim ki Ḥaḳ peymānesinden esridi
Cān u baş **ol** ʿarṣada ḳıldı fidī **(Beyit 159)**

2.21. ol: (Deryâ)

Her ki **ol** deryāda ġarḳ oldu tamām
Cān u başı farḳ olınmaz ey hümām **(Beyit 160)**

2.22. ol: (Deryâ)

Her ki **ol** deryāda ġarḳ oldı tamām
Dürrini bī-pāyān ḥāṣıl ḳılmışam **(Beyit 161)**

2.23. ol: (Müezzin)

Didi bilüñ **ol** müʿezzin dir yalan
Ṣıdḳı yoḳtur içi dolmışdur gümān **(Beyit 171)**

2.24. ol: (Demir örs)

Bir kezin Allahu Ekber kim didi
Ol demür örsi şu dem şu eyledi **(Beyit 184)**

2.25. ol: (Pîr ü civân)

Yir yüzine şöyle kim aḳdı revān
Gördiler bu sırrı **ol** pīr ü civān **(Beyit 185)**

2.26. ol: (Cânâne)

Siz bu ṣūretden beni āzād idüñ
Cānumı **ol** cānāne ile ṣād idüñ **(Beyit 191)**

2.27. ol: (Nûr)

Yine ṣol dem n'itdiler Manṣūrı çün
Gör neler ḳaṣd itdiler **ol** nūr içün **(Beyit 193)**

2.28. ol: (Çalap)

Vakt irişdi **ol** Çalap luṭf işleye
Sizi āzād eyleyüp bağışlaya **(Beyit 206)**

2.29. ol: (Nûr)

Bir kerāmet yine gör Manṣūrdan
Cānıña işrāḳ ire **ol** nūrdan **(Beyit 214)**

2.30. ol: (Du'â)

Ḳıldı Manṣūr el götürüben duʿā
Ol duʿāyı Ḥaḳ Çalap ḳıldı revā **(Beyit 215)**

2.31. ol: (Mahbûslar)

Gördi **ol** maḥbūslar gitmiş ḳamu
Bend ile zindānı terk itmiş ḳamu **(Beyit 228)**

2.32. ol: ('Uşşâk)

Sensin **ol** ʿuşşāḳ içinde bā-ṣafā
Ol cemāli şevḳi nūr-ı Muṣṭafā **(Beyit 233)**

2.33. ol: (Uşşak)

Sensin ol ʿuşşāḳ içinde bā-ṣafā
Ol cemāli şevḳi nūr-ı Muṣṭafā **(Beyit 233)**

2.34. ol: (Göz)

Ey saʿādet gülistānı ḫoş-liḳā
Çıḳsun **ol** göz kim saña egri baḳa **(Beyit 235)**

2.35. ol: (Cânâne)

Ḳo ḥużūrumda beni ey ḫoş-nihād
Cānum **ol** cānāne ile ola ṣād **(Beyit 246)**

2.36. ol: (Zindân)

Ṭolmış **ol** zindān içi Manṣūrıla
Ḫūb cemāli rūşen olmış nūrıla **(Beyit 253)**

2.37. ol: (Mübârek cism)

Ol mübārek cismi ṭaşuban çıḳar
Ol delüklerden ḳamu ṭaşra aḳar **(Beyit 254)**

2.38. ol: (Delük)

Ol mübārek cismi ṭaşuban çıḳar
Ol delüklerden ḳamu ṭaşra aḳar **(Beyit 254)**

2.39. ol: (Vücud)

Şıġmamış zindāna ṭaşmış **ol** vücūd
Ẓāhir itmiş ḥikmetin feyyāż-ı cūd
(Beyit 257)

2.40. ol: ('Azîz ü muhterem)

Şeyḫ Şiblī **ol** ʿazīz ü muḫterem
Ol vilāyet maʿdeni ṣāḥib-kerem **(Beyit 258)**

2.41. ol: (Vilâyet ma'deni)

Şeyḫ Şiblī ol ʿazīz ü muḫterem
Ol vilāyet maʿdeni ṣāḥib-kerem **(Beyit 258)**

2.42. ol: (Nûr)

Cümle ḥayrān oldılar **ol** nūr içün
Bulmadılar anda ol Manṣūrı çün
(Beyit 264)

2.43. ol: (Nur)

Cümle ḥayrān oldılar ol nūr içün
Bulmadılar anda **ol** Manṣūrı çün
(Beyit 264)

2.44. ol: (Hümâ)

Didi Şiblī yine zindāna varuñ
Ol hümānuñ sāyesini bir görüñ **(Beyit 265)**

2.45. ol: (Hümâm)

Gelübeni gördiler merdi tamām
Mest ü merdāne oturur **ol** hümām
(Beyit 266)

2.46. ol: (Gelenler)

Ġayb olur zindān hemān Manṣūr ḳalur
Ol gelenler cümle hep ḥayrān olur
(Beyit 268)

2.47. ol: (Nişân)

Didi Şiblī irişüñ zindāna siz
Ḥikmetin **ol** nişānuñ göresiz **(Beyit 272)**

2.48. ol: (Merd-i Hak)

Didi Şiblī anlara kim tīz ṭuruñ
Varuñ **ol** merd-i Ḥaḳuñ ḥālin görüñ
(Beyit 278)

2.49. ol: (Merd-i Hak)

Vāṣıl olmış Ḥażrete **ol** merd-i Ḥaḳ
Çehresinde ẓāhir olmış verd-i Ḥaḳ
(Beyit 280)

2.50. ol: (Hümâm)

Şöyle yoġ itmiş özini ol tamām
ʿAşḳa virmiş varlıġını **ol** hümām
(Beyit 281)

2.51. ol: (Ehl-i temîz)

Geldiler şāha didiler ey ʿazīz
Oturur zindānda **ol** ehl-i temīz **(Beyit 283)**

2.52. ol: (Gidenler)

Ol gidenler geldi Manṣūrı görür
Ādem olmış ḫoş Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
(Beyit 286)

2.53. ol: (Cüvan)

Gelüben şāha didiler **ol** cüvān
Ḫoş Ene'l-Ḥaḳ sāzını çalar revān
(Beyit 287)

2.54. ol: (Hakuñ varlığı)

Yine ṣūret ʿālemini bulmış ol
Ol Ḥaḳuñ varlıġıyla ṭolmış ol **(Beyit 288)**

2.55. ol: (Ferd-i Rab)

Şeyḫ Şiblī Ḥalīyeye dir ʿaceb
Gör ne ḥikmetler ḳılur **ol** ferd-i Rab
(Beyit 289)

2.56. ol: (Merd-i men)

Geldiler zindāna hep pīr ü civān
Virdi Manṣūra selām **ol** merd-i men
(Beyit 291)

2.57. ol: (Zindâncı)

Bir gün **ol** zindâncı zindāna gelür
Ṭolmış ol zindāna cismüñi görür
(Beyit 294)

2.58. ol: (Zindân)

Bir gün ol zindâncı zindāna gelür
Ṭolmış **ol** zindāna cismüñi görür
(Beyit 294)

2.59. ol: (Taşra)

Ṭaşuban tenüñ ḫamīr bigi aḳar
Ṣaḳḳ idüp zindānı **ol** ṭaşra çıḳar **(Beyit 295)**

2.60. ol: (Sebeb)

Ol sebebden varlıġum oldı türāb
Cism ü cān oldı ḫarāb-ender-ḫarāb
(Beyit 315)

2.61. ol: (Dost)

Cümle cismüñ cāna dönmiş şeksüzin
Kim görürsin bī-şek **ol** dostuñ yüzin
(Beyit 317)

2.62. ol: (Vaḳt)

Bil ki **ol** vaḳt oldı rāhat cān-ı men
Beni ḳurtardı Allahum ġuṣṣadan
(Beyit 320)

2.63. ol: (Araba)

Ḳaldı Manṣūr **ol** araba bī-ḥicāb
İrdi şol sāʿat ḫiṭāb-ı müsteṭāb **(Beyit 323)**

2.64. ol: (dārende-i ʿArş-ı Mecīd)

Sensin **ol** dārende-i ʿArş-ı Mecīd
Sensin iden beni ġayrıdan baʿīd **(Beyit 330)**

2.65. ol: (Levh)

Sensin **ol** levḥe ḳalem īcād iden
Hem ʿademden ʿālemi bünyād iden
(Beyit 331)

2.66. ol: (Ma'bûd-ı Mutlak)

Sensin **ol** Maʿbūd-ı Muṭlaḳ bī-gümān
Bī-mekān u bī-zamān u bī-nişān
(Beyit 341)

2.67. ol: (Ma'bûd-ı Vehhâb-ı cihân)

Sensin **ol** Maʿbūd-ı Vehhāb-ı cihān
Senden almışdur ʿatāyı ins ü cān
(Beyit 344)

2.68. ol: (Ârâm-ı cân-ı 'âşıkân)

Sensin **ol** ārām-ı cān-ı ʿāşıḳān
Sensin ol maṭlūb-ı maḳṣūd-ı cihān
(Beyit 348)

2.69. ol: (Matlûb-ı maksûd-ı cihân)

Sensin ol ārām-ı cān-ı ʿāşıḳān
Sensin **ol** maṭlūb-ı maḳṣūd-ı cihān
(Beyit 348)

2.70. ol: (Gece)

Nāliş itdi anda Manṣūr **ol** gece
Dem-be-dem dirdi Ene'l-Ḥaḳ ey ḫoca
(Beyit 357)

2.71. ola:-*a* (Şah)

Ṣubḥa dek ḳıldı münācāt āh ile
Ḳul gerek bu resme ola şāh ile **(Beyit 359)**

2.72. ol: (ṣāhib-ḳadem)

Ṣaf-ber-ṣaf oldı ʿālimler şu dem
Şeyḫ Şiblī bile **ol** ṣāhib-ḳadem **(Beyit 361)**

2.73. ol: (Rûşen-nazar)

Gördi ḥāli Şeyḫ Şiblī gör n'ider
Şeyḫ Cüneyde irdi **ol** rūşen-naẓar
(Beyit 362)

2.74. ol: (Kişi)

Ola ki sözüm işide **ol** kişi
Ara yirden götüre bu teşvīşi **(Beyit 372)**

2.75. ol: (Derya)

Cānum **ol** deryāya ġarḳ olmışdurur
Ben ṭolındum cümle ol ḳalmışdurur **(Beyit 392)**

2.76. ol: (Deryâ)

Cānum ol deryāya ġarḳ olmışdurur
Ben ṭolındum cümle **ol** ḳalmışdurur **(Beyit 392)**

2.77. ol: (Mahlûk)

Şeyḫ Cüneyd ol dem ṭurup oldı revān
Geldi **ol** maḫlūḳ içinde ol zamān **(Beyit 421)**

2.78. ol: (Merd-i din)

Geldi Şiblī ḳatına **ol** merd-i dīn
Didi bulmadum bu derdüñ merhemīn **(Beyit 423)**

2.79. ol: (ʿĀlī maḳām)

Geldi zindāna çün **ol** ʿālī maḳām
Girdi Manṣūra şu dem virdi selām **(Beyit 430)**

2.80. ol: (Deñiz)

Bu Ene'l-Ḥaḳ **ol** deñizüñ mevcidür
ʿAyn-ı deryādur ki anuñ fevcidür **(Beyit 436)**

2.81. ol: (Muhît)

Ol muḥīṭ ol dem beni ġarḳ ider
Anda cism ü cānını kim farḳ ider **(Beyit 441)**

2.82. ol: (Deñizün sahili)

Ol deñizüñ sāḥili nāsūt olur
Ḳaʿrını ṣorarısañ lāhūt olur **(Beyit 442)**

2.83. ol: *(Deryâ)*

Bir ucu anuñ ezel biri ebed
Düşdüm **ol** deryāya ġarḳ oldı cesed **(Beyit 443)**

2.84. ol: (Cemâl)

Dosta ḫaber oldı ṭurdı mahşerüm
Ol cemāle yoḳlıḳ oldı reh-berüm **(Beyit 450)**

2.85. ol: (Nişân)

Ta ebed ʿāşıḳlara ola nişān
Ol nişānıla biline bī-nişān **(Beyit 459)**

2.86. ol: (Badenün peymanesi)

ʿAşḳ-ı Ḥaḳdur ʿāşıḳuñ ḫum-ḫānesi
Cāndurur **ol** bādenüñ peymānesi
(Beyit 460)

2.87. ol: (Hümâ)

Pes sabāḥın iriserdür **ol** hümā
Ol olısardur bu cāna reh-nümā **(Beyit 475)**

2.88. ol: (Hüma)

Pes sabāḥın iriserdür **ol** hümā
Ol olısardur bu cāna reh-nümā **(Beyit 475)**

2.89. ol: (Cân bahrinüñ dürdânesi)

Didi ey ʿāşıḳlaruñ pervānesi
Sensin **ol** cān baḥrinüñ dürdānesi
(Beyit 480)

2.90. ol: (Er)

Ḥālini ʿarż idiser ol servere
Ḳoyalum yarın irişsün **ol** ere **(Beyit 489)**

2.91. ol: (Er)

Ḥālini ʿarż idiser ol servere
Ḳoyalum yarın irişsün **ol** ere **(Beyit 489)**

2.92. ol: (Gice)

Ol gice daḫi geçüp irdi ṣabāḥ
Diñle n'olısardur ey ehl-i ṣalāḥ **(Beyit 494)**

2.93. ol: (Şahs-ı kibâr)

Yola baḳup cümle durdı āşikār
Didiler kim gelsün **ol** şaḫs-ı kibār
(Beyit 498)

2.94. ol: (Er)

Ġayb erenlerden görelüm **ol** eri
Ayaġına sürelüm rūy u seri **(Beyit 499)**

2.95. ol: (Sâhib-kadem)

Çün ki bunlar intiẓār itdi şu dem
Gördiler irişdi **ol** ṣāḥib-ḳadem **(Beyit 500)**

2.96. ol: (Gayb eri)

Ẓāhir itdi kendözin **ol** Gayb Eri
Dutsa altūn ideridi ḫākisteri **(Beyit 501)**

2.97. ol: (Mahluk)

Girdi **ol** maḫlūḳ içine bir kezin
Ayaġına sürdiler cümle yüzin **(Beyit 502)**

2.98. ol: (Haber)

Ḥālet-i Manṣūr ʿdan alam ben ḫaber
Ol ḫaberden iş ṭuyasın muʿteber
(Beyit 512)

2.99. ol: (Nîk-nâm)

Cān atup irişdi ol ʿālī-makām
Girdi zindān içine **ol** nīk-nām **(Beyit 515)**

2.100. ol: ('Âlî-makâm)

Cān atup irişdi **ol** ʿālī-makām
Girdi zindān içine ol nīk-nām **(Beyit 515)**

2.101. ol: (Pür-kerem)

Diñle imdi cānıla ey muḥterem
Söze geldi Gayb Eri **ol** pür-kerem
(Beyit 519)

2.102. ol: (Esrâr)

Genc-i maḫfīdür Ḥaḳuñ esrārı çün
Cān gerek şükrāne **ol** esrār içün **(Beyit 531)**

2.103. ol: (Deryâ)

Her ki **ol** deryāda ġavvāṣ olmadı
Ḥażret içre bende-i ḫāṣ olmadı **(Beyit 539)**

2.104. ol: (Keşşâf-ı remz-i müşkilât)

Sensin **ol** keşşāf-ı remz-i müşkilāt
Cānuma irişdi luṭfundan necāt **(Beyit 543)**

2.105. ol: (Bâde)

Her kimüñ **ol** bādedendür meşrebi
Cān-feşān olmaḳdur anuñ meẕhebi
(Beyit 547)

2.106. ol: (Deryâ)

Bir çañaḳda baḥri pinhān ola mı
Yāḫud **ol** deryāda pāyān ola mı **(Beyit 549)**

2.107. ol: (Muhît)

Ol muḥītüñ mevcidür bu kāʾināt
Kim ẓuhūr andan bulur bu mümkināt
(Beyit 551)

2.108. ol: (Deñiz)

Çün vücūdum **ol** deñizden ḳaṭredür
Ḳaṭrenüñ ʿazmi yine ol baḥredür
(Beyit 552)

2.109. ol: (Deñiz)

Çün vücūdum ol deñizden ḳaṭredür
Ḳaṭrenüñ ʿazmi yine **ol** baḥredür
(Beyit 552)

2.110. ol: (Deryâ)

Vuṣlat ister cānum **ol** deryāyile
Dilemez kim ṭura āh u vāhile **(Beyit 553)**

2.111. ol: (Bekâ)

ʿĀlem-i lāhūtdurur seyrāngehi
Ol beḳā milkidurur cevlāngehi **(Beyit 554)**

2.112. ol: (Bekâ evi)

Bu fenādan kurtulam āzād olam
Ol beḳā evinde varup şād olam **(Beyit 561)**

2.113. ol: (Merd-i güzîn)

Didi Manṣūra **ol** merd-i güzīn
Līk olmışdur saña ol Ḥaḳ muʿīn **(Beyit 562)**

2.114. ol: (Hak)

Didi Manṣūra ol merd-i güzīn
Līk olmışdur saña **ol** Ḥaḳ muʿīn **(Beyit 562)**

2.115. ol: (Hak Hazreti)

Ġayb Eri Manṣūra aydur ey ulu
Sensin **ol** Ḥaḳ Ḥażretinde baḫtulu **(Beyit 575)**

2.116. ol: (Mahlûk)

Ġayb Eri destūrıla gitdi hemān
Çıḳdı **ol** maḫlūḳ içine şol zamān **(Beyit 587)**

2.117. ol: (Gayb ricâli)

Böyle didi Ġayb Eri oldı nihān
Gitdi **ol** Ġayb ricāli ol zamān **(Beyit 595)**

2.118. ol: (Mahlûk)

Ġayb Erinden çünki aldılar sözi
Ṭoldı **ol** maḫlūḳıla meydān yüzi **(Beyit 598)**

2.119. ol: (Serheng-i ʿuşşâk-ı cihân)

Benven **ol** serheng-i ʿuşşāḳ-ı cihān
Cānıla başum çü ḳıldum der-miyān **(Beyit 635)**

2.120. ol: (Hakk)

Çün özümden fāni oldum muṭlaḳa
Yolumı ṭoġru iletdüm **ol** Ḥaḳḳa **(Beyit 636)**

2.121. ol: (Halâyık)

Çün ki Manṣūr uşbu sözi söyledi
Ol ḫalāyıḳ aġlaşup āh eyledi **(Beyit 642)**

2.122. ol: (Sadâ)

Ol ṣadādan ṭoldı ʿālem ser-te-ser
ʿArş u Kürsī ṭaġ u ṣaḥrā baḥr u ber
(Beyit 667)

2.123. ol: (Kan)

Aḳdı ḳanı cūş idüp yir yüzine
Sürdi **ol** ḳanı şu dem yüzine **(Beyit 684)**

2.124. ol: (Kan)

Oldı **ol** ḳandan Ene'l-Ḥaḳ āşikār
Diñle sözi cānıla ey nāmdār **(Beyit 685)**

2.125. ol: (Pür-nûr)

Neyler imdi yine sen Manṣūrı gör
Bir daḫı remz ider **ol** pür-nūrı gör
(Beyit 703)

2.126. ol: (Kan)

Boyadı **ol** ḳanıla kendü yüzin
Ol Ḥaḳ ehli şöyle ḳıldı kendözin
(Beyit 705)

2.127. ol: (Hak ehli)

Boyadı ol ḳanıla kendü yüzin
Ol Ḥaḳ ehli şöyle ḳıldı kendözin
(Beyit 705)

2.128. ol: (Şâh-ı güzîn)

Saġ ayaġın ṣundı **ol** şāh-ı güzīn
ʿĀşıḳı gör kim ne ḳılur kendözin
(Beyit 738)

2.129. ol: (Vücûd-ı mutlak)

Eyle bilüñ Ḥaḳ benümle ben Ḥaḳam
Lā-yezālī **ol** vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 746)**

2.130. ol: (Cellâd)

Geldi **ol** cellād ilerü neylesün
Sözi ḳalmadı ne disün söylesün **(Beyit 759)**

2.131. ol: (Hakk)

Gördüm **ol** Ḥaḳḳı Ene'l-Ḥaḳ söylerem
Anuñ içün ṣūreti terk eylerem **(Beyit 764)**

2.132. ol: (Hak)

Tā kim **ol** Ḥaḳ cümleñüz maġfūr ide
Varıcaġız kabriñüz pür-nūr ide **(Beyit 770)**

2.133. ol: (Pâk-ı cân)

Dutdı yüz dergāha Manṣūr ol zamān
Kim münācāt eyleye **ol** pāk-ı cān
(Beyit 772)

2.134. ol: (Cebbâr-ı ʿâlem câvidân)

Evvel āḫir ẓāhir u bāṭın hemān
Sensin **ol** Cebbār-ı ʿālem cāvidān
(Beyit 791)

2.135. ol: (Mahlûk)

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ bir kezin
Şöyle **ol** maḫlūḳ unutdı kendözin
(Beyit 800)

2.136. ol: (Ene'l-Hak dârı)

Aġdı Manṣūr **ol** Ene'l-Ḥaḳ dārına
Vāṣıl oldı ol Ḥaḳuñ dīdārına **(Beyit 816)**

2.137. ol: (Hakuñ dîdârı)

Aġdı Manṣūr ol Ene'l-Ḥaḳ dārına
Vāṣıl oldı **ol** Ḥaḳuñ dīdārına **(Beyit 816)**

2.138. ol: ('Ubbâd u zühhâd)

Cümle **ol** ʿubbād u zühhād ey yarā
Mātem idüp geydiler şol dem ḳara
(Beyit 820)

2.139. ol: (Mahlûk)

Şöyle zārī ḳıldı **ol** maḫlūḳ o dem
Yaş yirine gözlerinden aḳdı dem
(Beyit 824)

2.140. ol: (Dilek)

Çün ki Ḥaḳdan irişe pes her dilek
Ol dilege māniʿ olmaz nūh felek
(Beyit 836)

2.141. ol: (Yir)

Kimse anuñ ḥāline irişmeye
Ol girişdügi yire girişmeye **(Beyit 838)**

2.142. ol: (Dâr ağacı)

Çün Ḫalīfe sözin anlar aldılar
Yine **ol** dār aġacına geldiler **(Beyit 850)**

2.143. ol: (Halâyık)

Diñle imdi **ol** ḫalāyıḳ n'eyledi
Varuban şol dem odun cemʿ eyledi
(Beyit 851)

2.144. ol: (Nûr)

Dārdan indürdiler Manṣūrı çün
Tā ki nāra atalar **ol** nūrı çün **(Beyit 854)**

2.145. ol: (Yir)

Yine **ol** yirde ʿaẓīm yas itdiler
Götürüp Manṣūrı oda atdılar **(Beyit 855)**

2.146. ol: (Od)

Çıḳdı **ol** oddan şu dem yaşıl dütün
Ol dütünden ẓāhir iñledi bir ün **(Beyit 857)**

2.147. ol: (Dütün)

Çıḳdı ol oddan şu dem yaşıl dütün
Ol dütünden ẓāhir iñledi bir ün **(Beyit 857)**

2.148. ol: (Dütün)

Ol dütün daḫı Ene'l-Ḥaḳ söyledi
Ḥālet-i Manṣūrı taḳrīr eyledi **(Beyit 858)**

2.149. ol: (Mahlûk)

Cümle **ol** maḫlūḳ işitdi bu sözi
Ḥayrete düşdi şolok sāʿat özi **(Beyit 860)**

2.150. ol: ('Aşk erinün remzi)

Bilmedük **ol** ʿaşḳ erinün remzini
Ṭuymaduḳ cānān gözinüñ ġamzını **(Beyit 867)**

2.151. ol: (Yanan od)

Ol yanan od sākin oldı bir zamān
Dār öñine geldiler pīr ü cüvān **(Beyit 870)**

2.152. ol: (Kül)

Bir yüce yire çıḳuban ey ʿamū
Ol küli yile ṣavurdılar ḳamu **(Beyit 872)**

2.153. ol: (Kül)

Ḳudret-i Ḥaḳ **ol** küli gör neyledi
Ḳanda aġdısa Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 873)**

2.154. ol: (Kül)

Her yire kim düşdi **ol** külden hemān
Çaġırup didi Ene'l-Ḥaḳ bī-gümān **(Beyit 874)**

2.155. ol: (Kül)

Key işitgil uşbu remzi ī püser
Ol aġan külden niçe işler ḳopar **(Beyit 877)**

2.156. ol: (Kül)

Dicle ırmaġına **ol** külden meger
Düşdi bir ḳaṭre eyā ṣāḥib-naẓar **(Beyit 878)**

2.157. ol: (Su)

Az ḳaldı Baġdādı **ol** ṣu ġarḳ ide
Fāʿil-i Muḫtār işin kim farḳ ide **(Beyit 895)**

2.158. ol: (Halk)

Şöyle ʿāciz ḳaldı **ol** ḫalḳ ey cüvān
Āh odından göklere çıḳdı duhān **(Beyit 896)**

2.159. ol: (Göz)

Ol gözile göresin ʿibret nedür
Cān ḳulaġıla işit ḥikmet nedür **(Beyit 900)**

2.160. ol: (Kül)

Ol külüñ bir ḳaṭresi ī muḥterem
Dicle ırmaġına ilte yil şu dem **(Beyit 916)**

2.161. ol: (Müste'ân)

İş Ḥaḳḳuñdur ey bürāder bil ʿıyān
Her ne dilerse ḳılur **ol** Müsteʿān **(Beyit 929)**

2.162. ol: (Mürîd)

Uşbu ḥāli çünki gördi **ol** mürīd
Ḫalḳ içine girdi ol baḫtı saʿīd **(Beyit 931)**

2.163. ol: (Bahtı sa'îd)

Uşbu ḥāli çünki gördi ol mürīd
Ḫalḳ içine girdi **ol** baḫtı saʿīd **(Beyit 931)**

2.164. ol: (Hırka)

Ḥaḳ naẓar ḳılmışdurur **ol** ḫırḳaya
Kendiden mi işler işi ḫırḳaya **(Beyit 935)**

2.165. ol: (Hırka)

Varuban **ol** ḫırḳaya almaḳ gerek
Yiñleri ucın ṣuya ṣalmaḳ gerek **(Beyit 936)**

2.166. ol: (Mürîd)

Ḳamusı bir araya dirneşdiler
Ol müridüñ ayaġına düşdiler **(Beyit 939)**

2.167. ol: (Ehl-i dîd)

Çün ki cān atup revān oldı mürīd
Geldi girdi ḫalvete **ol** ehl-i dīd **(Beyit 944)**

2.168. ol: (Fırka)

Ḥürmet ile çün götürdi ḫırḳayı
Ṣādumān itmek içün **ol** fırḳayı **(Beyit 945)**

2.169. ol: (Varta)

Cümle ḫalḳ **ol** varṭadan buldı necāt
Ḳalmadı aralarında müşḳilāt **(Beyit 952)**

2.170. ol: (Diyarın halkı)

Üç gün üç gice żiyāfet ḳıldılar
Ol diyāruñ ḫalḳını ṭoyladılar **(Beyit 961)**

2.171. ol: (İhtiyâr)

Girdi ʿaşḳ meydānına merdānevār
Ḳıldı dār miʿrācını **ol** iḫtiyār **(Beyit 979)**

2.172. ol: (Cefâ)

Ḫaş erenler gör ne çekdiler cefā
Ol cefā içinde gördiler vefā **(Beyit 983)**

3.) "O" üçüncü tekil kişi zamiri.

3.1. ol: (Allah)

Evvel anı aydalum kim Ḥaḳdur **ol**
Ḥayy u Bāḳī Vāhid ü Muṭlaḳdur ol **(Beyit 1)**

3.2. ol: (Allah)

Evvel anı aydalum kim Ḥaḳdur ol
Ḥayy u Bāḳī Vāhid ü Muṭlaḳdur **ol** **(Beyit 1)**

3.3. ol: (Allah)

Ol ki ʿālem yoġ iken var eyledi
Ḳudretin ʿālemde iẓhār eyledi **(Beyit 2)**

3.4. ol: (Allah)

Cāna **ol** virdi kemāl-i ḳudreti
Hem gönüller içre ḳodı ḥikmeti **(Beyit 3)**

3.5. ol: (Hz. Muhammed)

Muṣṭafā vü müctebā ṣadrü'l-emīn
Ol vefā kānı şefīʿü'l-müẕnibīn **(Beyit 10)**

3.6. ol:

Her kim ol ʿaşḳa irürdi menzilin
Ol göriserdür erenler maḥfilin **(Beyit 19)**

3.7. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

Ol idi ʿāşıḳlaruñ mestānesi
Ol idi cān şemʿinüñ pervānesi **(Beyit 46)**

3.8. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

Ol idi ʿāşıḳlaruñ mestānesi
Ol idi cān şemʿinüñ pervānesi **(Beyit 46)**

3.9. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

ʿĀlem-i rüʾyāda **ol** cān-ı cihān
Ḥaḳ Taʿālā Ḥażretin görür ʿıyān **(Beyit 51)**

3.10. ol:

Şöyle vuṣlat bulmış **ol** Allāh ile
Perde refʿ olmuş birikmiş şāh ile
(Beyit 93)

3.11. ol:

Bī-nişānı buldum oldum bī-nişān
Ol ben oldum ben olam bilgil ʿıyān
(Beyit 135)

3.12. ol: (Sözi)

Bī-ḫaberdür söyledügi sözden ol
Ḥaḳ Taʿālā **ol** sözi ḳılmaz ḳabūl **(Beyit 172)**

3.13. ol: (Dua)

Her duʿā kim ṣıdḳıla cāndan ṭoġar
Hiç gümānsız **ol** duʿā göge aġar **(Beyit 216)**

3.14. ol: (Zindâncı)

Ḳıldı Manṣūr ayaġına secde **ol**
Didi Ḥaḳḳa kim bulasın ṭoġrı yol
(Beyit 232)

3.15. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

Şöyle yoġ itmiş özini **ol** tamām
ʿAşḳa virmiş varlığını ol hümām
(Beyit 281)

3.16. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

Yine ṣūret ʿālemini bulmış ol
Ol Ḥaḳuñ varlıġıyla ṭolmış ol **(Beyit 288)**

3.17. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

Yine ṣūret ʿālemini bulmış ol
Ol Ḥaḳuñ varlıġıyla ṭolmış **ol (Beyit 288)**

3.18. ol: (Şeyh Cüneyd)

Çün ki Şeyḫ ol dem revān olup gelür
Diñle kim Manṣūr ıla **ol** ne ḳılur
(Beyit 374)

3.19. ol: (Şeyh Cüneyd)

İrdi zindāna o dem Şeyḫ-i Kebīr
Ol kim olmışdur ḳamuya dest-gīr
(Beyit 376)

3.20. ol: (Şeyh Cüneyd)

Luṭf ıla **ol** virdi Manṣūra selām
Didi Manṣūra bozuldı bu nizām **(Beyit 378)**

3.21. ol: (Hz. Muhammed)

Pīşvā-yı evvelīn ü āḫirīn
Ol Ḥabīb-i Raḥmeten li'l-ʿālemīn
(Beyit 386)

3.22. ol: (Hz. Muhammed)

Aña ẓāhir olmışıdı her zamān
Ol nihān sırrını ḳılmadı ʿıyān **(Beyit 387)**

3.23. ol: (Hz. Muhammed)

Çünki **ol** bu resme güftār itmedi
Gizledi esrārı iẓhār itmedi **(Beyit 388)**

3.24. ol: (Sûret 'âleminden vazgeçmeyenler)

Her ki ṣūret ʿāleminden geçmedi
Ol beḳā peymānesinden içmedi **(Beyit 399)**

3.25. ol: (Şeyh Cüneyd)

Kimseye hergīz cevāb itmedi **ol**
Şeyḫ Şiblī ḥücresine ṭutdı yol **(Beyit 422)**

3.26. ol: (Şeyh Şiblî)

Ol daḫı ʿazm itdi zindāndan yaña
Cān ḳulaġın ṭut ne dirin ben saña **(Beyit 429)**

3.27. ol:

Nār-ı ʿaşḳa yanmayan nūr olmaya
Nitekim **ol** kendüden dūr olmaya **(Beyit 462)**

3.28. ol: (Allah)

Ġayb erenler içre **ol** bir şāhdur
Ḳuṭb-ı ʿālem vāṣıl-ı dergāhdur **(Beyit 473)**

3.29. ol: (Allah)

Ol bilür ancaḳ bu ḥālüñ ṭavrını
Zirā bilmişdür bu remzüñ ġavrını **(Beyit 474)**

3.30. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

Virdi taʿẓīm ile Manṣūra selām
Aldı **ol** daḫı selāmı veʿs-selām **(Beyit 516)**

3.31. ol:

Bī-nişāndan her kim **ol** vire nişān
Aña meʾvā oldı lā-büd lā-mekān **(Beyit 533)**

3.32. ol: (Allah)

Şād oluban güldi Manṣūr ol zamān
Didi ḳanum virdi **ol** Ḥaḳdan nişān **(Beyit 745)**

3.33. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

Siz varuñ Manṣūr içün ḳayġu yimeñ
Ol diridür siz anı öldi dimeñ **(Beyit 837)**

3.34. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

ʿĀlem içre **ol** bir ulu şāh idi
Ḳuṭb idi hem vāṣıl-ı dergāh idi **(Beyit 841)**

3.35. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

Ol ne dirse sözi Ḥaḳdurur anuñ
Her kelāmı vaḥy-i muṭlaḳdur anuñ **(Beyit 844)**

3.36. ol: (Hallâc-ı Mansûr)

Size **ol** dimiş ki cismüm yanduruñ
Cānumı raḥmet ṣuyına ḳanduruñ **(Beyit 845)**

3.37. ol: (Hallac-ı Mansur)

Her yaluñ kim oynarıdı sāzıla
Ol Ene'l-Ḥaḳ diridi āvāzıla **(Beyit 859)**

3.38. ol: (Hak)

ʿAşḳıla buldı bulanlar **ol** Ḥaḳı
ʿAşḳıla gördi görenler ol Ḥaḳı **(Beyit 990)**

3.39. ol: (Hak)

ʿAşḳıla buldı bulanlar ol Ḥaḳı
ʿAşḳıla gördi görenler **ol** Ḥaḳı **(Beyit 990)**

3.40. ol: (Zebân-ı 'aşk)

Rabbi ernī **ol** zebān-ı ʿaşḳ idi
Lī-maʿallāh ol zebān-ı ʿaşḳ idi **(Beyit 997)**

3.41. ol: (Zebân-ı 'aşk)

Rabbi ernī ol zebān-ı ʿaşḳ idi
Lī-maʿallāh **ol** zebān-ı ʿaşḳ idi **(Beyit 997)**

3.42. ol: (Bahr-ı fenâ)

Her kim **ol** baḥr-ı fenāya ṭalmadı
Ol beḳā dür dānesini bulmadı **(Beyit 1004)**

3.43. ol: (Bekâ dür dânesi)

Her kim ol baḥr-ı fenāya ṭalmadı
Ol beḳā dür dānesini bulmadı **(Beyit 1004)**

3.44. ol: (Vahdet)

Pes ʿurūcı irmedi ol vaḥdete
Düşdi ṣūret ʿāleminden kes̲rete **(Beyit 1005)**

3.45. ol: (Vahdet)

Gülşen **ol** vaḥdetdurur kes̲ret diken
Gül mi yiler bāġına diken diken **(Beyit 1006)**

3.46. ol: (Varta)

İkilikde ḳalma ārām eyleme
Cānuñı **ol** varṭaya rām eyleme **(Beyit 1008)**

3.47. ol: (Harîm)

ʿAşka vāṣıl olmayınca ādemi
Ḳaçan olur **ol** ḥarīmüñ maḥremi i **(Beyit 1010)**

3.48. ol: ('Aşk)

Her kim **ol** ʿaşḳdan ḫaberdār olmadı
Bil kim anı ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 1011)**

3.49. ol: (Dergâh)

Māʿ u menden geçmeyince ey püser
Kimse **ol** dergāha ḳılmadı sefer **(Beyit 1012)**

3.50. ol: (Yüz)

Pes güneş nūrı gerek oldu bize
Şuʿlesiyle ala ilte ol yüze **(Beyit 1025)**

3.51. ol: (Cemâl)

ʿAḳl nūrı **ol** cemāli göremez
ʿAḳl eli ʿaşḳ etegine iremez **(Beyit 1028)**

3.52. ol: (Kâlu belâ)

N'itdüñ **ol** Ḳālu belānuñ ʿahdini
Mā-sivā ʿaşḳı unutdurdı seni **(Beyit 1041)**

3.53. ol: (Cemâl)

Gāh enāniyetden āzād ol yüri
Ol cemālüñ nūrına şād ol yüri **(Beyit 1044)**

3.54. ol: (Cemâl)

Nefs ẓulemātından āzād olasın
Ol cemālüñ nūrıla şād olasın **(Beyit 1050)**

3.55. oldur:-*dur* (Hz. Adem)

Ādemī **oldur** ki anda ʿaşḳ ola
Yoluñ ol dergāha ilte ʿaşḳ ile **(Beyit 15)**

3.56. oldur:-*dur* (Allah)

Bende benlik ḳalmadı bilgil ʿıyān
Uşbu ilde söyleyen **oldur** hemān **(Beyit 394)**

3.57. oldur:-*dur* (Allah)

Emr anuñdur iş anuñ ḥikmet anuñ
Ḳādir **oldur** her işe ḳudret anuñ **(Beyit 949)**

3.58. oldur:-*dur*

ʿĀşıḳ **oldur** baş u cān terk eyleye
Māl u mülk ü ḫānumān terk eyleye
(Beyit 988)

3.59. oldurur:-*dur, -ur* (Hz. Muhammed)

Oldurur iki cihānuñ serverī
Şerʿi nūrı ḳapladı baḥr ü beri **(Beyit 9)**

3.60. oldurur:-*dur, -ur* (Manâdan haberi olmayan kimseler)

Kim ki maʿnādan ḫaberdār olmadı
Oldurur kim ehl-i dīdār olmadı **(Beyit 398)**

3.61. oldurur:-*dur, -ur* (Allah)

Bāṭınumda oldurur alup viren
Kimdurur milkümden anı bitüren
(Beyit 699)

<u>ol-:</u>

1.) Olmak, halini almak.

1.1. olam:-*am*

Bī-nişānı buldum oldum bī-nişān
Ol ben oldum ben **olam** bilgil ʿıyān
(Beyit 135)

1.2. olasız:-*a, -sız*

Bir ʿamel ḳıluñ ki ola Ḥaḳ yakīn
Ta ki olasız Hüdel-lil-muttaḳīn **(Beyit 768)**

1.3. oldı:-*dı*

Hem anuñ dostlıġına **oldı** cihān
Cümle varlıḳ āşikāre vü nihan **(Beyit 8)**

1.4. oldı:-*dı*

Ḥaḳḳıla çün **oldı** bāzārum benüm
Baş u cān virmekdurur kārum benim
(Beyit 101)

2.) Bulunmak, mevcut olmak, var olmak.

2.1. olan:-*an*

Mülk anuñdur ḳul anuñdur iş anuñ
Cümle cānlarda **olan** cünbiş anuñ
(Beyit 5)

2.2. olısar:-*ısar*

Beni ilzām itdi Manşūr ey ulu
Çāre senden **olısar** ey baḫtulu **(Beyit 425)**

2.3. olmayınca:-*ma, -y, -ınca*

Ten ṭılısmı **olmayınca** ḫord u ḫām
Kimse cān gencine dutmadı maḳām
(Beyit 27)

3.) “Ol-” yardımcı fiili.

3.1. ola:-*a*

Bir naṣīḥat vir aña iḥlāsıla
Şāyed **ola** uşbu ġavġā başıla **(Beyit 366)**

3.2. ola:-*a*

Ḳanda baḳsañ s̲emme vechullāh **ola**
Gözlerüñe görinen Allāh ola **(Beyit 1052)**

3.3. ola:-*a*

Ḳanda baḳsañ s̲emme vechullāh ola
Gözlerüñe görinen Allāh **ola (Beyit 1052)**

3.7. olsa:-*sa*

Kendüsinüñ dilegile itdüñüz
Eyle **olsa** pes aña siz n’itdüñüz **(Beyit 833)**

3.8. olur:-*ur*

Beñzi ṣarısıdur ʿuşşāḳa nişān
ʿAşḳ içinde böyle **olur** ʿāṣıḳān **(Beyit 708)**

3.9. olursa:-*ur, -sa*

Tā ki iʿrāz idüp ol sözden geçe
Geçmez **olursa** ecel cāmın içe **(Beyit 119)**

3.4. oldı:-*dı*

Anuñ irşādıla irdüm ben Ḥaḳḳa
Bu Ene’l-Ḥaḳ oldı baña muṭlaḳa **(Beyit 466)**

3.5. oldı:-*dı*

ʿAşḳıla döner felekler bī-ḳarār
ʿAşḳıla oldı bu yirler üstüvār **(Beyit 995)**

3.6. olsa:-*sa*

Mevc deryāyile **olsa** ḫūb idi
Ṭaşra ṣaçılmasa key merġūb idi **(Beyit 437)**

4.) Gerçekleşmek, meydana gelmek.

4.1. oldı:-*dı*

Çün ki baña Ḥaḳdan **oldı** ḥalvetüm
Gitdi fürḳat irdi rūz-ı vuṣlatum **(Beyit 131)**

4.2. oldı:-*dı*

Bildi kim Manṣūrdan **oldı** bu iş
Anuñ irşādından oldu perveriş **(Beyit 230)**

4.3. olısardur:-*ısar, -dur*

Pes sabāḥın iriserdür ol hümā
Ol **olısardur** bu cāna reh-nümā **(Beyit 475)**

4.4. olmadı:-*ma, -dı*

Naḥnü aḳrab didi Ḥayy-ı Lem-Yezel
Sende niçün **olmadı** bu ʿuḳde ḥal
(Beyit 407)

4.5. olsun:-*sun*

Ḥażretüñden ayru ḳılma bunları
Dāyimā ʿaşḳuña **olsun** yönleri **(Beyit 782)**

4.6. olur:-*ur*

Zīre baña ʿāşıḳ olsa bir kişi
Terk-i cān itmek **olur** anuñ işi **(Beyit 65)**

4.7. olur:-*ur*

Her dilek Allahuñ emrile **olur**
Şöyle kim maʿmūr olan anı bulur
(Beyit 835)

4.8. olur:-*ur*

ʿAşka vāṣıl olmayınca ādemi
Ḳaçan **olur** ol ḥarīmüñ maḥremi i
(Beyit 1010)

4.9. olurvan:-*ur, -van*

ʿAḳl aydur milke benven ketḫudā
ʿAşḳ aydur ben **olurvan** bā-Ḫudā
(Beyit 1031)

ol ara:

1.) Ora, o yer.

1.1. ol ara:-*dan*

Didi Manṣūr nūr-ı Ḥaḳ oldu bedīd
Oldı zindān **ol aradan** nā-bedīd **(Beyit 306)**

1.2. ol ara:-*dan*

Cān atup **ol aradan** oldum revān
Ḥażretüñe irdüm ey cān-ı cihān **(Beyit 527)**

ol dem:

1.) O zaman.

1.1. ol dem:

Ayaġum altına ḳoñ örsi tamām
Siz temāşā eyleñ **ol dem** ve's-selām
(Beyit 179)

1.2. ol dem:

Bu sözüm **ol dem** size taṣdīḳ ola
Hem Ene'l-Ḥaḳ didügüm taḥkīḳ ola
(Beyit 180)

1.3. ol dem:

Tā ezel peymānesinden içmişem
Cān-ı şīrīnümden **ol dem** geçmişem
(Beyit 190)

1.4. ol dem:

Çünki bunlar ḳıldılar **ol dem** sücūd
Didiler ihsān senüñ yā ehl-i cūd **(Beyit 209)**

1.5. ol dem:

Pes işāret ḳıldı **ol dem** merd-i Ḥaḳ
Açılup dīvārlar oldı çü şāḳ **(Beyit 225)**

1.6. ol dem:

Şeyḫ Cüneyd **ol dem** işitdi bu sözi
Ṭoldı kanlu yaşıla anuñ gözi **(Beyit 367)**

1.7. ol dem:

Çün ki Şeyḫ **ol dem** revān olup gelür
Diñle kim Manṣūr ıla ol ne ḳılur **(Beyit 374)**

1.8. ol dem:

Şeyḫ Cüneyd **ol dem** ṭurup oldı revān
Geldi ol maḫlūḳ içinde ol zamān **(Beyit 421)**

1.9. ol dem:

Ol muḥīṭ **ol dem** beni ġarḳ ider
Anda cism ü cānını kim farḳ ider **(Beyit 441)**

1.10. ol dem:

Çün bular bu şevḳıla cūş itdiler
Birbirin **ol dem** der-āgūş itdiler **(Beyit 586)**

1.11. ol dem:

Kendözünden ger mücerred olasın
Bu ṣafānuñ ḥālin **ol dem** bilesin **(Beyit 721)**

1.12. ol dem:

Daḳdı ʿaşḳ urġanın **ol dem** boynına
Sen naẓar ḳıl ḫāṣ erenler oynına **(Beyit 809)**

1.13. ol dem:

Yas idüp **ol dem** felekler aġladı
Hem feleklerde melekler aġladı **(Beyit 823)**

1.14. ol dem:

Cemʿ olup ʿālimler **ol dem** ey ʿamū
Çün Ḫalīfe ḳatına geldi ḳamu **(Beyit 826)**

1.15. ol dem:

Yaġdı yaġmur yıldırımlar şaḳıdı
Gökler **ol dem** gürledi vü ḳaḳıdı
(Beyit 885)

1.16. ol dem:

Gizlü remzi şöyle kim fāş eyleyem
Çaġırup **ol dem** Ene'l-Ḥaḳ söyleyem
(Beyit 905)

1.17. ol dem:

Dutalar **ol dem** beni ḥabs ideler
ʿAşḳ ipin boynuma ṭaḳup yideler
(Beyit 908)

1.18. ol dem:

Cismüm oda yaḳalar **ol dem** benüm
Şöyle kim yanup kül ola bu tenüm
(Beyit 912)

1.19. ol dem:

Dār **ol dem** Manṣūruñ miʿrācıdur
Nūr-ı Ḥaḳ anuñ başında tācıdur **(Beyit 974)**

ol gün:

1.) O gün, o vakit.

1.1. ol gün:

Gitdi **ol gün** aḫşam oldı yatdılar
Her biri Manṣūr içün kīn dutdılar
(Beyit 493)

ol sāʿat:

1.) O zaman, o vakit.

1.1. ol sāʿat:

İşidüp zindāncı **ol sāʿat** hemān
Secde ḳılup ṭaşraya çıḳtı revān **(Beyit 247)**

ol yüzden:

1.) Onun için, o sebeple.

1.1. ol yüzden:

Nitekim senlik saña oldı ḥicāb
Pes ḳaçan refʿ ola **ol yüzden** niḳāb
(Beyit 1042)

ol zamān:

1.) O zaman, o durumda.

1.1. ol zamān:

Çünki Manṣūr **ol zamān** zār eyledi
Uyḫusından ḫalḳı bīzār eyledi **(Beyit 102)**

1.2. ol zamān:

Çünki Manṣūruñ bu ḥālin bildiler
Ehl-i Baġdād **ol zamān** cemʿ oldılar
(Beyit 105)

1.3. ol zamān:

Dile geldi yine Manṣūr **ol zamān**
Meşrebüm Ḥaḳdandurur bilüñ ʿıyān
(Beyit 157)

1.4. ol zamān:

Bir menārede müʿeẕẕin **ol zamān**
Ẓuhr içün durmışdı ḳılmaġa ezān
(Beyit 169)

1.5. ol zamān:

Çıḳdı örs üstine Manṣūr **ol zamān**
Didi diñleñ ṣıdḳıla budur eẕān **(Beyit 183)**

1.6. ol zamān:

Dört yüz ḳapu açıldı **ol zamān**
Her biri bir ḳapudan oldı revān **(Beyit 226)**

1.7. ol zamān:

Ḳaldı zindān içre Manṣūr **ol zamān**
Gösterür her dem Ene'l-Ḥaḳdan nişān
(Beyit 250)

1.8. ol zamān:

Anda ḥāżır olmışıdı **ol zamān**
Ḳıldılar ḥālini Manṣūruñ beyān **(Beyit 259)**

1.9. ol zamān:

Bulmadılar anda zindāndan nişān
Çaġırur Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ **ol zamān**
(Beyit 267)

1.10. ol zamān:

Şöyle kim naʿra ururdı **ol zamān**
Kim işiden ġaşy olurdı ey cüvān
(Beyit 358)

1.11. ol zaman:

Açdılar zindān ḳapusın **ol zaman**
İçerü girdi o Şeyḫ-i kāmurān **(Beyit 377)**

1.12. ol zamān:

Şeyḫ Cüneyd ol dem ṭurup oldı revān
Geldi ol maḫlūḳ içinde **ol zamān**
(Beyit 421)

1.13. ol zamān:

Böyle didi Ġayb Eri oldı nihān
Gitdi ol Ġayb ricāli **ol zamān (Beyit 595)**

1.14. ol zaman:

Yine Manṣūr **ol zaman** āh eyledi
Cūşa geldi vü Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 608)

1.15. ol zamān:

Çün ki sırra vāḳıf oldum **ol zamān**
ʿAşḳ meydānında ḳodum baş u cān
(Beyit 625)

1.16. ol zamān:

Bī-ḫod oldı cümle maḫlūḳ **ol zamān**
Ḳamusı didi Ene'l-Ḥaḳ nāgehān
(Beyit 668)

1.17. ol zamān:

Ṣunıvirdi ṣaġ elin şāh-ı cihān
Bileginden kesdi cellād **ol zamān**
(Beyit 683)

1.18. ol zamān:

Ṣundı ṣolın daḫı kesdi **ol zamān**
Ṣol elinden daḫı ḳan aḳdı revān **(Beyit 689)**

1.19. ol zamān:

Baş uruban gitdi Şiblī **ol zamān**
Sen bu sırrı key işit dutma gümān
(Beyit 733)

1.20. ol zamān:

Yine cellād **ol zamān** geld'ilerü
Didi Manṣūra ayaġuñ al berü **(Beyit 737)**

1.21. ol zamān:

Ṣol ayaġın daḫı kesdi **ol zamān**
Çeşmeler olup aḳardı şöyle ḳan **(Beyit 741)**

1.22. ol zamān:

Şād oluban güldi Manṣūr **ol zamān**
Didi ḳanum virdi ol Ḥaḳdan nişān
(Beyit 745)

1.23. ol zamān:

Dutdı yüz dergāha Manṣūr **ol zamān**
Kim münācāt eyleye ol pāk-ı cān
(Beyit 772)

1.24. ol zamān:

Od içine düşdi Manṣūr **ol zamān**
Ḥüzn ile durmışıdı pīr ü cüvān **(Beyit 856)**

1.25. ol zamān:

Söylemişdi Manṣūr aña **ol zamān**
Kim Ene'l-Ḥaḳ remzini ḳılam ʿıyān
(Beyit 904)

1.26. ol zamān:

Dicle ṣuya sākin ola **ol zamān**
Ḳullarına yarı ḳıla Müsteʿān **(Beyit 926)**

1.27. ol zamān:

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī **ol zamān**
Gözlerinden aḳıdurdı ḳan revān **(Beyit 954)**

ola ki:

1.) Olur ki, olur da, diyelim ki.

1.1. ola ki:

Ola ki sözüm işide ol kişi
Ara yirden götüre bu teşvīşi **(Beyit 372)**

on iki:

1.) "On iki" sayı sıfatı.

1.1. on iki: (İlm)

On iki ʿilmi ḳamu bilmişidi
Cümle ʿilmile ʿamel ḳılmışıdı **(Beyit 43)**

on sekiz biñ ʿālem:

1.) Allah'ın farklı görünür olma durumlarını temsil eden on sekiz evren, Allah dışındaki tüm dünya ve yaratılanlar.

1.1. on sekiz biñ ʿālemi:-*i*

Maẓhar itdüñ ẕātuña çün Ādemʿi
Seyr itdürdüñ **on sekiz biñ ʿālemi** **(Beyit 334)**

ora:

1.) "Ora" işaret zamiri.

1.1. orada:-*da*

Anda yoḳdur ṣubḥ u şām u ṣulḥ u ceng
Mużmaḥil olur **orada** nām u neng **(Beyit 537)**

orta yirde:

1.) Orta yerde, ortada.

1.1. orta yirde:-*de*

Uşda rāżı eyledüñ mihmānuñı
Ḳoduñ **orta yirde** baş u cānuñı **(Beyit 325)**

otur-:

1.) Oturmak, bulunmak.

1.1. oturmış:-*mış*

Yaluñuz Manṣūr **oturmış** şādümān
Dir Ene'l-Ḥaḳ çaġırur ḳılur figān **(Beyit 270)**

1.2. oturmışıdum:-*mış, -ı, -dum*

Ġayb erenler birle **oturmışıdum**
Līk saña muntazır durmışıdum **(Beyit 521)**

1.3. oturur:-*ur*

Gördi Manşūr **oturur** nūr-ı Münīr
Oldı zindāncı işāretden ḫabīr **(Beyit 229)**

1.4. oturur:-*ur*

Gelübeni gördiler merdi tamām
Mest ü merdāne **oturur** ol hümām
(Beyit 266)

1.5. oturur:-*ur*

Durdı anlar girü zindāna varur
Gördi zindān içre Manşūr **oturur**
(Beyit 279)

1.6. oturur:-*ur*

Geldiler şāha didiler ey ʿazīz
Oturur zindānda ol ehl-i temīz **(Beyit 283)**

1.7. otururduñ:-*ur, -duñ*

Şiblī aydur neyidi ey cān-ı men
Gitdi zindān **otururduñ** şöyle sen
(Beyit 305)

1.8. otursın:-*ur, -sın*

Didi Şiblī şoñra gördiler i yār
Otursın zindān içre şāh-vār **(Beyit 316)**

<u>oyn:</u>

1.) Oyun.

1.1. oynın:-*ın*

Anuñ **oynın** hīç kimesne oynamaz
Ancılayın cūş idüben ḳaynamaz **(Beyit 842)**

1.2. oynına:*ı, -n, -a*

Daḳdı ʿaşḳ urġanın ol dem boynına
Sen naẓar ḳıl ḫāṣ erenler **oynına**
(Beyit 809)

<u>oyna-:</u>

1.) Oynamak, hareket etmek.

1.1. oynadı:-*dı*

Yaḳdılar odı yalıñlar **oynadı**
Ṭaş u ṭopraḳ od içinde ḳaynadı **(Beyit 853)**

1.2. oynamaz:-*maz*

Anuñ oynın hīç kimesne **oynamaz**
Ancılayın cūş idüben ḳaynamaz **(Beyit 842)**

1.3. oynaram:-*r, -am*

Cānıla baş **oynaram** bu ʿarṣada
Baña dūzaḫdur bu cāy-ı efsede **(Beyit 412)**

1.4. oynarıdı:-*r, -ı, -dı*

Her yaluñ kim **oynarıdı** sāzıla
Ol Ene'l-Ḥaḳ diridi āvāzıla **(Beyit 859)**

1.5. oynaya:-*(y)a*

Mezheb-i merdān budur cān oynaya
Başını ṭop ide çevgān oynaya **(Beyit 1014)**

Ö

öküş:

1.) Çok fazla, pek çok.

1.1. öküş:

Biz günahkāruz **öküş** ḳılduḳ günāh
Raḥmetüñle yarlıġa ey pādişāh **(Beyit 967)**

1.2. öküşdür:-*dür*

Lüṭfuñ **öküşdür** senüñ ey merd-i Ḥaḳ
Sen Ḥaḳḳuñ ḳudret elisin bī-nīṭaḳ **(Beyit 210)**

1.3. öküşdür:-*dür*

Bunları sen daḫı eyle şādmān
Luṭfuñ **öküşdür** senüñ yā Müsteʿān **(Beyit 780)**

1.4. öküşdür:-*dür*

Söz **öküşdür** ṣoñra ber-dār ideler
Yine āḫir bir ʿaceb kār ideler **(Beyit 911)**

öl-:

1.) Hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek.

1.1. öldi:-*di*

Siz varuñ Manṣūr içün ḳayġu yimeñ
Ol diridür siz anı öldi dimeñ **(Beyit 837)**

1.2. ölürseñ:-*ür, -se, -ñ*

Virdi müftīler ḳamu fetvā saña
Ger bu ḥāl ile **ölürseñ** vā saña **(Beyit 630)**

öldür-:

1.) Bir canlının yaşamına son vermek, ölmesini sağlamak ya da ölmesine yol açmak.

1.1. öldürdiler:-*di, -ler*

Uş beni vaṣluñ içün **öldürdiler**
Ḥażretüñde şād idüp güldürdiler **(Beyit 779)**

1.2. öldürüp:-*üp*

Uşbu fānī ṣūreti dār ideler
Öldürüp Manṣūrı berdār ideler **(Beyit 574)**

1.3. öldürürem:-*ür, -em*

Baña ʿāṣıḳ olanı **öldürürem**
Cümle ḥalḳı ben aña güldürürem **(Beyit 66)**

ölüm:

1.) Bir canlıda hayâtî fonksiyonların tam ve kesin bir şekilde sona ermesi durumu, mevt, irtihal, vefat.

1.1. ölüm:

Didi Manṣūr uş Ḥaḳḳa ṣundum elüm
Eyle bilüñ kim baña yoḳdur **ölüm** **(Beyit 631)**

<u>öñ:</u>

1.) Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer, bir şeyin esas tutulan yüzü, arkanın zıddı.

1.1. öñince:-*i, -n, -ce*

Yil **öñince** vara kül ṣuya düşe
Kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye ırmaḳ ṭaşa **(Beyit 917)**

1.2. öñinde:-*i, -n, -de*

Buluban getürdiler örsi tamām
Ḳodılar Manṣūr **öñinde** ey hümām **(Beyit 182)**

1.3. öñinde:-*i, -n, -de*

Dem-be-dem Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ çaġırur
Dār **öñinde** diz çöküp naʿra urur **(Beyit 645)**

1.4. öñinde:-*i, n, -de*

Budurur ʿāṣıḳlara erkān-ı ḫū
Dār **öñinde** ḳanda almaḳ vuẓūʿ **(Beyit 715)**

1.5. öñinde:-*i, -n, -de*

Dār **öñinde** yakdılar odunları
İmdi gör kim ne ḳılurlar anları **(Beyit 852)**

1.6. öñine:-*i, -n, -e*

Ol yanan od sākin oldı bir zamān
Dār **öñine** geldiler pīr ü cüvān **(Beyit 870)**

1.7. öñine:-*i, -n, -e*

Ḫırḳa-i Manṣūrı ṣol dem aldılar
ʿİzzet ile şeyḫ **öñine** geldiler **(Beyit 953)**

<u>örs:</u>

1.) Üzerinde mâden dövmeye mahsus çelik yüzeyli demir âlet.

1.1. örs:

Çıḳdı **örs** üstine Manṣūr ol zamān
Didi diñleñ ṣıdḳıla budur eẕān **(Beyit 183)**

1.2. örsi:-*i*

Ayaġum altına ḳoñ **örsi** tamām
Siz temāşā eyleñ ol dem ve’s-selām
(Beyit 179)

1.3. örsi:-*i*

Buluban getürdiler **örsi** tamām
Ḳodılar Manṣūr öñinde ey hümām
(Beyit 182)

öz:

1.) Bir kimsenin kendi manevi varlığı, zatı, kendisi.

1.1. özi:-*i*

Muṣṭafā nūrında ġarḳ olmış **özi**
Kendözinden yavu varmış kendözi
(Beyit 90)

1.2. özi:-*i*

Bāri ḫalḳa di ki Manṣūr **özi** ne
Virdi fetvā kendüsi kendözine **(Beyit 572)**

1.3. özi:-*i*

Kendü luṭfından didi Manṣūr **özi**
Ḳatliçün virdi fetvā kendözi **(Beyit 592)**

1.4. özi:-*i*

Cümle ol maḫlūḳ işitdi bu sözi
Ḥayrete düşdi şolok sāʿat **özi (Beyit 860)**

1.5. özinden:-*i, -n, -den*

Kim ki **özinden** mücerred olmadı
Ẕāt-ı yektāyıla ülfet bulmadı **(Beyit 722)**

1.6. özini:-*in, -i*

Şöyle yoġ itmiş **özini** ol tamām
ʿAşḳa virmiş varlığını ol hümām
(Beyit 281)

1.7. özlerinden:-*ler, -in, -den*

Gitdi anlar **özlerinden** bī-ḫaber
Virdiler gelüp Ḫalīfeye ḫaber **(Beyit 275)**

1.8. özümden:-*üm, -den*

Çün **özümden** fāni oldum muṭlaḳa
Yolumı ṭoġru iletdüm ol Ḥaḳḳa **(Beyit 636)**

1.9. özümden:-*üm, -den*

Uşda **özümden** mücerred olmışam
Nūr-ı ẕātıla şu resme ṭolmışam **(Beyit 752)**

1.10. özüñi:-*üñ, -i*

Sen daḫı var kendözüne çāre ḳıl
ʿAşḳ içinde **özüñi** ṣad-pāre ḳıl **(Beyit 245)**

özge:

1.) "Başka, -den başka" anlamında edat.

1.1. özge:

Nesne yoḳ cānumdan **özge** yā İlah
Luṭfuñıla ḳıl ḳabūl ey pādişāh **(Beyit 61)**

1.2. özge:

İrte gice çaġırur kim Ḥaḳ benem
Benden **özge** kimse yoḳ muṭlaḳ benem **(Beyit 505)**

P

pādişāh:

1.) Bir devletin başkanı olan ve hükmetme, emretme hakkını elinde bulunduran kimse; hükümdar, sultan; Allah.

1.1. pādişāh:

Nesne yoḳ cānumdan özge yā İlah
Luṭfuñıla ḳıl ḳabūl ey **pādişāh (Beyit 61)**

1.2. pādişāh:

Uşbu Mansūruñ işi oldı tebāh
Biz ḳuluñ añla sözin ey **pādişāh (Beyit 504)**

1.3. pādişāh:

Ey ḳamu ʿuşşāḳa sensin **pādişāh**
Cümle varlıġın saña virdi İlāh **(Beyit 567)**

1.4. pādişāh:

Bu ne ḳudretdür ki ḳılduñ yā İlah
Sen ʿināyet ḳıl bize ey **pādişāh (Beyit 862)**

1.5. pādişāh:

Didiler senden ʿināyet yā İlāh
Şuçumuz bağışlaġıl ey **pādişāh (Beyit 888)**

1.6. pādişāh:

Biz günahkāruz öküş ḳılduḳ günāh
Raḥmetüñle yarlıġa ey **pādişāh (Beyit 967)**

1.7. pādişāhum:-*um*

Çünki buldum naḳsumuñ naḳḳāşını
Pādişāhum neylerem ferrāşını **(Beyit 456)**

pāk-bāz:

1.) Vefalı, aziz, temiz.

1.1. pāk-bāz:

Didi Manṣūr anlaġıl ey **pāk-bāz**
ʿAşḳ dārında budurur dest-i namāz **(Beyit 714)**

1.2. pāk-bāz:

ʿAḳl aydur benven āḫir ser-firāz
ʿAşḳ aydur ben muḳaddes **pāk-bāz (Beyit 1035)**

pāk-ı cān:

1.) Temiz ruh.

1.1. pāk-ı cān:

Dutdı yüz dergāha Manṣūr ol zamān
Kim münācāt eyleye ol **pāk-ı cān**
(Beyit 772)

pāk-i dīn:

1.) Dinin temizi.

1.1. pāk-i dīn:

Durdı şol dem Şeyḫ-i Şiblī **pāk-i dīn**
Cevherine ṣad-hezārān āferīn **(Beyit 428)**

pāk-rūḥ:

1.) Temiz can, ferah nefes.

1.1. pāk-rūḥ:

Vaṣluñıla cānuma irdi fütūḥ
Vaʿde geldi yirine ey **pāk-rūḥ (Beyit 581)**

pāre pāre:

1.) Parça parça.

1.1. pāre pāre:

Pāre pāre ṭoġraduram cismini
Maḥv iderem ismini vü resmini **(Beyit 67)**

1.2. pāre pāre:

Toġran imdi **pāre pāre** bu tenüm
Tā ki vara Ḥażrete cānum benüm
(Beyit 639)

pāre pāre eyle-:

1.) Parça parça etmek, parçalamak.

1.1. pāre pāre eyle-:-*di, -ler*

Pāre pāre eylediler bu tenüm
Cāna irdüm pes bu ten nemdür benüm
(Beyit 794)

1.2. pāre pāre eyle-:-*sün, -ler*

Yüzüm üzre sürüsünler kon beni
Pāre pāre eylesünler bu teni **(Beyit 559)**

pāre pāre ḳıl-:

1.) Parça parça etmek, parçalamak.

1.1. pāre pāre ḳıl-:-*ur, -uz*

Pāre pāre ḳıluruz nāzük tenüñ
Saña çün yār olmadı ʿaḳluñ senüñ
(Beyit 606)

pāyān ol-: (Deyim)

1.) Son bulmak.

1.1. pāyān ol-:-*a*

Bir çañaḳda baḥri pinhān ola mı
Yāḫud ol deryāda **pāyān ola** mı **(Beyit 549)**

<u>pāy-māl it-:</u> (Deyim)

1.) Ayaklar altına almak, hakir ve perişan etmek.

1.1. pāy-māl it-:-*di*

Geldi çün ḫalḳ içine Şeyḫ-i güzīn
Pāy-māl itdi şolok-dem kendözin **(Beyit 486)**

1.2. pāy-māl it-:-*üp*

Pāy-māl idüp sürüñ bu ṣūreti
Ṣūreti ḳorvan çü buldum sīreti **(Beyit 192)**

<u>pehlevān:</u>

1.) Güreşçi, boylu poslu ve güçlü kimse.

1.1. pehlevān:

İmdi ey maḳṣūd u maṭlūb-ı cihān
ʿAşḳ meydānında sensin **pehlevān** **(Beyit 529)**

<u>perde:</u>

1.) Görüşü, ışığı engellemek, bir şeyi gizlemek için pencereye veya bir açıklığın önüne gerilen örtü; Hak ile kul arasındaki engel.

1.1. perde:

Şöyle vuṣlat bulmış ol Allāh ile
Perde refʿ olmuş birikmiş şāh ile **(Beyit 93)**

1.2. perde:

ʿAḳluñı cemʿ eyle ey şāh-ı cihān
Perde içre ḳıl bu esrārı nihān **(Beyit 122)**

1.3. perde:

Perde refʿ oldı şehā gördüm seni
Kulluġa anda ḳabūl itdüñ beni **(Beyit 788)**

1.4. perdedür:-*dür*

Sende senlik ṣad-hezārān **perdedür**
Ḳo seni görgil Ḥaḳḳı kim bizdedür **(Beyit 33)**

1.5. perdesin:-*s, -i, -n*

Kendözüñi bilmez iseñ nerdesin
Saña andan ṣad-hezārān **perdesin** **(Beyit 406)**

<u>perde aç-:</u>

1.) Perdenin ortadan kalkması; Allah'la kul arasındaki perdenin ortadan kalkması.

1.1. perde aç-:-*an*

Sır ṣaḳınan sırrını pinhān ider
Perde açan cānını ḳurbān ider **(Beyit 532)**

perīşān ol-:

1.) Acınacak durumda, zavallı, kederli, muzdarip olmak.

1.1. perīşān ol-:-*ma, -ġıl*

ʿAşḳ aydur ʿaḳla nādān olmaġıl
ʿAḳl aydur sen **perīşān olmaġıl (Beyit 1030)**

pervāne:

1.) Geceleyin mum ışığının etrafında dönen ve mumun ateşinde kendini yakan kelebek; sevgilinin etrafında dönen ve sevgilinin güzellik ateşinde yanan âşık.

1.1. pervānesi:-*si*

Didi ey ʿāşıḳlaruñ **pervānesi**
Sensin ol cān baḥrinüñ dürdānesi **(Beyit 480)**

pervānevār:

1.) Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.

1.1. pervānevār:

Ben bu yoldan dönmezem merdānevār
Pes sücūd itsem gerek **pervānevār (Beyit 467)**

pervāz ur-: **(Deyim)**

1.) Kanat çırpmak, uçmak.

1.1. pervāz ur-:-*up*

Çün ki ten Ḳāfındadur Sī-murġ-ı cān
Bir gün **pervāz urup** uçar revān **(Beyit 766)**

perveriş al-: **(Deyim)**

1.) Terbiye almak.

1.1. perveriş al-:-*dı*

Didiler yā Rab ne ḳudretdür bu iş
Yā bu cünbiş ḳandan **aldı perveriş (Beyit 744)**

perveriş bul-: **(Deyim)**

1.) Terbiye edilmek.

1.1. perveriş bul-:-*dı*

Ḳudretinden ẓāhir oldı cümle iş
Ḥikmet ile **buldı** ʿālem **perveriş (Beyit 4)**

perveriş ol-:

1.) Beslenmek, yetiştirilmek.

1.1. perveriş ol-:-*du*

Bildi kim Manṣūrdan oldı bu iş
Anuñ irşādından **oldu perveriş (Beyit 230)**

pes:

1.) "İmdi, o halde, öyle ise" anlamlarında edat.

1.1. pes:

Pes bu esrārı gerek ketm idesin
Bu aradan sözümüz ḫatm edesin **(Beyit 126)**

1.2. pes:

Pes uşandı ol divīd ender zamān
Kim mürekkeb her yire urdı nişān **(Beyit 139)**

1.3. pes:

Pes işāret ḳıldı ol dem merd-i Ḥaḳ
Açılup dīvārlar oldı çü şāḳ **(Beyit 225)**

1.4. pes:

Pes ne yirüñdür senüñ zindān içi
Saña mesken olsa ḫoşdur cān içi **(Beyit 238)**

1.5. pes:

Pes ikisi daḫı bile ġayb olur
İşidüben cümlesi ḥayrān ḳalur **(Beyit 277)**

1.6. pes:

Ben bu meydān içre gerçek ʿāşıḳam
Pes Ene'l-Ḥaḳ söylerisem ṣādıḳam **(Beyit 413)**

1.7. pes:

İmdi sen de luṭf idüben varasın
Pes naṣīḥat idüben yalvarasın **(Beyit 426)**

1.8. pes:

Bī-ser ü pā olmışam ey ʿaşḳ eri
Pes mücerred ḳılur āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 445)**

1.9. pes:

Ben bu yoldan dönmezem merdānevār
Pes sücūd itsem gerek pervānevār **(Beyit 467)**

1.10. pes:

Pes sabāḥın iriserdür ol hümā
Ol olısardur bu cāna reh-nümā **(Beyit 475)**

1.11. pes:

Ben senüñ ḳapuñda uş bir çākerem
Pes ne ḥaddümdür saña fetvā virem
(Beyit 566)

1.12. pes:

Ben baña ḳıldum ne ḳıldumsa baña
Pes cerīme yoḳdurur bundan saña
(Beyit 679)

1.13. pes:

Pes saña degdi cevābuñ ey cüvān
Ellerüm bileklerümden kes hemān
(Beyit 680)

1.14. pes:

Pāre pāre eylediler bu tenüm
Cāna irdüm **pes** bu ten nemdür benüm
(Beyit 794)

1.15. pes:

Kendüsinüñ dilegile itdüñüz
Eyle olsa **pes** aña siz n'itdüñüz **(Beyit 833)**

1.16. pes:

Çün ki Ḥaḳdan irişe **pes** her dilek
Ol dilege mānīʿ olmaz nūh felek
(Beyit 836)

1.17. pes:

Pes size vācib budur ey ʿālimān
Her sözin anuñ dutasız bī-gümān
(Beyit 843)

1.18. pes:

Pes gerek kim yandurasız cismini
Kendüsi ḫoş anlamışdur resmini
(Beyit 846)

2.) "Ancak, fakat" anlamında bağlaç.

2.1. pes:

Pes budur āşıḳlara nām u nişān
ʿAşḳ meydānında vire baş u cān
(Beyit 541)

2.2. pes:

Pes diler kim raḥmet ide aṣlı ne
Zīra kim her şeyʾ varupdur aslına
(Beyit 555)

2.3. pes:

Cān ʿurūc eyler bu dem miʿrācına
Bu fenā ṣūretde **pes** muḥtācı ne **(Beyit 626)**

2.4. pes:

İrişeler Ḫāliḳuñ iḥsānına
Pes necāt ire ḳamunuñ cānına **(Beyit 927)**

2.5. pes:

Pes ʿurūcı irmedi ol vaḥdete
Düşdi ṣūret ʿāleminden keşrete **(Beyit 1005)**

2.6. pes:

Pes kişinüñ ʿaḳlına bitmez işi
ʿAşḳıla varur ṭarīḳı her kişi **(Beyit 1016)**

2.7. pes:

Pes güneş nūrı gerek oldu bize
Şuʿlesiyle ala ilte ol yüze **(Beyit 1025)**

2.8. pes:

Nitekim senlik saña oldı ḥicāb
Pes ḳaçan refʿ ola ol yüzden niḳāb
(Beyit 1042)

<u>peşīmān ol-:</u> (Deyim)

1.) Pişman olmak, yaptığı bir işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiğini anlayarak üzülmek.

1.1. peşīmān ol-:-*dı, -lar*

İşlerine hep **peşīmān oldılar**
Fürḳat idüp zār u giryān ḳıldılar **(Beyit 801)**

1.2. peşīmān ol-:-*dı, -lar*

Cümle ṭopraḳ ṣaçdılar başlarına
Hep **peşīmān oldılar** işlerine **(Beyit 825)**

1.3. peşīmān ol-:-*dı, -lar*

İşlerine hep **peşīmān oldılar**
Aġlaşuban zār u efġān ḳıldılar **(Beyit 957)**

<u>peymāne:</u>

1.) Şarap kadehi; İlahi aşk.

1.1. peymānesi:-*si*

ʿAşḳ-ı Ḥaḳdur ʿāşıḳuñ ḫum-ḫānesi
Cāndurur ol bādenüñ **peymānesi**
(Beyit 460)

1.2. peymānesinden:-*si, -n, -den*

Kim ki Ḥaḳ peymānesinden esridi
Cān u baş ol ʿarṣada ḳıldı fidī **(Beyit 159)**

1.3. peymānesinden:-*si, -n, -den*

Tā ezel **peymānesinden** içmişem
Cān-ı şīrīnümden ol dem geçmişem
(Beyit 190)

1.4. peymānesinden:-*si, -n, -den*

Her ki ṣūret ʿāleminden geçmedi
Ol beḳā **peymānesinden** içmedi
(Beyit 399)

1.5. peymāneyi:-*(y)i*

ʿAşḳ elinden içmişem **peymāneyi**
Cān virüben bulmışam cānāneyi
(Beyit 446)

pinhān it-:

1.) Saklamak, gizlemek.

1.1. pinhān it-:-*er*

Sır ṣaḳınan sırrını **pinhān ider**
Perde açan cānını ḳurbān ider **(Beyit 532)**

pīr ü civān:

1.) İhtiyar ve genç.

1.1. pīr ü civān:

Yir yüzine şöyle kim aḳdı revān
Gördiler bu sırrı ol **pīr ü civān (Beyit 185)**

1.2. pīr ü civān:

Geldiler zindāna hep **pīr ü civān**
Virdi Manṣūra selām ol merd-i men
(Beyit 291)

pīr ü cüvān:

1.) Yaşlı ve genç.

1.1. pīr ü cüvān:

İttifāḳ eylediler **pīr ü cüvān**
Kim seni iḥrāḳ iderler bu zamān
(Beyit 381)

1.2. pīr ü cüvān:

Görüben Manṣūrı şol dem ʿıyān
Ḥayrete düşdi ḳamu **pīr ü cüvān**
(Beyit 617)

1.3. pīr ü cüvān:

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ şol zamān
Şöyle kim vecd oldılar **pīr ü cüvān**
(Beyit 652)

1.4. pīr ü cüvān:

Od içine düşdi Manṣūr ol zamān
Ḥüzn ile durmışıdı **pīr ü cüvān (Beyit 856)**

1.5. pīr ü cüvān:

Ol yanan od sākin oldı bir zamān
Dār öñine geldiler **pīr ü cüvān (Beyit 870)**

pīşvā-yı evvelīn ü āḫir:

1.) Öncekilerin ve sonrakilerin önderi.

1.1. pīşvā-yı evvelīn ü āḫir:-*in*

Pīşvā-yı evvelīn ü āḫirīn
Ol Ḥabīb-i Raḥmeten li'l-ʿālemīn
(Beyit 386)

pūşiş it-:

1.) Örtmek, giyinmek.

1.1. pūşiş it-:-*me*

Pūşiş itme ḫırḳa-i sālūsuñı
ʿAşḳa virgil ʿārıla nāmusuñı **(Beyit 404)**

pür:

1.) Çok, dolu, çok fazla.

1.1. pür:

Diñlegil bir ḫoş ḥikāyet ey püser
Pür maʿānī cevheridür ser-be-ser
(Beyit 248)

pür-kerem:

1.) Cömertlik dolu, lütuf dolu.

1.1. pür-kerem:

Diñle imdi cānıla ey muḥterem
Söze geldi Gayb Eri ol **pür-kerem**
(Beyit 519)

1.2. pür-kerem:

Sen Ġanīsin ben ġulām ey **pür-kerem**
Ḫāṣa-lillāh ki saña fetvā virem **(Beyit 568)**

pür-nūr:

1.) Nurla dolu, nurlanmış.

1.1. pür-nūrı:-*ı*

Neyler imdi yine sen Manṣūrı gör
Bir daḫı remz ider ol **pür-nūrı** gör
(Beyit 703)

pür-nūr it-:

1.) Nurlarla dolu hale getirmek.

1.1. pür-nūr it-:-e

Tā kim ol Ḥaḳ cümleñüz maġfūr ide
Varıcaġız kabriñüz **pür-nūr ide**
(Beyit 770)

püser:

1.) Oğul, erkek çocuk.

1.1. püser:

Diñle imdi bir kerāmet ey **püser**
Bu ḫaber key muʿteberdür muʿteber
(Beyit 136)

1.2. püser:

Diñlegil bir ḫoş ḥikāyet ey **püser**
Pür maʿānī cevheridür ser-be-ser
(Beyit 248)

1.3. püser:

Çün ḳabūl oldı münācāt ey **püser**
Diñle cānıla sözi ey baht-vār **(Beyit 356)**

1.4. püser:

Hep Ene'l-Ḥaḳ oldı ṭopraḳ ey püser
Ṭañlayuban cümle ḫalḳ ider naẓar
(Beyit 691)

1.5. püser:

Key işitgil uşbu remzi ī **püser**
Ol aġan külden niçe işler ḳopar **(Beyit 877)**

1.6. püser:

Māʿ u menden geçmeyince ey **püser**
Kimse ol dergāha ḳılmadı sefer **(Beyit 1012)**

R

Rab:

1.) Bütün mahlûkātı yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden Cenâbıhak, Allah, Tanrı.

1.1. Rab:

Didiler yā **Rab** ne ḳudretdür bu iş
Yā bu cünbiş ḳandan aldı perveriş
(Beyit 744)

1.2. Rab:

Didiler yā **Rab** bu niçe ḥāl olur
Dilsüz oddan kim bu resme ḳāl olur
(Beyit 861)

Rabbenā:

1.) "Rabbimiz" anlamında Arapça bir ifade.

1.1. Rabbenā:

Ey Ḫudāvendā İlāhā **Rabbenā**
Ben ḳulı vaṣluñla ḳılduñ āşinā **(Beyit 784)**

1.2. Rabbenā:

Luṭf u ʿizzüñ Ḥaḳḳıçün yā **Rabbenā**
Bizi dīdāruñla eyle āşinā **(Beyit 1060)**

rabbi ernī: (Ayet)

1.) Rabbi erinî: "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tur'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi." (A'raf 7/143) ayetinden iktibastır.

1.1. rabbi ernī:

Rabbi ernī ol zebān-ı ʿaşḳ idi
Lī-maʿallāh ol zebān-ı ʿaşḳ idi **(Beyit 997)**

Rabbü'l-ʿulā:

1.) Yüce Allah.

1.1. Rabbü'l-ʿulā:

Didi Yā Allah yā **Rabbü'l-ʿulā**
Senden irdi bu yaḳınlıḳ ben ḳula
(Beyit 773)

rāh:

1.) Yol.

1.1. rāh:

Didiler kim niçe idelüm i şāh
Ḳapu bağlu bize yoḳ gitmege **rāh**
(Beyit 224)

rāhat:

1.) Ferahlık.

1.1. rāhat:

Bil ki ol vaḳt oldı **rāhat** cān-ı men
Beni ḳurtardı Allahum ġuṣṣadan
(Beyit 320)

Raḥīm:

1.) Acıyan, merhamet eden, esirgeyen; Allah.

1.1. Rahīm:

Biz günāhkāruz İlāhī sen Kerīm
Bu belāya çāre senden ey **Rahīm**
(Beyit 889)

1.2. Rahīm:

Ṣuçlarumuz çoḳdurur Ḥaḳḳa dāyim
Ḳıl bize faẕl u ʿināyet ey **Rahīm**
(Beyit 968)

1.3. Raḥīm:

Bu Nīyāzī ʿāṣinüñ cürmi delim
Raḥmet idüp yarlıġaġıl ey **Raḥīm**
(Beyit 1061)

raḥm it-: (Deyim)

1.) Acımak, merhamet göstermek.

1.1. raḥm it-:-*üben*

Dilerem gönlümde mihmān olasın
Raḥm idüben cānuma cān olasın
(Beyit 54)

raḥmet:

1.) Allah'ın yarattıklarına karşı olan acıma, bağışlama, lütuf ve merhameti.

1.1. raḥmete:-*e*

Bununıla yol varılur Ḥażrete
Cürmi gider ḳabūl olur **raḥmete**
(Beyit 1024)

1.2. raḥmeti:-*i*

Raḥmeti çoḳdurur hem bī-ʿaded
Size daḫı andan irişe meded **(Beyit 201)**

1.3. raḥmeti:-*i*

Tā ki Ḥaḳdan irişe size meded
Raḥmeti çoḳdur Ḫudānuñ bī-ʿaded
(Beyit 937)

1.4. raḥmetüñden:-*üñ, -den*

Raḥmetüñden ḳılma maḥrūm anları
Ṭoġrı dergāhuña varsın cānları **(Beyit 777)**

1.5. raḥmetüñden:-*üñ, -den*

Kim müʾellif ḥaḳḳına ḳılsa duʿā
Raḥmetüñden **ırma** aña ey Ḫudā
(Beyit 1064)

1.6. raḥmetüñle:-*üñ, -le*

Biz günahkāruz öküş ḳılduḳ günāh
Raḥmetüñle yarlıġa ey pādişāh **(Beyit 967)**

raḥmet doġ-:

1.) "Rahmet doğsun!" anlamına gelen dua ifadesi.

1.1. raḥmet doġ-:-*a*

Çün ki Manṣūr itdi bu resme duʿā
Bu duʿādan şeksüzin **raḥmet doġa** **(Beyit 799)**

raḥmet it-:

1.) Merhamet etmek, bağışlamak.

1.1. raḥmet it-:-*e*

Pes diler kim **raḥmet ide** aṣlı ne
Zīra kim her şeyʾ varupdur aslına **(Beyit 555)**

1.2. raḥmet it-:-*üp*

Uş żaʿīf olduḳ bize luṭf işlegil
Raḥmet idüp ṣuçumuz bağışlaġıl **(Beyit 892)**

1.3. raḥmet it-:-*üp*

Bu Nīyāzī ʿāṣinüñ cürmi delim
Raḥmet idüp yarlıġaġıl ey Raḥīm **(Beyit 1061)**

raḥmet ḳıl-: **(Deyim)**

1.) Esirgemek, kollamak, merhamet etmek.

1.1. raḥmet ḳıl:

Muṣṭafānuñ āb-ı rūyı ḥurmeti
Cümle īmān ehline **ḳıl raḥmeti (Beyit 1062)**

1.2. raḥmet ḳıl-:-*a*

Didi Manṣūra virüñ bir gün emān
Tā ki **raḥmet ḳıla** size müsteʿān **(Beyit 487)**

raḥmet ṣuyı:

1.) Esirgeme suyu, bağışlama suyu.

1.1. raḥmet ṣuyı:-*n, -a*

Size ol dimiş ki cismüm yanduruñ
Cānumı **raḥmet ṣuyına** ḳanduruñ **(Beyit 845)**

rakṣa gir-:

1.) Oyuna katılmak, oyun oynamak, dans etmek.

1.1. raḳṣa gir-:-*miş*

Ḳudretüñle ay u gün tābān döner
Raḳṣa girmiş çarḫ ser-gerdān döner **(Beyit 335)**

rām eyle-: (Deyim)

1.) İtaat etmek, boyun eğmek.

1.1. rām eyle-:-*me*

İkilikde ḳalma ārām eyleme
Cānuñı ol varṭaya **rām eyleme (Beyit 1008)**

rām ol-: (Deyim)

1.) İtaat etmek, boyun eğmek.

1.1. rām ol-:-*mış, -dur, -ur*

Ḳayd-ı ṣūret baña **rām olmışdurur**
Bu yalan dirlik ḥarām olmışdurur **(Beyit 620)**

rāz:

1.) Gizlenen şey, sır.

1.1. rāzı:-*ı*

Çünki Manṣūrdan bu **rāzı** bildiler
Durdılar meskenlerine geldiler **(Beyit 322)**

1.2. rāzı:-*ı*

Bilesüz ʿāşıḳlaruñ **rāzı** nedür
ʿAşḳ içinde işlenen kārı nedür **(Beyit 671)**

1.3. rāzumı:-*um, -ı*

Rāzumı bir eyleyem cānānıla
Anuñ içün dāra geldüm cānıla **(Beyit 654)**

rāżı:

1.) Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rıza gösteren.

1.1. rāżıyam:-*(y)am*

Döndi Manṣūr aña aydur ey cüvān
Rāżıyam bu ḥālüme bilgil ʿıyān **(Beyit 240)**

rāżı eyle-: (Deyim)

1.) Razı etmek.

1.1. rāżı eyle-:-*dü, -ñ*

Uşda **rāżı eyledüñ** mihmānuñı
Ḳoduñ orta yirde baş u cānuñı **(Beyit 325)**

recā:

1.) Rica, dilek, istek.

1.1. recānuz:-*nuz*

Varısa Ḥaḳdan **recānuz** key bilüñ
Ner ne kim ben dir isem eyle ḳıluñ **(Beyit 662)**

1.2. recāsındayıdum:-*sın, -da, -(y)ı, -dum*

Didi Manṣūr merdāne zindeyidüm
Ben Ḥaḳuñ ḫavf u **recāsındayıdum** **(Beyit 314)**

redd ol-: (Deyim)

1.) Reddedilmek, geri çevrilmek, kabul olmamak.

1.1. redd ol-:-*a*

Cān u baṣ Ḥażrete ger sedd ola
Bāyezīd-i vaḳt olursa **redd ola (Beyit 30)**

1.2. redd ol-:-*ma, -dı*

Ḥaḳ rıżāsın isteyen redd olmadı
Ḫāk-i cismānī aña sedd olmadı **(Beyit 29)**

reddeyle-:

1.) Reddetmek, kabul etmemek, geri çevirmek.

1.1. reddeyleme:-*me*

Sözümüz **reddeyleme** ey cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭānumuz **(Beyit 390)**

reddit-:

1.) Kabul etmemek, geri çevirmek.

1.1. redditme:-*me*

Durma ey cellād ıraḳda gel yakın
Sözini **redditme** Manṣūruñ ṣaḳın **(Beyit 757)**

refʿ eyle-: (Deyim)

1.) Def etmek, ortadan kaldırmak.

1.1. refʿ eyle-:

Senligüñ **refʿ eyle** imdi aradan
Gevher isterseñ bu seng ü ḫāradan **(Beyit 34)**

refʿ ol-: (Deyim)

1.) Ortadan kaldırmak, hükümsüz kılmak, yok etmek, gidermek.

1.1. refʿ ol-:-*a*

Nitekim senlik saña oldı ḥicāb
Pes ḳaçan **refʿ ola** ol yüzden niḳāb **(Beyit 1042)**

1.2. refʿ ol-:-*dı*

Perde **refʿ oldı** şehā gördüm seni
Kulluġa anda ḳabūl itdüñ beni **(Beyit 788)**

1.3. refʿ ol-:-*muş*

Şöyle vuṣlat bulmış ol Allāh ile
Perde **refʿ olmuş** birikmiş şāh ile
(Beyit 93)

rehber:

1.) Yol gösterici, kılavuz.

1.1. reh-beri:-*i*

ʿAşḳ olupdur Ḥaḳ yolunuñ **reh-beri**
ʿĀşıḳısañ ʿaşḳı dutma serseri **(Beyit 18)**

1.2. reh-berüm:-*üm*

Dosta ḫaber oldı ṭurdı maḥşerüm
Ol cemāle yoḳlıḳ oldı **reh-berüm**
(Beyit 450)

rehber ol-: (Deyim)

1.) Yol gösterici olmak, rehber olmak, kılavuz olmak.

1.1. rehber ol-:-*up, -dur*

ʿAşḳ **olupdur** Ḥaḳ yolınuñ **rehberi**
ʿAşḳa vir cānuñ ḳamudan ol beri
(Beyit 1040)

reh-nümā:

1.) Yol gösteren, kılavuz.

1.1. reh-nümā:

Pes sabāḥın iriserdür ol hümā
Ol olısardur bu cāna **reh-nümā (Beyit 475)**

reh-nümūn:

1.) Yol gösteren, rehber.

1.1. reh-nümūn:

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür yā ḳavm-i dūn
Nitekim Ḥaḳ oldı baña **reh-nümūn**
(Beyit 97)

reh-nümūn ol-:

1.) Yol gösteren olmak, rehber olmak.

1.1. reh-nümūn ol-:-*a*

Bu ḳafesde cānuñı ḳılma zebūn
Şemʿ-i vaḥdet tā ki **ola reh-nümūn**
(Beyit 726)

remz:

1.) Gizlice işaret, ima kapalı biçimde anlatma.

1.1. remzi:-*i*

Key işitgil uşbu **remzi** ī püser
Ol aġan külden niçe işler ḳopar **(Beyit 877)**

1.2. remzi:-*i*

Gizlü **remzi** şöyle kim fāş eyleyem
Çağırup ol dem Ene'l-Ḥaḳ söyleyem
(Beyit 905)

1.3. remzi:-*i*

İlteler zindāna beni şol zamān
Āşikār idem yine **remzi** nihān **(Beyit 910)**

1.4. remzin:-*in*

Çün Ene'l-Ḥaḳ **remzin** itdüñ āşikār
Berdār olduñ sen imdi dāra var **(Beyit 535)**

1.5. remzini:-*i, -n, -i*

Bu araya tercümān ṣığmaz bilüñ
Bilmedüñüz **remzini** uşbu dilüñ
(Beyit 149)

1.6. remzini:-*i, -n, -i*

Gel bu müşkil ʿuḳdeyi ḥall eylegil
Remzini sen bu rumūzuñ söylegil
(Beyit 310)

1.7. remzini:-*i, -n, -i*

Bilmedük ol ʿaşḳ erinün **remzini**
Ṭuymaduḳ cānān gözinüñ ġamzını
(Beyit 867)

1.8. remzini:-*i, -n, -i*

Söylemişdi Manṣūr aña ol zamān
Kim Ene'l-Ḥaḳ remzini ḳılam ʿıyān
(Beyit 904)

1.9. remzüñ:-*üñ*

Kim iriserdür bu **remzüñ** ġavrına
Kim ḳadem urdı bu sırruñ ṭavrına
(Beyit 383)

1.10. remzüñ:-*üñ*

Ol bilür ancaḳ bu ḥālüñ ṭavrını
Zirā bilmişdür bu **remzüñ** ġavrını
(Beyit 474)

remz it-:

1.) Gizlice işaret etmek.

1.1. remz it-:-*er*

Neyler imdi yine sen Manṣūrı gör
Bir daḫı **remz ider** ol pür-nūrı gör
(Beyit 703)

rencūr:

1.) Hasta, dertli.

1.1. rencūrdur:-*dur*

Her birine Ḥaḳ virüpdür bir naṣīb
Kimisi **rencūrdur** kimi ṭabīb **(Beyit 176)**

reng ü bū:

1.) Renk ve koku; şan ve şöhret.

1.1. reng ü bū:

Didi kim ʿuşşāḳa budur **reng ü bū**
Kim bu sırrı bildi aldı baḫtulu **(Beyit 707)**

reşād-ı Lem-yezel:

1.) Baki olan Allah'ın yolunda yürümek; Sonsuz olan ve yolunda yürünen Allah.

1.1. reşād-ı Lem-yezel:

Ey Kerīm-kār u **reşād-ı Lem-yezel**
Ḳudretüñ ḳabżında her ʿuḳd oldı ḥal **(Beyit 329)**

resen:

1.) İp, urgan, halat.

1.1. resen:

Luṭf idüp fetvā vir indi ḫalḳa sen
Tā ki boynuma bıraḳsunlar **resen** **(Beyit 558)**

resm:

1.) Görüntü, şekil, tarz, suret, fiziksel yapı.

1.1. resme:-*e*

Uşbu **resme** söz ḳaçan taḥḳīḳ ola
Bu yalan daʿvī niçe taṣdīḳ ola **(Beyit 108)**

1.2. resme:-*e*

Ṣubḥa dek ḳıldı münācāt āh ile
Ḳul gerek bu **resme** ola şāh ile **(Beyit 359)**

1.3. resme:-*e*

Çünki ol bu **resme** güftār itmedi
Gizledi esrārı iẓhār itmedi **(Beyit 388)**

1.4. resme:-*e*

Çün bu **resme** itdiler anlar gulu
İmdi key Diñle sözi ey baḫtulu **(Beyit 601)**

1.5. resme:-*e*

Çün ki Şiblī aldı bu **resme** cevāb
Cānına irdi anuñ biñ biñ sevāb **(Beyit 732)**

1.6. resme:-*e*

Uşda özümden mücerred olmışam
Nūr-ı ẕātıla şu **resme** ṭolmışam **(Beyit 752)**

1.7. resme:-*e*

Çün ki Manṣūr itdi bu **resme** duʿā
Bu duʿādan şeksüzin raḥmet doġa
(Beyit 799)

1.8. resme:-*e*

Didiler yā Rab bu niçe ḥāl olur
Dilsüz oddan kim bu **resme** ḳāl olur
(Beyit 861)

1.9. resme:-*e*

Çün bular bu **resme** zārı ḳıldılar
Cümlesi hep zār u giryān oldılar
(Beyit 893)

1.10. resme:-*e*

Bunlara şol **resme** düşdi bu figān
Yaş yirine gözlerinden aḳdı ḳan **(Beyit 898)**

1.11. resmini:-*i, -n, -i*

Pāre pāre ṭoġraduram cismini
Maḥv iderem ismini vü **resmini (Beyit 67)**

1.12. resmini:-*i, -n, -i*

Pes gerek kim yandurasız cismini
Kendüsi ḫoş anlamışdur **resmini**
(Beyit 846)

Resūl:

1.) Allah'ın resûlü, Hz. Muhammed.

1.1. Resūle:-*e*

Çün bu söz bu arada oldı tamām
Diñ **Resūle** es-ṣalātü ve'ṣ-selām
(Beyit 971)

1.2. Resūle:-*e*

Ey bürāder söz tamām oldı tamām
Diñ **Resūle** es-ṣalātü ve'ṣ-selām
(Beyit 1066)

Resūl-i kāʾināt:

1.) "Kâinatın nebîsi" anlamına gelen Hz. Muhammed'in nâmı.

1.1. Resūl-i kāʾināt:

Men reʿeni dir **Resūl-i kāʾināt**
Kim bu sırrı bilse mekşūf ola ẕāt
(Beyit 409)

revā ḳıl-: **(Deyim)**

1.) Uygun bulmak, layık görmek.

1.1. revā ḳıl-:-*dı*

Ḳıldı Manṣūr el götürüben duʿā
Ol duʿāyı Ḥaḳ Çalap **ḳıldı revā (Beyit 215)**

revān:

1.) Akan, akıcı, çabuk, hemen.

1.1. revān:

Geldi zindāncı ḳapuya şol zamān
Bakdı ḳapuyı açıḳ gördi **revān (Beyit 227)**

1.2. revān:

İşidüp zindāncı ol sāʿat hemān
Secde ḳılup ṭaşraya çıḳtı **revān (Beyit 247)**

1.3. revān:

İrdi zindāncı Ḫalīfeye **revān**
Dir ʿaceb ḥāl oldı ey şāh-ı cihān **(Beyit 255)**

1.4. revān:

Gelüben şāha didiler ol cüvān
Ḫoş Ene'l-Ḥaḳ sāzını çalar **revān (Beyit 287)**

1.5. revān:

İmdi bir gün baña virsünler emān
Ta Ene'l-Ḥaḳ dārına varam **revān (Beyit 478)**

1.6. revān:

Ḥükm idüp ʿālimler şol dem **revān**
Dār aġacın dikdiler ender zamān **(Beyit 600)**

1.7. revān:

Yile karşu ṣavuruñ külüm **revān**
Ta ki ḫoşnūd ola sizden Müsteʿān **(Beyit 661)**

1.8. revān:

Ṣundı ṣolın daḫı kesdi ol zamān
Ṣol elinden daḫı ḳan aḳdı **revān (Beyit 689)**

1.9. revān:

Kesdi cellād ṣaġ ayaġın bī-emān
Yir yüzine akdı ḳanı hem **revān (Beyit 739)**

1.10. revān:

Çün ki ten Ḳāfındadur Sī-murġ-ı cān
Bir gün pervāz urup uçar **revān (Beyit 766)**

<u>revān aḳ-:</u> (Deyim)

1.) Akıp gitmek.

1.1. revān aḳ-:-*dı*

Yir yüzine şöyle kim **aḳdı revān**
Gördiler bu sırrı ol pīr ü civān **(Beyit 185)**

1.2. revān aḳ-:-*ıt, -ur, -dı*

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī ol zamān
Gözlerinden **aḳıdurdı** ḳan **revān (Beyit 954)**

revān it-:

1.) Dökmek, akıtmak.

1.1. revān it-:-*di*

Cümle ʿālimler ġulū **itdi revān**
Didiler ṭutuñ bunı virmeñ amān **(Beyit 165)**

revān ol-: (Deyim)

1.) Hemen hareket etmek, yola çıkmak.

1.1. revān ol-:-*dı*

Dört yüz ḳapu açıldı ol zamān
Her biri bir ḳapudan **oldı revān (Beyit 226)**

1.2. revān ol-:-*dı*

Şeyḫ Cüneyd ol dem ṭurup **oldı revān**
Geldi ol maḫlūḳ içinde ol zamān **(Beyit 421)**

1.3. revān ol-:-*dı*

Āh u zārı ḳıldı Şeyḫ **oldı revān**
Sen bu aḥvāli işit bā-gūş-ı cān **(Beyit 485)**

1.4. revān ol-:-*dı*

Çün ki cān atup **revān oldı** mürīd
Geldi girdi ḫalvete ol ehl-i dīd **(Beyit 944)**

1.5. revān ol-:-*du, -m*

Cān atup ol aradan **oldum revān**
Ḥażretüñe irdüm ey cān-ı cihān **(Beyit 527)**

1.6. revān ol-:-*up*

Ṭurdı yirinden **revān olup** gelür
Cümle Baġdād ehli cemʿ olmış görür **(Beyit 368)**

1.7. revān ol-:-*up*

Çün ki Şeyḫ ol dem **revān olup** gelür
Diñle kim Manṣūr ıla ol ne ḳılur **(Beyit 374)**

rıżā ol-: (Deyim)

1.) Razı olmak, memnunluk duymak.

1.1. rıżā ol-:-*dı*

Kendüsine kendüden **oldı rıżā**
Aña maḳdūr olmışıdı bu ḳażā **(Beyit 834)**

rıżā vir-: (Deyim)

1.) Rıza göstermek, razı olmak, onamak, uygun bulmak.

1.1. rıżā vir-:-*di*

Çün ki Manṣūr añlara **virdi rıżā**
Diñle imdi n'olısardur mācerā **(Beyit 673)**

rikkat:

1.) Acıyıp merhamet etme.

1.1. riḳḳat:

Ḳamusı Manṣūra ḥayfā didiler
Riḳḳat odından nedāmet yidiler **(Beyit 821)**

rū-be-rū ol-:

1.) Yüz yüze gelmek, karşı karşıya kalmak.

1.1. rū-be-rū ol-:-*du, -m*

Şād u ḥurrem vardı Manṣūr ilerü
Didi kim dostıla **oldum rū-be-rū (Beyit 618)**

rūḥ:

1.) Allah tarafından yaratıldıktan sonra insan bedenine üflenen, ölümden sonra da varlığı devam eden ve mahiyeti tam olarak bilinemeyen ilahi ve manevi cevher.

1.1. rūḥına:-*ı, -n, -a*

Rūḥına yüz bin ṣalāt ile selām
Hem dirüz aṣḥāb u āline tamām **(Beyit 11)**

1.2. rūḥını:-*ı, -n, -ı*

Tā ki anuñ **rūḥını** şād idesiz
Kendüñüz ḳayġudan āzād idesiz **(Beyit 849)**

rūḥānī:

1.) Ruhla ilgili, rûha âit; maddî ve cismânî tarafı olmayan, mânevî.

1.1. rūḥānidür:-*dür*

Bu kesilen ẓāhir el cismānidür
Bāṭınuñ ḳudret elü **rūḥānidür (Beyit 698)**

rūḥ-ı Manṣūr:

1.) Mansûr'un ruhu.

1.1. rūḥ-ı Manṣūr:-*ı*

Ger bizi bu ġamdan āzād idesin
Rūḥ-ı Manṣūrı bu dem şād idesin **(Beyit 942)**

rūḥ-ı pāk:

1.) Temiz ruh.

1.1. rūḥ-ı pāk:

Āşinā sen ḳılduñ ābı ḫāk ile
Maḥrem itdüñ anı **rūḥ-ı pāk** ile **(Beyit 345)**

rūh-ı revān:

1.) Feraha ermiş ruh, huzura ulaşmış can.

1.1. rūh-ı revān:

Didi Manṣūr aña ey **rūh-ı revān**
Her ḳaçan mevc ursa baḥr-i bī-kerān
(Beyit 440)

rumūz:

1.) Remizler, işâretler, gizli anlamları olan îmâlı sözler.

1.1. rumūzı:-*ı*

Size bu envārdan feyż olmadı
Cānuñuz ʿaşḳuñ **rumūzı** bilmedi
(Beyit 624)

1.2. rumūzuñ:-*uñ*

Gel bu müşkil ʿuḳdeyi ḥall eylegil
Remzini sen bu rumūzuñ söylegil
(Beyit 310)

rumūz-ı kün fekān: **(Ayet)**

1.) "Ol der ve olur."un işaretleri. II Kur'ân'da "Kün feyekûn" şeklinde pek çok ayette geçen bu ibare, "Ol der ve olur" anlamındadır. Bkz. Bakara Sûresi, âyet 117; Al-i İmrân Sûresi, âyet 47; En'âm Sûresi, âyet 73; Mü'min Sûresi, âyet 68.

1.1. rumūz-ı kün fekān:

Dü cihānuñ serveri benven ʿıyān
Benden açıldı **rumūz-ı Kün fekān**
(Beyit 454)

rūşen ol-:

1.) Parlamak, ışıldamak; aşikâr olmak, herkesçe bilinmek.

1.1. rūşen ol-:-*dı*

Ṣubḥ olınca nāliş itdi şol zamān
Rūşen oldı çün zemīn ü āsumān
(Beyit 103)

1.2. rūşen ol-:-*mış*

Ṭolmış ol zindān içi Manṣūrıla
Ḫūb cemāli **rūşen olmış** nūrıla **(Beyit 253)**

rūşen-naẓar:

1.) Aydınlık gören; Hak nûru ile bakan.

1.1. rūşen-naẓar:

Gördi ḥāli Şeyḫ Şiblī gör n’ider
Şeyḫ Cüneyde irdi ol **rūşen-naẓar**
(Beyit 362)

rūy u ser:

1.) Yüz ve baş.

1.1. rūy u ser:-*i*

Ġayb erenlerden görelüm ol eri
Ayağına sürelüm **rūy u seri (Beyit 499)**

rūzī kıl-:

1.) Kısmet etmek.

1.1. rūzī ḳıl-:-*mış*

Dest-i ḳudret **rūzī ḳılmış** Ḥaḳ saña
Saña virmiş varlığın muṭlaḳ saña
(Beyit 237)

rūz-ı vuṣlat:

1.) Kavuşma günü.

1.1. rūz-ı vuṣlatum:-*um*

Çün ki baña Ḥaḳdan oldı ḥalvetüm
Gitdi fürḳat irdi **rūz-ı vuṣlatum (Beyit 131)**

S

saʿādet:

1.) Mutluluk, bahtiyarlık, huzur.

1.1. saʿādet:

Ḥaḳ **saʿādet** birle açdı fālümi
Cümle teşḫīş eyledüm aḥvālümi
(Beyit 241)

1.2. saʿādet:

Ger **saʿādet** ister iseñ ʿāşıḳ ol
Yoluña ṣādıḳ er iseñ ʿāşıḳ ol **(Beyit 986)**

saʿādet gülistānı:

1.) Mutluluk bahçesi.

1.1. saʿādet gülistānı:

Ey **saʿādet gülistānı** ḫoş-liḳā
Çıḳsun ol göz kim saña egri baḳa
(Beyit 235)

saʿādet menzili:

1.) Mutluluk yolu.

1.1. saʿādet menzilin:-*n*

Bulmaḳ isterseñ **saʿādet menzilin**
Māyil olma ḳo bu ʿādet menzilin
(Beyit 26)

sāʿat:

1.) Saat; vakit, zaman.

1.1. sāʿat:

Başlayup Allāhu Ekber kim dedi
İşidüp Manṣūr o **sāʿat** söyledi **(Beyit 170)**

1.2. sāʿat:

Bir ġırīv ḳopdı şu **sāʿat** nāgehān
Cūşa geldiler zemīn ü āsumān **(Beyit 822)**

1.3. sāʿat:

Cümle ol maḫlūḳ işitdi bu sözi
Ḥayrete düşdi şolok **sāʿat** özi **(Beyit 860)**

1.4. sāʿat:

Düşdügi **sāʿat** Ene'l-Ḥaḳ didi kül
Diñle Ḥaḳdan külli şeyʾ ayru degül
(Beyit 879)

ṣabāḥ:

1.) Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman, sabah.

1.1. ṣabāḥ:

Ol gice daḫi geçüp irdi **ṣabāḥ**
Diñle n'olısardur ey ehl-i ṣalāḥ **(Beyit 494)**

1.2. sabāḥın:-*ın*

Pes **sabāḥın** iriserdür ol hümā
Ol olısardur bu cāna reh-nümā **(Beyit 475)**

<u>ṣabr:</u>

1.) Sabır, dayanma gücü.

1.1. ṣabrumı:-*um, -ı*

Ṣabrumı yaġmaladı ol Ḥaḳ benüm
Ṭāḳatüm ṭaḳ oldu uş muṭlaḳ benüm **(Beyit 133)**

<u>ṣaç-:</u>

1.) Saçmak, serpmek, dağıtmak, dökmek.

1.1. ṣaçar:-*ar*

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī baş açar
Gözlerinden yaş yirine ḳan ṣaçar **(Beyit 819)**

1.2. ṣaçdılar:-*dı, -lar*

Cümle ṭopraḳ **ṣaçdılar** başlarına
Hep peşīmān oldılar işlerine **(Beyit 825)**

1.3. ṣaçıla:-*ıl, -a*

Yir yüzine tā ki ḳanum **ṣaçıla**
Şol zamān sırr-ı Ene'l-Ḥaḳ açıla **(Beyit 681)**

1.4. ṣaçılmasa:-*ıl, -ma, -sa*

Mevc deryāyile olsa ḫūb idi
Ṭaşra **ṣaçılmasa** key merġūb idi **(Beyit 437)**

<u>ṣadā:</u>

1.) Ses, avaz, yankı.

1.1. ṣadādan:-*dan*

Ol **ṣadādan** ṭoldı ʿālem ser-te-ser
ʿArş u Kürsī ṭaġ u ṣaḥrā baḥr u ber **(Beyit 667)**

<u>ṣaddaḳ:</u>

1.) Doğrulayan, gerçeği bildiren, tasdik eden.

1.1. ṣaddāḳ:

Ḳarşu durmışlarıdı ġayb-ı ricāl
Didiler **ṣaddāḳ** eyā ṣāḥib-kemāl **(Beyit 810)**

<u>ṣad-hezārān:</u>

1.) Yüzbinlerce, pek çok.

1.1. ṣad-hezārān:

Sende senlik **ṣad-hezārān** perdedür
Ḳo seni görgil Ḥaḳḳı kim bizdedür
(Beyit 33)

1.2. ṣad-hezārān:

Kendözüñi bilmez iseñ nerdesin
Saña andan **ṣad-hezārān** perdesin
(Beyit 406)

1.3. ṣad-hezārān:

Durdı şol dem Şeyḫ-i Şiblī pāk-i dīn
Cevherine **ṣad-hezārān** āferīn **(Beyit 428)**

<u>ṣādık:</u>

1.) Dostluğunda samîmî ve vefâlı olan, dostluk bağlarının gerektirdiği vefâyı gösteren, sadâkatli kimse; doğru, gerçek, hakiki.

1.1. ṣādıḳ:

Didi Allāh dimege lāyıḳ degül
Siz aña **ṣādıḳ** dimeñ bayıḳ degül
(Beyit 173)

1.2. ṣādıḳ:

Çün Ene'l-Ḥaḳ didügi **ṣādıḳ** mıdur
Yā bu söz her kimseye lāyıḳ mıdur
(Beyit 506)

1.3. ṣādıḳ:

Ger saʿādet ister iseñ ʿāşıḳ ol
Yoluña **ṣādıḳ** er iseñ ʿāşıḳ ol **(Beyit 986)**

1.4. ṣādıḳam:-*am*

Ṣādıḳam bu sözde ben bayıḳ bilüñ
Varuñ imdi bir demür örsi buluñ
(Beyit 178)

1.5. ṣādıḳam:-*am*

Ben bu meydān içre gerçek ʿāşıḳam
Pes Ene'l-Ḥaḳ söylerisem **ṣādıḳam**
(Beyit 413)

1.6. ṣādıḳuñ:-*uñ*

Ḳanına girdük o gerçek ʿāşıḳuñ
Ḥaḳ yolında ṭoġrı duran **ṣādıḳuñ**
(Beyit 828)

<u>ṣad-pāre ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) Yüz parçaya ayırmak, parça parça etmek.

1.1. ṣad-pāre ḳıl-:

Sen daḫı var kendözüne çāre ḳıl
ʿAşḳ içinde özüñi **ṣad-pāre ḳıl (Beyit 245)**

1.2. ṣad-pāre ḳıl-:-*dur*

Didi Manṣūr ey Ḫudā fermān senüñ
Cismümi **ṣad-pāre ḳıldur** cān senüñ **(Beyit 70)**

1.3. ṣad-pāre ḳıl-:-*sun, -lar*

Didi kim **ṣad-pāre ḳılsunlar** beni
ʿĀṣıḳ u ṣādıḳ n'ider cān u teni **(Beyit 593)**

ṣadr:

1.) Makam, yüksek mertebe.

1.1. ṣadrı:-*ı*

İmdi gör ʿaḳluñ maḳāmı niçedür
ʿAṣḳ **ṣadrı** biñ biñ andan yücedür **(Beyit 1037)**

ṣadrü'l-emīn:

1.) Güvenilir sadrazam (Hz. Muhammed).

1.1. ṣadrü'l-emīn

Muṣṭafā vü müctebā **ṣadrü'l-emīn**
Ol vefā kānı şefīʿü'l-müẕnibīn **(Beyit 10)**

ṣaf:

1.) Yan yana düzgün bir şekilde sıralanan kimselerin meydana getirdiği dizi, sıra.

1.1. ṣafında:-*ı, -n, -da*

Milke mucidsin i kān-ı vefā
Evliyā **ṣafında** sen bulduñ ṣafā **(Beyit 482)**

ṣaf bağla-:

1.) Sıralı bir şekilde durmak, sıralanmak.

1.1. ṣaf bağla-:-*(y)up*

Dāra ḳarşu durdılar **ṣaf bağlayup**
Fürḳat itdiler ḳamusı ağlayup **(Beyit 647)**

ṣafā:

1.) Eğlence, zevk, neşe; gönül şenliği.

1.1. ṣafā:

Saña erişe Ḥabībüm Muṣṭafā
Bulasın andan sürūr ile **ṣafā (Beyit 76)**

1.2. ṣafā:

Açdı Manṣūr ağzını şol dem **ṣafā**
Ağzı yarın ṣundı aña Muṣṭafā **(Beyit 89)**

1.3. ṣafā:

Çünki baña mürşid oldı Muṣṭafā
Cānuma andan irişdi bu **ṣafā (Beyit 464)**

1.4. şafā:

Milke mucidsin i kān-ı vefā
Evliyā şafında sen bulduñ **şafā (Beyit 482)**

1.5. şafā:

Ḥaḳḳ ıla ṭoldı içüm ṭaşum **şafā**
ʿAyn-ı luṭf oldı baña ḳahr u cefā **(Beyit 638)**

1.6. şafā:

Her kime kim mürşid oldı Muṣṭafā
Bu **şafā** anuñdur ancaḳ bu şafā **(Beyit 716)**

1.7. şafā:

Her kime kim mürşid oldı Muṣṭafā
Bu şafā anuñdur ancaḳ bu **şafā (Beyit 716)**

1.8. şafā:

Ger **şafā** aşlın dilerseñ yāra gel
Sen daḫı Manṣūr bigi berdāra gel **(Beyit 730)**

1.9. şafā:

Diñle imdi ʿaşḳıla hem ey **şafā**
Vir ṣalavāt sen be-cān-ı Muṣṭafā **(Beyit 943)**

1.10. şafā:

ʿAşḳ meydānına geldi cānıla
Cānını virdi **şafā** erkānıla **(Beyit 977)**

1.11. şafānuñ:-*nuñ*

Bu **şafānuñ** menbaʿından vir cevāb
Daʿvetüm luṭfuñla eyle müstecāb **(Beyit 719)**

1.12. şafānuñ:-*nuñ*

Kendözünden ger mücerred olasın
Bu **şafānuñ** ḥālin ol dem bilesin **(Beyit 721)**

<u>şafa bul-:</u>

1.) Mutlu olmak, sevinmek.

1.1. şafa bul-:-*mış, -sın*

Dü cihāna sen ki olmışsın ḳafā
Ṣafḥa-i vaḥdetde **bulmışsın şafa** **(Beyit 563)**

<u>şaf-ber-şaf ol-:</u>

1.) Saf saf olmak, sıra sıra dizilmek.

1.1. şaf-ber-şaf ol-:-*dı*

Şaf-ber-şaf oldı ʿālimler şu dem
Şeyḫ Şiblī bile ol ṣāhib-ḳadem **(Beyit 361)**

<u>şafḥa-i vaḥdet:</u>

1.) Birlik sayfası.

1.1. ṣafḥa-i vaḥdet:-*de*

Dü cihāna sen ki olmışsın ḳafā
Ṣafḥa-i vaḥdetde bulmışsın ṣafa
(Beyit 563)

<u>ṣaf-ṣaf:</u>

1.) Dizi dizi, sıra sıra.

1.1. ṣaf-ṣaf:

Durdılar çün ḳālıb ḳālıb **ṣaf-ṣaf**
Ṣanki bir yire yıḳıldı kūh u ḳaf **(Beyit 599)**

<u>ṣaf ṭut-:</u> (Deyim)

1.) Sıraya girmek, sıraya dizilmek.

1.1. ṣaf ṭut-:-*uban*

ʿĀlim ü ʿābid **ṭutuban ṣafları**
Çoḳ tilāvet ḳıldılar Muṣḥafları **(Beyit 962)**

<u>ṣağ:</u>

1.) Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı.

1.1. ṣağ: (El)

Ṣunıvirdi **ṣağ** elin ṣāh-ı cihān
Bileginden kesdi cellād ol zamān
(Beyit 683)

1.2. ṣağ: (Ayak)

Ṣağ ayağın ṣundı ol ṣāh-ı güzīn
ʿĀṣıḳı gör kim ne ḳılur kendözin
(Beyit 738)

1.3. ṣağ: (Ayak)

Kesdi cellād **ṣağ** ayağın bī-emān
Yir yüzine akdı ḳanı hem revān **(Beyit 739)**

<u>saḫī ol-:</u>

1.) Cömert olmak.

1.1. saḫī ol-:-*a, -sın*

Ey bürāder diñle imdi bir daḫı
Buḫlı elden ḳo **olasın saḫī (Beyit 731)**

<u>ṣāḥib-devlet:</u>

1.) İktidar sahibi.

1.1. ṣāḥib-devleti:-*i*

Virüñ imdi bir gün aña mühleti
Görelüm gelsün o **ṣāḥib-devleti**
(Beyit 490)

<u>ṣāḥib-ḳadem:</u>

1.) Sahip olan, koruyan.

1.1. ṣāhib-ḳadem:

Ṣaf-ber-ṣaf oldı ʿālimler şu dem
Şeyḫ Şiblī bile ol **ṣāhib-ḳadem (Beyit 361)**

1.2. ṣāḥib-ḳadem:

Çün ki bunlar intiẓār itdi şu dem
Gördiler irişdi ol **ṣāḥib-ḳadem (Beyit 500)**

ṣāḥib-kār:

1.) Hizmetler, ticaret veya üretim şeklinde kar elde etmek amacıyla bir iş sahibi olan kişi.

1.1. ṣāḥib-kār:

Şöyle kim müstaḥżır-ı esrār idi
Hem vilāyet içre **ṣāḥib-kār** idi **(Beyit 45)**

ṣāḥib-kemāl:

1.) Kâmillik, olgunluk sahibi.

1.1. ṣāḥib-kemāl:

Didiler neylersin ey **ṣāḥib-kemāl**
Ellerüñ yüzüñe sürdüñ bu ne hāl **(Beyit 706)**

1.2. ṣāḥib-kemāl:

Ḳarşu durmışlarıdı ġayb-ı ricāl
Didiler ṣaddāḳ eyā **ṣāḥib-kemāl** **(Beyit 810)**

ṣāḥib-kerem:

1.) Cömertlik sahibi.

1.1. ṣāḥib-kerem:

Şeyḫ Şiblī ol ʿazīz ü muḥterem
Ol vilāyet maʿdeni **ṣāḥib-kerem** **(Beyit 258)**

ṣāḥib-naẓar:

1.) Tecrübesi, görüşü, düşüncesi kuvvetli olan (kimse).

1.1. ṣāḥib-naẓar:

Dicle ırmaġına ol külden meger
Düşdi bir ḳaṭre eyā **ṣāḥib-naẓar** **(Beyit 878)**

sāḥil:

1.) Deniz kıyısı.

1.1. sāḥili:-*i*

Ol deñizüñ **sāḥili** nāsūt olur
Ḳaʿrını ṣorarısañ lāhūt olur **(Beyit 442)**

ṣaḥra:

1.) Çöl, susuz ve ıssız geniş arazi.

1.1. ṣaḥraya:-*(y)a*

Düşdi bir **ṣaḥraya** ṣu ʿummān olur
Ṣandılar kim baḥr-ı bī-pāyān olur **(Beyit 883)**

saʿīd ol-:

1.) Kutlu, uğurlu olmak.

1.1. saʿīd ol-:-*dı*

ʿAşḳ içinde çün bugün oldum şehīd
Ṭāliʿüm baḫtum benüm **oldı saʿīd**
(Beyit 634)

<u>şakf:</u>

1.) Dam, çatı, tavan; gökyüzü.

1.1. şakfa:-*a*

Ol divīdi **şakfa** çaldı bir kezin
Gör ne iş gösterdi ol şāh-ı güzīn **(Beyit 138)**

<u>saḳf-ı şaḥna:</u>

1.) Gökyüzünün ortası.

1.1. saḳf-ı şaḥna:-*a*

Saḳf-ı şaḥna ol mürekkeb ṭoḳunur
Cümle yazılar Ene'l-Ḥaḳ oḳunur
(Beyit 140)

<u>şāḳi-i vaḥdet:</u>

1.) Vahdet sâkîsi.

1.1. şāḳi-i vaḥdet:

Şāḳi-i vaḥdet aña şunmışdı cām
İçdi anı cilve ḳıldı ḫoş-ḫırām **(Beyit 946)**

<u>şakın:</u>

1.) "Aman ha, sakın, asla" anlamında bir ünlem.

1.1. şaḳın:

Durma ey cellād ıraḳda gel yakın
Sözini redditme Manṣūruñ **şaḳın**
(Beyit 757)

<u>şaḳın-:</u>

1.) Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

1.1. şaḳınan:-*an*

Sır **şaḳınan** sırrını pinhān ider
Perde açan cānını ḳurbān ider **(Beyit 532)**

<u>sākin eyle-:</u>

1.) Sakinleştirmek, yatıştırmak.

1.1. sākin eyle-:-*di*

Ḫırḳa çün düşdi sebeb gör neyidi
Cūş iden deryāyı **sākin eyledi (Beyit 951)**

<u>sākin ol-:</u>

1.) Yatışmak, durulmak, rahat olmak.

1.1. sākin ol-:-*a*

Dicle ṣuya **sākin ola** ol zamān
Ḳullarına yarı ḳıla Müsteʿān **(Beyit 926)**

1.2. sākin ol-:-*dı*

Ol yanan od **sākin oldı** bir zamān
Dār öñine geldiler pīr ü cüvān **(Beyit 870)**

1.3. sākin ol-:-*ma, -du, -ñ*

Sākin olmaduñ Ene'l-Ḥaḳ söyledüñ
Cevheri nā-dāna işrāf eyledüñ **(Beyit 382)**

<u>ṣal-:</u>

1.) Bırakmak, salıvermek.

1.1. ṣal:

ʿAşḳ dārı ḫānesinüñ curʿasın
İçüben **ṣal** imdi fāluñ ḳurʿasın **(Beyit 88)**

1.2. ṣalan:-*an*

Beni zindāna **ṣalan** ʿaşḳuñdurur
Benligüm naḳdin alan ʿaşḳuñdurur **(Beyit 352)**

1.3. ṣalarsın:-*ar, -sın*

Didiler Manṣūra kim ey ʿaşḳ eri
Nite ṭopraġa **ṣalarsın** gevheri **(Beyit 621)**

1.4. ṣalmaḳ:-*maḳ*

Varuban ol ḫırḳaya almaḳ gerek
Yiñleri ucın ṣuya **ṣalmaḳ** gerek **(Beyit 936)**

<u>ṣalāt ile selām:</u>

1.) Hz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ.

1.1. ṣalāt ile selām:

Rūḥına yüz bin **ṣalāt ile selām**
Hem dirüz aṣḥāb u āline tamām **(Beyit 11)**

<u>ṣalavāt:</u>

1.) Hz. Muhammed'e saygı ve sevgi bildirmek için okunan dualar.

1.1. ṣalavāt:

Diñle imdi ʿaşḳıla hem ey ṣafā
Vir **ṣalavāt** sen be-cān-ı Muṣṭafā **(Beyit 943)**

<u>ṣan-:</u>

1.) Bir şeyin olma ya da olmama ihtimali kabul etmek ile birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, gibi gelmek, farz etmek.

1.1. ṣandılar:-*dı, -lar*

Düşdi bir ṣaḥraya ṣu ʿummān olur
Ṣandılar kim baḥr-ı bī-pāyān olur
(Beyit 883)

1.2. ṣanıla:-*ıla*

Ḳollarıyıla dutdı elin **ṣanıla**
Sürdi yüzine bulaşdı ḳanıla **(Beyit 704)**

1.3. ṣanma:-*ma*

Didiler kim urmaġıl bī-hūde lāf
Ḥaḳ Taʿālā ḳulların **ṣanma** güzāf
(Beyit 175)

1.4. ṣanma:-*ma*

Ṣanma kim zindān içine ṣıġmazam
Bil beni kim yire göge ṣıġmazam
(Beyit 300)

1.5. ṣanmañuz:-*ma, -ñuz*

Didi **ṣanmañuz** beni yüz döndürem
Dār ayaġında gerek baş indürem
(Beyit 653)

1.6. ṣanur:-*ur*

Uşbu naḳşuñ göremez naḳḳāşını
Şaşı baḳar içi **ṣanur** ṭaşını **(Beyit 1047)**

1.7. ṣanur:-*ur*

Naḳş iden maḳṣūd olan naḳḳāşıdur
Bilmeyen **ṣanur** göz ile ḳaşıdur **(Beyit 1059)**

<u>saña:</u>

1.) "Sen" ikinci tekil kişi zamirinin yönelme hali eki almış hali.

1.1. saña:

Senligüñ çün kim **saña** oldu ḥicāb
Dost cemālinden götürmezsin niḳāb
(Beyit 24)

1.2. saña:

Dostdañ ġayrı **saña** düşmāndurur
Naḳşı fānīdür şu mekr ü fendurur
(Beyit 25)

1.3. saña: (Okuyucu)

Geç hevādan ʿaşḳa döndür yüzüñi
ʿAşḳ buldura **saña** kendözüni **(Beyit 38)**

1.4. saña:

Didi Manṣūr ey Ḫudāvend-i cihān
Saña her gizli ʿıyān-ender-ʿıyān
(Beyit 58)

1.5. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Gönlüñ evinde **saña** mihmān olam
Şöyle kim cānuñ içinde cān olam
(Beyit 63)

1.6. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ Taʿālā didi çün geldüñ baña
Ben daḫı gönlüñ de mihmānam **saña**
(Beyit 73)

1.7. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Çünkü sen varlıġuñı ḳılduñ aḳın
Saña ben senden yaḳın oldum yaḳın
(Beyit 74)

1.8. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Saña erişe Ḥabībüm Muṣṭafā
Bulasın andan sürūr ile ṣafā **(Beyit 76)**

1.9. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben sen olam sen ben olasın o dem
Saña bir ola vücūdıla ʿadem **(Beyit 78)**

1.10. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Saña Ḥaḳ emrile geldüm bu zamān
Aġzuñı aç imdi gör Ḥaḳdan nişān
(Beyit 87)

1.11. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Uş senüñ ḳatlüñ bize oldu ḥelāl
Uşbu sözden **saña** ḳurtulmaḳ muḥāl
(Beyit 153)

1.12. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Saña cīn fiʿli ṭuṭaş olmış meger
ʿAḳluñı siḥr eyleyüp almış meger
(Beyit 155)

1.13. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ Taʿālā **saña** virmiş ḳudreti
Sende derc olmış Ḥaḳīmüñ ḥikmeti
(Beyit 211)

1.14. saña: (Metini okuyan veya dinleyen kişi)

Gitdi bunlar her birisi bir yaña
Yine diñle cānıla aydam **saña (Beyit 223)**

1.15. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ey saʿādet gülistānı ḫoş-liḳā
Çıḳsun ol göz kim **saña** egri baḳa
(Beyit 235)

1.16. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Bend-i zindān sen şehe lāyıḳ degül
Ḫūn evidür bu **saña** bayıḳ degül
(Beyit 236)

1.17. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Dest-i ḳudret rūzī ḳılmış Ḥaḳ **saña**
Saña virmiş varlıġın muṭlaḳ saña
(Beyit 237)

1.18. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Dest-i ḳudret rūzī ḳılmış Ḥaḳ saña
Saña virmiş varlıġın muṭlaḳ saña
(Beyit 237)

1.19. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Dest-i ḳudret rūzī ḳılmış Ḥaḳ saña
Saña virmiş varlıġın muṭlaḳ **saña**
(Beyit 237)

1.20. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Pes ne yirüñdür senüñ zindān içi
Saña mesken olsa ḫoşdur cān içi
(Beyit 238)

1.21. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Biz ḳuluña uşbu sırrı ḳıl beyān
Kim ʿıyāndurur **saña** cümle nihān
(Beyit 303)

1.22. saña: (Allah)

Didi Manṣūr ī Ḫudā-yı müsteʿān
Cān nedür kim **saña** iltem armaġan
(Beyit 327)

1.23. saña: (Şeyh Cüneyd)

Kendözüñi bilmez iseñ nerdesin
Saña andan ṣad-hezārān perdesin
(Beyit 406)

1.24. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Didi yā Manṣūr elümüzde ne var
Her murāduñ **saña** virmiş Kirdgār
(Beyit 415)

1.25. saña: (Dinleyici veya okuyucu kişi)

Ol daḫı ʿazm itdi zindāndan yaña
Cān ḳulaġın ṭut ne dirin ben **saña**
(Beyit 429)

1.26. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ġayb erenler birle oturmışıdum
Līk **saña** muntazır durmışıdum **(Beyit 521)**

1.27. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Cümle taḥsīn eyleyüp ġaybüʿr-ricāl
Saña ḳıldılar selām ey ḫoş-hisāl
(Beyit 524)

1.28. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Manṣūra ol merd-i güzīn
Līk olmışdur **saña** ol Ḥaḳ muʿīn
(Beyit 562)

1.29. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Çün **saña** oldı ʿıyān esrār-ı cān
Bil ki maḥkūmuñdurur her dü-cihān
(Beyit 564)

1.30. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben senüñ ḳapuñda uş bir çākerem
Pes ne ḥaddümdür **saña** fetvā virem
(Beyit 566)

1.31. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Ey ḳamu ʿuşşāḳa sensin pādişāh
Cümle varlıġın **saña** virdi İlāh **(Beyit 567)**

1.32. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Sen Ġanīsin ben ġulām ey pür-kerem
Ḫāşa-lillāh ki **saña** fetvā virem **(Beyit 568)**

1.33. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Pāre pāre ḳıluruz nāzük tenüñ
Saña çün yār olmadı ʿaḳluñ senüñ
(Beyit 606)

1.34. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Virdi müftīler ḳamu fetvā saña
Ger bu ḥāl ile ölürseñ vā **saña (Beyit 606)**

1.35. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Virdi müftīler ḳamu fetvā **saña**
Ger bu ḥāl ile ölürseñ vā saña **(Beyit 630)**

1.36. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Didiler Manṣūra kim ey mest-i ʿaşḳ
Uşbu ḳahrı **saña** ḳıldı dest-i ʿaşḳ
(Beyit 663)

1.37. saña: (Hallâc-ı Mansûr)

Āḫiretde daʿvici olma baña
Ḥālüm evvel ʿarża ḳıldum uş **saña**
(Beyit 677)

1.38. saña: (Cellat)

Ben baña ḳıldum ne ḳıldumsa baña
Pes cerīme yoḳdurur bundan **saña**
(Beyit 679)

1.39. saña: (Cellat)

Pes **saña** degdi cevābuñ ey cüvān
Ellerüm bileklerümden kes hemān
(Beyit 680)

1.40. saña: (Şeyh Şiblî)

İmdi senlik **saña** bütdurur ʿaẕīm
Cemʿ-i vaḥdetde olımazsın nedīm
(Beyit 724)

1.41. saña: (Şeyh Şiblî)

Ḳılmazısañ çünki istiḳbāl-i ʿaşḳ
Yüz mi gösterür **saña** iḳbāl-i ʿaşḳ
(Beyit 728)

1.42. saña: (Allah)

Ey Ḥudā sensin ḳamuyı yaradan
Saña irdi çıḳdı Manṣūr aradan **(Beyit 792)**

1.43. saña: (Okuyucu)

Çün dimişdi bu sözi Manṣūr aña
Diñle imdi cānıla aydam **saña (Beyit 930)**

1.44. saña: (Okuyucu)

Nitekim senlik **saña** oldı ḥicāb
Pes ḳaçan refʿ ola ol yüzden niḳāb
(Beyit 1042)

1.45. sañadur:-*dur* (Allah)

Senden irdi cümle eşyāya vücūd
Sañadur cümle ḳıyām ile sücūd
(Beyit 332)

sanki:

1.) Âdeta, farz edelim ki, güya.

1.1. şanki:

Durdılar çün ḳālıb ḳālıb ṣaf-ṣaf
Şanki bir yire yıḳıldı kūh u ḳaf **(Beyit 599)**

1.2. şanki:

Aḳduġınca ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazıla
Şanki mermer üzre sikke ḳazıla **(Beyit 687)**

savṭ:

1.) Ses, seda.

1.1. şavtını:-*ı, -n, -ı*

Ben Ene'l-Ḥaḳ **şavtını** terk itmezem
Uşbu meydāndadururam gitmezem
(Beyit 130)

1.2. şavtını:-*ı, -n, -ı*

Çün Ene'l-Ḥaḳ **şavtını** terk itmedüñ
Şerʿ içinde ayaġuñ berḳ itmedüñ
(Beyit 604)

1.3. şavtını:-*ı, -n, -ı*

Ben Ene'l-Ḥaḳ **şavtını** terk itmeyem
ʿAşḳ meydānına varam gitmeyem
(Beyit 907)

savur-:

1.) Havaya atıp dağıtmak, saçmak.

1.1. şavuralar:-*a, -lar*

Külüm alup yüce yire varalar
Yillere ḳarşu anı **şavuralar (Beyit 913)**

1.2. şavurdılar:-*dı, -lar*

Bir yüce yire çıḳuban ey ʿamū
Ol küli yile **şavurdılar** ḳamu **(Beyit 872)**

1.3. şavuruñ:-*uñ*

Yile karşu **şavuruñ** külüm revān
Ta ki ḫoşnūd ola sizden Müsteʿān **(Beyit 661)**

1.4. şavuruñ:-*uñ*

Hem dimiş külüm **şavuruñ** yillere
Bu ḫaber varup yayılsun illere **(Beyit 847)**

sāye:

1.) Gölge.

1.1. sāyesini:-*si, -n, -i*

Didi Şiblī yine zindāna varuñ
Ol hümānuñ **sāyesini** bir görüñ **(Beyit 265)**

sāz:

1.) Her çeşit mûsikî âletine verilen isim, çalgı.

1.1. sāzını:-*ı, -nı*

Gelüben şāha didiler ol cüvān
Ḫoş Ene'l-Ḥaḳ **sāzını** çalar revān **(Beyit 287)**

1.2. sāzıla:-*ıla*

Her yaluñ kim oynarıdı **sāzıla**
Ol Ene'l-Ḥaḳ diridi āvāzıla **(Beyit 859)**

sāz çal-:

1.) Saz çalmak, söz söylemek.

1.1. sāz çal-:-*ar*

Dem-be-dem **çalar** Ene'l-Ḥaḳ **sāzını**
ʿĀşıḳ olur işiden āvāzını **(Beyit 615)**

sebaḳ al-: (Deyim)

1.) Ders almak, talim etmek.

1.1. şebaḳ al-:

Didi Manṣūr Şibliye ey merd-i Ḥaḳ
Gel bu ʿaşḳ ders-ḫānesinden **al şebaḳ** **(Beyit 318)**

1.2. sebaḳ al-:

Li-maʿallah nüktesinden **al sebaḳ**
Cān gözin aç imdi Ḥaḳḳa ṭoġrı baḳ **(Beyit 408)**

1.3. sebaḳ al-:-*ı, -maz, -dı*

Mest-i ʿaşḳ olmasadı ol merd-i Ḥaḳ
ʿAşḳ dīvānından **alımazdı sebaḳ**
(Beyit 47)

sebeb:

1.) Bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey, vesile.

1.1. sebeb:

Ḫırḳa-i Manṣūrıdı gerçi **sebeb**
İş mi vardur bī-sebeb ey ḳand-ı leb
(Beyit 950)

1.2. sebeb:

Ḫırḳa çün düşdi **sebeb** gör neyidi
Cūş iden deryāyı sākin eyledi **(Beyit 951)**

1.3. sebebden:-*den*

Ol **sebebden** varlıġum oldı türāb
Cism ü cān oldı ḫarāb-ender-ḫarāb
(Beyit 315)

secde ḳıl-: (Deyim)

1.) Secde etmek.

1.1. secde ḳıl-:-*up*

İşidüp zindāncı ol sāʿat hemān
Secde ḳılup ṭaşraya çıḳtı revān **(Beyit 247)**

1.2. secde ḳıl-:-*up*

Secde ḳılup ṭurdı yirinden şu dem
Diñle Manṣūrı n'iderler ey dedem
(Beyit 613)

1.3. secde ḳıl-:-*ur*

ʿĀşıḳa ʿArş-ı ʿaẓīm oldı türāb
Secde anuñçün **ḳılur** ehl-i ḫiṭāb **(Beyit 623)**

sedd ol-: (Deyim)

1.) Önüne durmak, engel olmak.

1.1. sedd ol-:-*a*

Cān u baş Ḥażrete ger **sedd ola**
Bāyezīd-i vaḳt olursa redd ola **(Beyit 30)**

1.2. sedd ol-:-*ma, -dı*

Ḥaḳ rıżāsın isteyen redd olmadı
Ḫāk-i cismānī aña **sedd olmadı (Beyit 29)**

sefer ḳıl-:

1.) Yolculuk yapmak.

1.1. sefer ḳıl-:-*ma, -dı*

Māʿ u menden geçmeyince ey püser
Kimse ol dergāha **ḳılmadı sefer**
(Beyit 1012)

seḥḥār:

1.) Güçlü ve etkili büyü yapan kimse, büyücü, sihirbaz.

1.1. seḥḥār:

Didiler **seḥḥār** mısın sen ey kişi
Cinniler birle ḳılursın her işi **(Beyit 187)**

seḳāhum rabbühüm: (Ayet)

1.) Rableri onlara tertemiz bir içki içirir." (İnsan 76/21) ayetinden iktibastır.

1.1. seḳāhum rabbühüm:

Hem **seḳāhum rabbühüm** ḥamrın içe
Lā-cerem ol baş u cānından geçe **(Beyit 402)**

selām al-: (Deyim)

1.) Birinin selamlamasına karşılık vermek.

1.1. selām al-:-*dı*

Virdi taʿẓīm ile Manṣūra selām
Aldı ol daḫı **selāmı** veʿs-selām **(Beyit 516)**

selām ḳıl-: (Deyim)

1.) Selam etmek.

1.1. selām ḳıl-:-*dı*

Didi Manṣūra ki Ḥaḳ **ḳıldı selām**
Vuṣlatuñ güni irişdi ey hümām **(Beyit 82)**

1.2. selām ḳıl-:-*dı*

Baş uruban ḳamusı **ḳıldı selām**
Cān içinde ḳıldı Manṣūr iḫtirām **(Beyit 733)**

1.3. selām ḳıl-:-*dı, -lar*

Cümle taḥsīn eyleyüp ġaybüʿr-ricāl
Saña **ḳıldılar selām** ey ḫoş-hisāl **(Beyit 524)**

selām vir-: (Deyim)

1.) Birini selamlamak.

1.1. selām vir-:-*di*

Geldiler zindāna hep pīr ü civān
Virdi Manṣūra **selām** ol merd-i men **(Beyit 291)**

1.2. selām vir-:-*di*

Luṭf ıla ol **virdi** Manṣūra **selām**
Didi Manṣūra bozuldı bu nizām **(Beyit 378)**

1.3. selām vir-:-*di*

Geldi zindāna çün ol ʿālī maḳām
Girdi Manṣūra şu dem **virdi selām**
(Beyit 430)

1.4. selām vir-:-*di*

Virdi taʿẓīm ile Manṣūra **selām**
Aldı ol daḫı selāmı veʿs-selām **(Beyit 516)**

selām al-: (Deyim)

1.) Selam veren birine selamla karşılık vermek.

1.1. selām al-:-*ur*

Çün **selāmını** bunlaruñ Manṣūr **alur**
Duruban luṭf ıla ḫoş ʿizzet ḳılur **(Beyit 292)**

selām ilt-:

1.) Selam götürmek.

1.1. selām ilt-:-*e, -sin*

Vaḳt irişdi varasın yārānlara
İltesin benüm **selāmum** anlara **(Beyit 582)**

selāṭin-i cihān:

1.) Dünyanın sultanları.

1.1. selāṭin-i cihān:

Didi Manṣūr ey **selāṭin-i cihān**
Ey vilāyet taḫtı üzre kām-rān **(Beyit 580)**

semme vechullāh: (Ayet)

1.) "Semme vechullah" : "Doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (zatı) oradadır." (Bakara 2/115) ayetinden iktibastır.

1.1. semme vechullāh:

Ḳanda baḳsañ **semme vechullāh** ola
Gözlerüñe görinen Allāh ola **(Beyit 1052)**

sen:

1.) "Sen" ikinci tekil kişi zamiri.

1.1. sen: (Okuyucu ya da dinleyici)

Dut ḳulaġuñ imdi ʿaşḳ aḥvālına
Sen daḫı girgil bu ʿaşḳuñ şālına **(Beyit 39)**

1.2. sen: (Bürāder)

ʿİlm-i ledün ḥāṣıl olmışdı aña
Ey bürāder **sen** de ḥāṣıl ḳılsaña **(Beyit 44)**

1.3. sen: (Allah)

Ḳalmışam ḥayretde ben müflis-gedā
Ḥācetümi **sen** ḳabūl it yā Ḫudā **(Beyit 53)**

1.4. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Çünkü **sen** varlıġuñı ḳılduñ aḳın
Saña ben senden yaḳın oldum yaḳın **(Beyit 74)**

1.5. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Ben sen olam **sen** ben olasın o dem
Saña bir ola vücūdıla ʿadem **(Beyit 78)**

1.6. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

ʿAşḳ yolında **sen** gerek dār olasın
Bu fenā milkin ḳoyup var olasın **(Beyit 84)**

1.7. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Sen Ene'l-Ḥaḳ dārına aġsañ gerek
Boġazuñ ʿaşḳ ipine boġsañ gerek **(Beyit 86)**

1.8. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Gel Ene'l-Ḥaḳ sırrını fāş eyleme
Sen bu ḫānı ḳamuya aş eyleme **(Beyit 124)**

1.9. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Didiler seḥḥār mısın **sen** ey kişi
Cinniler birle ḳılursın her işi **(Beyit 187)**

1.10. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Lüṭfuñ öküşdür senüñ ey merd-i Ḥaḳ
Sen Ḥaḳḳuñ ḳudret elisin bī-nīṭaḳ **(Beyit 210)**

1.11. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Bend-i zindān **sen** şehe lāyıḳ degül
Ḫūn evidür bu saña bayıḳ degül **(Beyit 236)**

1.12. sen: (Zindancı)

Sen daḫı var kendözüne çāre ḳıl
ʿAşḳ içinde özüñi şad-pāre ḳıl **(Beyit 245)**

1.13. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Döndi Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Niçe zindān içre **sen** olduñ nihān **(Beyit 301)**

1.14. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Şiblī aydur neyidi ey cān-ı men
Gitdi zindān otururduñ şöyle **sen** **(Beyit 305)**

1.15. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Ceḥd idüben istediler cānıla
Bulmadılar **sen** şehi zindānıla **(Beyit 309)**

1.16. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Gel bu müşkil ʿuḳdeyi ḥall eylegil
Remzini **sen** bu rumūzuñ söylegil **(Beyit 310)**

1.17. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ Taʿālā didi ey Manṣūr **sen**
Evde mihmānuñ elinden nitesen **(Beyit 324)**

1.18. sen: (Allah)

Āşinā **sen** ḳılduñ ābı ḫāk ile
Maḥrem itdüñ anı rūḥ-ı pāk ile **(Beyit 345)**

1.19. sen: (Allah)

Sen bilürsin ḥālüm ü ḳālüm ʿıyān
Yoḳdur ara yirde hergīz tercümān **(Beyit 351)**

1.20. sen: (Allah)

Ey Ḫudā cān tuḥfesin maʿẕūr ḳıl
Al beni **sen** benligümden hūr ḳıl **(Beyit 354)**

1.21. sen: (Şeyh Cüneyd)

İmdi **sen** luṭf eyleyüp Manṣūra var
Di ki ḳılmasun Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 364)**

1.22. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Sen daḫı luṭf eylegil ey kāmurān
Bu Ene'l-Ḥaḳ vechine urġıl nihān **(Beyit 389)**

1.23. sen: (Şeyh Cüneyd)

Sen seni sende giriftār eyledüñ
Çün fenā naḳdiyle bāzār eyledüñ **(Beyit 405)**

1.24. sen: (Şeyh Şiblî)

İmdi **sen** de luṭf idüben varasın
Pes naṣīḥat idüben yalvarasın **(Beyit 426)**

1.25. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Eyle bil kim biz tenüz **sen** cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭanumuz **(Beyit 438)**

1.26. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Milke mucidsin i kān-ı vefā
Evliyā şafında **sen** bulduñ şafā **(Beyit 482)**

1.27. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Tā ki mühlet vireler anlar size
Āh ki ḳılduñ bu işi **sen** bize **(Beyit 484)**

1.28. sen: (Okuyucu ya da dinleyici)

Āh u zārı ḳıldı Şeyḫ oldı revān
Sen bu aḥvāli işit bā-gūş-ı cān **(Beyit 485)**

1.29. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Çün Ene'l-Ḥaḳ remzin itdüñ āşikār
Berdār olduñ **sen** imdi dāra var **(Beyit 535)**

1.30. sen: (Gayb eri)

Didi Manṣūr aña ey sulṭān-ı dīn
Sen küşād itdüñ bu ʿaḳdüñ müşkilin **(Beyit 542)**

1.31. sen: (Gayb eri)

İmdi **sen** şāhdan temennā eylerem
Gerçi küstaḫam velīkin söylerem **(Beyit 557)**

1.32. sen: (Gayb eri)

Luṭf idüp fetvā vir indi ḫalḳa **sen**
Tā ki boynuma bıraḳsunlar resen **(Beyit 558)**

1.33. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Dü cihāna **sen** ki olmışsın ḳafā
Ṣafḥa-i vaḥdetde bulmışsın şafa **(Beyit 563)**

1.34. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

İmdi key bil ey emīn-i Kirdgār
Sen şehüñ yolunda cānumdur nisār **(Beyit 565)**

1.35. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Sen Ġanīsin ben ġulām ey pür-kerem
Ḫāṣa-lillāh ki saña fetvā virem **(Beyit 568)**

1.36. sen: (Hallâc-ı Mansûr)

Sen Ḥaḳ olduñ nitekim Ḥaḳ sendedür
Kāʾinātuñ sırrı muṭlaḳ sendedür **(Beyit 576)**

1.37. sen: (Okuyucu ya da dinleyici)

Neyler imdi yine **sen** Manṣūrı gör
Bir daḫı remz ider ol pür-nūrı gör **(Beyit 703)**

1.38. sen: (Okuyucu ya da dinleyici)

Ger ṣafā aṣlın dilerseñ yāra gel
Sen daḫı Manṣūr bigi berdāra gel **(Beyit 730)**

1.39. sen: (Okuyucu ya da dinleyici)

Baş uruban gitdi Şiblī ol zamān
Sen bu sırrı key işit dutma gümān
(Beyit 733)

1.40. sen: (Cellâd)

Gel çıḳar bu gözlerümi imdi **sen**
Tā ki yarın Ḥaḳ cemālin göresen
(Beyit 758)

1.41. sen: (Allah)

Bunları **sen** daḫı eyle şādmān
Luṭfuñ öküşdür senüñ yā Müsteʿān
(Beyit 780)

1.42. sen: (Okuyucu)

Daḳdı ʿaşḳ urġanın ol dem boynına
Sen naẓar ḳıl ḫāṣ erenler oynına
(Beyit 809)

1.43. sen: (Okuyucu)

Gitdiler maḥzūn olup Ġayb-ı Ricāl
Sen işit Manṣūrdan imdi maḳāl **(Beyit 813)**

1.44. sen: (Okuyucu)

İşit imdi **sen** bu ḫalḳı n'itdiler
Cümle Manṣūr içün efġān itdiler
(Beyit 817)

1.45. sen: (Allah)

Bu ne ḳudretdür ki ḳılduñ yā İlah
Sen ʿināyet ḳıl bize ey pādişāh **(Beyit 862)**

1.46. sen: (Allah)

Biz günāhkāruz İlāhī **sen** Kerīm
Bu belāya çāre senden ey Rahīm
(Beyit 889)

1.47. sen: (Mansûr'un mürîdi)

Diñle imdi ʿaşḳıla hem ey ṣafā
Vir ṣalavāt **sen** be-cān-ı Muṣṭafā
(Beyit 943)

1.48. sen: (Okuyucu)

İmdi gel **sen** ḥālüñe eyle ḳıyās
ʿAşḳa cān vir kim olasın Ḥaḳ-şināş
(Beyit 982)

1.49. sen: (Aşk)

ʿAşḳ aydur ʿaḳla nādān olmaġıl
ʿAḳl aydur **sen** perīşān olmaġıl **(Beyit 1030)**

1.50. sen: (Allah)

Ey Ḫudāvend-i Kerīm ü kār-sāz
Sen münezzehsin ḳamudan bī-niyāz
(Beyit 1053)

1.51. sen: (Allah)

Senüñ evṣāfuñda diller giñ ü lāl
Sen muʿarrā gerçi söylerler maḳāl
(Beyit 1054)

1.52. sen: (Allah)

Bizi bizden ṣorma ey Settār sen
Cürmümüz setr eylegil Settār isen
(Beyit 1063)

1.53. sende:-*de* (İnsan, kişi)

Sende senlik ṣad-hezārān perdedür
Ḳo seni görgil Ḥaḳḳı kim bizdedür
(Beyit 33)

1.54. sende:-*de* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi Manṣūra Ḫudā-yı Lem-yezel
Uşbu ḥāle var mıdur **sende** mahāl
(Beyit 56)

1.55. sende:-*de* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ Taʿālā saña virmiş ḳudreti
Sende derc olmış Ḥaḳīmüñ ḥikmeti
(Beyit 211)

1.56. sende:-*de* (Hallâc-ı Mansûr)

Şeyḫ Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Sende ẓāhir oldı esrār-ı nihān **(Beyit 308)**

1.57. sende:-*de* (Şeyh Cüneyd)

Sen seni **sende** giriftār eyledüñ
Çün fenā naḳdiyle bāzār eyledüñ
(Beyit 405)

1.58. sende:-*de* (Şeyh Cüneyd)

Naḥnü aḳrab didi Ḥayy-ı Lem-Yezel
Sende niçün olmadı bu ʿuḳde ḥal
(Beyit 407)

1.59. sende:-*de* (Hallâc-ı Mansûr)

Bu fenāda çün ki bulduñ dest ü rūy
Sende taṣdīḳ oldı uşbu güft ü gūy
(Beyit 540)

1.60. sendedür:-*de, -dür* (Hallâc-ı Mansûr)

Sen Ḥaḳ olduñ nitekim Ḥaḳ **sendedür**
Kāʾinātuñ sırrı muṭlaḳ sendedür **(Beyit 576)**

1.61. sendedür:-*de, -dür* (Hallâc-ı Mansûr)

Sen Ḥaḳ olduñ nitekim Ḥaḳ sendedür
Kāʾinātuñ sırrı muṭlaḳ **sendedür**
(Beyit 576)

1.62. senden:-*den* (Allah)

Ben ḳuluñ kapuñda müflis çākerem
Līk **senden** ġayrından el çekerem
(Beyit 59)

1.63. senden:-*den* (Hallâc-ı Mansûr)

Çünkü sen varlığuñı ḳılduñ aḳın
Saña ben **senden** yaḳın oldum yaḳın
(Beyit 74)

1.64. senden:-*den* (Allah)

Senden irdi cümle eşyāya vücūd
Sañadur cümle ḳıyām ile sücūd **(Beyit 332)**

1.65. senden:-*den* (Allah)

Dest-gīr olduñ baña yā Ẕü'l-Celāl
Senden irdi baña bu ḳurb-ı viṣāl
(Beyit 339)

1.66. senden:-*den* (Allah)

Sensin ol Maʿbūd-ı Vehhāb-ı cihān
Senden almışdur ʿatāyı ins ü cān
(Beyit 344)

1.67. senden:-*den* (Şeyh Şiblî)

Beni ilzām itdi Manṣūr ey ulu
Çāre **senden** olısar ey baḫtulu **(Beyit 425)**

1.68. senden:-*den* (Cellat)

Didi Manṣūr ey cüvān olsun ḥelāl
Bu işi ḳılmayalar **senden** suʾāl **(Beyit 678)**

1.69. senden:-*den* (Allah)

Didi Yā Allah yā Rabbü'l-ʿulā
Senden irdi bu yaḳınlıḳ ben ḳula
(Beyit 773)

1.70. senden:-*den* (Allah)

Sensin āḫir āşikāre vü nihān
Senden irdi baña bu keşf ü beyān
(Beyit 785)

1.71. senden:-*den* (Allah)

Didiler **senden** ʿināyet yā İlāh
Ṣuçumuz bağışlaġıl ey pādişāh **(Beyit 888)**

1.72. senden:-*den* (Allah)

Biz günāhkāruz İlāhī sen Kerīm
Bu belāya çāre **senden** ey Rahīm
(Beyit 889)

1.73. seni:-*i* (Nefs)

Sende senlik ṣad-hezārān perdedür
Ḳo **seni** görgil Ḥaḳḳı kim bizdedür
(Beyit 33)

1.74. seni:-*i* (Allah)

Ger **seni** göñlümde mihmān eyleyem
Yoluña terk-i ser ü cān eyleyem **(Beyit 60)**

1.75. seni:-*i* (Âşık)

ʿĀşıḳısañ **seni** şöyle ḳıluram
Kimse bilmez ḥikmetüm ben bilürem
(Beyit 69)

1.76. seni:-*i* (*Hallâc-ı Mansûr)*

Uş **seni** bir curʿadan mest eyleyem
Nitelikten ḳurtarup hest eyleyem
(Beyit 75)

1.77. seni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Didiler Manşūra kim ey merd-i kār
Seni maḥbūs eylerüz bil āşikār **(Beyit 150)**

1.78. seni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Ben urup zindāna ilterüz **seni**
Şöyle bil anda ḳılursın meskeni **(Beyit 152)**

1.79. seni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Varuban zindānı anda buldılar
Bulmadılar **seni** ḥayrān ḳaldılar **(Beyit 302)**

1.80. seni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Ḥaḳ Taʿālā didi maḳbūl eyledüm
Ḥażretʿe lāyıḳ **seni** ḳul eyledüm **(Beyit 355)**

1.81. seni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

İttifāḳ eylediler pīr ü cüvān
Kim **seni** iḥrāḳ iderler bu zamān
(Beyit 381)

1.82. seni:-*i* (Şeyh Cüneyd)

Sen **seni** sende giriftār eyledüñ
Çün fenā naḳdiyle bāzār eyledüñ
(Beyit 405)

1.83. seni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Sözlerüñ Ḥaḳdur eyā kān-ı kerem
Ḥaḳ Taʿālā **seni** ḳılmış muḥterem
(Beyit 416)

1.84. seni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

ʿAşḳ deryāsı ʿaceb cūş eylemiş
Ġarḳa şalup **seni** bī-hūş eylemiş **(Beyit 433)**

1.85. seni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Key bil imdi **seni** berdār iderüz
Dār aġacında göresin n'iderüz **(Beyit 605)**

1.86. seni:-*i* (Hallâc-ı Mansûr)

Çün Ene'l-Ḥaḳ didüñ ey meydān eri
Eyle bil kim **seni** ḳomazuz diri **(Beyit 607)**

1.87. seni:-*i* (Allah)

Perde refʿ oldı şehā gördüm **seni**
Kulluġa anda ḳabūl itdüñ beni **(Beyit 788)**

1.88. seni:-*i* (Okuyucu)

N'itdüñ ol Ḳālu belānuñ ʿahdini
Mā-sivā ʿaşḳı unutdurdı **seni (Beyit 1041)**

1.89. senlik:-*lik* (Okuyucu)

Nitekim **senlik** saña oldı ḥicāb
Pes ḳaçan refʿ ola ol yüzden niḳāb **(Beyit 1042)**

1.90. sensin:-*sin* (Hallâc-ı Mansûr)

Sensin ol ʿuşşāḳ içinde bā-ṣafā
Ol cemāli şevḳi nūr-ı Muṣṭafā **(Beyit 233)**

1.91. sensin:-*sin* (Hallâc-ı Mansûr)

Ey mürüvvet kānı vü baḥr-i kerem
Sensin Allāh Ḥażretinde muḥterem **(Beyit 234)**

1.92. sensin:-*sin* (Allah)

Sensin ol dārende-i ʿArş-ı Mecīd
Sensin iden beni ġayrıdan baʿīd **(Beyit 330)**

1.93. sensin:-*sin* (Allah)

Sensin ol dārende-i ʿArş-ı Mecīd
Sensin iden beni ġayrıdan baʿīd **(Beyit 330)**

1.94. sensin:-*sin* (Allah)

Sensin ol levḥe ḳalem īcād iden
Hem ʿademden ʿālemi bünyād iden **(Beyit 331)**

1.95. sensin:-*sin* (Allah)

Ḳāḍıyü'l-Hācāt **sensin** bī-gümān
Baña vaṣluñı gerek yā Müsteʿān **(Beyit 337)**

1.96. sensin:-*sin* (Allah)

Sensin ol Maʿbūd-ı Muṭlaḳ bī-gümān
Bī-mekān u bī-zamān u bī-nişān **(Beyit 341)**

1.97. sensin:-*sin* (Allah)

Sensin ol Maʿbūd-ı Vehhāb-ı cihān
Senden almışdur ʿatāyı ins ü cān **(Beyit 344)**

1.98. sensin:-*sin* (Allah)

Sensin ol ārām-ı cān-ı ʿāşıḳān
Sensin ol maṭlūb-ı maḳṣūd-ı cihān **(Beyit 348)**

1.99. sensin:-*sin* (Allah)

Sensin ol ārām-ı cān-ı ʿāşıḳān
Sensin ol maṭlūb-ı maḳṣūd-ı cihān
(Beyit 348)

1.100. sensin:-*sin* (Hallâc-ı Mansûr)

Sözümüz reddeyleme ey cānumuz
Biz ḳuluz **sensin** bizüm sulṭānumuz
(Beyit 390)

1.101. sensin:-*sin* (Hallâc-ı Mansûr)

Eyle bil kim biz tenüz sen cānumuz
Biz ḳuluz **sensin** bizüm sulṭanumuz
(Beyit 438)

1.102. sensin:-*sin* (Hallâc-ı Mansûr)

Didi ey ʿāşıḳlaruñ pervānesi
Sensin ol cān baḥrinüñ dürdānesi
(Beyit 480)

1.103. sensin:-*sin* (Hallâc-ı Mansûr)

İmdi ey maḳṣūd u maṭlūb-ı cihān
ʿAşḳ meydānında **sensin** pehlevān
(Beyit 529)

1.104. sensin:-*sin* (Gayb eri)

Sensin ol keşşāf-ı remz-i müşkilāt
Cānuma irişdi luṭfundan necāt **(Beyit 543)**

1.105. sensin:-*sin* (Hallâc-ı Mansûr)

Ey ḳamu ʿuşşāḳa **sensin** pādişāh
Cümle varlıġın saña virdi İlāh **(Beyit 567)**

1.106. sensin:-*sin* (Hallâc-ı Mansûr)

Ġayb Eri Manṣūra aydur ey ulu
Sensin ol Ḥaḳ Ḥażretinde baḫtulu
(Beyit 575)

1.107. sensin:-*sin* (Allah)

Ey Ḫudā **sensin** baña söz söyleden
Ḳudretüñ ḳabżındadur bu cān u ten
(Beyit 775)

1.108. sensin:-*sin* (Allah)

Ey ṣıfatı ḳul hüvallau aḥad
Ḥayy u Bāḳī **sensin** Allahü’s-Ṣamed
(Beyit 783)

1.109. sensin:-*sin* (Allah)

Sensin āḫir āşikāre vü nihān
Senden irdi baña bu keşf ü beyān
(Beyit 785)

1.110. sensin:-*sin* (Allah)

Sensin āḫir iş içinde iş iden
Ḳullaruñ ḥālini teftīş iden **(Beyit 789)**

1.111. sensin:-*sin* (Allah)

Ḥayy u Bāḳī **sensin** ey Ḥaḳ Lā-yezāl
Kim ṣıfāt u ẕātuña irmez melāl **(Beyit 790)**

1.112. sensin:-*sin* (Allah)

Evvel āḫir ẓāhir u bāṭın hemān
Sensin ol Cebbār-ı ʿālem cāvidān **(Beyit 791)**

1.113. sensin:-*sin* (Allah)

Ey Ḫudā **sensin** ḳamuyı yaradan
Saña irdi çıḳdı Manṣūr aradan **(Beyit 792)**

1.114. sensin:-*sin* (Mansûr'un mürîdi)

Çün bu meydān içre **sensin** şīr-i ner
Luṭf idüben göster imdi bir hüner **(Beyit 941)**

1.115. sensüz:-*süz* (Hallâc-ı Mansûr)

Görklü yüzüñden bizi Ḥaḳ ırmasun
Cānumuz **sensüz** cihānda ṭurmasun **(Beyit 439)**

1.116. senüñ:-*üñ* (Allah)

Didi Manṣūr ey Ḫudā fermān **senüñ**
Cismümi ṣad-pāre ḳıldur cān senüñ **(Beyit 70)**

1.117. senüñ:-*üñ* (Allah)

Didi Manṣūr ey Ḫudā fermān senüñ
Cismümi ṣad-pāre ḳıldur cān **senüñ** **(Beyit 70)**

1.118. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Şerḥa şerḥa ideserlerdür tenüñ
Ḥażrete ulaşısar cānuñ **senüñ (Beyit 85)**

1.119. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Uş **senüñ** ḳatlüñ bize oldu ḥelāl
Uşbu sözden saña ḳurtulmaḳ muḥāl **(Beyit 153)**

1.120. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Yoḫsa bu işde **senüñ** yoḳ ḳudretüñ
Kim dilüñden ẓāhir ola ḥikmetüñ **(Beyit 188)**

1.121. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Çünki bunlar ḳıldılar ol dem sücūd
Didiler ihsān **senüñ** yā ehl-i cūd **(Beyit 209)**

1.122. senüñ:-*üñ* (*Hallâc-ı Mansûr)*

Lüṭfuñ öküşdür **senüñ** ey merd-i Ḥaḳ
Sen Ḥaḳḳuñ ḳudret elisin bī-nīṭaḳ **(Beyit 210)**

1.123. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Pes ne yirüñdür **senüñ** zindān içi
Saña mesken olsa ḫoşdur cān içi
(Beyit 238)

1.124. senüñ:-*üñ* (Allah)

Çün **senüñ** ẕātuñda gördüm ẕātumı
Bildüm āḫir nefyümi iṯbātumı **(Beyit 349)**

1.125. senüñ:-*üñ* (Şeyh Cüneyd)

Şeyḫ Cüneyde didiler fermān **senüñ**
Yoluna ḳurbān ḳılalum cān senüñ
(Beyit 373)

1.126. senüñ:-*üñ* (Şeyh Cüneyd)

Şeyḫ Cüneyde didiler fermān senüñ
Yoluna ḳurbān ḳılalum cān **senüñ**
(Beyit 373)

1.127. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

İş **senüñ** fermān senüñ ey nūr-ı Ḥaḳ
Her ne kim emr ideriseñ ma-ṣadak
(Beyit 418)

1.128. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

İş senüñ fermān **senüñ** ey nūr-ı Ḥaḳ
Her ne kim emr ideriseñ ma-ṣadak
(Beyit 418)

1.129. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Didiler fermān **senüñ** ey kāmrān
Varuban sor ḥālin ey cān-ı cihān
(Beyit 513)

1.130. senüñ:-*üñ* (Gayb eri)

Nitekim buldum **senüñ** ile viṣāl
Beni ġarḳ itdi tecellī-i cemāl **(Beyit 545)**

1.131. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Ben **senüñ** ḳapuñda uş bir çākerem
Pes ne ḥaddümdür saña fetvā virem
(Beyit 566)

1.132. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Her ne kim emr eyleseñ fermān **senüñ**
Cān içinde vuṣlat-ı cānān senüñ **(Beyit 577)**

1.133. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Her ne kim emr eyleseñ fermān senüñ
Cān içinde vuṣlat-ı cānān **senüñ**
(Beyit 577)

1.134. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Pāre pāre ḳıluruz nāzük tenüñ
Saña çün yār olmadı ʿaḳluñ **senüñ**
(Beyit 606)

1.135. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Didiler Manṣūra kim fermān **senüñ**
Ger duʿā ḳılurısañ iḥsān senüñ **(Beyit 771)**

1.136. senüñ:-*üñ* (Hallâc-ı Mansûr)

Didiler Manṣūra kim fermān senüñ
Ger duʿā ḳılurısañ iḥsān **senüñ (Beyit 771)**

1.137. senüñ:-*üñ* (Allah)

Bunları sen daḫı eyle şādmān
Luṭfuñ öküşdür **senüñ** yā Müsteʿān **(Beyit 780)**

1.138. senüñ:-*üñ* (Allah)

Dürlü ḳuvvet nuṣret ü ʿizzet **senüñ**
Hem senüñdür ḳudret ü ḥikmet senüñ **(Beyit 786)**

1.139. senüñ:-*üñ* (Allah)

Dürlü ḳuvvet nuṣret ü ʿizzet senüñ
Hem senüñdür ḳudret ü ḥikmet **senüñ (Beyit 786)**

1.140. senüñ:-*üñ* (Allah)

Çün **senüñ** dergāhuña ḳıldum niyāz
Müstecāb it daʿvetüm ey bī-niyāz **(Beyit 796)**

1.141. senüñ:-*üñ* (Allah)

Senüñ evṣāfuñda diller giñ ü lāl
Sen muʿarrā gerçi söylerler maḳāl **(Beyit 1054)**

1.142. senüñdür:-*üñ, -dür* (Allah)

Dürlü ḳuvvet nuṣret ü ʿizzet senüñ
Hem **senüñdür** ḳudret ü ḥikmet senüñ **(Beyit 786)**

1.143. senüñdür:-*üñ, -dür* (Allah)

Evvel āḫir iş **senüñdür** yā Celīl
Luṭfuñ irişmez ise ḳalduḳ ẕelīl **(Beyit 891)**

sene:

1.) Yıl, sene.

1.1. sene:

Temmetü'l-kitāb bi-ʿavni'l-melīkü'l-vehhāb fī-yevmi
Çehārşenbe fī evsāṭi şaʿbān **sene** sitte ve selāsin ve tisʿa mie 936 **(Diğer 1/2)**

seng ü ḫār:

1.) Taş ve diken. Mec. Sıkıntı ve zorluk.

1.1. seng ü ḫāradan:-*a, -dan*

Senligüñ refʿ eyle imdi aradan
Gevher isterseñ bu **seng ü ḫāradan (Beyit 34)**

senlig:

1.) Kendini herkesten üstün görme durumu, kibir, gurur, enâniyet.

1.1. senligüñ:-*ün*

Senligüñ çün kim saña oldu ḥicāb
Dost cemālinden götürmezsin niḳāb **(Beyit 24)**

1.2. senligüñ:-*üñ*

Senligüñ refʿ eyle imdi aradan
Gevher isterseñ bu seng ü ḫāradan **(Beyit 34)**

senlik:

1.) Senlik, sana ait olan; tasavvuf anlayışında sen (senlik) ile ben (benlik) aynı anlamda kullanılan terimlerdir. Bunlar haddizatında kişinin kendine olan güveni ile sahip olduğu bilgiye, güzelliğe, güce, mala mülke güvenip kendine varlık vermek demektir. Ancak Hakk'a varmanın tek yolu önce benliği unutmaktan geçmektedir.

1.1. senlik:

Sende **senlik** ṣad-hezārān perdedür
Ḳo seni görgil Ḥaḳḳı kim bizdedür **(Beyit 33)**

1.2. senlik:

İmdi **senlik** saña bütdurur ʿaẕīm
Cemʿ-i vaḥdetde olımazsın nedīm **(Beyit 724)**

senlik ü benlik:

1.) Senlik ve benlik; ikilik kavgası.

1.1. senlik ü benlik:-*den*

Senlik ü benlikden olmazsañ beri
Eyle bil kim göremezsinsen anı **(Beyit 1043)**

sen ol-:

1.) Sen olmak, Hallac-ı Mansur yerinde olmak.

1.1. sen ol-:-*am*

Ben **sen olam** sen ben olasın o dem
Saña bir ola vücūdıla ʿadem **(Beyit 78)**

semʿ:

1.) Duyma, işitme, kulak.

1.1. semʿine:-*i, -n, -e*

Ṭutdı yüzin Ḥażrete yüz ırmadı
Semʿine kimse kelāmı girmedi **(Beyit 980)**

ser-bāz ol-:

1.) Cesur olmak.

1.1. ser-bāz ol-:-*an*

ʿAşḳıla **ser-bāz olan** buldı Ḥaḳḳı
Kendözine ḳakıyan oldu şaḳī **(Beyit 31)**

1.2. ser-bāz ol-:-*du, -ñ*

ʿAşḳ meydānında **olduñ ser-bāz**
Birliġe yitdi bu dem nāz u niyāz
(Beyit 649)

ser-be-ser:

1.) Baştan başa, büsbütün.

1.1. ser-be-ser:

Diñlegil bir ḫoş ḥikāyet ey püser
Pür maʿānī cevheridür **ser-be-ser**
(Beyit 248)

ser-bülend:

1.) Başı dik, yüce.

1.1. ser-bülend:

Didi ey ʿuşşāḳ içinde **ser-bülend**
Ṭapuña kim virebilür nuṣḥ u pend
(Beyit 431)

serçeye dön-:

1.) Serçe kuşuna benzemek, çok zayıf ve güçsüz hale gelmek.

1.1. serçeye dön-:-*miş*

Bu fenāda vaṣf-ı ḥālin kim diye
Cismi anuñ **dönmiş** idi **serçeye (Beyit 282)**

1.2. serçeye dön-:-*miş*

Cānı ḳalmış ḳalmamış hiç et ü ḳan
Cismi anuñ **serçeye dönmiş** hemān
(Beyit 284)

1.3. serçeye dön-:-*miş*

Didi Şiblī Ḥażretüne vardılar
Serçeye dönmiş vücūduñ gördiler
(Beyit 313)

ser-firāz:

1.) Başını yukarı kaldıran, benzerlerinden üstün olan.

1.1. ser-firāz:

ʿAḳl aydur benven āḫir **ser-firāz**
ʿAşḳ aydur ben muḳaddes pāk-bāz
(Beyit 1035)

1.2. ser-firāz:

Bu ḳafes naḳşını ḳo ey **ser-firāz**
Āşinālıḳ it ṭaleb ey şāh-bāz **(Beyit 1048)**

ser-gerdān:

1.) Başı dönmüş, şaşkın, perişan.

1.1. ser-gerdān:

Ḳudretüñle ay u gün tābān döner
Raḳṣa girmiş çarḫ **ser-gerdān** döner
(Beyit 335)

serheng-i ʿuşşāḳ-ı cihān:

1.) Dünya aşıklarının bekçisi.

1.1. serheng-i ʿuşşāḳ-ı cihān:

Benven ol **serheng-i ʿuşşāḳ-ı cihān**
Cānıla başum çü ḳıldum der-miyān
(Beyit 635)

serseri:

1.) Belli bir işi ve yeri olmayan, başıboş (kimse), hayta.

1.1. serseri:

ʿAşḳ olupdur Ḥaḳ yolunuñ reh-beri
ʿĀşıḳısañ ʿaşḳı dutma **serseri (Beyit 18)**

ser-te-ser:

1.) Baştan başa, bütünüyle, tamamen.

1.1. ser-te-ser:

Ol ṣadādan ṭoldı ʿālem **ser-te-ser**
ʿArş u Kürsī ṭaġ u ṣaḫrā baḥr u ber
(Beyit 667)

server:

1.) Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.

1.1. servere:-*e*

Ḥālini ʿarż idiser ol **servere**
Ḳoyalum yarın irişsün ol ere **(Beyit 489)**

setr eyle-:

1.) Örtmek, kapamak, gizlemek.

1.1. setr eyle-:-*gil*

Bizi bizden ṣorma ey Settār sen
Cürmümüz **setr eylegil** Settār isen
(Beyit 1063)

Settār:

1.) Ayıpları, kusurları örten; Allah.

1.1. Settār:

Bizi bizden ṣorma ey **Settār** sen
Cürmümüz setr eylegil Settār isen
(Beyit 1063)

1.2. Settār:

Bizi bizden ṣorma ey Settār sen
Cürmümüz setr eylegil **Settār** isen
(Beyit 1063)

sev-:

1.) Âşık olmak, gönül vermek, sevmek.

1.1. seven:-*en*

Māsiva'llahı **seven** ʿāşıḳ degül
Ḥaḳ Taʿālā ʿāşıḳına lāyıḳ degül **(Beyit 989)**

sevāb:

1.) Allah (c.c.) tarafından mükafatlandırılacak doğruluk ve iyilik karşılığı.

1.1. sevāb:

Çün ki Şiblī aldı bu resme cevāb
Cānına irdi anuñ biñ biñ **sevāb (Beyit 732)**

1.2. sevāb:

Ḥażretüñde ḳıl duʿāmı müstecāb
Uşbu ḫalḳuñ ṣuçlarına vir **sevāb (Beyit 798)**

sevdā:

1.) Arzu, aşk, yoğun sevgi, tutku.

1.1. sevdāyile:-*(y)ile*

Ḳatl idelüm biz añı fetvāyile
Durmasun gitsün ḳurı **sevdāyile (Beyit 590)**

seyr it-:

1.) Seyretmek, bakmak.

1.1. seyr it-:-*dür, -dü, -ñ*

Maẓhar itdüñ ẕātuña çün Ādemʿi
Seyr itdürdüñ on sekiz biñ ʿālemi **(Beyit 334)**

seyrāngeh:

1.) Gezme, eğlenme yeri.

1.1. seyrāngehi:-*i*

ʿĀlem-i lāhūtdurur **seyrāngehi**
Ol beḳā milkidurur cevlāngehi **(Beyit 554)**

1.2. seyrāngehi:-*i*

Didi kim ṭopraḳ benüm ʿArşumdurur
Nūh felek **seyrāngehi** Ferşümdurur **(Beyit 622)**

ṣıdḳ:

1.) İçten bağlılık, doğruluk, sadakat.

1.1. ṣıdḳı:-*ı*

Didi bilüñ ol müʿezzin dir yalan
Ṣıdḳı yoḳtur içi dolmışdur gümān **(Beyit 171)**

1.2. ṣıdḳıla:-*ıla*

Çıḳdı örs üstine Manṣūr ol zamān
Didi diñleñ **ṣıdḳıla** budur ez̲ān **(Beyit 183)**

1.3. ṣıdḳıla:-*ıla*

Her duʿā kim **ṣıdḳıla** cāndan ṭoġar
Hiç gümānsız ol duʿā göge aġar **(Beyit 216)**

ṣıfāt:

1.) Bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf.

1.1. ṣıfāt:

Bi-nihāyet cūş urdı baḥr-i z̲āt
Ġarḳa vardı bu nuʿūt u bu **ṣıfāt (Beyit 350)**

1.2. ṣıfatı:-*ı*

Ey **ṣıfatı** ḳul hüvallau aḥad
Ḥayy u Bāḳī sensin Allahü'ṣ-Ṣamed **(Beyit 783)**

ṣıfāt u z̲āt:

1.) Vasıf ve varlık.

1.1. ṣıfāt u z̲āt:-*uñ, -a*

Ḥayy u Bāḳī sensin ey Ḥaḳ Lā-yezāl
Kim **ṣıfāt u z̲ātuña** irmez melāl **(Beyit 790)**

ṣıġ-:

1.) Bir şeye uygun düşme, yakışma, kabul edilebilir olma.

1.1. ṣıġmaz:-*maz*

Bu araya tercümān **ṣıġmaz** bilüñ
Bilmedüñüz remzini uşbu dilüñ **(Beyit 148)**

2.) Sığmak, bir yere tamamen girebilmek.

2.1. ṣıġmamış:-*ma, -mış*

Ṣıġmamış zindāna ṭaşmış ol vücūd
Ẓāhir itmiş ḥikmetin feyyāż-ı cūd **(Beyit 257)**

2.2. sıġmayup:-*ma, -(y)up*

Gör güneş nūrını Aḥmedden alur
Sıġmayup ʿālemlere ḥayrān ḳalur **(Beyit 298)**

2.3. ṣıġmazam:-*maz, -am*

Ṣanma kim zindān içine **ṣıġmazam**
Bil beni kim yire göge ṣıġmazam **(Beyit 300)**

ṣıḥḥat ol-:

1.) Sağlam, sağlıklı olmak

1.1. ṣıḥḥat ol-:-*sun*

Didi Manṣūra eyā māh-liḳā
Ṣıḥḥat olsun cānuña irmiş beḳā **(Beyit**

sır:

1.) Aklın erişemediği, açıklanamayan veya çözülemeyen şey, giz, gizem.

1.1. sır:

Sır ṣaḳınan sırrını pinhān ider
Perde açan cānını ḳurbān ider **(Beyit 532)**

1.2. sır:

Yine diñle bir beşāret bir kezin
Sır ṭuyasın ger açarsañ cān gözin
(Beyit 899)

1.3. sırdan:-*dan*

Siz bu **sırdan** ḳaçan alursız ḫaber
Size bu envārdan yoḳdurur e̱ser **(Beyit 700)**

1.4. sırdur:-*dur*

Bu ne **sırdur** bize luṭf it vir ḫaber
Kim bu ḥālden biz olavuz bī-ḫaber
(Beyit 296)

1.5. sırdur:-*dur*

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne **sırdur** bu ne vecd ü bu ne ḥāl
(Beyit 692)

sırr:

1.) Gönül ehlinden ve keşf sahiplerinden başkasının idrak edemediği hususlar, tasavvufi duygular ve bilgiler.

1.1. sırra:-*a*

Çün ki **sırra vāḳıf oldum** ol zamān
ʿAşḳ meydānında ḳodum baş u cān
(Beyit 625)

1.2. sırrıdur:-*ı, -dur*

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
ʿAşḳ **sırrıdur** bu kim oldı ʿıyān **(Beyit 694)**

1.3. sırrına:-*ı, -n, -a*

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ ṭolmışdı anuñ **sırrına**
Diñle imdi kendü kimdür sırrı ne
(Beyit 50)

1.4. sırrından:-*ı, -n, -dan*

Vuṣlatuñ nūrından irdi cüst-ü-cū
Ḥikmetüñ **sırrından** irdi güft-ü-gū
(Beyit 336)

1.5. sırrını:-*ı, -n, -ı*

Sır ṣaḳınan **sırrını** pinhān ider
Perde açan cānını ḳurbān ider **(Beyit 532)**

2.) Aklın erişemediği, açıklanamayan veya çözülemeyen şey, giz, gizem.

2.1. sırra:-*a*

Siz bu **sırra** vāḳıf olmazsuz bilüñ
ʿUḳdesi düşvārdurur bu müşkilüñ
(Beyit 695)

2.2. sırrı:-*ı*

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ ṭolmışdı anuñ sırrına
Diñle imdi kendü kimdür **sırrı** ne
(Beyit 50)

2.3. sırrı:-*ı*

Ṭoldı ol ḫalvet Ene'l-Ḥaḳdur tamām
Gördiler bu **sırrı** cümle ḫās u ʿām
(Beyit 141)

2.4. sırrı:-*ı*

Yir yüzine şöyle kim aḳdı revān
Gördiler bu **sırrı** ol pīr ü civān **(Beyit 185)**

2.5. sırrı:-*ı*

Didi Manṣūr aña ey merd-i ʿazīz
Bilmedüñ bu **sırrı** ḳılmaduñ temīz
(Beyit 297)

2.6. sırrı:-*ı*

Biz ḳuluña uşbu **sırrı** ḳıl beyān
Kim ʿıyāndurur saña cümle nihān
(Beyit 303)

2.7. sırrı:-*ı*

Men reʿeni dir Resūl-i kāʾināt
Kim bu **sırrı** bilse mekşūf ola ẕāt
(Beyit 409)

2.8. sırrı:-*ı*

İşte imdi girü bu **sırrı** yine
Sil gönül jengini olsun āyine **(Beyit 514)**

2.9. sırrı:-*ı*

Çün ki ḳılduñ gizlü **sırrı** āşikār
Dār miʿrācuñdurur ey merd-i kār
(Beyit 530)

2.10. sırrı:-*ı*

Sen Ḥaḳ olduñ nitekim Ḥaḳ sendedür
Kāʾinātuñ **sırrı** muṭlaḳ sendedür
(Beyit 576)

2.11. sırrı:-*ı*

Didi kim ʿuşşāḳa budur reng ü bū
Kim bu **sırrı** bildi aldı baḫtulu **(Beyit 707)**

2.12. sırrı:-*ı*

Baş uruban gitdi Şiblī ol zamān
Sen bu sırrı key işit dutma gümān
(Beyit 733)

2.13. sırrı:-*ı*

Çün Ene'l-Ḥaḳ **sırrı** irdi Dicleye
Güş idüben ṭaşmaya mı Dicleye **(Beyit 881)**

2.14. sırrı:-*ı*

ʿAşḳ degül mi cān içinde söyleyen
Gizlü **sırrı** āşikāre eyleyen **(Beyit 1001)**

2.15. sırrın:-*ın*

Gizlü **sırrın** bende izhār eyledi
Dilüm anuñ çün Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 321)

2.16. sırrın:-*ın*

Çün Ene'l-Ḥaḳ **sırrın** itdüm āşikār
Dāra varmaḳ ḫoşdurur ey merd-i kār
(Beyit 556)

2.17. sırrın:-*ın*

Ḫırḳamuñ iki yeñin bandur ṣuya
Tā ki anlar evliyā **sırrın** ṭuya **(Beyit 925)**

2.18. sırrını:-*ı, -n, -ı*

Kim Ene'l-Ḥaḳ **sırrını** fāş eyledi
Kendü ḳanını kendüye aş eyledi **(Beyit 107)**

2.19. sırrını:-*ı, -n, -ı*

Gel Ene'l-Ḥaḳ **sırrını** fāş eyleme
Sen bu ḫānı ḳamuya aş eyleme **(Beyit 124)**

2.20. sırrını:-*ı, -n, -ı*

Ẓāhir eyledüñ Ene'l-Ḥaḳ **sırrını**
Münteşir ḳılduñ bu vaḥdet dürrini
(Beyit 379)

2.21. sırrını:-*ı, -n, -ı*

Gelmişem Ḥaḳḳı bugün taḳrīr idem
Sırrını cān levḥine taḥrīr idem **(Beyit 458)**

2.22. sırrını:-*ı, -n, -ı*

Aña ẓāhir olmışıdı her zamān
Ol nihān **sırrını** ḳılmadı ʿıyān **(Beyit 387)**

2.23. sırrını:-*ı, -n, -ı*

Durmaya dilüm Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Bī-nişānuñ **sırrını** şerḥ eyleye **(Beyit 909)**

2.24. sırrınuñ:-*ı, -nuñ*

Fehm idemedük anuñ esrārını
Görmedük cān **sırrınuñ** envārını
(Beyit 865)

2.25. sırruñ:-*uñ*

Kim iriserdür bu remzüñ ġavrına
Kim ḳadem urdı bu **sırruñ** ṭavrına
(Beyit 383)

sırra ir-: (Deyim)

1.) Gizli tutulan veya sır durumunda olan bir şeyi anlamak, kavramak.

1.1. sırra ir-:-*me, -di*

ʿAşḳ içinde eyledi terk cānını
Sırrına irmedi anuñ her denī **(Beyit 981)**

1.2. sırrına ir-:-*me, -dük*

Bilmedük Manṣūruñ aḥvālin tamām
İrmedük sırrına ḳılduḳ intiḳām
(Beyit 863)

sırr-ı bü'l-ʿaceb:

1.) Acayipliklerle dolu, çok şaşırtıcı sır.

1.1. sırr-ı bü'l-ʿaceb:

Bu niçe ḳurbetdurur āḫir ey Çalab
ʿAḳla ṣıġmaz uşbu **sırr-ı bü'l-ʿaceb**
(Beyit 693)

sırr-ı Ene'l-Ḥaḳ:

1.) Ene'l-Hak sırrı.

1.1. sırr-ı Ene'l-Ḥaḳ:

Yir yüzine tā ki ḳanum ṣaçıla
Şol zamān **sırr-ı Ene'l-Ḥaḳ** açıla
(Beyit 681)

sırr-ı Ḥaḳḳ:

1.) İlahi sır.

1.1. sırr-ı Ḥaḳḳı:-*ı*

Sırr-ı Ḥaḳḳı ʿāleme fāş eyledi
Ṭaʿm-ı ḫaṣṣı ʿāmuya aş eyledi **(Beyit 271)**

siḥr eyle-:

1.) Büyü yapmak, büyülemek.

1.1. siḥr eyle-:-*(y)üp*

Saña cīn fiʿli ṭuṭaş olmış meger
ʿAḳluñı **siḥr eyleyüp** almış meger
(Beyit 155)

sil-:

1.) Silmek, yok etmek.

1.1. sil-:

İşte imdi girü bu sırrı yine
Sil gönül jengini olsun āyine **(Beyit 514)**

Sī-murġ-ı cān:

1.) Simurg kuşu; aşığın gönlü.

1.1. Sī-murġ-ı cān:

Çün ki ten Ḳāfındadur **Sī-murġ-ı cān**
Bir gün pervāz urup uçar revān **(Beyit 766)**

sīret:

1.) Bir kimsenin içi, hâli, hareketi, ahlâkı.

1.1. sīret:

Söyleyen maʿnādurur ṣūret degül
Maḥv olan ṣūretdurur **sīret** degül **(Beyit 395)**

1.2. sīreti:-*i*

Pāy-māl idüp sürüñ bu ṣūreti
Ṣūreti ḳorvan çü buldum **sīreti (Beyit 192)**

sitte ve selāsin ve tisʿa mie:

1.) 936 sayısı; 936 senesi.

1.1. sitte ve selāsin ve tisʿa mie:

Temmetü'l-kitāb bi-ʿavni'l-melīkü'l-vehhāb fī-yevmi
Çehārşenbe fī evsāṭi şaʿbān sene **sitte ve selāsin ve tisʿa mie** 936 **(Diğer 1/2)**

siz:

1.) "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri.

1.1. siz: (Bağdat halkı)

Didi Allāh dimege lāyıḳ degül
Siz aña ṣādıḳ dimeñ bayıḳ degül **(Beyit 173)**

1.2. siz: (Bağdat halkı)

Ayaġum altına ḳoñ örsi tamām
Siz temāşā eyleñ ol dem ve's-selām **(Beyit 179)**

1.3. siz: (Bağdat halkı)

Siz bu ṣūretden beni āzād idüñ
Cānumı ol cānāne ile ṣād idüñ **(Beyit 191)**

1.4. siz: (Mansûr'u arayan kişiler)

Didi Şiblī irişüñ zindāna **siz**
Ḥikmetin ol nişānuñ göresiz **(Beyit 272)**

1.5. siz: (Bağdat halkı)

Ḥācetüm budur ki şöyle ḳılasuz
Siz daḫı ḥācetlerüñüz bulasuz **(Beyit 658)**

1.6. siz: (Bağdat halkı)

Siz bu sırra vāḳıf olmazsuz bilüñ
ʿUḳdesi düşvārdurur bu müşkilüñ **(Beyit 695)**

1.7. siz: (Bağdat halkı)

Siz bu sırdan ḳaçan alursız ḫaber
Size bu envārdan yoḳdurur e̲ser **(Beyit 700)**

1.8. siz: (Bağdat halkı)

Siz baña luṭf itdüñüz yā ehl-i dīn
Kimseñüze dutmazam ben buġż u kīn **(Beyit 747)**

1.9. siz: (Bağdat halkı)

Kendüsinüñ dilegile itdüñüz
Eyle olsa pes aña **siz** n'itdüñüz **(Beyit 833)**

1.10. siz: (Bağdat halkı)

Siz varuñ Manṣūr içün ḳayġu yimeñ
Ol diridür siz anı öldi dimeñ **(Beyit 837)**

1.11. siz: (Bağdat halkı)

Siz varuñ Manṣūr içün ḳayġu yimeñ
Ol diridür **siz** anı öldi dimeñ **(Beyit 837)**

1.12. sizden:-*den* (Bağdat halkı)

Yile karşu ṣavuruñ külüm revān
Ta ki ḫoşnūd ola **sizden** Müsteʿān **(Beyit 661)**

1.13. size:-*e* (Hallâc-ı Mansûr)

İmdi bu daʿvā **size** lāyıḳ degül
Bu sözün mefhūmı hem bayıḳ degül **(Beyit 125)**

1.14. size:-*e* (Bağdat halkı)

Bu sözüm ol dem **size** taṣdīḳ ola
Hem Ene'l-Ḥaḳ didügüm taḥḳīḳ ola **(Beyit 180)**

1.15. size:-*e* (Suçlular)

Raḥmeti çoḳdurur hem bī-ʿaded
Size daḫı andan irişe meded **(Beyit 201)**

1.16. size:-*e* (Hallâc-ı Mansûr)

Tā ki mühlet vireler anlar **size**
Āh ki ḳılduñ bu işi sen bize **(Beyit 484)**

1.17. size:-*e* (Bağdat halkı)

Didi Manṣūra virüñ bir gün emān
Tā ki raḥmet ḳıla size müsteʿān **(Beyit 487)**

1.18. size:-*e* (Gayb Eri)

Didiler fetvā virüñ imdi bize
Ḥālümüz maʿlūm olupdur ḫod **size** **(Beyit 589)**

1.19. size:-*e* (Bağdat halkı)

Size bu envārdan feyż olmadı
Cānuñuz ʿaşḳuñ rumūzı bilmedi **(Beyit 624)**

1.20. size:-*e* (Bağdat halkı)

Siz bu sırdan ḳaçan alursız ḫaber
Size bu envārdan yoḳdurur eser **(Beyit 700)**

1.21. size:-*e* (Bağdat halkı)

Pes **size** vācib budur ey ʿālimān
Her sözin anuñ dutasız bī-gümān **(Beyit 843)**

1.22. size:-*e* (Bağdat halkı)

Size ol dimiş ki cismüm yanduruñ
Cānumı raḥmet ṣuyına ḳanduruñ **(Beyit 845)**

1.23. size:-*e* (Bağdat halkı)

Tā ki Ḥaḳdan irişe **size** meded
Raḥmeti çoḳdur Ḫudānuñ bī-ʿaded **(Beyit 937)**

1.24. sizi:-*i* (Suçlular)

Zāri ḳılmañ Ḥaḳ Çalap ḥāżırdurur
Sizi ḳurtarmaḳlıġa ḳādirdurur **(Beyit 200)**

1.25. sizi:-*i* (Suçlular)

Didi Manṣūr anlara ey merd-i men
Ḥaḳ **sizi** ḳurtarısar dutmañ gümān **(Beyit 204)**

1.26. sizi:-*i* (Suçlular)

Vakt irişdi ol Çalap luṭf işleye
Sizi āzād eyleyüp bağışlaya **(Beyit 206)**

1.27. sizleri:-*ler, -i* (Bağdat halkı)

Didi kim vardur bu derdüñ çāresi
Ḥaḳ Taʿālā **sizleri** ḳurtarası **(Beyit 933)**

1.28. sizüñçün:-*üñ, -çün* (Bağdat halkı)

İmdi **sizüñçün** münācāt eylerem
Yüz ṭutaram ʿarż-ı ḥācāt eylerem **(Beyit 769)**

<u>şohbet:</u>

1.) Dostça, arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirme, söyleşi, yârenlik, hasbihâl.

1.1. ṣoḥbeti:-*i*

Ṣoḥbeti Manṣūrdan almışıdı dad
Evliyāya iren olmaz nā-murād **(Beyit 903)**

1.2. ṣoḥbetinden:-*i, -n, -den*

Luṭfı ḫānından yimedük māʾide
Ṣoḥbetinden almaduḳ biz fāʾide **(Beyit 868)**

<u>ṣol:</u>

1.) Vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı.

1.1. ṣol:

Ṣundı ṣolın daḫı kesdi ol zamān
Ṣol elinden daḫı ḳan aḳdı revān **(Beyit 689)**

1.2. ṣol:

Ṣol ayaġın daḫı kesdi ol zamān
Çeşmeler olup aḳardı şöyle ḳan **(Beyit 741)**

1.3. ṣolın:-*ın*

Yine dir cellāda Manṣūr ey kişi
Kes **ṣolın** daḫı gidergil teşvişi **(Beyit 688)**

1.4. ṣolın:-*ın*

Ṣundı **ṣolın** daḫı kesdi ol zamān
Ṣol elinden daḫı ḳan aḳdı revān **(Beyit 689)**

1.5. ṣolın:-*ın*

Didi **ṣolın** daḫı kes ey ādemī
Yire dökülsün anuñ daḫı demi **(Beyit 740)**

<u>ṣoñ:</u>

1.) Son, nihayet.

1.1. ṣoñı:-*ı*

Bu ḫarābuñ ṣoñı maʿmūr olısar
Uşbu ẓulmetden geçüp nūr olısar **(Beyit 755)**

<u>sonra:</u>

1.) "Ardından, daha sonra, ileri bir zamanda" anlamında zarf.

1.1. ṣoñra:

Didi Şiblī **ṣoñra** gördiler i yār
Otururṣın zindān içre şāh-vār **(Beyit 316)**

1.2. soñra:

Soñra ʿaşḳ ipin ṭaḳup berdār idüñ
Yoḳluġumdan ḳurtaruban var idüñ
(Beyit 659)

1.3. şoñra:

Söz öküşdür **şoñra** ber-dār ideler
Yine āḫir bir ʿaceb kār ideler **(Beyit 911)**

<u>şor-:</u>

1.) Bir durumu öğrenmek için cevap almak amacıyla karşısındaki kişiye soru yöneltmek, sormak, sual etmek.

1.1. sor:

Didiler fermān senüñ ey kāmrān
Varuban **sor** ḥālin ey cān-ı cihān
(Beyit 513)

1.2. şor:

ʿAşḳıla ʿaḳl arasında gör niçe
Diñle imdi mācerāsın **şor** niçe **(Beyit 1029)**

1.3. şoralum:-*alum*

Varalum imdi Ḫalīfe ḳatına
Şoralum uşbu sözi iṣbātı ne **(Beyit 110)**

1.4. şorarısañ:-*ar, -ısa, -ñ*

Ol deñizüñ sāḥili nāsūt olur
Ḳaʿrını **şorarısañ** lāhūt olur **(Beyit 442)**

1.5. şorarsañ:-*ar, -sa, -ñ*

Ger göñül ḥālin **şorarsañ** nicedür
Bil göñül burcı ki ʿArşdan yücedür
(Beyit 1056)

1.6. şorayın:-*a, -(y)ın*

Ġayb Eri aydur ben anı göreyin
Dilegi neymiş bu sözden **şorayın**
(Beyit 509)

1.7. şormaduḳ:-*ma, -duḳ*

Şormaduḳ ḥālin anuñ niçedügin
Bu Ene'l-Ḥaḳdan murāduñ neydügin
(Beyit 115)

<u>şoyuñ-:</u>

1.) Maddi, dünyevi olan her şeyden kurtulmak.

1.1. şoyuñ:

Şerḥa şerḥa pāreleñ uşbu teni
Bu ṭonı **şoyuñ** ki bulam ben beni
(Beyit 655)

<u>söyle-:</u>

1.) Demek, dile getirmek, ifade etmek, anlatmak istenilen şeyi sözle bildirmek.

1.1. söyle:

Didi Manṣūr imdi var ey kām-yāb
Söyle ḫalḳa baña ḳılsunlar ʿitāb **(Beyit 420)**

1.2. söyle:

Aña **söyle** bizi maġmūn itmesün
Dünyadan görklü cemāli gitmesün **(Beyit 427)**

1.3. söyle:

Uşbu ḫalḳa varuban **söyle** ʿıyān
Baña virsünler hemān bir gün emān **(Beyit 470)**

1.4. söyledi:-*di*

Cān ḳulaġın dut ki ḳudret n'eyledi
Gör neden Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ **söyledi (Beyit 80)**

1.5. söyledi:-*di*

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ Manṣūrı çün ġarḳ eyledi
Bī-ḳarār olup Ene'l-Ḥaḳ **söyledi (Beyit 94)**

1.6. söyledi:-*di*

Başlayup Allāhu Ekber kim dedi
İşidüp Manṣūr o sāʿat **söyledi (Beyit 170)**

1.7. söyledi:-*di*

Gizlü sırrın bende izhār eyledi
Dilüm anuñ çün Ene'l-Ḥaḳ **söyledi (Beyit 321)**

1.8. söyledi:-*di*

Yine Manṣūr ol zaman āh eyledi
Cūşa geldi vü Ene'l-Ḥaḳ **söyledi (Beyit 608)**

1.9. söyledi:-*di*

Naʿrasından bil ki zindān iñledi
Ṭaşı ṭopraġı Ene'l-Ḥaḳ **söyledi (Beyit 610)**

1.10. söyledi:-*di*

Çün ki Manṣūr uşbu sözi **söyledi**
Ol ḫalāyıḳ aġlaşup āh eyledi **(Beyit 642)**

1.11. söyledi:-*di*

Yine Manṣūrı gör imdi neyledi
ʿAşḳ ıla şol dem Ene'l-Ḥaḳ **söyledi (Beyit 734)**

1.12. söyledi:-*di*

Ol dütün daḫı Ene'l-Ḥaḳ **söyledi**
Ḥālet-i Manṣūrı taḳrīr eyledi **(Beyit 858)**

1.13. söyledi:-*di*

Ḳudret-i Ḥaḳ ol küli gör neyledi
Ḳanda aġdısa Ene'l-Ḥaḳ **söyledi**
(Beyit 873)

1.14. söyledi:-*di*

Sözini Mansūr āġāz eyledi
Ḫoş beşāret ḳılup anda **söyledi (Beyit 932)**

1.15. söyledi:-*di*

Çün mürīd uşbu kelāmı **söyledi**
Cümle ḫalḳı şād idüben ṭoyladı **(Beyit 938)**

1.16. söyledüben:-*dü, -ben*

Ġayb gencin baña iẓhār eyledüñ
Söyledüben yirümi dār eyledüñ **(Beyit 787)**

1.17. söyledükçe:-*dük, -çe*

Baḳduġınca ʿibret ala gözlerüñ
Söyledükçe ḥikmet ola sözlerüñ
(Beyit 1051)

1.18. söyledügi:-*dük, -i*

Didiler kim ey Ḫalīfe ḥāli gör
Uşbu Manṣūr **söyledügi** ḳāli gör
(Beyit 112)

1.19. söyledügi:-*dük, -i*

Bī-ḫaberdür **söyledügi** sözden ol
Ḥaḳ Taʿālā ol sözi ḳılmaz ḳabūl **(Beyit 172)**

1.20. söyledüm:-*dü, -m*

Niçe kim söz **söyledüm** kār itmedi
Her dem iḳrār itdi inkār itmedi **(Beyit 424)**

1.21. söyledüñ:-*dü, -ñ*

Sākin olmaduñ Ene'l-Ḥaḳ **söyledüñ**
Cevheri nā-dāna işrāf eyledüñ **(Beyit 382)**

1.22. söylegil:-*gil*

Gel bu müşkil ʿuḳdeyi ḥall eylegil
Remzini sen bu rumūzuñ **söylegil**
(Beyit 310)

1.23. söylemişdi:-*miş, -di*

Söylemişdi Manṣūr aña ol zamān
Kim Ene'l-Ḥaḳ remzini ḳılam ʿıyān
(Beyit 904)

1.24. söylenmedi:-*n, -me, -di*

Enbiyādan hiç Ene'l-Ḥaḳ gelmedi
Evliyādan uşbu söz **söylenmedi (Beyit 109)**

1.25. söylerem:-*r, -em*

Ḥaḳḳa irdüm cān u başı neylerem
Cümle Ḥaḳ oldum Ene'l-Ḥaḳ
söylerem (Beyit 100)

1.26. söylerem:-*r, -em*

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür Ḥaḳ söylerem
Ẕāt-ı Ḥayyam ben ki muṭlaḳ **söylerem (Beyit 145)**

1.27. söylerem:-*r, -em*

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür Ḥaḳ **söylerem**
Ẕāt-ı Ḥayyam ben ki muṭlaḳ söylerem **(Beyit 145)**

1.28. söylerem:-*r, -em*

Mest-i ʿaşḳam ben Ene'l-Ḥaḳ **söylerem**
Ġarḳa vardum baş u cānı neylerem **(Beyit 447)**

1.29. söylerem:-*r, -em*

İmdi sen şāhdan temennā eylerem
Gerçi küstaḫam velīkin **söylerem (Beyit 557)**

1.30. söylerem:-*r, -em*

Uş vücūdum cübbesin çāk eylerem
Ḥaḳḳa vāṣıl oldum Ene'l-Ḥaḳ
söylerem (Beyit 637)

1.31. söylerem:-*r, -em*

Gördüm ol Ḥaḳḳı Ene'l-Ḥaḳ **söylerem**
Anuñ içün ṣūreti terk eylerem **(Beyit 764)**

1.32. söylerisem:-*r, -ise, -m*

Ben bu meydān içre gerçek ʿāşıḳam
Pes Ene'l-Ḥaḳ **söylerisem** ṣādıḳam **(Beyit 413)**

1.33. söylerler:-*r, -ler*

Senüñ evṣāfuñda diller giñ ü lāl
Sen muʿarrā gerçi **söylerler** maḳāl **(Beyit 1054)**

1.34. söylesün:-*sün*

Geldi ol cellād ilerü neylesün
Sözi ḳalmadı ne disün **söylesün (Beyit 759)**

1.35. söyleye:-*(y)e*

Durmaya dilüm Ene'l-Ḥaḳ **söyleye**
Bī-nişānuñ sırrını şerḥ eyleye **(Beyit 909)**

1.36. söyleye:-*(y)e*

Yire düşen kül Ene'l-Ḥaḳ **söyleye**
Göğe aġan cūş idüp Ḥaḳ söyleye
(Beyit 914)

1.37. söyleye:-*(y)e*

Yire düşen kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Göğe aġan cūş idüp Ḥaḳ **söyleye**
(Beyit 914)

1.38. söyleye:-*(y)e*

Yil öñince vara kül şuya düşe
Kül Ene'l-Ḥaḳ **söyleye** ırmaḳ ṭaşa
(Beyit 917)

1.39. söyleyem:-*(y)em*

Gizlü remzi şöyle kim fāş eyleyem
Çağırup ol dem Ene'l-Ḥaḳ **söyleyem**
(Beyit 905)

1.40. söyleyen:-*(y)en*

Kendidür yine Ene'l-Ḥaḳ **söyleyen**
Ḫalḳına ḥālini maʿlūm eyleyen **(Beyit 393)**

1.41. söyleyen:-*(y)en*

Bende benlik ḳalmadı bilgil ʿıyān
Uşbu ilde **söyleyen** oldur hemān
(Beyit 394)

1.42. söyleyen:-*(y)en*

Söyleyen maʿnādurur ṣūret degül
Maḥv olan ṣūretdurur sīret degül
(Beyit 395)

1.43. söyleyen:-*(y)en*

ʿAşḳ degül mi cān içinde **söyleyen**
Gizlü sırrı āşikāre eyleyen **(Beyit 1001)**

söylet-:

1.) Söyletmek, konuşturmak.

1.1. söyleden:-*en*

Ey Ḫudā sensin baña söz **söyleden**
Ḳudretüñ ḳabżındadur bu cān u ten
(Beyit 775)

1.2. söyleden:-*en*

Bil ki Manṣūra Ene'l-Ḥaḳ **söyleden**
ʿAşḳ idi Ḥaḳḳı muṭlaḳ söyleden **(Beyit 975)**

1.3. söyleden:-*en*

Bil ki Manṣūra Ene'l-Ḥaḳ söyleden
ʿAşḳ idi Ḥaḳḳı muṭlaḳ **söyleden**
(Beyit 975)

söz:

1.) Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi; kelam, laf, kavil.

1.1. söz:

Cānıla gūş eyle ī cān-ı peder
Uşbu **söz** key muʿteberdür muʿteber
(Beyit 12)

1.2. söz:

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Bilesin kim **söz** nedür esrārı ne **(Beyit 40)**

1.3. söz:

Uşbu resme **söz** ḳaçan taḥḳīḳ ola
Bu yalan daʿvī niçe taṣdīḳ ola **(Beyit 108)**

1.4. söz:

Enbiyādan hiç Ene'l-Ḥaḳ gelmedi
Evliyādan uşbu **söz** söylenmedi **(Beyit 109)**

1.5. söz:

Didi Manṣūr ey Ḫalīfe geçmezem
Ben bu **söz** üzre dururam gitmezem
(Beyit 127)

1.6. söz:

Gördiler Manṣūra **söz** kār eylemez
Sözini arturdı inkār eylemez **(Beyit 164)**

1.7. söz:

Niçe kim **söz** söyledüm kār itmedi
Her dem iḳrār itdi inkār itmedi **(Beyit 424)**

1.8. söz:

Çün Ene'l-Ḥaḳ didügi ṣādıḳ mıdur
Yā bu **söz** her kimseye lāyıḳ mıdur
(Beyit 506)

1.9. söz:

Ey Ḫudā sensin baña **söz** söyleden
Ḳudretüñ ḳabżındadur bu cān u ten
(Beyit 775)

1.10. söz:

Söz öküşdür ṣoñra ber-dār ideler
Yine āḫir birʿaceb kār ideler **(Beyit 911)**

1.11. söz:

Çün bu **söz** bu arada oldı tamām
Diñ Resūle es-ṣalātü ve's-selām **(Beyit 971)**

1.12. sözde:-*de*

Didi Manṣūr uşbu **sözde** yoḳ gümān
Ṣol müʿezzin key yalan söyler yalan
(Beyit 177)

1.13. sözde:-*de*

Ṣādıḳam bu **sözde** ben bayıḳ bilüñ
Varuñ imdi bir demür örsi buluñ
(Beyit 178)

1.14. sözde:-*de*

Yine yazıldı Ene'l-Ḥaḳ şöyle bil
Kim bu **sözde** yoḳdurur hīç ḳāl u ḳīl
(Beyit 690)

1.15. sözden:-*den*

Tā ki iʿrāz idüp ol **sözden** geçe
Geçmez olursa ecel cāmın içe **(Beyit 119)**

1.16. sözden:-*den*

Uş senüñ ḳatlüñ bize oldu ḥelāl
Uşbu **sözden** saña ḳurtulmaḳ muḥāl
(Beyit 153)

1.17. sözden:-*den*

Bī-ḫaberdür söyledügi **sözden** ol
Ḥaḳ Taʿālā ol sözi ḳılmaz ḳabūl **(Beyit 172)**

1.18. sözden:-*den*

Ġayb Eri aydur ben anı göreyin
Dilegi neymiş bu **sözden** ṣorayın
(Beyit 509)

1.19. söze:-*e*

Gideriken ẓuhr vaḳtiydi meger
Cān ḳulaġın dut bu **söze** al ḫaber
(Beyit 168)

1.20. söze:-*e*

Diñle imdi cānıla ey muḥterem
Söze geldi Gayb Eri ol pür-kerem
(Beyit 519)

1.21. sözi:-*i*

Varalum imdi Ḫalīfe ḳatına
Ṣoralum uşbu **sözi** iṣbātı ne **(Beyit 110)**

1.22. sözi:-*i*

Bu **sözi** kim işide ey Ḥaḳ-nihād
Ḳılmaġ ister şerʿi bāzāruñ kesād
(Beyit 116)

1.23. sözi:-*i*

Çün bu **sözi** ḫalḳ işitdi ey ulu
Diñle aydam n'olısar ey baḫtulu
(Beyit 149)

1.24. sözi:-*i*

Bī-ḫaberdür söyledügi sözden ol
Ḥaḳ Taʿālā ol **sözi** ḳılmaz ḳabūl **(Beyit 172)**

1.25. sözi:-*i*

Çün bu **sözi** ḳamusı işitdiler
Birḳaç ādem şehr içine gitdiler **(Beyit 181)**

1.26. sözi:-*i*

Sözi Manṣūruñ Ḥaḳ oldı bildiler
Ḳamusı şol demde mülzem oldılar **(Beyit 186)**

1.27. sözi:-*i*

İşidüp bu **sözi** şād oldı ḳamu
Diñle imdi n'olısardur ey ʿāmū **(Beyit 202)**

1.28. sözi:-*i*

Çün işitdi ehl-i zindān bu **sözi**
Şād oluban ṭopraġa urdı yüzi **(Beyit 208)**

1.29. sözi:-*i*

Çün ḳabūl oldı münācāt ey püser
Diñle cānıla **sözi** ey baht-vār **(Beyit 356)**

1.30. sözi:-*i*

Şeyḫ Cüneyd ol dem işitdi bu **sözi**
Ṭoldı kanlu yaşıla anuñ gözi **(Beyit 367)**

1.31. sözi:-*i*

Ḥaḳḳa nāẓır olmasa ger cān gözi
Dilde tekrār olımaz cānān **sözi (Beyit 400)**

1.32. sözi:-*i*

Sözi cāndan diñle ey cān-ı peder
Gör neler ḳılur ḳażāyile ḳader **(Beyit 495)**

1.33. sözi:-*i*

İmdi biz bu **sözi** inkār iderüz
Buyurursañ anı berdār iderüz **(Beyit 507)**

1.34. sözi:-*i*

Diñle imdi bu **sözi** key muʿteber
Kim ḫaber vire ḳażāyile ḳader **(Beyit 597)**

1.35. sözi:-*i*

Ġayb Erinden çünki aldılar **sözi**
Ṭoldı ol maḫlūḳıla meydān yüzi **(Beyit 598)**

1.36. sözi:-*i*

Çün bu resme itdiler anlar gulu
İmdi key diñle **sözi** ey baḫtulu **(Beyit 601)**

1.37. sözi:-*i*

Çün ki Manṣūr uşbu **sözi** söyledi
Ol ḫalāyıḳ aġlaşup āh eyledi **(Beyit 642)**

1.38. sözi:-*i*

Oldı ol ḳandan Ene'l-Ḥaḳ āşikār
Diñle **sözi** cānıla ey nāmdār **(Beyit 685)**

1.39. sözi:-*i*

Geldi ol cellād ilerü neylesün
Sözi ḳalmadı ne disün söylesün **(Beyit 759)**

1.40. sözi:-*i*

Ol ne dirse **sözi** Ḥaḳdurur anuñ
Her kelāmı vaḥy-i muṭlaḳdur anuñ **(Beyit 844)**

1.41. sözi:-*i*

Cümle ol maḫlūḳ işitdi bu **sözi**
Ḥayrete düşdi şolok sāʿat özi **(Beyit 860)**

1.42. sözi:-*i*

Sözi cāndan diñleyen alur ḫaber
ʿAşḳıla diñle sözi ey baḫtı-vār **(Beyit 901)**

1.43. sözi:-*i*

Sözi cāndan diñleyen alur ḫaber
ʿAşḳıla diñle **sözi** ey baḫtı-vār **(Beyit 901)**

1.44. sözi:-*i*

Çün dimişdi bu **sözi** Manṣūr aña
Diñle imdi cānıla aydam saña **(Beyit 930)**

1.45. sözi:-*i*

Ey bürāder diñle cānıla yine
Cān fidā olsun **sözi** añlayana **(Beyit 970)**

1.46. sözin:-*i, -n*

Uşbu Mansūruñ işi oldı tebāh
Biz ḳuluñ añla **sözin** ey pādişāh **(Beyit 504)**

1.47. sözin:-*i, -n*

Didi anlara Ḫalīfe bir kezin
Cümleñüz işitdi Manṣūruñ **sözin** **(Beyit 832)**

1.48. sözin:-*i, -n*

Pes size vācib budur ey ʿālimān
Her **sözin** anuñ dutasız bī-gümān **(Beyit 843)**

1.49. sözin:-*i, -n*

Çün Ḫalīfe **sözin** anlar aldılar
Yine ol dār aġacına geldiler **(Beyit 850)**

1.50. sözini:-*i, -n, -i*

Durma ey cellād ırakda gel yakın
Sözini redditme Manṣūruñ ṣaḳın
(Beyit 757)

1.51. sözleri:-*ler, -i*

Şeyḫ Şiblī işidüp bu **sözleri**
Yaşıla ġarḳ oldı şol dem gözleri **(Beyit 479)**

1.52. sözlerüñ:-*ler, -üñ*

Sözlerüñ Ḥaḳdur eyā kān-ı kerem
Ḥaḳ Taʿālā seni ḳılmış muḥterem
(Beyit 416)

1.53. sözlerüñ:-*ler, -ü, -ñ*

Baḳduġınca ʿibret ala gözlerüñ
Söyledükçe ḥikmet ola **sözlerüñ**
(Beyit 1051)

1.54. sözü:-*ü*

Ḥaḳḳ ıla bāzārı çün oldu tamām
ʿAḳl ıla diñle **sözü** ey nīk-nām **(Beyit 79)**

1.55. sözüm:-*üm*

Bu **sözüm** Ḥaḳdandurur Ḥaḳdan bilüñ
Her ne kim ḳılursañuz baña ḳıluñ
(Beyit 163)

1.56. sözüm:-*üm*

Bu **sözüm** ol dem size taṣdīḳ ola
Hem Ene'l-Ḥaḳ didügüm taḥkīḳ ola
(Beyit 180)

1.57. sözüm:-*üm*

Ola ki **sözüm** işide ol kişi
Ara yirden götüre bu teşvīşi **(Beyit 372)**

1.58. sözüm:-*üm*

Uş meʿābdur melceʾ-i Ḥaḳdur benüm
Cümle **sözüm** Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur benüm **(Beyit 411)**

1.59. sözümüz:-*ü, -müz*

Pes bu esrārı gerek ketm idesin
Bu aradan **sözümüz** ḫatm edesin
(Beyit 126)

1.60. sözümüz:-*ü, -müz*

Sözümüz reddeyleme ey cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭānumuz
(Beyit 390)

1.61. sözün:-*ün*

İmdi bu daʿvā size lāyıḳ degül
Bu **sözün** mefhūmı hem bayıḳ degül **(Beyit 125)**

1.62. sözün:-*üñ*

ʿAşḳ deryāsında bulmışsın murād
Her **sözün** dür dānedür ey ḫoş-nihād **(Beyit 417)**

1.63. sözün:-*ün*

Her ne kim dirseñ dutavuz bellü bil
Çün **sözün** ḳatliñe olmışdur delīl **(Beyit 664)**

1.64. sözini:-*i, -n, -i*

Gördiler Manṣūra söz kār eylemez
Sözini arturdı inkār eylemez **(Beyit 164)**

1.65. sözini:-*i, -n, -i*

Ṭutdı çıḳardı mübārek gözini
Diñleñüz Manṣūruñ imdi **sözini (Beyit 760)**

1.66. sözini:-*i, -n, -i*

Sözini Mansūr āġāz eyledi
Ḫoş beşāret ḳılup anda söyledi **(Beyit 932)**

söz tamām ol-:

1.) Sözünü bitirmek, tamamlamak.

1.1. söz tamām ol-:-*dı*

Ey bürāder **söz tamām oldı** tamām
Diñ Resūle es-ṣalātü ve'ş-selām **(Beyit 1066)**

söz ṭut-: (Deyim)

1.) Söz dinlemek, itâat etmek.

1.1. söz ṭut-:-*uñ*

Görmez olsun çıḳaruñ gözlerümi
Her ne didümse **ṭutuñ sözlerümi (Beyit 657)**

sözün esrārı:

1.) Sözün içindeki gizli manalar.

1.1. sözün esrārına:-*na*

Cān ḳulaġın dut **sözün esrārına**
Bilesin kim söz nedür esrārı ne **(Beyit 40)**

1.2. sözün esrārı:-*na*

Cān ḳulaġın dut **sözün esrārına**
Tā ki cānuñ ire ʿaşḳ envārına **(Beyit 375)**

su:

1.) Sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde.

1.1. şu:

Düşdi bir şaḥraya **şu** ʿummān olur
Şandılar kim baḥr-ı bī-pāyān olur
(Beyit 883)

1.2. şu:

Varduġınca **şu** ṭaşup ʿummān olur
Cümle bunlar zār u ser-gerdān olur
(Beyit 894)

1.3. şu:

Az ḳaldı Baġdādı ol **şu** ġarḳ ide
Fāʿil-i Muḫtār işin kim farḳ ide **(Beyit 895)**

1.4. şu:

Şöyle ṭaşa **şu** ki bir ʿummān ola
Şehr-i Baġdād işi key efġān ola **(Beyit 918)**

1.5. şu:

Az ḳala Baġdādı **şu** ġarḳ eyleye
Cānlarını āh odı ḥarḳ eyleye **(Beyit 920)**

1.6. şu:

Ḫırḳa-ı Manṣūr eger irişmeye
Ḫalḳ biribirine **şu** virişmeye **(Beyit 934)**

1.7. şu:

Aluban anı getürdi muḥterem
Şu kenārına irişdürdi şu dem **(Beyit 946)**

1.8. şu:

Şu çekildi şol bayaġı ḥāline
Gel naẓar ḳıl fāʿilüñ efʿāline **(Beyit 948)**

1.9. şuya:-*(y)a*

Yil öñince vara kül **şuya** düşe
Kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye ırmaḳ ṭaşa **(Beyit 917)**

1.10. şuya:-*(y)a*

Ḫırḳamuñ iki yeñin bandur **şuya**
Tā ki anlar evliyā sırrın ṭuya **(Beyit 925)**

1.11. şuya:-*(y)a*

Dicle **şuya** sākin ola ol zamān
Ḳullarına yarı ḳıla Müsteʿān **(Beyit 926)**

1.12. şuya:-*(y)a*

Varuban ol ḫırḳaya almaḳ gerek
Yiñleri ucın **şuya** şalmaḳ gerek **(Beyit 936)**

1.13. şuya:-*(y)a*

İki yiñlerini **şuya** bandurur
Ḫāliḳüñ emrile şuyı indürür **(Beyit 947)**

1.14. şuyı:-*(y)ı*

İki yiñlerini şuya bandurur
Ḫāliḳüñ emrile **şuyı** indürür **(Beyit 947)**

<u>şu eyle-:</u>

1.) Su haline getirmek.

1.1. şu eyle-:-*di*

Bir kezin Allahu Ekber kim didi
Ol demür örsi şu dem **şu eyledi (Beyit 184)**

<u>suʾāl ḳıl-:</u>

1.) Sual etmek, soru sormak.

1.1. suʾāl ḳıl-:-*ma, -(y)a, -lar*

Didi Manṣūr ey cüvān olsun ḥelāl
Bu işi **ḳılmayalar** senden **suʾāl (Beyit 678)**

<u>subḥ:</u>

1.) Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri, sabah vakti.

1.1. ṣubḥa:-*a*

Ṣubḥa dek ḳıldı münācāt āh ile
Ḳul gerek bu resme ola şāh ile **(Beyit 359)**

<u>subḥ ol-:</u>

1.) Sabah olmak, günün aydınlanması.

1.1. ṣubḥ ol-:-*ınca*

Ṣubḥ olınca nāliş itdi şol zamān
Rūşen oldı çün zemīn ü āsumān **(Beyit 103)**

<u>subḥ u şām:</u>

1.) Sabah ve akşam.

1.1. ṣubḥ u şām:

Anda yoḳdur **ṣubḥ u şām** u ṣulḥ u ceng
Mużmaḥil olur orada nām u neng **(Beyit 537)**

<u>suç:</u>

1.) Bir kimse veya topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlaka aykırı davranış, kabahat, günah.

1.1. ṣuçlarına:-*lar, -ı, -n, -a*

Ḥażretüñde ḳıl duʿāmı müstecāb
Uşbu ḫalḳuñ **ṣuçlarına** vir sevāb **(Beyit 798)**

1.2. şuçlarumuz:-*lar, -u, -muz*

Şuçlarumuz çoḳdurur Ḥaḳḳa dāyim
Ḳıl bize faẕl u ʿināyet ey Rahīm **(Beyit 968)**

1.3. şuçumuz:-*umuz*

Didiler senden ʿināyet yā İlāh
Şuçumuz bağışlaġıl ey pādişāh **(Beyit 888)**

1.4. şuçumuz:-*umuz*

Uş żaʿīf olduḳ bize luṭf işlegil
Raḥmet idüp **şuçumuz** bağışlaġıl **(Beyit 892)**

<u>suçlu:</u>

1.) Suç işlemiş, suçu, kabahati olan (kimse).

1.1. şuçlular:-*lar*

Varıdı zindān içinde **şuçlular**
Şöyle bendile yaturdı hep olar **(Beyit 197)**

<u>sūd-mend ol-:</u> (Deyim)

1.) Faydalı olmak.

1.1. sūd-mend ol-:-*du, -ñ*

Menzilüñ ʿuşşāḳ içinde key bülend
ʿAşḳ bāzārında **olduñ sūd-mend** **(Beyit 481)**

<u>şulḥ u ceng:</u>

1.) Savaş ve barış.

1.1. şulḥ u ceng:

Anda yoḳdur ṣubḥ u şām u **şulḥ u ceng**
Mużmaḥil olur orada nām u neng **(Beyit 537)**

<u>sulṭān:</u>

1.) Hükümdar, melik, padişah.

1.1. sulṭān:

Çün ki **sulṭān** bendesine ḥükm ider
Bende maḥkūm olmadı ayruḳ n'ider **(Beyit 578)**

1.2. sulṭānumuz:-*umuz* (Hallâc-ı Mansûr)

Sözümüz reddeyleme ey cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm **sulṭānumuz** **(Beyit 390)**

1.3. sulṭanumuz:-*umuz*

Eyle bil kim biz tenüz sen cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm **sulṭanumuz** **(Beyit 438)**

1.4. sulṭānunuz:-*un, -uz*

Taḫtı ḳoyup göçmedi **sulṭānunuz**
Yaʿni tende ṭurmış miskīn cānuñuz
(Beyit 767)

<u>sulṭān-ı dīn:</u>

1.) Dinin hükümdarı.

1.1. sulṭān-ı dīn:

Didi Manṣūr aña ey **sulṭān-ı dīn**
Sen küşād itdüñ bu ʿaḳdüñ müşkilin
(Beyit 542)

<u>şun-:</u>

1.) Takdim etmek, ikram etmek, uzatmak.

1.1. şun:

Didi cellād imdi ey şāh **şun** elüñ
Çün ki bu ḥāle irişdi menzilüñ **(Beyit 682)**

1.2. şundı:-*dı*

Açdı Manṣūr aġzını şol dem ṣafā
Aġzı yarın **şundı** aña Muṣṭafā **(Beyit 89)**

1.3. şundı:-*dı*

Şundı ṣolın daḫı kesdi ol zamān
Ṣol elinden daḫı ḳan aḳdı revān **(Beyit 689)**

1.4. şundı:-*dı*

Saġ ayaġın **şundı** ol şāh-ı güzīn
ʿĀşıḳı gör kim ne ḳılur kendözin
(Beyit 738)

1.5. şunmaya:-*ma, -(y)a*

Vaḥdet ırmaġında her kim yunmaya
Dest-i ḳudret aña curʿa **şunmaya**
(Beyit 723)

1.6. şunmışdı:-*muş, -dı*

Dest-i ḳudret aña **şunmışdı** nevāl
Bulmışıdı Ḥaḳḳʿıla ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 49)**

<u>şunıvir-:</u>

1.) Sunmak, ikram etmek.

1.1. şunıvirdi:-*di*

Şunıvirdi ṣaġ elin şāh-ı cihān
Bileginden kesdi cellād ol zamān
(Beyit 683)

<u>şūret:</u>

1.) Bir varlığın dıştan görünen, beş duyu ile bilinen yönü, görünüş, şekil, biçim.

1.1. ṣūret:

Söyleyen maʿnādurur **ṣūret** degül
Maḥv olan ṣūretdurur sīret degül
(Beyit 395)

1.2. ṣūret:

Var esīr olma bu **ṣūret** ḳaydına
ʿĀṣıḳuñ ṣūret evinde ḳaydı ne **(Beyit 403)**

1.3. ṣūret:

Var esīr olma bu ṣūret ḳaydına
ʿĀṣıḳuñ **ṣūret** evinde ḳaydı ne **(Beyit 403)**

1.4. ṣūret:

Her ki **ṣūret** dāmene düşdi ḳalur
Cān ḳuşınuñ dānesin ḳanda bulur
(Beyit 765)

1.5. ṣūretde:-*de*

Cān ʿurūc eyler bu dem miʿrācına
Bu fenā **ṣūretde** pes muḥtācı ne **(Beyit 626)**

1.6. ṣūretden:-*den*

Siz bu **ṣūretden** beni āzād idüñ
Cānumı ol cānāne ile şād idüñ **(Beyit 191)**

1.7. ṣūretden:-*den*

Uşbu **ṣūretden** ki ben dūr olmışam
Gör ne vīrānem ki maʿmūr olmışam
(Beyit 463)

1.8. ṣūreti:-*i*

Gördüm anı doldı gönlüm nūrıla
Neylerem bu **ṣūreti** Manṣūr ıla **(Beyit 129)**

1.9. ṣūreti:-*i*

Pāy-māl idüp sürüñ bu **ṣūreti**
Ṣūreti ḳorvan çü buldum sīreti **(Beyit 192)**

1.10. ṣūreti:-*i*

Pāy-māl idüp sürüñ bu ṣūreti
Ṣūreti ḳorvan çü buldum sīreti **(Beyit 192)**

1.11. ṣūreti:-*i*

Gördüm ol Ḥaḳḳı Ene'l-Ḥaḳ söylerem
Anuñ içün **ṣūreti** terk eylerem **(Beyit 764)**

1.12. ṣūretüñ:-*üñ*

Ṭālib oluñ **ṣūretüñ** maʿnāsına
Maʿrifetsüz ṣūretüñ maʿnāsı ne **(Beyit 628)**

<u>ṣūret ʿālemi:</u>

1.) Kesret alemi, evren, kâinat.

1.1. şūret ʿālemi:-*n, -den*

Her ki **şūret ʿāleminden** geçmedi
Ol beḳā peymānesinden içmedi **(Beyit 399)**

1.2. şūret ʿālemi:-*n, -den*

Bu vücūdum ḳaṭresin anda ḳodum
Yaʿni **şūret ʿāleminden** el yudum **(Beyit 444)**

1.3. şūret ʿālemi:-*n, -den*

Pes ʿurūcı irmedi ol vaḥdete
Düşdi **şūret ʿāleminden** keşrete **(Beyit 1005)**

1.4. şūret ʿālemini:-*ni*

Yine **şūret ʿālemini** bulmış ol
Ol Ḥaḳuñ varlığıyla ṭolmış ol **(Beyit 288)**

şūret ehli:

1.) Dış görünüşe önem verenler.

1.1. şūret ehli:

Şūret ehli maʿnā yüzin görmeye
Ehl-i maʿnā Ḥaḳdan yüz döndürmeye **(Beyit 397)**

şūret ṭonı:

1.) Şekil elbisesi.

1.1. şūret ṭonı:-*nı*

Arduma atdum bu **şūret ṭonını**
Zira cānum gördi devlet ḫānını **(Beyit 632)**

şūretdurur:

1.) Bir varlığın dıştan görünen, beş duyu ile bilinen yönü.

1.1. şūretdurur:-*dur, -ur*

Söyleyen maʿnādurur ṣūret degül
Maḥv olan **şūretdurur** sīret degül **(Beyit 395)**

şūret-i fāni:

1.) Ölümlü, geçici suret.

1.1. şūret-i fāniye:-*(y)e*

Ben bu meydāndan yüzüm döndürmezem
Ṣūret-i fāniye baş indürmezem **(Beyit 162)**

şūret-i Manşūr:

1.) Mansûr'un görünüşü, sûreti.

1.1. şūret-i Manşūr:-*ı*

Şūret-i Manşūrı ḳodum giderem
Bu fenā ārāyişin terk iderem **(Beyit 449)**

<u>ṣūretüñ maʿnāsı:</u>

1.) Şeklin manası.

1.1. ṣūretüñ maʿnāsına:-*na*

Ṭālib oluñ **ṣūretüñ maʿnāsına**
Maʿrifetsüz ṣūretüñ maʿnāsı ne **(Beyit 628)**

<u>sūr-ı İsrāfil:</u>

1.) Kıyamet kopacağı İsrafil'in üfleyeceğine inanılan şey.

1.1. sūr-ı İsrāfil:

Vācib ü mümkin benüm ẕatūmdadur
Sūr-ı İsrāfil eṣvātumdadır **(Beyit 146)**

<u>sücūd:</u>

1.) Secde etme, yere eğilme.

1.1. sücūd:

ʿAṣḳıla dutdı ḳamu ʿālem vücūd
ʿAṣḳıladur bu ḳıyām u bu **sücūd** **(Beyit 17)**

1.2. sücūd:

Senden irdi cümle eşyāya vücūd
Sañadur cümle ḳıyām ile **sücūd (Beyit 332)**

<u>sücūd it-:</u> (Deyim)

1.) Secde etmek; Allah'ın verdiği nimetleri karşısında, onun önünde eğilmek.

1.1. sücūd it-:-*dük, -i*

ʿAṣḳıladur kim cihān buldı vücūd
ʿAṣḳıladur Ādem **itdügi sücūd (Beyit 994)**

1.2. sücūd it-:-*se, -m*

Ben bu yoldan dönmezem merdānevār
Pes **sücūd itsem** gerek pervānevār **(Beyit 467)**

<u>sücūd ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) Secde etmek.

1.1. sücūd ḳıl-:-*dı*

İşidüben yine Manṣūr ehl-i cūd
Ġayb erenlere şu dem **ḳıldı sücūd** **(Beyit 651)**

1.2. sücūd ḳıl-:-*dı, -lar*

Çünki bunlar **ḳıldılar** ol dem **sücūd**
Didiler ihsān senüñ yā ehl-i cūd **(Beyit 209)**

1.3. sücūd ḳıl-:-*dı, -lar*

Çün ki aña ḳamusı **ḳıldılar sücūd**
Didiler gör ḥalümüz yā ehl-i cūd **(Beyit 503)**

sür-:

1.) Bir maddeyi bir yüzey üzerine ince bir tabaka olarak yaymak, dökmek, serpmek.

1.1. sürdi:-*di*

Aḳdı ḳanı cūş idüp yir yüzine
Sürdi ol ḳanı şu dem yüzine **(Beyit 684)**

1.2. sürdi:-*di*

Ḳollarıyıla dutdı elin şanıla
Sürdi yüzine bulaşdı ḳanıla **(Beyit 704)**

1.3. sürdüñ:-*dü, -ñ*

Didiler neylersin ey ṣāḥib-kemāl
Ellerüñ yüzüñe **sürdüñ** bu ne hāl **(Beyit 706)**

1.4. sürelüm:-*elüm*

Ġayb erenlerden görelüm ol eri
Ayaġına **sürelüm** rūy u seri **(Beyit 499)**

1.5. sürüñ:-*ün*

Pāy-māl idüp **sürüñ** bu ṣūreti
Ṣūreti ḳorvan çü buldum sīreti **(Beyit 192)**

sürü-:

1.) Sürüklemek.

1.1. sürüsünler:-*sün, -ler*

Yüzüm üzre **sürüsünler** kon beni
Pāre pāre eylesünler bu teni **(Beyit 559)**

sürur:

1.) Sevinç, mutluluk, neşe.

1.1. sürūr:

Saña erişe Ḥabībüm Muṣṭafā
Bulasın andan **sürūr** ile ṣafā **(Beyit 76)**

Ş

şād it-: (Deyim)

1.) Mutlu etmek, sevindirmek, memnun etmek.

1.1. şād it-:-*e, -sin*

Bir nefes bu bendeñi **şād idesin**
Hem bu vīrān göñlüm ābād idesin **(Beyit 55)**

1.2. şād it-:-*e, -sin*

N'ola bizi güldürüp **şād idesin**
Göñlümüz vīrānın ābād idesin **(Beyit 212)**

1.3. şād it-:-*e, -sin*

Ger bizi bu ġamdan āzād idesin
Rūḥ-ı Manṣūrı bu dem **şād idesin** **(Beyit 942)**

1.4. şād it-:-*e, -siz*

Tā ki anuñ rūḥını **şād idesiz**
Kendüñüz ḳayġudan āzād idesiz **(Beyit 849)**

1.5. şād it-:-*üben*

Çün mürīd uşbu kelāmı söyledi
Cümle ḫalḳı **şād idüben** ṭoyladı **(Beyit 938)**

1.6. şād it-:-*üñ*

Siz bu ṣūretden beni āzād idüñ
Cānumı ol cānāne ile **şād idüñ (Beyit 191)**

1.7. şād it-:-*üp*

Uş beni vaṣluñ içün öldürdiler
Ḥażretüñde **şād idüp** güldürdiler **(Beyit 779)**

şād ol-: (Deyim)

1.) Sevinmek, memnun ve mutlu olmak.

1.1. şād ol-:

Gāh enāniyetden āzād ol yüri
Ol cemālüñ nūrına **şād ol** yüri **(Beyit 1044)**

1.2. şād ol-:-*a*

Ḳo ḥużūrumda beni ey ḫoş-nihād
Cānum ol cānāne ile **ola şād (Beyit 246)**

1.3. şād ol-:-*a, -lar*

Şād olalar ulu kiçi şeyḫ ü şāb
Ḳalmaya aralarında ıżṭırāb **(Beyit 928)**

1.4. şād ol-:-*am*

Bu fenādan kurtulam āzād olam
Ol beḳā evinde varup **şād olam (Beyit 561)**

1.5. şād ol-:-*a, -sın*

Vuṣlat ire cānuña **şād olasın**
Cümle ḳayġulardan āzād olasın **(Beyit 22)**

1.6. şād ol-:-*a, -sın*

Nefs ẓulemātından āzād olasın
Ol cemālüñ nūrıla **şād olasın (Beyit 1050)**

1.7. şād ol-:-*a, -sız*

Bend içinden çıḳuban **şād olasız**
Cümle ḳayġulardan āzād olasız **(Beyit 207)**

1.8. şād ol-:-*dı*

İşidüp bu sözi **şād oldı** ḳamu
Diñle imdi n'olısardur ey ʿāmū **(Beyit 202)**

1.9. şād ol-:-*dı, -lar*

Ḳamusı bendinden āzād oldılar
Guṣṣalardan ḳurtulup **şād oldılar (Beyit 218)**

1.10. şād ol-:-*uban*

Çün işitdi ehl-i zindān bu sözi
Şād oluban ṭopraġa urdı yüzi **(Beyit 208)**

1.11. şād ol-:-*uban*

Şād oluban güldi Manṣūr ol zamān
Didi ḳanum virdi ol Ḥaḳdan nişān **(Beyit 745)**

1.12. şād ol:-*uñ*

Didi Manṣūr i ḫalāyıḳ **şād oluñ**
Varuñ imdi ġuṣṣada āzād oluñ **(Beyit 761)**

<u>şād u ḫurrem:</u>

1.) Mutlu ve sevinçli.

1.1. şād u ḫurrem:

Şād u ḫurrem vardı Manṣūr ilerü
Didi kim dostıla oldum rū-be-rū **(Beyit 618)**

<u>şādmān eyle-:</u>

1.) Mutlu etmek, sevindirmek.

1.1. şādmān eyle-:

Bunları sen daḫı **eyle şādmān**
Luṭfuñ öküşdür senüñ yā Müsteʿān **(Beyit 780)**

<u>şādumān:</u>

1.) Sevinçli, bahtiyar.

1 1.şādūmān:

Yaluñuz Manṣūr oturmış **şādūmān**
Dir Ene'l-Ḥaḳ çaġırur ḳılur figān
(Beyit 270)

<u>şādumān it-:</u>

1.) Sevindirmek, mutlu etmek.

1.1. şādumān it-:-*mek*

Ḥürmet ile çün götürdi ḫırḳayı
Şādumān itmek içün ol fırḳayı **(Beyit 945)**

<u>şāh:</u>

1.) Hükümdar, padişah, sultan.

1.1. şāh: (Allah)

Şöyle vuṣlat bulmış ol Allāh ile
Perde refʿ olmuş birikmiş **şāh** ile
(Beyit 93)

1.2. şāh: (Hallâc-ı Mansûr)

Didiler kim niçe idelüm i **şāh**
Ḳapu bağlu bize yoḳ gitmege rāh
(Beyit 224)

1.3. şāh: (Allah)

Ṣubḥa dek ḳıldı münācāt āh ile
Ḳul gerek bu resme ola **şāh** ile **(Beyit 359)**

1.4. şāh: (Allah)

Şeş cihātum ṭoludur Allah ile
Uş birikdüm vāḥid oldum **şāh** ile
(Beyit 453)

1.5. şāh:

Didi cellād imdi ey **şāh** ṣun elüñ
Çün ki bu ḥāle irişdi menzilüñ **(Beyit 682)**

1.6. şāha:-*a* (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Gelüben **şāha** didiler ey ʿazīz
Varup anda bulmadıḳ zindānı biz
(Beyit 269)

1.7. şāha:-*a* (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Gelüben **şāha** didiler ol cüvān
Ḫoş Ene'l-Ḥaḳ sāzını çalar revān
(Beyit 287)

1.8. şāha:-*a* (Abbasî halifesi Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh)

Geldiler **şāha** didiler ey ʿazīz
Oturur zindānda ol ehl-i temīz **(Beyit 283)**

1.9. şāhdan:-*dan*

İmdi sen **şāhdan** temennā eylerem
Gerçi küstaḫam velīkin söylerem
(Beyit 557)

1.10. şāhdur:-*dur* (Allah)

Ġayb erenler içre ol bir **şāhdur**
Ḳuṭb-ı ʿālem vāṣıl-ı dergāhdur **(Beyit 473)**

1.11. şāhları:-*lar, -ı*

ʿAşḳdurur kim **şāhları** māt eyleyen
Zāhidüñ yirin ḫarābāt eyleyen **(Beyit 999)**

<u>şāh-bāz:</u>

1.) İri ve beyaz bir doğan cinsi.

1.1. şāh-bāz:

Bu ḳafes naḳşını ḳo ey ser-firāz
Āşinālıḳ it ṭaleb ey **şāh-bāz (Beyit 1048)**

<u>şāh-ı cihān:</u>

1.) Cihan şahı.

1.1. şāh-ı cihān:

ʿAḳluñı cemʿ eyle ey **şāh-ı cihān**
Perde içre ḳıl bu esrārı nihān **(Beyit 122)**

1.2. şāh-ı cihān:

İrdi zindāncı Ḫalīfeye revān
Dir ʿaceb ḫāl oldı ey **şāh-ı cihān (Beyit 255)**

1.3. şāh-ı cihān:

Didiler gelüp eyā **şāh-ı cihān**
Bulmaduḳ Manṣūrı olmışdur nihān **(Beyit 262)**

1.4. şāh-ı cihān:

Didiler aña eyā **şāh-ı cihān**
Bulmaduḳ Manṣūrla zindāndan nişān **(Beyit 276)**

1.5. şāh-ı cihān:

Döndi Şiblī aydur ey **Şāh-ı cihān**
Niçe zindān içre sen olduñ nihān **(Beyit 301)**

1.6. şāh-ı cihān:

Şeyḫ Şiblī aydur ey **Şāh-ı cihān**
Sende ẓāhir oldı esrār-ı nihān **(Beyit 308)**

1.7. şāh-ı cihān:

Geldi cellād ilerü ender zamān
Didi Manṣūra eyā **şāh-ı cihān (Beyit 674)**

1.8. şāh-ı cihān:

Ṣunıvirdi ṣaġ elin **şāh-ı cihān**
Bileginden kesdi cellād ol zamān **(Beyit 683)**

1.9. şāh-ı cihān:

Yine Şiblī didi ey **şāh-ı cihān**
Kim yoluñda baş u cānum der-miyān
(Beyit 717)

<u>şāh-ı güzīn:</u>

1.) Seçkin padişah.

1.1. şāh-ı güzīn:

Ol divīdi ṣakfa çaldı bir kezin
Gör ne iş gösterdi ol **şāh-ı güzīn**
(Beyit 138)

1.2. şāh-ı güzīn:

Saġ ayaġın ṣundı ol **şāh-ı güzīn**
ʿĀṣıḳı gör kim ne ḳılur kendözin
(Beyit 738)

<u>şāhlar şāhı:</u>

1.) Şahlar şahı, en üstün hükümdar; Allah.

1.1. şāhlar şāhı:-*n, -a*

Dut yüzüñi evliyā dergāhına
Tā ki varup ilte **şāhlar şāhına (Beyit 1049)**

<u>şahs-ı kibār:</u>

1.) Davranış, düşünce, duygu bakımından ince, nazik olan kimse.

1.1. şaḫs-ı kibār:

Yola baḳup cümle durdı āşikār
Didiler kim gelsün ol **şaḫs-ı kibār**
(Beyit 498)

<u>şāh-vār:</u>

1.) Şaha, sultana layık.

1.1. şāh-vār:

Didi Şiblī ṣoñra gördiler i yār
Otursın zindān içre **şāh-vār (Beyit 316)**

<u>şāḳ ol-:</u>

1.) Yarma, yarılma, açılma.

1.1. şāḳ ol-:-*dı*

Pes işāret ḳıldı ol dem merd-i Ḥaḳ
Açılup dīvārlar **oldı** çü **şāḳ (Beyit 225)**

1.2. şaḳ ol-:-*mış*

Açuban zindān ḳapusını görür
Cümle dīvārını **şaḳ olmış** görür **(Beyit 252)**

<u>şakī ol-:</u>

1.) Haydut, yol kesen olmak.

1.1. şaḳī ol-:-*dı*

Key bilüñ kim cān gözi görür Ḥaḳı
Ḥaḳḳı bunda görmeyen **oldı şaḳī**
(Beyit 763)

1.2. şaḳī ol-:-*du*

ʿAşḳıla ser-bāz olan buldı Ḥaḳḳı
Kendözine ḳakıyan **oldu şaḳī (Beyit 31)**

<u>şaḳḳ it-:</u>

1.) Yarılmak, çatlamak, ikiye ayırmak.

1.1. şaḳḳ it-:-*üp*

Ṭaşuban tenüñ ḫamīr bigi aḳar
Şaḳḳ idüp zindānı ol ṭaşra çıḳar
(Beyit 295)

<u>şāl:</u>

1.) Hırka, aba.

1.1. şālına:-*ıñ, -a*

Dut ḳulaġuñ imdi ʿaşḳ aḥvālına
Sen daḫı girgil bu ʿaşḳuñ **şālına (Beyit 39)**

<u>şarāb:</u>

1.) Bade, mey, sarhoşluk veren içecek. Mec. Allah aşkı.

1.1. şarāb:-*ı*

İçdi Manṣūr ol **şarābı** gör n'ider
Uyḫısından uyanup feryād ider **(Beyit 91)**

<u>şaşı bak-:</u>

1.) Eğri, ters, yan bakmak.

1.1. şaşı baḳ-:-*ar*

Uşbu naḳşuñ göremez naḳḳāşını
Şaşı baḳar içi ṣanur ṭaşını **(Beyit 1047)**

<u>şāyed:</u>

1.) Belki, ola ki, olur da.

1.1. şāyed:

Bir naṣīḥat vir aña iḥlāsıla
Şāyed ola uşbu ġavġā başıla **(Beyit 366)**

<u>şefīʿü'l-müẕnibīn:</u>

1.) Günahkarların şefaatçisi (Hz. Muhammed).

1.1. şefīʿü'l-müẕnibīn:

Muṣṭafā vü müctebā ṣadrü'l-emīn
Ol vefā kānı **şefīʿü'l-müẕnibīn (Beyit 10)**

<u>şeh:</u>

1.) Hükümdar, padişah.

1.1. şehe:-*e* (Hallâc-ı Mansûr)

Bend-i zindān sen **şehe** lāyıḳ degül
Ḫūn evidür bu saña bayıḳ degül **(Beyit 236)**

1.2. şehüñ:-*üñ*

İmdi key bil ey emīn-i Kirdgār
Sen **şehüñ** yolunda cānumdur nisār **(Beyit 565)**

şehā:

1.) "Ey padişah, ey sevgili!" anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

1.1. şehā:

Perde refʿ oldı **şehā** gördüm seni
Kulluġa anda ḳabūl itdüñ beni **(Beyit 788)**

sehī:

1.) Doğru, düzgün.

1.1. şehi:

Ceḥd idüben istediler cānıla
Bulmadılar sen **şehi** zindānıla **(Beyit 309)**

şehd ü şeker:

1.) Bal ve şeker.

1.1. şehd ü şeker:

Dil gerek Allāhu Ekber dimege
Ḳanı ağzı **şehd ü şeker** yimege **(Beyit 174)**

şehīd ol-: (Deyim)

1.) Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölmek.

1.1. şehīd ol-:-*du, -m*

ʿAşḳ içinde çün bugün **oldum şehīd**
Ṭāliʿüm baḫtum benüm oldı saʿīd **(Beyit 634)**

şehr:

1.) Kent, şehir.

1.1. şehr:

Çün bu sözi ḳamusı işitdiler
Birḳaç ādem **şehr** içine gitdiler **(Beyit 181)**

1.2. şehrine:-*i, -n, -e*

Didi Manṣūr aña ey ehl-i yaḳīn
Varlıġuñ **şehrine** ḳılmaduñ akın **(Beyit 720)**

şehr-i Baġdād:

1.) Bağdat şehri.

1.1. şehr-i Baġdād:

Şehr-i Baġdād içine düşdi fiġān
Ḥaḳ Taʿālā emridür dutma gümān
(Beyit 884)

1.2. şehr-i Baġdād:

Şöyle ṭaşa şu ki bir ʿummān ola
Şehr-i Baġdād işi key efġān ola
(Beyit 918)

<u>şehr-i ḫalḳ:</u>

1.) Şehirdeki insanlar; Bağdat halkı.

1.1. şehr-i ḫalḳ:

İmdi destūruñla ṭaşra varayın
Şehr-i ḫalḳ ne ḳılurlar göreyin **(Beyit 419)**

<u>şeksüz:</u>

1.) Şüphesiz.

1.1. şeksüzin:-*in*

Cümle cismüñ cāna dönmiş **şeksüzin**
Kim görürsin bī-şek ol dostuñ yüzin
(Beyit 317)

1.2. şeksüzin:-*in*

Çün ki Manṣūr itdi bu resme duʿā
Bu duʿādan **şeksüzin** raḥmet doġa
(Beyit 499)

<u>şekvā:</u>

1.) Sızlanma, şikâyet.

1.1. şekvā:

ʿAḳl aydur bendedür **şekvā** yaḳīn
ʿAşḳ aydur bende yeksān küfr ü dīn
(Beyit 1033)

<u>şemʿ-i vaḥdet:</u>

1.) Teklik mumu.

1.1. şemʿ-i vaḥdet:

Bu ḳafesde cānuñı ḳılma zebūn
Şemʿ-i vaḥdet tā ki ola reh-nümūn
(Beyit 726)

<u>şems:</u>

1.) Güneş, âfitab.

1.1. şems:

ʿAşḳıladur çarḫ gerdān olduġı
ʿAşḳıladur **şems** devrān ḳılduġı **(Beyit 993)**

1.2. şemsi:-*i*

Şemsi nūrı yaʿni kim ʿaşḳ nūrıdur
ʿAşḳ tecellī ʿaḳl anuñ Ṭūrʿıdur **(Beyit 1026)**

<u>serʿ:</u>

1.) Allah'ın emri doğrultusunda dini inançlara göre belirlenmiş kurallar, şeriat.

1.1. şerʿ:

Şerʿ esāsından ḳoparduñ çünki ṭaş
Ṭaş yerine ḳorsun ey Manṣūr baş
(Beyit 154)

1.2. şerʿ:

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmedüñ
Şerʿ içinde ayaġuñ berḳ itmedüñ
(Beyit 604)

1.3. şerʿi:-*i*

Oldurur iki cihānuñ serverī
Şerʿi nūrı ḳapladı baḥr ü beri **(Beyit 9)**

1.4. şerʿi:-*i*

Bu sözi kim işide ey Ḥaḳ-nihād
Ḳılmaġ ister **şerʿi** bāzāruñ kesād
(Beyit 116)

<u>şerḥ eyle-:</u>

1.) Açıklamak, etraflıca anlatmak.

1.1. şerḥ eyle-:-*(y)e*

Durmaya dilüm Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Bī-nişānuñ sırrını **şerḥ eyleye (Beyit 909)**

<u>şerḥ it-:</u>

1.) Açıklamak, etraflıca anlatmak.

1.1. şerḥ it-:-*e, -sin*

Anlara **şerḥ idesin** aḥvālümi
Ḫod bilürler cümle ḳıyl u ḳālümi
(Beyit 583)

1.2. şerḥ it-:-*e, -(y)in*

Yine ḥissüñ daḫi vardur yolları
Diñle şimdi **şerḥ ideyin** bunları **(Beyit 1018)**

<u>şerḥa şerḥa:</u>

1.) Dilim dilim, parça parça.

1.1. şerḥa şerḥa:

Şerḥa şerḥa ideserlerdür tenüñ
Ḥażrete ulaşısar cānuñ senüñ **(Beyit 85)**

<u>şerḥa şerḥa pārele-:</u> (Deyim)

1.) Parça parça etmek, parçalamak.

1.1. şerḥa şerḥa pārele-:-*ñ*

Şerḥa şerḥa pāreleñ uşbu teni
Bu ṭonı ṣoyuñ ki bulam ben beni
(Beyit 655)

<u>şerīʿat:</u>

1.) Dînen mükellef sayılan kimselerin uyması gereken amelle ilgili emir ve yasaklar, zâhirî hükümler.

1.1. şerīʿat:

Bize fetvā virüñ ey ʿālī-maḳām
Kim **şerīʿat** gitdi bozuldı niẓām **(Beyit 508)**

<u>şeş:</u>

1.) "Altı" sayı sıfatı

1.1. şeş: (Cihāt)

Şeş cihātum ṭoludur Allah ile
Uş birikdüm vāḥid oldum şāh ile **(Beyit**

<u>şevḳ:</u>

1.) Coşku, heyecan, şiddetli arzu, sevinç.

1.1. şevḳıla:-*ıla*

Çün bular bu **şevḳıla** cūş itdiler
Birbirin ol dem der-āgūş itdiler **(Beyit 586)**

<u>şeyʾ:</u>

1.) Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

1.1. şeyʾ:

Düşdügi sāʿat Ene'l-Ḥaḳ didi kül
Diñle Ḥaḳdan külli **şeyʾ** ayru degül **(Beyit 879)**

<u>şeyḫ:</u>

1.) Bir tarikata girip seyr ü sülûkünü tamamladıktan sonra o tarikatın başı durumundaki en yüksek mertebeye çıkan bulunan ve kendisine derviş yetiştirme (irşat) izni verilen kimse.

1.1. şeyḫ: (Şeyh Cüneyd)

Çün ki Şeyḫ ol dem revān olup gelür
Diñle kim Manṣūr ıla ol ne ḳılur **(Beyit 374)**

1.2. şeyḫ: (Şeyh Şiblî)

Āh u zārı ḳıldı Şeyḫ oldı revān
Sen bu aḥvāli işit bā-gūş-ı cān **(Beyit 485)**

1.3. şeyḫ:

Ḫırḳa-i Manṣūrı şol dem aldılar
ʿİzzet ile **şeyḫ** öñine geldiler **(Beyit 953)**

1.4. şeyḫi:-*i* (Şeyh Cüneyd)

Görüben **Şeyḫi** ġulū itdi bular
Bize fetvā virüñ imdi didiler **(Beyit 369)**

şeyḫ Cüneyd:

1.) Cüneyd-i Bağdâdî, 9. yüzyılda yaşamış Fars sufi ve filozof.

1.1. şeyḫ Cüneyd:

Şeyḫ Cüneyd ol dem işitdi bu sözi
Ṭoldı kanlu yaşıla anuñ gözi **(Beyit 367)**

1.2. şeyḫ Cüneyd:

Şeyḫ Cüneyd anlara aydur varayın
Bir naṣīḥat vireyin yalvarayın **(Beyit 371)**

1.3. şeyḫ Cüneyd:

Şeyḫ Cüneyd bu cevābı diñledi
Aġlayuban zārı zārı iñledi **(Beyit 414)**

1.4. şeyḫ Cüneyd:

Şeyḫ Cüneyd ol dem ṭurup oldı revān
Geldi ol maḫlūḳ içinde ol zamān **(Beyit 421)**

1.5. şeyḫ Cüneyd:

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī baş açar
Gözlerinden yaş yirine ḳan ṣaçar **(Beyit 819)**

1.6. şeyḫ Cüneyd:

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī ol zamān
Gözlerinden aḳıdurdı ḳan revān **(Beyit 954)**

1.7. şeyḫ Cüneyd:-*e*

Gördi ḥāli Şeyḫ Şiblī gör n'ider
Şeyḫ Cüneyde irdi ol rūşen-naẓar **(Beyit 362)**

1.8. şeyḫ Cüneyd:-*e*

Şeyḫ Cüneyde didiler fermān senüñ
Yoluna ḳurbān ḳılalum cān senüñ **(Beyit 373)**

şeyḫ diyār:

1.) Şeyhler memleketi.

1.1. şeyḫ diyār:

Zāhidān u ʿābidān u **şeyḫ diyār**
Ḳamusı aġlaşup oldı bī-ḳarār **(Beyit 643)**

şeyḫ imām:

1.) Şeyh imam.

1.1. şeyḫ imām:

Zāhidān u ʿābidān u **şeyḫ imām**
Bir yire cemʿ oldılar bunlar tamām **(Beyit 960)**

şeyḫ Şiblī:

1.) Ebu Bekir Dülef bin Cahder eş-Şiblî, Hallâc-ı Mansûr'un yakın arkadaşı ve döneminin meşhur mutasavvıflarındandır.

1.1. şeyḫ Şiblī:

Şeyḫ Şiblī ol ʿazīz ü muḥterem
Ol vilāyet maʿdeni ṣāḥib-kerem **(Beyit 258)**

1.2. şeyḫ Şiblī:

Şeyḫ Şiblī Ḥalīyeye dir ʿaceb
Gör ne ḥikmetler ḳılur ol ferd-i Rab **(Beyit 289)**

1.3. şeyḫ Şiblī:

Şeyḫ Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Sende ẓāhir oldı esrār-ı nihān **(Beyit 301)**

1.4. şeyḫ Şiblī:

Ṣaf-ber-ṣaf oldı ʿālimler şu dem
Şeyḫ Şiblī bile ol ṣāhib-ḳadem **(Beyit 361)**

1.5. şeyḫ Şiblī:

Gördi ḥāli **Şeyḫ Şiblī** gör n'ider
Şeyḫ Cüneyde irdi ol rūşen-naẓar **(Beyit 362)**

1.6. şeyḫ Şiblī:

Kimseye hergīz cevāb itmedi ol
Şeyḫ Şiblī ḥücresine ṭutdı yol **(Beyit 422)**

1.7. şeyḫ Şiblī:

Şeyḫ Şiblī işidüp bu sözleri
Yaşıla ġarḳ oldı şol dem gözleri **(Beyit 479)**

1.8. şeyḫ Şiblī:

Ḳolların dirseklerine dek yudı
Şeyḫ Şiblī ḳarşuda durmuşıdı **(Beyit 711)**

1.9. şeyḫ Şiblī:

Şeyḫ Cüneyd ü **Şeyḫ Şiblī** baş açar
Gözlerinden yaş yirine ḳan ṣaçar **(Beyit 819)**

1.10. şeyḫ Şiblī:

Şeyḫ Cüneyd ü **Şeyḫ Şiblī** ol zamān
Gözlerinden aḳıdurdı ḳan revān **(Beyit 954)**

<u>şeyḫ ü fetā:</u>

1.) Yaşlı ve genç.

1.1. şeyḫ ü fetā:

Ah odından yanuban **şeyḫ ü fetā**
Didiler Manṣūr içün vāh ḥasretā **(Beyit 964)**

şeyh ü şāb:

1.) İhtiyar ve genç.

1.1. şeyḫ ü şāb:

Çün güneş ṭoġdı cihāna virdi tāb
Yine cemʿ aldılar anda **şeyḫ ü şāb**
(Beyit 496)

1.2. şeyḫ ü şāb:

Şād olalar ulu kiçi **şeyḫ ü şāb**
Ḳalmaya aralarında ıżṭırāb **(Beyit 928)**

şeyḫ-i cihān:

1.) Bütün insanların şeyhi, hükmü ve tasarrufu bütün alemi saran kudretli bilgin, alim, mürşid.

1.1. şeyḫ-i cihān:

İmdi ya **Şeyḫ-i cihān** bil ḥālümi
Çünki işitdüñ ḳamu aḥvālümi **(Beyit 469)**

şeyḫ-i güzīn:

1.) Seçkin, seçilmiş şeyh.

1.1. şeyḫ-i güzīn: (Şeyh Şiblî)

Geldi çün ḫalḳ içine **Şeyḫ-i güzīn**
Pāy-māl itdi şolok-dem kendözin
(Beyit 486)

şeyḫ-i kāmurān:

1.) Arzusuna, isteğine kavuşmuş şeyh.

1.1. şeyḫ-i kāmurān: (Şeyh Cüneyd)

Açdılar zindān ḳapusın ol zaman
İçerü girdi o **Şeyḫ-i kāmurān (Beyit 377)**

şeyḫ-i kebīr:

1.) Büyük şeyh.

1.1. şeyḫ-i kebīr: (Şeyh Cüneyd)

İrdi zindāna o dem **Şeyḫ-i Kebīr**
Ol kim olmışdur ḳamuya dest-gīr
(Beyit 376)

şeyḫ-i kebīr-i bā-ṣafā:

1.) Safâ içinde olan ulu şeyh.

1.1. şeyḫ-i kebīr-i bā-ṣafā: (Şeyh Cüneyd)

Didi ey **Şeyḫ-i Kebīr-i bā-ṣafā**
Nāgehān Manṣūra ḳılurlar cedā **(Beyit 363)**

şeyḫ-i Şiblī:

1.) Ebu Bekir Dülef bin Cahder eş-Şiblî, Hallâc-ı Mansûr'un yakın arkadaşı ve döneminin meşhur mutasavvıflarındandır.

1.1. Şeyḫ-i Şiblī:

Durdı şol dem **Şeyḫ-i Şiblī** pāk-i dīn
Cevherine ṣad-hezārān āferīn **(Beyit 428)**

Şiblī:

1.) Ebu Bekir Dülef bin Cahder eş-Şiblî, Hallâc-ı Mansûr'un yakın arkadaşı ve döneminin meşhur mutasavvıflarındandır.

1.1. Şiblī:

Didi **Şiblī** yine zindāna varuñ
Ol hümānuñ sāyesini bir görüñ **(Beyit 265)**

1.2. Şiblī:

Didi **Şiblī** irişüñ zindāna siz
Ḥikmetin ol nişānuñ göresiz **(Beyit 272)**

1.3. Şiblī:

Didi **Şiblī** anlara kim tīz ṭuruñ
Varuñ ol merd-i Ḥaḳuñ ḥālin görüñ **(Beyit 278)**

1.4. Şiblī:

Didi **Şiblī** aña ey merd-i Ḫudā
Derdünüñ dermānıdur derd ü cefā **(Beyit 293)**

1.5. Şiblī:

Döndi **Şiblī** aydur ey Şāh-ı cihān
Niçe zindān içre sen olduñ nihān **(Beyit 301)**

1.6. Şiblī:

Şiblī aydur neyidi ey cān-ı men
Gitdi zindān otururduñ şöyle sen **(Beyit 305)**

1.7. Şiblī:

Didi **Şiblī** Ḥażretüne vardılar
Serçeye dönmiş vücūduñ gördiler **(Beyit 313)**

1.8. Şiblī:

Didi **Şiblī** ṣoñra gördiler i yār
Otursın zindān içre şāh-vār **(Beyit 316)**

1.9. Şiblī:

Geldi **Şiblī** ḳatına ol merd-i dīn
Didi bulmadum bu derdüñ merhemīn **(Beyit 423)**

1.10. Şiblī:

Yine **Şiblī** didi ey şāh-ı cihān
Kim yoluñda baş u cānum der-miyān **(Beyit 717)**

1.11. Şiblī:

Çün ki **Şiblī** aldı bu resme cevāb
Cānına irdi anuñ biñ biñ s̲evāb **(Beyit 732)**

1.12. Şiblī:

Baş uruban gitdi **Şiblī** ol zamān
Sen bu sırrı key işit dutma gümān
(Beyit 733)

1.13. Şibliye:-*(y)e*

Didi Manṣūr **Şibliye** ey merd-i Ḥaḳ
Gel bu ʿaşḳ ders-ḫānesinden al ṣebaḳ
(Beyit 318)

s̲imdi:

1.) "İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında bir zaman zarfı; bundan sonra, bundan böyle, artık.

1.1. şimdi:

Yine ḥissüñ daḫi vardur yolları
Diñle **şimdi** şerḥ ideyin bunları **(Beyit 1018)**

şīr-i ner:

1.) Erkek aslan.

1.1. şīr-i ner:

Didiler olsun mübārek bu sefer
Dāra miʿrācuñdurur ey **şīr-i ner (Beyit 648)**

1.2. şīr-i ner:

Bize bildür bu işi i **şīr-i ner**
Dileriz kim viresin bundan ḫaber
(Beyit 713)

1.3. şīr-i ner:

Çün bu meydān içre sensin **şīr-i ner**
Luṭf idüben göster imdi bir hüner
(Beyit 941)

1.4. şīr-i ner:

Ṭālib-i dīdār olan ey **şīr-i ner**
ʿAşḳ meydānında göstergil hüner
(Beyit 987)

şirket:

1.) Ortaklık.

1.1. şirket:

Nūr-ı şevḳuñ virdi baña vecd ü ḥāl
Gitdi **şirket** aradan geldi viṣāl **(Beyit 343)**

şol:

1.) "Şu" işaret sıfatı.

1.1. şol: (Müʿez̲z̲in)

Didi Manṣūr uşbu sözde yoḳ gümān
Şol müʿez̲z̲in key yalan söyler yalan
(Beyit 177)

1.2. şol: (Zebânîler)

Didi Manṣūr imdi kaçuñ durmadan
Şol zebānīler ḳamunuz görmeden
(Beyit 222)

1.3. şol: (Resm)

Bunlara **şol** resme düşdi bu figān
Yaş yirine gözlerinden aḳdı ḳan **(Beyit 898)**

1.4. şol: (Bayağı hâl)

Ṣu çekildi **şol** bayaġı ḥāline
Gel naẓar ḳıl fāʿilüñ efʿāline **(Beyit 948)**

<u>şol dem:</u>

1.) O vakit, o zaman.

1.1. şol dem:

ʿAşḳ elinden bir ḳadeḥ nūş eyle var
Kendözün **şol dem** ferāmūş eyle var
(Beyit 35)

1.2. şol dem:

Aġzı yarından anuñ nūş idesin
Kendözüñ **şol dem** ferāmūş idesin
(Beyit 77)

1.3. şol dem:

Açdı Manṣūr aġzını **şol dem** ṣafā
Aġzı yarın ṣundı aña Muṣṭafā **(Beyit 89)**

1.4. şol dem:

Çün bular bu ittifāḳı ḳıldılar
Cemʿ olup **şol dem** ḳamusı geldiler
(Beyit 111)

1.5. şol dem:

Yine **şol dem** n'itdiler Manṣūr ı çün
Gör neler ḳaṣd itdiler ol nūr içün
(Beyit 193)

1.6. şol dem:

Çün görür Manṣūrdan bu ḳudreti
Cānına kār itdi **şol dem** ḥayreti **(Beyit 231)**

1.7. şol dem:

Çün viṣālüñ şerbetin nūş eyledüm
Kendözüm **şol dem** ferāmūş eyledüm
(Beyit 340)

1.8. şol dem:

Durdı **şol dem** Şeyḫ-i Şiblī pāk-i dīn
Cevherine ṣad-hezārān āferīn **(Beyit 428)**

1.9. şol dem:

Şeyḫ Şiblī işidüp bu sözleri
Yaşıla ġarḳ oldı **şol dem** gözleri
(Beyit 479)

1.10. şol dem:

Ḫalḳ içine düşdi **şol dem** ġulġule
Zāġları gör ne ḳılurlar bülbüle **(Beyit 596)**

1.11. şol dem:

Ḥükm idüp ʿālimler **şol dem** revān
Dār aġacın dikdiler ender zamān
(Beyit 600)

1.12. şol dem:

Görüben Manṣūrı **şol dem** ʿıyān
Ḥayrete düşdi ḳamu pīr ü cüvān **(Beyit 617)**

1.13. şol dem:

Böyle didi ḫoş-ṣafā erkānıla
Yudı **şol dem** ḳollarını ḳanıla **(Beyit 710)**

1.14. şol dem:

Yine Manṣūrı gör imdi neyledi
ʿAşḳıla **şol dem** Ene'l-Ḥaḳ söyledi
(Beyit 734)

1.15. şol dem:

Şöyle vālih durmışıdı ḫāṣ u ʿām
Geldi cellād ilerü **şol dem** ḳıvām
(Beyit 808)

1.16. şol dem:

Ulu kiçi **şol dem** oldı bī-ḳarār
Yas idüben aġladılar zār u zār **(Beyit 818)**

1.17. şol dem:

Cümle ol ʿubbād u zühhād ey yarā
Mātem idüp geydiler **şol dem** ḳara
(Beyit 820)

1.18. şol dem:

Diñle imdi ol ḫalāyıḳ n'eyledi
Varuban **şol dem** odun cemʿ eyledi
(Beyit 851)

1.19. şol dem:

Ḫırḳa-i Manṣūrı **şol dem** aldılar
ʿİzzet ile şeyḫ öñine geldiler **(Beyit 953)**

1.20. şol dem:

Ḫaḳ ile didi işitdi bā-ṣafā
Aña tiryāḳ oldı **şol dem** her cefā
(Beyit 978)

1.21. şol demde:-*de*

Sözi Manṣūruñ Ḥaḳ oldı bildiler
Ḳamusı **şol demde** mülzem oldılar
(Beyit 186)

<u>şol sāʿat:</u>

1.) O vakit.

1.1. şol sāʿat:

İrdi **şol sāʿat** Muḥammed Muṣṭafā
Faḫr-ı ʿĀlem maʿden-i ṣıdḳ u ṣafā
(Beyit 81)

1.2. şol sāʿat:

Ḳaldı Manṣūr ol araba bī-ḥicāb
İrdi **şol sāʿat** ḫiṭāb-ı müsteṭāb **(Beyit 323)**

<u>şol zamān:</u>

1.) Şu zaman, şu vakit.

1.1. şol zamān:

Cūşa geldi **şol zamān** itdi fiġān
Didi Ḫālıḳ benven ey ḫalḳ-ı cihān
(Beyit 95)

1.2. şol zamān:

Ṣubḥ olınca nāliş itdi **şol zamān**
Rūşen oldı çün zemīn ü āsumān **(Beyit 103)**

1.3. şol zamān:

Geldi zindāncı ḳapuya **şol zamān**
Bakdı ḳapuyı açıḳ gördi revān **(Beyit 227)**

1.4. şol zamān:

Ġayb Eri destūrıla gitdi hemān
Çıḳdı ol maḫlūḳ içine **şol zamān**
(Beyit 587)

1.5. şol zamān:

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ **şol zamān**
Şöyle kim vecd oldılar pīr ü cüvān
(Beyit 652)

1.6. şol zamān:

Yir yüzine tā ki ḳanum ṣaçıla
Şol zamān sırr-ı Ene'l-Ḥaḳ açıla
(Beyit 681)

1.7. şol zamān:

İmdi gör kim Dicle ırmaġın n'ider
Ṭaşa geldi **şol zamān** hem-cūş ider
(Beyit 880)

1.8. şol zamān:

İlteler zindāna beni **şol zamān**
Āşikār idem yine remzi nihān **(Beyit 910)**

<u>şolok:</u>

1.) O vakit, o anda.

1.1. şolok:

Cümle ol maḫlūḳ işitdi bu sözi
Ḥayrete düşdi **şolok** sāʿat özi **(Beyit 860)**

<u>şolok-dem:</u>

1.) O zaman, o anda.

1.1. şolok-dem:

Geldi çün ḫalḳ içine Şeyḫ-i güzīn
Pāy-māl itdi **şolok-dem** kendözin **(Beyit 486)**

<u>şöyle:</u>

1.) "Şunun gibi, şuna benzer biçimde" anlamlarında zarf.

1.1. şöyle:

Şöyle kim müstaḥżır-ı esrār idi
Hem vilāyet içre ṣāḥib-kār idi **(Beyit 45)**

1.2. şöyle:

Göñlüñ evinde saña mihmān olam
Şöyle kim cānuñ içinde cān olam **(Beyit 63)**

1.3. şöyle:

ʿĀşıḳısañ seni **şöyle** ḳıluram
Kimse bilmez ḥikmetüm ben bilürem **(Beyit 69)**

1.4. şöyle:

İmdi dur eyle yaraġuñ **şöyle** bil
Lā-mekān oldı ṭuraġuñ şöyle bil **(Beyit 83)**

1.5. şöyle:

İmdi dur eyle yaraġuñ şöyle bil
Lā-mekān oldı ṭuraġuñ **şöyle** bil **(Beyit 83)**

1.6. şöyle:

Şöyle vuṣlat bulmış ol Allāh ile
Perde refʿ olmuş birikmiş şāh ile **(Beyit 93)**

1.7. şöyle:

ʿİlm içinde ʿālim-i Rabbānisin
Şöyle ḳim cān taḫtınuñ sulṭānısın **(Beyit 123)**

1.8. şöyle:

Şöyle ṭoldum vaḥdetüñ deryāsına
Baḳmazam bu ikilik ġavġāsına **(Beyit 134)**

1.9. şöyle:

Ben urup zindāna ilterüz seni
Şöyle bil anda ḳılursın meskeni **(Beyit 152)**

1.10. şöyle:

Şöyle kim ben mest-i ʿaşḳam bā-ṣafā
Lā-yezālī mey içürdi Muṣṭafā **(Beyit 158)**

1.11. şöyle:

Yir yüzine **şöyle** kim aḳdı revān
Gördiler bu sırrı ol pīr ü civān **(Beyit 185)**

1.12. şöyle:

Varıdı zindān içinde ṣuçlular
Şöyle bendile yaturdı hep olar **(Beyit 197)**

1.13. şöyle:

Şöyle yoġ itmiş özini ol tamām
ʿAşḳa virmiş varlıġını ol hümām **(Beyit 281)**

1.14. şöyle:

Şiblī aydur neyidi ey cān-ı men
Gitdi zindān otururduñ **şöyle** sen **(Beyit 305)**

1.15. şöyle:

Şöyle kim naʿra ururdı ol zamān
Kim işiden ġaşy olurdı ey cüvān **(Beyit 358)**

1.16. şöyle:

Çün ki irişem görem dīdārını
Şöyle ki güş eyleyem güftārını **(Beyit 476)**

1.17. şöyle:

İrdi ʿaşḳuñ ilçisi çābük-süvār
Ben hemān-dem **şöyle** oldum bī-ḳarār **(Beyit 522)**

1.18. şöyle:

ʿAşḳ meydānında **şöyle** dāra ben
Tuḥfe iltem cānumı dildāra ben **(Beyit 560)**

1.19. şöyle:

Şöyle çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ cān-ı pāk
İşiden maḫlūḳdan oldı zehre çāk **(Beyit 609)**

1.20. şöyle:

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ şol zamān
Şöyle kim vecd oldılar pīr ü cüvān **(Beyit 652)**

1.21. şöyle:

Ḥācetüm budur ki **şöyle** ḳılasuz
Siz daḫı ḥācetlerüñüz bulasuz **(Beyit 658)**

1.22. şöyle:

Didi Manṣūr ey ḫalāyıḳ n'olduñuz
Her biriñüz **şöyle** vālih ḳalduñuz
(Beyit 669)

1.23. şöyle:

Yine yazıldı Ene'l-Ḥaḳ **şöyle** bil
Kim bu sözde yoḳdurur hīç ḳāl u ḳīl
(Beyit 690)

1.24. şöyle:

Boyadı ol ḳanıla kendü yüzin
Ol Ḥaḳ ehli **şöyle** ḳıldı kendözin
(Beyit 705)

1.25. şöyle:

Dizlerüm kökinden anı **şöyle** kes
Dosta gitmege ḳılur cānum heves
(Beyit 736)

1.26. şöyle:

Ṣol ayaġın daḫı kesdi ol zamān
Çeşmeler olup aḳardı **şöyle** ḳan **(Beyit 741)**

1.27. şöyle:

Yük ile menzil mi alur ʿaşḳ eri
Şöyle yektā ḳılur āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 751)**

1.28. şöyle:

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ bir kezin
Şöyle ol maḫlūḳ unutdı kendözin
(Beyit 800)

1.29. şöyle:

Şöyle vālih durmışıdı ḫāṣ u ʿām
Geldi cellād ilerü ṣol dem ḳıvām
(Beyit 808)

1.30. şöyle:

Şöyle zārī ḳıldı ol maḫlūḳ o dem
Yaş yirine gözlerinden aḳdı dem
(Beyit 824)

1.31. şöyle:

Her dilek Allahuñ emrile olur
Şöyle kim maʿmūr olan anı bulur
(Beyit 835)

1.32. şöyle:

Böyle diyüp aġladılar zār u zār
Şöyle kim oldı ḳamusı bī-ḳarār **(Beyit 869)**

1.33. şöyle:

Şöyle ʿāciz ḳaldı ol ḫalḳ ey cüvān
Āh odından göklere çıḳdı duhān
(Beyit 896)

1.34. şöyle:

Gizlü remzi **şöyle** kim fāş eyleyem
Çaġırup ol dem Ene'l-Ḥaḳ söyleyem
(Beyit 905)

1.35. şöyle:

Cismüm oda yaḳalar ol dem benüm
Şöyle kim yanup kül ola bu tenüm
(Beyit 912)

1.36. şöyle:

Ḳanda aġarsa Ene'l-Ḥaḳ diye kül
Ḥaḳ kelāmın **şöyle** muṭlaḳ diye kül
(Beyit 915)

1.37. şöyle:

Şöyle ṭaşa şu ki bir ʿummān ola
Şehr-i Baġdād işi key efġān ola **(Beyit 918)**

<u>şu:</u>

1.) "Şu" işaret sıfatı.

1.1. şu: (Nakş)

Dostdañ ġayrı saña düşmāndurur
Naḳşı fānīdür **şu** mekr ü fendurur
(Beyit 25)

1.2. şu: (Resm)

Uşda özümden mücerred olmışam
Nūr-ı ẕātıla **şu** resme ṭolmışam **(Beyit 752)**

1.3. şu: (Sāʿat)

Bir ġırīv ḳopdı **şu** sāʿat nāgehān
Cūşa geldiler zemīn ü āsumān **(Beyit 822)**

<u>şu dem:</u>

1.) Şu zaman, şu vakit.

1.1. şu dem:

Bir kezin Allahu Ekber kim didi
Ol demür örsi **şu dem** şu eyledi **(Beyit 184)**

1.2. şu dem:

Ḳodılar Manṣūrı zindāna **şu dem**
Ḳaldı zindān içre mīr-i muḥterem
(Beyit 195)

1.3. şu dem:

Ṣaf-ber-ṣaf oldı ʿālimler **şu dem**
Şeyḫ Şiblī bile ol ṣāhib-ḳadem **(Beyit 361)**

1.4. şu dem:

Geldi zindāna çün ol ʿālī maḳām
Girdi Manṣūra **şu dem** virdi selām
(Beyit 430)

1.5. şu dem:

Çün ki bunlar intiẓār itdi **şu dem**
Gördiler irişdi ol ṣāḥib-ḳadem **(Beyit 500)**

1.6. şu dem:

Secde ḳılup ṭurdı yirinden **şu dem**
Diñle Manṣūrı n'iderler ey dedem **(Beyit 613)**

1.7. şu dem:

Hem irişdiler **şu dem** ġayb-ı ricāl
Buldılar Manṣūr ıla ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 646)**

1.8. şu dem:

İşidüben yine Manṣūr ehl-i cūd
Ġayb erenlere **şu dem** ḳıldı sücūd
(Beyit 651)

1.9. şu dem:

Aḳdı ḳanı cūş idüp yir yüzine
Sürdi ol ḳanı **şu dem** yüzine **(Beyit 684)**

1.10. şu dem:

Çıḳdı ol oddan **şu dem** yaşıl dütün
Ol dütünden ẓāhir iñledi bir ün **(Beyit 857)**

1.11. şu dem:

Ol külüñ bir ḳaṭresi ī muḥterem
Dicle ırmaġına ilte yil **şu dem (Beyit 916)**

1.12. şu dem:

Aluban anı getürdi muḥterem
Ṣu kenārına irişdürdi **şu dem (Beyit 946)**

<u>şuʿle:</u>

1.) Alev, ateş.

1.1. şuʿlesiyle:-*si, -(y)le*

Pes güneş nūrı gerek oldu bize
Şuʿlesiyle ala ilte ol yüze **(Beyit 1025)**

<u>şükrāne:</u>

1.) Gönül borcu, gönül borcu karşılığı, minnettarlık göstergesi; aşırı bir istekle, arzuyla.

1.1. şükrāne:

Genc-i maḫfīdür Ḥaḳuñ esrārı çün
Cān gerek **şükrāne** ol esrār içün
(Beyit 531)

1.2. şükrāne:

Cānı uş **şükrāne** virdüm vaṣluña
Ferʿümi irgürdüm āḫir aṣluña **(Beyit 795)**

T

tā:

1.) Bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz; "-e kadar, -e dek" anlamlarında edat.

1.1. tā:

Tā göre cānuñ gözi envār-ı ʿaşḳ
Hem dilüñden dökile güftār-ı ʿaşḳ
(Beyit 36)

1.2. tā:

Tā ezel peymānesinden içmişem
Cān-ı şīrīnümden ol dem geçmişem
(Beyit 190)

1.3. tā:

Gel beḳā isterseñ imdi ol fenā
Cān gözi **tā** uyḫusından uyaña **(Beyit 401)**

1.4. ta:

Ta ebed ʿāşıḳlara ola nişān
Ol nişānıla biline bī-nişān **(Beyit 459)**

1.5. tā:

Tā ki mürde cānuma ire ḥayāt
Benlüġümden **tā** ebed bulam necāt
(Beyit 477)

1.6. ta:

İmdi bir gün baña virsünler emān
Ta Ene'l-Ḥaḳ dārına varam revān
(Beyit 478)

1.7. ta:

Görklü yüzinden anuñ olduḳ ıraḳ
Ta ḳıyāmet cānumuz yaḳar firāḳ
(Beyit 966)

tā ki:

1.) Ne zaman ki.

1.1. tā ki:

Virdi ʿaḳl ıla kerāmet Ādeme
Tā ki maḥrem ola bu ʿaşḳ u deme
(Beyit 14)

1.2. tā ki:

Tā ki iʿrāz idüp ol sözden geçe
Geçmez olursa ecel cāmın içe **(Beyit 119)**

1.3. tā ki:

ʿAşḳ ipin boynında alup gitdiler
Tā ki zindān ḳapusına yitdiler **(Beyit 194)**

1.4. tā ki:

Cān ḳulaġın dut sözün esrārına
Tā ki cānuñ ireʿaşḳ envārına **(Beyit 375)**

1.5. tā ki:

Tā ki mürde cānuma ire ḥayāt
Benlüġümden tā ebed bulam necāt **(Beyit 477)**

1.6. tā ki:

Tā ki mühlet vireler anlar size
Āh ki ḳılduñ bu işi sen bize **(Beyit 484)**

1.7. tā ki:

Didi Manṣūra virüñ bir gün emān
Tā ki raḥmet ḳıla size müsteʿān **(Beyit 487)**

1.8. tā ki:

Luṭf idüp fetvā vir indi ḫalḳa sen
Tā ki boynuma bıraḳsunlar resen **(Beyit 558)**

1.9. tā ki:

Toġran imdi pāre pāre bu tenüm
Tā ki vara Ḥażrete cānum benüm **(Beyit 639)**

1.10. tā ki:

Kesüñ imdi elümi ayaġumı
Tā ki çözüñ bendümi vü bağumı **(Beyit 656)**

1.11. ta ki:

Yile karşu ṣavuruñ külüm revān
Ta ki ḫoşnūd ola sizden Müsteʿān **(Beyit 661)**

1.12. tā ki:

Yir yüzine **tā ki** ḳanum ṣaçıla
Şol zamān sırr-ı Ene'l-Ḥaḳ açıla **(Beyit 681)**

1.13. tā ki:

Bu ḳafesde cānuñı ḳılma zebūn
Şemʿ-i vaḥdet **tā ki** ola reh-nümūn **(Beyit 726)**

1.14. tā ki:

Gel çıḳar bu gözlerümi imdi sen
Tā ki yarın Ḥaḳ cemālin göresen **(Beyit 758)**

1.15. ta ki:

Bir ʿamel ḳıluñ ki ola Ḥaḳ yakīn
Ta ki olasız Hüdel-lil-muttaḳīn **(Beyit 768)**

1.16. tā ki:

Tā ki anuñ rūḥını şād idesiz
Kendüñüz ḳayġudan āzād idesiz **(Beyit 849)**

1.17. tā ki:

Dārdan indürdiler Manṣūrı çün
Tā ki nāra atalar ol nūrı çün **(Beyit 854)**

1.18. tā ki:

Ḫırḳamuñ iki yeñin bandur ṣuya
Tā ki anlar evliyā sırrın ṭuya **(Beyit 925)**

1.19. tā ki:

Tā ki Ḥaḳdan irişe size meded
Raḥmeti çoḳdur Ḫudānuñ bī-ʿaded **(Beyit 937)**

1.20. tā ki:

Dut yüzüñi evliyā dergāhına
Tā ki varup ilte şāhlar şāhına **(Beyit 1049)**

<u>tā kim:</u>

1.) Ne zaman ki.

1.1. tā kim:

Tā kim ol Ḥaḳ cümleñüz maġfūr ide
Varıcaġız kabriñüz pür-nūr ide **(Beyit 770)**

<u>taʿaccüb ḳıl-:</u>

1.) Şaşmak, hayret etmek.

1.1. taʿaccüb ḳıl-:*-dı, -lar*

Cümlesi anı **taʿaccüb ḳıldılar**
Līk Manṣūra yine ʿāḳ oldılar **(Beyit 142)**

<u>tāb vir-:</u> (Deyim)

1.) Güç, kuvvet vermek.

1.1. tāb vir-:*-di*

Çün güneş ṭoġdı cihāna **virdi tāb**
Yine cemʿ aldılar anda şeyḫ ü şāb **(Beyit 496)**

<u>ṭabaḳ:</u>

1.) Kat, tabaka, mertebe, derece.

1.1. ṭabaḳ:

Mā ü men gitdi aradan ḳaldı Ḥaḳ
Ḫānı ẓāhir oldu açıldı **ṭabaḳ (Beyit 457)**

<u>tābān:</u>

1.) Parlak, ışıklı.

1.1. tābān:

Ḳudretüñle ay u gün **tābān** döner
Raḳṣa girmiş çarḫ ser-gerdān döner
(Beyit 335)

tabīb:

1.) Doktor, hekim.

1.1. ṭabīb:

Her birine Ḥaḳ virüpdür bir naṣīb
Kimisi rencūrdur kimi **ṭabīb (Beyit 176)**

tabl:

1.) Davul.

1.1. ṭablı:-*ı*

Çün Ene'l-Ḥaḳ **ṭablı** çalındı ḳatı
Diñle imdi ey fetā gör ḳudreti **(Beyit 666)**

tāc:

1.) Başta taşınan değerli başlık; hükümdarların başlarına giydikleri mücevherli ve kıymetli taşlarla süslü başlık.

1.1. tāc:

Ḳutlu olsun didiler miʿrāc aña
Hem didiler nūr-ı ʿizzet **tāc** aña **(Beyit 525)**

taʿcīl eyle-:

1.) Acele etmek.

1.1. taʿcīl eyle-:-*sün, -ler*

İmdi taʿcīl eylesünler bu işi
Ḳalmaya hergiz bularuñ teşvīşi **(Beyit 573)**

ṭaġ u ṣaḥrā:

1.) Dağ ve ova.

1.1. ṭaġ u ṣaḥrā:

Ol ṣadādan ṭoldı ʿālem ser-te-ser
ʿArş u Kürsī **ṭaġ u ṣaḥrā** baḥr u ber **(Beyit 667)**

ṭaġla-:

1.) Yaralamak, yakmak.

1.1. ṭaġladılar:-*dı, -lar*

Görüben Manṣūrı çoḳ aġladılar
Āh odundan cānların **ṭaġladılar (Beyit 198)**

taḥḳīḳ ol-: (Deyim)

1.) Bir şeyin doğru olduğunu ortaya çıkarma, hakikatini anlayıp bilme.

1.1. taḥḳīḳ ol-:-*a*

Uşbu resme söz ḳaçan **taḥḳīḳ ola**
Bu yalan daʿvī niçe taṣdīḳ ola **(Beyit 108)**

1.2. taḥḳīḳ ol-:-*a*

Bu sözüm ol dem size taṣdīḳ ola
Hem Ene'l-Ḥaḳ didügüm **taḥḳīḳ ola (Beyit 180)**

taḥrīr it-: (Deyim)

1.) Kaleme almak, yazmak.

1.1. taḥrīr it-:-*em*

Gelmişem Ḥaḳḳı bugün taḳrīr idem
Sırrını cān levḥine **taḥrīr idem (Beyit 458)**

taḥsīn eyle-:

1.) Güzelliğini, iyiliğini övmek.

1.1. taḥsīn eyle-:-*(y)üp*

Cümle **taḥsīn eyleyüp** ġaybüʿr-ricāl
Saña ḳıldılar selām ey ḫoş-hisāl **(Beyit 524)**

taḫt:

1.) Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk, hükümdarlık makamı.

1.1. taḫtı:-*ı*

Didi Manṣūra Ḫalīfe ey ulu
Ey vilāyet **taḫtı** üzre baḫtulu **(Beyit 121)**

1.2. taḫtı:-*ı*

Taḫtı ḳoyup göçmedi sulṭānunuz
Yaʿni tende ṭurmış miskīn cānuñuz **(Beyit 767)**

1.3. taḫtı:-*ı*

İmdi bize bir ḫaber vir ey ulu
Ey maʿānī **taḫtı** üzre baḫtulu **(Beyit 831)**

ṭaḳ-:

1.) Asmak, iliştirmek.

1.1. taḳdılar:-*dılar*

Çünki ʿaşḳ ḳullābın aña **taḳdılar**
Cümle maḫlūḳ aġlaşuban baḳdılar **(Beyit 814)**

1.2. ṭaḳuban:-*uban*

ʿAşḳ ḳullābın **ṭaḳuban** yitdiler
Aluban meydāna ṭoġru gitdiler **(Beyit 614)**

1.3. ṭaḳuñ:-*uñ*

Ḥadden aşdı intiẓārum key bilüñ
ʿAşḳ ipini boynuma **ṭaḳuñ** gelüñ **(Beyit 807)**

1.4. ṭaḳup:-*up*

Ṭutuban Manṣūrı çün bend itdiler
ʿAşḳ ipin boynına **ṭaḳup** yitdiler
(Beyit 166)

1.5. ṭaḳup:-*up*

Soñra ʿaşḳ ipin **ṭaḳup** berdār idüñ
Yoḳluġumdan ḳurtaruban var idüñ
(Beyit 659)

1.6. ṭaḳup:-*up*

Dutalar ol dem beni ḥabs ideler
ʿAşḳ ipin boynuma **ṭaḳup** yideler
(Beyit 908)

<u>tak ol-:</u>

1.) Kesilmek, kalmamak, tükenmek.

1.1. ṭaḳ ol-:-*du*

Ṣabrumı yaġmaladı ol Ḥaḳ benüm
Ṭāḳatüm **ṭaḳ oldu** uş muṭlaḳ benüm
(Beyit 133)

<u>tākat:</u>

1.) Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

1.1. ṭāḳatüm:-*üm*

Ṣabrumı yaġmaladı ol Ḥaḳ benüm
Ṭāḳatüm ṭaḳ oldu uş muṭlaḳ benüm
(Beyit 133)

<u>tāḳat kalma-:</u> (Deyim)

1.) Gücü tükenmek.

1.1. ṭāḳat ḳalma-:*dı*

Ṭāḳatüm ḳalmadı oldum bī-ḳarār
Ḫod bilürsin kim ne ḳıldı derd-i yār
(Beyit 571)

<u>takdīr:</u>

1.) Allah'ın takdir ve tayini, kader.

1.1. taḳdīr:

Çün ki **taḳdīr** işi böyle işledi
Cümle baş açup niyāza başladı **(Beyit 887)**

<u>taḳrīr eyle-:</u>

1.) Anlatmak, ifade etmek, açıklamak, bildirmek.

1.1. taḳrīr eyle-:-*di*

Ol dütün daḫı Ene'l-Ḥaḳ söyledi
Ḥālet-i Manṣūrı **taḳrīr eyledi (Beyit 858)**

<u>taḳrīr it-:</u>

1.) İfade etmek, anlatmak, açıklamak.

1.1. taḳrīr it-:-*em*

Gelmişem Ḥaḳḳı bugün **taḳrīr idem**
Sırrını cān levḥine taḥrīr idem **(Beyit 458)**

<u>ṭal-:</u>

1.) Suyun içine tümüyle ve hızla girmek.

1.1. ṭalmadı:-*ma, -dı*

Her kim ol baḥr-ı fenāya **ṭalmadı**
Ol beḳā dür dānesini bulmadı **(Beyit 1004)**

<u>ṭaleb it-:</u>

1.) İstemek, dilemek, arzu etmek.

1.1. ṭaleb it-:

Bu ḳafes naḳşını ḳo ey ser-firāz
Āşinālıḳ **it ṭaleb** ey şāh-bāz **(Beyit 1048)**

<u>ṭaleb ḳıl-:</u>

1.) Talep etmek, istemek.

1.1. ṭaleb ḳıl-:-*ur*

Çün ki maḥbūbum beni **ḳılur ṭaleb**
Baña yoḳdur el ü ayaḳ cism ü leb **(Beyit 748)**

<u>ṭāliʿ:</u>

1.) Baht, talih, şans.

1.1. ṭāliʿüm:-*üm*

ʿAşḳ içinde çün bugün oldum şehīd
Ṭāliʿüm baḫtum benüm oldı saʿīd **(Beyit 634)**

<u>ṭālib:</u>

1.) İsteyen, arayan, talep ve arzu eden; mürit.

1.1. tālibüñ:-*üñ*

Tālibüñ maṭlūbudur çün ʿaşḳ-ı Ḥaḳ
Cān gözin uyar gel imdi ʿaşḳa baḳ **(Beyit 1055)**

<u>ṭālib ol-:</u> (Deyim)

1.) İstemek, talep etmek.

1.1. ṭālib ol-:-*uñ*

Ṭālib oluñ ṣūretüñ maʿnāsına
Maʿrifetsüz ṣūretüñ maʿnāsı ne **(Beyit 628)**

<u>ṭālib-i dīdār ol-:</u>

1.) Güzel yüzün isteklisi.

1.1. ṭālib-i dīdār ol-:-*an*

Ṭālib-i dīdār olan ey şīr-i ner
ʿAşḳ meydānında göstergil hüner **(Beyit 987)**

tamām:

1.) Bitme, tamamlanma, sona erme.

1.1. tamām:

Rūḥına yüz bin ṣalāt ile selām
Hem dirüz aṣḥāb u āline **tamām**
(Beyit 11)

1.2. tamām:

Ṭoldı ol ḫalvet Ene'l-Ḥaḳdur **tamām**
Gördiler bu sırrı cümle ḫās u ʿām
(Beyit 141)

1.3. tamām:

Her ki ol deryāda ġarḳ oldu **tamām**
Cān u başı farḳ olınmaz ey hümām
(Beyit 160)

1.4. tamām:

Her ki ol deryāda ġarḳ oldı **tamām**
Dürrini bī-pāyān ḥāṣıl ḳılmışam **(Beyit 161)**

1.5. tamām:

Ayaġum altına ḳoñ örsi **tamām**
Siz temāşā eyleñ ol dem ve's-selām
(Beyit 179)

1.6. tamām:

Buluban getürdiler örsi **tamām**
Ḳodılar Manṣūr öñinde ey hümām
(Beyit 182)

1.7. tamām:

Gelübeni gördiler merdi **tamām**
Mest ü merdāne oturur ol hümām
(Beyit 266)

1.8. tamām:

Şöyle yoġ itmiş özini ol **tamām**
ʿAşḳa virmiş varlıġını ol hümām
(Beyit 281)

1.9. tamām:

Nālişinden ʿāciz oldı ḫāṣ u ʿām
Yine Baġdād ehli cemʿ oldı **tamām**
(Beyit 360)

1.10. tamām:

Düş fenā deryāsına ġarḳ ol **tamām**
Anda yoġ olsun bu cümle nīk-nām
(Beyit 727)

1.11. tamām:

Bilmedük Manṣūruñ aḥvālin **tamām**
İrmedük sırrına ḳılduḳ intiḳām **(Beyit 863)**

1.12. tamām:

Ḥalvetümden ḫırḳamı al ey hümām
Dicle ırmaġına irişdür **tamām (Beyit 924)**

1.13. tamām:

Çün ziyāret ḳıldı ḫalḳ anı **tamām**
Yüzlerine sürüp itdi iḥtirām **(Beyit 956)**

1.14. tamām:

Zāhidān u ʿābidān u şeyḫ imām
Bir yire cemʿ oldılar bunlar **tamām (Beyit 960)**

1.15. tamām:

Ehl-i dīdāruñ yolı budur **tamām**
Aña bu yoldan varılur veʿs-selām **(Beyit 1027)**

1.16. tamām:

Ey bürāder söz tamām oldı **tamām**
Diñ Resūle es-ṣalātü ve'ş-selām **(Beyit 1066)**

<u>tamām ol-:</u>

1.) Tamamlanmak, bitmek, sona ermek.

1.1. tamām ol-:-*dı*

Çün bu söz bu arada **oldı tamām**
Diñ Resūle es-ṣalātü ve'ş-selām **(Beyit 971)**

1.2. tamām ol-:-*du*

Ḥaḳḳ ıla bāzārı çün **oldu tamām**
ʿAḳl ıla diñle sözü ey nīk-nām **(Beyit 79)**

<u>ṭaʿm-ı ḫaṣṣı:</u>

1.) Hususî yemek.

1.1. ṭaʿm-ı ḫaṣṣı:-*ı*

Sırr-ı Ḥaḳḳı ʿāleme fāş eyledi
Ṭaʿm-ı ḫaṣṣı ʿāmuya aş eyledi **(Beyit 271)**

<u>ṭaña ḳal-:</u> (Deyim)

1.) Şaşırıp kalmak, hayrete düşmek.

1.1. ṭaña ḳal-:-*dı, -lar*

Bu ʿaceb esrāra **ṭaña ḳaldılar**
Ḥasret içre ḥayrete ġarḳ oldılar **(Beyit 274)**

<u>ṭanı-:</u>

1.) Tanımak, bilmek.

1.1. ṭanımışıdı:-*mış, -ı, -dı*

Varıdı Manṣūr-ı Baġdādī meger
Her ʿulūmı **ṭanımışıdı** ol er **(Beyit 42)**

ṭañla-:

1.) Şaşmak, garip bulmak.

1.1. ṭañlayuban:-*(y)uban*

Hep Ene'l-Ḥaḳ oldı ṭopraḳ ey püser
Ṭañlayuban cümle ḫalḳ ider naẓar
(Beyit 691)

2.) Vaziyetini anlamak.

2.1. ṭañladı:-*dı*

Manṣūruñ zindāncısı ḥālin **ṭañladı**
Vardı bir gün ʿazm-i zindān eyledi
(Beyit 251)

Tañrı:

1.) Allah, Yezdan, Huda.

1.1. Tañrıya:-*(y)a*

Kendözinden el yuyanlar bī-riyā
Yolını ṭoġrı iletdi **Tañrıya (Beyit 32)**

ṭapu:

1.) Huzur, kat, makam.

1.1. ṭapuña:-*ñ, -a*

Didi ey ʿuşşāḳ içinde ser-bülend
Ṭapuña kim virebilür nuṣḥ u pend
(Beyit 431)

1.2. ṭapuña:-*ñ, -a*

Ben ḳuluñı eylediler iḫtiyār
Ṭapuña irişmege ey baḫtiyār **(Beyit 526)**

ṭarīk:

1.) Allah'a ulaşmak için tutulan yol, bir velînin tuttuğu Allah'a ulaşma yolu, tarîkat.

1.1. ṭarīḳı:-*ı*

Pes kişinüñ ʿaḳlına bitmez işi
ʿAşḳıla varur **ṭarīḳı** her kişi **(Beyit 1016)**

ṭarlıġ:

1.) Darlık, sıkıntı.

1.1. ṭarlıġum:-*um*

Ġāret itdi ʿaşḳ cümle varlıġum
Cān gözi açıldı gitdi **ṭarlıġum (Beyit 709)**

taṣdīḳ ol-:

1.) Teyit edilmek, onaylanmak, kabul görmek.

1.1. taṣdīḳ ol-:-*a*

Uşbu resme söz ḳaçan taḥḳīḳ ola
Bu yalan daʿvī niçe **taṣdīḳ ola (Beyit 108)**

1.2. taṣdīḳ ol-:-*a*

Bu sözüm ol dem size **taṣdīḳ ola**
Hem Ene'l-Ḥaḳ didügüm taḥḳīḳ ola
(Beyit 180)

1.3. taṣdīḳ ol-:-*dı*

Bu fenāda çün ki bulduñ dest ü rūy
Sende **taṣdīḳ oldı** uşbu güft ü gūy
(Beyit 540)

<u>ṭaş:</u>

1.) Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.

1.1. ṭaş:

Şerʿ esāsından ḳoparduñ çünki **ṭaş**
Ṭaş yerine ḳorsun ey Manṣūr baş
(Beyit 154)

1.2. ṭaş:

Şerʿ esāsından ḳoparduñ çünki ṭaş
Ṭaş yerine ḳorsun ey Manṣūr baş
(Beyit 154)

2.) Dış, dışarı; vücut, beden.

2.1. ṭaşını:-*ı, -n, -ı*

Uşbu naḳşuñ göremez naḳḳāşını
Şaşı baḳar içi ṣanur **ṭaşını (Beyit 1047)**

2.2. ṭaşum:-*um*

Ḥaḳḳ ıla ṭoldı içüm **ṭaşum** ṣafā
ʿAyn-ı luṭf oldı baña ḳahr u cefā
(Beyit 638)

<u>ṭaş-:</u>

1.) Bulunduğu yere sığmayarak dışarıya doğru akmak, sığmamak.

1.1. ṭaşa:-*a*

Yil öñince vara kül ṣuya düşe
Kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye ırmaḳ **ṭaşa**
(Beyit 917)

1.2. ṭaşa:-*a*

Şöyle **ṭaşa** ṣu ki bir ʿummān ola
Şehr-i Baġdād işi key efġān ola **(Beyit 918)**

1.3. ṭaşmaya:-*ma, -(y)a*

Çün Ene'l-Ḥaḳ sırrı irdi Dicleye
Güş idüben **ṭaşmaya** mı Dicleye
(Beyit 881)

1.4. ṭaşmış:-*mış*

Ṣıġmamış zindāna **ṭaşmış** ol vücūd
Ẓāhir itmiş ḥikmetin feyyāż-ı cūd
(Beyit 257)

1.5. ṭaşuban:-*uban*

Ol mübārek cismi **ṭaşuban** çıḳar
Ol delüklerden ḳamu ṭaşra aḳar **(Beyit 254)**

1.6. ṭaşuban:-*uban*

Ṭaşuban tenüñ ḫamīr bigi aḳar
Ṣaḳḳ idüp zindānı ol ṭaşra çıḳar **(Beyit 295)**

1.7. ṭaşuban:-*uban*

Anuñ aġzı yarını nūş itmişem
Ṭaşuban deryā bigi cūş itmişem
(Beyit 465)

1.8. ṭaşup:-*up*

Varduġınca ṣu **ṭaşup** ʿummān olur
Cümle bunlar zār u ser-gerdān olur
(Beyit 894)

<u>taş u ṭoprak:</u>

1.) Taş ve toprak.

1.1. ṭaş u ṭopraḳ:

Yaḳdılar odı yalıñlar oynadı
Ṭaş u ṭopraḳ od içinde ḳaynadı
(Beyit 853)

<u>ṭaşa gel-:</u>

1.) Coşmak, taşmak.

1.1. ṭaşa gel-:-*di*

İmdi gör kim Dicle ırmaġın n'ider
Ṭaşa geldi şol zamān hem-cūş ider
(Beyit 880)

<u>ṭaşı ṭopraġı:</u>

1.) Taş toprak; tüm varlıklar.

1.1. ṭaşı ṭopraġı:

Naʿrasından bil ki zindān iñledi
Ṭaşı ṭopraġı Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 610)**

<u>ṭaşra:</u>

1.) Dışarı, taşra.

1.1. ṭaşra:

Uşbu çirkīn ḳoḫulu yirden ṭuruñ
Luṭf idüben bir ḳadem **ṭaşra** uruñ
(Beyit 239)

1.2. ṭaşra:

Ol mübārek cismi ṭaşuban çıḳar
Ol delüklerden ḳamu **ṭaşra** aḳar **(Beyit 254)**

1.3. ṭaşra:

İmdi destūruñla **ṭaşra** varayın
Şehr-i ḫalḳ ne ḳılurlar göreyin **(Beyit 419)**

1.4. ṭaşra:

Mevc deryāyile olsa ḫūb idi
Ṭaşra şaçılmasa key merġūb idi **(Beyit 437)**

1.5. ṭaşraya:-*(y)a*

Ḫalvetinden **ṭaşraya** urdı ḳadem
Çaġırup aydurdı kim Ḫālıḳ benem **(Beyit 96)**

1.6. ṭaşraya:-*(y)a*

İşidüp zindāncı ol sāʿat hemān
Secde ḳılup **ṭaşraya** çıḳtı revān **(Beyit 247)**

<u>ṭaşra çıḳ-:</u> (Deyim)

1.) Dışarı çıkmak.

1.1. ṭaşra çıḳ-:-*ar*

Ṭaşuban tenüñ ḫamīr bigi aḳar
Şaḳḳ idüp zindānı ol **ṭaşra çıḳar** **(Beyit 295)**

<u>ṭatlu cān:</u>

1.) İnsana her şeyden daha tatlı gelen kendi canı, kendi varlığı.

1.1. ṭatlu cān:-*uñ, -dan*

Didiler Manṣūra kim ey ʿaşḳ eri
Niçün olduñ **ṭatlu cānuñdan** beri **(Beyit 603)**

<u>ṭatlu söz:</u>

1.) Tatlı, güzel söz; kulağa hoş gelen söz.

1.1. ṭatlu söz:-*üñ, -i*

Dilerem **ṭatlu sözüñi** işidem
Kim ʿamel ḳılup anuñla iş idem **(Beyit 718)**

<u>ṭavır:</u>

1.) Bir olay, bir durum karşısında kişinin takındığı davranış.

1.1. ṭavrına:-*ı, -n, -a*

Kim iriserdür bu remzüñ ġavrına
Kim ḳadem urdı bu sırruñ **ṭavrına** **(Beyit 383)**

1.2. ṭavrını:-*ı, -n, -ı*

Ol bilür ancaḳ bu ḫālüñ **ṭavrını**
Zirā bilmişdür bu remzüñ ġavrını **(Beyit 474)**

<u>ṭayrān it-:</u>

1.) Uçmak, dolaşmak.

1.1. ṭayrān it-:-*em*

Bu ḳafesden dilerem **ṭayrān idem**
ʿĀlem-i ıṭlāḳa ḫoş cevlān idem **(Beyit 452)**

taʿẓīm:

1.) Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muâmelede bulunma.

1.1. taʿẓīm:

Virdi **taʿẓīm** ile Manṣūra selām
Aldı ol daḫı selāmı veʿs-selām **(Beyit 516)**

tebāh ol-: (Deyim)

1.) Harap olmak, yıkılmak, yok olmak.

1.1. tebāh ol-:-*dı*

Uşbu Mansūruñ işi **oldı tebāh**
Biz ḳuluñ añla sözin ey pādişāh **(Beyit 504)**

tecellī:

1.) Allah'ın kudretinin şahıslarda görünmesi, zuhûr etmesi.

1.1. tecellī:

Şemsi nūrı yaʿni kim ʿaşḳ nūrıdur
ʿAşḳ **tecellī** ʿaḳl anuñ Ṭūrʿıdur **(Beyit 1026)**

tecellī-i cemāl:

1.) Allah'ın cemal sıfatlarıyla tecellisi.

1.1. tecellī-i cemāl:

Nitekim buldum senüñ ile viṣāl
Beni ġarḳ itdi **tecellī-i cemāl (Beyit 545)**

tedbīr:

1.) Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.

1.1. tedbīrini:-*i, -n, -i*

Diñle ʿāşıḳlardan aydam birini
Añlayasın ḥālini **tedbīrini (Beyit 41)**

tedbīr it-: (Deyim)

1.) Tedbir almak, önlem almak.

1.1. tedbīr it-:-*elüm*

Didiler kim yā Ḫalīfe n'idelüm
Uşbu ḥāle niçe **tedbīr idelüm (Beyit 827)**

1.2. tedbīr it-:-*elüm*

Ḥasretā derdā dırīġā n'idelüm
Çāresüz ḳalduḳ ne **tedbīr idelüm**
(Beyit 864)

teftīş it-:

1.) Bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapılıp yapılmadığını öğrenmek maksadıyla her yönden incelemek.

1.1. teftīş it-:-*en*

Sensin āḫir iş içinde iş iden
Ḳullaruñ ḥālini **teftīş iden (Beyit 789)**

tekrar ol-:

1.) Aynı olay, iş yâhut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi.

1.1. tekrar ol-:-*ı, -maz*

Ḥaḳḳa nāẓır olmasa ger cān gözi
Dilde **tekrār olımaz** cānān sözi **(Beyit 400)**

temāşā eyle-:

1.) Seyretmek, izlemek.

1.1. temāşā eyle-:-*ñ*

Ayaġum altına ḳoñ örsi tamām
Siz **temāşā eyleñ** ol dem ve's-selām
(Beyit 179)

temennā eyle-:

1.) İstemek, dilemek.

1.1. temennā eyle-:-*r, -em*

İmdi sen şāhdan **temennā eylerem**
Gerçi küstaḫam velīkin söylerem
(Beyit 557)

temīz ḳıl-: (Deyim)

1.) Temiz tutmak, günahsız bırakmak, saflığını korumak.

1.1. temīz ḳıl-:-*ma, -duñ*

Didi Manṣūr aña ey merd-i ʿazīz
Bilmedüñ bu sırrı **ḳılmaduñ temīz**
(Beyit 297)

temmetü'l-kitāb:

1.) Kitabın sonu.

1.1. temmetü'l-kitāb:

Temmetü'l-kitāb bi-ʿavni'l-melīkü'l-vehhāb fī-yevmi
Çehārşenbe fī evsāṭi şaʿbān sene sitte ve selāsin ve tisʿa mie 936 **(Diğer 1/1)**

ten:

1.) Beden, cisim, gövde, vücut.

1.1. ten:

Ten ṭılısmı olmayınca ḫord u ḫām
Kimse cān gencine dutmadı maḳām
(Beyit 27)

1.2. ten:

Çün ki **ten** Ḳāfındadur Sī-murġ-ı cān
Bir gün pervāz urup uçar revān **(Beyit 766)**

1.3. ten:

Pāre pāre eylediler bu tenüm
Cāna irdüm pes bu **ten** nemdür benüm
(Beyit 794)

1.4. tende:-*de*

Taḫtı ḳoyup göçmedi sulṭānunuz
Yaʿni **tende** ṭurmış miskīn cānuñuz
(Beyit 767)

1.5. teni:-*i*

Yüzüm üzre sürüsünler kon beni
Pāre pāre eylesünler bu **teni (Beyit 559)**

1.6. teni:-*i*

Şerḥa şerḥa pāreleñ uşbu **teni**
Bu ṭonı ṣoyuñ ki bulam ben beni
(Beyit 655)

1.7. tenlere:-*ler, -e*

Ey viṣālüñ baḥri vü ketm-i ʿadem
Tenlere cān-baḫş olur urduḳça dem
(Beyit 346)

1.8. tenüm:-*üm*

Toġran imdi pāre pāre bu **tenüm**
Tā ki vara Ḥażrete cānum benüm
(Beyit 639)

1.9. tenüm:-*üm*

Pāre pāre eylediler bu **tenüm**
Cāna irdüm pes bu ten nemdür benüm
(Beyit 794)

1.10. tenüm:-*üm*

Cismüm oda yaḳalar ol dem benüm
Şöyle kim yanup kül ola bu **tenüm**
(Beyit 912)

1.11. tenüñ:-*üñ*

Şerḥa şerḥa ideserlerdür **tenüñ**
Ḥażrete ulaşısar cānuñ senüñ **(Beyit 85)**

1.12. tenüñ:-*üñ*

Ṭaşuban **tenüñ** ḫamīr bigi aḳar
Ṣaḳḳ idüp zindānı ol ṭaşra çıḳar **(Beyit 295)**

1.13. tenüz:-*üz*

Eyle bil kim biz **tenüz** sen cānumuz
Biz ḳuluz sensin bizüm sulṭanumuz
(Beyit 438)

ten gözi:

1.) Vücut, beden gözü.

1.1. ten gözi:

Cān gözidür çün ki virdi nūr-ı tāb
Ten gözi n'ola olurısa ḫarāb **(Beyit 754)**

1.2. ten gözi:

Göz degüldür **ten gözi** bezdür hemān
Cān gözidür kim virür Ḥaḳdan nişān
(Beyit 756)

1.3. ten gözü:-*ni*

Ten gözüni virün uş Ḥaḳ yolına
Cān gözile baḳana Ḥaḳ görine **(Beyit 762)**

tercümān:

1.) Bir dilde söylenen bir şeyi sözlü olarak başka bir dile çeviren kimse; bir şeyi anlatmaya yardımcı olan vâsıta veya kimse.

1.1. tercümān:

Bu araya **tercümān** ṣıġmaz bilüñ
Bilmedüñüz remzini uşbu dilüñ **(Beyit 149)**

1.2. tercümān:

Sen bilürsin ḥālüm ü ḳālüm ʿıyān
Yoḳdur ara yirde hergīz **tercümān**
(Beyit 351)

1.3. tercüman:

Didi o ġaybı bilüñ ey merd-i men
Kim bu esnāda gerekmez **tercüman**
(Beyit 591)

terk eyle-:

1.) Bırakmak, vazgeçmek.

1.1. terk eyle-:-*r, -em*

Gördüm ol Ḥaḳḳı Ene'l-Ḥaḳ söylerem
Anuñ içün ṣūreti **terk eylerem (Beyit 764)**

1.2. terk eyle-:-*(y)e*

ʿĀṣıḳ oldur baş u cān **terk eyleye**
Māl u mülk ü ḫānumān terk eyleye
(Beyit 988)

1.3. terk eyle-:-*(y)e*

ʿĀṣıḳ oldur baş u cān terk eyleye
Māl u mülk ü ḫānumān **terk eyleye**
(Beyit 988)

terk it-:

1.) Terk etmek, uzaklaşmak, bırakmak, ayrılmak.

1.1. terk it-:-*er, -em*

Ṣūret-i Manṣūrı ḳodum giderem
Bu fenā ārāyişin **terk iderem (Beyit 449)**

1.2. terk it-:-*er, -em*

Uş gönüldüm Ḥażretüñe giderem
Uşbu fānī ḳālıbı **terk iderem (Beyit 793)**

1.3. terk it-:-*er, -sin*

Mest-i Ḥaḳ olmışsın ey cān-ı cihān
Anuñ içün **terk idersin** baş u cān
(Beyit 432)

1.4. terk it-:-*me, -dü, -ñ*

Çün Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını **terk itmedüñ**
Ṣerʿ içinde ayaġuñ berḳ itmedüñ
(Beyit 604)

1.5. terk it-:-*me, -(y)em*

Ben Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını **terk itmeyem**
ʿAṣḳ meydānına varam gitmeyem
(Beyit 907)

1.6. terk it-:-*mez, -em*

Ben Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını **terk itmezem**
Uşbu meydanda dururam gitmezem
(Beyit 130)

1.7. terk it-:-*mez, -em*

İmdi ben **terk itmezem** zindānumı
İsterem ṭopraġa ḳaram ḳanumı **(Beyit 244)**

1.8. terk it-:-*miş*

Gördi ol maḥbūslar gitmiş ḳamu
Bend ile zindānı **terk itmiş** ḳamu
(Beyit 228)

1.9. terk it-:-*miş, -i, -dü, -m*

Didi Manṣūr Ḥażrete varmışıdum
Gelmedi zindanı **terk itmişidüm**
(Beyit 304)

terk-i cān it-: (Deyim)

1.) Canını terk etmek, bir şey uğruna canından vazgeçmek.

1.1. terk-i cān it-:-*mek*

Zīre baña ʿāşıḳ olsa bir kişi
Terk-i cān itmek olur anuñ işi **(Beyit 65)**

terk-i ser ü cān eyle-:

1.) Baş ve candan vazgeçmek.

1.1. terk-i ser ü cān eyle-:-*(y)em*

Ger seni gönlümde mihmān eyleyem
Yoluña **terk-i ser ü cān eyleyem (Beyit 60)**

teşḫīş eyle-:

1.) Tanımak, anlamak, sezmek.

1.1. teşḫīş eyle-:-*dü, -m*

Ḥaḳ saʿādet birle açdı fālümi
Cümle **teşḫīş eyledüm** aḥvālümi **(Beyit 241)**

teşvīş:

1.) Karışıklık, bulandırma, şüphe, endişe, gaile.

1.1. teşvīşi:-*i*

Ola ki sözüm işide ol kişi
Ara yirden götüre bu **teşvīşi (Beyit 372)**

1.2. teşvīşi:-*i*

İmdi taʿcīl eylesünler bu işi
Ḳalmaya hergiz bularuñ **teşvīşi (Beyit 573)**

teşvişi gider-:

1.) Karışıklığı gidermek, sorunu çözmek.

1.1. teşvişi gider-:-*gil*

Yine dir cellāda Manṣūr ey kişi
Kes şolın daḫı **gidergil teşvişi (Beyit 688)**

tevbe ırmaġı:

1.) Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınılan ırmak.

1.1. tevbe ırmaġı:-*ın, -da*

Tevbe ırmaġında yundılar ḳamu
Diñle imdi n'eylediler ey ʿamū **(Beyit 958)**

tevbe ḳıl-:

1.) İşlediği bir hatâyı, suç veya günâhı bir daha yapmamaya karar vermek, söz vermek.

1.1. tevbe ḳıl-:-*up*

Ẕikr ü tesbīḥ ü münācāt itdiler
Tevbe ḳılup ʿarz-ı ḥācāt itdiler **(Beyit 963)**

ṭılısm:

1.) Olağan üstü bir etki taşıdığına ve esrarlı işler yapabileceğine inanılan güç, sihir, büyü.

1.1. ṭılısmı:-*i*

Ten **ṭılısmı** olmayınca ḫord u ḫām
Kimse cān gencine dutmadı maḳām
(Beyit 27)

<u>tiryāḳ ol-:</u> (Deyim)

1.) Derman olmak.

1.1. tiryāḳ ol-:-*dı*

Ḥaḳ ile didi işitdi bā-ṣafā
Aña **tiryāḳ oldı** ṣol dem her cefā
(Beyit 978)

<u>tīz ol-:</u>

1.) Hızlı olmak, çabuk olmak.

1.1. tīz ol-:-*uñ*

Didi Manṣūr imdi **tīz oluñ** gelüñ
Yimezem ḳayġusın ayaġuñ elüñ
(Beyit 802)

<u>tīz ṭur-:</u>

1.) Hızlıca gitmek.

1.1. tīz ṭur-:-*uñ*

Didi Şiblī anlara kim **tīz ṭuruñ**
Varuñ ol merd-i Ḥaḳuñ ḥālin görüñ
(Beyit 278)

<u>toġ-:</u>

1.) Doğmak, ortaya çıkmak, görünmek.

1.1. ṭoġar:-*ar*

Her duʿā kim ṣıdḳıla cāndan **ṭoġar**
Hiç gümānsız ol duʿā göge aġar **(Beyit 216)**

<u>ṭoġra-:</u>

1.) Doğranmak, parçalanmak, parça parça edilmek, kesilip parçalanmak.

1.1. ṭoġraduram:-*dur, -am*

Pāre pāre **ṭoġraduram** cismini
Maḥv iderem ismini vü resmini **(Beyit 67)**

1.2. toġran:-*n*

Toġran imdi pāre pāre bu tenüm
Tā ki vara Ḥażrete cānum benüm
(Beyit 639)

<u>ṭoġrı:</u>

1.) "-e doğru" anlamında edat.

1.1. ṭoġrı:

Kendözinden el yuyanlar bī-riyā
Yolını **ṭoġrı** iletdi Tañrıya **(Beyit 32)**

1.2. ṭoġrı:

Li-maʿallah nüktesinden al sebaḳ
Cān gözin aç imdi Ḥaḳḳa **ṭoġrı** baḳ
(Beyit 408)

2.) Doğru, dürüst, düzgünce, direkt.

2.1. ṭoġrı:

Raḥmetüñden ḳılma maḥrūm anları
Ṭoġrı dergāhuña varsın cānları **(Beyit 777)**

2.2. ṭoġrı:

Ḳanına girdük o gerçek ʿāşıḳuñ
Ḥaḳ yolında **ṭoġrı** duran ṣādıḳuñ **(Beyit 828)**

2.3. ṭoġrı:

Anuñıla yol varanlar ey fetā
Yolını **ṭoġrı** iltemez Ḥażrete **(Beyit 1021)**

<u>toġrı yol:</u>

1.) Hak yolu, en doğru yol.

1.1. ṭoġrı yol:

Ḳıldı Manṣūr ayaġına secde ol
Didi Ḥaḳḳa kim bulasın **ṭoġrı yol** **(Beyit 232)**

<u>toġru:</u>

1.)"-e doğru" anlamına gelen edatı.

1.1. ṭoġru:

ʿAşḳ ḳullābın ṭaḳuban yitdiler
Aluban meydāna **ṭoġru** gitdiler **(Beyit 614)**

1.2. ṭoġru:

Çün özümden fāni oldum muṭlaḳa
Yolumı **ṭoġru** iletdüm ol Ḥaḳḳa **(Beyit 636)**

<u>ṭoḳun-:</u>

1.) Dokunmak, değmek, temas etmek.

1.1. ṭoḳunur:-*ur*

Saḳf-ı ṣaḥna ol mürekkeb **ṭoḳunur**
Cümle yazılar Ene'l-Ḥaḳ oḳunur **(Beyit 140)**

<u>ṭol-:</u>

1.) Dolmak, dolup taşmak, kaplamak.

1.1. ṭoldı:-*dı*

Ṭoldı ol ḫalvet Ene'l-Ḥaḳdur tamām
Gördiler bu sırrı cümle ḫās u ʿām **(Beyit 141)**

1.2. ṭoldı:-*dı*

Şeyḫ Cüneyd ol dem işitdi bu sözi
Ṭoldı kanlu yaşıla anuñ gözi **(Beyit 367)**

1.3. ṭoldı:-*dı*

Ġayb Erinden çünki aldılar sözi
Ṭoldı ol maḫlūḳıla meydān yüzi
(Beyit 598)

1.4. ṭoldı:-*dı*

Ḥaḳḳ ıla **ṭoldı** içüm ṭaşum ṣafā
ʿAyn-ı luṭf oldı baña ḳahr u cefā
(Beyit 638)

1.5. ṭoldı:-*dı*

Ol ṣadādan **ṭoldı** ʿālem ser-te-ser
ʿArş u Kürsī ṭaġ u ṣaḥrā baḥr u ber
(Beyit 667)

1.6. ṭoldı:-*dı*

Ṭoldı göñlüm hücresi nūruñ ile
El ṣunaram līk destūruñ ile **(Beyit 675)**

1.7. ṭoldılar:-*dı, -lar*

Cümle ʿālimler yine cemʿ oldılar
Bir ulu meydān içine **ṭoldılar (Beyit 497)**

1.8. ṭoldum:-*du, -m*

Şöyle **ṭoldum** vaḥdetüñ deryāsına
Baḳmazam bu ikilik ġavġāsına **(Beyit 134)**

1.9. ṭolmış:-*mış*

Göñline **ṭolmış** girü envār-ı ʿaşḳ
Lāyık olmış diline güftār-ı ʿaşḳ **(Beyit 92)**

1.10. ṭolmış:-*mış*

Ṭolmış ol zindān içi Manṣūrıla
Ḫūb cemāli rūşen olmış nūrıla **(Beyit 253)**

1.11. ṭolmış:-*mış*

Yine ṣūret ʿālemini bulmış ol
Ol Ḥaḳuñ varlıġıyla **ṭolmış** ol **(Beyit 288)**

1.12. ṭolmış:-*mış*

Bir gün ol zindāncı zindāna gelür
Ṭolmış ol zindāna cismüñi görür
(Beyit 294)

1.13. ṭolmışam:-*mış, -am*

Uşda özümden mücerred olmışam
Nūr-ı ẕātıla şu resme **ṭolmışam (Beyit 752)**

1.14. ṭolmışdı:-*mış, -dı*

ʿAşḳ -ı Ḥaḳ **ṭolmışdı** anuñ sırrına
Diñle imdi kendü kimdür sırrı ne
(Beyit 50)

1.15. ṭolmışdurur:-*mış, -dur, -ur*

Ẓāhir ü bāṭın Ḥaḳ oldum çün ki ben
Ḥaḳḳıla **ṭolmışdurur** bu cān u ten
(Beyit 697)

<u>tolın-:</u>

1.) Dolanmak, kaybolmak.

1.1. ṭolındum:-*du, -m*

Cānum ol deryāya ġarḳ olmışdurur
Ben **ṭolındum** cümle ol ḳalmışdurur
(Beyit 392)

<u>tolu:</u>

1.) Bir şey ile kaplı olan, pek çok, fazla.

1.1. ṭoludur:-*dur*

Şeş cihātum **ṭoludur** Allah ile
Uş birikdüm vāḥid oldum şāh ile
(Beyit 453)

<u>ton:</u>

1.) Elbise, giysi, libas, kıyafet.

1.1. ṭonı:-*ı*

Şerḥa şerḥa pāreleñ uşbu teni
Bu **ṭonı** ṣoyuñ ki bulam ben beni
(Beyit 655)

<u>toprak:</u>

1.) Evrenin etrafını kaplayan katı madde, hâk, türâb.

1.1. ṭopraḳ:

Didi kim **ṭopraḳ** benüm ʿArşumdurur
Nūh felek seyrāngehi Ferşümdurur
(Beyit 622)

1.2. ṭopraḳ:

Ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazdı **ṭopraḳ** üstine
Nitekim ḳara yazar aḳ üstine **(Beyit 686)**

1.3. ṭopraḳ:

Cümle **ṭopraḳ** ṣaçdılar başlarına
Hep peşīmān oldılar işlerine **(Beyit 825)**

1.4. ṭoprak:-*a*

Çün işitdi ehl-i zindān bu sözi
Şād oluban **ṭopraġa** urdı yüzi **(Beyit 208)**

1.5. ṭoprak:-*a*

Didiler Manṣūra kim ey ʿaşḳ eri
Nite **ṭopraġa** ṣalarsın gevheri **(Beyit 621)**

1.6. ṭoprak:-*a*

Uş kesildi ẓāhir eller aḳdı ḳan
Ṭoprağa yazdı Ene'l-Ḥaḳdan nişān
(Beyit 696)

toprak ol-: (Deyim)

1.) Toprak haline gelmek.

1.1. ṭopraḳ ol-:-*dı*

Hep Ene'l-Ḥaḳ **oldı ṭopraḳ** ey püser
Ṭañlayuban cümle ḫalḳ ider naẓar
(Beyit 691)

toyla-:

1.) Ağırlamak, ziyafet vermek.

1.1. ṭoyladı:-*dı*

Çün mürīd uşbu kelāmı söyledi
Cümle ḫalḳı şād idüben **ṭoyladı (Beyit 938)**

1.2. ṭoyladılar:-*dı, -lar*

Üç gün üç gice żiyāfet ḳıldılar
Ol diyāruñ ḫalḳını **ṭoyladılar (Beyit 961)**

1.3. ṭoylagıl:-*gıl*

Ḳamusına luṭf u iḥsān eylegil
Cennet ü dīdāruñıla **ṭoylaġıl (Beyit 778)**

1.4. ṭoylañuz:-*ñuz*

Her ne kim didise anı eyleñüz
Ḫatm idüben cümle ḫalḳa **ṭoylañuz**
(Beyit 848)

tuḥfe:

1.) Hediye, armağan.

1.1. tuḥfesin:-*si, -n*

Ey Ḫudā cān **tuḥfesin** maʿẕūr ḳıl
Al beni sen benligümden hūr ḳıl
(Beyit 354)

tuḥfe ilt-:

1.) Hediye etmek.

1.1. tuḥfe ilt-:

ʿAşḳ ıla ḳılduñ beşāret cānuma
Tuḥfe iltem cānumı cānānuma **(Beyit 353)**

1.2. tuḥfe ilt-:-*em*

ʿAşḳ meydānında şöyle dāra ben
Tuḥfe iltem cānumı dildāra ben
(Beyit 560)

Tūrʿ:

1.) Hazreti Musa'nın Allah'la konuştuğu dağ.

1.1. Ṭūrʿıdur:-*ı, -dur*

Şemsi nūrı yaʿni kim ʿaşḳ nūrıdur
ʿAşḳ tecellī ʿaḳl anuñ **Ṭūrʿıdur (Beyit 1026)**

<u>tur-:</u>

1.) Bir yerde olmak veya bulunmak; varlığını sürdürmek, beklemek, hareket etmemek.

1.1. ṭura:-*a*

Vuṣlat ister cānum ol deryāyile
Dilemez kim **ṭura** āh u vāhile **(Beyit 553)**

1.2. ṭuram:-*am*

Gelüñ imdi cānum oldı bī-ḳarār
Bu arada niçe **ṭuram** intiẓār **(Beyit 806)**

1.3. ṭurasın:-*a, -sıñ*

Didiler vaḳtidür imdi **ṭurasın**
Alnunuñ yazusın anda göresin **(Beyit 612)**

1.4. ṭurdı:-*dı*

Ṭurdı yirinden revān olup gelür
Cümle Baġdād ehli cemʿ olmış görür **(Beyit 368)**

1.5. ṭurdı:-*dı*

Dosta ḫaber oldı **ṭurdı** mahşerüm
Ol cemāle yoḳlıḳ oldı reh-berüm **(Beyit 450)**

1.6. ṭurdı:-*dı*

Secde ḳılup **ṭurdı** yirinden şu dem
Diñle Manṣūrı n'iderler ey dedem **(Beyit 613)**

1.7. ṭurmasun:-*ma, -sun*

Görklü yüzüñden bizi Ḥaḳ ırmasun
Cānumuz sensüz cihānda **ṭurmasun** **(Beyit 439)**

1.8. ṭurmış:-*mış*

Taḫtı ḳoyup göçmedi sulṭānunuz
Yaʿni tende **ṭurmış** miskīn cānuñuz **(Beyit 767)**

1.9. ṭurup:-*up*

Şeyḫ Cüneyd ol dem **ṭurup** oldı revān
Geldi ol maḫlūḳ içinde ol zamān **(Beyit 421)**

1.10. ṭuruñ:-*uñ*

Uşbu çirkīn ḳoḫulu yirden **ṭuruñ**
Luṭf idüben bir ḳadem ṭaşra uruñ **(Beyit 239)**

<u>ṭurak:</u>

1.) Durak, kalınan yer.

1.1. ṭuraġuñ:-*uñ*

İmdi dur eyle yaraġuñ şöyle bil
Lā-mekān oldı **ṭuraġuñ** şöyle bil
(Beyit 83)

<u>ṭut-:</u>

1.) Ele geçirmek, yakalamak, alıkoymak, kavramak.

1.1. ṭutar:-*ar*

ʿAşḳ etegin nite kim muḥkem **ṭutar**
Kendüsi kendözine fetvā yiter **(Beyit 594)**

1.2. ṭutdı:-*dı*

Ṭutdı çıḳardı mübārek gözini
Diñleñüz Manṣūruñ imdi sözini **(Beyit 760)**

1.3. ṭutdı:-*dı*

Ṭutdı yüzin Ḥażrete yüz ırmadı
Semʿine kimse kelāmı girmedi **(Beyit 980)**

1.4. ṭutuban:-*uban*

Ṭutuban Manṣūrı çün bend itdiler
ʿAşḳ ipin boynına ṭaḳup yitdiler **(Beyit 166)**

1.5. ṭutuñ:-*uñ*

Cümle ʿālimler ġulū itdi revān
Didiler **ṭutuñ** bunı virmeñ amān
(Beyit 165)

<u>tutaş ol-:</u>

1.) Baştan başa, bütünüyle.

1.1. ṭuṭaş ol-:-*mış*

Saña cīn fiʿli **ṭuṭaş olmış** meger
ʿAḳluñı siḥr eyleyüp almış meger
(Beyit 155)

<u>tuy-:</u>

1.) Duymak, işitmek.

1.1. ṭuya:-*a*

Ḥırḳamuñ iki yeñin bandur şuya
Tā ki anlar evliyā sırrın **ṭuya (Beyit 925)**

1.2. ṭuyasın:-*a, -sın*

Ḥālet-i Manṣūr ʿdan alam ben ḫaber
Ol ḫaberden iş **ṭuyasın** muʿteber
(Beyit 512)

1.3. ṭuyasın:-*a, -sın*

Yine diñle bir beşāret bir kezin
Sır **ṭuyasın** ger açarsañ cān gözin
(Beyit 899)

1.4. ṭuymaduḳ:-*ma, -du, -k*

Bilmedük ol ʿaşḳ erinün remzini
Ṭuymaduḳ cānān gözinüñ ġamzını
(Beyit 867)

türāb ol-:

1.) Toz toprak olmak, ayaklar altında ezilmek.

1.1. türāb ol-:-*dı*

Ol sebebden varlıġum **oldı türāb**
Cism ü cān oldı ḫarāb-ender-ḫarāb
(Beyit 315)

1.2. türāb ol-:-*dı*

ʿĀşıḳa ʿArş-ı ʿaẓīm **oldı türāb**
Secde anuñçün ḳılur ehl-i ḫiṭāb **(Beyit 623)**

U/ʿU

u:

1.) "ve" bağlacı.

1.1. u:

Evvel anı aydalum kim Ḥaḳdur ol
Ḥayy **u** Bāḳī Vāhid ü Muṭlaḳdur ol
(Beyit 1)

1.2. u:

Hem cihān Faḫri Muḥammed Muṣṭafā
Ol Ḥabībullāh **u** ol kān-ı vefā **(Beyit 7)**

1.3. u:

Virdi ʿaḳl ıla kerāmet Ādeme
Tā ki maḥrem ola bu ʿaşḳ **u** deme
(Beyit 14)

1.4. u:

ʿAşḳıla dutdı ḳamu ʿālem vücūd
ʿAşḳıladur bu ḳıyām **u** bu sücūd
(Beyit 17)

1.5. u:

Geldiler zindāna gördiler i yār
Anda ne zindān **u** ne Manṣūr var
(Beyit 273)

1.6. u:

Didi Manṣūr merdāne zindeyidüm
Ben Ḥaḳuñ ḫavf **u** recāsındayıdum
(Beyit 314)

1.7. u:

Ey Kerīm-kār **u** reşād-ı Lem-yezel
Ḳudretüñ ḳabżında her ʿuḳd oldı ḥal
(Beyit 329)

1.8. u:

Sensin ol Maʿbūd-ı Muṭlaḳ bī-gümān
Bī-mekān **u** bī-zamān u bī-nişān
(Beyit 341)

1.9. u:

Sensin ol Maʿbūd-ı Muṭlaḳ bī-gümān
Bī-mekān u bī-zamān **u** bī-nişān
(Beyit 341)

1.10. u:

Bi-nihāyet cūş urdı baḥr-i ẕāt
Ġarḳa vardı bu nuʿūt **u** bu ṣıfāt **(Beyit 350)**

1.11. u:

Anda yoḳdur ṣubḥ u şām **u** ṣulḥ u ceng
Mużmaḥil olur orada nām u neng
(Beyit 537)

1.12. u:

Zāhidān u ʿābidān **u** şeyḫ diyār
Ḳamusı aġlaşup oldı bī-ḳarār **(Beyit 643)**

1.13. u:

Evvel āḫir ẓāhir **u** bāṭın hemān
Sensin ol Cebbār-ı ʿālem cāvidān **(Beyit 791)**

1.14. u:

Zāhidān u ʿābidān **u** şeyḫ imām
Bir yire cemʿ oldılar bunlar tamām **(Beyit 960)**

1.15. u:

ʿAşḳı nūr **u** ʿaḳlı nūr u ḥissi nūr
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur kimi dūr **(Beyit 1019)**

1.16. u:

ʿAşḳı nūr u ʿaḳlı nūr **u** ḥissi nūr
Kimisi Ḥaḳḳa yaḳındur kimi dūr **(Beyit 1019)**

ʿubbād u zühhād:

1.) Abidler ve zâhidler.

1.1. ʿubbād u zühhād:

Cümle ol ʿ**ubbād u zühhād** ey yarā
Mātem idüp geydiler şol dem ḳara **(Beyit 820)**

uç:

1.) Genellikle uzun bir nesnenin incelerek biten son ve sivri noktası.

1.1. ucın:-*ı, -n*

Varuban ol ḫırḳaya almaḳ gerek
Yiñleri **ucın** ṣuya ṣalmaḳ gerek **(Beyit 936)**

1.2. ucu:-*u*

Bir **ucu** anuñ ezel biri ebed
Düşdüm ol deryāya ġarḳ oldı cesed **(Beyit 443)**

uç-:

1.) Havada yol almak, havada gitmek.

1.1. uçar:-*ar*

Çün ki ten Ḳāfındadur Sī-murġ-ı cān
Bir gün pervāz urup **uçar** revān **(Beyit 766)**

ʿukd hal ol-:

1.) Düğüm çözmek.

1.1. ʿuḳd hal ol-:-*dı*

Ey Kerīm-kār u reşād-ı Lem-yezel
Ḳudretüñ ḳabżında her ʿ**uḳd oldı hal** **(Beyit 329)**

ʿukde:

1.) Elde edilemediği veya yapılamadığı için insanın içinde düğüm gibi kalan, içine dert olan şey.

1.1. ʿuḳde:

Uşbu ʿ**uḳde** bize āsān olmadı
Gönlümüz derdine dermān olmadı
(Beyit 866)

1.2. ʿuḳdesi:-*si*

Siz bu sırra vāḳıf olmazsuz bilüñ
ʿ**Uḳdesi** düşvārdurur bu müşkilüñ
(Beyit 695)

ʿuḳde ḥal:

1.) Sıkıntılı vaziyet.

1.1. ʿuḳde ḥal:

Naḥnü aḳrab didi Ḥayy-ı Lem-Yezel
Sende niçün olmadı bu ʿ**uḳde ḥal**
(Beyit 407)

ulaş-:

1.) Ulaşmak, erişmek, kavuşmak.

1.1. ulaşısar:-*ısar*

Şerḥa şerḥa ideserlerdür tenüñ
Ḥażrete **ulaşısar** cānuñ senüñ **(Beyit 85)**

ulu:

1.) Büyük, önemli, ehemmiyetli.

1.1. ulu:

Didi Manṣūra Ḫalīfe ey **ulu**
Ey vilāyet taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 121)**

1.2. ulu:

Çün bu sözi ḫalḳ işitdi ey **ulu**
Diñle aydam n'olısar ey baḫtulu
(Beyit 149)

1.3. ulu:

Vācib-i ḳatl oldı Manṣūr ey **ulu**
Biz aña ḳatleylerüz ī baḫtulu **(Beyit 370)**

1.4. ulu:

Beni ilzām itdi Manṣūr ey **ulu**
Çāre senden olısar ey baḫtulu **(Beyit 425)**

1.5. ulu:

Cümle ʿālimler yine cemʿ oldılar
Bir **ulu** meydān içine ṭoldılar **(Beyit 497)**

1.6. ulu:

Ġayb Eri Manṣūra aydur ey **ulu**
Sensin ol Ḥaḳ Ḥażretinde baḫtulu
(Beyit 575)

1.7. ulu:

Ulu kiçi şol dem oldı bī-ḳarār
Yas idüben aġladılar zār u zār **(Beyit 818)**

1.8. ulu:

İmdi bize bir ḫaber vir ey **ulu**
Ey maʿānī taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 831)**

1.9. ulu:

Şād olalar **ulu** kiçi şeyḫ ü şāb
Ḳalmaya aralarında ıżṭırāb **(Beyit 928)**

ulu şāh:

1.) Yüce hükümdar.

1.1. ulu şāh:

ʿĀlem içre ol bir **ulu şāh** idi
Ḳuṭb idi hem vāṣıl-ı dergāh idi **(Beyit 841)**

ʿulūm:

1.) İlimler, bilimler.

1.1. ʿulūmı:-*ı*

Varıdı Manṣūr-ı Baġdādī meger
Her ʿulūmı ṭanımışıdı ol er **(Beyit 42)**

um-:

1.) Beklemek, temenni etmek.

1.1. umaruz:-*ar, -uz*

Cennet ü dīdār **umaruz** bī-ḥisāb
Yā İlāhī ḳıl duʿāmuz müstecāb **(Beyit 969)**

ʿummān ol-:

1.) Okyanus olmak.

1.1. ʿummān ol-:-*a*

Şöyle ṭaşa şu ki bir ʿ**ummān ola**
Şehr-i Baġdād işi key efġān ola **(Beyit 918)**

1.2. ʿummān ol-:-*ur*

Düşdi bir ṣaḥraya şu ʿ**ummān olur**
Ṣandılar kim baḥr-ı bī-pāyān olur **(Beyit 883)**

1.3. ʿummān ol-:-*ur*

Varduġınca şu ṭaşup ʿ**ummān olur**
Cümle bunlar zār u ser-gerdān olur **(Beyit 894)**

unut-:

1.) Aklında kalmamak, iradesi dışında hatırından çıkmak.

1.1. unutdı:-*dı*

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ bir kezin
Şöyle ol maḫlūḳ **unutdı** kendözin
(Beyit 800)

1.2. unutdurdı:-*dur, -dı*

N'itdüñ ol Ḳālu belānuñ ʿahdini
Mā-sivā ʿaşḳı **unutdurdı** seni **(Beyit 1041)**

ur-:

1.) Vurmak.

1.1. urma:-*ma*

ʿAḳluñı cemʿ eyle var ey Ādemī
Yüri ey dīvāne **urma** bu demi **(Beyit 156)**

1.2. urmaġıl:-*ma, -gıl*

Didiler kim **urmaġıl** bī-hūde lāf
Ḥaḳ Taʿālā ḳulların şanma güzāf
(Beyit 175)

1.3. urup:-*up*

Ben **urup** zindāna ilterüz seni
Şöyle bil anda ḳılursın meskeni **(Beyit 152)**

ʿurūc:

1.) Yukarı çıkma, yükselme, ağma.

1.1. ʿurūcı:-*ı*

Pes ʿ**urūcı** irmedi ol vaḥdete
Düşdi ṣūret ʿāleminden keşrete **(Beyit 1005)**

ʿurūc eyle-:

1.) Yukarı çıkmak, yükselmek.

1.1. ʿurūc eyle-:-*r*

Cān ʿ**urūc eyler** bu dem miʿrācına
Bu fenā ṣūretde pes muḥtācı ne **(Beyit 626)**

uş:

1.) Bu, işte bu, böylece, bu şekilde, şimdi.

1.1. uş:

Ṣabrumı yaġmaladı ol Ḥaḳ benüm
Ṭāḳatüm ṭaḳ oldu **uş** muṭlaḳ benüm
(Beyit 133)

1.2. uş:

Uş senüñ ḳatlüñ bize oldu ḥelāl
Uşbu sözden saña ḳurtulmaḳ muḥāl
(Beyit 153)

1.3. uş:

Didi Manṣūr aña ey cān-ı cihān
Baḥr-i ẕāta düşdüm oldum **uş** nihān
(Beyit 391)

1.4. uş:

Uş meʿābdur melceʾ-i Ḥaḳdur benüm
Cümle sözüm Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur benüm **(Beyit 411)**

1.5. uş:

Şeş cihātum ṭoludur Allah ile
Uş birikdüm vāḥid oldum şāh ile **(Beyit 453)**

1.6. uş:

Çünki ʿaşḳuñ çeküben muḥtācuñı
Geldüm **uş** ḳutlulayam miʿrācuñı **(Beyit 528)**

1.7. uş:

Ben senüñ ḳapuñda **uş** bir çākerem
Pes ne ḥaddümdür saña fetvā virem **(Beyit 566)**

1.8. uş:

ʿAşḳı nārı **uş** baña kār eyledi
Cān hümāsı ʿazm-i dīdār eyledi **(Beyit 570)**

1.9. uş:

Didi Manṣūr **uş** Ḥaḳḳa şundum elüm
Eyle bilüñ kim baña yoḳdur ölüm **(Beyit 631)**

1.10. uş:

Uş vücūdum cübbesin çāk eylerem
Ḥaḳḳa vāṣıl oldum Ene'l-Ḥaḳ söylerem **(Beyit 637)**

1.11. uş:

Āḫiretde daʿvici olma baña
Ḥālüm evvel ʿarża ḳıldum **uş** saña **(Beyit 677)**

1.12. uş:

Uş kesildi ẓāhir eller aḳdı ḳan
Ṭopraġa yazdı Ene'l-Ḥaḳdan nişān **(Beyit 696)**

1.13. uş:

Ten gözüni virün **uş** Ḥaḳ yolına
Cān gözile baḳana Ḥaḳ görine **(Beyit 762)**

1.14. uş:

Uş beni vaṣluñ içün öldürdiler
Ḥażretüñde şād idüp güldürdiler **(Beyit 779)**

1.15. uş:

Uş gönüldüm Ḥażretüñe giderem
Uşbu fānī ḳālıbı terk iderem **(Beyit 793)**

1.16. uş:

Cānı **uş** şükrāne virdüm vaṣluña
Ferʿümi irgürdüm āḫir aṣluña **(Beyit 795)**

1.17. uş:

Ḥamdüli'llāh görüñ uş miʿrācını
Añasın Ḥażretde biz muḥtācını **(Beyit 811)**

1.18. uş:

Uş żaʿīf olduḳ bize luṭf işlegil
Raḥmet idüp ṣuçumuz bağışlaġıl **(Beyit 892)**

1.19. uşda:-*da*

Uşda rāżı eyledüñ mihmānuñı
Ḳoduñ orta yirde baş u cānuñı **(Beyit 325)**

1.20. uşda:-*da*

Çün beni ġarḳ eyledi deryā-yı ʿaşḳ
Uşda oldum bī-ser ü bī-pā-yı ʿaşḳ **(Beyit 448)**

1.21. uşda:-*da*

Uşda özümden mücerred olmışam
Nūr-ı ẕātıla şu resme ṭolmışam **(Beyit 752)**

<u>uşan-:</u>

1.) Bir şeyden hoşlanılmaz ve sıkılır duruma gelmek, bıkmak, bezmek.

1.1. uşandı:-*dı*

Pes **uşandı** ol divīd ender zamān
Kim mürekkeb her yire urdı nişān **(Beyit 139)**

1.2. uşansun:-*sun*

Ger ḳılursa Ḥażrete cānuñ heves
Ḳo kim **uşansun** bu cismānī ḳafes **(Beyit 725)**

<u>uşbu:</u>

1.) İşte böyle, işte bu.

1.1. uşbu:

Cānıla gūş eyle ī cān-ı peder
Uşbu söz key muʿteberdür muʿteber **(Beyit 12)**

1.2. uşbu:

Didi Manṣūra Ḫudā-yı Lem-yezel
Uşbu ḥāle var mıdur sende mahāl **(Beyit 56)**

1.3. uşbu:

Uşbu resme söz ḳaçan taḥḳīḳ ola
Bu yalan daʿvī niçe taṣdīḳ ola **(Beyit 108)**

1.4. uşbu:

Enbiyādan hiç Ene'l-Ḥaḳ gelmedi
Evliyādan **uşbu** söz söylenmedi **(Beyit 109)**

1.5. uşbu:

Varalum imdi Ḫalīfe ḳatına
Ṣoralum **uşbu** sözi iṣbātı ne **(Beyit 110)**

1.6. uşbu:

Didiler kim ey Ḫalīfe ḥāli gör
Uşbu Manṣūr söyledügi ḳāli gör **(Beyit 112)**

1.7. uşbu:

Key ʿaceb Mecnūn olupdur ol kişi
Yoksa ḳaçan ḳılur ol **uşbu** işi **(Beyit 114)**

1.8. uşbu:

Ben Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmezem
Uşbu meydāndadururam gitmezem **(Beyit 130)**

1.9. uşbu:

Didiler cāẕūyımış **uşbu** kişi
Dīvile işlerimiz ḳamu işi **(Beyit 143)**

1.10. uşbu:

Bu araya tercümān ṣıġmaz bilüñ
Bilmedüñüz remzini **uşbu** dilüñ **(Beyit 149)**

1.11. uşbu:

Uş senüñ ḳatlüñ bize oldu ḥelāl
Uşbu sözden saña ḳurtulmaḳ muḥāl **(Beyit 153)**

1.12. uşbu:

Didi Manṣūr **uşbu** sözde yoḳ gümān
Ṣol müʿezzin key yalan söyler yalan **(Beyit 177)**

1.13. uşbu:

Uşbu çirkīn ḳoḫulu yirden ṭuruñ
Luṭf idüben bir ḳadem ṭaşra uruñ **(Beyit 239)**

1.14. uşbu:

Biz ḳuluña **uşbu** sırrı ḳıl beyān
Kim ʿıyāndurur saña cümle nihān **(Beyit 303)**

1.15. uşbu:

Bir naṣīḥat vir aña iḥlāsıla
Ṣāyed ola **uşbu** ġavġā başıla **(Beyit 366)**

1.16. uşbu:

Bende benlik ḳalmadı bilgil ʿıyān
Uşbu ilde söyleyen oldur hemān
(Beyit 394)

1.17. uşbu:

Uşbu ṣūretden ki ben dūr olmışam
Gör ne vīrānem ki maʿmūr olmışam
(Beyit 463)

1.18. uşbu:

Uşbu ḫalḳa varuban söyle ʿıyān
Baña virsünler hemān bir gün emān
(Beyit 470)

1.19. uşbu:

Uşbu Mansūruñ işi oldı tebāh
Biz ḳuluñ añla sözin ey pādişāh **(Beyit 504)**

1.20. uşbu:

Bu fenāda çün ki bulduñ dest ü rūy
Sende taṣdīḳ oldı **uşbu** güft ü gūy
(Beyit 540)

1.21. uşbu:

Uşbu fānī ṣūreti dār ideler
Öldürüp Manṣūrı berdār ideler **(Beyit 574)**

1.22. uşbu:

Didiler Manṣūra niçe ḳīl u ḳāl
Uşbu dem olmışdurur ḳatlüñ ḥelāl
(Beyit 629)

1.23. uşbu:

Çün ki Manṣūr **uşbu** sözi söyledi
Ol ḫalāyıḳ aġlaşup āh eyledi **(Beyit 642)**

1.24. uşbu:

Şerḥa şerḥa pāreleñ **uşbu** teni
Bu ṭonı ṣoyuñ ki bulam ben beni
(Beyit 655)

1.25. uşbu:

Didiler Manṣūra kim ey mest-i ʿaşḳ
Uşbu ḳahrı saña ḳıldı dest-i ʿaşḳ
(Beyit 663)

1.26. uşbu:

Bu niçe ḳurbetdurur āḫir ey Çalab
ʿAḳla ṣıġmaz **uşbu** sırr-ı bü'l-ʿaceb
(Beyit 693)

1.27. uşbu:

Bu ki vardur āşinālık ḥālidür
Uşbu ḥāle irmeyenler ḥālidür **(Beyit 701)**

1.28. uşbu:

Bu ḫarābuñ ṣoñı maʿmūr olısar
Uşbu ẓulmetden geçüp nūr olısar
(Beyit 755)

1.29. uşbu:

Uş gönüldüm Ḥażretüñe giderem
Uşbu fānī ḳālıbı terk iderem **(Beyit 793)**

1.30. uşbu:

Ḥażretüñde ḳıl duʿāmı müstecāb
Uşbu ḫalḳuñ ṣuçlarına vir ṣevāb
(Beyit 798)

1.31. uşbu:

Didiler kim yā Ḫalīfe n'idelüm
Uşbu ḥāle niçe tedbīr idelüm **(Beyit 827)**

1.32. uşbu:

Uşbu ʿuḳde bize āsān olmadı
Göñlümüz derdine dermān olmadı
(Beyit 866)

1.33. uşbu:

Key işitgil **uşbu** remzi ī püser
Ol aġan külden niçe işler ḳopar **(Beyit 877)**

1.34. uşbu:

Uşbu ḥāli çünki gördi ol mürīd
Ḫalḳ içine girdi ol baḫtı saʿīd **(Beyit 931)**

1.35. uşbu:

Çün mürīd **uşbu** kelāmı söyledi
Cümle ḫalḳı şād idüben ṭoyladı **(Beyit 938)**

1.36. uşbu:

Gökde ay nūrına beñzer nūr-ı ʿaḳl
Ẕihnüñe ḳuvvet viriser **uşbu** naḳl
(Beyit 1023)

1.37. uşbu:

Uşbu naḳşuñ göremez naḳḳāşını
Şaşı baḳar içi ṣanur ṭaşını **(Beyit 1047)**

<u>ʿuşşāḳ:</u>

1.) Aşıklar; dervişler.

1.1. ʿuşşāḳ:

Sensin ol ʿ**uşşāḳ** içinde bā-ṣafā
Ol cemāli şevḳi nūr-ı Muṣṭafā **(Beyit 233)**

1.2. ʿuşşāḳ:

Didi ey ʿ**uşşāḳ** içinde ser-bülend
Ṭapuña kim virebilür nuṣḥ u pend
(Beyit 431)

1.3. ʿuşşāḳ:

Menzilüñ ʿ**uşşāḳ** içinde key bülend
ʿAşḳ bāzārında olduñ sūd-mend **(Beyit 481)**

1.4. ʿuşşāḳa:-*a*

Ey ḳamu ʿ**uşşāḳa** sensin pādişāh
Cümle varlığın saña virdi İlāh **(Beyit 567)**

1.5. ʿuşşāḳa:-*a*

Didi kim ʿ**uşşāḳa** budur reng ü bū
Kim bu sırrı bildi aldı baḫtulu **(Beyit 707)**

1.6. ʿuşşāḳa:-*a*

Beñzi şarısıdur ʿ**uşşāḳa** nişān
ʿAşḳ içinde böyle olur ʿāşıḳān **(Beyit 708)**

<u>utan-:</u>

1.) Utanmak, çekinmek, mahcup olmak.

1.1. utana:-*a*

Kendözinden her kim olmadı fenā
Varıcaḳ dārü'l-beḳāda **utana (Beyit 633)**

<u>uy-:</u>

1.) Aynı şekilde hareket etmek.

1.1. uyan:-*an*

Düşmeyenler ʿaşḳa bil kim ḫām olur
ʿAşḳa **uyan** ʿāşıḳ-ı bed-nām olur **(Beyit 319)**

<u>uyan-:</u>

1.) Gaflet içinde ve olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamak, hakikati görmek, gözü açılmak.

1.1. uyaña:-*a*

Gel beḳā isterseñ imdi ol fenā
Cān gözi tā uyḫusından **uyaña (Beyit 401)**

1.2. uyandı:-*dı*

Çün ki bāṭından **uyandı** cism ü cān
Çıḳaruñ ẓāhir gözüm virmeñ amān **(Beyit 753)**

1.3. uyanup:-*up*

İçdi Manṣūr ol şarābı gör n'ider
Uyḫısından **uyanup** feryād ider **(Beyit 91)**

<u>uyar-:</u>

1.) Uyarmak, ikaz etmek.

1.1. uyar-:

Tālibüñ maṭlūbudur çün ʿaşḳ-ı Ḥaḳ
Cān gözin **uyar** gel imdi ʿaşḳa baḳ
(Beyit 1055)

uyḫı:

1.) Uyku, baygınlık durumu.

1.1. uyḫısından:-*sın, -dan*

İçdi Manṣūr ol şarābı gör n'ider
Uyḫısından uyanup feryād ider **(Beyit 91)**

uyhu:

1.) Uyku, baygınlık durumu.

1.1. uyḫusından:-*sı, -n, -dan*

Çünki Manṣūr ol zamān zār eyledi
Uyḫusından ḫalḳı bīzār eyledi **(Beyit 102)**

1.2. uyḫusından:-*sı, -n, -dan*

Gel beḳā isterseñ imdi ol fenā
Cān gözi tā **uyḫusından** uyaña **(Beyit 401)**

Ü

ü:

1.) “ve” anlamına gelen bağlaç.

1.1. ü:

Evvel anı aydalum kim Ḥaḳdur ol
Ḥayy u Bāḳī Vāhid **ü** Muṭlaḳdur ol
(Beyit 1)

1.2. ü:

Gelübeni gördiler merdi tamām
Mest **ü** merdāne oturur ol hümām
(Beyit 266)

1.3. ü:

Cānı ḳalmış ḳalmamış hiç et **ü** ḳan
Cismi anuñ serçeye dönmiş hemān
(Beyit 284)

1.4. ü:

Sen bilürsin ḥālüm **ü** ḳālüm ʿıyān
Yoḳdur ara yirde hergīz tercümān
(Beyit 351)

1.5. ü:

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü’l-Celāl
Bu ne sırdur bu ne vecd **ü** bu ne ḥāl
(Beyit 692)

1.6. ü:

Şeyḫ Cüneyd **ü** Şeyḫ Şiblī baş açar
Gözlerinden yaş yirine ḳan ṣaçar
(Beyit 819)

1.7. ü:

Şeyḫ Cüneyd **ü** Şeyḫ Şiblī ol zamān
Gözlerinden aḳıdurdı ḳan revān **(Beyit 954)**

1.8. ü:

Ẕikr ü tesbīḥ **ü** münācāt itdiler
Tevbe ḳılup ʿarz-ı ḥācāt itdiler **(Beyit 963)**

1.9. ü:

Ey Ḫudāvend-i Kerīm **ü** kār-sāz
Sen münezzehsin ḳamudan bī-niyāz
(Beyit 1053)

1.10. ü:

Senüñ evṣāfuñda diller giñ **ü** lāl
Sen muʿarrā gerçi söylerler maḳāl
(Beyit 1054)

üç gün üç gice:

1.) Üç gün üç gece.

1.1. üç gün üç gice:

Üç gün üç gice ziyāfet ḳıldılar
Ol diyāruñ ḫalḳını ṭoyladılar **(Beyit 961)**

ülfet bul-:

1.) Dostluk bulmak.

1.1. ülfet bul-:-*ma, -dı*

Kim ki özinden mücerred olmadı
Ẕāt-ı yektāyıla **ülfet bulmadı (Beyit 722)**

ün:

1.) Ses, avaz, yaygara.

1.1. ün:

Çıḳdı ol oddan şu dem yaşıl dütün
Ol dütünden ẓāhir iñledi bir **ün (Beyit 857)**

üst:

1.) Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.

1.1. üstine:-*i, -n, -e*

Hem daḫı zindān ḳapusı açılur
Ḳamusınuñ **üstine** nūr ṣaçılur **(Beyit 219)**

1.2. üstine:-*i, -n, -e*

Ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazdı ṭopraḳ **üstine**
Nitekim ḳara yazar aḳ üstine **(Beyit 686)**

1.3. üstine:-*i, -n, -e*

Ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazdı ṭopraḳ üstine
Nitekim ḳara yazar aḳ **üstine (Beyit 686)**

1.4. üstümüzden:-*ümüz, -den*

Didiler kim ey Ḥaḳ eri çāre ḳıl
Üstümüzden āfeti āvāre ḳıl **(Beyit 940)**

üstine çıḳ-:

1.) Üzerine çıkmak.

1.1. üstine çıḳ-:-*dı*

Çıḳdı örs **üstine** Manṣūr ol zamān
Didi diñleñ ṣıdḳıla budur eẕān **(Beyit 183)**

üstüvār:

1.) Sağlam, kuvvetli, dayanaklı.

1.1. üstüvār:

ʿAşḳıla döner felekler bī-ḳarār
ʿAşḳıla oldı bu yirler **üstüvār (Beyit 995)**

üzre:

1.) "Doğrultusunda" anlamında "üzere" edatı.

1.1. üzre:

Didi Manṣūra Ḫalīfe ey ulu
Ey vilāyet taḫtı **üzre** baḫtulu **(Beyit 121)**

1.2. üzre:

Didi Manṣūr ey Ḫalīfe geçmezem
Ben bu söz üzre dururam gitmezem
(Beyit 127)

1.3. üzre:

Yüzüm **üzre** sürüsünler kon beni
Pāre pāre eylesünler bu teni **(Beyit 559)**

1.4. üzre:

Didi Manṣūr ey selāṭin-i cihān
Ey vilāyet taḫtı **üzre** kām-rān **(Beyit 580)**

1.5. üzre:

İmdi bize bir ḫaber vir ey ulu
Ey maʿānī taḫtı **üzre** baḫtulu **(Beyit 831)**

V

vā:

1.) "Vah, yazık" manasına gelerek esef, hayıf, hasret, firak gibi kelimelerle kullanılan bir ünlem.

1.1. vā:

Virdi müftīler ḳamu fetvā saña
Ger bu ḥāl ile ölürseñ **vā** saña **(Beyit 630)**

vācib:

1.) Farz kadar kesin olmamakla birlikte İslamiyet'te Allah'ın emrettiği ve Müslümanların da muhakkak yapmakla mükellef oldukları buyruk.

1.1. vācib:

Pes size **vācib** budur ey ʿālimān
Her sözin anuñ dutasız bī-gümān **(Beyit 843)**

vācib-i ḳatl ol-:

1.) Öldürülmesi dinen gerekli ve uygun olmak.

1.1. vācib-i ḳatl ol-:-*dı*

Vācib-i ḳatl oldı Manṣūr ey ulu
Biz aña ḳatleylerüz ī baḫtulu **(Beyit 370)**

vācib ü mümkin:

1.) Varlığı zaruri olup, olmaması imkânsız bulunan; Allah.

1.1. vācib ü mümkin:

Vācib ü mümkin benüm ẕatūmdadur
Sūr-ı İsrāfīl eṣvātumdadır **(Beyit 146)**

vaʿde gel-: (Deyim)

1.) Bir iş için önceden belirtilen zamanın dolması.

1.1. vaʿde gel-:*di*

Vaṣluñıla cānuma irdi fütūḥ
Vaʿde geldi yirine ey pāk-rūḥ **(Beyit 581)**

vāh:

1.) "Yazık!" anlamında olup üzüntü, keder bildiren bir ünlem.

1.1. vāh:

Ah odından yanuban şeyḫ ü fetā
Didiler Manṣūr içün **vāh** ḥasretā **(Beyit 964)**

vaḥdet:

1.) Bütün yaratılışta kendisinden başka bir varlık bulunmayan Allah'ın

varlığının bir ve tek olması, Allah'ın varlıktaki birliği.

1.1. vaḥdet:

Kāʾinātuñ zübdesi vü ḥāṣıyam
Çün ki **vaḥdet** baḥrinüñ ġavvāṣıyam
(Beyit 98)

1.2. vaḥdetdurur:-*dur, -ur*

Gülşen ol **vaḥdetdurur** keşret diken
Gül mi yiler bāġına diken diken **(Beyit 1006)**

1.3. vaḥdetdür:-*dür*

Çünki **vaḥdetdür** murād-ı cān-ı men
Keşreti ḳo ey gül-i handān-ı men
(Beyit 1007)

1.4. vaḥdetüñ:-*üñ*

Vaḥdetüñ baḥr-i ʿamīḳ ü bī-kerān
Kemterīn mevcidurur anuñ cihān
(Beyit 434)

vaḥdet dürri:

1.) Vahdet incisi.

1.1. vaḥdet dürri:-*ni*

Ẓāhir eyledüñ Ene'l-Ḥaḳ sırrını
Münteşir ḳılduñ bu **vaḥdet dürrini**
(Beyit 379)

vaḥdet ırmağı:

1.) Birlik ırmağı.

1.1. vaḥdet ırmaġı:-*n, -da*

Vaḥdet ırmaġında her kim yunmaya
Dest-i ḳudret aña curʿa şunmaya
(Beyit 723)

vaḥdete ir-:

1.) Birliğe ermek, Allah'a ulaşmak.

1.1. vaḥdete ir-:-*me, -di*

Pes ʿurūcı **irmedi** ol **vaḥdete**
Düşdi ṣūret ʿāleminden keşrete **(Beyit 1005)**

vaḥdetüñ deryāsı:

1.) Birlik denizi.

1.1. vaḥdetüñ deryāsı:-*na*

Şöyle ṭoldum **vaḥdetüñ deryāsına**
Baḳmazam bu ikilik ġavġāsına **(Beyit 134)**

Vāḥid:

1.) "Yalnız ve tek" anlamında Allah'ın isimlerinden.

1.1. Vāhid:

Evvel anı aydalum kim Ḥaḳdur ol
Ḥayy u Bāḳī **Vāhid** ü Muṭlaḳdur ol
(Beyit 1)

<u>vāḥid ol-:</u> (Deyim)

1.) Bir olmak.

1.1. vāḥid ol-:-*du, -m*

Şeş cihātum ṭoludur Allah ile
Uş birikdüm **vāḥid oldum** şāh ile
(Beyit 453)

<u>vaḥy-i muṭlaḳ:</u>

1.) Mutlak olan ilahi haber.

1.1. vaḥy-i muṭlaḳ:-*dur*

Ol ne dirse sözi Ḥaḳdurur anuñ
Her kelāmı **vaḥy-i muṭlaḳdur** anuñ
(Beyit 844)

<u>vāḳıf ol-:</u>

1.) Bilmek, öğrenmek, haberdar olmak.

1.1. vāḳıf ol-:-*du, -m*

Çünki **vāḳıf oldum** aṣl-ı kāra ben
Yüzüm üstine varuram dāra ben **(Beyit 242)**

1.2. vāḳıf ol-:-*du, -m*

Çün ki sırra **vāḳıf oldum** ol zamān
ʿAşḳ meydānında ḳodum baş u cān
(Beyit 625)

1.3. vāḳıf ol-:-*maz, -suz*

Siz bu sırra vāḳıf olmazsuz bilüñ
ʿUḳdesi düşvārdurur bu müşkilüñ
(Beyit 695)

<u>vaḳit:</u>

1.) Belirlenmiş zaman, belirli zaman.

1.1. vaḳtidür:-*i, -dür*

Didiler **vaḳtidür** imdi ṭurasın
Alnunuñ yazusın anda göresin **(Beyit 612)**

<u>vaḳt iriş-:</u>

1.) Zamanı gelmek.

1.1. vakt iriş-:-*di*

Vakt irişdi ol Çalap luṭf işleye
Sizi āzād eyleyüp bağışlaya **(Beyit 206)**

1.2. vaḳt iriş-:-*di*

Vaḳt irişdi varasın yārānlara
İltesin benüm selāmum anlara **(Beyit 582)**

<u>vaḳt ol-:</u>

1.) Zamanın gelmesi.

1.1. vaḳt ol-:-*dı*

Bil ki ol **vaḳt oldı** rāhat cān-ı men
Beni ḳurtardı Allahum ġuṣṣadan
(Beyit 320)

<u>vālih dur-:</u> (Deyim)

1.) Hayran olmak.

1.1. vālih dur-:-*mış, -ı, -dı*

Şöyle **vālih durmışıdı** ḫāṣ u ʿām
Geldi cellād ilerü şol dem ḳıvām
(Beyit 808)

<u>vālih ḳal-:</u> (Deyim)

1.) Şaşkın ve hayretler içinde kalmak.

1.1. vālih ḳal-:-*du, -ñuz*

Didi Manṣūr ey ḫalāyıḳ n'olduñuz
Her biriñüz şöyle **vālih ḳalduñuz**
(Beyit 669)

<u>var:</u>

1.) Bir şeyin veya herhangi bir durumun var olmasında kullanılan ifade, bulunma durumu, mevcut.

1.1. var:

Didi Manṣūra Ḫudā-yı Lem-yezel
Uşbu ḥāle **var** mıdur sende mahāl
(Beyit 56)

1.2. var:

Göñlüñ evinde ne **var** mihmān içün
Kim żiyāfet ḳılasın cānān içün **(Beyit 57)**

1.3. var:

Geldiler zindāna gördiler i yār
Anda ne zindān u ne Manṣūr **var**
(Beyit 273)

1.4. var:

Didi yā Manṣūr elümüzde ne **var**
Her murāduñ saña virmiş Kirdgār
(Beyit 415)

1.5. var:

Bildiler kim ḳahr içinde luṭfı **var**
Ḳahrını ḳıldılar evvel iḫtiyār **(Beyit 984)**

1.6. var:

ʿAşḳuñ olmışdur mekānı lā-mekān
Adı **var** dillerde kendü bī-nişān **(Beyit 1002)**

1.7. var:

ʿAḳl aydur bende kim nīk-nām **var**
ʿAşḳ dir kim anda dāne-dām var
(Beyit 1036)

1.8. var:

ʿAḳl aydur bende kim nīk-nām var
ʿAşḳ dir kim anda dāne-dām **var**
(Beyit 1036)

1.9. var:

Niçeler **var** kim ḳılur daʿvā-yı ʿaşḳ
Ḥāşılı ancaḳ anuñ ġavġā-yı ʿaşḳ **(Beyit 1046)**

1.10. varalar:-*a, -lar*

Külüm alup yüce yire **varalar**
Yillere ḳarşu anı ṣavuralar **(Beyit 913)**

1.11. varasın:-*a, -sın*

İmdi sen de luṭf idüben **varasın**
Pes naṣīḥat idüben yalvarasın **(Beyit 426)**

1.12. vardı:-*dı*

Manṣūruñ zindāncısı ḥālin ṭañladı
Vardı bir gün ʿazm-i zindān eyledi
(Beyit 251)

1.13. vardur:-*dur*

Bu ki **vardur** āşinālık ḥālidür
Uşbu ḥāle irmeyenler ḥālidür **(Beyit 701)**

1.14. vardur:-*dur*

Didi kim **vardur** bu derdüñ çāresi
Ḥaḳ Taʿālā sizleri ḳurtarası **(Beyit 933)**

1.15. vardur:-*dur*

Ḫırḳa-i Manṣūrıdı gerçi sebeb
İş mi **vardur** bī-sebeb ey ḳand-ı leb
(Beyit 950)

1.16. vardur:-*dur*

Yine ḥissüñ daḫi **vardur** yolları
Diñle şimdi şerḥ ideyin bunları **(Beyit 1018)**

1.17. varıdı:-*ı, -dı*

Varıdı Manṣūr-ı Baġdādī meger
Her ʿulūmı ṭanımışıdı ol er **(Beyit 42)**

1.18. varıdı:-*ı, -dı*

Bir divīd **varıdı** Manṣūrda o dem
İçi dolmışdı mürekkeb ey dedem
(Beyit 137)

1.19. varıdı:-*ı, -dı*

Varıdı zindān içinde şuçlular
Şöyle bendile yaturdı hep olar **(Beyit 197)**

1.20. varıdı:-*ı, -dı*

Varıdı Manşūruñ anda bir mürīd
Anı Manşūr eylemişdi ber-mezīd **(Beyit 902)**

1.21. varısa:-*ısa*

Varısa Ḥaḳdan recānuz key bilüñ
Ner ne kim ben dir isem eyle ḳıluñ **(Beyit 662)**

var-:

1.) Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak, varmak, gitmek.

1.1. var:

ʿAşḳ elinden bir ḳadeḥ nūş eyle **var**
Kendözün şol dem ferāmūş eyle var **(Beyit 35)**

1.2. var:

ʿAşḳ elinden bir ḳadeḥ nūş eyle **var**
Kendözün şol dem ferāmūş eyle var **(Beyit 35)**

1.3. var:

ʿAḳluñı cemʿ eyle **var** ey Ādemī
Yüri ey dīvāne urma bu demi **(Beyit 156)**

1.4. var:

Sen daḫı **var** kendözüne çāre ḳıl
ʿAşḳ içinde özüñi şad-pāre ḳıl **(Beyit 245)**

1.5. var:

İmdi sen luṭf eyleyüp Manşūra **var**
Di ki ḳılmasun Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 364)**

1.6. var:

Var esīr olma bu şūret ḳaydına
ʿĀşıḳuñ şūret evinde ḳaydı ne **(Beyit 403)**

1.7. var:

Didi Manşūr imdi **var** ey kām-yāb
Söyle ḫalḳa baña ḳılsunlar ʿitāb **(Beyit 420)**

1.8. var:

Çün Ene'l-Ḥaḳ remzin itdüñ āşikār
Berdār olduñ sen imdi dāra **var (Beyit 535)**

1.9. vara:-*a*

Toġran imdi pāre pāre bu tenüm
Tā ki **vara** Ḥażrete cānum benüm
(Beyit 639)

1.10. vara:-*a*

ʿAşḳ ıla geldüm Ene'l-Ḥaḳ dārına
Aşuñ imdi **vara** yārı yārına **(Beyit 804)**

1.11. vara:-*a*

Yil öñince **vara** kül şuya düşe
Kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye ırmaḳ ṭaşa
(Beyit 917)

1.12. varalum:-*alum*

Varalum imdi Ḫalīfe ḳatına
Şoralum uşbu sözi iṣbātı ne **(Beyit 110)**

1.13. varalum:-*alum*

Dir Ḫalīfe kim ḳamumuz **varalum**
Ḳaḳıyalum aña hem yalvaralum **(Beyit 118)**

1.14. varam:-*am*

İmdi bir gün baña virsünler emān
Ta Ene'l-Ḥaḳ dārına **varam** revān
(Beyit 478)

1.15. varam:-*am*

Gelüñ imdi kesüñ evvel elümi
Elsüz ayaḳsuz **varam** ben yolumı
(Beyit 670)

1.16. varam:-*am*

Ben Ene'l-Ḥaḳ ṣavtını terk itmeyem
ʿAşḳ meydānına **varam** gitmeyem
(Beyit 907)

1.17. varanlar:-*an, -lar*

Anuñıla yol **varanlar** ey fetā
Yolını ṭoġrı iltemez Ḥażrete **(Beyit 1021)**

1.18. varasın:-*a, -sın*

Vaḳt irişdi **varasın** yārānlara
İltesin benüm selāmum anlara **(Beyit 582)**

1.19. varasın:-*a, -sın*

Ḥaḳ Taʿālā emriyile **varasın**
Ḫırḳamıla anları ḳurtarasın **(Beyit 923)**

1.20. varayın:-*ayın*

Şeyḫ Cüneyd anlara aydur **varayın**
Bir naṣīḥat vireyin yalvarayın **(Beyit 371)**

1.21. varayın:-*ayın*

İmdi destūruñla ṭaşra **varayın**
Şehr-i ḫalḳ ne ḳılurlar göreyin **(Beyit 419)**

1.22. varayın:-*ayın*

İmdi destūruñla ḫalḳa **varayın**
Yüz urup ben anlara yalvarayın **(Beyit 483)**

1.23. vardı:-*dı*

Vardı zindān benüm ile Ḥażrete
Gel naẓar ḳıl bu ʿacāyib ḳudrete **(Beyit 312)**

1.24. vardılar:-*dı, -lar*

Didi Şiblī Ḥażretüne **vardılar**
Serçeye dönmiş vücūduñ gördiler **(Beyit 313)**

1.25. vardılar:-*dı, -lar*

Çün ki meydān içine girdi bular
Aluban dār aġacına **vardılar (Beyit 616)**

1.26. varduġınca:-*duk, -ınca*

Varduġınca şu ṭaşup ʿummān olur
Cümle bunlar zār u ser-gerdān olur **(Beyit 894)**

1.27. varıcaġız:-*ıcaġ, -ız*

Tā kim ol Ḥaḳ cümleñüz maġfūr ide
Varıcaġız kabriñüz pür-nūr ide **(Beyit 770)**

1.28. varıcaḳ:-*ıcaḳ*

Kendözinden her kim olmadı fenā
Varıcaḳ dārü'l-beḳāda utana **(Beyit 633)**

1.29. varılur:-*ıl, -ur*

Bununıla yol **varılur** Ḥażrete
Cürmi gider ḳabūl olur raḥmete **(Beyit 1024)**

1.30. varılur:-*ıl, -ur*

Ehl-i dīdāruñ yolı budur tamām
Aña bu yoldan **varılur** veʿs-selām **(Beyit 1027)**

1.31. varımış:-*ı, -mış*

Zīra yarın iriserdür bir kişi
Varımış Manṣūruñ anuñla işi **(Beyit 488)**

1.32. varmış:-*mış*

Muṣṭafā nūrında ġarḳ olmış özi
Kendözinden yavu **varmış** kendözi **(Beyit 90)**

1.33. varmışıdum:-*mış, -ı, -dum*

Didi Manṣūr Ḥażrete **varmışıdum**
Gelmedi zindanı terk itmişidüm **(Beyit 304)**

1.34. varsın:-*sın*

Raḥmetüñden ḳılma maḥrūm anları
Ṭoġrı dergāhuña **varsın** cānları **(Beyit 777)**

1.35. varuban:-*uban*

Varuban Manṣūruñ irdüm ḳatına
Çün naẓar ḳıldum mübārek ẕātına **(Beyit 256)**

1.36. varuban:-*uban*

Varuban zindānı anda buldılar
Bulmadılar seni ḥayrān ḳaldılar **(Beyit 302)**

1.37. varuban:-*uban*

Didi Manṣūr çün yola ʿazm eyledüm
Varuban Ḥaḳḳı ziyāret eyledüm **(Beyit 311)**

1.38. varuban:-*uban*

Uşbu ḫalḳa **varuban** söyle ʿıyān
Baña virsünler hemān bir gün emān **(Beyit 470)**

1.39. varuban:-*uban*

Didiler fermān senüñ ey kāmrān
Varuban sor ḥālin ey cān-ı cihān **(Beyit 513)**

1.40. varuban:-*uban*

Diñle imdi ol ḫalāyıḳ n'eyledi
Varuban şol dem odun cemʿ eyledi **(Beyit 851)**

1.41. varuban:-*uban*

Varuban ol ḫırḳaya almaḳ gerek
Yiñleri ucın ṣuya ṣalmaḳ gerek **(Beyit 936)**

1.42. varuñ:-*uň*

Ṣādıḳam bu sözde ben bayıḳ bilüñ
Varuñ imdi bir demür örsi buluñ **(Beyit 178)**

1.43. varuñ:-*uñ*

Didi **varuñ** yine Manṣūrı görüñ
Neye irdi ḥāli bize bildürüñ **(Beyit 260)**

1.44. varuñ:-*uñ*

Didi Ṣiblī yine zindāna **varuñ**
Ol hümānuñ sāyesini bir görüñ **(Beyit 265)**

1.45. varuñ:-*uñ*

Didi Şiblī anlara kim tīz ṭuruñ
Varuñ ol merd-i Ḥaḳuñ ḥālin görüñ
(Beyit 278)

1.46. varuñ:-*uñ*

Didi Manṣūr i ḫalāyıḳ şād oluñ
Varuñ imdi ġuṣṣada āzād oluñ **(Beyit 761)**

1.47. varuñ:-*uñ*

Siz **varuñ** Manṣūr içün ḳayġu yimeñ
Ol diridür siz anı öldi dimeñ **(Beyit 837)**

1.48. varup:-*up*

Gelüben şāha didiler ey ʿazīz
Varup anda bulmadıḳ zindānı biz
(Beyit 269)

1.49. varup:-*up*

Bu fenādan kurtulam āzād olam
Ol beḳā evinde **varup** şād olam **(Beyit 561)**

1.50. varup:-*up*

Hem dimiş külüm ṣavuruñ yillere
Bu ḫaber **varup** yayılsun illere **(Beyit 847)**

1.51. varup:-*up*

Dut yüzüñi evliyā dergāhına
Tā ki **varup** ilte şāhlar şāhına **(Beyit 1049)**

1.52. varur:-*ur*

Durdı anlar girü zindāna **varur**
Gördi zindān içre Manṣūr oturur
(Beyit 279)

1.53. varur:-*ur*

Pes kişinüñ ʿaḳlına bitmez işi
ʿAşḳıla **varur** ṭarīḳı her kişi **(Beyit 1016)**

1.54. varuram:-*ur, -am*

Çünki vāḳıf oldum aṣl-ı kāra ben
Yüzüm üstine **varuram** dāra ben
(Beyit 242)

var it-:

1.) Bir şeyi yokken, var duruma getirmek, yaratmak.

1.1. var it-:-*üñ*

Soñra ʿaşḳ ipin ṭaḳup berdār idüñ
Yoḳluġumdan ḳurtaruban **var idüñ**
(Beyit 659)

var ol-: (Deyim)

1.) Var olmak; Fena makamına ulaşıp bu bilinç ile var olmaya devam etmek.

1.1. var ol-:

Dost ʿahdine vefādār ol yüri
Yoḳlıġa vir kendüñi **var ol** yüri **(Beyit 729)**

1.2. var ol-:-*a, -sın*

ʿAşḳ yolında sen gerek dār olasın
Bu fenā milkin ḳoyup **var olasın** **(Beyit 84)**

<u>vārid ol-:</u>

1.) Gelmek, erişmek, ulaşmak.

1.1. vārid ol-:-*maz*

ʿAşḳıladur ḳurb-ı Rabb-i Ẕü'l-Celāl
ʿAşḳ erine **vārid olmaz** hīç melāl **(Beyit 991)**

<u>varlıḳ:</u>

1.) Bütün maddi ve manevi mevcudiyet.

1.1. varlıḳ:

Hem anuñ dostlıġına oldı cihān
Cümle **varlıḳ** āşikāre vü nihān **(Beyit 8)**

1.2. varlıġın:-*ın*

Dest-i ḳudret rūzī ḳılmış Ḥaḳ saña
Saña virmiş **varlıġın** muṭlaḳ saña **(Beyit 237)**

1.3. varlıġın:-*ın*

Ey ḳamu ʿuşşāḳa sensin pādişāh
Cümle **varlıġın** saña virdi İlāh **(Beyit 567)**

1.4. varlıġını:-*ın, -ı*

Şöyle yoġ itmiş özini ol tamām
ʿAşḳa virmiş **varlıġını** ol hümām **(Beyit 281)**

1.5. varlıġum:-*um*

Ol sebebden **varlıġum** oldı türāb
Cism ü cān oldı ḫarāb-ender-ḫarāb **(Beyit 315)**

1.6. varlıġum:-*um*

Ġāret itdi ʿaşḳ cümle **varlıġum**
Cān gözi açıldı gitdi ṭarlıġum **(Beyit 709)**

1.7. varlıġuñ:-*uñ*

Didi Manṣūr aña ey ehl-i yaḳīn
Varlıġuñ şehrine ḳılmaduñ akın **(Beyit 720)**

1.8. varlıġuñı:-*uñ, -ı*

Çünkü sen **varlığuñı** ḳılduñ aḳın
Saña ben senden yaḳın oldum yaḳın
(Beyit 74)

varṭa:

1.) Uçurum, tehlikeli durum.

1.1. varṭadan:-*dan*

Çün bizi bu **varṭadan** ḳılduñ emīn
Bizde ḳalmadı daḫı derd ü enīn **(Beyit 221)**

1.2. varṭadan:-*dan*

Cümle ḫalḳ ol **varṭadan** buldı necāt
Ḳalmadı aralarında müşḳilāt **(Beyit 952)**

1.3. varṭaya:-*(y)a*

İkilikde ḳalma ārām eyleme
Cānuñı ol **varṭaya** rām eyleme **(Beyit 1008)**

vaṣf-ı ḥāl:

1.) İçinde bulunulan durumun özelliği, niteliği.

1.1. vaṣf-ı ḥāl:-*in*

Bu fenāda **vaṣf-ı ḥālin** kim diye
Cismi anuñ dönmiş idi serçeye **(Beyit 282)**

vāṣıl ol-:

1.) Ulaşmak, erişmek.

1.1. vāṣıl ol-:-*dı*

Aġdı Manṣūr ol Ene'l-Ḥaḳ dārına
Vāṣıl oldı ol Ḥaḳuñ dīdārına **(Beyit 816)**

1.2. vāṣıl ol-:-*du, -m*

Uş vücūdum cübbesin çāk eylerem
Ḥaḳḳa vāṣıl oldum Ene'l-Ḥaḳ
söylerem **(Beyit 637)**

1.3. vāṣıl ol-:-*ma, -(y)ınca*

ʿAşka **vāṣıl olmayınca** ādemi
Ḳaçan olur ol ḥarīmüñ maḥremi i **(Beyit 1010)**

1.4. vāṣıl ol-:-*mış*

Vāṣıl olmış Ḥażrete ol merd-i Ḥaḳ
Çehresinde ẓāhir olmış verd-i Ḥaḳ **(Beyit 280)**

vāṣıl-ı dergāh:

1.) Dergâha ulaşmak.

1.1. vāṣıl-ı dergāh:

ʿĀlem içre ol bir ulu şāh idi
Ḳuṭb idi hem **vāṣıl-ı dergāh** idi **(Beyit 841)**

1.2. vāṣıl-ı dergāh:-*dur*

Ġayb erenler içre ol bir şāhdur
Ḳuṭb-ı ʿālem **vāṣıl-ı dergāhdur (Beyit 473)**

<u>vāṣıl-ı dergāh ol-:</u>

1.) Dergâha ulaşan olmak, sufi olmak.

1.1. vāṣıl-ı dergāh ol-:-*a*

Her kişi kim ʿaşḳıla hem-rāh ola
Lā-cerem ol **vāṣıl-ı dergāh ola (Beyit 1039)**

<u>vaṣl:</u>

1.) Kavuşma, ulaşma.

1.1. vaṣluñ:-*uñ*

Vaṣluñ içün aḳıdur göz yaşları
Vaṣluñ içündür bu dil nālişleri **(Beyit 347)**

1.2. vaṣluñ:-*uñ*

Vaṣluñ içün aḳıdur göz yaşları
Vaṣluñ içündür bu dil nālişleri **(Beyit 347)**

1.3. vaṣluñ:-*uñ*

Uş beni **vaṣluñ** içün öldürdiler
Ḥażretüñde şād idüp güldürdiler **(Beyit 779)**

1.4. vaṣluña:-*uñ, -a*

Cānı uş şükrāne virdüm **vaṣluña**
Ferʿümi irgürdüm āḫir aṣluña **(Beyit 795)**

1.5. vaṣluñı:-*uñ, -ı*

Ḳāḍıyü'l-Hācāt sensin bī-gümān
Baña **vaṣluñı** gerek yā Müsteʿān **(Beyit 337)**

1.6. vaṣluñıla:-*uñ, -ıla*

Vaṣluñıla cānuma irdi fütūḥ
Vaʿde geldi yirine ey pāk-rūḥ **(Beyit 581)**

1.7. vaṣluñla:-*uñ, -la*

Ey Ḫudāvendā İlāhā Rabbenā
Ben ḳulı **vaṣluñla** ḳılduñ āşinā **(Beyit 784)**

<u>vażʿ-ı esrār:</u>

1.) Sır vaziyeti, durumu.

1.1. vażʿ-ı esrār:

Vażʿ-ı esrār eyledüñ nā-maḥrem e
Düşdi ḫalḳ-ı ʿāleme bu zemzeme **(Beyit 380)**

<u>vecd:</u>

1.) Kendinden geçecek derecede dalgınlık; tas. Kendini kaybedecek derecede İlahî aşka dalma.

1.1. vecd:

Didiler kim ī Kerīm-i Ẕü'l-Celāl
Bu ne sırdur bu ne **vecd** ü bu ne ḥāl
(Beyit 692)

vecd ol-: (Deyim)

1.) Kendinden geçmek.

1.1. vecd ol-:-*dı, -lar*

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ şol zamān
Şöyle kim **vecd oldılar** pīr ü cüvān
(Beyit 652)

vecd ü ḥāl:

1.) İlâhî aşka dalıp kendinden geçme, cezbeye kapılma.

1.1. vecd ü ḥāl:

Nūr-ı şevḳuñ virdi baña **vecd ü ḥāl**
Gitdi şirket aradan geldi viṣāl **(Beyit 343)**

vech:

1.) Çehre, yüz.

1.1. vechine:-*i, -n, -e*

Sen daḫı luṭf eylegil ey kāmurān
Bu Ene'l-Ḥaḳ **vechine** urġıl nihān
(Beyit 389)

vefā gör-:

1.) Bir kimseden iyilik, lütuf görmek; sevgiliden iyi muamele, yakınlık görmek.

1.1. vefā gör-:-*di, -ler*

Ḫaṣ erenler gör ne çekdiler cefā
Ol cefā içinde **gördiler vefā (Beyit 983)**

vefādār ol-:

1.) Sözünde durma, sadakatli olma, bağlı olma.

1.1. vefādār ol-:

Dost ʿahdine **vefādār ol** yüri
Yoḳlıġa vir kendüñi var ol yüri **(Beyit 729)**

velāyet:

1.) Kulun Allah'a olan yakınlığı, velilik, ermişlik.

1.1. velāyet:

ʿAşḳıla gördi **velāyet** evliyā
ʿAşḳıla buldı nübüvvet enbiyā **(Beyit 992)**

velīkin:

1.) Ama, fakat, lakin.

1.1. velīkin:

İmdi sen şāhdan temennā eylerem
Gerçi küstaḫam **velīkin** söylerem
(Beyit 557)

verd-i Ḥaḳ:

1.) Allah'ın gülü.

1.1. verd-i Ḥaḳ:

Vāṣıl olmış Ḥażrete ol merd-i Ḥaḳ
Çehresinde ẓāhir olmış **verd-i Ḥaḳ**
(Beyit 280)

ve's-selām: (Kalıp İfade)

1.) "İşte o kadar, son söz bu" anlamında sözü kısa kesmek için kullanılır.

1.1. ve's-selām:

Ayaġum altına ḳoñ örsi tamām
Siz temāşā eyleñ ol dem **ve's-selām**
(Beyit 179)

1.2. veʿs-selām:

Virdi taʿẓīm ile Manṣūra selām
Aldı ol daḫı selāmı **veʿs-selām (Beyit 516)**

1.3. veʿs-selām:

Ehl-i dīdāruñ yolı budur tamām
Aña bu yoldan varılur **veʿs-selām**
(Beyit 1027)

vilāyet:

1.) İl, diyar, ülke, memleket.

1.1. vilāyet:

Şöyle kim müstaḥżır-ı esrār idi
Hem **vilāyet** içre ṣāḥib-kār idi **(Beyit 45)**

1.2. vilāyet:

Didi Manṣūra Ḫalīfe ey ulu
Ey **vilāyet** taḫtı üzre baḫtulu **(Beyit 121)**

vilāyet maʿdeni:

1.) Velilik kaynağı.

1.1. vilāyet maʿdeni:

Şeyḫ Şiblī olʿazīz ü muḥterem
Ol **vilāyet maʿdeni** ṣāḥib-kerem
(Beyit 258)

vilāyet taḫtı:

1.) Velilik makamı.

1.1. vilāyet taḫtı:

Didi Manṣūr ey selāṭin-i cihān
Ey **vilāyet taḫtı** üzre kām-rān **(Beyit 580)**

vir-:

1.) Bağışlamak, ihsan etmek.

1.1. vir:

Ḥażretüñde ḳıl duʿāmı müstecāb
Uşbu ḫalḳuñ ṣuçlarına **vir** ṣevāb **(Beyit 798)**

1.2. vir:

Diñle imdi ʿaşḳıla hem ey ṣafā
Vir ṣalavāt sen be-cān-ı Muṣṭafā **(Beyit 943)**

1.3. virdi:-*di*

Cāna ol **virdi** kemāl-i ḳudreti
Hem gönüller içre ḳodı ḥikmeti **(Beyit 3)**

1.4. virdi:-*di*

Virdi ʿaḳl ıla kerāmet Ādeme
Tā ki maḥrem ola bu ʿaşḳ u deme **(Beyit 14)**

1.5. virdi:-*di*

Nūr-ı şevḳuñ **virdi** baña vecd ü ḥāl
Gitdi şirket aradan geldi viṣāl **(Beyit 343)**

1.6. virdi:-*di*

Her kim anı içdi hūş-yār olmadı
Virdi cānını ḫarīdār olmadı **(Beyit 461)**

1.7. virdi:-*di*

Ey ḳamu ʿuşşāḳa sensin pādişāh
Cümle varlıġın saña **virdi** İlāh **(Beyit 567)**

1.8. virdi:-*di*

Cān gözidür çün ki **virdi** nūr-ı tāb
Ten gözi n'ola olurısa ḫarāb **(Beyit 754)**

1.9. virdüm:-*dü, -m*

Cānı uş şükrāne **virdüm** vaṣluña
Ferʿümi irgürdüm āḫir aṣluña **(Beyit 795)**

1.10. vire:-*e*

Budurur ʿāşıḳlara nām u nişān
ʿAşḳ meydānında **vire** baş u cān **(Beyit 243)**

1.11. viresin:-*e, -sin*

Bize bildür bu işi i şīr-i ner
Dileriz kim **viresin** bundan ḫaber **(Beyit 713)**

1.12. virgil:-*gil*

Pūşiş itme ḫırḳa-i sālūsuñı
ʿAşḳa **virgil** ʿārıla nāmusuñı **(Beyit 404)**

1.13. viriser:-*iser*

Gökde ay nūrına beñzer nūr-ı ʿaḳl
Ẕihnüñe ḳuvvet **viriser** uşbu naḳl
(Beyit 1023)

1.14. virişmeye:-*iş, -me, -(y)e*

Ḫırḳa-ı Manṣūr eger irişmeye
Ḫalḳ biribirine ṣu **virişmeye (Beyit 934)**

1.15. virmiş:-*miş*

Ḥaḳ Taʿālā saña **virmiş** ḳudreti
Sende derc olmış Ḥaḳīmüñ ḥikmeti
(Beyit 211)

1.16. virmiş:-*miş*

Dest-i ḳudret rūzī ḳılmış Ḥaḳ saña
Saña **virmiş** varlıġın muṭlaḳ saña
(Beyit 237)

1.17. virmiş:-*miş*

Şöyle yoġ itmiş özini ol tamām
ʿAşḳa **virmiş** varlıġını ol hümām
(Beyit 281)

1.18. virmiş:-*miş*

Didi yā Manṣūr elümüzde ne var
Her murāduñ saña **virmiş** Kirdgār
(Beyit 415)

1.19. virmekdurur:-*ur*

Ḥaḳḳıla çün oldı bāzārum benüm
Baş u cān **virmekdurur** kārum benim
(Beyit 101)

1.20. virüñ:-*üñ*

Virüñ imdi bir gün aña mühleti
Görelüm gelsün o ṣāḥib-devleti **(Beyit 490)**

1.21. virün:-*üñ*

Ten gözüni **virün** uş Ḥaḳ yolına
Cān gözile baḳana Ḥaḳ görine **(Beyit 762)**

1.22. virüpdür:-*üp, -dür*

Her birine Ḥaḳ **virüpdür** bir naṣīb
Kimisi rencūrdur kimi ṭabīb **(Beyit 176)**

1.23. virebilür:-*ür*

Didi ey ʿuşşāḳ içinde ser-bülend
Ṭapuña kim **virebilür** nuṣḥ u pend
(Beyit 431)

<u>vīrān:</u>

1.) Yıkık, dökük harap.

1.1. vīrānın:-*ın*

N'ola bizi güldürüp şād idesin
Gönlümüz **vīrānın** ābād idesin **(Beyit 212)**

vīrān gönül:

1.) Yıkık gönül.

1.1. vīrān gönlüm:-*üm*

Bir nefes bu bendeñi şād idesin
Hem bu **vīrān gönlüm** ābād idesin **(Beyit 55)**

vīrāne:

1.) Harap, yıkık, yıkılmış.

1.1. vīrānem:-*m*

Uşbu ṣūretden ki ben dūr olmışam
Gör ne **vīrānem** ki maʿmūr olmışam **(Beyit 463)**

viṣāl:

1.) Kavuşma, vuslat.

1.1. viṣāl:

Nūr-ı şevḳuñ virdi baña vecd ü ḥāl
Gitdi şirket aradan geldi **viṣāl (Beyit 343)**

1.2. viṣālüñ:-*üñ*

Ey viṣālüñ baḥri vü ketm-i ʿadem
Tenlere cān-baḫş olur urduḳça dem **(Beyit 346)**

viṣāl bul-:

1.) Kavuşmak, ulaşmak.

1.1. viṣāl bul-:-*du, -m*

Nitekim **buldum** senüñ ile **viṣāl**
Beni ġarḳ itdi tecellī-i cemāl **(Beyit 545)**

viṣāl-ender-viṣāl:

1.) Kemaliyle kavuşma.

1.1. viṣāl-ender-viṣāl:

Ḥaḳḳıla buldum **viṣāl-ender-viṣāl**
Ḥaḳḳı muṭlaḳ benven āḫir Lā-yezāl **(Beyit 189)**

1.2. viṣāl-ender-viṣāl:

Çün ki Ḥaḳdan cānuña irdi nevāl
Ḥaḳḳ ıla bulduñ viṣāl-ender-viṣāl **(Beyit 650)**

viṣāl şerbeti:

1.) Kavuşma şerbeti.

1.1. viṣāl şerbeti:-*n*

Çün viṣālüñ şerbetin nūş eyledüm
Kendözüm şol dem ferāmūş eyledüm **(Beyit 340)**

<u>vuṣlat:</u>

1.) Kavuşma, birleşme.

1.1. vuṣlat:

Vuṣlat ister cānum ol deryāyile
Dilemez kim ṭura āh u vāhile **(Beyit 553)**

1.2. vuṣlatuñ:-*uñ*

Didi Manṣūra ki Ḥaḳ ḳıldı selām
Vuṣlatuñ güni irişdi ey hümām **(Beyit 82)**

1.3. vuṣlatuñ:-*uñ*

Vuṣlatuñ nūrından irdi cüst-ü-cū
Ḥikmetüñ sırrından irdi güft-ü-gū **(Beyit 336)**

<u>vuṣlat bul-:</u>

1.) Kavuşmak, hasretin sona ermesi.

1.1. vuṣlat bul-:-*mış*

Şöyle **vuṣlat bulmış** ol Allāh ile
Perde refʿ olmuş birikmiş şāh ile **(Beyit 93)**

1.2. vuṣlat bul-:-*ur*

Ġayb Eri Manṣūrıla **vuṣlat bulur**
Birbirinden gör ne leẕẕetler alur **(Beyit 517)**

<u>vuṣlat ir-:</u>

1.) Allah'a ulaşarak onunla birlikte olma hali.

1.1. vuṣlat ir-:-*e*

Vuṣlat ire cānuña şād olasın
Cümle ḳayġulardan āzād olasın **(Beyit 22)**

<u>vuṣlat-ı cānān:</u>

1.) Sevgiliye kavuşma.

1.1. vuṣlat-ı cānān:

Her ne kim emr eyleseñ fermān senüñ
Cān içinde **vuṣlat-ı cānān** senüñ **(Beyit 577)**

<u>vuẓūʿ al-:</u> (Deyim)

1.) Abdest almak.

1.1. vuẓūʿ al-:-*maḳ*

Budurur ʿāşıḳlara erkān-ı ḫū
Dār öñinde ḳanda **almaḳ vuẓūʿ (Beyit 715)**

<u>vü:</u>

1.) "ve" bağlacı.

1.1. vü:

Muṣṭafā **vü** müctebā ṣadrü'l-emīn
Ol vefā kānı şefīʿü'l-müẕnibīn **(Beyit 10)**

1.2. vü:

Pāre pāre ṭoġraduram cismini
Maḥv iderem ismini **vü** resmini **(Beyit 67)**

1.3. vü:

Kāʾinātuñ zübdesi **vü** ḥāṣıyam
Çün ki vaḥdet baḥrinüñ ġavvāṣıyam **(Beyit 98)**

1.4. vü:

Ey mürüvvet kānı **vü** baḥr-i kerem
Sensin Allāh Ḥażretinde muḥterem **(Beyit 234)**

1.5. vü:

Ey viṣālüñ baḥri **vü** ketm-i ʿadem
Tenlere cān-baḫş olur urduḳça dem **(Beyit 346)**

1.6. vü:

Cennet ü ḥūrī **vü** ḥavż-ı Kevs̱erem
Ẕāt baḥrinde bahālu gevherem **(Beyit 455)**

1.7. vü:

Yine Manṣūr ol zaman āh eyledi
Cūşa geldi **vü** Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 608)**

1.8. vü:

Kesüñ imdi elümi ayaġumı
Tā ki çözüñ bendümi **vü** baġumı **(Beyit 656)**

1.9. vü:

Yaġdı yaġmur yıldırımlar şaḳıdı
Gökler ol dem gürledi **vü** ḳaḳıdı **(Beyit 885)**

1.10. vü:

Zārı **vü** feryādları çıḳa göke
Aġlaşalar yaşların döke döke **(Beyit 919)**

vücūd:

1.) Beden, cisim, varlık.

1.1. vücūd:

ʿAşḳıla dutdı ḳamu ʿālem **vücūd**
ʿAşḳıladur bu ḳıyām u bu sücūd **(Beyit 17)**

1.2. vücūd:

Ṣıġmamış zindāna ṭaşmış ol **vücūd**
Ẓāhir itmiş ḥikmetin feyyāż-ı cūd **(Beyit 257)**

1.3. vücūd:

Senden irdi cümle eşyāya **vücūd**
Sañadur cümle ḳıyām ile sücūd **(Beyit 332)**

1.4. vücūdıla:-*ıla*

Ben sen olam sen ben olasın o dem
Saña bir ola **vücūdıla** ʿadem **(Beyit 78)**

1.5. vücūdum:-*um*

Bu **vücūdum** ḳaṭresin anda ḳodum
Yaʿni ṣūret ʿāleminden el yudum **(Beyit 444)**

1.6. vücūdum:-*um*

Çün **vücūdum** ol deñizden ḳaṭredür
Ḳaṭrenüñ ʿazmi yine ol baḥredür **(Beyit 552)**

1.7. vücūdum:-*um*

Uş **vücūdum** cübbesin çāk eylerem
Ḥaḳḳa vāṣıl oldum Ene'l-Ḥaḳ söylerem **(Beyit 637)**

1.8. vücūduñ:-*uñ*

Didi Şiblī Ḥażretüne vardılar
Serçeye dönmiş **vücūduñ** gördiler **(Beyit 313)**

1.9. vücūduñ:-*uñ*

Niçe meyl-i āb ile ḫāk eyleyem
Bu **vücūduñ** cübbesin çāk eyleyem **(Beyit 338)**

<u>vücūd bul-:</u> (Deyim)

1.) Ortaya çıkmak, meydana gelmek, oluşmak.

1.1. vücūd bul-:-*dı*

ʿAşḳıladur kim cihān **buldı vücūd**
ʿAşḳıladur Ādem itdügi sücūd **(Beyit 994)**

<u>vücūd-ı muṭlaḳ:</u>

1.) Kendisinden başka bir varlık bulunmayan, hiçbir şeyle kayıtlı olmayan, bütün mevcûdat kendisinin tecellî ve zuhûrundan ibâret bulunan Hakk'ın varlığı.

1.1. vücūd-ı muṭlaḳ:-*am*

Key bilüñ Ḥaḳ benümle ben Ḥaḳam
Bī-tereddüd ol **vücūd-ı muṭlaḳam** **(Beyit 148)**

1.2. vücūd-ı muṭlaḳ:-*am*

Eyle bilüñ Ḥaḳ benümle ben Ḥaḳam
Lā-yezālī ol vücūd-ı muṭlaḳam **(Beyit 746)**

Y

yā:

1.) "Ey" anlamında bir seslenme ünlemi.

1.1. yā: (Ḫudā)

Ḳalmışam ḥayretde ben müflis-gedā
Ḥācetümi sen ḳabūl it **yā** Ḫudā **(Beyit 53)**

1.2. yā: (İlah)

Nesne yoḳ cānumdan özge **yā** İlah
Luṭfuñıla ḳıl ḳabūl ey pādişāh **(Beyit 61)**

1.3. yā: (Kavm-i dûn)

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür **yā** ḳavm-i dūn
Nitekim Ḥaḳ oldı baña reh-nümūn **(Beyit 97)**

1.4. yā: (ehl-i cūd)

Çünki bunlar ḳıldılar ol dem sücūd
Didiler ihsān senüñ **yā** ehl-i cūd **(Beyit 209)**

1.5. yā: (ehl-i cūd)

Ḳıldılar Manṣūr ayaġında sücūd
Didiler luṭf eyledüñ **yā** ehl-i cūd **(Beyit 220)**

1.6. yā: (Ganî)

Kendü luṭfuñdan ḳabūl itdüñ beni
Ḥażretüñe lāyıḳ oldum **yā** Ġanī **(Beyit 328)**

1.7. yā: (Müste'ân)

Ḳāḍıyü'l-Hācāt sensin bī-gümān
Baña vaṣluñı gerek **yā** Müsteʿān **(Beyit 337)**

1.8. yā: (Zü'l-Celâl)

Dest-gīr olduñ baña **yā** Ẕü'l-Celāl
Senden irdi baña bu ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 339)**

1.9. yā: (Hallâc-ı Mansûr)

Didi **yā** Manṣūr elümüzde ne var
Her murāduñ saña virmiş Kirdgār **(Beyit 415)**

1.10. ya: (Şeyh-i cihân)

İmdi **ya** Şeyḫ-i cihān bil ḥālümi
Çünki işitdüñ ḳamu aḥvālümi **(Beyit 469)**

1.11. yā: (Ehl-i cûd)

Çün ki aña ḳamusı ḳıldılar sücūd
Didiler gör ḥalümüz **yā** ehl-i cūd **(Beyit 503)**

1.12. yā: (Rab)

Didiler **yā** Rab ne ḳudretdür bu iş
Yā bu cünbiş ḳandan aldı perveriş
(Beyit 744)

1.13. yā: (Ehl-i dîn)

Siz baña luṭf itdüñüz **yā** ehl-i dīn
Kimseñüze dutmazam ben buġż u kīn
(Beyit 747)

1.14. yā: (Allah)

Didi **Yā** Allah yā Rabbü'l-ʿulā
Senden irdi bu yaḳınlıḳ ben ḳula
(Beyit 773)

1.15. yā: (Rabbü'l-'ulâ)

Didi Yā Allah **yā** Rabbü'l-ʿulā
Senden irdi bu yaḳınlıḳ ben ḳula
(Beyit 773)

1.16. yā: (Mu'în)

Baña her kim ḳaṣd ḳıldı **yā** Muʿīn
Dürlü āfetden olar olsun emīn **(Beyit 776)**

1.17. yā: (Müste'ân)

Bunları sen daḫı eyle şādmān
Luṭfuñ öküşdür senüñ **yā** Müsteʿān
(Beyit 780)

1.18. yā: (Halîfe)

Didiler kim **yā** Ḫalīfe n'idelüm
Uşbu ḥāle niçe tedbīr idelüm **(Beyit 827)**

1.19. yā: (Rab)

Didiler **yā** Rab bu niçe ḥāl olur
Dilsüz oddan kim bu resme ḳāl olur
(Beyit 861)

1.20. yā: (İlah)

Bu ne ḳudretdür ki ḳılduñ **yā** İlah
Senʿināyet ḳıl bize ey pādişāh **(Beyit 862)**

1.21. yā: (İlâh)

Didiler senden ʿināyet **yā** İlāh
Şuçumuz bağışlaġıl ey pādişāh **(Beyit 888)**

1.22. ya: (İlâhî)

Yüz dutan dergāhuña buldı murād
Ya İlāhī bizi ḳılma nā-murād **(Beyit 890)**

1.23. yā: (Celîl)

Evvel āḫir iş senüñdür **yā** Celīl
Luṭfuñ irişmez ise ḳalduḳ ẕelīl **(Beyit 891)**

1.24. yā: (İlâhî)

Cennet ü dīdār umaruz bī-ḥisāb
Yā İlāhī ḳıl duʿāmuz müstecāb **(Beyit 969)**

1.25. yā: (Rabbenâ)

Luṭf u ʿizzüñ Ḥaḳḳıçün **yā** Rabbenā
Bizi dīdāruñla eyle āşinā **(Beyit 1060)**

1.26. yā: (Ganî)

Oḳıyanı diñleyeni yazanı
Yarlıġa luṭfuñ ḥaḳıçün **yā** Ġanī **(Beyit 1065)**

2.) "Veya, veyahut" anlamlarına gelerek iki ifadeyi birbirine bağlayan bağlaç.

2.1. yā:

Çün Ene'l-Ḥaḳ didügi ṣādıḳ mıdur
Yā bu söz her kimseye lāyıḳ mıdur **(Beyit 506)**

2.2. yā:

Didiler yā Rab ne ḳudretdür bu iş
Yā bu cünbiş ḳandan aldı perveriş **(Beyit 744)**

yaġmala-:

1.) Yağma etmek.

1.1. yaġmaladı:-*dı*

Ṣabrumı **yaġmaladı** ol Ḥaḳ benüm
Ṭāḳatüm ṭaḳ oldu uş muṭlaḳ benüm **(Beyit 133)**

yaġmur yaġ-:

1.) Yağmurun yağması.

1.1. yaġmur yaġ-:-*a*

Yıldırımlar şaḳıyup **yaġmur yaġa**
Ḳamunuñ efgānları göge aġa **(Beyit 922)**

1.2. yaġmur yaġ-:-*dı*

Yaġdı yaġmur yıldırımlar şaḳıdı
Gökler ol dem gürledi vü ḳaḳıdı **(Beyit 885)**

yaḫūd:

1.) "Yahut" bağlacı.

1.1. yāḫud:

Bir çañaḳda baḥri pinhān ola mı
Yāḫud ol deryāda pāyān ola mı **(Beyit 549)**

yak-:

1.) Yanmasını sağlamak, tutuşturmak, ateşe vermek; acı içinde bırakmak, perişan etmek.

1.1. yaḳalar:-*a, -lar*

Cismüm oda **yaḳalar** ol dem benüm
Şöyle kim yanup kül ola bu tenüm
(Beyit 912)

1.2. yaḳar:-*ar*

Görklü yüzinden anuñ olduḳ ıraḳ
Ta ḳıyāmet cānumuz **yaḳar** firāḳ
(Beyit 966)

1.3. yaḳdı:-*dı*

Düşdi ḥayret cümlemüz ġarḳ eyledi
Yaḳdı Manṣūruñ odı ḥarḳ eyledi
(Beyit 829)

1.4. yakdılar:-*dı, -lar*

Dār öñinde **yakdılar** odunları
İmdi gör kim ne ḳılurlar anları **(Beyit 852)**

1.5. yaḳdılar:-*dı, -lar*

Yaḳdılar odı yalıñlar oynadı
Ṭaş u ṭopraḳ od içinde ḳaynadı **(Beyit 853)**

<u>yaḳın:</u>

1.) Yakın, arada az mesafe bulunan.

1.1. yaḳın:

Çünkü sen varlıġuñı ḳılduñ aḳın
Saña ben senden yaḳın oldum **yaḳın**
(Beyit 74)

1.2. yakın:

Durma ey cellād ıraḳda gel **yakın**
Sözini redditme Manṣūruñ ṣaḳın
(Beyit 757)

1.3. yaḳındur:-*dur*

ʿAşḳı nūr u ʿaḳlı nūr u ḥissi nūr
Kimisi Ḥaḳḳa **yaḳındur** kimi dūr
(Beyit 1019)

2.) Kesin olduğu kabul edilen bilgi.

2.1. yaḳın:

ʿAḳl aydur bendedür şekvā **yaḳın**
ʿAşḳ aydur bende yeksān küfr ü dīn
(Beyit 1033)

3.) Aralarında sıkı ve sıcak bir ilişki bulunan.

3.1. yaḳınlıḳ:-*lıḳ*

Didi Yā Allah yā Rabbü'l-ʿulā
Senden irdi bu **yaḳınlıḳ** ben ḳula
(Beyit 773)

<u>yakın ol-:</u>

1.) Yakın olmak, yakınlaşmak, yan yana durmak.

1.1. yakın ol-:-*a*

Bir ʿamel ḳıluñ ki **ola** Ḥaḳ **yakın**
Ta ki olasız Hüdel-lil-muttaḳīn **(Beyit 768)**

1.2. yaḳın ol-:-*du, -m*

Çünkü sen varlıġuñı ḳılduñ aḳın
Saña ben senden **yaḳın oldum** yaḳın **(Beyit 74)**

yalan:

1.) Aldatmak maksadıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz.

1.1. yalan:

Didi bilüñ ol müʿezzin dir **yalan**
Ṣıdḳı yoḳtur içi dolmışdur gümān **(Beyit 171)**

1.2. yalan:

Didi Manṣūr uşbu sözde yoḳ gümān
Şol müʿezzin key yalan söyler **yalan** **(Beyit 177)**

yalan daʿvī:

1.) Yalan dava; gerçek olmayan iddia.

1.1. yalan daʿvī:

Uşbu resme söz ḳaçan taḥḳīḳ ola
Bu **yalan daʿvī** niçe taṣdīḳ ola **(Beyit 108)**

yalan dirlik:

1.) Yalan hayat; yalan dünya.

1.1. yalan dirlik:

Ḳayd-ı ṣūret baña rām olmışdurur
Bu **yalan dirlik** ḥarām olmışdurur **(Beyit 620)**

yalan söyle-:

1.) Gerçeğe uymayan şeyler söylemek; aldatmak maksadıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz söylemek.

1.1. yalan söyle-:-*r*

Didi Manṣūr uşbu sözde yoḳ gümān
Şol müʿezzin key yalan **söyler yalan** **(Beyit 177)**

yalıñ:

1.) Alev.

1.1. yalıñlar:-*lar*

Yaḳdılar odı **yalıñlar** oynadı
Ṭaş u ṭopraḳ od içinde ḳaynadı **(Beyit 853)**

yaluñ:

1.) Alev, ateş.

1.1. yaluñ:

Her **yaluñ** kim oynarıdı sāzıla
Ol Ene'l-Ḥaḳ diridi āvāzıla **(Beyit 859)**

yaluñuz:

1.) Tek başına, yalnız.

1.1. yaluñuz:

Yaluñuz Manṣūr oturmış şādūmān
Dir Ene'l-Ḥaḳ çaġırur ḳılur figān **(Beyit 270)**

yalvar-:

1.) Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek.

1.1. yalvaralum:-*alum*

Dir Ḫalīfe kim ḳamumuz varalum
Ḳaḳıyalum aña hem **yalvaralum** **(Beyit 118)**

1.2. yalvarasın:-*a, -sın*

İmdi sen de luṭf idüben varasın
Pes naṣīḥat idüben **yalvarasın (Beyit 426)**

1.3. yalvarayın:-*ayın*

Şeyḫ Cüneyd anlara aydur varayın
Bir naṣīḥat vireyin **yalvarayın (Beyit 371)**

1.4. yalvarayın:-*ayın*

İmdi destūruñla ḫalḳa varayın
Yüz urup ben anlara **yalvarayın** **(Beyit 483)**

yan:

1.) Taraf, cihet, yön.

1.1. yaña:-*a*

Ol daḫı ʿazm itdi zindāndan **yaña**
Cān ḳulaġın ṭut ne dirin ben saña **(Beyit 429)**

yan-:

1.) Alev almak, yanmak, tutuşmak.

1.1. yanan:-*an*

Ol **yanan** od sākin oldı bir zamān
Dār öñine geldiler pīr ü cüvān **(Beyit 870)**

1.2. yandurasız:-*dur, -a, -sız*

Pes gerek kim **yandurasız** cismini
Kendüsi ḫoş anlamışdur resmini **(Beyit 846)**

1.3. yanduruñ:-*dur, uñ*

İndürüp āḫir bu cismi **yanduruñ**
Cānumı āb-ı ḥayāta ḳanduruñ **(Beyit 660)**

1.4. yanduruñ:-*dur, -uñ*

Size ol dimiş ki cismüm **yanduruñ**
Cānumı raḥmet ṣuyına ḳanduruñ
(Beyit 845)

1.5. yanmayan:-*ma, (y)an*

Nār-ı ʿaşḳa **yanmayan** nūr olmaya
Nitekim ol kendüden dūr olmaya
(Beyit 462)

1.6. yanuban:-*uban*

Ah odından **yanuban** şeyḫ ü fetā
Didiler Manṣūr içün vāh ḥasretā
(Beyit 964)

1.7. yanup:-*up*

Cismüm oda yaḳalar ol dem benüm
Şöyle kim **yanup** kül ola bu tenüm
(Beyit 912)

yaʿni:

1.) "Demek oluyor ki" anlamında bir bağlaç.

1.1. yaʿni:

Bu vücūdum ḳaṭresin anda ḳodum
Yaʿni ṣūret ʿāleminden el yudum
(Beyit 444)

1.2. yaʿni:

Taḫtı ḳoyup göçmedi sulṭānunuz
Yaʿni tende ṭurmış miskīn cānuñuz
(Beyit 767)

1.3. yaʿni:

Şemsi nūrı **yaʿni** kim ʿaşḳ nūrıdur
ʿAşḳ tecellī ʿaḳl anuñ Ṭūrʿıdur **(Beyit 1026)**

yar:

1.) Dost, arkadaş, sevgili.

1.1. yār:

Geldiler zindāna gördiler i **yār**
Anda ne zindān u ne Manṣūr var
(Beyit 273)

1.2. yār:

Didi Şiblī ṣoñra gördiler i **yār**
Otursın zindān içre şāh-vār **(Beyit 316)**

1.3. yāra:-*a*

Ger ṣafā aşlın dilerseñ **yāra** gel
Sen daḫı Manṣūr bigi berdāra gel
(Beyit 730)

1.4. yarā:-*ā*

Cümle ol ʿubbād u zühhād ey **yarā**
Mātem idüp geydiler şol dem ḳara
(Beyit 820)

1.5. yārı:-*ı*

ʿAşḳ ıla geldüm Ene'l-Ḥaḳ dārına
Aṣuñ imdi vara **yārı** yārına **(Beyit 804)**

1.6. yārına:-*ı, -n, -a*

ʿAşḳ ıla geldüm Ene'l-Ḥaḳ dārına
Aṣuñ imdi vara yārı **yārına (Beyit 804)**

yār ol-: (Deyim)

1.) Sevgili olmak, dost olmak, candan arkadaş olmak.

1.1. yār ol-:-*ma, -dı*

Pāre pāre ḳıluruz nāzük tenüñ
Saña çün **yār olmadı** ʿaḳluñ senüñ **(Beyit 606)**

yaradan:

1.) Olmayan bir şeyi var eden; Allah.

1.1. yaradan:

Gör neler ḳılur cihānı **yaradan**
Ḳudret anuñ kendü çıḳmış aradan **(Beyit 249)**

1.2. yaradan:

Ey Ḫudā sensin ḳamuyı **yaradan**
Saña irdi çıḳdı Manṣūr aradan **(Beyit 792)**

yaraġ:

1.) Hazırlık, levazım, teçhizat.

1.1. yaraġuñ:-*uñ*

İmdi dur eyle **yaraġuñ** şöyle bil
Lā-mekān oldı ṭuraġuñ şöyle bil **(Beyit 83)**

yārān:

1.) Arkadaşlar, dostlar.

1.1. yārānlara:-*lar, -a*

ʿArz ḳıldum ḥālüni **yārānlara**
Mācerāyı bir bir didüm anlara **(Beyit 523)**

1.2. yārānlara:-*lar, -a*

Vaḳt irişdi varasın **yārānlara**
İltesin benüm selāmum anlara **(Beyit 582)**

yarat-:

1.) Allah'ın olmayan bir şeyi var etmesi.

1.1. yaratdı:-*dı*

Ḥaḳ Taʿālā çün **yaratdı** ʿālemi
ʿĀlem içinde düritdi Ādemi **(Beyit 13)**

1.1. yaratursun:-*ur, -sun*

Ḳudretüñle **yaratursun** cism ü rūh
Ḥikmetüñden irdi her cāna fütūḥ
(Beyit 342)

yarı ḳıl-:

1.) Yarıya indirmek, yarılamak.

1.1. yarı ḳıl:-*a*

Dicle ṣuya sākin ola ol zamān
Ḳullarına **yarı ḳıla** Müsteʿān **(Beyit 926)**

yarın:

1.) Bir sonraki gün, ertesi gün.

1.1. yarın:

Zīra **yarın** iriserdür bir kişi
Varımış Manṣūruñ anuñla işi **(Beyit 488)**

1.2. yarın:

Ḥālini ʿarż idiser ol servere
Ḳoyalum **yarın** irişsün ol ere **(Beyit 489)**

1.3. yarın:

Gel çıḳar bu gözlerümi imdi sen
Tā ki **yarın** Ḥaḳ cemālin göresen
(Beyit 758)

1.4. yarın:

Ger bize **yarın** ṣorıla bu ḥisāb
Biñde birine virilmeye cevāb **(Beyit 830)**

yarlıġa:

1.) Birinin suçunu bağışlamak, mağfiret etmek.

1.1. yarlıġa:

Biz günahkāruz öküş ḳılduḳ günāh
Raḥmetüñle **yarlıġa** ey pādişāh **(Beyit 967)**

1.2. yarlıġa:

Oḳıyanı diñleyeni yazanı
Yarlıġa luṭfuñ ḥaḳıçün yā Ġanī **(Beyit 1065)**

1.3. yarlıġaġıl:-*ġıl*

Bu Nīyāzī ʿāṣinüñ cürmi delim
Raḥmet idüp **yarlıġaġıl** ey Raḥīm
(Beyit 1061)

yas:

1.) Bir felaketten duyulan derin acı.

1.1. yaşlı:-*lı*

Çün geliserdür cemālini görem
Yaşlı bāġından anuñ güller direm
(Beyit 472)

<u>yas it-:</u> (Deyim)

1.) Yas tutmak, üzülmek.

1.1. yas it-:-*di, -ler*

Yine ol yirde ʿaẕīm **yas itdiler**
Götürüp Manṣūrı oda atdılar **(Beyit 855)**

1.2. yas it-:-*üben*

Ulu kiçi şol dem oldı bī-ḳarār
Yas idüben aġladılar zār u zār **(Beyit 818)**

1.3. yas it-:-*üp*

Yas idüp ol dem felekler aġladı
Hem feleklerde melekler aġladı **(Beyit 823)**

<u>yaş:</u>

1.) Ağlandığında gözlerden akan berrak sıvı, gözyaşı.

1.1. yaş:

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī baş açar
Gözlerinden **yaş** yirine ḳan ṣaçar
(Beyit 819)

1.2. yaş:

Şöyle zārī ḳıldı ol maḫlūḳ o dem
Yaş yirine gözlerinden aḳdı dem
(Beyit 824)

1.3. yaş:

Bunlara şol resme düşdi bu figān
Yaş yirine gözlerinden aḳdı ḳan **(Beyit 898)**

1.4. yaşıla:-*ıla*

Şeyḫ Şiblī işidüp bu sözleri
Yaşıla ġarḳ oldı şol dem gözleri
(Beyit 479)

1.5. yaşına:-*ı, -n, -a*

Ḳamusı ġarḳ oldı ḳanlu **yaşına**
Her biri ṭopraḳ ḳoyardı başına **(Beyit 897)**

1.6. yaşların:-*lar, -ın*

Zārı vü feryādları çıḳa göke
Ağlaşalar **yaşların** döke döke **(Beyit 919)**

<u>yaşıl:</u>

1.) Yeşil.

1.1. yaşıl:

Çıḳdı ol oddan şu dem **yaşıl** dütün
Ol dütünden ẓāhir iñledi bir ün **(Beyit 857)**

yat-:

1.) Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak; uyumak veya dinlenmek.

1.1. yatdılar:-*dı, -lar*

Gitdi ol gün aḫşam oldı **yatdılar**
Her biri Manṣūr içün kīn dutdılar **(Beyit 493)**

1.2. yaturdı:-*ur, -dı*

Varıdı zindān içinde ṣuçlular
Şöyle bendile **yaturdı** hep olar **(Beyit 197)**

yavu:

1.) Yakın.

1.1. yavu:

Muṣṭafā nūrında ġarḳ olmış özi
Kendözinden **yavu** varmış kendözi **(Beyit 90)**

yayıl-:

1.) Çevreye dağılmak herkes tarafından duyulmak.

1.1. yayılsun:-*sun*

Hem dimiş külüm ṣavuruñ yillere
Bu ḫaber varup **yayılsun** illere **(Beyit 847)**

yaz-:

1.) Bir söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek, kaydetmek.

1.1. yazıla:-*a*

Aḳduġınca ḳan Ene'l-Ḥaḳ **yazıla**
Ṣanki mermer üzre sikke ḳazıla **(Beyit 687)**

1.2. yazar:-*ar*

Ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazdı ṭopraḳ üstine
Nitekim ḳara **yazar** aḳ üstine **(Beyit 686)**

1.3. yazar:-*ar*

Yine diñle ey bürāder bir daḫı
Nāme-i ḳudret ki **yazar** bir daḫı **(Beyit 702)**

1.4. yazanı:-*an, -ı*

Oḳıyanı diñleyeni **yazanı**
Yarlıġa luṭfuñ ḥaḳıçün yā Ġanī **(Beyit 1065)**

1.5. yazdı:-*dı*

Ḳan Ene'l-Ḥaḳ **yazdı** ṭopraḳ üstine
Nitekim ḳara yazar aḳ üstine **(Beyit 686)**

1.6. yazdı:-*dı*

Uş kesildi ẓāhir eller aḳdı ḳan
Ṭopraġa **yazdı** Ene'l-Ḥaḳdan nişān **(Beyit 696)**

1.7. yazdı:-*dı*

Yine ḳan **yazdı** Ene'l-Ḥaḳ naḳşını
Zīra Ḥaḳdan bulmışıdı baḫşını **(Beyit 742)**

1.8. yazıldı:-*ıl, -dı*

Yine yazıldı Ene'l-Ḥaḳ şöyle bil
Kim bu sözde yoḳdurur hīç ḳāl u ḳīl **(Beyit 690)**

1.9. yazludur:-*lu, -dur*

Ḳahr içinde çün ki luṭf ı gizlüdür
ʿAşḳ dīvānında oḳı **yazludur (Beyit 985)**

1.10. yazılur:-*ur*

Aḳduġınca ḳan Ene'l-Ḥaḳ **yazılur**
Baḳduġınca dāra güller yazılur **(Beyit 743)**

1.11. yazılur:-*ur*

Aḳduġınca ḳan Ene'l-Ḥaḳ yazılur
Baḳduġınca dāra güller **yazılur (Beyit 743)**

<u>yazı:</u>

1.) Yazılmış şey.

1.1. yazılar:-*lar*

Saḳf-ı ṣaḥna ol mürekkeb ṭoḳunur
Cümle **yazılar** Ene'l-Ḥaḳ oḳunur **(Beyit 140)**

<u>yeksān:</u>

1.) Aynı seviyede, aynı şekilde.

1.1. yeksān:

ʿAḳl aydur bendedür şekvā yaḳīn
ʿAşḳ aydur bende **yeksān** küfr ü dīn **(Beyit 1033)**

<u>yeksān ol-:</u>

1.) Bir, eşit, aynı seviyede olmak.

1.1. yeksān ol-:-*mış, -ı, -dı*

Aña **yeksān olmışıdı** bal u zehr
Anuñ içün bir görindi luṭf u ḳahr
(Beyit 839)

yektā kıl-:

1.) Tek olmak, bir tane, eşi ve benzeri olmayan olmak.

1.1. yektā ḳıl-:-*ur*

Yük ile menzil mi alur ʿaşḳ eri
Şöyle **yektā ḳılur** āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 751)**

yeñ:

1.) Elbise kolunun el üzerine gelen kısmı.

1.1. yeñin:-*in*

Ḫırḳamuñ iki **yeñin** bandur ṣuya
Tā ki anlar evliyā sırrın ṭuya **(Beyit 925)**

yerine:

1.) "Bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere" anlamında kullanılan zarf.

1.1. yerine:

Şerʿ esāsından ḳoparduñ çünki ṭaş
Ṭaş **yerine** ḳorsun ey Manṣūr baş **(Beyit 154)**

yıḳıl-:

1.) Devrilmek, çökmek.

1.1. yıḳıldı:-*dı*

Durdılar çün ḳālıb ḳālıb ṣaf-ṣaf
Ṣanki bir yire **yıḳıldı** kūh u ḳaf **(Beyit 599)**

yıldırımlar şaḳı-:

1.1. yıldırımlar şaḳı-:-*dı*

Yaġdı yaġmur **yıldırımlar şaḳıdı**
Gökler ol dem gürledi vü ḳaḳıdı **(Beyit 885)**

1.2. yıldırımlar şaḳı-:-*(y)up*

Yıldırımlar şaḳıyup yaġmur yaġa
Ḳamunuñ efgānları göge aġa **(Beyit 922)**

yi-:

1.) Yemek, ağızda çiğneyerek yutmak.

1.1. yidiler:-*di, -ler*

Ḳamusı Manṣūra ḥayfā didiler
Riḳḳat odından nedāmet **yidiler (Beyit 821)**

1.2. yimedük:-*me, -dü, -k*

Luṭfı ḫānından **yimedük** māʾide
Ṣoḥbetinden almaduḳ biz fāʾide **(Beyit 868)**

1.3. yimege:-*mek, -e*

Dil gerek Allāhu Ekber dimege
Ḳanı aġzı şehd ü şeker **yimege (Beyit 174)**

1.4. yimezem:-*mez, -em*

Didi Manṣūr imdi tīz oluñ gelüñ
Yimezem ḳayġusın ayaġuñ elüñ **(Beyit 802)**

yid-:

1.) Çekerek peşinden götürmek, beraberinde götürmek.

1.1. yideler:-*e, -ler*

Dutalar ol dem beni ḥabs ideler
ʿAşḳ ipin boynuma ṭaḳup **yideler (Beyit 908)**

yil:

1.) Yel, rüzgâr.

1.1. yil:

Ol külüñ bir ḳaṭresi ī muḥterem
Dicle ırmaġına ilte **yil** şu dem **(Beyit 916)**

1.2. yil:

Yil öñince vara kül ṣuya düşe
Kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye ırmaḳ ṭaşa **(Beyit 917)**

1.3. yile:-*e*

Yile karşu ṣavuruñ külüm revān
Ta ki ḫoşnūd ola sizden Müsteʿān **(Beyit 661)**

1.4. yile:-*e*

Bir yüce yire çıḳuban ey ʿamū
Ol küli **yile** ṣavurdılar ḳamu **(Beyit 872)**

1.5. yiler:-*er*

Gülşen ol vaḥdetdurur kesret diken
Gül mi **yiler** bāġına diken diken **(Beyit 1006)**

1.6. yillere:-*ler, -e*

Hem dimiş külüm ṣavuruñ **yillere**
Bu ḫaber varup yayılsun illere **(Beyit 847)**

1.7. yillere:-*ler, -e*

Külüm alup yüce yire varalar
Yillere ḳarşu anı ṣavuralar **(Beyit 913)**

yiñ:

1.) Elbise kolunun el üzerine gelen kısmı.

1.1. yiñlerini:-*ler, -i, -n, -i*

İki **yiñlerini** şuya bandurur
Ḫāliḳüñ emrile şuyı indürür **(Beyit 947)**

1.2. yiñleri:-*ler, -i*

Varuban ol ḫırḳaya almaḳ gerek
Yiñleri ucın şuya şalmaḳ gerek **(Beyit 936)**

yine:

1.) "Bir daha, tekrar" anlamlarında zarf.

1.1. yine:

Cümlesi anı taʿaccüb ḳıldılar
Līk Manṣūra **yine** ʿāḳ oldılar **(Beyit 142)**

1.2. yine:

Yine Manṣūr didi ey ḫalḳ-ı ricāl
Cümle işüm Ḥaḳ ḳılupdur ber-kemāl **(Beyit 144)**

1.3. yine:

Dile geldi **yine** Manṣūr ol zamān
Meşrebüm Ḥaḳdandurur bilüñ ʿıyān **(Beyit 157)**

1.4. yine:

Yine şol dem n'itdiler Manṣūrı çün
Gör neler ḳaṣd itdiler ol nūr içün **(Beyit 193)**

1.5. yine:

Yine şol dem n'itdiler Manṣūr ı çün
Gör neler ḳaṣd itdiler ol nūr içün **(Beyit 193)**

1.6. yine:

Bir kerāmet **yine** gör Manṣūrdan
Cānıña işrāḳ ire ol nūrdan **(Beyit 214)**

1.7. yine:

Gitdi bunlar her birisi bir yaña
Yine diñle cānıla aydam saña **(Beyit 223)**

1.8. yine:

Didi varuñ **yine** Manṣūrı görüñ
Neye irdi ḫāli bize bildürüñ **(Beyit 260)**

1.9. yine:

Didi Şiblī **yine** zindāna varuñ
Ol hümānuñ sāyesini bir görüñ **(Beyit 265)**

1.10. yine:

Didiler kim **yine** Manṣūrı görüñ
Neye irdi ḫāli bize bildürüñ **(Beyit 285)**

1.11. yine:

Yine ṣūret ʿālemini bulmış ol
Ol Ḥaḳuñ varlığıyla ṭolmış ol **(Beyit 288)**

1.12. yine:

Nālişinden ʿāciz oldı ḫāṣ u ʿām
Yine Baġdād ehli cemʿ oldı tamām **(Beyit 360)**

1.13. yine:

Yine diñle ey bürāder ḥikmeti
Kim ne ḳılur Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti **(Beyit 492)**

1.14. yine:

Çün güneş ṭoġdı cihāna virdi tāb
Yine cemʿ aldılar anda şeyḫ ü şāb **(Beyit 496)**

1.15. yine:

Cümle ʿālimler **yine** cemʿ oldılar
Bir ulu meydān içine ṭoldılar **(Beyit 497)**

1.16. yine:

İşte imdi girü bu sırrı **yine**
Sil gönül jengini olsun āyine **(Beyit 514)**

1.17. yine:

Çün vücūdum ol deñizden ḳaṭredür
Ḳaṭrenüñ ʿazmi **yine** ol baḥredür **(Beyit 552)**

1.18. yine:

Yine Manṣūr aydur ey luṭf ıssı yār
Cānum olmışdur beḳāya intiẓār **(Beyit 569)**

1.19. yine:

Yine Manṣūr ol zaman āh eyledi
Cūşa geldi vü Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 608)**

1.20. yine:

İşidüben **yine** Manṣūr ehl-i cūd
Ġayb erenlere şu dem ḳıldı sücūd **(Beyit 651)**

1.21. yine:

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ şol zamān
Şöyle kim vecd oldılar pīr ü cüvān **(Beyit 652)**

1.22. yine:

Yine cūşa geldi Manṣūr ey kibār
ʿAşḳ ıla ḳıldı Ene'l-Ḥaḳ āşikār **(Beyit 665)**

1.23. yine:

Yine dir cellāda Manṣūr ey kişi
Kes ṣolın daḫı gidergil teşvişi **(Beyit 688)**

1.24. yine:

Yine yazıldı Ene'l-Ḥaḳ şöyle bil
Kim bu sözde yoḳdurur hīç ḳāl u ḳīl **(Beyit 690)**

1.25. yine:

Yine diñle ey bürāder cānıla
Müşkili farḳ eylegil āsānıla **(Beyit 702)**

1.26. yine:

Yine diñle ey bürāder bir daḫı
Nāme-i ḳudret ki yazar bir daḫı **(Beyit 702)**

1.27. yine:

Neyler imdi **yine** sen Manṣūrı gör
Bir daḫı remz ider ol pür-nūrı gör **(Beyit 703)**

1.28. yine:

Yine Şiblī didi ey şāh-ı cihān
Kim yoluñda baş u cānum der-miyān **(Beyit 717)**

1.29. yine:

Yine Manṣūrı gör imdi neyledi
ʿAşḳ ıla şol dem Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 734)**

1.30. yine:

Yine cellād ol zamān geld'ilerü
Didi Manṣūra ayaġuñ al berü **(Beyit 737)**

1.31. yine:

Yine ḳan yazdı Ene'l-Ḥaḳ naḳşını
Zīra Ḥaḳdan bulmışıdı baḫşını **(Beyit 742)**

1.32. yine:

Yine çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ bir kezin
Şöyle ol maḫlūḳ unutdı kendözin **(Beyit 800)**

1.33. yine:

Çün Ḫalīfe sözin anlar aldılar
Yine ol dār aġacına geldiler **(Beyit 850)**

1.34. yine:

Yine diñle bir beşāret cānıla
Ḳurb-ı Ḥaḳ gör niçedür insānıla **(Beyit 876)**

1.35. yine:

Yine diñle bir beşāret bir kezin
Sır ṭuyasın ger açarsañ cān gözin **(Beyit 899)**

1.36. yine:

İlteler zindāna beni şol zamān
Āşikār idem **yine** remzi nihān **(Beyit 910)**

1.37. yine:

Söz öküşdür şoñra ber-dār ideler
Yine āḫir bir ʿaceb kār ideler **(Beyit 911)**

1.38. yine:

Ey bürāder diñle cānıla **yine**
Cān fidā olsun sözi añlayana **(Beyit 970)**

2.) "Buna rağmen" anlamında kullanılan zarf.

2.1. yine:

Yine aña ben olurın hūn-bahā
Ḥażretümde zīra kim buldı bahā **(Beyit 68)**

2.2. yine:

Çünki zindān ḳapusın berkitdiler
Yine ḫalḳ işli işine gitdiler **(Beyit 196)**

2.3. yine:

Kendidür **yine** Ene'l-Ḥaḳ söyleyen
Ḫalḳına ḥālini maʿlūm eyleyen **(Beyit 393)**

2.4. yine:

Yine ol yirde ʿaẕīm yas itdiler
Götürüp Manşūrı oda atdılar **(Beyit 855)**

2.5. yine:

Yine ḥissüñ daḫi vardur yolları
Diñle şimdi şerḥ ideyin bunları **(Beyit 1018)**

yir:

1.) Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin, toprak, mevki, mekân, mahal, konum.

1.1. yirde:-*de*

Sen bilürsin ḥālüm ü ḳālüm ʿıyān
Yoḳdur ara **yirde** hergīz tercümān **(Beyit 351)**

1.2. yirde:-*de*

Bir ġırīv ḳopdı o **yirde** nāgehān
Ḳaralar geydi zemīn ü āsumān **(Beyit 644)**

1.3. yirde:-*de*

Yine ol **yirde** ʿaẕīm yas itdiler
Götürüp Manṣūrı oda atdılar **(Beyit 855)**

1.4. yirden:-*den*

Uşbu çirkīn ḳoḫulu **yirden** ṭuruñ
Luṭf idüben bir ḳadem ṭaşra urun **(Beyit 239)**

1.5. yirden:-*den*

Ola ki sözüm işide ol kişi
Ara **yirden** götüre bu teşvīşi **(Beyit 372)**

1.6. yire:-*e*

Pes uşandı ol divīd ender zamān
Kim mürekkeb her **yire** urdı nişān **(Beyit 139)**

1.7. yire:-*e*

İki deryā bir **yire** ḳavuşdılar
Birbirinüñ ayaġına düşdiler **(Beyit 518)**

1.8. yire:-*e*

Durdılar çün ḳālıb ḳālıb ṣaf-ṣaf
Ṣanki bir **yire** yıḳıldı kūh u ḳaf **(Beyit 599)**

1.9. yire:-*e*

Didi ṣolın daḫı kes ey ādemī
Yire dökülsün anuñ daḫı demi **(Beyit 740)**

1.10. yire:-*e*

Kimse anuñ ḥāline irişmeye
Ol girişdügi **yire** girişmeye **(Beyit 838)**

1.11. yire:-*e*

Bir yüce **yire** çıḳuban ey ʿamū
Ol küli yile ṣavurdılar ḳamu **(Beyit 872)**

1.12. yire:-*e*

Her **yire** kim düşdi ol külden hemān
Çaġırup didi Ene'l-Ḥaḳ bī-gümān **(Beyit 874)**

1.13. yire:-*e*

Külüm alup yüce **yire** varalar
Yillere ḳarşu anı ṣavuralar **(Beyit 913)**

1.14. yire:-*e*

Yire düşen kül Ene'l-Ḥaḳ söyleye
Göğe aġan cūş idüp Ḥaḳ söyleye
(Beyit 914)

1.15. yire:-*e*

Zāhidān u ʿābidān u şeyḫ imām
Bir **yire** cemʿ oldılar bunlar tamām
(Beyit 960)

1.16. yirler:-*ler*

ʿAşḳıla döner felekler bī-ḳarār
ʿAşḳıla oldı bu **yirler** üstüvār **(Beyit 995)**

1.17. yirin:-*i, -n*

ʿAşḳdurur kim şāhları māt eyleyen
Zāhidüñ **yirin** ḫarābāt eyleyen **(Beyit 999)**

1.18. yirinden:-*i, -n, -den*

Ṭurdı **yirinden** revān olup gelür
Cümle Baġdād ehli cemʿ olmış görür
(Beyit 368)

1.19. yirinden:-*i, -n, -den*

Secde ḳılup ṭurdı **yirinden** şu dem
Diñle Manṣūrı n'iderler ey dedem
(Beyit 613)

1.20. yirine:-*i, -n, -e*

Şeyḫ Cüneyd ü Şeyḫ Şiblī baş açar
Gözlerinden yaş **yirine** ḳan ṣaçar
(Beyit 819)

1.21. yirine:-*i, -n, -e*

Şöyle zārī ḳıldı ol maḫlūḳ o dem
Yaş **yirine** gözlerinden aḳdı dem
(Beyit 824)

1.22. yirümi:-*ümi*

Ġayb gencin baña iẓhār eyledüñ
Söyledüben **yirümi** dār eyledüñ **(Beyit 787)**

1.23. yirüñdür:-*üñ, -dür*

Pes ne **yirüñdür** senüñ zindān içi
Saña mesken olsa ḫoşdur cān içi
(Beyit 238)

yir yüzi:

1.) Yeryüzü, dünya.

1.1. yir yüzi:-*ne*

Yir yüzine şöyle kim aḳdı revān
Gördiler bu sırrı ol pīr ü civān **(Beyit 185)**

1.2. yir yüzi:-*ne*

Yir yüzine tā ki ḳanum ṣaçıla
Şol zamān sırr-ı Ene'l-Ḥaḳ açıla
(Beyit 681)

1.3. yir yüzi:-*ne*

Aḳdı ḳanı cūş idüp **yir yüzine**
Sürdi ol ḳanı şu dem yüzine **(Beyit 684)**

1.4. yir yüzi:-*ne*

Kesdi cellād ṣaġ ayaġın bī-emān
Yir yüzine akdı ḳanı hem revān **(Beyit 739)**

yire göge sığma-: (Deyim)

1.) Yeryüzü ve gökyüzüne sığmamak, coşup taşmak.

1.1. yire göge sığma-:

Ṣanma kim zindān içine ṣıġmazam
Bil beni kim **yire göge ṣıġmazam (Beyit 300)**

yirine:

1.) Başka bir şeyin yerini almak üzere.

1.1. yirine:

Vaṣluñıla cānuma irdi fütūḥ
Vaʿde geldi **yirine** ey pāk-rūḥ **(Beyit 581)**

1.2. yirine:

Bunlara şol resme düşdi bu figān
Yaş **yirine** gözlerinden aḳdı ḳan **(Beyit 898)**

yirini dār it-: (Deyim)

1.) Bir yeri yaşanması zor, çok sıkıntı verici, yaşanılamayacak derecede kötü hâle getirmek.

1.1. yirini dār it-:-*me, -di*

Hīç birisi keşf-i esrār itmedi
ʿĀlem içre **yirini dār itmedi (Beyit 385)**

yit-:

1.) Yetişmek, erişmek, ulaşmak.

1.1. yitdi:-*di*

ʿAşḳ meydānında olduñ ser-bāz
Birliġe **yitdi** bu dem nāz u niyāz **(Beyit 649)**

1.2. yitdiler:-*di, -ler*

Ṭutuban Manṣūrı çün bend itdiler
ʿAşḳ ipin boynına ṭaḳup **yitdiler (Beyit 166)**

1.3. yitdiler:-*di, -ler*

ʿAşḳ ipin boynında alup gitdiler
Tā ki zindān ḳapusına **yitdiler (Beyit 194)**

1.4. yitdiler:-*di, -ler*

ʿAşḳ ḳullābın ṭaḳuban **yitdiler**
Aluban meydāna ṭoġru gitdiler **(Beyit 614)**

2.) Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak, yeterli olmak, kâfî olmak.

2.1. yiter:-*er*

ʿAşḳ etegin nite kim muḥkem ṭutar
Kendüsi kendözine fetvā **yiter (Beyit 594)**

<u>yoġ iken var eyle-:</u> (Deyim)

1.) Yoktan var etmek, yaratmak.

1.1. yoġ iken var eyle-:-*di*

Ol ki ʿālem **yoġ iken var eyledi**
Ḳudretin ʿālemde iẓhār eyledi **(Beyit 2)**

1.2. yoġ iken var eyle-:-*dü, -ñ*

Yoġ iken çün kim beni **var eyledüñ**
Ḳudretüñ dilümde iẓhār eyledüñ **(Beyit 774)**

1.3. yoġ iken var eyle-:-*dü, -ñ*

Yoġ iken bu ʿālemi **var eyledüñ**
ʿĀlem içre Ādem iẓhār eyledüñ **(Beyit 333)**

<u>yoġ it-:</u> (Deyim)

1.) Yok etmek, ortadan kaldırmak.

1.1. yoġ it-:-*miş*

Şöyle **yoġ itmiş** özini ol tamām
ʿAşḳa virmiş varlıġını ol hümām **(Beyit 281)**

<u>yoġ ol-:</u> (Deyim)

1.) Ortadan kalkmak, varlığı sona ermek.

1.1. yoġ ol-:-*sun*

Düş fenā deryāsına ġarḳ ol tamām
Anda **yoġ olsun** bu cümle nīk-nām **(Beyit 727)**

<u>yoḫsa:</u>

1.) "Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz, yoksa.

1.1. yoḫsa:

Yoḫsa bu işde senüñ yoḳ ḳudretüñ
Kim dilüñden ẓāhir ola ḥikmetüñ **(Beyit 188)**

<u>yoḳ:</u>

1.) Bulunmamak, olmamak, mevcut olmamak.

1.1. yoḳ:

Nesne **yoḳ** cānumdan özge yā İlah
Luṭfuñıla ḳıl ḳabūl ey pādişāh **(Beyit 61)**

1.2. yoḳ:

Didi Manṣūr uşbu sözde **yoḳ** gümān
Şol müʿeẕẕin key yalan söyler yalan **(Beyit 177)**

1.3. yoḳ:

Yoḫsa bu işde senüñ **yoḳ** ḳudretüñ
Kim dilüñden ẓāhir ola ḥikmetüñ **(Beyit 188)**

1.4. yoḳ:

Didiler kim niçe idelüm i şāh
Ḳapu bağlu bize **yoḳ** gitmege rāh **(Beyit 224)**

1.5. yoḳ:

İrte gice çağırur kim Ḥaḳ benem
Benden özge kimse **yoḳ** muṭlaḳ benem **(Beyit 505)**

1.6. yoḳ:

Gerçi kim ʿaḳluñ daḫı yolları çoḳ
Līkin anda ʿaşḳ erine aṣṣı **yoḳ (Beyit 1017)**

1.7. yoḳdur:-*dur*

Ẓāhir oldur bāṭın oldur bī-gümān
Andan artıḳ kimse **yoḳdur** Cāvidān **(Beyit 6)**

1.8. yoḳdur:-*dur*

Her neye kim baḳaram Ḥaḳ görinür
Ġayrı **yoḳdur** ẕāt-ı muṭlaḳ görinür **(Beyit 132)**

1.9. yoḳdur:-*dur*

Sen bilürsin ḥālüm ü ḳālüm ʿıyān
Yoḳdur ara yirde hergīz tercümān **(Beyit 351)**

1.10. yoḳdur:-*dur*

Anda **yoḳdur** ṣubḥ u şām u ṣulḥ u ceng
Mużmaḥil olur orada nām u neng **(Beyit 537)**

1.11. yoḳdur:-*dur*

Anda Manṣūr adı **yoḳdur** ey hümām
Bī-ṣabā vü bī-mesā bī-neng ü nām **(Beyit 538)**

1.12. yoḳdur:-*dur*

Didi Manṣūr uş Ḥaḳḳa ṣundum elüm
Eyle bilüñ kim bana **yoḳdur** ölüm **(Beyit 631)**

1.13. yoḳdur:-*dur*

Çün ki maḥbūbum beni ḳılur ṭaleb
Baña **yoḳdur** el ü ayaḳ cism ü leb
(Beyit 748)

1.14. yoḳdurur:-*dur, -ur*

Ben baña ḳıldum ne ḳıldumsa baña
Pes cerīme **yoḳdurur** bundan saña
(Beyit 679)

1.15. yoḳdurur:-*dur, -ur*

Yine yazıldı Ene'l-Ḥaḳ şöyle bil
Kim bu sözde yoḳdurur hīç ḳāl u ḳīl
(Beyit 690)

1.16. yoḳdurur:-*dur, -ur*

Siz bu sırdan ḳaçan alursız ḫaber
Size bu envārdan **yoḳdurur** eser
(Beyit 700)

1.17. yoḳtur:-*tur*

Didi bilüñ ol müʿezzin dir yalan
Ṣıdḳı **yoḳtur** içi dolmışdur gümān
(Beyit 171)

yoḳluk:

1.) Bulunmayan, mevcut olmayan nesne, kimse vesaire, varlığı bulunmayan şey; kişinin kendi iradesinden koparak benliğini Tanrı'da yok etmesi, fenafillah.

1.1. yoḳlıġa:-*a*

Dost ʿahdine vefādār ol yüri
Yoḳlıġa vir kendüñi var ol yüri **(Beyit 729)**

1.2. yoḳluġumdan:-*um, -dan*

Soñra ʿaşḳ ipin ṭaḳup berdār idüñ
Yoḳluġumdan ḳurtaruban var idüñ
(Beyit 659)

yoḳ ol-:

1.) Kişinin kendi iradesinden koparak benliğini Allah'ta yok etmesi, fenafillah.

1.1. yoḳ ol-:-*dı*

Dosta ḫaber oldı ṭurdı mahşerüm
Ol cemāle **yoḳlıḳ oldı** reh-berüm
(Beyit 450)

yoḳsa:

1.) Aksi takdirde, aksi hâlde.

1.1. yoksa:

Key ʿaceb Mecnūn olupdur ol kişi
Yoksa ḳaçan ḳılur ol uşbu işi **(Beyit 114)**

yol:

1.) Bir amaca ulaşmak için takip edilen seyir; amaç, maksat, uğur.

1.1. yol:

Anuñıla **yol** varanlar ey fetā
Yolını ṭoġrı iltemez Ḥażrete **(Beyit 1021)**

1.2. yol:

Bununıla **yol** varılur Ḥażrete
Cürmi gider ḳabūl olur raḥmete **(Beyit 1024)**

1.3. yola:-*a*

Didi Manṣūr çün **yola** ʿazm eyledüm
Varuban Ḥaḳḳı ziyāret eyledüm **(Beyit 311)**

1.4. yola:-*a*

Yola baḳup cümle durdı āşikār
Didiler kim gelsün ol şaḫs-ı kibār **(Beyit 498)**

1.5. yoldan:-*dan*

Ben bu **yoldan** dönmezem merdānevār
Pes sücūd itsem gerek pervānevār **(Beyit 467)**

1.6. yoldan:-*dan*

Ehl-i dīdāruñ yolı budur tamām
Aña bu **yoldan** varılur veʿs-selām **(Beyit 1027)**

1.7. yolı:-*ı*

Ehl-i dīdāruñ **yolı** budur tamām
Aña bu yoldan varılur veʿs-selām **(Beyit 1027)**

1.8. yolın:-*ı, -n*

ʿAşḳ ḳulaġuz olmayınca ey fetā
Kimse **yolın** iltemez ol Ḥażrete **(Beyit 16)**

1.9. yolında:-*ı, -n, -da*

ʿAşḳ **yolında** sen gerek dār olasın
Bu fenā milkin ḳoyup var olasın **(Beyit 84)**

1.10. yolını:-*ı, -n, -ı*

Kendözinden el yuyanlar bī-riyā
Yolını ṭoġrı iletdi Tañrıya **(Beyit 32)**

1.11. yolını:-*ı, -n, -ı*

Anuñıla yol varanlar ey fetā
Yolını ṭoġrı iltemez Ḥażrete **(Beyit 1021)**

1.12. yolları:-*lar, -ı*

Gerçi kim ʿaḳluñ daḫı **yolları** çoḳ
Līkin anda ʿaşḳ erine aṣṣı yoḳ **(Beyit 1017)**

1.13. yolları:-*lar, -ı*

Yine ḥissüñ daḫi vardur **yolları**
Diñle şimdi şerḥ ideyin bunları **(Beyit 1018)**

1.14. yolumı:-*um, -ı*

Çün özümden fāni oldum muṭlaḳa
Yolumı ṭoġru iletdüm ol Ḥaḳḳa **(Beyit 636)**

1.15. yolumı:-*um, -ı*

Gelüñ imdi kesüñ evvel elümi
Elsüz ayaḳsuz varam ben **yolumı** **(Beyit 670)**

1.16. yoluñ:-*uñ*

Ādemī oldur ki anda ʿaşḳ ola
Yoluñ ol dergāha ilte ʿaşḳ ile **(Beyit 15)**

1.17. yoluña:-*uñ, -a*

Ger seni göñlümde mihmān eyleyem
Yoluña terk-i ser ü cān eyleyem **(Beyit 60)**

1.18. yoluña:-*uñ, -a*

Ger saʿādet ister iseñ ʿāşıḳ ol
Yoluña ṣādıḳ er iseñ ʿāşıḳ ol **(Beyit 986)**

1.19. yolunda:-*uñ, -da*

Ḳomışam **yolunda** baş u cānumı
Ṭopraġa ḳarsunlar ey Ḥaḳ ḳanumı **(Beyit 72)**

1.20. yolunda:-*un, -da*

İmdi key bil ey emīn-i Kirdgār
Sen şehüñ **yolunda** cānumdur nisār **(Beyit 565)**

1.21. yoluñda:-*uñ, -da*

Yine Şiblī didi ey şāh-ı cihān
Kim **yoluñda** baş u cānum der-miyān **(Beyit 717)**

1.22. yoluñı:-*u, -n, -ı*

Bağlamasun **yoluñı** bu āb u ḫāk
Aşluña dön aşluña ey cān-ı pāk **(Beyit 20)**

<u>yol ṭut-:</u> (Deyim)

1.) Yola düşmek, güzergahı takip etmek, istikameti takip etmek.

1.1. yol ṭut-:-*dı*

Kimseye hergīz cevāb itmedi ol
Şeyḫ Şiblī ḥücresine **ṭutdı yol (Beyit 422)**

<u>yoluna ḳurbān kıl-:</u> (Deyim)

1.) Uğruna canını feda etmek, esirgememek.

1.1. yoluna ḳurbān ḳıl-:-*a, -lum*

Şeyḫ Cüneyde didiler fermān senüñ
Yoluna ḳurbān ḳılalum cān senüñ
(Beyit 373)

yön:

1.) Yön, taraf.

1.1. yönleri:-*ler, -i*

Ḥażretüñden ayru ḳılma bunları
Dāyimā ʿaşḳuña olsun **yönleri (Beyit 782)**

yu-:

1.) Temizlemek, yıkamak.

1.1. yudı:-*dı*

Böyle didi ḫoş-ṣafā erkānıla
Yudı şol dem ḳollarını ḳanıla **(Beyit 710)**

1.2. yudı:-*dı*

Ḳolların dirseklerine dek **yudı**
Şeyḫ Şiblī ḳarşuda durmuşıdı **(Beyit 711)**

1.3. yumaḳ:-*maḳ*

İlerü geldi didi ey cān-ı men
Ḳollaruñı ḳanıla **yumaḳ** neden **(Beyit 712)**

1.4. yundılar:-*n, dı, -lar*

Tevbe ırmaġında **yundılar** ḳamu
Diñle imdi n'eylediler ey ʿamū **(Beyit 958)**

1.5. yunmaya:-*n, -ma, -(y)a*

Vaḥdet ırmaġında her kim **yunmaya**
Dest-i ḳudret aña curʿa ṣunmaya
(Beyit 723)

yüce:

1.) Ulu, büyük, yüce, yüksek.

1.1. yüce:

Bir **yüce** yire çıḳuban ey ʿamū
Ol küli yile ṣavurdılar ḳamu **(Beyit 872)**

1.2. yüce:

Külüm alup **yüce** yire varalar
Yillere ḳarşu anı ṣavuralar **(Beyit 913)**

1.3. yüce:

Geldüñ imdi ʿaḳlı nūrı gör niçe
Ḥissi nūrından bunuñ ḳadri **yüce**
(Beyit 1022)

1.4. yücedür:-*dür*

Bil bu ʿāşıḳuñ maḳāmı niçedür
Cān gözile gör ki ʿArşdan **yücedür**
(Beyit 973)

1.5. yücedür:-*dür*

İmdi gör ʿaḳluñ maḳāmı niçedür
ʿAşḳ ṣadrı biñ biñ andan **yücedür**
(Beyit 1037)

1.6. yücedür:-*dür*

Ger göñül ḥālin ṣorarsañ nicedür
Bil göñül burcı ki ʿArşdan **yücedür**
(Beyit 1056)

yük:

1.) Ağır şey, ağırlık.

1.1. yük:

Yük ile menzil mi alur ʿaşḳ eri
Şöyle yektā ḳılur āḫir ʿaşḳ eri **(Beyit 751)**

yüri-:

1.) Adım atarak ilerlemek, gitmek.

1.1. yüri:

ʿAḳluñı cemʿ eyle var ey Ādemī
Yüri ey dīvāne urma bu demi **(Beyit 156)**

1.2. yüri:

Dost ʿahdine vefādār ol **yüri**
Yoḳlıġa vir kendüñi var ol yüri **(Beyit 729)**

1.3. yüri:

Dost ʿahdine vefādār ol yüri
Yoḳlıġa vir kendüñi var ol **yüri (Beyit 729)**

1.4. yüri:

Gāh enāniyetden āzād ol **yüri**
Ol cemālüñ nūrına şād ol yüri **(Beyit 1044)**

1.5. yüri:

Gāh enāniyetden āzād ol yüri
Ol cemālüñ nūrına şād ol **yüri (Beyit 1044)**

yüz:

1.) Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.

1.1. yüz:

Ḳılmazısañ çünki istiḳbāl-i ʿaşḳ
Yüz mi gösterür saña iḳbāl-i ʿaşḳ
(Beyit 728)

1.2. yüz:

Ṭutdı yüzin Ḥażrete **yüz** ırmadı
Semʿine kimse kelāmı girmedi **(Beyit 980)**

1.3. yüze:-*e*

Pes güneş nūrı gerek oldu bize
Şuʿlesiyle ala ilte ol **yüze (Beyit 1025)**

1.4. yüzi:-*i*

Ġayb Erinden çünki aldılar sözi
Ṭoldı ol maḫlūḳıla meydān **yüzi (Beyit 598)**

1.5. yüzin:-*in*

Cümle cismüñ cāna dönmiş şeksüzin
Kim görürsin bī-şek ol dostuñ **yüzin (Beyit 317)**

1.6. yüzin:-*in*

Ṣūret ehli maʿnā **yüzin** görmeye
Ehl-i maʿnā Ḥaḳdan yüz döndürmeye **(Beyit 397)**

1.7. yüzin:-*in*

Boyadı ol ḳanıla kendü **yüzin**
Ol Ḥaḳ ehli şöyle ḳıldı kendözin **(Beyit 705)**

1.8. yüzin:-*in*

Ṭutdı **yüzin** Ḥażrete yüz ırmadı
Semʿine kimse kelāmı girmedi **(Beyit 980)**

1.9. yüzinden:-*i, -n, -den*

Görklü **yüzinden** anuñ olduḳ ıraḳ
Ta ḳıyāmet cānumuz yaḳar firāḳ **(Beyit 966)**

1.10. yüzine:-*in, -e*

Aḳdı ḳanı cūş idüp yir yüzine
Sürdi ol ḳanı şu dem **yüzine (Beyit 684)**

1.11. yüzine:-*in, -e*

Ḳollarıyıla dutdı elin ṣanıla
Sürdi **yüzine** bulaşdı ḳanıla **(Beyit 704)**

1.12. yüzüm:-*üm*

Yüzüm üzre sürüsünler kon beni
Pāre pāre eylesünler bu teni **(Beyit 559)**

1.13. yüzüñden:-*üñ, -den*

Görklü **yüzüñden** bizi Ḥaḳ ırmasun
Cānumuz sensüz cihānda ṭurmasun **(Beyit 439)**

1.14. yüzüñe:-*üñ, -e*

Didiler neylersin ey ṣāḥib-kemāl
Ellerüñ **yüzüñe** sürdüñ bu ne hāl
(Beyit 706)

1.15. yüzüñi:-*ün, -i*

Geç hevādan ʿaşḳa döndür **yüzüñi**
ʿAşḳ buldura saña kendözüni **(Beyit 38)**

1.16. yüzüñi:-*üñ, -i*

Dut **yüzüñi** evliyā dergāhına
Tā ki varup ilte şāhlar şāhına **(Beyit 1049)**

yüz bin:

1.) "Yüz binlerce" sayı sıfatı.

1.1. yüz bin: (Salāt ile selām)

Rūḥına **yüz bin** ṣalāt ile selām
Hem dirüz aṣḥāb u āline tamām **(Beyit 11)**

yüz döndür-: (Deyim)

1.) Yüz çevirmek, vazgeçmek, terk etmek, ilgiyi kesmek.

1.1. yüz döndür-:-*em*

Ḥażretüñden ḥāşā kim **yüz döndürem**
Her ne emr itseñ gerek baş indürem
(Beyit 71)

1.2. yüz döndür-:-*em*

Didi şanmañuz beni **yüz döndürem**
Dār ayağında gerek baş indürem
(Beyit 653)

1.3. yüz döndür-:-*dür, -mez, -em*

Ben bu meydāndan **yüzüm döndürmezem**
Ṣūret-i fāniye baş indürmezem **(Beyit 162)**

yüz dut-: (Deyim)

1.) Yüzünü dönmek, yönelmek.

1.1. yüz dut-:-*dı*

Dutdı yüz dergāha Manṣūr ol zamān
Kim münācāt eyleye ol pāk-ı cān
(Beyit 772)

1.2. yüz dut-:-*an*

Yüz dutan dergāhuña buldı murād
Ya İlāhī bizi ḳılma nā-murād **(Beyit 890)**

yüz ṭut-: (Deyim)

1.) Yönelmek, meyletmek.

1.1. yüz ṭut-:-*ar, -am*

İmdi sizüñçün münācāt eylerem
Yüz ṭutaram ʿarż-ı ḥācāt eylerem
(Beyit 769)

yüz ur-: (Deyim)

1.) Yüz sürmek, bir şey istemek amacıyla bir kimsenin huzuruna çıkmak.

1.1. yüz ur-:-*dı*

Çün işitdi ehl-i zindān bu sözi
Şād oluban ṭoprağa **urdı yüzi (Beyit 208)**

1.2. yüz ur-:-*up*

İmdi destūruñla ḫalḳa varayın
Yüz urup ben anlara yalvarayın
(Beyit 483)

yüzlerine sür-: (Deyim)

1.) Yüzüne sürmek, saygı göstermek.

1.1. yüzlerine sür-:-*di, -ler*

Her ḳaçan kim ḫırḳayı gördi bular
Āh idüben **yüzlerine sürdiler (Beyit 955)**

1.2. yüzlerine sür-:-*üp*

Çün ziyāret ḳıldı ḫalḳ anı tamām
Yüzlerine sürüp itdi iḥtirām **(Beyit 956)**

yüzüm üstine:

1.) Büyük bir saygı ve ilgiyle, çok samimi ve içten olarak.

1.1. yüzüm üstine:

Çünki vāḳıf oldum aṣl-ı kāra ben
Yüzüm üstine varuram dāra ben
(Beyit 242)

Z

zāġ:

1.) Karga.

1.1. zāġları:-*lar, -ı*

Ḫalḳ içine düşdi şol dem ġulġule
Zāġları gör ne ḳılurlar bülbüle **(Beyit 596)**

zāhid:

1.) Devamlı ibadetle meşgul olan, dinin emir ve yasaklarına uyan, ancak İslam'ı hakiki manada kavrayamamış kaba sofu, zahit.

1.1. zāhidüñ:-*üñ*

ʿAşḳdurur kim şāhları māt eyleyen
Zāhidüñ yirin ḫarābāt eyleyen **(Beyit 999)**

zāhidān u ʿābidān:

1.) Zâhidler ve âbitler.

1.1. zāhidān u ʿābidān:

Didi benven Ḥayy u Bāḳī cāvidān
Key bilüñ ey **zāhidān u ʿābidān** **(Beyit 611)**

1.2. zāhidān u ʿābidān:

Zāhidān u ʿābidān u şeyḫ diyār
Ḳamusı aġlaşup oldı bī-ḳarār **(Beyit 643)**

1.3. zāhidān u ʿābidān:

Zāhidān u ʿābidān u şeyḫ imām
Bir yire cemʿ oldılar bunlar tamām **(Beyit 960)**

ẓāhir:

1.) Açık, aşikâr, görünen.

1.1. ẓāhir: (Allah)

Ẓāhir oldur bāṭın oldur bī-gümān
Andan artıḳ kimse yoḳdur Cāvidān **(Beyit 6)**

1.2. ẓāhir:

Uş kesildi **ẓāhir** eller aḳdı ḳan
Ṭopraġa yazdı Ene'l-Ḥaḳdan nişān **(Beyit 696)**

1.3. ẓāhir:

Bu kesilen **ẓāhir** el cismānidür
Bāṭınuñ ḳudret elü rūḥānidür **(Beyit 698)**

1.4. ẓāhir:

Evvel āḫir **ẓāhir** u bāṭın hemān
Sensin ol Cebbār-ı ʿālem cāvidān **(Beyit 791)**

1.5. ẓāhir:

Çıḳdı ol oddan şu dem yaşıl dütün
Ol dütünden **ẓāhir** iñledi bir ün **(Beyit 857)**

<u>ẓāhir eyle-:</u> (Deyim)

1.) Göstermek, aşikâr etmek, ortaya çıkarmak.

1.1. ẓāhir eyle-:-*dü, -ñ*

Ẓāhir eyledüñ Ene'l-Ḥaḳ sırrını
Münteşir ḳılduñ bu vaḥdet dürrini **(Beyit 379)**

<u>ẓāhir göz:</u>

1.) Görünen göz.

1.1. ẓāhir göz:-*üm*

Çün ki bāṭından uyandı cism ü cān
Çıḳaruñ ẓāhir **gözüm** virmeñ amān **(Beyit 753)**

<u>ẓāhir it-:</u> (Deyim)

1.) Görünür duruma getirmek, açığa çıkarmak, meydana çıkarmak.

1.1. ẓāhir it-:-*di*

Ẓāhir itdi kendözin ol Gayb Eri
Dutsa altūn ideridi ḫākisteri **(Beyit 501)**

1.2. ẓāhir it-:-*miş*

Ṣıġmamış zindāna ṭaşmış ol vücūd
Ẓāhir itmiş ḥikmetin feyyāż-ı cūd **(Beyit 257)**

<u>ẓāhir ol-:</u> (Deyim)

1.) Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak.

1.1. ẓāhir ol-:-*a*

Yoḫsa bu işde senüñ yoḳ ḳudretüñ
Kim dilüñden **ẓāhir ola** ḥikmetüñ **(Beyit 188)**

1.2. ẓāhir ol-:-*dı*

Ḳudretinden **ẓāhir oldı** cümle iş
Ḥikmet ile buldı ʿālem perveriş **(Beyit 4)**

1.3. ẓāhir ol-:-*dı*

Şeyḫ Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Sende **ẓāhir oldı** esrār-ı nihān **(Beyit 308)**

1.4. ẓāhir ol-:-*du*

Mā ü men gitdi aradan ḳaldı Ḥaḳ
Ḫānı **ẓāhir oldu** açıldı ṭabaḳ **(Beyit 457)**

1.5. ẓāhir ol-:-*mış*

Vāṣıl olmış Ḥażrete ol merd-i Ḥaḳ
Çehresinde **ẓāhir olmış** verd-i Ḥaḳ
(Beyit 280)

1.6. ẓāhir ol-:-*mış, -dı*

Aña **ẓāhir olmışıdı** her zamān
Ol nihān sırrını ḳılmadı ʿıyān **(Beyit 387)**

<u>ẓāhir ü bāṭın Ḥaḳ:</u>

1.) Görünen ve görünmeyen Allah.

1.1. ẓāhir ü bāṭın Ḥaḳ:

Ẓāhir ü bāṭın Ḥaḳ oldum çün ki ben
Ḥaḳḳıla ṭolmışdurur bu cān u ten
(Beyit 597)

<u>żaʿīf:</u>

1.) Güçsüz, kuvvetsiz.

1.1. żaʿīfe:-*e*

Ben **żaʿīfe** Ḥaḳ Taʿālā luṭf ider
Kendü nūrından baña cilvet ider
(Beyit 299)

<u>żaʿīf ol-:</u>

1.) Zayıf ve güçsüz olmak.

1.1. żaʿīf ol-:-*du, -ḳ*

Uş **żaʿīf olduḳ** bize luṭf işlegil
Raḥmet idüp ṣuçumuz bağışlağıl
(Beyit 892)

<u>zamān:</u>

1.) An, vakit.

1.1. zamān:

Saña Ḥaḳ emrile geldüm bu **zamān**
Aġzuñı aç imdi gör Ḥaḳdan nişān
(Beyit 87)

1.2. zamān:

Pes uşandı ol divīd ender **zamān**
Kim mürekkeb her yire urdı nişān
(Beyit 139)

1.3. zamān:

Ḥükm idüp ʿālimler şol dem revān
Dār aġacın dikdiler ender **zamān**
(Beyit 600)

1.4. zamān:

Geldi cellād ilerü ender **zamān**
Didi Manṣūra eyā şāh-ı cihān **(Beyit 674)**

<u>zār:</u>

1.) Ağlama, sızlama, figan, inleme.

1.1. zārı:-*ı*

Zārı vü feryādları çıḳa göke
Aġlaşalar yaşların döke döke **(Beyit 919)**

<u>zār eyle-:</u>

1.) Ağlamak, inlemek.

1.1. zār eyle-:-*di*

Çünki Manṣūr ol zamān **zār eyledi**
Uyḫusından ḫalḳı bīzār eyledi **(Beyit 102)**

<u>zār u efġān ḳıl-:</u>

1.) İnlemek ve feryat etmek.

1.1. zār u efġān ḳıl-:-*dı, lar*

İşlerine hep peşīmān oldılar
Aġlaşuban **zār u efġān ḳıldılar (Beyit 957)**

<u>zār u giryān ol-:</u>

1.) Ağlamak ve inlemek.

1.1. zār u giryān ol-:-*a, -lar*

Zār u giryān olalar anlar ḳatı
Bilmeyeler bu ʿacāyib ḳudreti **(Beyit 921)**

1.2. zār u giryān ol-:-*dı, -lar*

Çün bular bu resme zārı ḳıldılar
Cümlesi hep **zār u giryān oldılar (Beyit 893)**

<u>zār u giryān ḳıl-:</u>

1.) Ağlayıp inlemek.

1.1. zār u giryān ḳıl-:-*dı, -lar*

İşlerine hep peşīmān oldılar
Fürḳat idüp **zār u giryān ḳıldılar (Beyit 801)**

<u>zār u müstemend:</u>

1.) Ağlayan ve inleyen.

1.1. zār u müstemend:

Boynuma ḳullāb-ı ʿaşḳa eyleñ kemend
Durmayayın bunda **zār u müstemend (Beyit 803)**

<u>zār u ser-gerdān ol-:</u>

1.) Ağlayan ve perişan olmak, âşık olmak.

1.1. zār u ser-gerdān ol-:*ur*

Varduġınca ṣu ṭaşup ʿummān olur
Cümle bunlar **zār u ser-gerdān olur (Beyit 894)**

<u>zār u zār:</u>

1.) İnleye inleye.

1.1. zār u zār:

Ulu kiçi şol dem oldı bī-ḳarār
Yas idüben aġladılar **zār u zār (Beyit 818)**

1.2. zār u zār:

Böyle diyüp aġladılar **zār u zār**
Şöyle kim oldı ḳamusı bī-ḳarār **(Beyit 869)**

<u>zārı ḳıl-:</u>

1.) Ağlamak, inlemek.

1.1. zārı ḳıl-:-*dı*

Şöyle **zārı ḳıldı** ol maḫlūḳ o dem
Yaş yirine gözlerinden aḳdı dem **(Beyit 824)**

1.2. zārı ḳıl-:-*dı, -lar*

Çün bular bu resme **zārı ḳıldılar**
Cümlesi hep zār u giryān oldılar **(Beyit 893)**

1.3. zārı ḳıl:-*ma, -ñ*

Zārı ḳılmañ Ḥaḳ Çalap ḥāżırdurur
Sizi ḳurtarmaḳlıġa ḳādirdurur **(Beyit 200)**

<u>zārı zārı iñle-:</u>

1.) Acı acı ağlayarak inlemek, feryat etmek.

1.1. zārı zārı iñle-:-*di*

Şeyḫ Cüneyd bu cevābı diñledi
Aġlayuban **zārı zārı iñledi (Beyit 414)**

<u>ẕat:</u>

1.) Kendi, bizzat kendi.

1.1. ẕāt:

Men reʿeni dir Resūl-i kāʾināt
Kim bu sırrı bilse mekşūf ola **ẕāt (Beyit 409)**

1.2. ẕatūmdadur:-*ūm, -da, -dur*

Vācib ü mümkin benüm **ẕatūmdadur**
Sūr-ı İsrāfil eṣvātumdadır **(Beyit 146)**

1.3. ẕātumı:-*um, -ı*

Çün senüñ ẕātuñda gördüm **ẕātumı**
Bildüm āḫir nefyümi iṯbātumı **(Beyit 349)**

1.4. ẕātuña:-*uñ, -a*

Maẓhar itdüñ **ẕātuña** çün Ādemʿi
Seyr itdürdüñ on sekiz biñ ʿālemi **(Beyit 334)**

1.5. ẕātuñda:-*uñ, -da*

Çün senüñ **ẕātuñda** gördüm ẕātumı
Bildüm āḫir nefyümi iṯbātumı **(Beyit 349)**

zāt baḥri:

1.) Allah'ın birlik denizi.

1.1. ẕāt baḥri:-*n, -de*

Cennet ü ḥūrī vü ḥavż-ı Kevṯerem
Ẕāt baḥrinde bahālu gevherem **(Beyit 455)**

zāt-ı Ḥay:

1.) Diri, canlı, hayat sâhibi kimse; bütün varlıkların hayat kaynağı, ebedî ve hakiki hayat sâhibi Allah.

1.1. ẕāt-ı Ḥay:-*dur*

Kime kim irdi nidā-yı irciʿī
Ẕāt-ı Ḥaydur bil kim anuñ merciʿi **(Beyit 410)**

zāt-ı Ḥayy:

1.) Allah'ın kendisi.

1.1. ẕāt-ı Ḥayy:-*am*

Ḥaḳ benem Ḥaḳ bendedür Ḥaḳ söylerem
Ẕāt-ı Ḥayy'am ben ki muṭlaḳ söylerem **(Beyit 145)**

zāt-ı muṭlaḳ:

1.) Varlığı mutlak olan Allah.

1.1. ẕāt-ı muṭlaḳ:

Her neye kim baḳaram Ḥaḳ görinür
Ġayrı yoḳdur **ẕāt-ı muṭlaḳ** görinür **(Beyit 132)**

zāt-ı yektā:

1.) Tek, eşsiz, benzersiz zat.

1.1. ẕāt-ı yektā:-*(y)ıla*

Kim ki özinden mücerred olmadı
Ẕāt-ı yektāyıla ülfet bulmadı **(Beyit 722)**

zebānī:

1.) Cehennem bekçisi.

1.1. zebānīler:-*ler*

Didi Manṣūr imdi kaçuñ durmadan
Şol **zebānīler** ḳamunuz görmeden **(Beyit 222)**

zebān-ı ʿaşḳ:

1.) Aşkın dili.

1.1. zebān-ı ʿaşḳ:

Rabbi ernī ol **zebān-ı ʿaşḳ** idi
Lī-maʿallāh ol zebān-ı ʿaşḳ idi **(Beyit 997)**

1.2. zebān-ı ʿaşḳ:

Rabbi ernī ol zebān-ı ʿaşḳ idi
Lī-maʿallāh ol **zebān-ı ʿaşḳ** idi **(Beyit 997)**

zebūn ḳıl-:

1.) Düşkün hale getirmek.

1.1. zebūn ḳıl-:-*ma*

Bu ḳafesde cānuñı **ḳılma zebūn**
Şemʿ-i vaḥdet tā ki ola reh-nümūn **(Beyit 726)**

zehr:

1.) Zehir, öldürücü sıvı.

1.1. zehre:-*e*

Şöyle çaġırdı Ene'l-Ḥaḳ cān-ı pāk
İşiden maḫlūḳdan oldı **zehre** çāk **(Beyit 609)**

zelīl ḳal-:

1.) Hor ve hakir duruma düşmek, aşağılanmak.

1.1. ẕelīl ḳal-:-*du, -ḳ*

Evvel āḫir iş senüñdür yā Celīl
Luṭfuñ irişmez ise **ḳalduḳ ẕelīl (Beyit 891)**

zelīl ḳıl-: **(Deyim)**

1.) Hor ve hakir etmek, aşağılamak.

1.1. zelīl ḳıl-:-*ma*

Fazl u ʿizzüñ ḥürmetiçün ey Celāl
İmdi āḫir bunları **ḳılma zelīl (Beyit 797)**

zemīn ü āsumān:

1.) Yeryüzü ve gökyüzü, her yer.

1.1. zemīn ü āsumān:

Ṣubḥ olınca nāliş itdi şol zamān
Rūşen oldı çün **zemīn ü āsumān (Beyit 103)**

1.2. zemīn ü āsumān:

Bir ġırīv ḳopdı o yirde nāgehān
Ḳaralar geydi **zemīn ü āsumān (Beyit 644)**

1.3. zemīn ü āsumān:

Bir ġırīv ḳopdı şu sāʿat nāgehān
Cūşa geldiler **zemīn ü āsumān (Beyit 822)**

zemzeme:

1.) Ezgi, şarkı, terennüm.

1.1. zemzeme:

Vaż‘-ı esrār eyledüñ nā-maḥrem e
Düşdi ḫalḳ-ı ‘āleme bu **zemzeme** **(Beyit 380)**

<u>zihn:</u>

1.) Zihin, anlama, bilme, unutmama kuvveti, hafıza.

1.1. ẕihnüñe:-*üñ, -e*

Gökde ay nūrına beñzer nūr-ı ‘aḳl
Ẕihnüñe ḳuvvet viriser uşbu naḳl **(Beyit 1023)**

<u>zikr ü tesbīḥ:</u>

1.) Zikir ve teşbih.

1.1. ẕikr ü tesbīḥ:

Ẕikr ü tesbīḥ ü münācāt itdiler
Tevbe ḳılup ‘arz-ı ḥācāt itdiler **(Beyit 963)**

<u>zindān:</u>

1.) Hapishane, karanlık yer.

1.1. zindān:

‘Aşḳ ipin boynında alup gitdiler
Tā ki **zindān** ḳapusına yitdiler **(Beyit 194)**

1.2. zindān:

Ḳodılar Manṣūrı zindāna şu dem
Ḳaldı **zindān** içre mīr-i muḥterem **(Beyit 195)**

1.3. zindān:

Çünki **zindān** ḳapusın berkitdiler
Yine ḫalḳ işli işine gitdiler **(Beyit 196)**

1.4. zindān:

Varıdı **zindān** içinde ṣuçlular
Şöyle bendile yaturdı hep olar **(Beyit 197)**

1.5. zindān:

Hem daḫı **zindān** ḳapusı açılur
Ḳamusınuñ üstine nūr ṣaçılur **(Beyit 219)**

1.6. zindān:

Pes ne yirüñdür senüñ **zindān** içi
Saña mesken olsa ḫoşdur cān içi **(Beyit 238)**

1.7. zindān:

Ḳaldı **zindān** içre Manṣūr ol zamān
Gösterür her dem Ene’l-Ḥaḳdan nişān **(Beyit 250)**

1.8. zindān:

Açuban **zindān** ḳapusını görür
Cümle dīvārını şaḳ olmış görür **(Beyit 252)**

1.9. zindān:

Ṭolmış ol **zindān** içi Manṣūrıla
Ḫūb cemāli rūşen olmış nūrıla **(Beyit 253)**

1.10. zindān:

Ġayb olur **zindān** hemān Manṣūr ḳalur
Ol gelenler cümle hep ḥayrān olur **(Beyit 268)**

1.11. zindān:

Geldiler zindāna gördiler i yār
Anda ne **zindān** u ne Manṣūr var **(Beyit 273)**

1.12. zindān:

Durdı anlar girü zindāna varur
Gördi **zindān** içre Manṣūr oturur **(Beyit 279)**

1.13. zindān:

Ṣanma kim **zindān** içine ṣıġmazam
Bil beni kim yire göge ṣıġmazam **(Beyit 300)**

1.14. zindān:

Döndi Şiblī aydur ey Şāh-ı cihān
Niçe **zindān** içre sen olduñ nihān **(Beyit 301)**

1.15. zindān:

Şiblī aydur neyidi ey cān-ı men
Gitdi **zindān** otururduñ şöyle sen **(Beyit 305)**

1.16. zindān:

Didi Manṣūr nūr-ı Ḥaḳ oldu bedīd
Oldı **zindān** ol aradan nā-bedīd **(Beyit 306)**

1.17. zindān:

Döymedi envāra **zindān** maḥv olur
Bil bu esrārı bilen ʿārif olur **(Beyit 307)**

1.18. zindān:

Vardı **zindān** benüm ile Ḥażrete
Gel naẓar ḳıl bu ʿacāyib ḳudrete **(Beyit 312)**

1.19. zindān:

Didi Şiblī ṣoñra gördiler i yār
Otursın zindān içre şāh-vār **(Beyit 316)**

1.20. zindān:

Açdılar **zindān** ḳapusın ol zaman
İçerü girdi o Şeyḫ-i kāmurān **(Beyit 377)**

1.21. zindān:

Cān atup irişdi ol ʿālī-makām
Girdi **zindān** içine ol nīk-nām **(Beyit 515)**

1.22. zindān:

Naʿrasından bil ki **zindān** iñledi
Ṭaşı ṭopraġı Ene'l-Ḥaḳ söyledi **(Beyit 610)**

1.23. zindāna:-*a*

Ben urup zindāna ilterüz seni
Şöyle bil anda ḳılursın meskeni **(Beyit 152)**

1.24. zindāna:-*a*

Ḳodılar Manṣūrı zindāna şu dem
Ḳaldı zindān içre mīr-i muḥterem **(Beyit 195)**

1.25. zindāna:-*a*

Ṣıġmamış zindāna ṭaşmış ol vücūd
Ẓāhir itmiş ḥikmetin feyyāż-ı cūd **(Beyit 257)**

1.26. zindāna:-*a*

Didi Şiblī yine zindāna varuñ
Ol hümānuñ sāyesini bir görüñ **(Beyit 265)**

1.27. zindāna:-*a*

Didi Şiblī irişüñ **zindāna** siz
Ḥikmetin ol nişānuñ göresiz **(Beyit 272)**

1.28. zindāna:-*a*

Geldiler zindāna gördiler i yār
Anda ne zindān u ne Manṣūr var **(Beyit 273)**

1.29. zindāna:-*a*

Durdı anlar girü **zindāna** varur
Gördi zindān içre Manṣūr oturur **(Beyit 279)**

1.30. zindāna:-*a*

Geldiler **zindāna** hep pīr ü civān
Virdi Manṣūra selām ol merd-i men **(Beyit 291)**

1.31. zindāna:-*a*

Bir gün ol zindāncı **zindāna** gelür
Ṭolmış ol zindāna cismüñi görür **(Beyit 294)**

1.32. zindāna:-*a*

Bir gün ol zindāncı zindāna gelür
Ṭolmış ol **zindāna** cismüñi görür
(Beyit 294)

1.33. zindāna:-*a*

Beni **zindāna** şalan ʿaşḳuñdurur
Benligüm naḳdin alan ʿaşḳuñdurur
(Beyit 352)

1.34. zindāna:-*a*

Geldi **zindāna** çün ol ʿālī maḳām
Girdi Manṣūra şu dem virdi selām
(Beyit 430)

1.35. zindāna:-*a*

İrdi **zindāna** o dem Şeyḫ-i Kebīr
Ol kim olmışdur ḳamuya dest-gīr
(Beyit 515)

1.36. zindāna:-*a*

İlteler **zindāna** beni şol zamān
Āşikār idem yine remzi nihān **(Beyit 910)**

1.37. zindānda:-*da*

Didi Manṣūr anlara ḳayġu yimeñ
Biz bu **zindānda** ḳalduḳ dimeñ **(Beyit 199)**

1.38. zindānda:-*da*

Geldiler şāha didiler ey ʿazīz
Oturur **zindānda** ol ehl-i temīz **(Beyit 283)**

1.39. zindāndan:-*dan*

Bulmadılar anda **zindāndan** nişān
Çaġırur Manṣūr Ene'l-Ḥaḳ ol zamān
(Beyit 267)

1.40. zindāndan:-*dan*

Didiler aña eyā şāh-ı cihān
Bulmaduḳ Manṣūrla **zindāndan** nişān
(Beyit 276)

1.41. zindāndan:-*dan*

Ol daḫı ʿazm itdi **zindāndan** yaña
Cān ḳulaġın ṭut ne dirin ben saña
(Beyit 429)

1.42. zindānı:-*ı*

Gördi ol maḥbūslar gitmiş ḳamu
Bend ile **zindānı** terk itmiş ḳamu
(Beyit 228)

1.43. zindānı:-*ı*

Gelüben **zindānı** buldılar hemān
Bulmadılar anda Manṣūrdan nişān
(Beyit 267)

1.44. zindānı:-*ı*

Gelüben şāha didiler ey ʿazīz
Varup anda bulmadıḳ **zindānı** biz
(Beyit 269)

1.45. zindānı:-*ı*

Ṭaşuban tenüñ ḫamīr bigi aḳar
Şaḳḳ idüp **zindānı** ol ṭaşra çıḳar
(Beyit 295)

1.46. zindānı:-*ı*

Varuban **zindānı** anda buldılar
Bulmadılar seni ḥayrān ḳaldılar **(Beyit 302)**

1.47. zindanı:-*ı*

Didi Manṣūr Ḥażrete varmışıdum
Gelmedi **zindanı** terk itmişidüm
(Beyit 304)

1.48. zindānıla:-*ıla*

Ceḥd idüben istediler cānıla
Bulmadılar sen şehi **zindānıla (Beyit 309)**

1.49. zindānumı:-*um, -ı*

İmdi ben terk itmezem **zindānumı**
İsterem ṭoprāġa ḳaram ḳanumı **(Beyit 244)**

<u>zindāncı:</u>

1.) Zindan bekçisi.

1.1. zindāncı:

Geldi **zindāncı** ḳapuya şol zamān
Bakdı ḳapuyı açıḳ gördi revān **(Beyit 227)**

1.2. zindāncı:

Gördi Manṣūr oturur nūr-ı Münīr
Oldı **zindāncı** işāretden ḫabīr **(Beyit 229)**

1.3. zindāncı:

İşidüp **zindāncı** ol sāʿat hemān
Secde ḳılup ṭaşraya çıḳtı revān **(Beyit 247)**

1.4. zindāncı:

İrdi **zindāncı** Ḫalīfeye revān
Dir ʿaceb ḫāl oldı ey şāh-ı cihān **(Beyit 255)**

1.5. zindāncı:

Bir gün ol zindāncı zindāna gelür
Ṭolmış ol zindāna cismüñi görür
(Beyit 294)

1.6. zindāncısı:-*sı*

Manṣūruñ **zindāncısı** ḥālin ṭañladı
Vardı bir gün ʿazm-i zindān eyledi
(Beyit 251)

<u>zinde:</u>

1.) Sağlam, canlı, diri.

1.1. zindeyidüm:-*(y)i, -dü, -m*

Didi Manṣūr merdāne **zindeyidüm**
Ben Ḥaḳuñ ḫavf u recāsındayıdum
(Beyit 314)

<u>zīrā:</u>

1.) "Çünkü, şu sebepten, bundan dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

1.1. zīra:

Yine aña ben olurın hūn-bahā
Ḥażretümde **zīra** kim buldı bahā
(Beyit 68)

1.2. zīra:

Zīra baña Ḥaḳdan irişdi ḫiṭāb
Ġayb erenlerden gelür kām-yāb **(Beyit 471)**

1.3. zirā:

Ol bilür ancaḳ bu ḥālüñ ṭavrını
Zirā bilmişdür bu remzüñ ġavrını
(Beyit 474)

1.4. zīra:

Zīra yarın iriserdür bir kişi
Varımış Manṣūruñ anuñla işi **(Beyit 488)**

1.5. zīra:

Pes diler kim raḥmet ide aṣlı ne
Zīra kim her şeyʾ varupdur aslına
(Beyit 555)

1.6. zira:

Arduma atdum bu ṣūret ṭonını
Zira cānum gördi devlet ḫānını **(Beyit 632)**

1.7. zīra:

Yine ḳan yazdı Ene'l-Ḥaḳ naḳşını
Zīra Ḥaḳdan bulmışıdı baḫşını **(Beyit 742)**

<u>zīre:</u>

1.) "Çünkü, şu sebepten, bundan dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

1.1. zīre:

Zīre baña ʿāşıḳ olsa bir kişi
Terk-i cān itmek olur anuñ işi **(Beyit 65)**

<u>żiyāfet kıl-:</u> (Deyim)

1.) Bir kimseye gözüne ve gönlüne hoş gelecek şeyler sunmak.

1.1. żiyāfet ḳıl-:-*a, -sın*

Gönlüñ evinde ne var mihmān içün
Kim **żiyāfet ḳılasın** cānān içün **(Beyit 57)**

1.2. żiyāfet ḳıl-:-*dı, -lar*

Üç gün üç gice **żiyāfet ḳıldılar**
Ol diyāruñ ḫalḳını ṭoyladılar **(Beyit 961)**

<u>żiyāfet ḳul-:</u> (Deyim)

1.) Bir kimseye gözüne ve gönlüne hoş gelecek şeyler sunmak.

1.1. żiyāfet ḳul-:-*ır, -ı, -sa, -ñ*

Ger **żiyāfet ḳulırısañ** cānuñı
Bil ki ḫoşnūd eyledüñ mihmānuñı **(Beyit 64)**

<u>ziyāret eyle-:</u> (Deyim)

1.) Ziyaret etmek, görmeye gitmek.

1.1. ziyāret eyle-:-*dü, -m*

Didi Manṣūr çün yola ʿazm eyledüm
Varuban Ḥaḳḳı **ziyāret eyledüm** **(Beyit 311)**

<u>ziyāret ḳıl-:</u> (Deyim)

1.) Ziyaret etmek.

1.1. ziyāret ḳıl-:-*dı*

Çün **ziyāret ḳıldı** ḫalḳ anı tamām
Yüzlerine sürüp itdi iḥtirām **(Beyit 956)**

<u>zuhr:</u>

1.) Öğle vakti, öğle.

1.1. ẓuhr:

Bir menārede müʿeẕẕin ol zamān
Ẓuhr içün durmışdı ḳılmaġa ezān **(Beyit 169)**

<u>zuhr vaḳti:</u>

1.) Öğle vakti, öğle.

1.1. ẓuhr vaḳti:-*(y)di*

Gideriken **ẓuhr vaḳtiydi** meger
Cān ḳulaġın dut bu söze al ḫaber **(Beyit 168)**

<u>ẓuhūr bul-:</u> (Deyim)

1.) Ortaya çıkmak.

1.1. ẓuhūr bul-:-*ur*

Ol muḥītüñ mevcidür bu kāʾināt
Kim **ẓuhūr** andan **bulur** bu mümkināt **(Beyit 551)**

<u>ẓulemāt:</u>

1.) Karanlıklar.

1.1. ẓulemātından:-*ın, -dan*

Nefs **ẓulemātından** āzād olasın
Ol cemālüñ nūrıla şād olasın **(Beyit 1050)**

<u>ẓulm u vebāl:</u>

1.) Zulüm ve günah.

1.1. ẓulm u vebāl:

Luṭf it imdi ḳanuñ eyle ḥelāl
Ḳalmasun boynumda bu **ẓulm u vebāl** **(Beyit 676)**

<u>ẓulmet:</u>

1.) Karanlık, sıkıntı.

1.1. ẓulmetden:-*den*

Bu ḫarābuñ ṣoñı maʿmūr olısar
Uşbu **ẓulmetden** geçüp nūr olısar **(Beyit 755)**

<u>zübde:</u>

1.) Bir şeyin en değerli kısmı, öz.

1.1. zübdesi:-*si*

Kāʾinātuñ **zübdesi** vü ḫāṣıyam
Çün ki vaḥdet baḥrinüñ ġavvāṣıyam **(Beyit 98)**

<u>Ẕü'l-Celāl:</u>

1.) Celal sahibi, azamet, izzet ve heybet sahibi Allah.

1.1. Ẕü'l-Celāl:

Dest-gīr olduñ baña yā **Ẕü'l-Celāl**
Senden irdi baña bu ḳurb-ı viṣāl **(Beyit 339)**

SONUÇ

Bu çalışmada Niyâzî'nin Mansûr-nâmesi bağlamsal dizin ve işlevsel sözlük olarak çalışılmış ve bahsi geçen eserin söz varlığı incelenmiştir. Niyâzî'nin kişisel yaşamı hakkında kaynaklarda net bilgiler olmamakla birlikte, ilk müretteb divan yazarlarından olduğu fakat bu eserlerin günümüze ulaşamadığı düşünülmektedir. Şairin günümüze ulaşan tek eseri olan Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi yazılmış ilk Mansûr-nâme'lerden kabul edilmektedir. Eser fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün aruz vezniyle yazılmış bir mesnevidir. Mesnevi 1061 beyit, 11.242 kelimeden oluşmaktadır.

Çalışma sırasında öncelikle eserde bulunan tüm beyitler TEBDİZ sistemine yüklenmiş ve anlamlandırma çalışmalarına başlanmıştır. Bu anlamlandırma çalışmaları yapılırken kelimenin birinci anlamı varsa ikinci yani bağlamsal anlamı ortaya koyulmuştur. Yapılan bu anlamlandırma çalışması akabinde eserin söz varlığı ortaya çıkartılmış ve alfabetik düzende sözlük çalışması hazırlanmıştır. Oluşturulan bu sözlük yardımıyla eserdeki deyim, atasözü, kalıp ifadeler, ayet, hadis ve dua ifadeleri vb. tespit edilmiştir. Bu kelime gruplarının tespitiyle şairin sosyal hayattan kopmayarak eserinde gündelik yaşamdan unsurları konu edindiği görülüştür. Şairin atasözü ve kalıp ifadeleri kısıtlı kullandığı buna karşın deyimlere sıkça ve tekrarlı biçimde yer verdiği tespit edilmiştir. Eserde bulunan fiil ve birleşik fiillerin tespiti yapılarak, dil alanında yapılacak çalışmalara katkı sunması hedeflenmiştir.

Yapılan bu çalışmada ikilemeler ve tamlamalar tespit edilmiş ve genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu değerlendirme sonucunda şairin Arapça, Farsça ve Türkçe kelime ve kelime gruplarından faydalanarak eserini ortaya koyduğu görülmüştür. Metin içinde en çok Farsça tamlamaları kullanan şair bu yönüyle diğer klasik şiir şairleriyle benzer bir tutum sergilemiştir. Fakat şairin Farsça tamlama sıklığı eserin üslubunun açık ve anlaşılır olmasının önüne geçememiştir. Eserde tespit edilen ikilemelerde ise şair Arapça kökenli kelimeleri sıklıkla kullanmıştır. Şairin tamlama ve ikilemelerde Arap ve Fars dillerinden sıkça yararlanması onun bu iki dile olan hâkimiyetini kanıtlar niteliktedir.

Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi genel olarak değerlendirilecek olursa, eser sade ve yalın bir dille yazılmıştır. 15. yüzyılda yazılan bu mesnevinin dili döneminde ve daha sonraki yüzyıllarda yazılan mesnevilere göre ağdalı değildir. Şairin bu tarz bir dil kullanmasının nedeni okuyucusuna vermek istediği mesajın kolay anlaşılmasını sağlamaktır. Çünkü Niyâzî yazmış olduğu bu mesnevide bir dönem günahkâr kabul edilen Hallâc-ı Mansûr'un vakasını, onun felsefesini överek yazmıştır. Yani şair okuyucusuna hem Mansûr'un tasavvuf felsefesini anlatmak hem de Allah sevgisinin nasıl yaşanacağını göstermek istemiştir. Şairin vakayı anlatırken Hallâc-ı Mansûr'a övgü dolu hitapları, onun Mansûr'a karşı bir hayranlık içinde olduğunu gösterir niteliktedir.

Sonuç olarak Niyâzî'nin Mansûr-nâmesi'nin bağlamlı dizin işlevsel sözlük olarak hazırlanmasının klasik Türk şiirinin daha net ve doğru anlaşılmasına, devrin tasavvufi düşüncesinin farklı açılardan yorumlanmasına ve karşılaştırmalı Mansûr-nâme çalışmalarında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aclûnî (1997). *Keşfu'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs ammâ İştehera mine'l-Ehâdîs alâ Elsineti'n-Nâs*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.

Ağzıkara, R. (2016). 15. Yüzyıl Divan Şairlerinden Adnî, Avnî, Cem Sultan, Mihrî Hatun ve Cemalî'de Âyet ve Hadis İktibasları. Yüksek Lisans Tezi. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Kırklareli.

Ali el-Kârî (1986). Ebü'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Sultan Muhammed el-Kārî el-Herevî. *Şerhu şerhi nuhbeti'l-fiker*. Beyrut: Dârü'l-erkam.

Avcı, C. (1998). "Hilâfet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* İstanbul: TDV Yayınları.

Bolay, S. H. (1988). "Âdem" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Cebecioğlu, E. (2009). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları.

Çolak, F. (1986). Niyâzi'nin Mânsûr-nâme'si. Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,* İstanbul.

Çoraklı, Ş. (2001). Türkçe'nin Yaratma Gücü: İkilemeler. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* 17, 55-56.

Dash, N. S. (2008). Context and Contextual Word Meaning. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics [online]*, 5, 2008, 21-31.

Deger, M. B. (2018). Mezâkî Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü). Yayımlanmamış Doktora Tezi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Ankara.

Demirel, Ş. (2009). "XII. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinin Anlam Boyutunda Meydana Gelen Üslup Hareketleri: Klasik Üslup-Sebk-i Hindi-Hikemi Tarz-Mahallileşme".*Turkısh Studies*, 4, 279-306.

Durmuş, İ. (2003). "Leylâ ile Mecnûn" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

_____ (2012). "Tezat" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Durmuş, M. (2009). *Üniversiteler için Türk dili el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Ekmekçi, G. (2017). Yunus Emre Divanı'nda Âyet ve Hadisler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 62, 255-262.

Gözler, H. F. ve Gözler M. Z. (1982). Açıklamalı Türk Atasözleri Sözlüğü - 2. *Milletlerarası Türk Folklor Kongresinde Sunulan Tebliğ ile Birlikte-*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri.

Günaydın, Z. S. (2022). Niyâzî'nin Mansûr-nâmesi'nde Âyet ve Hadis İktibasları. *3rd Internatıonal 5 Ocak Socıal And Humanıtıes Scıences Congress*, 537-552.

Hadisler (2022). Hadis-i Şerif. https://hadisler.org/948-nolu-hadis/ Erişim Tarihi: 20.09.2021.

İPŞİRLİ, M. (2003). "Cellât" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

İsen, M. (1989). "Divan Edebiyatında Mahlasdaş Şairler". *Milli Eğitim Dergisi*, 82.

Kandemir, M. Y. (1986). *Mevzu Hadisler, Menşei ve Tanıma Yolları Tenkidi*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Kaplan, M. (1996). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergah Yayınları.

_____ (2001). *Nesillerin Ruhu.* İstanbul: Dergah Yayınları.

Karaman, F. (2006). *Dinî Kavramlar Sözlüğü*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Keleş, R. (2013). Divan Şiirinde Lafzî Âyet ve Hadis İktibasları. Yayımlanmamış Doktora Tezi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Erzurum.

Kılıçarslan, O. (2016). Hayâlî Bey Dîvânı'nın İncelenmesi-Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü. Doktora Tezi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

_____ (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Koca, S. (1996). Türkler ve İslamiyet. *Erdem Dergisi*, 22, 263-286.

Küçükaşçı, M. S. (2006). "Müezzin" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Nalçacıgil Ç., E. (2016). 16. Yüzyıl Mesnevilerinde Âyet ve Hadis İktibasları. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Konya.

Öğük, E. (2013). Allah'a Yaklaşmada İsabetli Olan ve Olmayan Yollar. *Usûl İslam Araştırmları Dergisi*, 20, 81-112.

Öztürk D., A. (2022). Azmî-Zâde Hâletî Divanı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü. Yayımlanmış Doktora Tezi. *Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Ankara.

Pala, İ. (2009). *Ansiklopedik dîvân şiiri sözlüğü*. Ankara: Kapı Yayınları.

Râzî, F. (2008). *Tefsîr-i Kebîr Mefâtîhu'l-Gayb*. İstanbul: Huzur Yayınevi.

Tatçı, Mustafa (1997). *İslam Klasikleri Mansûr-nâme*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Türk Dil Kurumu (2022). Güncel Türkçe Sözlük. http://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 20.09.2022.

Uludağ, S. (1997). "Halîfe" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

_____ (2001). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.

_____ (2006). "Mürid" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Üstüner, D. K. (2008). XIV. ve XV. Yüzyıl Divanlarında Tasavvuf. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 24, 271-294.

Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü.* İstanbul: Multilingual Yayınları.

Yazır, M. H. (2008). *Hak Dinî Kur'ân Dili*. İstanbul: Huzur Yayınevi.

Yeniterzi, E. (1993). *Divan Şiirinde Na't.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Yorulmaz, H. (1996). *Divan Edebiyatında Nabi Ekolü Eski Şiirde Hikemiyat.* Ankara: Akça Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı :

Doğum Tarihi :

Yabancı Dil :

Eğitim Durumu :

Lisans :

Çalıştığı Kurum ve Yıl:

Yayınları (Basılmış Uluslararası Sempozyum Bildirileri):